NIKOLAI VIRTA

STEPĂ CÎT VEZI CU OCHII

NIKOLAI VIRTA

STEPĂ CÎT VEZI CU OCHII

ROMAN

EDITURA PENTRU
LITERATURĂ UNIVERSALĂ
București — 1961

Николай Вирта
СТЕПЬ ДА СТЕПЬ КРУГОМ
Роман
Дружба Народов № 1,2,3,4/1960

Traducere de *O. Lemnaru* şi *I. Jurist*

Coperta şi ilustraţiile de *Bogdan Stihi*

CUVÎNT ÎNAINTE

Stepă cît vezi cu ochii — *primul vers dintr-un vechi cîntec popular rus, un cîntec trist care povestește de stepa pustie, neîndurătoare, în care, departe de cei dragi, a înghețat un om. S-a gîndit oare N. Virta la acest cîntec atunci cînd și-a scris romanul, cînd i-a ales titlul? Cred că da. Romanul lui este un nou cîntec al stepei, cîntec ce se opune întru totul vechiului cîntec rusesc. Virta îl cîntă pe omul sovietic al zilelor noastre, care a curmat tăcerea de veacuri a stepei, i-a înfrînt vrăjmășia și a devenit stăpînul ei.*

Eroismul în muncă, abnegația omului sovietic, înțelegerea misiunii mărețe a mersului neabătut spre comunism, creșterea potențialului economic al Uniunii Sovietice — în care supunerea stepei își are locul ei bine stabilit — au inspirat și pe alți scriitori sovietici.

Romanul Stepă cît vezi cu ochii *cuprinde un episod din viața oamenilor sovietici — efortul lor pentru*

cucerirea marii bătălii a belşugului, a recoltelor bogate în stepă. Mult entuziasm, tinereţe, romantism şi totuşi o realitate severă, greutăţi, lipsuri, căutări, muncă neobosită, luptă cu natura, „care nu are nici o logică", cu condiţii de viaţă încă necunoscute. Şi Virta parcă spune : este greu să fii tare, dar cît de măreţ este să învingi ! Eroii pămînturilor desţelenite sînt simpli oameni sovietici, pentru care înfăptuirea unei sarcini de stat este o cauză proprie fiecăruia.

Hotărîrile luate de C.C. al P.C.U.S. şi de guvernul U.R.S.S. după 1953 privind desţelenirea milioanelor de hectare în stepă şi ridicarea producţiei agricole au fost discutate şi aprobate de întregul popor. Au fost studiate şi aplicate mii de propuneri venite din mase. Toate acestea au însufleţit pe oamenii sovietice la noi acte de eroism pe frontul paşnic al muncii.

Şi astfel, din toate colţurile Uniunii Sovietice, zeci de mii de oameni, de diferite profesii şi naţionalităţi, şi-au părăsit locurile de muncă, luînd direcţia Kazahstanului sau Altaiului, unde stepa îşi aştepta cuceritorii. Cîteva sute dintre ei au coborît într-un prag de primăvară rece la halta „U Ciornoi Reciki" în Kazahstan. Cum vor trăi, cum vor munci, cum vor învinge aici Petea, Valia, Afonea, Goghi, moş Kuzmici, Skrîjneak, Peresvetov şi alţii ? Despre aceasta povesteşte scriitorul N. Virta în romanul său, dînd imaginea primului an de viaţă în stepă al celor care au creat sovhozul „Zapadnîi".

Momente emoţionante se perindă prin faţa cititorului : prima noapte în stepă ; gerul cumplit împotriva căruia tinerii luptă... dansînd ; întîlnirea noilor locuitori ai stepei cu localnicii al căror repre-

zentant, bătrînul Nurhan, aduce sovhozului atît întreaga sa bogăție, pe Șaken și Panar, copiii lui, cît și marea sa experiență de viață ; bucățica de pîine „piesă de muzeu", simbol al grijii și dragostei față de tovarășii de muncă ; prima zi la arat, prima recoltă, prima dragoste.

Comsomolul înscrie încă o pagină de glorie în istoria sa.

Munca în stepă devine o adevărată școală pentru tineri ; viața în stepă devine pentru fiecare o viață nouă. Aici se călesc oamenii, caracterele, aici înflorește dragostea, se încheagă familiile, se nasc pruncii. Aici se scrie un fragment din noua istorie, istoria constructorilor comunismului.

Victoria oamenilor sovietici asupra stepei, aprecierea acestei victorii drept o acțiune eroică ce anunță o nouă perioadă în istoria Uniunii Sovietice constituie pentru Virta o bază de plecare în tratarea problemei centrale a romanului și anume : problema vieții de toate zilele și a relațiilor dintre oameni în comunism. Pe scriitor îl preocupă omul *care va trebui să urce treapta superioară a clădirii pe care o construiește — clădirea comunismului.*

Luînd cuvîntul la conferința raională a Comsomolului, tînărul Petea Perepiolocikin spune : „Sînt convins că pînă și grăuntele ce nu a fost lăsat în părăsire pe cîmp este material pentru construcția comunismului. Și o cît de măruntă fărîmă de cărbune sau de minereu scos din pămînt e menit să slujească la fundația societății comuniste... Dar miliardele de puduri de grîne ? Cele pe care trebuie să le dea țelinișul din Kazahstan... Sau miliardele de tone de cărbune și de diferite metale ? Acestea nu mai sînt destinate fundamentului căci ele sînt plăci

pentru însuşi edificiul comunismului... Edificiul acesta îl vom ridica. Dar ce va fi în el? De ştiut nu ştiu. Dar totuşi putem visa..." Petea face apel la tovarăşii săi să reflecteze, nu numai să viseze, la viața în comunism, să-l şi apropie de zilele noastre. Brigada în care lucrează Petea a şi luat inițiativa să trăiască astfel, încît să păşească cît mai aproape de comunism, să se pregătească pentru el. Întovărăşirea comunistă din brigadă cere de la membrii ei să muncească mai bine, chiar mai bine decît toți, să învețe, să-şi împărtăşească unul altuia experiența şi cunoştințele, cere prietenie, cinste, devotament. „Aşa vor trăi toți în viitor", spune Petea.

Dar nici bătrînii nu rămîn mai prejos: moş Kuzmici, care în copilărie păscuse hergheliile bogătanilor de prin aceste meleaguri, a venit din îndepărtata Ucraină „să ridice stepa". Tractorist neîntrecut, Kuzmici este un exemplu pentru tineret.

Agronomul Ivan Prohorovici se hotărăşte să participe la desțelenire ca „emisar al Comsomolului" — deşi are peste cincizeci de ani — în semn de respect pentru eroicul tineret leninist.

Varvara Semeonovna, mama tînărului Petea, se desparte fără regret de căsuța în care a trăit aproape patruzeci de ani pentru a începe aici în stepă o viață nouă alături de feciorul ei, înțelegînd că acesta a ales o cale dreaptă, că slujeşte o cauză măreață. Ea nu se dă în lături de la nici o muncă, oricît de greu i-ar veni în noile condiții.

Virta nu zugrăveşte numai succesele, entuziasmul, victoriile oamenilor sovietici care înfruntă stepa. Ca să obțină o imagine cît mai realistă, scriitorul se opreşte şi asupra greutăților şi lipsurilor inerente oricărui început, cu privire la organizare,

aprovizionare şi chiar acomodarea oamenilor cu stepa. În capitolul greutăţilor se înscriu şi metodele muncii de cabinet, transplantate de unii la ţeliniş, unele concepţii învechite, unele caractere deformate. Toate acestea îngreuiază munca colectivului, însă viaţa, practica arată oamenilor adevăratul drum, tot ce e vechi fiind condamnat să dispară în faţa vijelioasei ofensive a noului.

Alături de luminoasele figuri ale lui Petea, Valia, Omar, Lena şi alţii, îl întîlnim pe Şurka Troşkin — caracter complicat şi contradictoriu, care pune cititorului probleme, naşte întrebări. Şura pare un băiat bun, plin de voie bună, cutezător, meseriaş şi organizator priceput ; el cucereşte simpatia unanimă şi cîştigă încrederea conducerii sovhozului. Treptat-treptat însă autorul deschide drum spre cunoaşterea mai profundă a firii lui.

Încă de pe băncile şcolii Troşkin era conştient de posibilităţile sale şi le manevra astfel, încît să cîştige încrederea şi aprecierea colegilor şi a profesorilor, să-şi facă un renume, să devină, în orice loc s-ar afla, centrul atenţiei. „Pe Şura îl ademeneau culmile — a fi primul întotdeauna şi oriunde era ţelul lui... Şura mergea intenţionat chiar pe marginea prăpastiei, doar pentru a uimi pe ceilalţi cu curajul său disperat." Această tactică îi reuşeşte la început şi aici în stepă, dar neînfrînata dorinţă de a uimi pe toţi îl face să se pripească, să nu aibă astîmpăr. Începînd acţiuni lăudabile, însufleţind şi pe alţii, Şura nu are putere să le ducă pînă la capăt ; el oboseşte repede, tinzînd spre noi şi noi acţiuni îndrăzneţe, care să-i aducă gloria. Inconsecvenţa, lipsa unor principii de viaţă trainice, aventurismul îl împing pe drumul minciunii, îl fac

să se încurce în probleme sentimentale, să fie necinstit în dragoste, să devină autorul moral al tuturor nenorocirilor Olgăi. La început mulți sînt entuziasmați de veselia și cutezanța lui, și aceasta îl îmboldește pe Troșkin în drumul spre munci de răspundere. Dar în noua așezare omenească din stepă totul se vede ca în palmă. Glumele și curajul lui nebunesc și-au pierdut repede farmecul, iar oamenii și viața i-au dat o lecție binemeritată. Autorul lasă să se întrevadă că în cele din urmă ceea ce este bun în Șura va birui.

Virta se oprește și asupra tractoristului Belîi prin a cărui zugrăvire el urmărește să arate că pentru victoria comunismului în viața de toate zilele trebuie lichidate concepțiile retrograde. Nu întîmplător Belîi nu a fost primit în „întovărășirea comunistă" ce luase ființă în brigada sa. Belîi va trebui să devină alt om dacă îi este scumpă cauza comunismului, iar colectivul va trebui să vegheze pentru ca Belîi să nu pășească în comunism împreună cu monstruosul balast ce-l cară după sine — beție, grosolănie, lene, invidie, ură, dragoste de bani — balast ce-l rupe deocamdată de cei ce construiesc o viață nouă.

Alt aspect al vieții de toate zilele din sovhozul „Zapadnîi" poate fi definit prin cuvintele șefului de brigadă Afanasi Krovlev: „Cel mai păcătos lucru este cînd oamenii își întunecă viața unul altuia, fără să știe ei înșiși de ce". Autorul arată că aceasta se întîmplă fie din pricina ambiției unora, fie din cauza încăpățînării altora și mai ales atunci cînd se întîlnesc pe același drum două caractere puternice, care se ciocnesc fiind convinse că nu pot

merge alături. Așa ne apar relațiile dintre Peresvetov, directorul sovhozului, și Skrîjneak, secretarul comitetului raional de partid. Doi oameni care și-au închinat destui ani din viața lor muncii cinstite în folosul societății, fiecare la postul lui. Întîmplarea îi face să se întîlnească în Kazahstan, unde vor trebui să conducă împreună oamenii la asaltul țelinișului.

Peresvetov și Skrîjneak sînt două caractere bine conturate, doi oameni cu mari merite, dar și cu defectele respective. Devotați aceleiași cauze, căreia îi dedică toate eforturile, colaborînd pentru bunul mers al marii acțiuni de desțelenire, Peresvetov și Skrîjneak se ciocnesc în lucruri mărunte, își provoacă unul altuia nenumărate neplăceri. Aluzia făcută de autor la personajele gogoliene, la cearta lui Ivan Ivanovici și Ivan Nikiforovici, vrea să sublinieze lipsa unui motiv serios în conflictul dintre ei.

Deși se respectă reciproc, fiecare fiind conștient de calitățile celuilalt, cei doi conducători nu manifestă răbdare și înțelegere în relațiile dintre ei, fiecare căutînd la tot pasul să scoată în evidență lipsurile celuilalt. O mîndrie prost înțeleasă îi împiedică să pună capăt acestor relații anormale. Viața în stepă devine și pentru ei o școală. Înconjurați de grija tovarășilor de muncă, Peresvetov și Skrîjneak rămîn să muncească mai departe, umăr la umăr.

Romanul lui N. Virta Stepă cît vezi cu ochii *se citește cu mult interes nu numai datorită problemelor interesante și actuale tratate de autor, dar și datorită stilului atrăgător și plăcut. Experiența de dramaturg l-a ajutat pe N. Virta să construiască*

dialoguri vii, o acțiune interesantă, caractere complexe.

Stepă cît vezi cu ochii, *alături de alte romane sovietice contemporane, adaugă încă o pagină la letopisețul construcției comunismului.*

Prin încrederea în omul sovietic, prin privirea clară în viitor romanul lui N. Virta este o carte optimistă, de o incontestabilă valoare educativă.

MARIA ARVINTE

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

1

Din maşina oprită lîngă bariera căii ferate coborî un bărbat deşirat, îmbrăcat cu un cojoc galben, îşi lăsă jos gulerul acoperit de promoroacă, îşi scoase mănuşile, îşi trecu cu dosul palmei peste mustăţi, din care îşi smulse ţurţurii de la capete, şi privi în jur.

Chipu-i cu trăsături aspre, brăzdat de zbîrcituri adînci, era roşu de ger. Bărbia autoritară, pătrată, şi maxilarele puternic reliefate vădeau un caracter sever şi neînduplecat. Buzele acoperite de mustăţile pe cale de încărunţire păreau a nu şti să zîmbească. Stăruia ceva posomorît în privirea cu care învăluia priveliştea ce i se desfăşura înaintea ochilor.

De altminteri ce putea să bucure aici ochiul ? În spate, nesfîrşita stepă înzăpezită pierind în negura geroasă. În faţă, dincolo de barieră, aceeaşi stepă şi zăpadă. La dreapta se vedeau vreo cincisprezece căsuţe scunde şi troienite ale haltei dosnice, pierdute în această nemărginire, un semafor strîmb, un castel de apă afundat greu în pămînt şi cîteva vagoane care, de ger, păreau lipite pe veci de şinele căii ferate. Omul, după ce îşi dezmorţi degetele înţepenite, sumese pulpana cojocului, scoase un pachet de „Belomor" şi, aşezîndu-se pe vine în spatele maşinii cu dublă tracţiune, îşi aprinse o ţigară.

Vîntul vuia şi urla cu furie, spulberînd zăpada de pe crusta de gheaţă în care nici maşina nu

lăsase vreo dîră, într-atît o întăriseră viscolele. De undeva se rostogoleau în goană ciulini. Unii dintre ei, uriaşi, de culoare cafenie, ce păreau de departe aidoma unor urşi, se rostogoleau cu o maiestoasă încetineală, alţii înaintau în salturi, în vreme ce alţii zburau prin văzduh cu iuţeala unui avion.

Omul ridică nemulţumit din sprînceana stufoasă şi, înciudat, zvîrli ţigara, ce se mistui în vînt.

Din izba de lîngă barieră se ivi o femeie solidă, învăluită într-o broboadă cenuşie. Privi îndelung maşina, apoi, parcă fără tragere de inimă, ridică bariera.

Omul îi făcu semn cu degetul şi o întrebă strigînd :

— Asta este halta „U Ciornoi Reciki" [1] ?

Femeia stătea nemişcată, pironindu-şi privirea asupra maşinii, ca şi cum ar fi văzut pentru întîia oară această construcţie greoaie, de un verde murdar şi cu capota de prelată.

— Ţie-ţi vorbesc, sau ba ? mîrîi mîniat noul-sosit. Abia atunci femeia îşi desprinse ochii de la maşină. Nu cumva asta-i halta „U Ciornoi Reciki" ?

— Da, asta e, răspunse grăbit femeia. Şi nu mai răcni atîta, că te aud, nu-s surdă. M-am pierdut în gînduri privind maşina. Şi apoi vuietul vîntului... Şi de unde veniţi acum ?

— Din Moscova.

— Vai de mine, tăiculiţă ! exclamă femeia. Chiar din Moscova ? !

— Chiar, întocmai. Spune, unde e pe aici Kamennîi Bugor [2] de lîngă Ciornaia Recika ?

— Cam la vreo treizeci de kilometri depărtare, taică, dacă mergi drept înainte. De n-o fi chiar şi mai mult, că nu i-a trecut nimănui prin minte să numere kilometrii. Nu prea umblă lumea pe aici nici cu căruţa, nici pe jos. Zi-i pustiu, şi pace ! În tonul femeii se simţea o resemnare deznădăjduită faţă de ceea ce reprezenta aici lumea înconjurătoare. Acum un an a mai trecut o maşină ca asta.

[1] „Lîngă Rîul Negru" (n. t.).
[2] Colina de Piatră (n. t.).

Şi nu s-a mai auzit nimic despre ea nici pînă astăzi. Cam tot pe o aşa vreme s-a petrecut, către sfîrşitul lui februarie.

— Bine, îi curmă deodată vorba drumeţul, îndreptîndu-se spre maşină.

— O să îngheţaţi pe gerul ăsta năprasnic, mai răzbi pînă la drumeţ vocea femeii. Ea mai spuse ceva, dar urletul vîntului îi duse cuvintele departe. O să îngheţaţi, zic ! Unde vă duceţi tocmai acum, în pragul nopţii ?

Soarele de februarie plutea pe cer ca o pată tulbure, nedesluşită, gonit parcă de norii de zăpadă şi de vîntul şuierător.

— Care ţi-e numele de botez ? mai strigă femeia.

— De ce mă întrebi ? spuse drumeţul, aruncîndu-i o privire pe sub arcurile sprîncenelor.

— Ca să ţi-l pomenesc dacă t-ei prăpădi şi tu prin stepă, ca ăi din anul trecut.

Omul cu cojoc ridică sprîncenele cu dispreţ.

— Kiril mă cheamă, spuse el cu un efort, de parcă şi-ar fi urît propriul nume. Kiril Ilici Peresvetov. Rămîi cu bine !

Apucă mînerul portierei, dar îşi trase îndată degetele : fierul rece parcă i le arse.

— Mai bine ai intra să te încălzeşti oleacă, zise femeia. Ai destulă vreme să te îngropi în troienele de zăpadă.

Peresvetov strîmbă din buze.

— E loc la tine ? !

— Ei, nu-i mare izba mea, dar tot are patru unghere, patru pereţi şi un acoperiş. Intră, tăiculiţă !

— Fie, se învoi Peresvetov. Du-te şi aprinde samovarul. Acu venim şi noi.

După ce lăsă bariera, femeia pieri în casă. Pe un ton ce nu îngăduia împotrivire, Peresvetov porunci :

— O să ne încălzim. Apoi se adresă şoferului : Ei, Troşkin, nu cumva ai adormit ? Mergi pînă la coliba aceea. Şi dumneata, de colo ! N-ai îngheţat încă ? Vorba aceasta era spusă unui om care se vîrîse într-un ungher din fundul maşinii.

— Nu, abia putu el să rostească, deocamdată încă nu.

— Haide, repede, Troşkin, nu mai trîndăvi, strigă Peresvetov. Mai avem vreo treizeci de kilometri pînă să ajungem. Şi o luă spre cerdac.

Şoferul porni motorul, roţile scîrţîiră strident, şi maşina se apropie încet de izbă. După ce o adăposti lîngă perete, Troşkin coborî, lovi cu vîrful cizmei de pîslă în roţi şi deschise portiera din spate.

— Ei, ieşi de acolo !

Din maşină ieşi un tînăr cu faţa palidă, cu ochelari, îmbrăcat într-un palton de postav gros, cu umeri laţi. Pantalonii de schi erau băgaţi în ghetele cu talpa groasă de cauciuc. O căciuliţă albastră de schi cu clapele lăsate pe urechi îi împodobea capul. Poticnindu-se şi clătinîndu-se pe picioare, începu să sară pe loc, vrînd să se încălzească.

Între timp, şoferul scotocea în portbagaj, scoţînd dintre pachete, canistre şi geamantane un coş mare împletit, îndesat cu nemiluita şi legat cu o curea de piele. După ce-l scoase, închise portbagajul şi o porni înspre izbă. Tînărul îl urmă, săltînd într-una şi frecîndu-şi mîinile.

2

Cojocul şi căciula lui Peresvetov atîrnau pe un cîrlig lîngă uşă, iar el, într-o haină cafenie cu coatele lustruite, cu pantalonii vîrîţi în pîslarii cu talpă de piele, şedea greoi la masă şi fuma cu privirea pironită într-un punct. Gazda trebăluia lîngă samovar.

Uşa se deschise cu un scîncet neplăcut. O dată cu un nor de abur, în izbă apărură şoferul şi tînărul. Şoferul puse coşul pe laviţă.

— Aşa-aşa... Bucuroşi de oaspeţi, mătuşă ? zise el. Vremea e minunată pe la voi, întocmai ca la Soci, zău. Nu se găsesc mări ? Şi nici palmierii nu cresc ? Nu mai spune ! Şi eu care visam, băbuţă, să fiu căpitan de cursă lungă, să-mi încălzesc oa-

sele pe insula Madagascar. Deşi, de altfel, visul cu privire la cursa lungă s-a împlinit parcă. Aici, pe cît se vede, nici capătul pămîntului nu e departe, nu-i aşa ? Ascultă, mătuşă, dar pe la voi se mai întîmplă să vină şi primăvara cîteodată ? Nu zău ! Străluceşte şi soarele, înverzeşte şi iarba ? Dumnezeu să-ţi dea sănătate, că totuşi ne-ai bucurat.

— Destul, Troşkin, îi curmă rece vorba Peresvetov. Ne-ai plictisit.

— Am înţeles, Kiril Ilici, răspunse vesel şoferul. Lui Şurka Troşkin îi era totuna dacă glumea sau tăcea din gură. Poţi să te veseleşti şi în tăcere. Bineînţeles dacă ştii cum.

El îşi descheie cu degetele ţepene scurta îmblănită şi o aruncă pe laviţă. Tot acolo zbură şi căciula cubană de pielicică de miel, cu fundul vişiniu.

Pentru o clipă gazda se dezlipi de samovar. Faţa ei puhavă, cu nasul cîrn era luminată de un surîs bun şi mîngîietor. Îi plăcuse acest flăcău vesel şi chipeş.

Bluza militară albastră, încinsă cu o curea caucaziană cu ornamente bătute în argint, cu cute elegant aranjate la spate, nu-i ascundea pieptul puternic şi umerii voinici. Bentiţa albă, cusută la gulerul bluzei, făcea să reiasă şi mai pronunţat tenul smead al feţei tinere, rotunde. Sprîncenele late şi frumoase, cu firele parcă desenate fiecare în parte, se avîntau aidoma unor săgeţi deasupra ochilor îndrăzneţi ca de pisică. Nasul ce căta în vînt, cu nările răsfrînte în stare să inspire atîta aer cît îi trebuia acestui piept puternic, îi dădea în vileag încrederea în sine. Un smoc de păr roşcat, abătîndu-i-se pe fruntea înaltă, de om încăpăţînat, dădea înfăţişării sale un aer îndrăzneţ.

Cel de-al treilea oaspete, un flăcău uscăţiv, cam de vreo douăzeci de ani, avea cu totul altă fire decît Şurka. Era modest, vorbea puţin şi politicos. Se ruşina mereu, şi atunci o uşoară roşeaţă i se ivea pe obrazul uscat şi nervos ; ochii priveau lumea înconjurătoare cu o încredere plină de naivitate. Asemenea oameni nu au nimic de ascuns — în-

treaga lor fire e în văzul tuturor. Această simplitate sufletească este adesea — şi greşit — socotită drept prostie. Uneori pe buzele frumoase îi mijea un zîmbet, care deodată îl făcea să pară mai matur. Dar el îl ascundea repede.

Flăcăul era îmbrăcat într-o bluză verde cu fermoar şi cu pantaloni largi de schi. Toate lucrurile de pe el arătau a fi de bună calitate şi curate. Părea să aibă o mare grijă de înfăţişarea sa exterioară.

— Şezi, Perepiolocikin, zise Şurka. Ce stai aşa proţăpit înaintea noastră? Că doar nici tu nu eşti Alioşa Popovici[1] şi nici eu vreo fată care să te admire.

Perepiolocikin tresări la aceste vorbe, iar faţa îi căpătă o expresie de suferinţă. Îşi mişcă buzele, vrînd parcă să spună ceva ca să se apere, dar nu făcu decît să ofteze.

Şurka dezlegă coşul, scoase două borcane de conserve, o pîine, un rotocol de salam uscat şi o sticlă de jumătate litru de votcă „Stolicinaia".

— Astăzi am să te îmbăt, Petenka, făcu el vesel. Văzînd că vorbele sale l-au făcut pe Peresvetov să se încrunte, Şurka schimbă tonul. Ei, bine, am glumit! Petenka al nostru, se adresă el gazdei, se hrăneşte în mod exclusiv cu lăptişor. E chiar de mirare că numele lui de familie nu este Molocikov[2].

— Lăptişor am să-i dau şi eu, zise cu căldură gazda. Şi ce? E rău? Multor oameni le place lăptişorul.

— Eu personal prefer lăptişorul de văcuţă sălbatică.

Cu un gest nepăsător, Şurka îşi dădu la o parte smocul de păr de pe frunte, luă sticla, o învîrti în mîini, făcînd să se rotească votca dinăuntru de păru o clipă că a început să clocotească. Folosind această clipă, Şurka, cu o scurtă şi îndemînatică lovi-

[1] Erou din legendele populare ruseşti care apăra hotarele pămîntului natal de năvălirile nomazilor (n. r.).

[2] De la *molociko* — lăptişor (n. t.).

tură dată cu podul palmei în fundul sticlei, îi scoase dopul.

— Poftim ! exclamă el, apropiind votca de Peresvetov. Tovarăşe director, îngăduiţi-mi ca, în numele deţelinătorilor, să poftesc gazda la masă.

Peresvetov dădu din cap cu indiferenţă, îşi turnă jumătate de pahar de votcă şi trecu sticla lui Şurka. Acesta îşi umplu paharul pînă la gură şi îi turnă şi gazdei.

Băură. Gazda, după ce sorbi o înghiţitură, îşi alese cea mai subţire feliuţă de salam, o mestecă, îi mulţumi lui Peresvetov pentru trataţie şi ieşi în tindă.

Perepiolocikin respiră uşurat cînd, reîntorcîndu-se, gazda îi puse în faţă un ulcior cu lapte, ce se aburi îndată ; îşi turnă un pahar, îl bău, apoi mai turnă unul, şi încă unul. El se desfăta, fără să bage în seamă semnele batjocoritoare pe care le schimbau din ochi Şurka şi gazda, şi nici privirea atentă a lui Peresvetov.

3

Peresvetov îl pironi cu privirea îndelung pe Perepiolocikin şi apoi zise :

— Nu mă duce capul, Molocikov, la ce treabă să te pun.

— Nu Molocikov, îl corectă Petea. Numele meu este Perepiolocikin. Sînt din Kursk.

Şurka se înecă de rîs, dar, observînd privirea nimicitoare a lui Peresvetov, se potoli.

— Sînt vinovat, tovarăşe director, începu el cu un aer de făţarnică pocăinţă. Eu l-am poreclit astfel, fiindcă îi place laptele. Aceasta este aşadar instanţa care i-a hotărît numele de Petea-Molociko. Dar adevăratul său nume de familie este Perepiolocikin.

Ceva asemănător unui surîs lumină faţa lui Peresvetov, dar pieri îndată.

— Ia mai taci ! îi strigă el lui Şurka. Iartă-mă, i se adresă apoi lui Petea. N-am auzit bine. De altfel,

numele dumitale nu poate schimba lucrurile. Ce ştii să faci ?

Peresvetov îl găsise pe Petea la o depărtare de douăzeci şi şapte de kilometri de oraşul regional Abşansk, în urmă cu patru zile. Petea şedea pe un rucsac, la marginea drumului, sub un mesteacăn firav şi singuratic. Peresvetov îi ordonase lui Şurka să oprească maşina şi să afle ce face acolo prostul acela.

Petea, trezit de Şurka, intrase în maşină. I-au dat nişte votcă, l-au acoperit cu o pătură îmblănită, iar el a adormit din nou. Au făcut cale de vreo sută de kilometri de la acel mesteacăn de pomină şi părea că Peresvetov uitase de el. Petea se trezise de mult. Au mai străbătut vreo douăzeci de kilometri, şi numai atunci Peresvetov, întorcîndu-se spre el, l-a întrebat încotro mergea.

— La sovhoz, a răspuns Petea.

— La care sovhoz ?

— La unul de pe pămînturile înţelenite. Care mi-o ieşi în drum. E totuna.

— Ce cauţi la sovhoz ?

— De lucru.

Peresvetov ridicase din umeri şi se întorsese cu spatele.

În cursul celor patru sute de kilometri străbătuţi de la oraş pînă la această haltă, în tot timpul acestor rătăciri chinuitoare prin stepă, pe vifor şi ger usturător, Peresvetov schimbase doar cîteva cuvinte cu Şurka. Pe Petea nu găsise vreme să-l întrebe ce slujbă anume ar vrea să capete în sovhoz. În acele multe ceasuri şi zile, Peresvetov fusese cufundat doar în gîndurile lui.

Şi nici acum Petea nu desluşise în întrebarea lui Peresvetov vreo curiozitate deosebită.

— Ce ştii să faci ?

— Nimic, mărturisi Petea cu o deznădăjduită hotărîre.

Şurka îşi astupă gura ca să nu pufnească în rîs, iar gazda, stînd lîngă cuptor, privea cu milă la Petea.

— Chiar nimic? De data aceasta Peresvetov își pironi pentru multă vreme asupra lui Petea o privire plină de nedumerire.

— Chiar nimic! spuse tot atît de serios Petea. Chiar așa, nimic... În toată viața mea nu am bătut un cui, nu am adus o căldare cu apă, nu am despicat un butuc. Nu știu să fac nimic.

Șurka pufni din nou în rîs. Peresvetov se uită mînios la Șurka. Acesta apucă repede o bucată de scrumbie și începu s-o mestece cu un aer de indiferență.

Gazda își șterse lacrimile ce începură să-i picure pe obraji. Peresvetov căzu pe gînduri.

— Mda-a, făcu el tărăgănat după o tăcere îndelungată. Bine... pe pămînt sînt multe de făcut. Om găsi noi ceva. Poate că vei învăța și dumneata ceva. Dă-mi puțin ceai, îi spuse el, în treacăt, gazdei. Termină, Troșkin, fie-ți milă de tine însuți. Bea, bea, Perepiolocikin. Și mie îmi place laptele, dar acum nu prea mi-e poftă.

Tonul binevoitor al lui Peresvetov îl încurajă pe Petea. Băgă de seamă bucuros și faptul că directorul sovhozului nu-l tutuia ca pe Șurka, ci îi spunea dumneata. Ce e drept, purtîndu-se cu Șurka mai familiar decît cu Petea, Peresvetov lăsa să se înțeleagă într-un fel că Troșkin este omul lui, pe cînd Petea nu e deocamdată decît un străin, căruia nici nu-i pricepuse încă destul de bine firea.

„Desigur, el îl prețuiește pe Șurka, se gîndea Petea. Și nu degeaba."

Cîte douăsprezece ceasuri în șir, zilnic, Șurka nu a lăsat volanul din mînă în cele patru zile de călătorie și nici măcar o dată nu l-a rugat pe Peresvetov să-l lase să răsufle. Acesta părea că nu știe ce-i oboseala. Și asta pe un drum afurisit, fără jaloane și stîlpi de kilometraj, fără indicații sau alte semne de recunoaștere. Doar stepa, fără coline și păduri, înspăimîntător de monotonă, se întindea în tot acest timp în fața ochilor lui Șurka.

Petea își amintea cum mașina, condusă de mîna sigură a lui Șurka, săvîrșise minuni de neînțeles.

Pufăind cu mînie, mașina cu dublă tracțiune sălta prin omăt și troiene, prin smîrcurile care nu îngheață niciodată în valea Urdaganului, înecîndu-se și tușind, răsuflînd și scoțînd nori de aburi, apoi se cățăra pe malurile abrupte ale unor rîuri necunoscute, trecea peste poduri, din care nu mai rămăseseră decît tablierele laterale.

Lui Petea mîinile lui Șurka îi păreau de fier, iar creierul, un motor care funcționează cu o rară precizie. Șurka ieșea din încurcătură în situații care adesea păreau deznădăjduite. Petea era uluit de instictul lui ce nu dădea greș niciodată, ca al unui cîine : Șurka simțea primejdia înainte ca aceasta să se facă vădită.

Dar ce să mai vorbim de priceperea lui Șurka de a se apropia de un *aul* [1], despre care pînă atunci nici nu avusese habar, și de a ajunge acolo exact la ora în care soarele se ascundea după însîngerata dîră a orizontului !...

Mai mult decît atît, în orice așezare kazahă Șurka găsea totdeauna cea mai comodă locuință cu putință de găsit într-o asemenea așezare. Dar iscusința și spiritul său de prevedere pentru completarea rezervelor de alimente !...

Peresvetov era departe de rosturile mărunte ale vieții de toate zilele, și dacă nu ar fi fost Șurka toți ar fi fost siliți să îndure foamea, în fiecare zi. Și nu se știe dacă ar mai fi ajuns și la halta troienită fără uimitorul sînge rece al lui Șurka.

Petea era uimit de veselia firească a lui Șurka în relațiile cu oamenii. După ce punea mașina sub un șopron sau sub vreun zid ocrotitor, Șurka intra într-o casă și îndată își găsea o droaie de prieteni, care alergau în toate părțile ca să-i procure acestui flăcău năzdrăvan curele pentru ventilator sau vreo lopată care se rupsese în drum.

Într-o jumătate de ceas, Șurka devenea centrul atenției tuturora. Toată lumea rîdea cu hohote la

[1] Sat (n. r.).

glumele, snoavele şi povestirile sale în care, de la cel dintîi pînă la cel din urmă cuvînt, totul era minciună curată.

Deşi Petea se simţea cît se poate de prost, atît în tovărăşia neprietenosului Peresvetov, cît şi a acestui zurbagiu roşcovan, nu-şi putea stăpîni rîsul cînd Şurka începea să povestească cum se pregătea să viziteze insula Prince, unde bananele cresc tot atît de firesc pe cît creşte grîul prin meleagurile acestea...

Petea se gîndea cu amărăciune: „Eu niciodată n-o să fiu aşa, niciodată!"

4

— Vom dormi două ore, zise Peresvetov, cînd terminară masa.

— Iertaţi-mă, tovarăşe director, spuse respectuos Şurka. N-am de fel somn în mine. Îngăduiţi-mi s-o şterg la vreun local, deoarece petrecerea civilizată a timpului este semnalată chiar şi în directive ca cel mai bun mod de odihnă.

Lui Peresvetov îi flutură un surîs în colţul buzelor; îşi luă cojocul de pe cîrlig, îl aşternu pe laviţă şi se culcă. Gazda îi vîrî în grabă sub cap o pernă într-o faţă pestriţă.

Şurka, socotind zîmbetul lui Peresvetov drept încuviinţare, îşi îmbrăcă scurta de blană, îşi îndesă căciula şi se adresă gazdei:

— Hei, mătuşă, există oare la voi un club, o casă de citit, un colţ roşu sau un platou de dans sub cerul liber? Iată, pe insulele Hawai, auzi, se dansează chiar sub palmieri, să mă bată dumnezeu dacă mint. Nucile de cocos curg pe pămînt fără amestecul omului. Dacă vreun băştinaş năduşeşte la dans, ia pe loc o nucşoară — ţac, cu cuţitaşul — şi pur şi simplu bea lăptişorul de cocos, pe care, din punctul de vedere al sintezei gustului, Petea al nostru nici măcar nu l-a visat. Ai înţeles?

Peresvetov rîse sub cojoc. Şurka, ştiind că a şi pus stăpînire pe inima directorului, dar fără să treacă dincolo de o anumită limită, remarcă :

— Şi tot acolo, mătuşă, există o ghitară, înstrunită într-un fel cu totul deosebit. Să am eu una din aceea, pe toate fetele din Kazahstan le-aş avea la picioare. Şi adăugă în şoaptă, dar aşa ca să audă şi Peresvetov : Directorul nostru are o lipsă esenţială. Acu rîde, şi peste un minut e gata să te bage-n sicriu doar cu o vorbuliţă. E o forţă !... Aşadar, există pe la voi vreo instituţie de cultură, de orice fel ar fi ea ?

— Colţul roşu, răspunse gazda, rîzînd cu palma la gură. Al doilea vagon de la margine.

— De la care margine ? Fiecare băţ are două capete, potrivit dialecticii.

— De la a mea, de la a mea, copile, şopti gazda uitîndu-se pieziş spre Peresvetov. Dar e încă devreme pentru dans. La noi tineretul îl poţi număra pe degete, şi toţi sînt cu treburi ; după muncă vin în grabă să mai trăncănească. Pesemne se vor întruni ei mai către seară.

— Mare scofală ! protestă Şurka. Am să pun un afiş : „Conferinţă despre dragoste şi gelozie", am să mă postez lîngă el şi am să desfac armonica : atunci să vezi cum au să dea năvală cu toţii, într-o clipă. Şurka aruncă o privire pe fereastră şi continuă : Mai ales că viscolul a şi contenit. Uite, soarele răzbate printre nori. Aşadar, la revedere.

Şurka ieşi. Peste o clipă, de afară se auzi zgomotul motorului. Şurka ambala motorul maşinii. Apoi totul se linişti.

— Tu stai culcat, fiule, îi şopti gazda lui Petea. Urcă-te pe laviţa de la cuptor, acolo e cald. Iar eu o să-i duc omului meu de mîncare, astăzi e de serviciu. E paznic la depozit. Mutră blestemată — ăsta-i numele pe care-l merită.

Petea se urcă pe laviţă, unde era aşternut un cojocel găurit şi o pernă. Prin somnul care îl cuprinse dintr-o dată el auzea cum gazda, tîrşindu-şi

pîslarii pe podea, aduna ceva, făcea zgomot cu vasele, apoi ieși, închizînd încet ușa.

Gîndacii, care abia așteptau momentul mult dorit, se năpustiră pe masă ca să termine fărîmiturile lăsate de oameni. Trecu un tren, huruind la legăturile șinelor, și vreo cinci minute izba se zgudui, ca și cînd vreun uriaș din basm, năzărindu-i-se să se joace cu ea, o scutura de dragul glumei. Și din nou se așternu liniștea, iar gîndacii, care se speriaseră de glumele uriașului, se repeziră iarăși la mîncare. O rază de soare bătu în geam și acoperi masa cu o largă pînză luminoasă. Gîndacii nici nu mai clinteau. Pînza gălbuie stătea încremenită. Gîndacii se liniștiră și începură să înfulece cu lăcomie fărîmiturile lăsate pe masă. Apoi soarele inundă toată izba.

CAPITOLUL II

1

...De dimineață și pînă la sfîrșitul zilei de muncă soarele inunda cu o lumină egală și caldă cabinetul lui Peresvetov, biroul mare, frumos, fotoliile comode, covorul chinezesc, pe al cărui fond cenușiu meșterul semănase flori și frunze ciudate, de pe alte meleaguri, ce păreau vii, rupte parcă abia atunci dintr-un copac minunat.

Pendula veche măsura timpul cu bătăi răsunătoare ; cînd bătea de nouă ori, Peresvetov intra în cabinet.

De mai multe ori pe zi ușa se deschidea fără zgomot, secretara intra pe nesimțite, punea hîrtii pe masă și pleca. Era o femeie tînără și frumoasă. Acest lucru îl știau toți în trustul regional al sovhozurilor. Toți, în afară de Peresvetov.

Nici acum, zăcînd sub cojoc la capătul lumii, în această izbă destul de încăpătoare, în ai cărei pereți

sălăşluia un miros acru, Peresvetov nu-şi putea aminti ce culoare aveau ochii ei şi ce pieptănătură purta. Nu ştia nici dacă e măritată, nici de unde vine, dacă are copii, ce vîrstă are şi cine i-au fost părinţii. Acest lucru trebuia să-l ştie serviciul de cadre, care a recomandat-o pe Vera Sorokina pentru postul de secretară a directorului trustului sovhozurilor din Verhnerecensk. Pe secretară, ca şi pe toţi cei ce lucrau în trust şi în sovhozuri Peresvesov îi ştia numai după numele de familie.

Peresvetov nu intra niciodată în legături de prietenie cu vreunul dintre directorii sovhozurilor, subalterii lui, sau cu lucrătorii trustului. Plecînd în deplasări, el prefera să mănînce ce se dădea la cantina sovhozului, numai ca să nu ia masa la vreunul din directori, şi să doarmă pe divanul din cabinetul secretarului comitetului raional de partid, dar în nici un caz la acesta acasă.

Peresvetov cunoştea valoarea fiecărui colaborator al său : cutare lucrează bine, cutare ar putea să lucreze şi mai bine. Doar de atîta ţinea seama în relaţiile sale cu ei. Severitatea şi exigenţa nu-l împiedicau să fie generos şi să încurajeze oamenii harnici şi cu iniţiativă.

Nu-i plăcea să facă promisiuni categorice. „Mă voi sfătui cu oamenii", aşa spunea Kiril Ilici ca răspuns la rugăminţile ce i se adresau. Acest răspuns făţarnic îl enerva chiar şi pe el însuşi. Ştia că se va consulta cu lucrătorii trustului, iar unii dintre ei, din pricina unui complex de împrejurări, se îndepărtaseră cam de multişor de oamenii ce munceau pe ogoare, în mine şi în uzine.

În general subalternii erau mulţumiţi de Peresvetov, iar conducerea îl dădea altora drept exemplu.

„Muncitor şi drept. Drept, nimic de spus !"

Şi, într-adevăr, Peresvetov nu suferea să fie linguşit, să i se cînte în strună după toanele sale care, între noi fie zis, erau foarte schimbătoare.

„Om capabil !" se spunea despre el.

Şi în ce priveşte viaţa lui de familie, era cunoscut ca om cumsecade. Nu-şi răsfăţase copiii, iar din ei au ieşit oameni care, deşi nu străluceau prin cine ştie ce talente, erau totuşi la fel de chibzuiţi şi de muncitori ca şi tatăl lor. Nevasta îl iubea, dar n-avea un trai prea fericit cu acest om posac şi închis în sine.

„Şi cum îi seamănă răposatului Ilia Prokofievici !", gîndea adesea cu amărăciune Marina Evghenievna.

Într-adevăr, Peresvetov moştenise de la tatăl său multe trăsături şi năravuri.

2

Ilia Peresvetov fusese învăţător într-un sat pierdut din Siberia. Aici s-a însurat. Kiril a fost singurul copil în familia învăţătorului.

După moartea mamei, educaţia fiului căzuse în sarcina acestui tată veninos şi irascibil. El nu înţelegea şi nu voia să înţeleagă şotiile şi pălăvrăgeala copilărească şi, cu toate mijloacele de care dispunea, înăbuşea atît la elevi, cît şi la fiul său manifestările cele mai fireşti pentru vîrsta lor.

Kiril creştea tăcut, fără să lege prietenie cu nimeni — tatălui i se părea că băieţandrii ciufuliţi de la ţară nu erau cea mai potrivită societate pentru fiul său. Acesta visa însă un singur lucru : să fugă cît mai repede din casa părintească, unde nu simţea nici o mîngîiere, şi din sat, unde nu se bucura de prea multă simpatie. Era totdeauna singur, şi doar lumea eroilor din cărţi îl cucerea, iar stîncile, pădurile şi cascadele îl mişcau prin sălbatica lor frumuseţe.

Prea tînăr, la şaptesprezece ani, Kiril plecă de la tatăl său şi intră la şcoala de agronomie. Şi acolo era tot singuratic, nu lăsa pe nimeni să se apropie

de el, şi nimeni nu ştia ce gîndeşte acel tînăr sumbru, ale cărui succese bucurau doar pe profesori.

Apoi Peresvetov veni în Rusia, se statornici în regiunea Verhnerecensk, se însură şi îl aduse în casă pe tatăl îmbătrînit care, la vîrsta de şaptezeci de ani, îşi scotea din sărite fiul şi nora, cicălindu-i într-una. Familia a răsuflat uşurată cînd a murit „duhul pădurii" siberian, aşa îi spuneau bunicului nepoţii între ei.

Dar chiar după moartea lui Ilia Prokofievici în casa lui Peresvetov prea multe tot nu s-au schimbat. El trăia retras, primea arareori, bea cu măsură, îi plăcea vînătoarea, pescuitul, juca *préférence* „pe miză mică". Dacă avea o rublă mai mult, Peresvetov o cheltuia pe cărţi. Cunoştinţele lui din Moscova erau „agenţii librari", iar de îndată ce o carte mult rîvnită intra în posesiunea lui, Peresvetov se bucura ca un copil.

În anii construcţiei sovhozurilor, cugetul şi inima lui trăiau în armonie, pe deplin împăcate între ele. Mai tîrziu, cînd toate au fost statornicite, cînd a început să cunoască firea subalternilor şi pe aceea a superiorilor săi, Peresvetov a început să se plictisească. Desigur, ar fi putut perfecţiona ceea ce crease, găsind posibilităţi suplimentare ca să dea mai multe produse şi venituri statului. Dar el parcă se epuizase, şi golul din suflet se făcu de îndată simţit. Deveni nestăpînit şi violent cu oamenii, insuportabil la slujbă şi în familie. Subalternii sufereau, prietenii, pe nedrept jigniţi de el, nu-i mai călcau în casă. Numai cîţiva oameni, printre ei secretarul comitetului regional de partid cu problemele de agricultură, Sîromiatnikov, ştiind cît e de cinstit şi de muncitor, puneau pe seama nervilor săi uzaţi şi a oboselii irascibilitatea şi nepoliteţea asta. Şi greşeau, căci nervii lui Peresvetov nu erau zdruncinaţi de loc, iar el nu simţea nici o oboseală. Dorea pur şi simplu ceva nou şi proaspăt, care să nu semene de loc cu toate cîte îl înconjurau, ceva neobişnuit şi sub raportul proporţiilor şi sub acela al naturii lucrurilor.

Auzind vorbindu-se despre pămînturile înțelenite, el își spuse : „Iată ceea ce vreau eu !"

Peresvetov înțelegea că la țeliniș, ca nicăieri în altă parte, va fi nevoie nu numai de practicieni și cunoscători în ale agriculturii, dar și de oameni tari, cu voință, și dîrji. Totuși năzuința lui către alte locuri și fapte nu se reducea numai la dorința de a-și umple din nou sufletul cu ceva proaspăt. Pe pămînturile pustii va trebui să se rezolve o problemă care depășise forțele foștilor guvernanți ai Rusiei. Și el, Peresvetov, își va da contribuția la această inițiativă !... Într-adevăr, merită să trăiești, ca să vezi un ocean de grîu și să ții în palmă grăuntele ce-l dobîndești prin munca ta pe pămîntul sterp al stepei.

Zvonurile despre pămînturile înțelenite ba se stîrneau, ba se potoleau, iar Peresvetov devenea tot mai irascibil și mai cicălitor. Ajunsese în stare să spună o sumedenie de cuvinte jignitoare nu numai la adresa subalternilor, dar și a lucrătorilor din conducere de la regiune și din Moscova.

— Să se ducă poate la Kislovodsk ? spusese o dată îngîndurat Sîromiatnikov. Cred că e cam bolnav Kiril.

Și o sfătui pe Marina Evghenievna să-l trimită pe Peresvetov la o stațiune balneară.

Folosind toată iscusința, Marina Evghenievna îl convinse pe soțul ei să se prezinte în fața unei comisii medicale. Doctorii au rămas uluiți : omul împlinise cincizeci și doi de ani și era atît de sănătos, încît nu aveai de ce să te agăți.

Totuși l-au trimis la Kislovodsk.

Peresvetov a stat acolo optsprezece zile, iar în cea de-a nouăsprezecea omul acesta cu inimă de taur, cum spuneau medicii, a ajuns aproape la un acces de cord, într-atît l-a revoltat regimul strict care domnea în sanatoriu. Pur și simplu refuză să i se supună.

Peresvetov s-a întos înfuriat acasă, s-a certat cu nevasta, i-a dat un telefon lui Sîromiatnikov și i-a declarat că el nu are nevoie să i se poarte de grijă.

Sîromiatnikov a izbucnit în rîs și l-a sfătuit pe Peresvetov să ia valeriană. Înfuriat, acesta trînti receptorul și înhăță un volum de Balzac din ediția la care era abonat și care tocmai îi fusese trimis și, absorbit de lectură, citi cam vreun sfert de ceas. Dînd peste fraza : „M-am săturat de toate acestea", ieși în sufragerie, unde nevastă-sa tocmai pregătise cina, și răcni :

— Și iată, Marina, m-am săturat de toate acestea !

— De ce te-ai săturat ? întrebă speriată nevasta.

— De toate, urlă Peresvetov, de toate.

Și marele bibliofil zvîrlise pe podea cu atîta îndîrjire volumul al nouălea din opera lui Honoré de Balzac, încît, rupîndu-se, coperta zbură într-un ungher, iar cartea în celălalt.

— Dați-mi valeriană, fir-ați voi să fiți !... a mai mîrîit Peresvetov.

3

Serghei Afanasievici Sîromiatnikov — om în vîrstă, dar cu fața vioaie și tînără — își împărți chenzina în trei părți, după ce ieși casierul care îi adusese salariul. La stînga puse un pachețel mai groscior, la mijloc altul mai subțire, iar la dreapta — un tenculeț de cîte una, trei și cinci ruble.

— Asta este, va să zică, pentru nevastă, își spuse Sîromiatnikov, ăsta pentru mama, iar ăsta pentru mine. Hm !

Căzu pe gînduri și numără din nou tenculețul din dreapta. Erau șaptezeci și patru de ruble. Sîromiatnikov ridică ochii în tavan, mișcă buzele, numărînd ceva în gînd. Apoi, oftînd, scoase din pachetul din stînga o hîrtie de douăzeci și cinci de ruble și o puse în cel din dreapta. Se mai gîndi, apoi iar mai scoase una, adăugînd-o la pachetul din dreapta.

— Poate că se va descurca şi cu atît, zise el, avînd în vedere pe nevastă-sa, şi începu să-şi vîre pachetele prin buzunarele hainei, cel stîng în buzunarul interior din stînga, pachetul mijlociu în buzunarul din dreapta, iar banii opriţi pentru nevoile sale îi ascunse în buzunarul de la spate al pantalonilor. De-abia apucase Sîromiatnikov să facă şi această treabă, cînd intră Peresvetov, care se lăsă în fotoliu în faţa prietenului său, fără să se obosească cu fleacuri cum ar fi strîngerea mîinii sau măcar un gest din cap.

— Aha, tu eşti, spuse Sîromiatnikov, cu un ton de parcă Peresvetov nu ar fi lipsit douăzeci şi două de zile încheiate. Bună ziua. Numai, ştii ceva, să nu începem cu scandalul. Uşa mea nu este capitonată şi orice vorbă se aude în sala de aşteptare. Da, un minut, era cît p-aci să uit. Sîromiatnikov scoase din sertarul mesei o carte. Volumul al nouălea de Balzac. Ochii îi rîdeau. Am vizitat anume depozitul. Este totuşi penibil să ţii în bibliotecă o carte fără copertă.

Cu o mişcare bruscă, Peresvetov împinse cartea.

— Mulţumesc. Foloseşte-o singur, mormăi el.

— Ei, ia-o !

Sîromiatnikov împinse cartea către cealaltă margine a mesei.

— Slăbeşte-mă ! Şi cartea făcu calea întoarsă.

— Ei, te rog !...

Peresvetov izbucni în rîs.

— Aşa e mai bine, spuse satisfăcut Sîromiatnikov, apoi se aşeză pe masă şi-şi aprinse o ţigară. Totuşi te-ai mai îndreptat la Kislovodsk.

— Graţie rugăciunilor înălţate de dumneavoastră, se oţărî Peresvetov. Acum e rîndul tău. Du-te, delectează-te şi tu cu regimul pentru invalizi.

— Ai fost la trust ? întrebă Sîromiatnikov.

— N-am fost. Am adus o hîrtie luminăţiei-tale. Cererea de plecare din trust. Ministrul îmi va da

drumul. Şi nu numai că îmi va da drumul, dar mă va şi lua la el.

Peresvetov se îneca, mustăţile i se zburliseră sfidător.

— Se poate, remarcă melancolic Sîromiatnikov, eu, frate, chiar mă mir cum de ai reuşit să stai atîţia ani la trust fără mustrări şi avertismente.

— Cu atît mai mult. Ia ascultă, nu mă mai afuma cu mahorca ta ! Şi ce obicei mai e şi ăsta să fumezi o asemenea porcărie, zău aşa ?!

Peresvetov începu să tuşească.

Sîromiatnikov îşi stinse ţigara, coborî de pe masă, unde stătuse pînă atunci, şi se aşeză în fotoliu.

— Numai, te rog, nu urla. Ia te uită ce' fiinţă gingaşă ! M-da ! Te-ai cam anchilozat, ce e drept e drept. Şi adăugă cu vioiciune : Ascultă, responsabilul secţiei cu problemele de agricultură mi-a fost luat pentru pămînturile înţelenite.

— Anton ?

— Îhî. Şi eu aş pleca, dar n-o să-mi dea drumul.

Peresvetov încuviinţă, cu capul său cucuiat.

— Pe cuvînt de onoare, urmă Sîromiatnikov, Anton al nostru este trimis în Altai ca secretar al comitetului raional de partid. Omul pur şi simplu nu mai e de recunoscut. Doar că nu ţopăie de bucurie. Ca un băieţandru, zău aşa !

— M-da, făcu Peresvetov în silă. Se întîmplă.

— Se întîmplă, se întîmplă, întări cu aceeaşi vioiciune Sîromiatnikov. Bine, dar nu despre asta e vorba. N-o să-i iei tu locul lui Anton ?

— N-o să-i iei locul... bombăni mecanic Peresvetov, trăgîndu-se de mustaţa-i ţepoasă. Şi pe urmă, vorbeşti prostii. Noi doi sîntem prieteni. Ia gîndeşte, ce s-ar spune ?

Sîromiatnikov făcu cîţiva paşi prin birou, pipăi cine ştie din ce pricină perdeaua de mătase şi, fără să se întoarcă înspre Peresvetov, începu cu precauţie :

— Iar noi am hotărît să te avansăm.

Peresvetov mormăi ceva nedesluşit.

— Chiar aşa, se învioră Sîromiatnikov. Vrei, nu vrei, dar eu voi aprinde o ţigară. Mofturi. Ia te uită ce domnişoară ! Îşi aprinse o ţigară şi se îndreptă spre fereastră.

Negura de octombrie învăluia oraşul. Copacii stăteau zburliţi parcă sub grămezile pufoase de nea, căzute în ajun. Pe străzi era umezeală, iar în această odaie încăpătoare, o căldură care te moleşea.

— Da, da, frate, a venit vremea să te avansăm şi pe tine, mormăi Sîromiatnikov cu o notă falsă în glas, pe care Peresvetov nu întîrzie s-o surprindă. Poate că te vei duce la comitetul executiv, la Levîcikin, ca locţiitor cu problemele de agricultură !

— Poate că nu mă voi duce, i-o reteză Peresvetov.

— Ei, lasă ! Sîromiatnikov tuşi, mîhnit. Ba fii drăguţ şi du-te. Eu n-o să te prigonesc.

— Ca să scriu rezoluţii în colţul stîng, nu ? zise Peresvetov, aruncîndu-i lui Sîromiatnikov o privire iscoditoare. Nu, frate Serghei, priveşte ceva mai sus. Cînd am fost la Moscova, ministrul mi-a oferit o direcţie generală.

— Asta, desigur, spuse trist Sîromiatnikov, apoi îşi scoase ochelarii, suflă peste ei îndelung şi îi şterse cu batista.

Un răstimp tăcură.

— Ascultă, Serghei Afanasievici, de mult am vrut să te întreb, începu cu o expresie nevinovată Peresvetov. Există vreo circulară, sau, ştiu eu, vreo hotărîre ca rezoluţiile să fie scrise numai în colţul stîng ?

— Lasă-te de prostii, se supără Sîromiatnikov. Omul îţi vorbeşte serios, şi tu răspunzi dracu ştie ce.

— Nu glumesc de loc. Iată, să mă bată dumnezeu, nu pot pricepe de ce în cel stîng şi nu în cel drept ?!

— De, cine știe, răspunse gînditor Sîromiatnikov. Ideea lui Peresvetov i se păru amuzantă: „Într-adevăr, de ce în cel stîng?" Așa se obișnuiește, zise el vag. Și apoi e și mai comod.

— Ce e mai comod? întrebă răutăcios Peresvetov.

— În colțul stîng, zic, e mai comod. Sîromiatnikov se așeză la masă, scoase din mapă o hîrtie și se făcu că scrie. Nu, în dreapta este incomod. Dacă scrii în colțul drept, hîrtia trebuie pusă uite așa. El așeză foaia paralel cu marginea mesei. Trebuie întoarsă, înțelegi?

— Ei și, n-ai decît s-o întorci, cine nu-ți dă voie?

Supărat, Sîromiatnikov vîrî hîrtia la loc și puse cu zgomot creionul jos.

— Ia lasă, mai slăbește-mă cu felul ăsta al tău de-a o face pe prostul. Cum rămîne cu comitetul executiv?

— Căutați pe altul. Eu am hotărît ca de acum înainte să scriu rezoluțiile numai în colțul drept.

Sîromiatnikov izbucni în hohote de rîs, dar, amintindu-și de sala de așteptare, tăcu.

— Bine. Ca să fiu cinstit, hotărîsem să te trag pe sfoară. Îmi pare rău să mă despart de un nebun ca tine, ești în stare să pricepi așa ceva? M-am deprins cu tine și, vezi, am hotărît să-ți suflu o vorbă despre avansare. Dar parcă tu ești în stare să înțelegi?

Peresvetov se îmbună.

— Ce crezi tu că sînt eu: o buturugă putredă? spuse el cu înflăcărare. Desigur că și mie îmi vine cam greu să mă despart de tine. Dar nu pot, Serghei, înțelege-mă. Aici totul s-a terminat.

Sîromiatnikov oftă.

— Da, păcat... Cîte seri am petrecut împreună, cîte sfaturi bune ne-am dat unul altuia, de cîte ori ne-am certat și ne-am împăcat... Bine, urmă el cu hotărîre. Ce mai încolo-ncoace. A venit o hîrtie de la Moscova. Ministrul te cheamă. A hotărît să te

pună în fruntea unei direcții generale. Așa încît grija pentru tine pornea din două părți. Asta e. Care va să zică, te felicit pentru avansare. Nu ne uita.

— Ei, lasă asta !

— M-da ! continuă Sîromiatnikov, examinînd atent vîrful țigării. Cu toții sîntem avansați în fel de fel de posturi... Toți sîntem nevoiți să rupem cu prietenii, cu locurile cunoscute, cu casa pe care am îndrăgit-o, cu merii pe care i-am sădit... Dacă s-ar ține socoteală de deprinderile și stările sufletești ale fiecăruia atunci unde s-ar ajunge ?

— Chiar așa, încuviință pașnic Peresvetov. Iar tu, care va să zică, ai vrut să mă duci ?

Sîromiatnikov strînse din umeri.

— Da, dar nu cu vreun scop personal. Nu ne vine de loc ușor să-ți dăm drumul. Dar nu-i nimic de făcut. Iartă-mă că am vrut să recurg la un mic șiretlic, pînă la urmă tot ți-aș fi spus-o. Și hîrtia e la trust.

— Am înțeles de îndată. Eu, frate Sîromiatnikov, nu mă las dus pe cărările amăgirii !

— Asta ce mai e, parc-ar fi din *Biblie !*

— Dar ce, tu ai citit *Biblia ?*

— De *Biblie* îmi arde mie ? făcu ofensat, cine știe de ce, Sîromiatnikov.

— Foarte prost. Dar dacă te vor băga în comitetul pentru treburile bisericii pravoslavnice ? Măcar să știi ce drăcii mai vînd popii oamenilor.

— Se prea poate, mormăi Sîromiatnikov pe gînduri.

Intră locțiitorul și-i spuse supărat lui Sîromiatnikov că îl așteaptă de o jumătate de oră secretarul unui îndepărtat comitet raional de partid.

— M-am luat cu vorba ! se îngrozi Sîromiatnikov, aruncînd o privire spre ceasornic. Doar l-am chemat pentru ora patru ! Du-te, du-te, Kiril, n-am timp. Diseară voi trece pe la tine. Cînd pleci la Moscova ?

— Mîine.

— Cu bine !

Peresvetov se apropie de ușă, puse mîna pe clanță, dar se întoarse spre Sîromiatnikov — acesta așeza cu grabă hîrtiile pe masă — și îi zise :

— Ascultă, nu cumva și ministrul scrie rezoluțiile în colțul stîng ?

4

Sosit la Moscova, Peresvetov se duse de la gară de-a dreptul la minister. Șeful serviciului de cadre știa că Peresvetov urma să fie numit conducătorul unei importante direcții generale și îl primi foarte amabil. Cînd însă Peresvetov declară că nu va primi nici o direcție, ci că de mîine chiar își va cumpăra un bilet pentru orice tren ce pleacă spre regiunea pămînturilor înțelenite, acesta se zăpăci.

— Dacă nu-mi veți da drumul, voi merge la Comitetul Central.

Fermitatea lui Peresvetov îl ului pe șeful cadrelor. El cunoștea năravurile directorului trustului sovhozurilor din Verhnerecensk. Cîte lucruri de neînchipuit avusese el prilejul să audă la telefon în ultima vreme de la Peresvetov !

— Dar pentru ce la Comitetul Central, dragul meu ? Voi raporta ministrului ! spuse el cu blîndețe. Tocmai mă pregăteam să mă duc la el. Of, ce ghinion ! Bine, scrie o cerere. Of, ce ghinion ! și își șterse cu o batistă albă ca zăpada fața cu obraji trandafirii. Poate că totuși...

— Cînd veți raporta ministrului ?

Peresvetov își plecă amenințător capul.

— Chiar acum. Mă așteaptă.

Șeful serviciului de cadre smulse hîrtia din mîinile lui Peresvetov, o flutură în aer, luă o mapă cu dosare și ieși.

În sala de așteptare a ministrului, Peresvetov stătu trei sferturi de oră, supărat și mormăind ceva pe sub mustață, pînă cînd fu invitat în cabinet.

Ministrul se ridică, îi veni în întîmpinare și îi strînse cu putere mîna.

— Nu m-am așteptat, la asta nu m-am așteptat, zise el cu voce sonoră de om tînăr. Din partea oricui da, dar din partea dumitale... Ministrul făcu un gest de uimire. Mulțumesc, m-ai scos din încurcătură. Nici nu poți să-ți închipui în ce măsură. Stai jos. Dorești apă de Borjomi ? Nu ? Fumezi ? Nici eu nu mă pot dezobișnui. Ce am vrut să spun ? Da. Ieri m-au chemat la Comitetul Central și m-au rugat să găsesc zece directori capabili pentru Kazahstan. Ei, și dumneata te-ai prezentat cel dintîi... Iată așa, singur...

Peresvetov nu putea de loc să-și învingă tremurul febril ce-l cuprinse. Pentru a se liniști, privi pe fereastră. Dincolo se vedeau acoperișurile caselor, iar mai departe, în ceață, se profila colosul unui bloc înalt cu vîrful care parcă se topea în negură.

— Spune, ce te-a făcut să dorești lucrul acesta ? Și ministrul ridică cu grijă de pe masă cererea scrisă în grabă de Peresvetov.

— E cam complicat, mîrîi posac Kiril Ilici. Se spune că m-am anchilozat. Dar nu, nu e asta. Se încruntă și-și trecu mîna peste mustățile aspre. S-a întîmplat ceva... cum să vă spun, toate au luat o întorsătură... Nu știu nici eu, meleagurile necunoscute mă ispitesc, o muncă nouă mă atrage. Cum să vă spun... Doresc să-mi aduc și eu aportul în munca asta nouă.

— Da, înțeleg, făcu ministrul, învăluind cu o privire atentă silueta cunoscută, ușor încovoiată, a lui Peresvetov. Da, înțeleg, Kiril Ilici... Și ministrul începu să bată toba cu degetele în masă. Eu am fost la țeliniș. Acolo totul este grandios și neobișnuit. Poate va fi cam greu pentru dumneata.

— Doar nu voi fi singur, mîrîi Peresvetov. Iar cît despre greutăți... Unde nu sînt greutăți, tovarășe ministru ? Să desțelenești asemenea întinderi de pămînt ! Îndrăzneață hotărîre. Neobișnuită.

— Da, Rusia nu a cunoscut încă așa ceva, zise ministrul. Numai în Kazahstan vom desțeleni vreo

douăzeci de milioane de hectare. Dacă nu şi mai mult.

— Ne trebuie foarte mult curaj ca să ne încumetăm la un asemenea pas, izbucni Peresvetov.

— Curajul cucereşte oraşele, tovarăşe Peresvetov. Acesta este abia începutul uriaşei ofensive în agricultură, abia începutul.

Tăcură un răstimp. Apoi Peresvetov zise :

— Să ne trimiteţi oameni cu mai multă experienţă.

— Va veni tineretul, oameni instruiţi şi curajoşi. Ministrul căzu pe gînduri. Ei, să scriu rezoluţia ?

— Scrieţi, bineînţeles !

Ministrul luă de pe masă un stilou, puse în faţa sa cererea lui Peresvetov şi o netezi cu un gest blînd, mîngîietor.

— Un moment, îl opri Peresvetov. Pot să vă rog... Eu... Ei, ştiţi şi dumneavoastră, chiar prost nu am lucrat. Se încurcă şi tăcu.

— Da, desigur. Dar cine spune altfel ? Ministrul se întrerupse. Despre ce este vorba ?

— Dacă vă este indiferent... Vă rog să-mi faceţi un serviciu. Numai să nu vă supăraţi. Vă rog, scrieţi rezoluţia în colţul drept.

Ministrul se uită cu surprindere la Peresvetov.

— De ce ?!...

— Vă rog eu !

— Dar care este diferenţa ?

Ministrul ridică din umeri.

— Pentru dumneavoastră, bineînţeles, nici una. Dar, înţelegeţi... Cum să vă spun... Iată, eu am depăşit o anumită perioadă a vieţii. Privesc în urmă — hîrtii, hîrtii... Fără ele nu se poate, înţeleg, dar nu ştiu de ce toate au rezoluţiile în colţul stîng. Iar acum e o perioadă nouă, neobişnuită. Atunci, să înceapă în mod neobişnuit. Fie măcar cu această hîrtie. Înţelegeţi-mă. Mi-am băgat-o în cap... Şi, stînd la dumneavoastră în sala de aşteptare, mi-am zis : dacă mi se va împlini dorinţa — toate vor reuşi acolo unde voi fi trimis...

Ministrul privi cu atenție fața lui Peresvetov pe care viața brăzdase pentru totdeauna șanțuri, văzu tulburarea care îl cuprinsese și broboanele de nădușeală ivite pe fruntea lui osoasă.

Și scrise în colțul drept: „De acord".

...„Ce mult a trecut de atunci!", gîndi Peresvetov adormind.

CAPITOLUL III

1

Se trezi exact după două ceasuri.

Așezîndu-se pe laviță, Peresvetov căscă, își netezi părul ușor încărunțit, își pipăi fața și-și dădu seama că ar fi trebuit să se bărbierească, dar parcă de asta îi ardea lui acum!...

De după perete se auzi uruitul motorului. „Aha, Troșkin. E punctual, afurisitul. Îndemînatic și isteț, nu glumă..."

Urletul motorului încetă, prefăcîndu-se într-un sforăit domol. Încă cinci-șase minute și se poate pleca. Peresvetov bău lacom apa rece, pe care o scoase cu o cană din căldarea de lîngă sobă, și privi prin fereastra dinspre miazăzi.

Soarele îl orbi. Cerul se limpezise de norii întunecoși. Scînteierea zăpezii ce răsfrîngea lumina soarelui era de nesuferit.

„Ochelarii... Unde-mi sînt ochelarii?" Peresvetov se scotoci prin buzunare, găsi ochelarii și se lăsă pe laviță.

„Dracu să mă ia. Am intrat la apă. N-aveam astîmpăr acolo unde puteam să stau pînă la capătul zilelor. Ce-mi lipsea? Acum trebuie să-mi mut nevasta... Dar unde? Doar nu poate locui într-un cort..."

O conversație cu voce tare dincolo de geam îi curmă șirul gîndurilor.

Peresvetov își aminti de Perepiolocikin. Paltonul și șapca acestuia nu erau în cameră.

Peresvetov se uită pe fereastră. Petea ședea pe prispă și fuma stîngaci.

Peresvetov surîse morocănos.

„Poftim, n-aș fi crezut că fumează. Ei, care va să zică, nu este un om cu totul pierdut, puiul de găină... Și ce l-a adus prin aceste locuri îndepărtate ? Tatăl e desigur contabil sau farmacist. Și el e unicul fiu, răsfățat pesemne. Și totuși s-a tîrît încoace. Nu știe să facă nimic, nici măcar să bată un cui... Hm ! Este excepțional de sincer. Nu oricine ar fi mărturisit așa ceva... Pentru ce l-am cărat încoace ? Să-l fi dus înapoi la Abșansk, să-i fi cumpărat un bilet, și marș la mămica ! Dar nu, n-ar fi plecat. Cîți nu sînt așa ca el, cu inima înflăcărată, care vin încoace. Nu-i nimic, aici li se vor aerisi capetele."

Peresvetov tuși nemulțumit și, amintindu-și de bărbia lui nerasă, își trecu degetele peste maxilarele ca de piatră. Înțeapă totuși ! Nu-și putea suferi barba sură-roșcovană, care țîșnea în smocuri pe unde nimerea.

„Nu știe nimic ! Trebuie să știi și asta — să nu știi nimic..."

2

Și pe dată îl împunse un gînd îngrijorător :

„Dar eu ce știu ? Bineînțeles, un cui aș fi în stare să bat, apă aș ști să aduc, iar de despicat un lemn — asta-i fleac pentru mine."

Își privi mîinile grele și păroase.

„Dar cîți ani sînt de cînd am despicat cel din urmă lemn și am adus ultima căldare cu apă ?

Limba da, ea a lucrat destul! Am răcnit fără să-mi cruţ gîtlejul... Asta da! Dar ce mai ştiu eu să fac? Da, desigur, am anumite cunoştinţe, înţeleg cum şi cînd trebuie făcute arăturile de toamnă, ce şi unde trebuie semănat, pot deosebi un soi de grîu de altul, să spun pe dinafară toate mărcile maşinilor... Totuşi oamenii pe care îi conduceam erau cei care arau, semănau şi strîngeau recolta. Fără conducere, este limpede, nu se poate. Dar dacă aş cerceta mai adînc, am cugetat eu vreodată oare la munca omului, cînd cutreieram ogoarele şi fermele sovhozurilor, respectam eu oare munca oamenilor, dar nu aşa, de formă, ci omeneşte, din suflet? Stînd în cabinet, zugrăvit-am în închipuire măcar o dată tabloul muncii? Mi s-a strîns vreodată inima citind o situaţie informativă nesatisfăcătoare? M-am gîndit oare cîte frămîntări şi chinuri va fi adus această situaţie ce mă scotea din sărite acelora care nu erau mulţumiţi nici ei de propria lor muncă? Şi parcă vinovaţi erau cei ce munceau pe ogoare? Eu nu am trimis maşinile la timp, nu am planificat cum trebuie, nu am asigurat cutare sau cutare lucru... Mă gîndeam eu oare, citind o situaţie informativă proastă, cum i-a frămîntat pe oameni trista nevoie de a comunica cifre nesatisfăcătoare? Doar în spatele fiecărei cifre stătea un om care nu a făcut ceva pînă la capăt, şi nu întotdeauna din lene sau delăsare...

Şi iată, acum va trebui să simt toate acestea pe propria mea piele şi să aflu cum este ea, această piele de director, tăbăcită de mustrări, avertismente şi dojeni.

Aici, pentru fiecare brazdă, fiecare greş, fiecare piesă, pentru corturi, vagoane, pentru tabără, cazane, pentru bucătărie şi linguri, pentru cantină şi, mai cu seamă, pentru fiecare suflet omenesc voi răspunde doar eu şi nimeni altul. Şi nu voi mai trece în goană peste cîmpuri, fluturîndu-mi geanta. Însăşi

viața mă va sili să aprofundez munca omului, să muncesc eu însumi cu sudoarea frunții. Iar situațiile va trebui să le scriu personal. Să uit și de papuci, și de halat, și de vreo carte neterminată... Să citesc ? Cînd ?

«Am sosit», cum spune Troșkin.

Pe Perepiolocikin, pe alte mii de Petea și Mania i-a ridicat și i-a adus pe pămînturile înțelenite bravura inimilor lor tinere, avîntul sădit în sufletele lor de părinții entuziaști, sufletul revoluționar moștenit de la părinții revoluționari. Ei sînt tineri, și în sufletele lor arde flacăra nestinsă a căutării de ceva nou și neobișnuit, a ceea ce se numește romantism.

Iar tu ? Veche scrabă uscată, ce-ți mai trebuie romantism cînd știi doar ce enorme greutăți vei întîmpina chiar din primul moment ?"

Cu capul în piept, Peresvetov cugeta fără să vadă ceva în fața-i, în vreme ce Șurka, stînd de mult lîngă ușă, se muta cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

„Of, ce ghinion, gîndea el cu năduf. Stă cu nasu-n pămînt, iar tu n-ai voie nici măcar să răsufli. Și ce să fie cu el ? Oare i-a murit nevasta ?"

Pe Șurka începu să-l zgîrie în gît din pricina acrelii dospite cu care se îmbibaseră pereții izbei. Nu se putu stăpîni și tuși.

3

Peresvetov înălță spre el o privire tulbure și spuse posac :

— A-a, tu erai... Numai că altă dată, te avertizez, să tușești în altă parte, nu unde sînt și eu. Ai înțeles ?

— Am înțeles, raportă Șurka.

— Ce, tu ai fost soldat? întrebă în treacăt Peresvetov, scoțînd pe masă o hîrtie de douăzeci și cinci de ruble și punînd deasupra cana cu apă nebăută pînă la fund.

— Mă pregătesc să devin căpitan, dar asta este o poveste lungă, tovarășe director. Și fugi să ia cojocul. Permiteți-mi să vă ajut. E greu, nu-l poți îmbrăca așa, cu una, cu două.

— Pot și singur, mormăi Peresvetov, încheindu-și cojocul. Și parcă nici nu e nevoie de cojoc. E cald după cît se vede?!

— Un joc drăcesc al naturii, Kiril Ilici. Instabilitatea elementelor, cum a spus un tip de aici. Acestui joc îi este expusă toată regiunea, chiar republica în totalitate, de la treizeci și unu decembrie pînă la treizeci și unu decembrie. Într-un cuvînt, nu e Madagascar. Am avut noroc, ce să mai spun.

— Nici vorbă, mormăi Peresvetov cu indulgență, am avut noroc.

Lîngă mașină gazda stătea de vorbă cu Petea. Acesta încerca niște pîslari cenușii, care slujiseră destul și la alți stăpîni.

— De unde i-ai mai scos? întrebă sever Peresvetov.

— I-am procurat de la vecini. Doar nu poate să umble prin stepă în ghetuțe, încheie supărată gazda. Dumneavoastră, personal, iată cum v-ați încotoșmănat!

— Miloasă, pufni Șurka. Ei, Molociko, în asemenea pîslari poți să dansezi chiar vals.

— Care ți-e numele de familie, mătușică? începu să vorbească Peresvetov, aruncînd lui Șurka, pe sub sprîncenele încruntate, o privire amenințătoare.

— Penkina, taică, Agafia Vasilievna Penkina. Ei, cum e, fiule, au încăput? i se adresă gazda lui Petea.

Acesta se plimba în jurul mașinii, ca să se deprindă cu pîslarii.

— Ar încăpea trei ca el în pîslarii ăștia, zise Șurka.

— Ascultă, Agafia, bărbatul tău este, mi se pare, paznic la depozitul gării ?

Peresvetov zăbovi lîngă mașină.

— Așa e, chiar așa, se grăbi să răspundă Agafia Vasilievna. Ca și multe alte femei nu se dădea în lături să povestească unui om cumsecade tot ce avea pe suflet. În viața lui atîtea servicii a schimbat, bestia, că le-am pierdut socoteala. Am nimerit aici acum vreun an și jumătate. Toată Rusia am cutreierat-o în lung și-n lat cu „Maliuta" [1] al meu. O-ho, pe unde n-am fost, și de unde nu l-au dat afară din pricina beției ! Am suferit atîtea chinuri cu el, crede-mă, că ar ajunge pentru cinci, și fața-i puhavă se schimonosi de suferință. Acum în Rusia îl cunosc toți ca pe un cal breaz și de peste tot îl gonesc, și atunci a pornit-o și el încoace. Dar și pe aici oamenii au să-i afle firea păcătoasă.

— Bine, o întrerupse blînd Peresvetov. Știi să gătești ?

— Dar întreabă-mă, Kiril Ilici, ce nu știu eu să fac ? Am fost președinte de colhoz, cînd bărbații au plecat să se bată cu nemții, am fost mulgătoare, șefă de echipă, am avut prilejul să fiu și moașă. Ehei, toate le-am învățat. Și cum să fie altfel, taică. Nevoia te învață, ăsta-i adevărul.

— Te voi angaja bucătăreasă la cantina sovhozului, zise Peresvetov, după un răstimp de tăcere. La început vei găti în vagon, apoi vom construi și o cantină. Îl plasez și pe bărbatul dumitale. Vom

---

[1] Referire la Maliuta Skuratov, omul de încredere al lui Ivan al IV-lea. Asprimea și hotărîrea cu care executa ordinele țarului l-au făcut să fie urît de boieri. A fost unul din cei mai tipici reprezentanți ai micii nobilimi din sec. al XVI-lea, care a devenit sprijinul social în lupta împotriva marii boierimi (n. r.).

avea depozite. Am să-ți fixez un salariu corespunzător. Vrei să vii, hai ?

— Cum de nu, se învoi repede Agafia Vasilievna. Măcar voi fi între oameni. Aici e plictiseală, Kiril Ilici, o plictiseală fără sfîrșit. E atît de urît să stai în casă singură-singurică ca un cuc și doar o dată pe lună să ridici și să cobori bariera... Oamenii din haltă să tot fie vreo treizeci cu țînci cu tot. Iar eu, tăicuță, sînt dornică de oameni. M-am deprins cu colectivul în colhoz și aici mă chinuiesc îngrozitor.

— Ei, vom vedea, răspunse nelămurit Peresvetov. După ce doar cu un minut înainte hotărîse să o angajeze pe Agafia Vasilievna, acum își schimbase gîndul. „Agafia este desigur o femeie isteață. Dar ce dracu să fac cu bețivanul ei de bărbat ?" Oi mai chibzui, vreme e destulă, adăugă el. Ascultă, o să venim să înnoptăm la tine.

— Sigur, păi nici n-aveți încotro... Loc este berechet, iar pe al meu îl mîn în tindă. Pentru omul beat e și sănătos să doarmă la aer proaspăt. Și acum încotro o porniți, omule ?

— În stepă.

— Chiar acum, cînd e gata să cadă noaptea ? se spăimîntă Agafia Vasilievna.

Șurka ședea în mașină, fuma și se gîndea. „Într-adevăr, unde îl mînă necuratul ? Seara este dans la colțul roșu, iar acum, du-te la capătul pămîntului !"

— Ce ai să vezi noaptea în stepă ? îl iscodea Agafia Vasilievna.

— Așa mi-e firea, băbuțo, ce să-i faci ? Peresvetov scuipă țigara. Ard de nerăbdare să văd locurile unde o să fie sovhozul.

— Ai vreme să le tot privești ziua, pînă t-ei sătura !

— Dar eu acum am poftă să le văd. Toți sîntem niște copii mari. Toate le vrem pe loc, și basta.

Parcă mă împinge ceva din spate, Agafia Vasilievna. N-am pace.

Agafia Vasilievna dădu din cap poate în semn de dojană, poate în semn de aprobare. Iar Şurka simţea că turbează, nu alta: „Într-adevăr te împinge dracu din spate. Ce nărav!"

Petea nu asculta discuţia lui Peresvetov cu gazda, pe care avusese vreme s-o îndrăgească pentru simpatia ce i-o arătase. „Ah, Agafia, inimoasă femeie!" El se simţea nespus de fericit. Locuri noi, neobişnuite. Neobişnuitul Peresvetov, care l-a salvat, minunatul Şurka, această bătrînă blîndă... Şi-ar fi putut el închipui un asemenea noroc?!

Iar acum misterioasa plecare nocturnă în stepă, unde poate va fi nevoie să înnopteze în preajma vreunui foc... Un foc într-o stepă de necuprins, pe care primii pionieri americani nici măcar n-au visat-o! Ce ademenitoare, interesante şi captivante sînt toate acestea!

Petea, care citise multe cărţi de Fenimore Cooper, Stevenson, Myne Reed şi de alţi autori de romane de aventuri, se deosebea de prietenii lui nu numai prin erudiţie, dar şi prin excepţionala lui sensibilitate.

Şi iată că în faţă i se deschidea o nouă carte minunată, şi chiar de la cele dintîi file începeau propriile sale aventuri, cum nu sînt multe nici în cele mai captivante romane. Căci în acelea faptele eroice ale oamenilor sînt stîrnite de cele mai multe ori doar de febrilele lor căutări de comori şi tezaure. Pe cînd aici era o minunată iniţiativă, atît de grandioasă şi de neînchipuit! Aici măreţia ţelului şi romantismul se contopeau...

La acest gînd lui Petea i se tăia răsuflarea.

„Poate că şi eu îl voi ajuta cu ceva pe Peresvetov, gîndea el. Se va găsi doar şi pentru mine o treabă, fie şi cea mai simplă! Poate să fie chiar foarte grea, şi chiar de mi s-o părea în primele

zile peste măsură de grea eu totuşi voi rezista! Pe cuvînt de onoare că voi rezista!"

Agafia Vasilievna ridicase bariera. Maşina porni brusc şi se mistui în stepă, unde totul strălucea şi scăpăra, desfătînd ochiul.

4

— Pe malul rîului, observă Peresvetov, cînd vitezometrul arăta că străbătuseră treizeci de kilometri, trebuie să fie o movilă cu un stîlp. Rîul e la stînga. Priveşte, Troşkin, tu poţi vedea mai bine. Fii cu ochii în patru şi dumneata, Perepiolocikin. De îndată ce vei observa movila, dă căpitanului de cursă lungă comanda să oprească maşina.

Petea se lipi de geam.

Soarele atinse orizontul. Peresvetov admira paleta culorilor ce se întindeau tot mai larg pe cer. Firea aspră a acestui om îl împiedica să-şi împărtăşească entuziasmul, care uneori îi copleşea sufletul. Peresvetov tăinuia în adîncul inimii un puternic simţămînt de încîntare la vederea unui mesteacăn ce înflorea primăvara, a florilor de măr, a teiului de lîngă căsuţa din Verhnerecensk. Încerca un sentiment neplăcut cînd vreun tovarăş de drum îşi manifesta zgomotos încîntarea. La toate întrebările, cum ar fi, de pildă, dacă lui Peresvetov îi place acel cîmp de hrişcă, ce se întinde ca o flacără în soare, sau un stejar stufos, crescut undeva în drum, el răspundea, fără să-şi ascundă enervarea :

— Nu-i rău, dar mai tăceţi din gură, pentru dumnezeu.

Vreme de patru zile a blestemat pustiul, unde singur s-a trimis, ca la muncă silnică. Dar iată că furtunile s-au potolit, cerul s-a limpezit de norii în-

tunecați, s-a ivit soarele, peste meleagurile pustii a triumfat lumina, iar Peresvetov era captivat de tot ce vedea acum în aceste ceasuri înainte de căderea nopții.

În tăriile cerului se răsfira ușor o lucire cînd argintie, cînd de un galben palid ce se topea și se ivea din nou deasupra liniei scînteietoare a orizontului.

— Iată movila și stîlpul ! strigă Petea.

— Parcă fără tine nu văd, bombăni Șurka. Am sosit, tovarășe director.

El opri mașina pe malul rîului, lîngă o movilă scundă cu un stîlp de piatră acoperit de zăpadă. Malul pe care se oprise mașina era abrupt, iar cel dimpotrivă, în pantă dulce, acoperit de stuf, făcea o pată neagră încremenită pe fundalul alb al zăpezii.

Culorile pe cer se stinseră. Dinspre răsărit venea o negură cenușie, și zăpada se întuneca.

— Iată, aici sînt posesiunile noastre, începu Peresvetov, fără să se adreseze cuiva în mod special. Da, aici. Pe malul acesta avem opt mii de hectare și tot atîtea și pe celălalt. Iar mai departe, dincolo de rîu, sînt pămînturile sovhozului „Tihi ugol" [1]. Și adăugă cu invidie : Douăzeci și două de mii de hectare. Au reușit să rupă o bucățică bună, nu glumă !

— De, față de cele șaisprezece ale noastre, desigur. Șurka mișca în mod nelămurit din degete. Întreg raionul nostru Berezovka are douăzeci și patru de mii de hectare de pămînt arabil. Iar aici, o asemenea întindere ! Oare cum ne vom numi, tovarășe director ? Șurka întredeschise portiera și scoase afară piciorul în pîslar. Mereu uit să vă întreb, dar adresa are și ea valoarea ei, în sens de corespondență cu ființele iubite.

---

[1] „Colț liniștit" (n. t.).

— Avem deja o denumire. Poţi să comunìci fiinţelor iubite: sovhozul „Zapadnîi" [1], regiunea Abşansk. M-da, raionul Berezovka, zici... Peresvetov se sprijini pe aripa maşinii. Cîte colhozuri sînt acolo? Pesemne nu mai mult de douăzeci? Şi oameni — o sumedenie, şi case, şi depozite, iar fermele ridicate sînt de pe vremea potopului. Iar noi trebuie să şi arăm, să şi construim. Înţelegi?

— Desigur. Şi ce-i cu asta? Nu-i nimic, tovarăşe director, ce nu poate face tînăra generaţie?! Comsomolul, tovarăşe director, a construit crucişătoarele şi a servit pe ele; în oraşe a ridicat case pînă la cer, a mers voluntar împotriva cazematelor şi s-a legănat pe spînzurătorile fasciştilor. E greu de închipuit numai pe unde n-a fost, şi ce drumuri n-a cutreierat.

Peresvetov îl privi cu surprindere pe Şurka.

— Ei, vom vedea noi cîte parale faceţi, mormăi el.

— E limpede. Numai permiteţi-mi să remarc, începu posomorît Şurka. Dacă, de pildă, generaţiile noastre de comsomolişti au riscat spînzurătoarea, atunci ce reprezintă pentru noi acest deşert? Dacă generaţiile noastre, după cum am citit, au cucerit lanţuri de munţi de nestrăbătut, atunci cum să nu le cucerim şi pe toate acestea? Şurka făcu un gest de dispreţ spre întinderea de pămînt. Suflete mărunte e de la sine înţeles că se vor aciui şi la noi, dar parcă partidul ţine seama de ele? Au să fugă, cum vă văd şi cum mă vedeţi, cu picioarele la spinare. Şi dracu să-i ia, n-au decît s-o şteargă, călătorie sprîncenată! Desigur că în poala mămichii sau, să zicem, în vreun birou, e mult mai comod...

— Om vedea, repetă Peresvetov, răguşit. Cum, necum, dar cred că în dosul pereţilor calzi mult nu ne e dat să trăim. Va trebui să vieţuim aici.

— Aici? întrebă nedumerit Petea.

---

[1] „Apusean" (n. t.).

— În palate nu departe de aici, făcu batjocoritor Şurka. În corturi va trebui să stăm, tovarăşe director ?

— Cum se va încălzi, desigur, încuviinţă din cap Peresvetov şi se urcă pe movilă.

Priveşti, priveşti numai stepă cît cuprinde ochiul, şi mai departe, cu sutele de kilometri, netedă, fără rîpe şi coline, fără tufişuri şi păduri, tăcută, nesfîrşită, pustie, întinzîndu-se către miazăzi. Apoi începe deşertul, care se deosebeşte de acest şes numai prin faptul că acolo nu creşte nici măcar negara.

— Ei, gata cu trăncăneala, spuse supărat Peresvetov, deşi tovarăşii săi de drum tăceau. Curăţă locul pentru foc, Troşkin, şi pregăteşte cina. Perepiolocikin, marş, să aduci stuf !

Şurka se uită cu coada ochiului la Peresvetov şi întrebă :

— Deci vom înnopta pe aceste meleaguri de o deznădăjduită frumuseţe ?

— Da ce-ai înnebunit ?! răcni Peresvetov. Iată, am văzut unde va fi sediul central al sovhozului, om îmbuca ceva, om bea ceai şi ne-om întoarce la haltă. „Să înnoptăm aici", repetă el. Pe zăpadă nu poţi dormi.

— Cîte n-au îndurat generaţiile noastre, ripostă Şurka. N-o să ni se întîmple nimic, chiar de-ar fi să înnoptăm aici. Pui stuf pe zăpadă şi sforăi cît pofteşti. Iar aerul e proaspăt.

— Bine, generaţie comsomolistă, fă ce ţi s-a spus.

Peresvetov se îndepărtă de maşină. Şurka îl însoţi îndelung cu privirea.

5

— Ai auzit ? i se adresă Şurka lui Petea, care privea gînditor la pîslarii lui. A sosit la căderea nopţii şi n-are astîmpăr... A pornit-o razna cine ştie pe unde... Nu cumva s-o fi dus să se sfătuiască cu

lupii ? E o societate cum nu se poate mai potrivită pentru el, care își tot arată colții ca lupul pentru motive ce rămîn o taină pentru mine.

Tot îndrugînd verzi și uscate, Șurka scoase din portbagaj toporișca gospodarului în casa căruia înnoptaseră pentru prima oară, o lopată, un braț de surcele, luate de la haltă, doi drugi de fier cu capetele ascuțite și cu furci sudate la vîrfuri și unul mai lung, fără furcă.

— Dar de unde este de felul lui ? întrebă Petea arătînd cu capul în direcția unde se afla Peresvetov.

— Am auzit la Abșansk cum că în regiunea Verhnerecensk el era un om însemnat. Așa că tot însemnat o fi rămas plecînd de acolo cu un cucui. Ai văzut, tot capul îi e plin de cucuie ! Pare-se însă că pe aici nu se prea trimit cei ce umblă cu cucuie, își dezise singur Șurka propriul său gînd.

Petea zvîrli pe zăpadă pătura îmblănită și luă toporul.

— Ei bine, el o va șterge, tu o vei șterge, noi vom rămîne.

— Eu n-o s-o șterg, zise Petea. Nu, asta n-are să se întîmple.

Șurka mîrîi a îndoială.

— Nu prea cred. Singur ai spus că nu știi să faci nimic... Cine are aici nevoie de-alde ăștia, hai ? Nu ți-o spun cu răutate. Ei, ajunge. Du-te după stuf, dar ia seama nu cumva să tai cizmele, că, oricum, nu sînt ale tale.

— Nu mă pricep, recunoscu sincer Petea. Niciodată nu am tăiat stuf. Trebuie chiar de la rădăcină ?

— Cum ăi putea, indiferent. Grăbește-te, în curînd se va așterne întunericul. Ai să te rătăcești prin stuf, și n-o să trimitem o expediție de salvare. Și uită-te dacă nu sînt mlaștini. Se spune că în unii ani rîurile curg cu o iuțeală nemaipomenită chiar pe gerurile cele mai cumplite. Deasupra e zăpadă, dedesubt bulboană. Ai să aluneci, și dus vei fi.

Petea porni încetişor spre stuf. Şurka, scoţîndu-şi mănuşile, scuipă în palme, luă lopata şi începu să curețe locul pentru foc, iar prin minte porniră să i se perinde toate cîte i se întîmplaseră.

CAPITOLUL IV

1

Olga, fiica vitregă a şefului de miliţie din Berezovka, ajunsă la vîrsta la care, cum se spune, fetele sînt focoase, l-a prins pe Şurka sărutînd-o la cinema pe Xiuşka Abazina. Şurka a încasat de la Olga o palmă răsunătoare, la care au fost martori încă cinci din tinerii ce absolveau anul acela şcoala de zece ani din Berezovka.

În aceeaşi clasă cu Şurka învăţa fiul procurorului raional Mişa Hobotov, un flăcău leneş şi cam prostuţ, ţinta unor nesfîrşite batjocuri şi zeflemele din partea lui Şurka.

Drept răzbunare, Mişa i-a povestit Olgăi nu numai despre aventura amoroasă a lui Şurka cu Xiuşa Abazina, dar şi despre celelalte numeroase aventuri ale lui, şi aceasta în timpul cînd Şurka îi jura Olgăi dragoste „pînă la mormînt"... Din clipa cînd i-a declarat lui Şurka să nu mai îndrăznească să apară în faţa ochilor ei, din aceeaşi clipă Olga a început să-l urască pe Mişa.

— Eşti caiafă şi canalie, îi spuse ea lui Mişa.

— Ei, hai, nu mai face pe grozava, mormăi Mişa, vădit descurajat de această izbucnire de mînie, de neînţeles pentru el. Ştiu de ce îmi porţi pică. Ţi-a făgăduit Şurka marea cu sarea, ţi-a îndrugat verzi şi uscate că o să ajungă erou, iar tu ai rămas cu gura căscată.

— Şi ai să vezi că o să ajungă, se înflăcără Olga. Ei da, el are să ajungă. Dar din tine n-o să iasă decît o bună precupeaţă.

— Eu voi fi zootehnician, declară trufaş Mişa. De la şcoala tehnică mă întorc în colhoz.

— E adevărat, căci porcii şi oile sînt pentru tine cea mai nimerită societate.

— Şi dintre zootehnicieni sînt unii care capătă titlul de erou, trînti sigur de sine Mişa.

Olga rîse batjocoritor.

— Tu, erou ? Ei, Mişka !...

— Vom vedea, răspunse abătut Mişa. Vom vedea, adăugă el cu un ton lugubru şi plecă.

Conversaţia despre eroi nu se iscase din întîmplare. Adevărul este că Şurka voia, după terminarea şcolii, să plece la Odesa, să se angajeze pe baleniera „Slava", pentru ca să se întoarcă la Berezovka cu chipiul de căpitan de cursă lungă şi să se însoare cu Olga.

Tatăl lui Şurka, preşedintele Uniunii raionale a cooperativelor de consum, era de acord cu planurile fiului său şi nu se împotrivea căsătoriei cu fiica vitregă a căpitanului Krujkov.

Olga împărtăşea convingerea generală că un chipiu cu trese aurii îi va sta foarte bine lui Şurka, şi în visurile ei se şi vedea aşteptîndu-l pe Şurocika din cursă lungă, încărcat cu daruri pentru ea. Dar asupra lui Şurka se abătuse o lovitură, şi tocmai de unde se aştepta mai puţin : Mişa Hobotov fugise de acasă !

Procurorul comunicase în toate oraşele şi satele fuga fiului său, iar organele de miliţie primiseră dispoziţia să-l prindă pe Mişa şi să-l expedieze înapoi acasă. Dar fugarul intrase parcă în pămînt, şi abia mai tîrziu s-a lămurit totul. Părinţii primiră de la fiu o scrisoare cu ştampila poştală a oraşului Capetown. Cel mai leneş, prost şi molîu, după definiţia lui Şurka, îşi înştiinţa tatăl şi mama că a ajuns cu bine pînă la Odesa şi a fost primit pe „Slava", care în momentul de faţă se îndreaptă spre Antarctica. Din scrisoare reieşea că lui Mişa i se pusese un şorţ dinainte şi că fusese trimis la cambuză să scoată lăturile şi să curețe cartofii. În încheiere, Mişa declara cu emfază, dar fără a minţi

de loc, că numeroşi căpitani de cursă lungă îşi începeau cariera de la cambuză, lături şi coji de cartofi. În aceeaşi zi Olga primi de la Mişa o poză : se fotografiase sub palmieri, pe fundalul portului din Capetown şi al „Slavei", ancorată la dig. Mai departe se vedea oceanul, cu înaltele-i talazuri, ce se spărgeau înspumate de mal. Mişa era înconjurat de o mulţime de vagabonzi. Desigur, aceştia îi cerşeau autografe. Mişa avea o înfăţişare bravă, deşi fotograful nu reuşise să atenueze afectarea impusă de Mişa mutrei sale nu tocmai inteligente.

Pe cealaltă parte a cărţii poştale erau scrise doar cîteva cuvinte : „Acum ce mai spui ?"

Astfel, Şurka primise încă o palmă, de data aceasta din îndepărtatul Capetown. Şurka nu voia să repete aventurile molîului vrednic de dispreţ, care i-o luase înainte pe drumul gloriei.

Prietenii îşi băteau joc de el cu atîta răutate, cum ştie s-o facă numai tineretul, necruţător faţă de nereuşitele altora.

2

Visurile despre comanda unui vapor de cursă lungă au plecat împreună cu Mişa. Dar inima lui Şurka nu bătea pentru nici o altă profesiune. Makar Troşkin se sătură de acest fiu ce umbla haihui fără nici un rost şi îi spuse că colhozurile au mare nevoie de tractorişti. E o muncă onorabilă, iar cîştigul destul de bun. Şurka se învoi şi urmă doi ani la Şcoala de mecanizatori agricoli din Cernozemsk. Pe la Berezovka nu se mai arătă, practica făcînd-o la o staţiune de maşini şi tractoare departe de satul de baştină.

Fetele se lipeau de el de parcă era uns cu miere. Şurka se îndrăgostea cînd de una, cînd de alta.

De Olga uitase cu desăvîrşire.

Cînd auzi despre pămînturile înţelenite, Şurka se prezentă printre cei dintîi la comitetul regional al Comsomolului. „N-am ajuns căpitan, gîndea el,

poate voi ajunge un erou al pămînturilor înțelenite. Ia să vedem ce e mai important? Să scoți din mare balene cu carnea cărora sînt hrăniți cîinii, sau din pămînt grîul pentru pîinea cu care sînt hrăniți oamenii? Răspunsul este limpede!"

După ce a căpătat foaia de drum, a plecat acasă să-și ia rămas bun de la părinți. Makar Troșkin și-a lăudat fiul și a dorit chiar să bea cu el la despărțire. Și au vorbit mult despre țeliniș, despre ceea ce îl aștepta pe Șurka pe noile meleaguri. Apoi ca într-o doară, tatăl spuse că la construcția noii stațiuni hidroelectrice de la Berezovka a sosit inginerul Pavel Lukin, un tînăr chipeș, care, după cum se vorbea, s-a amorezat de Olga și se pare că intenționa chiar să se însoare cu ea. Șurka, însă, nici nu clipi. „Ce-mi pasă mie?" A doua zi, dis-dedimineață, plecă la oraș și se alătură eșalonului ce mergea la Abșansk. Era din ce în ce mai uluit de spațiile de necuprins care zburau pe lîngă ferestrele vagonului.

Șurka trăise în mediul rural din anii cei mai fragezi. Toate gîndurile oamenilor în mijlocul cărora crescuse plecau și reveneau la acel lucru veșnic prin care trăia satul, ce luase naștere poate cu trei, dacă nu chiar cu cinci sute de ani în urmă. Altul ar fi putut să nu știe, dar Șurka știa cum se străduiau oamenii să scoată din pămîntul arat și răsarat cît mai multe grîne.

Iar aici, dumnezeule! Un ocean de pămînt, un ocean măreț și fără de margini.

Un cernoziom gras, plin de sevă, ce stă degeaba, neatins de mîna omului. Numai într-un somn dulce putea să-l viseze un truditor din Berezovka.

Să tot cutreieri cîmpurile și să nu le dai de hotare, să tot ari și să nu sfîrșești niciodată.

Milioane de puduri de grîu vor rodi pe aceste șesuri, acoperite acum de zăpadă.

Foaia de drum pusă bine în carnetul roșu de membru al Uniunii Comuniste a Tineretului stătea lîngă inima lui Șurka, iar aceasta zvîcnea tare și cu bucurie. Doar și el, Alexandr Troșkin, va fi unul

dintre cei ce vor trage prima brazdă pe oceanul înțelenit!

...La Abșansk, Șurka l-a cunoscut întîmplător pe Goghi Ceacivadze, inginerul-șef din grupul lui Peresvetov, și i-a cîștigat simpatia. Goghi l-a sfătuit pe Peresvetov să-l ia pe Șurka șofer.

Kiril Ilici îl chemă pe Șurka, îi aruncă o privire fugară și zîmbi.

„Îndrăzneață privire! Șiret, nevoie mare!"

Și mormăi:

— Bine. Fie.

3

În vreme ce Șurka se lăsa pradă amintirilor, Peresvetov hoinărea prin stepă. După ce străbătu cam un kilometru, se opri ca să-și tragă răsuflarea. Întorcîndu-se, văzu departe flacăra rugului înălțîndu-se spre cer.

Sfielnic, stelele prinseră a lumina. Întunericul se făcea tot mai des.

Peresvetov merse pînă cînd reflexul focului pieri după o ușoară povîrnire a șesului. I se făcuse cald, își scoase cojocul, îl aruncă pe grămada de zăpadă, se așeză, răsuflă ușurat și-și întinse picioarele trudite.

Apoi privi stelele ce tremurau în înălțimi. I se părea că le deslușește zborul și foșnetul luminii ce se revărsa.

Acolo, în bezna și în cosmicul frig al universului, își urmau drumul lor alte lumi, neștiute de om, galaxii se îndreptau spre inaccesibilele adîncimi, iar aici, pe planeta de mult răcită, pe un punct minuscul ședea un om vrăjit de măreața tăcere a stepei. Poate chiar din clipa în care pe planeta noastră s-au desăvîrșit uriașele-i prefaceri, de atunci și pînă astăzi a domnit aici liniștea, curmată

doar de popasul scurt al triburilor ce cutreierau aceste meleaguri... Şi din nou se lăsa tăcerea, nu se auzea decît foşnetul negarei, fîşîitul paşilor de animale, şi fîlfîitul de aripi al păsărilor. Se mai plimbau şuierînd şi vînturile, şi rare ploi torenţiale se abăteau asupra neprihănitului Mare Cîmp. Negara şi buruienile mureau, iar prin forţele pămîntului se transformau în însăşi hrana lui... Aşa s-au petrecut lucrurile din veac în veac.

4

„Dar zilele vor trece în zbor, gîndea Peresvetov, şi omul va curma această străveche tăcere. Stepa se va umple de huruitul maşinilor, de zgomotul vocilor omeneşti, de cîntecele fetelor, va fi inundată de lumină electrică şi va veni sfîrşitul liniştii în care ea a zăcut din vremea veacurilor îndepărtate şi fără de număr..."

Peresvetov îşi aminti de întîmplătoarea discuţie pe care o avusese în vagon cu un geolog ce se întorcea la Abşansk. Geologul străbătuse cu un grup de exploratori toate locurile înconjurătoare la vest, est, sud şi nord de rîul Ciornaia, pe cursul lui superior şi inferior.

Căutau apă, dar se loveau mereu de aramă, cărbune, fier, aur şi zinc. Făcînd săpături, oamenii găseau urmele aşezărilor antice, unelte de muncă, zale şi arme, obiecte de uz casnic, morminte ale unor popoare de mult dispărute, care au trecut peste această cîmpie.

Din mai multe triburi şi neamuri s-a născut poporul kazah. Veacuri de-a rîndul s-au format obiceiurile şi credinţele sale. Contradicţiile interne, lupta cu vecinii puternici, fărădelegile feudalilor şi războinicilor străini, dezbinările dintre neamuri — toate le-a suferit acest popor, care locuia pe întin-

deri uriaşe de munţi şi văi, lacuri şi rîuri, păduri seculare şi păşuni mănoase. Spiritul poporului a fost totdeauna şi a rămas liber...

„Şi iată, gîndea Peresvetov, am venit aici eu, vor veni şi alţi oameni, puternici prin tinereţea lor, se vor uni cu cei ce trăiesc aici, vor clădi case, vor construi străzi, vor sădi livezi şi grădini, vor ara stepa, vor zămisli copii... Totul pare simplu... Dar nimeni din cei care vin încoace nu-şi închipuie, nici în cea mai mică măsură, ce jertfe vor fi nevoiţi să facă aici la început. Oare toţi vor fi în stare să îndure nenumăratele lipsuri ? Doar nici Moscova nu s-a construit într-o zi... Voi rezista oare şi eu ? Cincizeci şi doi de ani — ce-i de glumă ?!"

Peresvetov îşi trecu distrat mîna peste bărbia masivă. Ţepii neraşi îi împunseră mîna.

„M-am delăsat în aşa hal, că mi-e şi silă să mă mai gîndesc. N-ar strica să-mi tai şi părul. Dar unde ? Cui să dau la spălat rufele, cum să mă spăl ? Cîte zile ar trebui ca să-i ajungă nevestei o scrisoare de aici şi cîte ca să aştept răspuns ? Şi cum să ţinem două case cu o singură leafă ?"

Toate aceste probleme ale vieţii de toate zilele nu-l preocupaseră de fel pe Peresvetov la Verhnerecensk. Dar aici fiecare amănunt obişnuit devenea o problemă uneori de nerezolvat.

Trebuia să-i aranjeze o locuinţă lui Troşkin şi lui Perepiolocikin, locţiitorului, agronomului, inginerului, organizatorului de partid şi celui de Comsomol... Iată opt oameni, opt paturi, opt garnituri de aşternut, opt dejunuri, prînzuri şi cine. Pe urmă aşteaptă eşalonul — vreo sută cincizeci de oameni, sau chiar mai mult... Unii desigur îşi vor aduce copiii, munţi de bagaje. Şi cu toţii urmează să fie cazaţi, asiguraţi cu hrană, plasaţi în posturi. Şi ce va începe abia după aceea ! Lipsuri în toate... Aşa-i de cînd lumea : e nevoie exact de ceea ce nu se găseşte ! Tractoarele fără piese de schimb, camioa-

nele fără cauciucuri şi fără ştergătoare de parbriz... Negreşit se va descoperi că unele profesiuni prisosesc, iar altele lipsesc cu desăvîrşire. Bucătarii, croitorii, spălătoresele, bărbierii... Ce mulţi sînt la oraşe şi ce puţini vor fi aici!

„Şi fiindcă veni vorba... Acest Perepiolocikin... să-l numesc ajutor de tractorist sau socotitor? Măcar de atîta o fi, poate, în stare..."

Pentru un moment Peresvetov îşi aminti de figura lui Petea şi îl compătimi.

„Un flăcău caraghios, dar curat, aceasta nu i se poate tăgădui, şi-şi va da toată silinţa. Trebuie să stau de vorbă cu el şi să strunesc şi pe puşlamaua de Troşkin. Ăsta pur şi simplu o să-l scoată din sărite cu zeflemelele lui! Da, fiecare cu firea sa, cu nevoile sale; şi chiar dacă sînt cele mai elementare, ele trebuie totuşi satisfăcute, pentru că altfel omul fuge la vecin şi pe urmă sparge-ţi capul pe cine să pui pe tractor în locul celui fugit... Şi ce, parcă se vor isprăvi grijile? Sămînţă, benzină, combustibil, case de locuit, şcoli, ateliere... Mii de bonuri de livrare se vor aşterne pe masă, şi în ciuda acestor bonuri de livrare tot va rămîne ceva ce nu a fost trimis de la depozite, s-a pierdut pe drum, sau nu a fost adus la timp din pricina drumurilor impracticabile."

Pentru moment lui Peresvetov îi reveni în minte biroul de la Verhnerecensk, trista bătaie a ornicului, fugarele pete de lumină. Prin faţa ochilor i se perindară, cum nu se poate mai desluşit, minunatele flori şi frunze vii, parcă abia rupte din copac, de pe covorul chinezesc, cu nuanţe plăcute.

Şi aşa, cine ştie de ce, îl cuprinse dorinţa de a-şi aminti ce ochi şi ce culoare de păr avea secretara lui.

— Deh, zise cu voce tare Peresvetov, alungîndu-şi amintirile.

Răsuna ciudat acest cuvînt aruncat în desăvîrşita linişte a stepei, o linişte fără de început şi fără de sfîrşit.

Peresvetov se ridică, își puse cojocul pe umeri, își dezmorți picioarele înghețate și, pășind greoi, încovoiat parcă sub povara pe care singur și-o aruncase pe umerii gîrboviți, o porni agale spre rîu.

CAPITOLUL V

1

Lîngă focul ce ardea cu vîlvătăi mai era o mașină cu dublă tracțiune.

Un adolescent într-un cojocel unguresc de culoare cafenie și căciulă de blană de ren arunca în foc stuf, pe care-l rupea anevoie. În apropiere, pe jumătate culcat sub un cojoc, cu capul pe un cufăr sau pe o ladă, mai stătea cineva.

Ceainicul bolborosea răgușit și scuipa cu mînie, de parcă s-ar fi răzvrătit împotriva focului în care era silit de atîta amar de vreme să se pîrjolească. Alături de ceainic, pe un băț prins de două furci de fier, spînzura un cazan. În el sfîrîia și gîlgîia ceva.

Șurka construise în ceasurile de răgaz de la Abșansk acest dispozitiv simplu, dar în schimb foarte trainic. Acum mesteca în cazan cu lingura pe care o lingea și pe care, din motive fără îndoială igienice, o ștergea de cojoc, ca să ia o nouă probă din cazan.

Petea ședea în fața adolescentului de pe al cărui chip nu-și mai putea dezlipi privirea, plină de admirație, în vreme ce acesta din urmă punea într-una stuf pe foc.

Fața prelungă, nu tocmai frumoasă a adolescentului îi dădea în vileag ochii, în care se puteau desluși cutezanța și bărbăția.

Toţi trei tăceau, iar tăcerea era curmată doar de bolborositul mînios al ceainicului, de gîlgîitul fierturii din cazan şi de trosnetul stufului din foc.

„Cine dracu o fi? Să fie Pastuhov, care a nimerit aici?" se întrebă Peresvetov încercînd să ghicească.

Pastuhov, secretarul comitetului regional din Abşansk cu problemele de agricultură, făgăduise să-l viziteze pe Peresvetov.

„De altfel, el a plecat cu avionul la Moscova, cînd eu părăseam Abşanskul... O fi poate Ivaşin de la direcţia regională a sovhozurilor? Nu, e puţin probabil să fie Ivaşin..."

Astfel, tot cugetînd în sinea lui şi tot chitind peste cine ar putea da, Peresvetov intră în cercul luminat de focul rugului.

Adolescentul tocmai aruncase în foc un braţ de stuf. Scînteile unui foc de artificii zburară către cer şi se revărsară pe zăpadă, aidoma unui torent, stingîndu-se îndată.

2

— Avem musafiri, tovarăşe Peresvetov, spuse Şurka vesel, observîndu-l pe Peresvetov.

— Da, văd, răspunse cu nepăsare Peresvetov. Bună seara.

Adolescentul se întoarse. Privirea atentă a ochilor cenuşii lunecă peste silueta gîrbovită a lui Peresvetov.

— Bună seara, zise cu voce scăzută tînărul. Lena Skrîjneak.

— Cum? întrebă Peresvetov surprins. Daţi-mi voie, de ce Lena?

Surîzînd, Lena se întoarse cu faţa spre foc şi abia atunci Peresvetov desluşi două cozi, revărsate de sub căciula cu clape pe cojocelul cafeniu.

— Ei, care va să zică, am dat greş. Iartă-mă. Te-am luat drept băiat. Nădăjduiesc că nu eşti supărată!

— Păi, ea chiar ar fi trebuit să fie băiat, interveni Şurka. Taică-su şi maică-sa n-au apucat s-o ducă pînă la capăt. Pufni şi se înecă cu o bucată de carne pescuită în cazan.

Petea se înroşi şi mormăi ceva mînios. Lena îi răspunse lui Şurka cu o privire senină, liniştită, iar acesta, speriindu-se fără să ştie nici el de ce, se prefăcu a tuşi, dar atît de tare, încît răsună toată stepa.

— Iartă-mă, mormăi Şurka. Mi-a scăpat.

— Aşa nu e bine, spuse încet Lena. Nu-mi place aşa, Şura.

— Doar mi-am cerut iertare, mîrîi supărat Şura.

Petea izbucni în hohote de rîs. În sfîrşit se găsise ac şi de cojocul lui Şura. Ei, bravo, dragă Lena !

Peresvetov îşi aruncă cojocul pe canistra ce zăcea lîngă rug, se aşeză şi o întrebă pe Lena :

— Cum aţi nimerit aici ?

— Păi, au mers pe urmele noastre, comunică Şurka, privind-o pieziş pe Lena.

— Dar acela cine e ? vru să afle Peresvetov, făcînd semn cu capul spre omul ce zăcea sub cojocul negru.

— Tata, răspunse Lena. Skrîjneak.

— Skrîjneak ! Numele nu-i spunea nimic lui Peresvetov.

— Va să zică, aşa arăţi ! zise Lena ridicîndu-şi din nou ochii atenţi către Peresvetov. Tatii i s-a vorbit mult la Abşansk despre dumneata.

— Deci sînteţi din Abşansk ?

— Am fost şi pe acolo.

— Să-l trezesc oare ? se oferi Şurka. Se vede că tăticului dumitale îi place să doarmă.

— Mai taci ! îl repezi Peresvetov. De loc n-ai astîmpăr... Lasă-l să mai doarmă puţin, avem destulă vreme să facem cunoştinţă. Dar şoferul dumneavoastră unde e ?

— N-au şofer, exclamă Petea, cu o voce pierdută de admiraţie. Singură a condus maşina, închipuiţi-vă! Straşnică fată, nu-i aşa?

Privirea lui Peresvetov lunecă spre plăpînda siluetă a Lenei, ale cărei mîini mici rupeau anevoie stuful.

— Imposibil!

Fata tăcu.

— Cîte zile aţi mers?

— Şase zile.

— Dar de ce-ai condus dumneata maşina şi nu un şofer?

— Pentru că pur şi simplu nu am găsit, iar eu mă pricep oarecum. Am învăţat la cursuri. După ce am terminat şcoala medie, adăugă ea timid şi parcă scuzîndu-se că se apucase de o treabă ce nu i se potrivea.

— Ca să zicem aşa, a mers pe linia mea, remarcă cu condescendenţă Şurka. Numai că aceasta nu este o ocupaţie feminină. Fusese cît pe-aci să spună „muierească", dar îşi muşcă limba.

Lui Petea nu-i scăpă nici acest amănunt. El nu-şi lua ochii de la Lena.

Lui Peresvetov îi plăcu dintr-o dată această fată cu ochii limpezi, îngînduraţi. „Dar curajoasă mai e!", gîndi în sinea lui, şi întrebă:

— A fost greu?

— Da, foarte. Lena mai puse stuf pe focul care din nou zvîrli către cer o cascadă de scîntei. Tata m-a ajutat, l-am învăţat puţin în timpul drumului. Singură, desigur, n-aş fi scos-o la capăt. Şi e bine că nu s-a întîmplat nimic cu maşina, căci altminteri m-aş fi împotmolit fără-ndoială.

— Dar cum ne-aţi dibuit? întrebă Peresvetov.

— Am poposit în aceeaşi casă unde aţi fost şi dumneavoastră. La haltă, Agafia Vasilievna ne-a spus că aţi plecat în stepă. După ce ne-am mai încălzit puţin, v-am luat urma.

3

— Cu cine vorbeşti, Oliona ? răsună de sub cojoc o voce de bas.

Apoi cojocul fu zvîrlit la o parte, şi un bărbat într-o scurtă din postav gros, cu guler de astrahan, se aşeză pe ladă.

— Aha, continuă el vesel, cu un puternic accent ucrainean, aici, după cum văd, societatea noastră a sporit. Să trăieşti, tovarăşe Peresvitov. Bărbatul se apropie de Kiril Ilici şi îi întinse mîna. Ei, să vedem cum arată acest Peresvitov. Am auzit multe despre tine la comitetul regional. Şi strînse cu putere degetele lui Peresvetov. Să facem cunoştinţă. Mă numesc Skrîjneak. Stepan mi-e numele de botez, Trofimovici, după tată.

— Dar ai un lăboi, tovarăşe Skrîjneak, zise Peresvetov, luîndu-l şi el tot cu „tu" şi frecîndu-şi degetele pentru a restabili circulaţia sîngelui.

— De, tatăl meu şi maică-mea mi-au dăruit forţă, ce să mai vorbim. Asta sînt ! Uită-te bine la mine, te rog, rosti Skrîjneak, iar fiecare cuvînt, pronunţat dulce şi plin de savoare, rămînea parcă multă vreme spînzurat în văzduh. Am mîna ca cei din Kuban, tovarăşe Peresvitov, iar sufletul mi-e ucrainean, legat de pămînt, ca să ştii cum stau lucrurile. Lena se uită lung la tatăl ei, iar acesta se potoli îndată.

— Nu e ucrainean, zise ea. E din Voronej, iar în regiunea Kubanului a lucrat numai patru ani.

— Cum nu sînt ucrainean, copilul dracului ? se împotrivi Skrîjneak. Dar tatăl meu de unde e ?

— Din Voronej, tată, spuse Lena surîzînd blînd.

— Păi tocmai asta-i, spuse triumfător Skrîjneak. Iar cei din sudul regiunii Voronej sînt ca şi ucraineni.

— Şi totuşi nu sînt ucraineni, se încăpăţînă Lena.

— Ei, ia mai taci, nu-l face de ruşine pe taică-tu. Skrîjneak îşi şterse năduşeala ce i se brobonise pe frunte fie din cauză că se fîstîcise, fie din pricina dogoritoarei văpăi a focului, îşi scoase că-

ciula țuguiată și-și trecu palma peste scăfîrlia rasă pînă la piele.

„Dacă și-ar lăsa un smoc să-i crească, și dacă și-ar pune și niște șalvari largi cît toate zilele, apoi ar putea să-l joace pe Taras Bulba", gîndi Peresvetov.

Capul lui Stepan Trofimovici, rotund și mare cît un pepene zdravăn, se înălța pe un gît scurt de taur, înfipt pe niște umeri lați și puternici. Îndesat și bondoc, Skrîjneak aducea cu acel soi de oameni despre care se zice că sînt totuna și în lung, și în lat. Fața îi era proaspătă și rumenă, iar nasul borcănat ciupit de vărsat se înălța între pomeții ieșiți în afară. Buzele pline, ca de femeie, se deschideau într-un zîmbet vesel, iar ochii ce-i luceau cu ștrengărești scînteieri erau străbătuți de lumina unei inteligențe puțin comune. Coapsele foarte grase, picioarele scurte și torsul disproporționat îl făceau să semene cu un moș Martin, blajin și stîngaci.

— Ia întoarce-te, fiule, i se adresă el glumeț lui Peresvetov.

— Asta ai furat-o din *Taras Bulba,* zise Peresvetov.

Șurka izbucni în rîs. Petea se uită la Lena, care clătina dezaprobator din cap.

— Uite-al dracului, pe toate le știe, strigă Skrîjneak.

— Și asta e furată din Gogol, remarcă Peresvetov.

— Îi place foarte mult să recitească *Taras Bulba,* zise Lena, scuzîndu-l parcă pe tată-său. Ea ședea, cuprinzîndu-și genunchii cu mîinile, cu fața la foc, fermecată de jocul flăcărilor.

— Ce e drept e drept ! Și Skrîjneak rîse îndelung.

Lena, cu un aer de nepătruns, privea la foc, iar Petea o urmărea, subjugat.

— Așa-așa, mîrîi Skrîjneak. Scoase o pipă zdravănă și o umplu cu mahorcă tăiată gros, cu care își umflă pumnul după ce îl vîrî în buzunarul fără fund al scurtei. Așadar, tovarășe Peresvetov, să stăm de vorbă !

— Dumneata tot pe linia sovhozurilor lucrezi ? întrebă Peresvetov.

— Ba ceva mai sus, spuse Skrîjneak, lăsînd de astă dată la o parte vorbulițele ucrainene, mai sus, Peresvetov.

— Este recomandat ca secretar al comitetului raional de partid din Cernorecensk, explică Șurka.

— Stai jos, tată, zise Lena, aruncînd lui taică-său pe sub sprîncene o privire posomorîtă.

— Dar tu de ce-mi poruncești ? Ia te uită ce mai comandant !

Lena ridică din umerii ei înguști.

Skrîjneak se scărpină după ureche.

— Vezi, Peresvetov, nu mă lasă să trăiesc. Am adus pe lume o fată pentru propria-mi tristețe și amărăciune.

— Nu tu m-ai adus pe lume, ci mama, răsună surd glasul Lenei.

— Tăcere ! răcni deodată Skrîjneak. Mă-ta ? Du-că-se la toți dracii. Ea nici nu e și nici nu va fi cu noi.

— Ba va fi, gîfîi Lena.

— Nu va fi ! făcu Skrîjneak bosumlat, și în clipa aceea el îi păru lui Peresvetov un urs ridicat în două labe, gata să se năpustească.

Lena își șterse o lacrimă pe furiș. Petea vru să spună ceva, dar nu rosti o vorbă și se așeză.

Șurka scoase un „hm", a nedumerire.

— Ia stai jos, tovarășe Skrîjneak, spuse liniștit Peresvetov, care își dădu seama că cine știe ce taină grea îi face să se înfrunte. Vă poftesc în cortul meu. Ei, Troșkin, împarte fiertura de prune.

— De acord, făcu surd Skrîjneak.

De mînie, fața i se făcuse ca varul. Se lăsă jos pe stuful aruncat în jurul focului. Paloarea îi pierea pe nesimțite.

Lena, după ce scotoci în ladă, se întoarse la foc cu două farfurii de aluminiu, cu furculițe și linguri.

Șurka scoase din portbagaj castronașul din material plastic și turnă fiertura de prune, care împrăștia un miros de mirodenii. Bucățile mari de

carne de oaie — Şurka o cumpărase la haltă — le împărţi cu o precizie aproape matematică.

— Raionul Cernorecensk... zise gînditor Peresvetov. Asta înseamnează, tovarăşe Skrîjneak, că vom fi şi noi în zona ta de activitate?

— De, va cam trebui să gospodărim împreună.

Skrîjneak rodea cu poftă un os de oaie cu dinţii săi mari şi gălbui, al căror aspect îi stîrnea lui Peresvetov un simţămînt de invidie, căci îi căzuseră dinţii de cînd cu foametea de prin o mie nouă sute douăzeci.

— Dar unde va fi centrul raional? întrebă Şurka.

— Apoi am spus că am de gînd să mă învecinez cu voi. Pe teritoriul dumitale avem de gînd să construim, tovarăşe Peresvetov. Ni s-au alocat douăzeci de hectare din pămîntul tău. Ne vom plictisi unul pe celălalt de moarte.

Peresvetov nu se aştepta de loc la o asemenea întorsătură. „Aha, iată pentru ce a poftit aici butoiul acesta. Ehei, ce îndrăzneală! A luat dintr-o dată taurul de coarne..."

La comitetul regional nimeni nu suflase o vorbă nici măcar despre faptul că centrul raional va fi situat alături de sovhoz. Iar acum, reieşea că el nu va fi doar alături, ci chiar pe pămîntul lui, al lui Peresvetov.

„Numai asta mai lipsea, gîndi cu ciudă Peresvetov, şi bucata de carne de oaie i se opri ca un nod în gît. Împinse cu mînie castronaşul la o parte. Mi-au smuls douăzeci de hectare!"

Peresvetov era lacom de pămînt. Şi deşi şaisprezece mii de hectare de pămînt înţelenit îl îngrozeau, nu ar fi renunţat nici în ruptul capului la un petic de pămînt. Iar acum trebuia să cedeze douăzeci de hectare.

„Se preface a fi blînd, dar cum s-a răstit la fiică-sa?! A pălit chiar! Vulpoiul, hohoteşte în gura mare, îl face pe Taras Bulba... Sînt deprins cu asemenea figuri, am mai văzut eu de-alde ăştia. Îţi face şi un tedeum, ba la o adică, chiar şi un paras-

tas, în toată regula. De sfaturi și povețe nu mai e chip de scăpat acum. Vom fi vecini — așa că numai de dojeni voi avea parte. Și unde mai pui că nu va fi nevoie să mă duc prea departe ca să le ascult."

— Așa-așa, bombăni Peresvetov. Dar cine o să construiască centrul raional, Stepan Trofimovici ?

— Trustul de construcții. Se spune că trustul nu prea are mijloace, abia se înfiripă. Cred că n-ai să refuzi să dai ajutor organizației de partid a raionului ? Și Skrîjneak îi făcu blajin cu ochiul.

— Eu însumi am nevoie să construiesc, răspunse rece Peresvetov.

— Tocmai, așa că vei construi și pentru mine : laolaltă merge mai repede și costă mai ieftin, o tot ținea morțiș Skrîjneak, fără a lua în seamă, parcă, nemulțumirea lui Peresvetov.

Ceilalți ascultau tăcuți convorbirea lor domoală. Petea sorbea distrat din fiertura de prune, nimerind cîteodată cu lingura în gol, căci rămăsese cu privirea pironită asupra fetei. Lena mînca atentă. Doar Șurka își umpluse cel de-al treilea castronaș și, dîndu-și seama de ceea ce se petrece, se amuza în sinea lui.

„A și început, gîndea Peresvetov. Asta-mi mai lipsea : să am pe cineva de întreținut. Chicotește într-una, dar ferească sfîntul să intri în colții lui : sînt grozavi !"

— O să vedem, zise el cu nepăsare. Bineînțeles, dacă va fi cu putință... Mă voi consulta acolo, și Peresvetov arătă cu capul undeva într-o parte.

— Dar pentru ce să te mai sfătuiești cine știe cu cine ? începu cu precauție Skrîjneak, care adesea folosea și el această expresie pentru a înmormînta mai adînc o treabă. Aici există două capete, și mi se pare — nu proaste.

— O să vedem, o să vedem, răspunse cu un surîs prefăcut Peresvetov.

Se ferea de refuzuri categorice. E mai bine să încurci lucrurile, să vorbești în doi peri, să mormăi printre dinți, ca să nu se prea înțeleagă. „Ar fi o mare prostie să mă cert cu Skrîjneak, gîndea Peresvetov. Nu, nu, trebuie cu orice preț să mă înțeleg cu el. Firește că e grozav de neplăcut să stau sub ochii lui, dar, pe de altă parte, și apropierea comitetului raional de partid însemnează avantaje care nu merită să fie trecute cu vederea." Peresvetov zîmbi în sinea lui. „M-da, dialectica, cum spune Troșkin."

— Vom vedea, încuviință cu vioiciune Skrîjneak, înțelegînd că nici el nu trebuia să pună șaua pe Peresvetov, chiar așa, din mers... „Fără el, nici mie nu-mi va fi prea bine !"

Skrîjneak înghiți fiertura de prune și împinse farfuria în lături. Lena, care terminase de mult să mănînce, luă farfuria și o umplu cu zăpadă ca s-o curețe de urmele fierturii de prune. Zăpada înghețǎ îndată pe fund.

Șurka îi luă farfuria, adună și restul veselei, turnă în strachină puțină apă fiartă din ceainic și se duse mai la o parte.

— Să torn ceaiul ? făcu Lena cu timiditate, adresîndu-se lui Peresvetov.

— Sigur că da, răspunse Skrîjneak în locul lui, privind-o pe fiică-sa cu ochi rugători.

Fără a-și întoarce fața spre el, ea începu să toarne ceaiul. Petea, neliniștit, se tot frămînta în loc.

— Lăsați-mă pe mine, se rugă el. O să vă opăriți.

Lena surîse încrezătoare și îi dădu ceainicul.

Petea turnă ceaiul, scoase din buzunar un pumn de bomboane și le puse în fața Lenei. Cu același zîmbet blînd, fata luă o bomboană și apoi încă una, pe care o puse la îndemîna lui taică-său, fără să-l privească.

Skrîjneak se înveseli.

Lui Peresvetov nu-i scăpa nici un amănunt din această scenă.

„Toate astea au tîlcul lor, își zise el. Dar, la urma urmelor, ce mă privește, n-am eu și așa destule griji ?"

— Dar dumneata de ce nu bei ? întrebă Lena, întorcîndu-se spre Petea. Lasă-mă să-ți torn.

Petea luă din mîinile ei paharul și îl strînse la piept ca pe o neprețuită comoară.

Skrîjneak își netezi mustățile-i lăsate pe oală, ca la cazaci, și dădu cu viclenie din cap.

4

Șurka se întoarse și-i dădu Lenei vasele. Ea le aranjă în ladă.

— Mi-ați oprit și mie ceai ? întrebă Șurka, adresîndu-se, fără să se înțeleagă de ce, tocmai Lenei, ca și cînd ea ar fi fost gazda în preajma acelui foc din mijlocul deșertului, deasupra căruia scăpărau cu vesele sclipiri stelele pe bolta cerului.

— Să-ți torn ?

— Da, fii te rog atît de bună.

Șurka se uita la Lena și, fără să-și dea seama de ce, își aduse aminte de Olga.

„Sîc ! Sîc !", își zise el, gîndindu-se la cartea poștală primită de Olga din Capetown.

Și prin minte i se perindară palmierii și priveliștea „Slavei" în preajma digului înecat în lumina soarelui de sud.

Șurka învălui într-o privire fugară făptura fetei. Lena îl privi cu răceală, iar el coborî îndată ochii în pămînt.

Skrîjneak își scoase din nou pipa, în care se ivi o moviliță stacojie, ce se aprinse într-o clipă, acoperindu-se repede cu cenușă. Îmbinîndu-se cu fumul focului, o dîră albăstrie o porni spre cer.

Aprinzîndu-și țigara, Peresvetov zise :

— Cîte sovhozuri vor fi în raion, Stepan Trofimovici ?

— Douăsprezece. Raionului i s-au repartizat opt sute de mii de hectare compacte de pămînt înțele-

nit. Ceva mai puţin decît teritoriul Belgiei, răspunse distrat Skrîjneak, uitîndu-se pieziş la fiică-sa.

— O să fie nevoie de mulţi oameni! observă Şurka căscînd.

— Ei, hai, isprăveşte, Troşkin, e vremea să plecăm, zise Peresvetov. Scoate parul şi dă-mi toporul.

— Am înţeles.

Şurka puse deoparte cana cu ceai, pe care nu-l isprăvise încă, şi se îndreptă legănîndu-se spre maşină. Niciodată nu fugea mîncînd pămîntul ca să execute ordinele lui Peresvetov, căruia îi plăcea înţeleapta cumpătare a şoferului. Iar Şurka se prefăcea a nu fi observat acest lucru.

El aduse un par gros, ascuţit la capăt, şi un topor greu, cumpărat la Abşansk.

— Acum vine clipa solemnă, surîse Peresvetov, s-ar cuveni să fie întîmpinată cu salve de tun.

— Adică cum? făcu nedumerit Skrîjneak.

— O să bat acum parul în pămînt, în locul pe care va trebui să fie sediul central. Ca să zic aşa, am să marchez locul unde ne vom plictisi unul pe celălalt pînă n-om mai putea.

— Hai, în tovărăşie. Jumătate îl baţi tu, jumătate, eu.

„O ţine una şi bună, polobocul ăsta, gîndea cu necaz Peresvetov. Lua-te-ar naiba. Oricît aş sta în cumpănă, va trebui totuşi să construiesc centrul raional."

— Îţi las ţie această cinste.

— De ce? se împotrivi Skrîjneak. Şi, cu un surîs triumfător, adăugă: Să-l batem împreună în pămînt. La noi, conducerea de partid a mers şi va merge totdeauna mînă-n mînă cu economicul.

Peresvetov se îndepărtă cu vreo două sute de paşi de foc, vîrî parul în zăpadă şi-l izbi cu talpa toporului. Parul pătrunse abia un ţol în pămîntul îngheţat. Peresvetov îi dădu lui Skrîjneak toporul.

Acesta îl învîrti în mîini ca pe o peniţă şi, lăsîndu-se puţin pe vine, iar apoi ridicîndu-se, îl lovi cu atîta putere, încît îl înfundă cu mai bine de o pă-

trime în pămînt. Abia apucase Skrîjneak să ridice toporul, ca să mai lovească o dată, cînd în stepă răsună o detunătură ce se pierdu undeva departe.

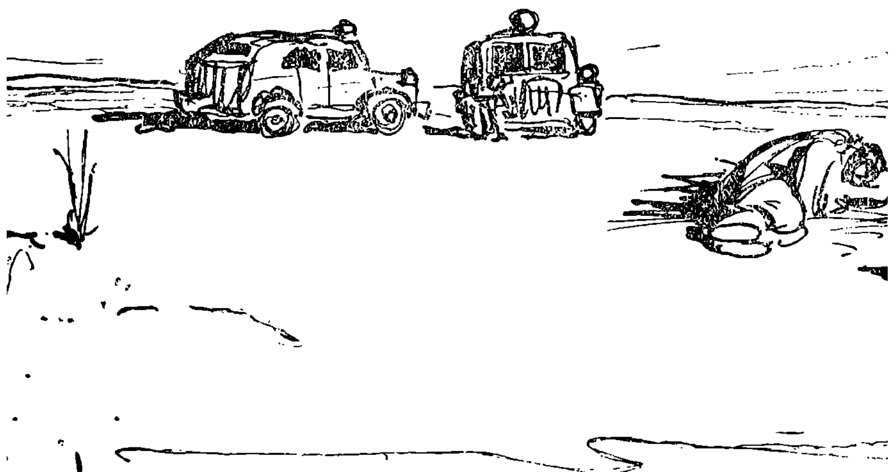
Skrîjneak tresări.

— Asta ce-o mai fi ? întrebă el, întorcîndu-se spre Peresvetov.

Puţin mai departe, Şurka rînjea, iar din puşca-i de vînătoare ieşeau rotocoale de fum subţire.

— Prostănacule, făcu printre dinţi Peresvetov aprobator. Ce prostănac ! A tras totuşi salva de salut. Isteţ mai e, pungaşul ! A tras-o cu puşca mea. Hai, mai bate aici, Stepan Trofimovici.

Skrîjneak lovi cu putere. Capătul parului zbură în ţăndări, dar acum stătea ţeapăn.

— Îl vom păstra ca pe un monument istoric al epocii, zise Șurka, apropiindu-se de ei. Vă rog, tovarășe director, să-mi faceți și mie cinstea. Poate că pe locul acesta va fi căsuța mea.

— Dă-i drumul, răspunse vesel Skrîjneak. Primele două lovituri revin partidului și economicului, iar cea de-a treia, Comsomolului.

Șurka lovi capătul despicat al parului.

— Gata, acum chiar că puteți primi felicitări pentru casa nouă, Alexandr Makarovici. Ce locuință ! Nici nu-ți poți lua ochii de la ea. Un palat, nu altceva ! Șurka îi făcu cu ochiul lui Skrîjneak.

— Ei ! Hai să plecăm, Stepan Trofimovici. Vii și tu la haltă ?

— Păi, dar unde ? Oi înnopta la paznica de lîngă barieră.

— Om avea oare loc ? făcu supărat Peresvetov. „Poftim, pînă și în casa Agafiei s-a băgat. E mare meșter !"

— Nu-i nimic. Acolo lavițe sînt destule pentru un pluton. Pricepută muiere Agafia asta. O s-o atrag la comitetul raional. Ca să zic așa, prima unitate bugetară pe schemă, în afară de mine.

— Cum s-o atragi ?

— De ce nu ? E o femeie vrednică, la mine va fi îngrijitoare.

— Și primește ?

— Ei, mai face nazuri. Dar nu-i nimic, va veni, dacă îi e dor de omenire.

„Pînă aici, prietene, își spuse hotărît Peresvetov, pe Agafia nu ți-o dau. Ți-e de ajuns să-ți întindă omul mîna, că i-o și înhați pînă la cot."

5

Cînd s-au întors la foc, Petea povestea ceva cu înflăcărare Lenei, iar ea asculta cu capul plecat, rupînd în neștire tulpinile de stuf. Văzîndu-l pe Peresvetov, Petea șopti :

— Mai tîrziu, da ?

Lena încuviință din cap.

— Așadar, la drum ? bubui vocea lui Skrîjneak. Oliona, mașina e gata ?

Lena puse lada cu vesela în portbagaj și porni motorul.

După ce ambală motorul, Șurka se apropie de Lena și ascultă duduitul motorului mașinii pe care o conducea dînsa.

— Mai redu puțin gazele, zise el politicos. Un motor rece nu trebuie pus la turație prea mare.

Lena, ascultîndu-i sfatul, făcu întocmai.

— Una dintre bujii nu-ți funcționează bine. Șurka se îndreptă spre mașina sa, se întoarse cu scule și

cu o lampă portativă. Ridică capota. Ţine puţin lampa, te rog.

Lena luă lanterna şi se aplecă deasupra motorului, urmărind concentrată fiecare mişcare a lui Şurka.

— Chiar aşa e, cum am bănuit ! zise el. Opreşte motorul.

— Hei, Troşkin, nu mai vii odată ? răsună vocea nerăbdătoare a lui Peresvetov. Iar moşmondeşti ceva ? Ai şi găsit timpul potrivit.

— Păi, nu pot să merg cu o bujie defectă, se răsti Şurka la director.

— Bujia ! repetă Peresvetov. Ţie ţi-ar trebui... şi se opri brusc, amintindu-şi de prezenţa Lenei. Haide, mai iute.

Lena opri motorul şi se apropie de Şurka. Petea li se alătură şi el. Stătea aplecat peste motor, iar apropierea Lenei îl făcea să simtă o bucurie tihnită, plină de fericire.

Şurka bombănea mînios :

— Lor nu le arde decît de plimbare. Dar de faptul că şi maşina este aproape o fiinţă nici că le pasă. Ce mai încoace, încolo ! Dacă o distrug pe asta li se va da o alta nouă. Bănuţii sînt doar ai statului, aşadar de ce să-ţi fie milă de ei ? Apoi înşurubă bujia. Şi dacă se întîmplă ceva pe drum, s-o cureţi. Ai văzut cum am făcut eu ? Iar pentru mai multă siguranţă, s-o arzi la foc. Moaie o cîrpă în benzină, aruncă-o pe jos, aprinde-o, ia bujia cu un cleşte patent şi ţine-o deasupra focului. Uleiul va arde, şi totul va fi în regulă. Dă drumul la motor !

— Mulţumesc, Şura.

Lena se urcă în maşină şi puse contactul la motor : funcţiona bine. Şurka scoase un „hm", care arăta că e satisfăcut.

— Plecaţi.

— Mai bine merg în urma dumitale.

— Mă rog, încuviinţă galant Şurka.

Skrîjneak stinse focul, cu picioarele, iar asupra stepei se aşternu deodată o beznă înspăimîntătoare.

— Ei, ai terminat, curtezanule ?

Nerăbdător, Peresvetov se muta de pe un picior pe celălalt lîngă mașină.

— Am terminat, răspunse Șurka posomorît si sfidător. Și ce v-ați năpustit așa asupra mea, zău !... Asta se numește curte ? Să nu îndrăznesc să ajut un tovarăș ? Ne grăbim, ne grăbim mereu...

— Lasă vorba ! Peresvetov puse cojocul pe locul din față și se așeză. Dar unde e ăla... Perepiolocikin ? Deschise portiera și strigă : Perepiolocikin, să te mai așteptăm ?

— Ne va însoți, răsună vocea Lenei. Nu vă supărați, nu-i așa ? Am să-l învăț să conducă mașina.

— Pagubă în ciuperci, mormăi Peresvetov. Plecăm, Troșkin.

— S-au și înțeles ! mîrîi Șurka printre dinți.

— Și ce te frămîntă pe tine ? Nu cumva ești gelos ?

— Da de unde... Am văzut eu altele mai cu haz ! E urîtă foc !

— În schimb are suflet.

— Cum de l-ați văzut în întuneric ?

— Un suflet bun se vede și în beznă.

— Asta înseamnă că sufletul meu este rău, nu-i așa ?

— Tu, Troșkin, nu mai căuta pe dracu, și altă dată să nu mai îndrăznești să vorbești cu mine pe un asemenea ton, zise aspru Peresvetov. Nu știu ce diavol te îndeamnă și ce ghimpe te împunge, dar fă bine și varsă-ți năduful pe alții.

— Am înțeles, zise Șurka bosumflat. Dar și eu am printre altele și suflet, și la fel de predispus...

— Știu la ce este predispus. Și pentru că veni vorba, dă toporișca înapoi ăluia de la care ai „împrumutat-o", ai înțeles ?

„Iată diavolul sur, toate le vede, toate le știe !", gîndi mîhnit Șurka. Toporișca îi plăcea foarte mult, iar la stăpînul ei zăcea neîntrebuințată. Dar nu răspunse nimic.

Lumina inundă volanul, înecînd în aur oglinda retrovizoare din fața lui Șurka. Acesta o întoarse cu o mișcare furioasă.

— Tîmpita ! şuieră el printre dinţi. Zi-i muiere, şi basta !

Peresvetov, fie că nu auzise ce bombănea Şurka, fie că se făcuse că nu-l aude, se aşeză mai comod şi nu mai scoase o vorbă pînă la haltă.

CAPITOLUL VI

1

Ferestrele izbei Agafiei Vasilievna erau luminate cînd cele două maşini ajunseră la haltă.

Şurka sună din claxon. Cîteva secunde mai tîrziu bariera se ridică. Agafia Vasilievna, după ce lumină cu felinarul maşina din faţă, începu să surîdă bucuroasă ; Şurka îi făcu semn cu mîna.

În urmă, trecu peste şine şi maşina lui Skrîjneak.

După ce-şi curăţă de zăpadă cizmele, Peresvetov se întoarse spre Troşkin.

— Caută prin casele vecine, poate ai să găseşti vreo locuinţă pentru Skrîjneak.

— Bine, bombăni Şurka, vădind aceeaşi furie, de neînţeles. Desigur, în afară de mine cine să se mai ocupe de asta ? M-aţi angajat şofer, dar, după cum se vede, o să lucrez pe linie administrativă. Grozav aş vrea să ştiu ce treabă o să mai aibă intendentul !

— Ei, deocamdată nu există intendent. O să angajăm un trîndav, o să-l dăm afară şi o să te punem pe tine în locul lui.

Peresvetov intră în casă. Skrîjneak îl urmă, după ce-şi curăţase pîslarii de zăpadă.

Şurka o ajută pe Lena să aşeze cît mai bine maşina şi pieri în întuneric.

— N-aţi îngheţat încă ? zise Petea, apropiindu-se de Lena.

— Nu, doar e destul de cald.

— Ştiţi ceva, hai să ne plimbăm. Înăuntru e pesemne lume multă şi se mai şi fumează.

— Bine. Dar unde să mergem ?

— Oriunde ! Fie și spre gară.

— Dar există aici așa ceva ?

— E un vagon, asta-i gara. Am ochit-o chiar în timpul zilei. Și nici nu mi-e somn. Dar dumitale ?

— Eram cît pe-aci să adorm acolo, lîngă foc. Apoi mi-a trecut... Dar dacă tata o să vrea ceai ? zise Lena nehotărîtă.

— Doar au băut ceai acum o oră și jumătate. Prea ar fi de tot să mai vrea... Unde să mai încapă ?

— Nu-l știi pe tata, este mare amator de ceai. Dar, de altfel, sînt supărată pe el, lasă-l... Lena voise să spună : „Lasă-l să se mai frămînte", dar se stăpîni și zise : Lasă-l să mai stea de vorbă cu bărbații. Ei au totdeauna nevoie de discuții, încheie ea cu aerul unui cunoscător.

Masa neagră și compactă a vagoanelor se înfățișa aidoma unei pete întunecate de-a lungul șinelor. În depărtare licărea lumina stacojie a semaforului. Izbele, așezate de-a lungul terasamentului, priveau triste în întunericul nopții prin găurile negre ale ferestrelor. Numai ici și colo ardeau palid, pe jumătate incandescente, becurile electrice. Construcțiile rusești alternau cu casele lungi kazahe. Pe acoperișuri se vedeau, ca niște căciuli, nămeții de zăpadă. Căsuțele abia de se zăreau de sub movilele de zăpadă troienite de viscol.

Era întuneric beznă și nu se simțea țipenie de om. Sub picioarele Lenei și ale lui Petea zăpada scîrțîia tare, tulburînd liniștea haltei.

Răsărise luna care lumina izbele pitite lîngă terasamentul căii ferate, vagoanele înghețate pe șine și șinele ce fugeau în depărtări.

Lena îi povestea lui Petea despre mama și tatăl ei. După ce o ascultă, Petea îi spuse :

— Ca să spun drept, nu de dumneata mi-e milă, ci de Stepan Trofimovici.

— De ce ? întrebă Lena, ofensată.

— E doar atît de simplu, Lena, exclamă Petea. N-are nevastă, asta e totul.

— El n-are nevastă, iar eu n-am mamă, răspunse Lena cu amărăciune.

— Asta așa este. Dar el este fără nevastă pentru el însuși și fără mamă pentru dumneata. Îndoită suferință, cum de nu poți să înțelegi?

— Dar și eu sufăr pentru că el n-are soție, și pentru că eu n-am mamă.

— Da, dar își mai dă seama că din pricina lui nu ai mamă, o ținea într-una Petea. Nici asta nu e atît de ușor de îndurat, dacă stai să te gîndești...

— Da, înțeleg, făcu Lena dînd din cap.

— Și... dar te rog să nu te superi. Petea se poticni. Nu te porți bine cu el. Parcă nu cauți tot timpul decît să-l înțepi. Să-i atragi luarea-aminte că e vinovat. Așa e?

Lena roși.

— Dumneata, Petea, înțelegi totul, mormăi ea stingherită.

Petea tăcu.

— Mi-e dor de mama, mărturisi Lena. Și cum aș dori ca toate să fie altfel, oftă ea. Doar și dumitale îți pare rău de mama dumitale.

— Asta e cu totul altceva, răspunse Petea și îi povesti de ce părăsise casa părintească.

2

Vorbi îndelung, frămîntîndu-se și retrăind parcă toate evenimentele din ultimele săptămîni. Îi destăinui Lenei că se născuse înainte de vreme și că mamă-sa îl ținuse în vată primele luni. La vîrsta de treisprezece ani îi murise tatăl, fierar la uzina de reparat vagoane. După el muri fratele mai mare, Ivan, care lucra ca strungar la aceeași uzină.

Mama sa se trăgea dintr-o familie de muncitori, iar viața o călise. Îndurase foarte greu pierderea soțului și a fiului. Revenindu-și după aceste lovituri, Varvara Semeonovna își copleși mezinul cu toată grija și dragostea de care era în stare.

Să-l lase să bată un cui ? Dar dacă o să se lovească la mînă cu ciocanul ? Mai bine îl bătea singură. Să aducă o căldare cu apă, ceea ce Petea adeseori ar fi vrut să facă ? „Da de unde, Petenka, pentru ce ? Fă-ţi lecţiile, dragul mamei, cişmeaua e doar la al treilea colţ, dau o fugă şi îndată m-am întors."

Vara, Petea nu avea voie să se scalde înainte de venirea zilelor de arşiţă, iar o dată venite aceste zile, maică-sa îi spunea că e primejdios să te scalzi pe o asemenea dogoare, căci poţi face repede o insolaţie. Primăvara Petea năduşea în paltonul de postav gros, iar toamna mergea înfofolit în şubă.

Petea se îmbolnăvea mai des decît alţi copii, iar Varvara Semeonovna îl doftoricea cu zmeură, cu miere, cataplasme, termofoare şi astupa toate crăpăturile cercevelelor.

Iată, se lasă seara. Petea îşi face lecţiile. Mama tricotează sau coase ceva. Îşi pironeşte ochii plini de admiraţie şi de milă asupra fiului ; el se încruntă, simte un dor de ducă.

Petea îşi aducea prietenii acasă. Începea o discuţie veselă sau o conversaţie serioasă, în care juca totdeauna rolul judecătorului incoruptibil ; mama îl admira în gura mare.

Dacă Petea zăbovea la vreun prieten, mama tremura de frică să nu-l fi călcat un automobil... şi-i alerga în întîmpinare.

Petea răbda şi învăţa. Dar iată că trecuse examenele, prietenii se pregăteau de plecare care încotro, iar Varvara Semeonovna nici nu-şi putea închipui că fiul ei o va părăsi, că va pleca să studieze, şi-i tot spunea :

— Odihneşte-te un anişor, Petea. Unde să te grăbeşti ? Prea sănătos nu eşti. Bani am, nu duce grijă, sînt doar chibzuită ! Şi dacă n-au să ajungă, oi mai face eu rost. Tu fii pe pace şi odihneşte-te. Şi un zîmbet rugător îi lumina faţa.

Petea nu discuta. Şi asta nu pentru a se supune dorinţelor maică-si. Sufletul îi era îndoit.

Îl atrăgeau deopotrivă și universitatea, și uzina, unde pe vremuri lucraseră atît tatăl, cît și fratele lui. Să meargă la uzină și să ceară de lucru? Îl năpădea rușinea, închipuindu-și momentul cînd va fi întrebat ce anume știe și ce ar vrea să facă.

Nu știe nimic, nu poate nimic... Desigur îl vor lua ucenic la o secție oarecare, dar parcă maică-sa îi va da voie? Dacă nu i-a îngăduit ea s-o ajute acasă, cum o să se împace cu gîndul că Petenka al ei va căra greutăți, sau va lucra opt ore în șir în picioare, lîngă strung? Și dacă totuși îl va lăsa, îl va scoate din sărite cu grija ei.

Petea terminase școala cu medalie de aur și putea să intre la universitate. Dar a șovăit atîta pînă să se hotărască la care universitate să-și trimită cererea, încît a pierdut termenul de depunere a actelor.

Un an întreg lîncezi fără să facă nimic. Și deodată află despre pămînturile înțelenite. Ziarele îndemnau tineretul la acte de eroism. Despre țeliniș se scria, se vorbea la radio, pe străzi, în secțiile uzinelor și în tramvaie. La comitetul raional al Comsomolului era zarvă mare și lume multă ca niciodată. Lui Petea i se părea că-i sosise și lui, în sfîrșit, ceasul. A merge mînă-n mînă cu toți cei ce, lăsînd viața obișnuită, o pornesc spre ademenitorul necunoscut, iată ce răscolește totdeauna sufletele tinere.

S-a dus la comitetul raional al Comsomolului pentru a primi o foaie de drum, dar în loc de asta a primit un refuz.

— Lasă-te de fleacuri, i s-a spus. Nu e pentru tine țelina, privește-te!...

— Voi pleca oricum, răspunse îndărătnic Petea.

— Prostii, Perepiolocikin, prostii! îi spuse, în vreme ce el ieșea pe ușă, secretarul comitetului raional.

Mulți ani Petea adunase cărți. Opere complete de Dumas, Boussenard, romanele lui Haggart, Cooper, ediții complete din *Lumea aventurilor* cumpărate la anticariat, aventurile lui Nat Pinkerton și

Sherlock Holmes, pe care pe vremuri le cumpărase taică-său. Petea le vîndu în taină.

În cele din urmă devenise posesorul unui însemnat capital. Puse de o parte o mie de ruble pentru drum și pentru primele luni de existență, iar două mii de ruble le vîrî într-un plic. „Voi trimite cîte ceva și maică-mi, ca și cum ar fi din vreun cîștig", hotărî el.

Și într-o bună zi, prinzînd curaj, îi spuse că pleacă pe pămînturile înțelenite.

Varvara Semeonovna rămase înmărmurită.

— Nici să nu îndrăznești să te gîndești la așa ceva ! își dojeni ea supărată băiatul. Cine să aibă nevoie de tine pe acolo, gîndește-te numai.

Varvara Semeonovna îi repetă lui Petea exact ceea ce i se spusese și la comitetul raional.

Petea se bosumflă.

— Toți pleacă într-acolo.

— Pleacă, desigur ! Zdraveni, așa ca Vasili Surguceov. Pe ăsta poți să-l trimiți și în lună !

Petea pricepu că nu-i rămîne decît o singură ieșire : să fugă, să fugă pe ascuns. Și începu să pîndească prilejul.

Încet-încet maică-sa se liniștise, crezînd că fiului îi trecuseră „gărgăunii". Acasă, conversațiile despre pămînturile înțelenite încetaseră.

Într-o seară, Varvara se duse în vizită la o prietenă bolnavă. Nici nu apucase să tragă bine ușa după ea, că Petea se și repezi să-și strîngă lucrurile.

„Ce să iau ? gîndi el. Nu, jos cu șuba ! Și afară cu pîslarii din rucsac. O să încep să mă călesc."

Își puse paltonul de postav gros, aruncă rucsacul pe spate și trecu prin odăile unde se născuse și crescuse. Se uită la fotografia tatălui său decedat și i se păru că Feodor Perepiolocikin îi zîmbește încurajator. Apoi încuie ușa și puse cheia la locul ei.

Ajuns în stația de tramvai, privi ceasul. Pînă la plecarea trenului mai erau patruzeci și șapte de minute.

La gară, casieriţa îl întrebă :
— Unde doreşti să mergi ?
— La ţelină, zise Petea.
— O asemenea staţie nu există.
Şi în clipa aceea Petea îşi aminti numele oraşului de care se vorbea în articolele despre pămînturile înţelenite.
— Daţi-mi un bilet pînă la Abşansk.
Dintr-o staţie în care trenul zăbovea mai mult, Petea scrise maică-si, rugînd-o să-i răspundă prin avion.
Cum ajunse la Abşansk, fugi la poştă. Stînd la ghişeul căsuţei poştale post-restant, Petea simţi cît de dureros îi bătea inima. Rupse plicul cu mîinile tremurînde. Varvara Semeonovna îi aducea aminte că sănătatea îi era şubredă şi îl sfătuia să bea mai mult lapte.
O pată lăţită în mijlocul scrisorii îi destăinuia tot ceea ce nu-i spusese pînă la capăt maică-sa. Petea îi expedie o telegramă, prin care o încunoştinţa că ajunsese cu bine şi-i făgăduia că-i va trimite adresa de îndată ce se va stabili undeva.
Era într-o duminică. Petea pîndi în zadar vreo maşină de ocazie la podul de peste rîul Abşanka ; de aici începea drumul spre stepă. După o aşteptare de o jumătate de oră, simţind că degerase, îşi ridică rucsacul, îl aşeză mai comod pe spate şi o porni peste pod.
În depărtare scînteia, strălucea şi sclipea sub razele soarelui stepa.

3

Pe Peresvetov îl aştepta o telegramă. I se comunica din Abşansk că eşalonul cu noii-veniţi va sosi la halta „U Ciornoi Reciki" poimîine la amiază.
— Iată, au să vină o sută cincizeci de tractorişti şi şoferi, şi cînd o să afle că pentru început mi s-au dat optsprezece tractoare şi vreo zece camioane o

s-o șteargă îndată, care încotro, zise Peresvetov, arătînd lui Skrîjneak telegrama.

— Dar eu auzisem vorbindu-se la comitetul regional că în primele eșaloane se recrutează numai tineretul de la orașe, zise Skrîjneak.

— Nu cred, mormăi Peresvetov printre dinți. Ministrul mi-a făgăduit că va asigura sovhozurile cu cadre de nădejde, cu oameni pricepuți la treabă.

— Ministrul putea să-ți făgăduiască multe, spuse Skrîjneak. Ți-a promis, ca să nu te descurajeze.

— Ce nevoie avea să mă liniștească ? Că doar eu singur am cerut să vin aici, zise Peresvetov.

— Totuși, făcu melancolic Skrîjneak. Și apoi... de unde poate recruta ministrul un număr așa de mare de tractoriști și șoferi cu experiență ? Doar n-o să se apuce să pustiască toate colhozurile și sovhozurile Rusiei.

— Asta nu mă privește, răspunse Peresvetov, dînd din umeri.

— Dar de ce ți se pare, își ieși deodată din sărite Skrîjneak, că tineretul de la oraș nu este de nădejde ?

— Mie spune-mi, de ce este bun acest tineret ? îi răspunse pe același ton Peresvetov.

— Lasă, lasă. Vor veni aci oameni cu școala medie și tineri muncitori. Nu-i greu să-i înveți să conducă un tractor sau orice altă mașină.

— Prostii, se încruntă Peresvetov. Nu am cînd să-i învăț.

— Va trebui totuși, replică Skrîjneak cu sînge rece.

— Bineînțeles, cine are timp berechet ușor îi vine să discute. Dar eu sînt nevoit să încep aratul peste două luni. Peresvetov începu să tușească din pricina fumului de mahorcă ce se ridica din pipa lui Skrîjneak. Aratul, s-a înțeles ?

— Ei, în astea două luni i-om învăța noi. Se va ocupa inginerul-șef... Troșkin a absolvit școala de mecanici.

— Ai și găsit un profesor! Supărat, Peresvetov făcu un gest de împotrivire. Două luni, zîmbi el ironic. Ce să afle în astea două luni? Să spunem că or să învețe și ei cîte ceva, dar cum au să are? Cu ăștia nu izbutim noi să arăm întreaga întindere nici pînă la anul. Nu, nu primesc eu un eșalon alcătuit din domnișori.

— Poate că ai să primești, surîse Skrîjneak. Ascultă-mă, dar tu n-ai lua-o pe Oliona mea la sovhoz?

— Nici nu știu unde s-o plasez, răspunse fără vlagă Peresvetov, socotind că dacă într-adevăr îi vor trimite „domnișori" nu-i mai rămîne decît să-și pună ștreangul de gît.

— Oriunde vrei. Doar n-o să trîndăvească. Skrîjneak începu să pufăie supărat din pipă. Ea știe să conducă mașina.

— Ei, atunci să te ducă pe tine.

— Mie îmi sosește mîine un șofer.

— Plasează-o la comitetul raional. O să ai doar destulă scriptologie acolo!

— Nici nu vrea să audă, zise îngîndurat Skrîjneak, făcîndu-se că n-a auzit aluzia cu privire la „scriptologie". „Eu, zice ea, nu sînt șoarece de arhivă."

— Bravo! zîmbi Peresvetov. Bravo ei. Bine, am s-o angajez. Dar să știi, Stepan Trofimovici, că am s-o angajez bucătăreasă la brigadă.

— Bun, fie și bucătăreasă. Cînd s-o mărita o să-i prindă bine să știe și ea cum să-i facă o ciorbă bărbatului.

În clipa aceea se băgă în vorbă și Agafia Vasilievna.

4

— Lucrul ăsta o pot învăța și eu, zise Agafia Vasilievna cu sinceră bunăvoință. Stătea în picioare lîngă sobă și asculta convorbirea.

— Şi foarte bine ai să faci, Agafia Vasilievna, zise Peresvetov. Şi nu numai pe Oliona. O să vină tineretul, cine să-l hrănească ? Pe vreo zece-douăzeci de tineri ai să-i înveţi arta gătitului.

— Asta cu plăcere.

— Grozav aş vrea să ştiu cînd o mai găsi vreme să-i înveţe şi pe ştrengarii tăi ? întrebă Skrîjneak. O să aibă destulă treabă şi la comitetul raional.

— Adică de ce la comitetul raional ?

— De ce ? Pentru că la vîrsta ei are nevoie de o slujbă liniştită. Să facă curat la comitetul raional nu e prea mare scofală. Nu e un palat, ci doar un vagonaş !

— Un post de onoare, ce să mai vorbim ! Tu ai să semeni hîrtiuţe pe podea, iar ea o să strîngă în urma ta.

— Adică de ce trebuie să semăn hîrtii tocmai la comitetul raional ? zise Skrîjneak, făcîndu-se stacojiu.

— Am spus asta doar aşa, că veni vorba, scuză-mă, încercă Peresvetov s-o dreagă. De altfel, ce să mai discutăm ! O încadrez şi pe ea, şi pe soţul ei, şi gata !

— Cadrele raionului sînt la dispoziţia mea. Skrîjneak lovi zgomotos cu pumnul în masă. O să rezolvăm noi într-un fel problema Agafiei.

Peresvetov îl pironi cu privirea.

— Spune, Stepan Trofimovici, bătutul cu pumnul în masă este după tine stilul de muncă pe care îl cere partidul ? Şi eu ştiu să bat cu pumnul, ţine seama de acest lucru. Am înţeles însă că asta nu ne este de nici un folos.

După o clipă de ezitare, Skrîjneak îşi luă mîna de pe masă. Fără să ştie, Peresvetov îi atinsese punctul slab. De cîte ori nu i se spusese lui Skrîjneak să înceteze cu aceste procedee de mult condamnate ; cîte neplăceri nu avusese din pricina izbucnirilor de mînie şi a nesuferitului său ton în comportarea cu subalternii ! Şi de cîte ori nu-şi făgăduise singur că va pune capăt ieşirilor de acest soi.

— Iartă-mă, mormăi el. Mi-a scăpat. Ţie nu ţi se întîmplă ?

— Aici n-o să mi se întîmple niciodată, răspunse ferm Peresvetov. Îţi spun că niciodată. Şi să mai ţii seama de un lucru : că n-am să suport nici din partea ta un ton ca acesta şi asemenea ameninţări.

— Voi ţine seama, zise Skrîjneak.

— Ei, slavă domnului, oftă cu uşurare Agafia Vasilievna. Totul a fost cuviincios şi frumos, şi deodată uite ce-a ieşit ! Ei, e o prostie, zău aşa !

Peresvetov îl bătu pe Skrîjneak pe umăr.

— Într-adevăr. S-au încăierat doi proşti.

— Tu singur ai început, bombăni blajin Skrîjneak.

Parcă uitaseră de Agafia Vasilievna. Dar ea nu uitase de loc.

— Iată ce vă spun, oameni buni. Stepan Trofimovici, tu să mă ierţi. Dar alături de oameni, să zicem, chiar acolo la bucătărie, îmi va fi mai la îndemînă. O să găsesc eu o îngrijitoare pentru tine, asta nu-i greu.

— Bine, vom vedea, încuviinţă Skrîjneak.

5

Sosi Şurka.

— Ca să zic aşa, rezultatele recunoaşterii sînt peste aşteptări. Tovarăşul Skrîjneak cu fiica...

— Că bine zici, nu ştii pe unde o fi ea ?

— Se plimbă cu Perepiolka[1] şi discută despre situaţia internaţională. Iată, tovarăşul Skrîjneak cu fiică-sa vor locui la Nurhan Esenbaev. Lucrează aici ca mecanic la motoraş. Are vreo sută de ani. Adică, motoraşul. Dar nici Nurhan nu are cu mult mai puţin.

— E limpede, zise Skrîjneak.

— Permiteţi-mi să mai raportez, tovarăşe director, făcu respectuos Şurka. Aici m-am lămurit multilateral cu privire la găzduirea desţelenitorilor. Dacă

[1] Prepeliţă (n. t.).

teritoriul haltei intră în stăpînirea noastră, atunci avem loc pentru încartiruirea a vreo patruzeci de oameni. Mai departe. Cam la șase kilometri este un aul kazah. Să tot aibă vreo cincizeci de curți. Cîte doi oameni într-o curte — adică o sută. Și aici, patruzeci. Problema este rezolvată.

— Bravo, îl lăudă Peresvetov.

— Da, e harnic, îi ținu isonul Skrîjneak. Dar unde locuiește acest Nurhan, tovarășe Troșkin ?

— Cam la trei sute de metri de aici. O să auziți huruitul motorului, mergeți drept înainte.

— Mulțumesc. Și unde s-a ascuns afurisitul ăsta de copil ? zise Skrîjneak, fără a se adresa cuiva anume.

— Ți-o fi foame ? îl întrebă Agafia Vasilievna pe Șurka. Îți torn niște ciorbiță, să mănînci și tu, băiete.

— Toată lumea trebuie să cineze. Șurka își scoase scurta de blană. Ne dați ordin, tovarășe Peresvetov ?

— Da, să cinăm. Peresvetov se întinse, încheieturile-i trosniră cu zgomot. Rămîi, Stepan Trofimovici, ia cina cu noi.

— Fie ! spuse Skrîjneak căscînd toropit. Dar sînt frînt, murmură el. Of, o să ne dea de furcă afurisitul ăsta de deșert.

— Nici vorbă, ăsta îi e și numele, zise Agafia Vasilievna.

— Greșești, mătușică, o întrerupse Șurka. După datele obținute cu prilejul recunoașterii localității rezultă că stepa e locuită. O fi fost el deșert, dar în vremuri preistorice. Așa că și eu am comis greșeala politică de a crede că parcă am fi la Kara-Kum. Dar acum, dacă îl vom învinge pe Allah, în sensul apei, atunci aceste meleaguri vor căpăta, poate, faimă în lumea întreagă.

Peresvetov dădu energic din cap în semn de aprobare.

— Desigur, făcu leneș Șurka printre dinți, șoferul conduce mașina și nu se prea pasionează pentru priveliștile naturii. Mai ales dacă e și vifor. Dar,

după cum m-am lămurit, în acest district sînt trei-patru colhozuri și un S.M.T. la miazăzi. El tăcu un răstimp, apoi încheie acru : Care va să zică, liniște pe planeta noastră nu-i, și scăpare din ghearele nostalgiei să nu cauți. În jurul nostru sînt oameni. Dar cum de-au nimerit aici e de mirare ! Parcă n-ar exista și alte locuri mult mai frumoase ? !

— Acesta e un proces al vieții, remarcă grav Skrîjneak. Pretutindeni să cauți substratul economic, Troșkin.

Toată lumea se apropie de masă.

— Aha, iată-i și pe ei ! zise cu voce tare Skrîjneak, văzîndu-i pe Lena și Petea care intraseră în izbă. Ei, ai venit la timp, fato. V-ați săturat de plimbare ? Ați lipsit cam mult !

Lena își scoase haina, se apropie de taică-său și își frecă fața îmbujorată de ger de umărul lui. Skrîjneak începu să zîmbească. Nu putea înțelege ce s-a întîmplat cu fata lui mîndră și încăpățînată. Ba nu vrea să se uite la el, ba se alintă ca o pisică.

„Ei, cum naiba să le mai înțelegi ?"

— Dar dumneata, tinere, ce te-ai proptit așa în prag ? îl întrebă el pe Petea, care adăsta lîngă ușă cu un aer îngîndurat și distrat. Stai jos, să cinezi.

— Mulțumesc, zise Petea.

Lena îl așeză lîngă ea. Agafia Vasilievna îi puse în față o cană cu lapte. Petea sorbea laptele cu înghițituri mici și se încrunta, de parcă ar fi avut în cană ceai clocotit și s-ar fi opărit cu el. De altfel, nimănui nu-i trecea prin minte să glumească pe socoteala lui, toți erau ocupați cu gîndurile lor și cu mîncarea.

Șurka ședea pe lavița de lîngă cuptor și fuma.

— Tu de ce nu cinezi cu noi, băiete ? i se adresă Skrîjneak.

— Apoi, am mîncat. Să vedeți ce caraghioslîc, zău... La noi, în raionul Berezovka...

— Ce regiune ? se informă Skrîjneak.

— Cernozemsk.

— M-da, făcu în treacăt Peresvetov. Tu ești din regiunea Cernozemsk, eu din Verhnerecensk, și vom locui în raionul Cernorecensk.

Nimeni nu înțelese ce voia să spună. Șurka trase fum în piept și continuă molcom.

— Spuneam, așadar, că a fost în raionul nostru, în satul Krutîe Gorî, un colhoz. Se chema „Vernoe delo" [1], în batjocoră parcă. Mai pe scurt, colhozul nu mergea prea strălucit. A fost trimis acolo un specialist, Hijneakov, Matvei Ivanovici. Înainte de a veni la colhoz, el fusese agronom-șef la un sovhoz, dacă nu de mîna întîi, totuși destul de potrivit. Și iată că Hijneakov este trimis la Krutîe Gorî. „Fii bun, i-au zis, și pune colhozul pe picioare." Cam în vreo doi ani, Hijneakov a ridicat colhozul. L-am văzut de mult ori la centrul raional. E o figură remarcabilă : lat în umeri și cu barbă, spre deosebire de alți președinți, care erau cu toții rași.

— Și probabil tunși și frezați ! zise Skrîjneak.

— Nu fără ajutorul unora ca tine, îl înțepă Peresvetov.

— Ei bine, continuă Șurka. Intru eu în izba de lîngă gară... Iar gara e un vagon nenorocit, cu două trepte, și pentru mai multă siguranță pus pe pămînt. Și pe cine văd ? Pe Hijneakov ! „Bună ziua, zic, tovarășe Hijneakov. Un salut înflăcărat de la comsomoliștii din Berezovka." El și-a pironit ochii asupra mea. Bineînțeles, nu m-a recunoscut, căci cum era să mă recunoască, cînd mulți ca mine se tot perindă pe la ședințe. „Nu e de mirare, tovarășe Hijneakov, zic, că nu m-ați recunoscut, în schimb v-am recunoscut eu pe dumneavoastră." Și s-a bucurat, m-a întrebat despre una, despre alta, m-a așezat la masă, m-a ospătat. Eu nu mă pierd cu firea și îi povestesc verzi și uscate. Dar el era cît pe ce s-o răpească din Berezovka pe Anna Pavlovna Rakitina, secretara comitetului raional.

[1] „Afacere sigură" (n. t.).

Agafia Vasilievna oftă îndurerată.

— Ei bine, continuă alene Șurka, dragostea între Hijneakov și Rakitina a ajuns cumplită. Anna Pavlovna a hotărît să divorțeze. Dar apoi aflăm că totul s-a prăbușit. Nu s-a încumetat Anna Pavlovna, i-a fost milă de fiu-său.

— Se întîmplă, zise Peresvetov împingînd paharul și aprinzînd o țigară, dar în ce sovhoz este numit Hijneakov ?

— Îi zice „Tihi ugol", dar n-am întrebat de ce, și e situat cam la vreo patruzeci de kilometri de noi, pe cealaltă parte a rîului. Pămînturile lui, după cum ați spus și dumneavoastră, se mărginesc cu ale noastre. Sîntem vecini, care va să zică. „Aștept, zice, Sașa, tineretul din Berezovka. Poate vei întîlni tovarăși, prieteni. Tu nu vrei să vii la mine ? E totuși mai vesel printre ai tăi." „Nu, zic, mie îmi e bine și cu ai noștri. Cel puțin nu mă lasă să mă umflu de somn, ceea ce-mi priește la siluetă." Și mă întrebă dacă nu știu unde s-ar putea încartirui tineretul ; așteaptă și el un eșalon. Eu îi zic : „Scuzați, dar corpul vostru de comandanți nu a dat dovadă de o operativitate deosebită în condiții de pace. Aceste locuri sînt ocupate de detașamentul de avangardă al sovhozului «Zapadnîi», iar el nu va părăsi pozițiile în prealabil pregătite. Totuși, zic, încăierați-vă cu Peresvetov, să rămînă la haltă ăl care va fi mai tare."

Toți izbucniră în rîs.

— De ce te-ai întristat, Perepiolocikin ? întrebă Șurka.

Și de-abia în clipa aceea Petea băgă de seamă că toată lumea isprăvise de mîncat.

— Aș, de unde, făcu Petea, trecîndu-și mîna peste față. N-am nimic... M-au furat gîndurile.

— Medicina spune că nu-i bine să te lași furat prea mult de gînduri, se auzi un glas lîngă ușă.

Cu toții își întoarseră privirea într-acolo.

În prag stătea un bărbat cu obrajii puhavi, brăzdați în lung și în lat de vinișoare, cu țepi aspri, roșcați, pe bărbia lucioasă. De sub căciula găurită cobora pe frunte o șuviță de păr cîrlionțat, roșu ca focul. Prin crăpăturile înguste ale pleoapelor ochii lui iscodeau ca doi șoricei ageri.

Se clătina imperceptibil pe picioare și, pentru mai multă siguranță, se sprijinea de pervaz.

Era soțul Agafiei Vasilievna, Gherasim Penkin, zis Penka [1]. Această poreclă se abătea asupră-i în orice loc nou, îndată ce se ivea Gherasim, ca și cum ar fi fost transmisă prin telegraf de pe meleagurile părăsite de el.

— Vă... salut. Din gîtlejul răcit al lui Penka ieșeau cu greu niște sunete răgușite ce păreau că se clatină și ele. Salut pe tovarășii cu înalte răspunderi. Nevasta a uitat să-i comunice șefului familiei despre oaspeți. Ce-o duce pe ea capul? Privirea lui tulbure alunecă asupra celor din casă. Am onoare, mă cheamă Gherasim Penkin, care din anul una mie nouă sute șaptesprezece a tot ocupat posturi de ex... excepțională răspundere. Acum zo... zodiile mi-au cam întors, scuzați-mă, spa... spatele, din care cauză lucrez ca paznic. Ironia soartei.

Se uitau cu toții unii la alții. Șurka rîdea pe înfundate. Agafia Vasilievna își privea soțul cu o căutătură tristă.

— Șezi, tovarășe Penkin, zise Peresvetov.

— Mul... mulțumesc. Penka se prăbuși într-o parte pe laviță, amuți un răstimp, moțăind, apoi deodată începu să vorbească cu o voce vioaie: Scuzați de primire, însă am fost la serviciu. Ei, Agafia, adu votcă și pune pe masă tot ce ai de mîncare.

---

[1] Spumă, caimac (n. t.).

— Am terminat cu cina, zise Peresvetov.

— Adevărat ? întrebă Penkin, privind-o amenințător pe Agafia Vasilievna.

— Te-ai cherchelit, bestie ! începu cu mînie Agafia Vasilievna. Ești cherchelit, cum te văd și cum mă vezi. Nici măcar nu ți-e rușine de oameni, suflet afurisit. Du-te în cămară, „Maliuta" !

Agafia Vasilievna se apropie de bărbatul ei cu intenția vădită de a-l scoate de guler de la masă. Ager, Penka îi înțelese gîndul și se refugie într-un colț.

— Hei, fe... femeie ! Cine ești tu ca să pui mîna pe un bărbat ? Eu sînt o personalitate, sînt o încununare a creației, iar tu cine ești ? Ești plămădită dintr-o coastă, atît, și nimic mai mult.

— Încununare a creației ? ! exclamă Agafia Vasilievna. Sfîrșitul creației ești tu ! Te-a zămislit natura-mumă, și după ce te-a prăsit, a scuipat, vrînd adică să spună : ajunge, am făcut o boroboață !

— Ați auzit ? făcu cu dispreț Penka. Asta e soarta mea. Pînă și Marfa Posadnița [1], care, conform legendei născocite de cei superstițioși, își bătea joc de mujicii din Novgorod, adunîndu-i la nu știu ce vece [2] în sunetele clopotelor și ale altor cîntări, chiar și ea, fiind în fața soțului, nu îndrăznea să sufle o vorbă. Și ia uita... uitați-vă la a mea !

— Ei, e timpul să plecăm.

Skrîjneak începu să se îmbrace.

— Nu, declară Penka și lovi cu pumnul în masă. Politețea este obișnuința regilor, după cum am citit eu într-o carte isto... istorică. Oaspeții nu părăsesc gazda, dacă aceasta îi invită la masă pe propria ei socoteală.

---

[1] *Marfa Posadnița*, văduva șefului administrativ al Novgorodului în a doua jumătate a secolului al XV-lea. După moartea soțului său, ea a stat în fruntea grupului de boieri ostili politicii de unificare a statului rus centralizat (n. r.).

[2] Vece, adunare populară, organul suprem al puterii în unele orașe din vechea Rusie (n. r.).

— Şura, imploră Agafia Vasilievna, trage-l afară din ungherul în care s-a vîrît.

Dar într-o secundă Penka s-a şi muiat şi, răsturnîndu-se în colţ, a început să sforăie. Agafia Vasilievna îşi strînse boarfele de pe cuptor şi plecă în cămară.

Skrîjneak, după ce se îmbrăcă şi-şi netezi mustăţile, îi spuse lui Peresvetov :

— Toate acestea schimbă oarecum lucrurile.

Acesta îl privi nedumerit.

— Mă refer la Agafia Vasilievna. Este clar că ea se chinuieşte cu beţivanul ăsta. Trebuie să se ocupe de el ; şi cînd o intra la cantina sovhozului oare de asta o să-i ardă ei ? Pe el l-aş lua curier la comitetul executiv. Dacă soţia e îngrijitoare tot acolo, bărbatul e veşnic sub ochii ei şi sub supravegherea noastră.

— Vezi bine că doar comitetul raional nici nu are altă treabă decît să se ocupe de reeducarea acestui pierde-vară ! zise Peresvetov.

— Păi, ce-o să-i despărţim ?

— Nici nu-mi trece prin minte. El poate fi pus paznic la depozit.

— Chiar, la de... depozit, zise Penka, trezindu-se. O perioadă de timp m-am ocupat exclusiv cu păzirea depozitelor. Mai pierea cîte ceva, nu zic ba. Lipsuri au fost întotdeauna. Dar de ce ? Am o slăbiciune. Nici asta n-o tăgăduiesc. Şi pe cine cădea vina ? începu el să se tînguie. Pe Penkin, fireşte, pentru că are şi el o slăbiciune. Asta mi-e soarta.

— Ai auzit ? Ce mai stai ? Haide, pune-l la depozit ! izbucni în rîs Skrîjneak.

— La mine nu se poate fura ! spuse cu asprime Peresvetov.

Skrîjneak privi bărbia ca de piatră a lui Peresvetov, făcu un gest şi ieşi ; Lena şi Petea îl aşteptau în uliţă.

Peresvetov se uită cu un zîmbet victorios în urma lui Skrîjneak, apoi îşi luă cojocul de pe cîrlig şi îl întinse pe laviţă.

CAPITOLUL VII

1

Dimineaţa, Peresvetov se tot învîrtea prin izbă, chibzuind la ceva. Intrară Şurka şi Petea :

— Iată ce este, îi spuse Peresvetov lui Şurka. Pleacă în aulul despre care ai pălăvrăgit ieri. Informează-te cu privire la locuinţele pentru băieţi. Spune că-i vom instala nu pentru mult timp. De cum se va topi zăpada, vom pleca la cîmp.

— Nurhan Esenbaev, zise Şurka, zice că aici cam de pe la douăzeci aprilie pămîntul e neted ca-n palmă. Apele se scurg şi îndată începe seceta.

— Cine e acest Esenbaev ? vru să afle Peresvetov.

— Ei, ăla în casa căruia au înnoptat Skrîjneak cu fiică-sa.

— Da, da, mi-am adus aminte. Dar ia spune-mi, unde e Skrîjneak ?

— A umblat cu noi prin cătun. Apoi au venit să-l caute membrii comitetului organizatoric raional. I-a venit şi şoferul. Un nătîng, un papă-lapte. Au plecat cu toţii la Karaisk.

— Şi Lena ? întrebă Petea şi-şi muşcă limba.

— Du-te fuga. Ea e aici ! făcu Şurka, strîmbînd din buze.

— Fii serios, păi, nici nu mi-a trecut prin minte să dau fuga undeva, răspunse posomorît Petea.

— Se şi vede, observă batjocoritor Şurka. Care va să zică, tovarăşe director, mă duc în aul.

— Stai ! Tu nu cunoşti limba kazahă.

— Ce-are a face, se împotrivi Şurka. Aici toţi kazahii vorbesc ruseşte, că-s prieteni cu ruşii de cînd lumea.

— Asta de unde-o mai ştii ? întrebă Peresvetov.

— Nurhan Esenbaev a ţinut o conferinţă. Nu am înţeles totul, dar în unele privinţe m-am lămurit.

Am să mă întorc către seară, cred că n-aveţi nimic împotrivă?

— Cum aranjezi ceva, te şi întorci.

— Nu vă înţeleg, zău... N-aveţi nimic sărbătoresc în voi, spuse cu repros Petea. Vine cel dintîi detaşament al desţelinătorilor, care stau acum în tren şi se gîndesc cum vor fi întîmpinaţi, iar voi...

Peresvetov se opri în prag.

— De fanfară, ce e drept, n-am făcut rost, mii de scuze. O să meargă şi fără asta. Îi vom întîmpina, le vom strînge mîinile, şi apoi om mai vedea. Socotind rezolvată problema, Peresvetov încheie: Haide, Troşkin, pleacă, gata cu trăncăneala.

Şurka privea pe fereastră. Uliţa umedă era înecată în ceaţă.

— Hai cu mine, Perepiolka. Totuşi ai să vezi o altă viaţă.

— Nu ştiu de ce, dar n-am nici o poftă să merg, răspunse moale Petea. Şi ce lucruri interesante pot fi acolo? Şi aici, şi acolo, tot kazahi... I-am văzut mereu.

Peresvetov se mînie.

— Dar ce ştii dumneata despre kazahi? începu el cu o neobişnuită asprime. Ce ştii dumneata despre poporul cu care va trebui de acum înainte să trăim şi să muncim cot la cot? Nu-l interesează, ca să vedeţi... Ce, nu cumva ai venit aici în chip de cuceritor, tinere?

— Dar cine a spus aşa? Şi Petea îl privi speriat pe directorul mînios. Vai de mine, Kiril Ilici!

— „Poporul de aici!"... făcu printre dinţi Şurka, zîmbind strîmb. Ce mai popor! Dacă-i aşa, de ce n-au fost în stare să desţelenească şi fără noi?

— Vorbeşti prostii, Troşkin! Şi din nou ochii lui Peresvetov se aprinseră de mînie. „De ce n-au desţelenit fără noi!"... E ruşine să nu ştii. Dacă ai venit pe aceste meleaguri, atunci măcar frămîntă-ţi cît de cît creierii ca să le afli istoria... Şi în tren am auzit discuţii din astea urîte. „Noi şi iar noi!" E scîrbos, Troşkin! Cea mai respingătoare trăsătură a unui om este şovinismul, dacă înţelegi ce în-

seamnă asta. Iar dacă nu ești de ajuns de matur și nu l-ai citit pe Lenin, atunci să-ți explice Nurhan. El a văzut ce făceau aici cu poporul javrele țariste.

— Nurhan a explicat aceasta... mormăi fîstîcit Șurka.

— Este cu atît mai rușinos să vorbești astfel de prostii! mai spuse supărat Peresvetov și își întinse hîrtiile pe masă.

Petea dădea nedumerit din umeri și se uita la Peresvetov, care, încă furios, răsfoia cu mîinile tremurînde documentele din fața sa. Șurka, bombănind ceva printre dinți, se îndreptă spre sobă.

În dosul ușii cineva bocănea cu pîslarii, curățindu-i de zăpadă. Intră Lena și, văzîndu-i pe Petea și Șurka, le surîse. Petea roși de bucurie.

Lena arăta proaspătă, odihnită. De cum o văzu, Peresvetov se îmbună.

— Cum de nu se teme tata să te lase singură? Dacă o să fugi de la el?

Lena îi aruncă lui Petea o privire indignată. Acesta începu să dea din cap cu vehemență. Peresvetov, băgînd de seamă schimbul lor de priviri, spuse grăbit:

— Poate că am aruncat o vorbă nepotrivită? Atunci vă cer iertare.

— Nu, nu, zise Lena, liniștindu-se îndată. Pur și simplu, am crezut...

— Fii serioasă, Lena, începu Petea, dar Șurka îi curmă vorba:

— Veniți cu mine, la aul, Elena Stepanovna, să mai aflăm cîte ceva despre istoria locală.

— Da, da, Lena, haide să mergem! îl sprijini Petea.

— Doar tu parcă nu voiai să mergi, îi reaminti nemulțumit Șurka.

— Mi-am schimbat părerea, răspunse cu curaj Petea.

Lena se ridică în picioare.

— Atunci îmbracă-te, Molociko, porunci Șurka. Iar eu mă duc să ambalez motorul. În cinci minute plecăm, ne-am înțeles?

Şi Troşkin ieşi. Tovărăşia lui Petea nu-l prea încînta.

— Ei, tineret, zise Peresvetov, ia priviţi cum va fi gospodăria noastră. El întinse pe masă harta sovhozului. E greu de închipuit că, deodată, va răsări aici un cătun, că se va ivi lumina electrică şi toate celelalte, şi că în locul albei mări de zăpadă pămîntul se va înnegri după arătură.

— Iată, aici am fost noi, şi Petea arătă cu degetul cotitura rîului.

— E un loc bun, există totuşi o apă, spuse îngîndurat Peresvetov. Şi, desigur, am avut noroc şi de vecinătatea foarte practică a haltei : cum-necum, e totuşi un fir viu, legat de viaţa cea mare.

— Şi aici o să fie o viaţă mare, Kiril Ilici, zise visătoare Lena.

Claxonul maşinii îi chema pe Lena şi Petea în uliţă. Şurka aştepta şi lovea nerăbdător cu pîslarul în scara maşinii.

— N-aţi mai isprăvit cu vorbăria ? strigă el supărat. Mult o să vă aştept, hai ?

2

Tinerii s-au întors tîrziu din aul. Peresvetov plecase la baie fără să-i mai aştepte.

Şurka rîdea, glumind cu Agafia Vasilievna, implorînd-o să-i oprească lui Perepiolka nişte lapte acru pentru dimineaţa.

Cuprinzîndu-şi genunchii cu mîinile, Lena ba rîdea, ba se încrunta. Ca răspuns la glumele lui Şurka, Petea zîmbea fericit.

Peresvetov se întoarse de la baie năduşit şi moleşit. Şurka se ridică în picioare şi raportă :

— Totul e în regulă, tovarăşe director. Încartiruirea va avea loc în deplină înţelegere, reciprocă şi voluntară, cu populaţia locală.

— Ei, bine, şi ce te-ai proţăpit aşa ? mormăi printre dinţi Peresvetov, ştergîndu-şi fruntea asudată. Agafia Vasilievna, aş dori un ceai.

— Fierbe, fierbe samovarul, tăicuţă, acu e gata.

— Ei, zi, i se adresă Peresvetov lui Şurka. Cum a fost, Troşkin?

— Ah, foarte interesant! zise Petea cu entuziasm, iar Lena dădu din cap a încuviinţare.

— Totul a ieşit foarte bine, tovarăşe director. În primul rînd m-am dus, bineînţeles, la preşedintele sovietului din aul, care mi-a spus: „Cu plăcere, aduceţi-i pe ai voştri aici, îi vom primi cu braţele deschise". Dacă te uiţi la el, e un om zdravăn, dar are o bărbuţă numai cu trei fire de păr şi jumătate. Eu zic: „Nu, onorabile, trebuie să facem un plebiscit în rîndurile populaţiei, deoarece nici prin gînd nu ne trece să vi-i impunem pe muncitorii care vor sosi la desţelenit". Ei, ne-am dus prin case, sînt mai mult de cincizeci. Kazahii sînt un popor cumsecade, iar cu noi se poartă cu mult suflet. Preşedintele bodogăneşte ceva în limba lui, iar ei dau din cap: adică, poftim, sîntem bucuroşi, că, oricum, vin ai noştri, alături de care ne-am bătut pe cîmpurile de luptă.

— Ei, atunci e perfect.

— Staţi, că nu s-a terminat încă. El bodogăneşte, apoi îmi spune numele gospodarilor, iar eu însemn pe hîrtiuţă pentru unul, să zic, un chiriaş, pentru altul, doi. Lista a copiat-o Piotr pe curat, poftim.

Şurka puse pe masă fila acoperită cu scrisul neformat al lui Petea.

Peresvetov mormăi a încuviinţare.

— Nouăzeci şi şase de oameni sînt aranjaţi, declară cu mîndrie Şurka. Apoi preşedintele ne-a ospătat după obiceiul kazah.

— E cu putinţă oare să fi mîncat carne de cal? întrebă cu spaimă Agafia Vasilievna.

Şurka îşi aruncă moţul de pe frunte cu un aer vitejesc.

— Dar ce-ai crezut? E o carne grozavă!

Agafia Vasilievna se cutremură de scîrbă.

— Ce carne, tună ea, asta-i spurcăciune!

— Cum spurcăciune ? Ia taci din gură, mătuşă, se zburli Şurka. Orice carne e bună, dacă-ţi place într-adevăr.

Petea începu să dea repede din cap.

— Oare şi tu, Petenka, te-ai înfruptat din mîncarea mahomedană ? se îngrozi Agafia Vasilievna.

— E foarte gustoasă, Agafia Vasilievna, zău aşa. Nici nu mi-am închipuit. Şi Lena a mîncat.

— Şi pe fată au hrănit-o, neruşinaţii !

— M-am hrănit singură, mărturisi Lena.

— Acum, Kiril Ilici, începu Şurka, ar trebui să ne procurăm nişte cărţi cu privire la acest ţinut. Cum să trăim cu poporul acesta fără să-l cunoaştem ?

— Ne vom procura, răspunse Peresvetov şi se gîndi : „Poate Troşkin să fie preşedintele comitetului de întreprindere ? Flăcăul are spirit gospodăresc, e expeditiv, capul îi lucrează, ştie să se împace cu oamenii, se descurcă în politică, deşi uneori mai şchioapătă. Poate o să mai crească, o să mai înveţe... Pe cineva mai potrivit ar fi greu să găsesc..."

Lena, gînditoare, desena ceva cu unghia pe masă, iar Petea nu-şi putea lua ochii de la ea.

...Ziua următoare s-au trezit devreme : îi cuprinsese pe toţi o nerăbdare febrilă. Sub supravegherea lui Şurka se făcu un foc grozav la baia cu aburi. Cu ajutorul femeilor din haltă, Agafia Vasilievna pregăti dejunul.

Peresvetov îşi scoase un costum curat şi o rugă pe Agafia Vasilievna să-i calce pantalonii. Petea se primeni, iar Şurka se bărbieri cu briciul împrumutat de la Peresvetov.

3

Peresvetov plecă la haltă cu mult timp înainte de sosirea eşalonului ; cu tractoarele se aduseră de la Abşansk de toate pentru sovhoz. Peresvetov des-

coperi însă îndată multe lipsuri. Cînd s-a făcut socoteala, chiar şi rezervele de alimente s-au dovedit îndestulătoare doar pentru trei zile. Cu lenjeria de pat era şi mai rău. În loc de o sută cincizeci de garnituri făgăduite fuseseră trimise numai optzeci şi şapte — cum să le împarţi ?...

Lîngă gară, unde Peresvetov venise cu o jumătate de oră înainte de sosirea trenului, locul era înţesat de lume.

Locuitorii haltei, care nu erau ocupaţi, ieşiră să întîmpine tineretul. Toţi erau curioşi să-i vadă pe cei trimişi acolo ca să desţelenească pămîntul.

Lîngă vagonul care ţinea loc de gară, Peresvetov văzu o femeie tînără în uniformă de feroviar. Avea pometii proeminenţi, iar ochii, adînciţi în orbite, păreau a nu şti nici să se mire, nici să exprime vreun sentiment.

Peresvetov se apropie de ea şi se prezentă.

— Mariam Baltabaeva, răspunse femeia, întinzîndu-i mîna. Şef de gară.

— Încîntat. Dumneata crezi că staţia va putea face faţă unui asemenea şuvoi de oameni şi de inventare pentru sovhozuri ?

Baltabaeva spuse că, de la o zi la alta, se aşteaptă sosirea muncitorilor. Ei vor construi căi de rezervă. Sînt aşteptaţi şi constructorii silozului de cereale şi ai unei mari uscătorii de grîne.

— Mulţumesc, mi-ai făcut o mare bucurie. Va să zică, în curînd halta va fi de nerecunoscut.

— Da, în curînd va fi aici o mare agitaţie, răspunse vesel Baltabaeva. Izolarea noastră va lua sfîrşit, tovarăşe Peresvetov. Dumneata să vii la mine, am să fiu totdeauna bucuroasă să te ajut. Cum de altfel am să-i ajut şi pe toţi ceilalţi, fireşte.

— Cînd o să vină trenul ? se informă Peresvetov.

— Cel mai devreme peste o oră. E o mare îngrămădeală la staţia vecină. Cam peste douăzeci de minute va fi aici trenul cu cei care vin pentru „Tihi ugol", dar va fi descărcat la staţia următoare. Iată,

îl vedeţi pe omul acela cu scurtă de blană ? E tovarăşul Hijneakov, directorul de la „Tihi ugol". Îşi aşteaptă oamenii.

Baltabaeva plecă. Peresvetov merse în întîmpinarea lui Hijneakov, care umbla de colo-colo pe platforma haltei, cu capul în piept.

— Dacă nu mă înşel, tovarăşul Hijneakov ?

Hijneakov îşi pironi asupra lui Peresvetov privirea îngîndurată a ochilor săi cenuşii, larg deschişi, şi-şi trecu palma peste bărbuţa blondă.

— Scuzaţi, nu-mi amintesc...

— Nici nu vă obosiţi să vă amintiţi. Nu mă cunoaşteţi, dar eu vă cunosc. A stat de vorbă cu dumneavoastră şoferul meu...

— Da, da, Saşa Troşkin. Un consătean. Isteţ flăcău, surîse Hijneakov.

— E drept, isteţ, dar de ce îl momiţi ? Şi Peresvetov îi făcu lui Hijneakov cu ochiul.

— Păi, am glumit, se apără acesta încurcat. Ca să spun drept, nu sînt meşter în astfel de treburi. Iar dumneata faci parte chiar din acel detaşament de avangardă care a ocupat această localitate ? făcu Hijneakov, întrebuinţînd şi el tonul ironic al lui Peresvetov.

— Chiar aşa. În chip temeinic şi pentru totdeauna. Daţi-mi voie să mă prezint : Kiril Ilici Peresvetov, directorul lui „Zapadnîi".

— Matvei Ivanovici Hijneakov, directorul lui „Tihi ugol". De unde veniţi, dacă nu e un secret ?

— De la trustul sovhozurilor din Verhnerecensk.

— Eraţi în fruntea trustului sau...

— Eram în frunte.

— Aici aţi venit de bunăvoie ?

— Desigur. Dar dumneata ?

— M-a împins visul.

— Ce vorbeşti... Dumneata mai poţi să visezi ?

Neştiind ce să răspundă, Hijneakov coborî ochii ; o uşoară roşeaţă i se întinse pe faţă. Apoi, aruncîndu-i lui Peresvetov doar o ochire fugară, îi vorbi deschis :

— Cred că aici va fi rău fără visuri.

— Eu o să mă lipsesc cumva.

Tonul rece al lui Peresvetov îl izbi neplăcut pe Hijneakov. Se aşternu o tăcere stingheritoare.

— Scuzaţi-mă, tovarăşe Hijneakov, astăzi sînt pur şi simplu prost dispus, recunoscu Peresvetov. Aveţi dreptate. Aici fără visuri va fi greu pentru oricine. Care va să zică, vom fi vecini ?

— Da, soarta a făcut ca să ne întîlnim, răspunse distrat Hijneakov. Şi fiindcă veni vorba, am găsit aici un cunoscut. Pe Skrîjneak Stepan Trofimovici. Ca să fiu sincer, nu vă invidiez. Am fost camarazi de oaste.

— Nu mai spuneţi ?! se miră Peresvetov. Va să zică, are sînge de luptător.

— Ce sînge ! Un adevărat torent, în care poţi să te îneci cu cea mai mare uşurinţă. Îndărătnic ca un taur, iar caracterul !... Hijneakov făcu un gest cu mîna. Totdeauna se arunca orbeşte în primejdie. Nu, nu poţi să-i tăgăduieşti curajul, dar dacă se înfurie, atunci, să te ţii !

— Ei, cu mine n-a nimerit-o de loc, mormăi Peresvetov printre dinţi. M-da, de altfel cred că o să am cu el destule supărări. Dumneata singur ai cerut să vii în Kazahstan ? întrebă el.

— Eu în Altai am vrut să mă duc, dar m-au trimis aici, răspunse oftînd Hijneakov. Să vedeţi, eu am o complicată poveste familiară. Fosta mea soţie trăieşte cu fiica mea la Alma-Ata. Voi fi nevoit să vizitez Alma-Ata pentru treburi. Şi de fată mi-e dor. Adică, vrînd-nevrînd, va trebui să mă întîlnesc cu fosta mea nevastă. E adevărat că ne-am despărţit în deplină înţelegere, dar totuşi... Hijneakov se încruntă.

Peresvetov nu răspunse.

— Am auzit că vi s-a dat o bună fîşioară de pămînt pentru sovhoz.

— A-a, ştii, să nu mă invidiezi. În sovhoz am avut patru mii de hectare. Apoi cînd am lucrat în colhoz, am administrat cinci mii. Şi toţi în regiune exclamau : „Vai", un adevărat gigant, adică. Dar cum voi face faţă acestor mii de hectare numai

dumnezeu știe. Pentru cei dornici de pămînt aici e deplină libertate. Ară cît poți.

— Adică cum cît poți ? Există totuși unele limite.

— Ce limite ? ! Cine a măsurat acest pămînt ? La Abșansk, la comitetul regional, am auzit o discuție. Secretarul cu problemele de agricultură spunea unui director : „Vă dăm douăsprezece mii de hectare, dar dacă izbutiți să arați patruzeci de mii, n-o să ne supărăm".

— Nu mai spune !

— Poți să mă crezi.

Ochii lui Peresvetov străluciră de plăcere. Dacă e așa, apoi nu va avea decît să se avînte.

În depărtare se ivi trenul.

Hijneakov ridică șapca.

— Dacă o să aveți timp, veniți la primăvară pe la noi.

— Neapărat.

Trenul lui Hijneakov stătu în haltă cîteva minute și apoi o porni mai departe.

Peresvetov o luă spre gară. La intrare, un om scund, de vreo șaizeci de ani, își descărca, gemînd, din spinare un sac doldora de lucruri. Apoi se duse în localul gării.

Baltabaeva, văzîndu-l, exclamă surprinsă :

— Feodor Kuzmici ! Nu, nu se poate ! De unde-ai apărut ?

— Ca să-ți istorisesc toată viața îmi trebuie o zi întreagă, Marianușka, așa că, mai tîrziu. Feodor Kuzmici se așeză și își scoase punga de tutun. Tu spune-mi, la cine să mă duc pentru angajare ? Devenim desțelinători, fetițo, ai ? spuse el bătînd-o pe umăr. Ia te uită, ești șefă ! Și eu care te cunosc de cînd erai de o șchioapă. Dar poznașă ai mai fost, măi, ce poznașă !

— Stai, nu cumva te-ai întors pentru totdeauna ?

— Pentru totdeauna, sau doar pentru o bucată de vreme, jurămînt nu fac. Voi trece prin stepă cu tractorul, asta nimeni nu mă va putea împiedica.

Cu un aer victorios, Feodor Kuzmici începu să-şi răsucească o ţigară groasă. Ah, dumnezeule, nişte oameni au hotărît să făurească o asemenea minune! Dar acum vremea-i scurtă, nu-i timp de palavre. Mai avem timp să vorbim după pofta inimii. Să-mi dai adresa unui director. Am auzit cum că aici se fac douăsprezece sovhozuri, să fie adevărat oare?

— Adevărat. Du-te la Agafia... La ea locuieşte directorul sovhozului „Zapadnîi".

— Mulţumesc. Dar tu, fato, parcă n-ai mai crescut de loc de cînd nu ne-am mai văzut. Şi nu te-a ispitit nimeni la măritiş?

— Nu cumva ai de gînd să mă ceri dumneata?

Feodor Kuzmici începu să tuşească, înecîndu-se de rîs.

— Bine, du-te la Agafia, eu trebuie să întîmpin mărfarul. Baltabaeva se uită la ceas, ridică receptorul telefonului şi spuse ceva în limba kazahă. Apoi i se adresă lui Kuzmici: Seara am să fiu acasă, vino să-mi povesteşti pe unde-ai umblat.

Feodor Kuzmici ieşi, puse sacul în spinare şi o porni spre barieră.

— Cine e ăsta? întrebă Peresvetov, văzînd-o pe Baltabaeva, care ieşise în urma lui Feodor Kuzmici.

— E un om minunat, tovarăşe Peresvetov. Numele lui este Bazarov. L-am trimis la dumneata şi cred că ai să-mi mulţumeşti.

Cînd garnitura mărfarului trecu, huruind la legăturile şinelor, Penka îşi croi drum prin mulţimea de pe peronul haltei şi-i aduse lui Peresvetov un kazah cu barba albă ca zăpada, însoţit de un flăcău îmbrăcat cu o scurtă îmblănită şi de o fată în haină albastră, cu guler de astrahan.

— E prietenul meu din partea locului, spuse răguşit Penka, împingîndu-l pe bătrîn. Daţi-i toată atenţia. Iar cei doi sînt copiii lui.

Dintr-o dată, fură înconjuraţi de mai mulţi oameni. Peresvetov văzu printre ei pe Şurka şi Lena.

— E Nurhan Esenbaev, zise cineva în mulţime.

4

— Bună ziua, *aksakal*[1] !

Şi bătrînul înalt, uscat îşi înclină în faţa lui Peresvetov capul cu căciulă din blană de vulpe. Era îmbrăcat într-un ceapan albastru-închis — un fel de halat lung vătuit — încins cu o basma colorată, răsucită ca o funie. De sub pulpanele hainei ieşeau la iveală vîrfurile ascuţite ale cizmelor.

Ochii căprui-închis ai lui Nurhan priveau undeva în depărtare. Fruntea înaltă, arămie era brăzdată vertical de un şanţ parcă tăiat cu toporul şi pe care nimic nu l-ar mai fi putut face să dispară. Barba lui arăta ca nişte ciucuri albi şi rari. Era foarte impunător acest Nurhan Esenbaev, în vîrstă de optzeci de ani, mecanic pe lîngă motoraş.

— Tata vă salută, tovarăşe Peresvetov, zise fata. În ochii ei negri, adînci, licărea lumina unei vii inteligenţe. De sub căciuliţă i se vedeau cosiţele cu nuanţe aurii. Acesta este fratele meu, Şaken, continuă fata, arătînd flăcăul cu privirea severă şi neclintită. Iar eu sînt Panar, fiica lui Nurhan.

— Bună ziua, aksakal !

Peresvetov se înclină în faţa lui Nurhan şi îi întinse mîna, pe care acesta o atinse cu degetele sale ţepene.

— Te poftesc, aksakal, în casa mea. L-am primit pe aksakal Skrîjneak. E un om vesel şi deştept.

Observînd că Lena, care stătea în spate, se luminează la chip, Peresvetov spuse politicos :

— Tovarăşul Skrîjneak este într-adevăr un om foarte deştept şi vesel.

— Tovarăşe director, zise Penka, prin toată această parte a locului Nurhan a fost un aksakal respectat. În vremea ţaristă, judecătorii, adică *biii,* şi administratorii de plasă se cam temeau de el. Şi pe *bai,* adică pe boierii lor, îi cam ţinea din scurt. Nu oricine putea să ajungă un astfel de aksakal.

---

[1] Cel mai bătrîn, barbă albă, om ce merită cel mai mare respect (n. r.).

— Să ajungă, pufni Șurka, dar se potoli îndată, auzind tusea supărată a lui Peresvetov.

— Este totdeauna plăcut să vezi un om înțelept, zise cu căldură Peresvetov. Sînt foarte surprins, se adresă el lui Panar. Am întîlnit multe femei în aulele kazahe, dar nici una... nici una ca dumneata. Blondă, lămuri el. Iartă-mă că-ți vorbesc atît de... deschis.

— Înțeleg nedumerirea dumitale, zîmbi Panar. Noi sîntem din neamul adailor. Adaii trăiau în regiunea Guriev. Neamul nostru ducea o viață nomadă și nu recunoștea nici un fel de autoritate. Cînd kazahii s-au alipit Rusiei, neamul meu nu s-a supus hotărîrii poporului și s-a răsculat împotriva țarului. Este o poveste lungă, dar pînă la urmă țarul a fost nevoit să recunoască... Cum să vă spun... ei, autonomia noastră, ca să-i zic așa. Raionul Manghestaun a fost scos de sub competența guvernatorului general. Tribul nostru era administrat de un funcționar special, subordonat direct Petersburgului. Pe pămîntul neamului nostru s-a construit fortul Alexandrovski. Acolo a slujit ca ostaș Taras Șevcenko. Acum fortul acesta îi poartă numele. Iertați-mă că am intrat în istorie, dar acesta este, în parte, răspunsul la întrebarea dumneavoastră. Bărbații noștri au luptat împotriva multor popoare și, pesemne, luau prizoniere femei ruse. Poate că semăn cu vreuna dintre ele.

În vreme ce fata vorbea, Nurhan dădea grav din cap.

— E foarte interesant și îți mulțumesc, Panar, pentru mica ta conferință, zise Peresvetov. Tocmai vorbeam cu tovarășii... Sîntem cu totul lipsiți de cunoștințe în legătură cu istoria poporului vostru. Te-aș ruga să ne fii dascăl, încheie el. Dumneata unde lucrezi ?

Interveni Nurhan. Vorbea rar, căutîndu-și cuvintele și împestrițîndu-le cu cele kazahe.

— Al meu fiică este un fiică învățat. La Alma-Ata a învățat fiica. Ea este un mare agronom învățat.

Bătrînul tăcu o vreme. Panar lăsase ochii în jos şi-şi răsucea vîrfurile cozilor. Cu un aer enigmatic, Şaken rămase tăcut şi neclintit.

Se apropie şi Skrîjneak.

— Fiică a mers la colhoz, continuă Nurhan. Foarte bun este al meu fiică, ca mieluţ e suflet. Nurhan e bătrîn, început să bolească, vrei Panar să vină acasă, tatălui i s-a făcut urît. Dau pe Panar ţie, aksakal Peresvetov. Acum pămîntul meu şi pămîntul tău este pămîntul nostru.

Cu o înclinare a capului, Peresvetov arătă că împărtăşeşte această idee. Nurhan zise :

— Bai Kurumbaev a fost. Aceasta, va să zică, în timpul ţarului a fost. Bogat era bai. O sută, două sute de mii cai avut. Acest pămînt, arătă el în juru-i cu o maiestoasă mişcare a mîinilor, bai Kurumbaev a luat, kazah sărac aici nu lăsat. Aici Kurumbaev al său *djailiau* a avut.

— Adică păşunile de vară, deslusi Panar.

— Iarna Kurumbaev cai păscut, calul cu copita zăpada bătut, iarbă a mîncat. Kurumbaev bogat fost, kazah sărac fost. Nurhan caii lui Kurumbaev păzit, herghelegiu fost. Cînd tînăr fost. Nurhan tăcu, pironindu-şi privirea asupra unui lucru văzut numai de el. Aici pămîntul bogată este. O sută, două sute, trei sute de ani neamul lui Kurumbaev lăsa caii în *djailiau*. Calul jur-împrejur băligar lăsat, pămîntul înghiţit băligar. Aici pămîntul foarte bogătaş este, aksakal. După o scurtă tăcere, Nurhan începu din nou să vorbească : Cînd bunicul meu despărţit de neam şi aici venit, eu fost băiat mic. De optzeci de ani umblu pe acest pămînt. La Akmolinsk fost, la Kokcetav fost, mers la Kustanai, pămîntul bailor am împărţit, la kazahi am dat, colhoz făcut, pămînt am arat. Tractoare nu am ştiut, boii înhămat, şase boi plugul au tras. O clipă Nurhan se adînci în amintiri. Apoi războiul a pornit, grîne multe trebuie dat, nu este grîne multe. Pămînt mult, grîne puţine. De ce, spune ? El ridică ochii asupra lui Peresvetov. Venit şi un prostănac învăţat, a spus : „Trebuie miriştea cu boroana zgîriat, grîne semănat, multe

grîne vom lua". Poporul a spus : „Curată prostie". Învățatul a zis : „Seamănă". Neadînc arat kazahul, cu boroana zgîriat miriștea, grîu semănat... Semănat în vînt.

Nurhan oftă cu amărăciune.

Peresvetov își zbîrlea nervos părul încărunțit, tuns scurt, și aprindea țigară de la țigară. Skrîjneak îl asculta pe bătrîn cu un aer respectuos. Lena asculta și ea cu nesaț pe maiestosul kazah, iar Șurka nu-și lua ochii de la Panar.

— Ce a ieșit, tu singur să înțelegi, aksakal, vorbea între timp, cu vocea înăbușită, Nurhan. Pe cîmp s-a ridicat odosul ca o pădure, a crescut tot felul de buruiană rea. Nu dat pămîntul grîne. Allah va pedepsi pe acel învățat prostănac. Aceasta fost în primul an de război, care va să zică.

— Îl înțelegeți bine ? întrebă Panar pe Peresvetov.

— Desigur ! răspunse acesta.

Panar își lăsă din nou capul în jos. O stingherea și o speria privirea lui Șurka, care îi urmărea fiecare mișcare.

— Atunci poporul a spus autorităților, continuă Nurhan. „Pămîntul năpădit de buruieni, lasă-l, înhamă boii, cheamă Comsomolul, dă-le atelaje, ară *zalog,* dar numai ară-l bine".

— Aceasta înseamnă țeliniș, îi șopti Skrîjneak lui Peresvetov.

Peresvetov dădu înciudat din umeri.

— Parcă eu nu știu !

Nurhan tăcu în timpul acestui schimb de vorbe.

— Da, da, spuse grăbit Peresvetov. Noi te ascultăm, tovarășe Esenbaev. Te rog să ne ierți.

Cu o înclinare a capului, Nurhan lăsă să se înțeleagă că el a trecut cu vederea peste nedelicata intervenție în cursul molcom al vorbirii sale.

— Primăvara au arat *zalogul,* spre iarnă din nou au arat. Comsomolul a luat una, două, trei mii de atelaje. Bătrînul pe Comsomol a învățat. Nurhan surîse luminos, dar zîmbetul nu-i netezi fruntea brăzdată. Poporul semănat grîu, semănat orz... ei,

tot felul semănat. Războiul, care va să zică, pe al treilea an mergea. Fașistul nu luat Stalingrad, dar kazahul luat cîte patruzeci chintale de grîu la hectar. Cincisprezece milioane puduri numai singurul Akmolinsk dat pentru că s-a arat *zalogul*. Întreg Kustanaiul, aksakal, nu dat un milion de puduri, cinci-zece ani în șir. Poporul foame îndurat și plecat să ducă viață nomadă. Poporul din Akmolinsk spus la poporul din Kustanai : „Ară *zalogul*, pîine va fi". Autoritățile spus kazahului : „Vom ara *zalogul*, nu vom duce viața nomadă, sătui vom fi, pîine pentru război vom da. Fiul tău pe fașist din armă bate, din mitralieră bate, tatăl cu pîine trebuie să bată pe fașist."

Peresvetov asculta vrăjit liniștita povestire a lui Nurhan. Skrîjneak nu-și lua ochii de la el. Chiar și Penka se astîmpărase, nu se mai scărpina la ceafă și asculta cu luare-aminte. Numai Șurka era cu gîndul aiurea, departe de ceea ce se petrecea în juru-i. În clipa aceea își spunea că Panar va fi a lui.

Iar Nurhan vorbea într-una.

— Kustanai *zalog* arat, Kokcetov arat, încă o a doua, a treia regiune arat. Kazahstan multă grîne dat. Da, da, care va să zică, așa a fost. Război s-a terminat, pe fașist bătut, popor acasă s-a dus, în Kazahstan vesel s-a făcut. Poporul gîndit, oameni sînt mulți, mai mult *zalog* vom ara, mai multă pîine Kazahstanul va da tuturor oamenilor. Prostănacul s-a dus să discute, să se certe. Ochii lui Nurhan luciră de mînie. „Pentru ce să atingem *zalogul*, Allah a ordonat kazahului să pască vitele, să trăim după vechile obiceiuri !" Vorbe proaste pornit. Apoi ieșit o mare ceartă. Prostănacul zice una, poporul, alta. Aici oamenii deștepți în avion urcat, la Moscova zburat, mers Comitetul Central. Așa au spus : „Poporul kazah are un mare gînd — de ce stă pămîntul în *zalog* ? Pămînt de necuprins cu ochiul, pămînt bogată stă. Te rog dă încoace tractorul, dă încoace rus, dă ucrainean, dă alți oameni, pămînt mare va da multe grîne." A venit din Moscova om învățat, mult om învățat a venit, agronomi sosit,

autoritate sosit, din Comitetul Central oameni sosit, pămînt privit : „Ai, ai, ce mare pămînt este în jur !" Şi scris raport la Comitetul Central. Comitetul Central spus : „Poporul îndemnat, hai să arăm ţelinişul". Nurhan tăcu un timp. Iată acum sosit tu, aksakal, un al doilea, al treilea, mulţi aksakali-directori venit. Nurhan gîndit, aksakal are nevoie de oameni. Să meargă Panar, a zis Nurhan, la ţelină, să are *djailiaul* lui Kurumbaev. Tatăl caii lui Kurumbaev îngrijit, fiica pe *djailiaul* lui Kurumbaev stăpînă va fi... E foarte bine.

— Ei, ce om straşnic eşti dumneata, tovarăşe Esenbaev, izbucni cu admiraţie Peresvetov. Ah, pe cuvîntul meu ! Ce om straşnic ! Dă-mi voie să te sărut !

Peresvetov şi Nurhan se îmbrăţişară de trei ori.

— Atunci, batem palma, Panar ? se adresă el fetei. Unde ai învăţat ? Ce ai absolvit ?

— Institutul agricol din Alma-Ata. Am specialitatea de agrolog.

— Cît pămînt este în colhozul în care lucrezi ?

— Opt mii de hectare. E cam la o sută cincizeci de kilometri de aici, dincolo de Karaisk.

— Oare îţi vor da drumul ?

Nurhan răspunse :

— Preşedintele o să-i dea drumul.

— De cîţi ani lucrezi în colhoz, Panar ?

— De trei ani.

Peresvetov se gîndi : „Ei, ce noroc am eu astăzi !"

— Foarte bine, te voi numi agronom de sector. Lichidează-ţi socotelile în colhoz, am să te aştept. La început îl vei ajuta pe agronomul nostru şef.

— Acum, aksakal, iată fiul meu Şaken, zise Nurhan.

Şaken nu se clinti.

— Şaken al meu este tîmplar. Frate şi soră — amîndoi Comsomol. Nurhan spunea aceasta cu mîndrie. Şaken în sovhozul Şevcenko case construit, şcoală construit, construit mult. Directorul pe Şaken lăudat. Ia-l pe Şaken, aksakal. El e încăpăţînat puţin, nu place vorbit mult, dar construieşte bine.

Bătrînul atinse cu dragoste mîna fiului său.

— Îl iau, ce mai încoace-ncolo! exclamă Peresvetov. Iată, zise el vesel, iată că există organizația comsomolistă. Șaken, Troșkin, Perepiolocikin, Panar, Lena...

Interveni Penka, spunînd cu voce spartă:

— Deși eu nu fac parte din rînduri, dar, ca să zic așa, îmboldit de... Adică în sens de entuziasm. Ard de dorința de a sluji, fiind pionierul acestor locuri. El înmînă lui Peresvetov o foaie de hîrtie. Cererea mea personală și a bătrînei de a lua în primire obligațiile de deșteIinători, așa cum s-a promis. Mă oblig să fiu cu ochii în patru...

— Păi, nu am încă nici măcar depozite, zîmbi Peresvetov, după ce citi hîrtia.

— Totuși așteptăm sosirea inventarului gospodăriei nu mai tîrziu decît astăzi, așa cum a spus tovarășa Baltabaeva. Dar, cum doriți. Smerit, Penka strîmbă din nasul lui turtit. Baltabaeva îmi dă ghes la postul de intendent. Dar eu ard de dorința faptei eroice și mă voi duce să păzesc depozitul. Rog să se hotărască acum. El își pironi ochii asupra lui Peresvetov.

— Ei, fie ce-o fi!

În depărtare se auzi urletul locomotivei. Huruind și zăngănind se ivi din ceață matahala lungă a trenului.

CAPITOLUL VIII

1

Nici nu se oprise bine trenul împodobit cu steaguri roșii, cu caricaturi și lozinci, cînd din vagoane începu să și curgă tineretul.

Se amestecau țipetele, zgomotele și rîsetele. Pe peron zburau geamantane, rucsacuri, lădițe, schiuri,

biciclete. Un pasionat muzicant tîrîse după el un violoncel, care bîzîi lunecînd pe povîrnişul muntelui de bagaje. De undeva se auzi răsunînd, spre spaima lui Peresvetov, un strident plîns de copil.

„Ştiam eu ! şi Peresvetov înjură în gînd. Ei, unde să-i mai duc şi cu copii... ?"

Cînd garnitura fu trasă pe linia moartă, toată platforma haltei era înţesată de lucruri şi oameni.

Înconjurat de mulţime, Peresvetov răguşise răspunzînd mereu la asaltul întrebărilor, uneori fără nici un sens. O jumătate de oră mai tîrziu, Peresvetov, cu glasul aproape stins, cu ochii umflaţi, făcu un gest a lehamite şi lăsă tineretul să se descurce singur în învălmăşeală.

Silueta lui Şurka se vedea pretutindeni, iar acolo unde apărea se făcea îndată linişte, şi cum i se auzea glasul urmau hohote de rîs.

Peresvetov îl chemă pe Troşkin.

— Trebuie să punem capăt acestui balamuc şi să stăm de vorbă.

Şurka se căţără pe o scăricică proptită de vagonul-gară şi începu să urle cît îl ţinea gura :

— Li-niş-te !

Mulţimea amuţi o clipă.

— Li-niş-te ! răcni din nou Şurka. Hei, cu cine vorbesc ? Sau nu cumva aveţi de gînd să nu-l ascultaţi pe director ?

Deodată tăcură cu toţii.

— Are cuvîntul tovarăşul Peresvetov, Kiril Ilici, zise aspru Şurka. Şi vă rog să nu deschideţi gura pînă cînd toţi tovarăşii nu vor spune ce au de spus, ne-am înţeles ?

— Dar tu cine eşti de porunceşti aici ? se auzi o voce cam obraznică.

— Aşteaptă numai, să terminăm mitingul, şi-ţi spun eu cine sînt. Şi Şurka ameninţă cu pumnul înspre partea dincotro izbucnise strigătul.

Răsună un rîs aprobator.

Dîndu-se în lături, Şurka îi făcu loc lui Peresvetov, dar rămase lîngă acesta, ca şi cînd cineva îl

numise preşedintele acestei adunări sub cerul tulbure, ce încremenise mohorît deasupra stepei.

Peresvetov spuse doar cîteva vorbe cu privire la sarcinile cărora vor trebui să le facă faţă desţelenitorii noi sosiţi şi cu privire la marea cinste pe care poporul şi partidul a acordat-o tinerei generaţii; mai departe declară că peste vreo două luni sovhozul va trage cea dintîi brazdă pe ţeliniş şi că, deocamdată, trebuie să se pregătească mutarea în stepă, pentru a începe acolo viaţa cea nouă, complicată şi grea.

Chiar aşa şi spusese : complicată şi grea.

— Întrebările ceva mai tîrziu, mai spuse Şurka, după ce Peresvetov termină de vorbit.

Ceru cuvîntul agronomul-şef al sovhozului, Ivan Prohorovici Smetankin. Împreună cu alţi colaboratori ai lui Peresvetov, el însoţise trenul de la Abşansk la haltă.

Vreo cinci minute, Ivan Prohorovici vorbi despre marea încredere acordată tinerei, curajoasei generaţii cu care el este gata să împartă „din toată inima, ba chiar cu entuziasm, toate necazurile şi bucuriile..."

Proskudin, adjunctul lui Peresvetov, abordă problema sub aspectul ei practic, anunţînd că peste vreo trei zile, cînd conducerea sovhozului va face cunoştinţă cu echipa celor sosiţi, cu aptitudinile şi înclinaţiilor lor, se va da fiecăruia sarcina pe care o are de împlinit.

Omar Aimanov, secretarul organizaţiei de Comsomol, spuse cîteva cuvinte de salut şi rugă pe membrii Comsomolului să ridice mîinile. Aceştia se dovediră a fi majoritatea copleşitoare.

Pe scăriţă se urcă apoi Nurhan şi transmise tineretului un salut din partea populaţiei aulelor kazahe din apropiere. Înfăţişarea vînjoasă a acestui bătrîn cu barba albă, vorba lui molcomă produseră o puternică impresie asupra tineretului. Nurhan a fost aplaudat îndelung.

Mitingul l-a încheiat Skrîjneak. Simplu şi practic, el a enumerat problemele cele mai însemnate ale raionului, pentru perioada imediat următoare.

Din partea desţelenitorilor răspunse Ivan Hrebtov, înalt cît o prăjină, lăcătuş de la uzina „Dinamo" din Moscova.

... În orele următoare nu se petrecură întîmplări deosebite.

Pînă cînd noii-sosiţi se spălară rînd pe rînd la baie, pînă ce fură hrăniţi, se înserase de-a binelea. Nouăzeci şi şase din noii-veniţi au fost trimişi cu camioanele în aul, unde au fost primiţi cu ospitalitatea caracteristică kazahilor, iar patruzeci de oameni au fost cazaţi în casele locuitorilor haltei.

Îndată după ce a fost instalat, tineretul s-a revărsat pe uliţă. Cîntecele, dansurile şi conversaţiile zgomotoase au continuat pînă tîrziu după miezul nopţii.

Viaţa, care în răstimpul multor ani se scursese molcom, căpăta acum un alt ritm.

2

Abia către ceasurile nouă, colaboratorii lui Peresvetov, care cădeau din picioare de oboseală, se adunară în izba Agafiei Vasilievna. Într-un colţ erau înghesuite claie peste grămadă geamantane, aşternuturi legate cu curele şi nişte lăzi. Agronomul-şef, contabilul-şef, secretarul organizaţiei de Comsomol, adjunctul lui Peresvetov şi inginerul-şef vorbeau zgomotos, împărtăşindu-şi impresiile cu privire la călătoria de la Abşansk.

Agronomul Ivan Prohorovici împlinise de curînd cincizeci şi opt de ani. Scund, uscăţiv, cu nasul coroiat, cu o bărbuţă ascuţită, avea o înfăţişare destul de tinerească.

Ivan Prohorovici nu-şi trădase nici aici obiceiurile : un guler scrobit, de modă veche îi încercuia gîtul, proptindu-se în mărul lui Adam. Pe haina de

culoarea tutunului nu era nici un fir de praf. Purta ghete care se încheiau cu cîrlige și ghetre cu nasturi negri ; doar pe drum le schimbase cu pîslarii.

Ivan Prohorovici nu era membru de partid. De educația lui ideologică se ocupa Iulia Viktorovna, soția sa, o doamnă cu părul alb, care purta rochii de modă veche, cu gulerașe și manșete de dantelă. Pe piept, îi atîrna un lănțișor lung cu un medalion, înăuntrul căruia avea fotografia singurului ei fiu, căzut lîngă Harkov, în 1942.

Privind-o, era greu să-ți închipui că această femeie făcuse opt ani în deportare ca membru al partidului bolșevic, din care făcea parte încă din anul 1908. Ivan Prohorovici era mai tînăr cu șase ani decît ea.

Bătrînii se împăcau foarte bine, iar după moartea fiului se legară și mai mult. Așa a mers pînă în ceasul în care Ivan Prohorovici, auzind despre planul partidului cu privire la pămînturile înțelenite, a înțeles că acolo el poate fi mai folositor decît la Ufa, unde preda agrotehnica studenților din Școala tehnică agricolă.

Iulia Viktorovna, știindu-l cît e de bolnav și fiindu-i milă de soțul ei, se împotrivise cu toată hotărîrea planurilor sale, pe care le socotea nebunești. Mai trebuie spus că ea era într-un fel nu numai mentorul lui Ivan Prohorovici, ci și capul familiei. Ivan Prohorovici, cunoscînd mentalitatea ei practică, i se supunea de bunăvoie în toate lucrurile și totdeauna. Dar de astă dată însă se răzvrăti :

— Ei, asta nu, maică, declară el cu hotărîre, trăgîndu-se de bărbuță, de astă dată sînt de neclintit. Îți recunosc competența în chestiunile de partid, dar cît privește rezolvarea acestei probleme, iartă-mă, las-o pe seama mea. Da, da, te rog. Sper că și tovarășul tău de viață, fără de partid, are destulă minte ca să poată înlătura orice învinuire de ușurință.

... În tren, Peresvetov îi făcuse lui Ivan Prohorovici cunoștință cu colaboratorii săi cei mai apropiați, printre care și cu Moisei Abramovici Kogan, numit contabil-șef al sovhozului.

Acesta era un tînăr îndesat, cu obrajii lătăreţi, cu o burticică destul de respectabilă. Absolvise şcoala superioară cu trei ani în urmă şi era acum contabil la una dintre direcţiile Ministerului Agriculturii. Contabilii cu experienţă semnalau neobişnuitul talent al lui Kogan în această îndeletnicire şi-i preziceau o carieră strălucită. Dar tînărul acesta, chelit prea de timpuriu, care cucerea pe toţi colegii lui printr-o politeţe excepţională şi o competenţă la fel de neobişnuită, socotise că avea tot timpul să facă carieră, dar că acum este de datoria lui să răspundă la chemarea partidului din care făcea parte şi să plece pe pămînturile înţelenite. Kogan nu avusese vreme să se însoare, deci nu-l reţinea nimic la Moscova. El predase sovietului raional camera din Piaţa Sobacia, îşi luase rămas bun de la prieteni, scrisese la Konotop părinţilor despre schimbarea felului lui de viaţă, îşi făcuse geamantanul şi, exact cu cinci minute înainte de plecarea trenului, aderase la grupul lui Peresvetov.

Pentru Kogan, cele trei zile şi trei nopţi de drum de la Moscova pînă la Abşansk trecură pe nesimţite. S-au găsit parteneri pentru *préférence*; şi Peresvetov juca destul de bine, iar un bun jucător s-a dovedit şi adjunctul său, Vladimir Evgrafovici Proskudin.

Spre deosebire de ceilalţi ajutori apropiaţi ai lui Peresvetov, Proskudin se îmbrăca cu pretenţii de modă, o modă născocită mai ales de croitorii regionali. Umerii vestonului foarte laţi, ca şi pantalonii de o lărgime neobişnuită, pantofii de culoare bej, palton cu guler de astrahan, căciulă de astrahan...

Proskudin, al şaptelea fiu al unui cizmar, a lucrat în administraţia unei instituţii, ieşind de pe băncile şcolii, apoi a trecut mereu de la un departament la altul. Era lăudat pentru agerimea, pentru destoinicia sa de gospodar şi pentru energia lui. Mai tîrziu, ajunse în trustul sovhozurilor unde vreme de opt ani a stat alături de Peresvetov.

Chipul lui Proskudin era prea puțin expresiv. Dacă l-ai fi întîlnit pe stradă l-ai fi uitat îndată. Era tăcut și, în parte, chiar prin aceasta îl cîștigase pe Peresvetov, care și el aparținea acelui soi de oameni cărora nu le plăcea flecăreala. Pentru conștiinciozitate, Peresvetov îl dădea pe Proskudin drept pildă tuturor colaboratorilor trustului. Pentru Proskudin nu exista nici un obstacol în calea executării oricărui ordin al directorului trustului.

Dacă i se spunea să facă rost, din pămînt, din piatră seacă, de lucrul cel mai de neconceput, răspundea : „Totul e în regulă, Kiril Ilici !"

Proskudin nu era de loc servil față de Peresvetov, ba chiar vorbea cu el cam aspru, fapt pentru care căpătase faima de om cam mitocan, dar sincer. Lui Proskudin îi încredința Peresvetov treburile legate de cheltuirea unor sume importante și de tot felul de construcții.

Proskudin îi răspundea lui Peresvetov cu un devotament sincer, așa că nu i se împotrivi atunci cînd acesta îl chemă cu el pe pămîntul înțelenit. Afară de aceasta, Proskudin se obișnuise cu Peresvetov, iar cu noul șef știa că va trebui să ia totul de la început. Și se îndoia că va obține din parte-i aceeași atitudine.

După ce s-a învoit cu propunerea lui Peresvetov, Proskudin, pentru a face față, în noua sa muncă, împrejurărilor neașteptate ce ar fi putut surveni, ademenise cam vreo zece dintre cei mai buni șoferi și tractoriști de la sovhozurile subordonate trustului.

Vladimir Evgrafovici stătu de vorbă cu fiecare în parte și le făgădui tot felul de avantaje. („Celor din Moscova sau altora, ori de unde ar fi ei, fraților, o să le arătăm noi cine sîntem ! Doar directorul e al nostru.")

Prevăzător și econom, el nu se mărgini numai la recrutarea cadrelor. Înainte de a preda treburile, Proskudin inspectă depozitele sovhozurilor, împachetă în lăzi și trimise la Verhnerecensk toate mesele, scaunele, noptierele, paturile, topoarele, lopeţile, diferitele scule și piese scoase din evidență,

dar care, după o oarecare reparaţie, mai puteau fi întrebuinţate, găleţile, coveţile, pe scurt tot ce fusese aruncat din cămine şi ateliere. Făcu la fel şi cu depozitele trustului de la oraş. Oamenii se minunau, neputînd pricepe la ce-i puteau folosi toate aceste vechituri. Dar se şi bucurau că, în sfîrşit, gospodărosul Proskudin le curăţase „grajdurile lui Augias" [1].

— Se străduieşte, vrea să predea noilor şefi depozitele curate, se spunea în sovhozuri.

Pentru a nu ocoli severele legi financiare, Proskudin mai efectuă o operaţie. Lucrurile adunate şi împachetate le vîndu prin decontare, fără numerar, unui prieten care lucra într-un alt departament, şi îi spuse:

— Ceva mai tîrziu le voi răscumpăra pe toate. Apoi am să comunic unde anume să fie trimise.

Se urcă în tren, încărcat cu o jumătate de duzină de geamantane, lăzi şi pachete.

— De ce toate acestea ? îl întrebase Peresvetov.

— O să ne fie de folos, Kiril Ilici, zîmbise mulţumit Proskudin. Pentru început aici găsim tot ce ne trebuie.

Inginerul-şef Goghi Ceacivadze se urcă şi el în tren cu multe bagaje.

Acesta din urmă dezminţea opinia unanimă potrivit căreia toţi tinerii gruzini sînt zvelţi, traşi ca prin inel, eleganţi, şi că poartă neapărat sub nas o mustăcioară în chip de podoabă.

Goghi nu era nici zvelt, nici tras prin inel, şi nici mustaţă nu avea. Ca şi Kogan, el începuse să chelească de timpuriu, şi cam în vremea despre care e vorba urmările acestui proces deveneau tot mai vădite. Şi, colac peste pupăză, Goghi începuse să se şi gheboşeze, ceea ce nu-l făcea de loc impunător. Cînd mergea, tîrşîindu-şi picioarele şi privind

[1] În mitologia greacă — vastele grajduri ale regelui Augias, care au fost curăţate după mulţi ani de Hercule. De aici expresia care se foloseşte pentru a defini un loc foarte murdar sau treburi lăsate în părăsire, în dezordine (n. r.).

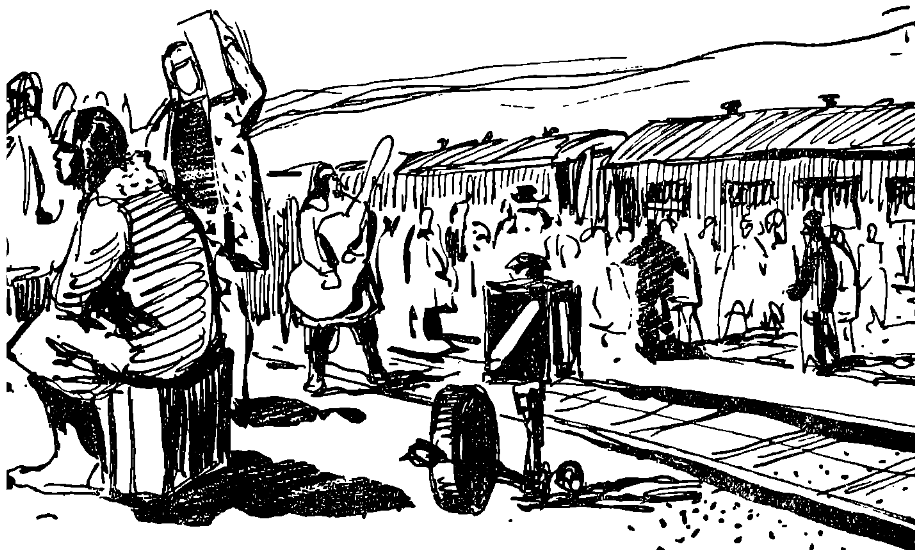
țintă în pămînt, părea că cercetează drumul cu cea mai mare luare-aminte.

După ce absolvise Institutul de energetică, Goghi se angajase la uzină ca inginer de schimb, cu o leafă de nouă sute de ruble. Era o grea lovitură dată părinților. Tatăl său, notarul public Ceacivadze, lucra la Tbilisi și avea în suburbie o casă în mijlocul unei grădini mari, care aducea venit. Toată săptămîna soția notarului public și cele două fiice

trudeau cu sudoarea frunții la grădină, iar notarul făcea și el același lucru în orice ceas de răgaz și în orice zi liberă. Forțele unite ale pămîntului și ale nădușelii se prefăceau în cele din urmă în mandarine, pere, prune. Mama lui Goghi ducea această marfă pe meleaguri îndepărtate, tocmai pînă la Vorkuta. Nu salariul lui Goghi îi doborîse părinții. Nu, la ei era ambiția ! Pur și simplu li se părea că, din capul locului, fiul lor este hărăzit unei strălucite cariere de inginer. E lesne de închipuit cum se necăjise familia cînd Goghi o încunoștințase că va mai trece încă multă apă pe gîrlă, cum se spune, pînă ce va ajunge inginer-șef.

În ceea ce-l privea, Goghi nu era orgolios, salariul nu-l nemulțumea, iar munca în uzină îi plăcea, deși visa o activitate de proporții mai vaste. După o bucată de vreme administrația, comitetul de partid și cel al Comsomolului au ajuns la concluzia că Ceacivadze este un inginer priceput și harnic și că merită să i se încredințeze un post de mai mare răspundere. Data de numire în noua

funcție a coincis cu aceea a concediului. Goghi hotărîse să-și petreacă concediul la Moscova, să se distreze și, în același timp, să-și cumpere și o mașină. Notarul, înmînîndu-i fiului banii, îi spusese că nu are nimic împotrivă ca să-și cumpere o „Pobeda". „Mașina se va potrivi de minune unui inginer-șef, cum vei fi tu în curînd, nu-i așa, băiatul tatii?"

Băiatul tatii își încredință părintele că, pesemne, nu va mai trece mult pînă să ajungă inginer-șef și, cum se întîmplă uneori cu toți muritorii, propria-i prorocire i se împlini.

La Moscova, Goghi trase la un prieten; absolviseră împreună școala superioară. Dimineața, Goghi își văzu gazda care, drăcuind într-una, se zbătea cu geamantanul, încercînd să bage în el atît cît nu putea să încapă. După lucrurile pe care le tot îndesa s-ar fi putut crede că se pregătea de o călătorie la Polul Nord. Goghi se informă pentru ce îi trebuie toate aceste lucruri de lînă, tricotate, și alte veșminte călduroase bărbătești.

— Plec ca inginer-șef la un sovhoz pe țelină în Altai.

— Lasă-te de glume, se supără Goghi. Nu este cu putință ca mucoși ca tine să fie trimiși pur și simplu ca ingineri-șefi pe pămînturile înțelenite.

— Nu mă trimite nimeni, eu singur mă duc. Directorul sovhozului nostru spunea că o să am la dispoziția mea o sută de tractoare, combaine, centrale electrice și o mulțime de mașini-unelte și motoare.

— O sută de tractoare? Uluirea lui Goghi era fără de margini. Dar nici uzina unde lucrez eu nu are mai multe.

— După cîte se vorbește, în alte sovhozuri tehnicitatea o să fie și mai mare, adăugă prietenul.

— Ascultă, dar asta e minune, nu altceva! exclamă Goghi impresionat. Cu o asemenea tehnică se poate răsturna lumea. Perspectiva aceasta înfățișată de prietenul său îl tulburase. Iată tocmai ceea ce visase el, cîmpul între ale cărui largi hotare

el însuşi ar fi putut desfăşura o activitate mai mare. Ce crezi ? Aş putea fi trimis şi eu acolo ?

— Dar prost mai eşti ! Du-te la Comitetul Central al Comsomolului, spune că vrei să mergi la ţeliniş, explică-le limpede ce anume te împinge într-acolo... Şi pe loc primeşti foaia de drum.

— Te rog să mă înţelegi, începu Goghi cu înflăcărare, chestiunea nu este să ajung inginer-şef ! N-au decît să mă trimită doar ca tehnician !

— Cu atît mai mult. Nu mă mai ţine de vorbă. Sînt grăbit.

Goghi o luă la goană spre Piaţa Staraia, grăbind pe şoferul taxiului. La Comitetul Central al Comsomolului, Goghi fu primit prieteneşte. Se convinse că la ţeliniş era într-adevăr nevoie de tehnicieni şi ingineri — şefi şi neşefi...

Bucuria părinţilor cînd aflară că Goghi va deveni în curînd inginer-şef fu nesfîrşită. Vestea aceasta se răspîndi îndată în toată suburbia în care locuia familia Ceacivadze.

Notarul public ocupat cu slujba n-a putut să plece la Moscova ca să-şi ia rămas bun de la fiul său, şi o trimise pe nevastă-sa în delegaţie, aceasta pentru că ea era deprinsă să facă lungi călătorii cu avionul.

Mama plecă cu avionul la Moscova cu o rezervă importantă de fructe uscate şi cu două geamantane pline de îmbrăcăminte călduroasă. În afară de aceasta, ea ducea fiului o scrisoare prin care tatăl îl autoriza pe Goghi să cheltuiască, pentru orice alte nevoi, banii ce-i încredinţase. Goghi cumpără o motocicletă cu ataş, de culoare roşie, ca focul.

Peresvetov vru îndată să zvîrle afară jumătate din bagajele lui Goghi, cărate în vagon cu ajutorul a trei hamali, dar Ivan Prohorovici îl opri.

— Lămîi şi fructe uscate, Kiril Ilici, sînt lucruri utile, mai ales la drum.

Peresvetov nu se mai împotrivi, făcînd cu mîna un gest de renunţare.

De la fiecare staţie, Goghi trimitea acasă cărţi poştale sau telegrame şi, cu un zîmbet ironic, le

iscălea „G. Ceacivadze, inginer-şef al sovhozului «Zapadnîi»". Apoi se plimba agale pe peron, mîndrindu-se cu haina semiostăşească de culoarea valurilor mării, cu reflexe cenuşii, şi cu cizmele lucioase ca oglinda. Fetele, care priveau trenul şi mîncau seminţe, spuneau în urma lui :

— Ia uitaţi-vă ce s-a mai împopoţonat, fetelor, ca un păun, nu alta !

Goghi se întuneca.

Pe drum, şi apoi la Abşansk, Goghi, foarte bun la suflet, împărţi jumătate din fructele uscate, pînă în clipa în care practicul Ivan Prohorovici luă în mîinile sale rezervele lui Goghi, punînd în acest fel capăt risipei.

...Lîngă masă, şedea dus pe gînduri secretarul organizaţiei de Comsomol, Omar Aimanov, care de la Abşansk se alăturase la grupul lui Peresvetov.

Prin pielea negricioasă a acestui originar al stepelor kazahe răzbătea o culoare rumenă, iar moţul răzvrătit din creştetul capului nu se supunea nici apei, nici coloniei, nici pieptenelui. Omar avea vreo douăzeci şi cinci de ani, dar obrajii rumeni şi moţul obraznic îl făceau să pară de cel mult douăzeci, ceea ce îl necăjea grozav.

Omar făcuse cunoştinţă cu Peresvetov cînd acesta îşi prezenta colaboratorii însărcinatului de la Comitetul Central al P.C.U.S. şi autorităţilor din Abşansk, în biroul primului-secretar al comitetului regional.

Proskudin, după ce examinase silueta scundă a lui Omar, haina vătuită şi cizmele de pînză impermeabilă, îşi spusese : „Un mocofan !" Peresvetov se încruntase : „Ca secretar al Comsomolului mi-au vîrît pe gît un băieţandru. Să-şi şteargă mai întîi caşul de la gură."

Secretarul comitetului regional, surprinzînd nemulţumirea zugrăvită pe chipul lui Peresvetov, spuse că Omar lucrase ca strungar la uzina de cazane, unde îşi cîştigase o foarte frumoasă reputaţie şi în producţie, şi în munca obştească, şi că doi ani de zile a fost secretarul organizaţiei comsomoliste, apoi secretar al comitetului raional al Comsomolu-

lui, iar apoi el însuşi ceruse să plece pe pămînturile înţelenite.

— Voi fi foarte bucuros, răspunse rece Peresvetov, dacă tovarăşul Aimanov va obţine aceleaşi succese şi în munca de la sovhoz.

Omar tăcu, deşi îl jignise vădita neîncredere din cuvintele lui Peresvetov.

3

Cînd Peresvetov, sleit de puteri şi abia ţinîndu-se pe picioare, intră în casă, tăcură cu toţii. După ce spuse bună seara şi îşi scoase cojocul, el se lăsă greu pe un scăunel şi întrebă obosit unde este secretarul organizaţiei de bază.

— I s-a întîmplat un ghinion, răspunse Omar. Două zile după plecarea dumneavoastră încoace s-a îmbolnăvit grav. Comitetul regional a hotărît să vă trimită pe altul în schimb, dar nu se ştie cînd.

— Dar un preşedinte al comitetului de întreprindere ne-au trimis?

— Am fost la Consiliul regional al sindicatelor, răspunse Omar. Au mare lipsă de oameni. Ne-au sfătuit să căutăm noi un preşedinte al comitetului sindical printre noii-sosiţi.

— Bine, o să-l găsim.

În clipa aceea intră şi Skrîjneak. Peresvetov îl prezentă tovarăşilor săi.

Ivan Prohorovici declară că socoteşte drept o mare cinste să facă cunoştinţă cu conducătorul organizaţiei raionale de partid, şi totodată că soţia sa, care este membră de partid din 1908, se va ocupa, cînd va fi aici, cu plăcere de orice muncă obştească.

Skrîjneak răspunse că organizaţia de partid va primi cu bucurie în rîndurile ei o femeie de ispravă ca ea.

Kogan, care moţăia de oboseală, auzind cuvintele ucrainene strecurate întîmplător în cele spuse de Skrîjneak, se interesă dacă acesta din urmă fusese

vreodată la Konotop, unde locuiesc părinții săi și numeroase alte rude.

Skrîjneak mărturisi că nu fusese niciodată la Konotop, dar că totuși a aflat de un Kogan al cărui nume este pomenit în poemul lui Bagrițki *Gîndul despre Opanas.*

— Ei, e prea puțin probabil să fie una din rudele mele. Aș fi știut, mai cu seamă dacă s-ar fi evidențiat în așa măsură, încît să figureze într-un poem, și, rîzînd, Kogan îl întrebă pe Skrîjneak unde se afla filiala băncii unde urma să se ducă chiar a doua zi.

Ușa se deschise și din ceața aburilor se desprinse silueta lui Șurka. Îndeplinise dispoziția lui Peresvetov, conducîndu-i pe noii-sosiți la aulul kazah, și se întorsese plin de voie bună.

— Strașnic ! făcu Șurka suflînd în mîini, ca să și le dezghețe. Să nu credeți că au venit numai mucoși ! Sînt acolo niște flăcăiandri pe care nici diavolul nu-i înspăimîntă. Cu asemenea oameni, țelinișului o să-i meargă faima peste țări și mări.

— Țeliniș, țeliniș ! făcu Proskudin, scărpinîndu-se la ceafă. Încă nu se știe cum se vor termina toate acestea. Toamna se numără bobocii.

— Adică, cum ? se înfurie deodată Omar. Ochii i se întunecară cum se întunecă cerul cînd se apropie o furtună.

— Ei, și de ce te-ai burzuluit așa ? făcu Proskudin cu blîndețe. Ce-am spus ?

Proskudin nu-și închipuise că acest flăcăiandru tăcut este în stare să se supere așa, din senin.

— Dumneata ai spus limpede și răspicat, îl atacă Omar, că n-ai încredere în țeliniș. Atunci ce cauți aici ?

Ochii tînărului, în care ardea o flacără rece, îl făcură pe Proskudin să se fîstîcească.

— Ei, ei, nu exagera, mormăi el, rîzînd silit. De ce să te legi de cuvinte ? Dar, la urma urmelor, fiecare poate să creadă ce vrea.

— De exemplu ?

Omar își pusese în gînd să se lămurească asupra firii, deocamdată ascunse, a acestui om. El studiase temeinic caracterele celorlalți și își făcuse despre fiecare o idee mai mult sau mai puțin exactă. Lui Kogan îi plăcea să filozofeze, și toate cele, în afară de contabilitate, le socotea de preț numai în măsura în care ele aveau vreo legătură cu preocupările sale. Care va să zică, este un entuziast. Foarte bine. Ivan Prohorovici... nu este chiar un bătrînel plăpînd, precum pare. Înăuntrul acestui om vînjos și departe de a fi bătrîn arde un foc puternic. Și ca specialist ? Păi, ăsta cîntărește cît greutatea lui în aur ! Omar nu avea încredere deplină în Goghi Ceacivadze. E prea focos... Dar ce fel de om e Proskudin ?

— Ce gînduri te frămîntă, tovarășe Proskudin ? repetă Omar.

— Eu, de exemplu, nu înțeleg de ce se aduc încoace mii de oameni și se bagă miliarde în stepele astea în loc să fie investite în gospodării bine organizate... Ei, în Rusia, în Siberia și așa mai departe ! Acolo lucrează colhoznicii, iar ei se pricep la pămînt. Dar la noi cine o să-l lucreze ? Tineretul ? Păi nici măcar cu mirosul pămîntului nu s-a deprins încă. O să fugă care încotro, să-ți aduci aminte de vorbele mele. De pe meleagurile noastre se pot strînge grîne cu duiumul dacă investești în pămînt acele miliarde.

— Iar aceste pămînturi să mai rămînă pustii veacuri de-a rîndul ? zise Skrîjneak.

— Despre altceva vorbesc eu, Stepan Trofimovici, răspunse Proskudin, schimonosindu-se dureros. Eu mă refer la o mai bună repartiție a investițiilor. Din cîte înțeleg eu, ar reieși că noi mergem cam la noroc.

— Așa-așa, se înfurie Omar. Va să zică, dumneata crezi că partidul, care cheamă aici oameni, și Puterea sovietică, care alocă miliarde, acționează la noroc ?

— Și de ce țipi ? Of, dar repede te mai aprinzi... Zău așa ! Nici n-aș fi crezut una ca asta. Ești tînăr,

Omaruşka, şi de aceea eşti înflăcărat. Potoleşte-te şi judecă. Doar nu degeaba te-au trimis încoace ca secretar al organizaţiei comsomoliste. O minte înfierbîntată e în stare de orice.

— Lasă, dumneata nu te lega de mintea mea, căci fie că e rece, fie că-i înfierbîntată, nu asta e problema.

— Ba chiar poate că aici e mai potrivită o fire înflăcărată, interveni Skrîjneak. Eu cred că aici, dragă tovarăşe, potoliţii nu au ce căuta.

Proskudin roşi. „S-au legat de capul meu ! Dracul m-a pus ?!"

— Nu, nu, zise Omar îndîrjit. Lasă-l să spună ce e cu „norocul".

— Ei, asta-i acum, făcu Proskudin, pierzîndu-şi cumpătul. Cunoşti condiţiile climaterice de aici ? Apă nu-i, aproape în fiecare an e secetă, toate astea le ştii ?

— Mai bine decît dumneata, răspunse Omar cu aceeaşi furie rece, sticlindu-i în ochi. Doar aici m-am născut. Dumneata habar n-ai de pîrjolul, de frigul, de viscolele de aici. Dar eu nu o dată am îngheţat în stepă. Şi de aceea mă simt rănit cînd mi se spune că aceste stepe trebuie să rămînă tot semideşerturile care au fost.

— Nu te supăra ! îi răspunse Ivan Prohorovici cu căldură, bătîndu-l pe umăr. De ce te agiţi ?

— Gîndiţi-vă de pildă la sovhozul nostru, începu din nou Proskudin. El va costa statul cam vreo douăzeci de milioane. Dar ce garanţie există că aceste milioane nu se vor irosi în zadar ?

— Prostii ! se împotrivi Skrîjneak. Dacă lucrurile ar sta aşa, atunci de ce dracu a mai fost trimis tineretul să construiască Komsomolskul ? Vreau doar să-ţi atrag luarea-aminte că, deşi acolo climatul e mai dihai decît aici, totuşi l-au construit. Şi de ce s-au mai săvîrşit şi multe alte fapte ? Nici nu e nevoie să le pomenesc ! Dacă te temi de lup, tovarăşe Proskudin, nu te duce în pădure.

— Chiar aşa, intră în vorbă Şurka. Prin firea ei, generaţia noastră de comsomolişti e dată dracului.

— Asta-i înfumurare, dragii mei, înfumurare! bombăni Proskudin.

— Poate mai curînd un calcul precis, la care se adaugă o cutezanță fără pereche pe lume! strigă Omar.

Peresvetov tăcea. Ivan Prohorovici își pironi privirea asupra lui Omar, proptindu-și degetul ciolănos pe tîmplă. Kogan asculta cearta, zîmbind cu satisfacție cînd Omar își dobora vrăjmașul, și clătina din cap la vorbele lui Proskudin. Goghi dormea. Agafia Vasilievna stătea lîngă sobă, alături de contabil. În ochi îi încremenise spaima.

„Te pomenești că se vor încăiera. Și cocoșelul ăsta de Omar!... Ei, e deștept, așa tînăr cum e!"

— Iertați-mă, interveni în discuție Kogan. Te-am ascultat, Vladimir Evgrafovici, și m-a cuprins uimirea. Spune-mi, era oare în stare țarismul să riște asemenea investiții în țara în care am fost primiți cu atîta ospitalitate? Îndrăzneala aceasta ar fi fost nebunească. De ce?

— Pentru că nu exista o asemenea tehnică, intră în vorbă și Șurka.

— Și nu numai pentru asta. Ce este tehnica fără oameni? Nimic. Dar tineretul este un credit nelimitat. Iar cu această garanție, crede-mă, aș investi cu sufletul liniștit oricîte miliarde. Contabilitatea sovietică, Vladimir Evgrafovici, ține seama nu numai de cifre, dar și de om.

— N-are decît să creadă credinciosul, făcu posac Proskudin. O să vedem. Eu personal nu m-aș încărca cu răspunderea unei asemenea îndrăzneli. O să fie destul de greu, ce să mai vorbim! Tineretul este desigur un capital, care însă ar putea fi cheltuit riscîndu-se, totuși, mai puține pierderi. Fie chiar și în rîndurile tineretului.

— De noi nu vă fie grijă, zise Omar pufăind pe nas.

— Foarte bine! se învoi Proskudin.

— Dar n-am terminat încă, spuse ofensat Kogan. Am să spun deschis, tovarășe Proskudin, dumneata duci o politică împăciuitoristă.

— Haide, dă-i drumul! răspunse Proskudin cu o prefăcută veselie. Agață-mi de coadă și tinicheaua împăciuitoristă.

— Nu vreau să-ți agăț nimic. Eu discut ideea. Kogan își strînse buzele îndărătnic. Ce, ai căzut din cer, sau cum? Nu, te rog să nu mă întrerupi, îl opri Kogan pe Proskudin, observînd agitația nervoasă a acestuia. Și revoluția ne-a costat ceva, gîndește-te la războiul civil, cîți morți, cîte ruine... S-au pierdut capitaluri enorme...

— Exact, confirmă Omar. Partidul putea socoti că țara o să ajungă în orice caz la revoluție și, ca atare, burghezia să fie lăsată deocamdată să investească milioane într-o economie bine organizată, iar atunci cînd ea va înflori noi să punem mîna pe toate și să ne statornicim de-a dreptul pe o temelie solidă. Așa ar trebui să fie, după dumneata, nu?

4

— Foarte interesant, făcu Peresvetov părăsind gîndurile în care se adîncise. Ei, și mai departe?

Entuziasmul, credința înflăcărată ce răzbăteau din cuvintele secretarului organizației comsomoliste îl făcură pe Kiril Ilici să se uite pentru prima oară mai atent la el. Secretarul comitetului regional nu prea îl convinsese cînd i-l recomandase pe Omar.

Cît despre Omar, acesta avea față de directorul sovhozului atitudinea pe care o ai în fața unui comandant ce se pregătește de luptă. În familiile kazahe copiilor li se imprimă de la cea mai fragedă vîrstă simțul de respect și considerație față de cei vîrstnici. Omar nu făcea excepție de la această regulă. Dar nu numai aceasta era pricina respectului său. Omar știa că are ce învăța de la directorul sovhozului, asupra căruia, la prima cunoștință, nu produsese o impresie prea bună. Iată de ce se bucură atît cînd îl auzi spunînd: „Foarte interesant. Ei, și mai departe?"

În întrebarea lui Peresvetov, Omar simțise interesul nu numai pentru cuvintele, ci și pentru persoana lui, socotind că astfel a repurtat o mare victorie față de acest om tăcut și închis.

— Iar mai departe, iată ce este în două cuvinte, încheie Omar. Partidul a zis : nu, să lichidăm întîi capitalismul, să-i dăm poporului drepturile, puterea, uzinele și pămîntul, și apoi poporul își va găsi singur forțele pentru a-și întocmi gospodăria. Tocmai în aceasta constă revoluția. Omar se gîndi și mai adăugă : Bolșevică.

— Facem învățămînt politic, izbucni Proskudin. Noi am învățat asta în urmă cu douăzeci de ani, tovarășe Aimanov. Și pot să spun că Lenin ar fi fost foarte bucuros dacă nu ar fi trebuit să investească miliarde într-o țară ruinată.

Ivan Prohorovici se frămînta, observîndu-i pe cei cu care avea să împartă o viață nu prea ușoară. N-au început încă să lucreze și se și ceartă !

— Tînărul nostru prieten Omar, zise el, e departe de a fi explicat totul. Cu voie bună și cu inima ușoară să-i iertăm reticențele, după cum tot cu voie bună eu mi-aș schimba cu el vîrsta. Ivan Prohorovici rîse ușor, scuturîndu-și barbișonul. Lucrurile stau, dacă vreți să știți, astfel... De altfel, am să fac o rezervă : la asta n-aș fi ajuns singur niciodată. Și în această privință soția mi-a fost de un mare ajutor.

Toată lumea surîdea cu blîndețe, iar Proskudin cu o deosebită plăcere, deoarece continuarea discuției nu-i putea aduce nimic bun. În sinea lui, îi mulțumea bătrînului că intervenise.

— Vedeți dumneavoastră, tinerii mei domni, procesul de dezvoltare firesc în agricultura acelor locuri, despre care pomenea onorabilul Vladimir Evgrafovici, continuă și este nesfîrșit. Dar cu toată naturala evoluție a acestui proces, un stat revoluționar, cum prin natura sa este statul nostru sovietic, nu poate uita că mai are la îndemînă și o altă metodă, și încă una foarte eficace. Adică cea revoluțio-

nară. Să mă corecteze amabilul Stepan Trofimovici, dacă mă voi încurca... Iată, cred că în sînul statului nostru, desțelenirea este un act revoluționar. Și tocmai aceasta nu a spus-o pînă la capăt simpaticul Omar, dacă nu cumva m-am înșelat și am încurcat-o.

— Da de unde, nici gînd ! îl liniști Omar pe bătrîn. Eu am să spun mai pe scurt : Vrei să dobori taurul ? Atunci ia-l de coarne.

— Și încă mai pe scurt, se auzi de pe lavița de lîngă cuptor vocea leneșă a lui Șurka. E nevoie de pîine — ia-o de pe orice pămînt, dar ia-o.

— Chiar așa ! Kogan dădu energic din cap, aprobîndu-l.

— N-o să coste oare prea scump ? spuse cu buzele strînse Proskudin.

— Vorbești prostii, i-o reteză Peresvetov. Nu este vorba numai de interesele interne, Ivan Prohorovici. Țelinișul este o mare politică. Și nu ne privește numai pe noi. Douăzeci-treizeci de milioane de hectare de pămînt nou arat înseamnă în cel mai rău caz un miliard de puduri de grîne pe an. Și pentru noi, și pentru prietenii noștri, și pentru comerț.

— Adevărat, zise Skrîjneak. Iar dumneata, Proskudin, vorbești despre scumpetea desțelenirii.

— Din punctul de vedere al producției, desțelinirea își va recupera repede investițiile, spuse Peresvetov. Două-trei recolte normale... Cei ce se vor aclimatiza aici, adăugă el posac, vor da țării un venit considerabil.

Se făcu tăcere. Kogan chibzuia în sinea lui : „Pentru ce această discuție, care din cînd în cînd miroase a scolastică ? Scolastică ? repetă el. Dar de unde ? Cum am trăi și am munci aici dacă nu am avea credința că facem și noi o părticică dintr-un lucru foarte mare ? !"

După o tăcere îndelungată, Ivan Prohorovici începu să vorbească cu o voce sugrumată de emoție.

— Ca să vedeți, eu resimt, față de cei mai vîrstnici dintre voi, o anumită invidie. Kiril Ilici și Stepan Trofimovici au participat direct sau indirect la revoluție. Eu nu am avut acest prilej. În acele

vremuri eram oarecum departe de politică. Nu credeam în trăinicia Puterii sovietice. O tresărire se văzu pe fața lui uscată și galbenă. E ridicol, dar mărturisesc că multă vreme am mai păstrat banii țariști. N-o credeam nici chiar pe soția mea, care, bineînțeles, se afla pe altă poziție. Știți, femeile uneori se aprind... Și, dați-mi voie să spun, vocea lui Ivan Trofimovici începu să tremure și mai vădit, nu ascund, sînt mîndru că împreună cu oamenii tineri voi lua parte, pe măsura forțelor mele, la această acțiune revoluționară.

— Bine, bine, zise Skrîjneak cu voce tare.

Goghi, care dormea dus într-un colț, își ridică capul îngreuiat, se uită buimăcit de somn la toată lumea și scoase din nou un sforăit, tulburînd astfel solemnitatea momentului.

Se nimerise bine. Samovarul sfîrîia nerăbdător. Auzindu-i clocotul, Proskudin se îndreptă din șale.

— Ce facem, bem ceaiul ?

Se așezară cu toții în jurul mesei.

După o tăcere, Proskudin începu să vorbească :

— Eu, Kiril Ilici, am făcut cunoștință cu șeful de gară Baltabaeva. O femeie pricepută. Spunea că vagonul din Verhnerecensk poate fi așteptat cam peste două săptămîni.

— Care vagon ? făcu nedumerit Peresvetov.

Proskudin se fîstîci.

— Păi, ăla cu tot felul de vechituri. Sînt acolo scaune, mese, și fel de fel de alte lucruri. Din toate cîte puțin. Le-am adunat din depozite și baze. Dar nu vă necăjiți, zău, exclamă Proskudin. Totul este în perfectă ordine din punct de vedere al legii. Nici nu face să vă bateți capul cu aceste fleacuri. Hai, Troșkin, pune samovarul pe masă. Și nu te scumpi cînd pui esență, Agafia Vasilievna.

— Care va să zică, zise Skrîjneak, ați venit cu bunuri proprii ? Prevăzători. Dar nu mă duce capul de unde să iau eu tot utilajul de birou de care am nevoie. În sfîrșit, om vedea.

Ivan Prohorovici îl bătu ușor pe umăr pe Goghi, care dormea.

— Da, intră! strigă cu voce tare acesta. Rîseră cu toţii.

— A visat că stă într-un birou şi că pe uşă e o plăcuţă cu inscripţia : „Inginer-şef G. Ceacivadze", glumi Omar.

— Sîntem adunaţi cu toţii şi cred că directorul o să ne îngăduie, aşa, cîte un păhărel la începutul trebii, spuse Proskudin, aruncînd o privire piezişă spre Peresvetov.

— Nu, răspunse acesta tăios.

— Dacă esenţa de alcool e interzisă, atunci o să ne mulţumim şi cu aceea de ceai... se învoi din toată inima Proskudin. Om bea oleacă de ceai, şi ne-om culca. Dar cum ne aranjăm?

— Ne-am gîndit, ne-am străduit, fără voi am izbîndit! răspunse răutăcios Şurka.

Prinsese pică pe Proskudin de cum îl întîlnise prima dată la Abşansk. Cînd Goghi îl sfătuise pe Peresvetov să-l angajeze pe Şurka şofer, Proskudin se împotrivise: „De ce-a sosit Troşkin singur pe pămînturile înţelenite şi nu ca toţi ceilalţi, în eşalon? E foarte simplu, a hotărît să pună mîna pe o slujbă mai tihnită şi mai avantajoasă..." Drept răspuns, Şurka îi spusese lui Proskudin multe obrăznicii, pe care acesta nu le uitase.

— Văd, remarcă Proskudin, păstrîndu-şi calmul. Fiecare pe unde a apucat, dar Troşkin lîngă director, într-o izbă călduroasă.

— Dar nu văd nimic condamnabil în treaba asta, făcu Peresvetov vrînd să curme cearta. Troşkin trebuie să fie întotdeauna la dispoziţia mea. El i-a aranjat şi pe ceilalţi.

— Va să zică, aşa, începu zelos Şurka, tovarăşii Ceacivadze şi Aimanov vor locui la şeful gării Baltabaeva. Pe tovarăşii Kogan şi Proskudin i-am plasat la picherul Fokin; el are o casă cu cinci colţuri [1], o să fie loc pentru toţi. Tovarăşul Smetankin va rămîne aici.

[1] În arhitectura populară, casele încăpătoare se făceau şi în cinci colţuri (n. r.).

— Dar pentru ce, dragul meu ? se agită Ivan Prohorovici. Eu merg împreună cu toată lumea.

— Dacă tovarăşii au isprăvit de băut ceaiul, continuă Şurka fără să ia aminte la delicata împotrivire a agronomului-şef, vă rog să mă urmaţi.

Începură cu toţii să se îmbrace.

— Mîine, dis-de-dimineaţă, să poftiţi la mine pentru o consfătuire, le mai spuse Peresvetov. Apoi să convocaţi pe responsabilii eşalonului.

Ivan Prohorovici deschise geamantanul, îşi scoase pijamaua, o plapumă şi o perniţă de cauciuc. După ce se schimbă, se culcă pe laviţă, punîndu-şi palma sub obrazu-i scofîlcit.

— Noapte bună, zise el peltic. Of, aşa ţi se schimbă glasul cînd îţi scoţi proteza dentară. Peste cîteva minute, Ivan Prohorovici începu să şuiere subţirel.

Peresvetov se învîrtea prin odaie, chibzuind la ceea ce avea de făcut a doua zi.

Uşa se izbi, dîndu-se în lături, şi intră Kogan, care-şi uitase geamantanul.

— Aşteaptă, îl reţinu Peresvetov. Dumneata ştii, vom fi nevoiţi să construim centrul raional. Pe pămîntul nostru, îţi dai seama. Ar fi bine să facem socoteala cît o să ne coste treaba care ne-a pus-o în cîrcă Skrîjneak, Stepan Trofimovici.

— Auzisem de acest lucru încă de la Abşansk. Şi am şi făcut socoteala.

Kogan scoase din buzunarul de la piept o foaie de hîrtie, plină de cifre, şi i-o dădu lui Peresvetov.

Acesta studie îndelung cifrele, frecîndu-şi bărbia.

— M-da ! Treizeci de copeici peste costul planificat pentru fiecare chintal de grîu.

Peresvetov se scărpină după ureche.

Kogan zise :

— Să presupunem că centrul raional se va construi într-un an. Oamenii vor ocupa fără doar şi poate o parte a suprafeţei noastre locuibile. Prin

plata pentru serviciile comunale, ei nu vor acoperi nici pe departe cheltuielile de tot felul și pe acelea de amortizare. Bineînțeles că suma, pe care o vom cere comitetului executiv raional, va micșora oarecum cifra indicată, dar e îndoielnic că ea o să scadă sub douăzeci de copeici la chintal.

Peresvetov mîrîi supărat.

— Îți amintești ce bătălii am avut de dat la Abșansk, cînd am hotărît să renunțăm la serviciile trustului de construcții și să construim singuri sediul central. Făceam spume la gură argumentînd că acest lucru va ieftini cu mult costul grînelor... Ne zbăteam pentru ieftinătate, lua-o-ar dracu s-o ia, cît sînge rău ne-am făcut! Dar iată cum s-au întors lucrurile! Tăcu un timp. Dar dacă totuși am semna contractul cu trustul?

Kogan se scărpină la rădăcina nasului.

— O să ne ruineze cu ritmul pe care-l au. Nu, vom construi singuri, cu toate că centrul raional o să ne coste bănișori, nu glumă. N-avem încotro.

— Bine. Noapte bună.

Kogan luă geamantanul și plecă.

Culcat, și cu ochii deschiși, Peresvetov se gîndea la cei cu care avea să-și ducă viața împreună. Înainte cugeta arareori la caracterele oamenilor din jurul lui. Ei veneau la el, el avea nevoie de ei și le dădea de lucru, fiecăruia potrivit vechimii în cîmpul muncii, specialității și sîrguinței dovedite.

Peresvetov socotea că este cu neputință să se înșele în privința unui om și era convins că nimeni, niciodată, n-ar fi în stare să-l tragă pe sfoară.

Încă din tren Peresvetov își clasase colaboratorii pe categorii, hotărînd pentru fiecare în parte cîte o metodă pentru a schimba așa cum îi convenea lui caracterul tuturora. La Proskudin nu se gîndise, socotind că pe acesta îl cunoaște pînă în străfundul rărunchilor. Ivan Prohorovici „face pe

delicatul pentru că e moliu din fire". Așadar această delicatețe trebuie înlăturată, de vreme ce în condițiile aspre ale stepei ea nu e bună de nimic. Kogan este un filozof. Prostii! Un contabil trebuie să fie o mașină în stare să calculeze fără greș, atît, și nimic mai mult. Să faci filozofie cîtă vrei, la tine acasă. Goghi Ceacivadze... Prea multă înflăcărare, ceea ce în treaba ce i s-a încredințat este de asemenea de prisos. Mașinii și motorului le place concentrarea, muncitorilor din ateliere — severitatea. Ca atare, urmează să i se potolească înflăcărarea; trebuie deprins să se concentreze și să fie sever. Omar Aimanov... Aici e ceva mai complicat. E deștept și principial... M-da!

Abia acum Peresvetov recunoscu în sinea sa că în privința secretarului organizației de Comsomol se cam înșelase. Dar găsi îndată explicația: cum la Abșansk nu-l văzuse pe Omar decît cîteva ceasuri, nu avusese, firește, răgazul să-și facă o părere precisă despre el. Inteligența e lucru bun, desigur. Dar cum inteligența nu este totuna cu înțelepciunea, drumul pînă la ea e destul de lung. „Ca atare, trebuie ținut din scurt..." Troșkin este un palavragiu, dar băiat bun și ager...

Dar Skrîjneak?

Un par zdravăn de stejar, pe care viața l-a înfipt bine în pămînt, așa îl vedea Peresvetov pe Skrîjneak.

Peresvetov se gîndea cu neplăcere la el. Se ciocnise de un om care îi era egal în aproape toate privințele, ba chiar în unele îl și depășea. Skrîjneak nu putea fi băgat laolaltă cu toți, în aceeași oală.

Drăcuind, Peresvetov se răsuci pe banca tare. Lumina lunii inunda încăperea. Era ger; bîrnele trosneau în liniștea nopții.

Kiril Ilici adormi abia cînd se iveau zorile.

5

Feodor Kuzmici veni dis-de-dimineață. Peresvetov ar fi putut să se lipsească de minune de lunga povestire, pe care i-o înșiră bătrînul despre viața lui ; îl angajă îndată ca tractorist. Hîrtiile lui Feodor Kuzmici nu lăsau nimic de dorit. „Am avut noroc, gîndi mulțumit Peresvetov, asemenea oameni nu sînt de lepădat." Dar Ivan Prohorovici, care jurase soției sale să-i descrie tot ce va auzi și va vedea zi de zi pe noul loc, ceru o povestire amănunțită.

Stînd pe marginea taburetului și fumînd o țigară pe care și-o răsucise singur, Feodor Kuzmici povesti despre „viața sa". Avusese parte de puține bucurii. Cînd împlinise opt ani, l-au dat ca cioban la bogătașul kazah Kurumbaev. În stepele ce înconjurau halta, pășteau hergheliile de mii de cai ale lui Kurumbaev.

Mama, însoțindu-și băiatul, plîngea ; tatăl tăcea posomorît. Kuzma Bazarov stăpînea douăsprezece deseatine de pămînt, dintre care trei nu aduceau nici un ban — erau în întregime teren salin. Iar fata voia să se mărite și era nevoie de zestre. Niciodată Bazarov nu reușise să trăiască altfel decît de pe o zi pe alta, și era totdeauna datornicul cuiva. Chiar și al lui Kurumbaev, care se ocupa nu numai cu creșterea cailor, dar și cu construirea de biserici și moschei în sate, îmbogățindu-se astfel atît pe socoteala creștinilor, cît și a credincioșilor lui Mahomed.

Iată de ce Fedea, în loc să meargă la școală, se duse să pască iepele.

El păzea herghelia, iar zilele în stepă își urmau cursul lor. Așa au trecut douăzeci de ani din viața lui Feodor Bazarov, sau, după o socoteală rotundă, șapte mii de zile ; soarta nu l-a răsfățat. O bucată de pîine îi era țelul principal, cît despre o casă care să fi fost numai a lui — asta rămînea un vis prea plăcut și de neînfăptuit.

Dar aşa cum se spune, bunul platnic la plată se cunoaşte. În războiul civil, Feodor Kuzmici a plătit cu vîrf şi îndesat chiaburilor ruşi şi kazahi. Apoi s-a întors în stepa ce fusese şi devenise din nou patria lui.

În colhoz, unde Bazarov era cioban, se trimisese un tractor. Feodor Kuzmici, care nu trecuse pragul şcolii, descoperi singur toate tainele motorului şi ale volanului, şi aşa începu să conducă maşina aceea greoaie, mătăhăloasă.

Era greu să dibui în acest omuleţ plăpînd pe soldatul curajos care se bătuse cu albii şi cu verzii [1]. Pentru că îi creştea cam prea repede barba ţepoasă şi incoloră, pe care o rădea rar, lui Feodor Kuzmici începuse să i se spună „taică" şi Kuzmici.

Tinerii tractorişti îl blestemau în sinea lor, pentru că Kuzmici avea prostul obicei de a se culca mai tîrziu decît ceilalţi, de a se trezi mai devreme decît ei toţi şi de a-i scutura pe leneşi, silindu-i să iasă la lucru cînd soarele abia de mijea la orizont, ca un uriaş balon galben.

Se însură, avu copii; pe copiii săi îi ţinea din scurt. Dar nici pe sine nu se răsfăţa.

După ce crescură, feciorii îi plecară de acasă, iar singura-i fiică se mărită cu un combiner. Acestuia nu-i plăcea stepa, cu zilele ei pline de praf vara şi cu iernile bîntuite de viscol, şi se întoarse în Ucraina. Bătrînii rămaseră singuri, dar cînd fiica sa trebui să nască, maică-sa plecă la ea.

După ce încheiase cu succes anul şi cîştigase o mulţime de bani, Kuzmici chibzui că acum ar putea să se odihnească. Uşor de spus, dar de vreo cincisprezece ani nu mai fusese în concediu. I se făcuse dor şi de bătrînă, şi grozav de tare ţinea să-şi dădăcească nepoţelul.

---

[1] Detaşamente de partizani care au luptat împotriva gărzilor albe şi a intervenţioniştilor străini, în 1918—1920. Erau formate în mare parte din soldaţi care se eschivau de la mobilizare în armata gărzilor albe şi se ascundeau prin păduri. În afară de această accepţie, numele de verzi a fost dat şi unor detaşamente contrarevoluţionare, organizate în mod provocator, în spatele frontului Armatei Roşii, de către intervenţionişti şi albgardişti (n. r.).

În regiunea Poltavei admiră grădinile și rîulețele ce șerpuiau molcom printre luncile și tufișurile încîrlionțate ale răchitișului și își spunea: „Ginerele meu e deștept!"

În ziua în care, în mijlocul familiei și prietenilor, ținînd în brațe pruncul mic și prostuț, Kuzmici își sărbătorea a șaizecea aniversare, fiica și bărbatul acesteia îi propuseră să rămînă în Ucraina. Bătrînul începu să se împotrivească, dar în clipa aceea pruncul mic și prostuț își înfipse mînuțele în barba lui. Nimeni încă nu-l trăsese pe Kuzmici cu atîta gingășie de bărbuța roșcată, care creștea ca un smoc, și nimeni nu-i atinsese atît de duios inima.

Kuzmici se angajă ca tractorist la S.M.T., unde lucra și ginerele său. Părea că ar fi putut să trăiască și să tot trăiască fericit. Dar nu a fost chip. De cum aflase că în curînd o să înceapă desțelenirea stepelor, pe care el păzise iepele, i s-a și umplut sufletul de dor.

Ginerele căuta să-i schimbe bătrînului gîndul, fiică-sa plîngea, bătrîna îi ținea și ea, încetișor, isonul, directorul S.M.T-ului făcea scandal. Kuzmici se ținu însă tare.

— N-o să mă lăsați de bunăvoie, am să plec eu și așa. N-am nevoie de hîrtii. Documentele mele sînt mîinile mele. Și puse pe masa directorului mîinile-i aspre, deprinse cu orice muncă.

Directorul oftă puțin, iscăli foaia de lichidare, bătrîna îi spălă soțului rufele, fiica îi puse într-un sac niște slănină și salam din acela „mai bun decît găina friptă", nepotul încercă să reia vechea joacă cu barba bunicului, dar Kuzmici își smulse inima din mînuțele sale, de altfel nu fără să verse o lacrimă.

6

— Am fost curios, începu din nou să vorbească Kuzmici, după ce, terminînd povestirea, tăcuse un răstimp. N-am să vă mint. Am fost curios. Aveam

chef să văd cum se vor trage foloase din acest imens pustiu. În vremurile trecute umblam pe aici și-mi spuneam doar atît: „Of! Ce de pămînt se pierde și nu se găsește un gospodar bun ca să facă cu el ceva." Dar iată că s-a găsit.

Ivan Prohorovici dădu din cap cu înțelegere. Peresvetov spuse:

— Da, frate, ai avut o viață bogată!

— Puneți-vă în locul meu, și Kuzmici se adresă mai mult omului de aceeași vîrstă cu el decît lui Peresvetov. Pe meleagurile mele de baștină se înfăptuiește o adevărată minune, și m-am întrebat: pot eu s-o privesc de la mii de kilometri depărtare, s-o aflu doar din gazete, să ascult vorbindu-se despre ea la radio? Ei, nu... Am luat un bilet și am șters-o. Kuzmici tăcu un răstimp. Minune, începu el gînditor. Așa vine vorba. La noi minunile și faptele se nasc parcă gemene. Minunea e minune, dar încearcă s-o statornicești, s-o înșurubezi adînc în pămînt, ca nu cumva să se clintească din loc. Așa este ea, preaminunata noastră minune.

Neîndemînatic, Kuzmici își trecu degetele lui strîmbe prin păr și se uită întrebător la Peresvetov.

— Oare judec drept, tovarășe director?

— Cum să nu, totul e drept, răspunse cu vioiciune Peresvetov. Dar cum văd, ești un filozof.

— Da, mai cu seamă în privința pămîntului, bolborosi Kuzmici cu un aer de vinovăție.

Undeva, în adîncul inimii, Ivan Prohorovici fusese jignit de apariția lui Kuzmici. Pînă în această zi, el considera că e puțin probabil să se mai găsească pe pămîntul rusesc încă un astfel de moșneag care să ia hotărîrea de a împărți greutățile vieții cu oameni mai tineri decît el. Dar Kuzmici nu numai că înțelegea și simțea pămîntul prin toți porii, dar, judecînd după povestirea lui, făcea una cu el. Este drept că începuse să dea semne de senilitate, iar acest fapt îl consola oarecum pe Ivan Prohorovici. „O ruină!", gîndi el. De altfel îi plăcură considerațiile filozofice ale lui Kuzmici cu

privire la minuni. „O să am ce să-i scriu Iulenkăi. Fiecare om este un caz, în felul său."

Ivan Prohorovici avusese destul timp să-i caligrafieze soției o scrisoare dintre cele mai amănunțite, fără să scape din vedere nici un singur lucru, oricît de neînsemnat ar fi fost. Încă de la Abșansk îi expediase două scrisori.

— Iertați-mi întrebarea, începu să vorbească Kuzmici, tușind stingherit. Și dumneavoastră, tovarășe director, ați avut, ca să zic așa, pe vremuri vreo ocupație în domeniul agriculturii ?

— Am avut, răspunse scurt Peresvetov, netezindu-și bărbia. Se bărbierise în grabă dis-de-dimineață, iar perii țepoși apăruseră din nou. Ascultă, poate că totuși ai să conduci o brigadă.

— Ba nu, spuse Kuzmici, privind într-un punct fix, eu, cu voia dumneavoastră, aș lucra pe tractor.

— N-ar strica să te și odihnești, spuse cu condescendență Ivan Prohorovici. Era nedumerit. Pentru ce să se cațăre bătrînul pe tractor cînd i se oferea o muncă de mai mare răspundere, și mai ușoară.

— O să mă duc la brigadă cînd voi fi mai bătrîn. Am să-i învăț pe copilandri. Asta cu cea mai mare plăcere, dar mai tîrziu, respinse Kuzmici cu tărie propunerea directorului. Iar în ceea ce privește odihna... m-am odihnit destul în Ucraina. Bineînțeles, întinderile de pămînt nu sînt aceleași, și sînt de mult arate. Acolo munca însăși este o odihnă.

— M-da, zîmbi Peresvetov. Care va să zică, nu ne pregătim de moarte ?

— Da de unde ! Și pentru asta mai e vreme.

— Cum adică ?

Tonul liniștit și sigur al acestui om de o vîrstă cu el îl atinse pe Ivan Prohorovici.

— Ceva mai tîrziu. Lucrul principal este să desțelenim stepa. De moarte ne arde nouă ? Deocamdată, n-avem timp să ne gîndim la ea.

Agafia Vasilievna pufni în rîs. Kuzmici se uită la ea dojenitor. „Ce-a găsit de rîs ? Of, şi femeile astea !"

„Are să supravieţuiască la sute de tineri, gîndi Peresvetov. Un buştean pare uneori putred, dar ia înfige cu năduf toporul într-însul şi ai să vezi cum gemi pînă-l smulgi afară. Iar eu, cu cei cincizeci şi doi de ani ai mei..."

— Bine, zise el obosit, dacă vrei pe tractor, pe tractor să fie.

— Mi-aţi dăruit o mare bucurie, începu să vorbească cu căldură Kuzmici. Mai ales să nu credeţi că o fac din interes. I-am lăsat babei un carnet de economii, ca o ladă doldora de bani. Se scutură de rîs, punîndu-şi peste gură palma aspră, pe care pămîntul şi păcura îşi adînciseră neştearsa lor pecete.

— Aţi văzut, Ivan Prohorovici ? zise Peresvetov cu o luminiţă veselă în ochi. Kuzmici al nostru e milionar, ai ?

— Tu să dormi oleacă, taică, începu cu respect Agafia Vasilievna, care înţelesese din discuţie că bătrînul este un om putred de bogat.

— Am dormit destul în tren. Aş vrea să vă pun o întrebare, tovarăşe director. De ce treabă ne apucăm acum ?

— Nu cumva te gîndeşti să începi treaba chiar tu ? Mai odihneşte-te, buturugă bătrînă, surîse Peresvetov.

— Despre asta nici nu poate fi vorba, răspunse îndărătnic Kuzmici, nu pentru asta sînt trecut în state.

— Bine. Mîine să te ocupi de tractoare. Să vezi dacă totul e în ordine.

— Atunci, deocamdată, la revedere. Îţi mulţumesc pentru atenţie, mătuşă Agafia.

Kuzmici îşi puse sacul pe umeri şi, încovoindu-se sub povara lui, ieşi.

— Niciodată n-am să-l înţeleg pe ţăranul rus, într-un anume sens, făcu iritat şi cu un glas spart Ivan Prohorovici. Iată, cară după el un sac. E greu,

e incomod, totul e aruncat acolo claie peste grămadă. Şi totuşi, nu se desparte de sac.

— Fie el cu sacul, fie cu geamantanul, dar dacă aş avea eu numai vreo cincisprezece oameni ca el nu m-ar mai durea capul.

— E totuşi cam bătrîn.

— Taci din gură, inimă pizmaşă.

Peresvetov îl ameninţă cu degetul pe Ivan Prohorovici, iar acesta, ruşinat, mormăi ceva în semn de protest.

7

Cei şase se întruniră mai tîrziu. Veniseră de asemenea Skrîjneak, responsabilii numiţi înainte de expedierea eşalonului din Moscova, precum şi activiştii Comitetului Central al Comsomolului şi ai Ministerului Agriculturii, care îi însoţiseră pe desţelenitori.

Neînţelegerile începură încă înainte de examinarea listei.

Ivan Hrebtov, Afanasi Krovlev, Semeon Volceok şi Valia Socineva — responsabilii vagoanelor în care călătoriseră desţelenitorii din Moscova, din Ucraina şi din alte ţinuturi şi republici — se plîngeau că şoferii şi tractoriştii sovhozurilor din raionul Verhnerecensk se ţineau deoparte şi aveau o atitudine sfidătoare, de parcă s-ar fi fălit cu cine ştie ce merite deosebite.

Oamenii trimişi de Comitetul Central al Comsomolului şi de minister nu numai că le confirmară temeinicia acestor plîngeri, dar mai şi adăugară că oamenii din Verhnerecensk nici nu stăteau de vorbă cu tovarăşii din eşalon, ci şuşoteau numai între ei, cu un aer de conspiratori.

Omar, care aflase de la responsabili povestea cu şoferii şi tractoriştii din Verhnerecensk, nu-şi lua ochii de la Proskudin, iar acesta nu ştia unde să se ascundă.

Responsabilii celor din Verhnerecensk, tractoristul Iakov Belîi, şi ajutoarea lui, şoferul Marusia Sidorocikina respingeau cu obrăznicie învinuirile ce li se aduceau, aruncînd totul pe seama responsabililor celorlalte patru grupe.

Lui Peresvetov îi plăcu Ivan Hrebtov, strungar de la uzina „Dinamo" din Moscova, un flăcău înalt, puţin adus de spate, cu păr bălai şi moale şi ochii inteligenţi. Toate deprinderile lui Hrebtov dovedeau că el îşi cunoaşte valoarea. Se ţinea serios, vorbea cu o voce caldă de bas, iar replicile îi erau scurte şi precise. Alături de el şedea Krovlev, tractorist din Zvenigorod, un flăcăiandru dolofan, cu o faţă rotundă şi rumenă, pe care stăruia o oarecare viclenie. În eşalon îl porecliseră „Afonea-Bondocul", dar el nu se ofensa. Spre deosebire de Hrebtov, Afonea era degajat, vorbea zgomotos şi rîdea copilăreşte, cu sughiţuri. Seoma Volceok, tractorist din Ucraina de vest, arăta ca un adevărat prunc. Discuţia dintre Omar şi Proskudin o ascultase cu gura căscată. Valia Socineva, o fată drăgălaşă, cu ochii albaştri, îi ţinea în toate isonul lui Hrebtov şi îl privea pe Belîi duşmănos prin sticlele groase ale ochelarilor.

— Iată ce este, dragii mei, începu să vorbească agale Omar, după ce gîlceava dintre responsabili luase sfîrşit. V-o spunem din capul locului : aici nu vor exista ai noştri şi ai voştri, ne-am înţeles ? Şi din nou îi aruncă o privire nimicitoare lui Proskudin.

Proskudin, pus în încurcătură, bolborosi ceva de neînţeles, fiind şi nu prea de acord cu Omar, apoi se uită pieziş la Belîi, în vreme ce acesta îl asculta cu un aer batjocoritor. Goghi şi Ivan Prohorovici, care cunoşteau şi ei dedesubturile acestei poveşti, priveau surîzînd încercările lui Proskudin de a ieşi din încurcătură.

Skrîjneak fuma cu un aer misterios ; gîndu-i era cu neputinţă de dibuit.

Peresvetov îl întrerupse pe Proskudin :

— Vladimir Evgrafovici, explică-mi, te rog, ce se petrece aici ?

— Foarte simplu, răspunse Omar pentru Proskudin. Vladimir Evgrafovici i-a ademenit pe Belîi şi pe tovarăşii săi pe pămînturile înţelenite şi le-a promis tot felul de înlesniri. Aşa e, Hrebtov ?

— Păi, oamenii nici nu spun altfel, zise scurt Hrebtov.

— Cică directorul e al nostru, intră în vorbă Afanasi Krovlev, şi ne va aranja cum alţii nici nu visează.

— Asta am auzit-o şi eu, confirmă Valia Socineva.

Proskudin se ghemui sub privirea plină de o furie rece a lui Peresvetov.

Cînd Goghi deschise gura şi începu să spună că împărţirea între „ai noştri" şi „străini" este inadmisibilă, Belîi strecură spre tavan o privire înadins distrată, lăsînd să se înţeleagă că nu ascultă morala inginerului-şef decît de nevoie. Ca să-şi ascundă zîmbetul ironic, Marusia Sidorocikina, fiica unui renumit combiner din Verhnerecensk, strîmba din nasul ei ce arăta ca un nasture pe chipul lat şi lucios.

Peresvetov îşi trase cu mînie mustaţa aspră, îl dădu la o parte pe Skrîjneak, care stătea lîngă masă, şi începu să vorbească pe un ton ce nu îngăduia nici o replică.

— Vouă mă adresez, tovarăşilor Belîi şi Sidorocikina, să vă intre bine în cap. Proskudin v-a scos din Verhnerecensk fără ştirea mea. Aţi lucrat în sovhozurile pe care eu le-am condus. Dar acum nu sîntem la Verhnerecensk, ci într-un sovhoz de pe pămînturile înţelenite. Peresvetov nu este angajat de voi, ci trimis încoace de partid. Nu voi face pentru nimeni nici un fel de concesii, chiar dac-ar fi un tractorist sau un şofer cu cea mai mare faimă. Vorba asta poţi să le-o şi spui celor din Verhnerecensk, tovarăşe Belîi. Să ştiţi că nu voi tolera nici umbră de ostilitate atît faţă de localnici, cît şi faţă de cei ce au venit aici din republicile naţionale.

Prea mult la vorbă nu voi sta cu cei ce-şi vor pune în gînd să semene vrajbă printre desţelenitori, şi iată ce-am hotărît: noii-veniţi să fie cazaţi laolaltă, fără să se ţină seamă că unii sînt din Verhnerecensk, din Moscova sau cine ştie de unde. E limpede, nu?

Skrîjneak le aruncă celor de faţă o privire pe sub sprîncenele-i stufoase şi spuse scurt:

— Altminteri, măi băieţi, o să aveţi de furcă cu mine, să ştiţi.

Belîi şi Sidorocikina tăceau posomorîţi. Peresvetov îi lăsă pe responsabili să plece, apoi îl chemă pe Şurka şi-l însărcină să-i execute ordinul.

Proskudin se furişă din izbă şi, ajungîndu-l din urmă pe Şurka, îl rugă, cu glas întretăiat, ca nu cumva să le facă hatîrul celor din Verhnerecensk.

— Mi-au făcut-o mucoşii ăştia!

Şurka spuse cu un ton de batjocoră:

— Bine, am să împrumut codiţa vulpii ca să mătur cu ea şi să şterg urmele dumitale, tovarăşe Proskudin. Apoi se îndepărtă agale.

8

Proskudin se întoarse în izbă. Acolo, furios, Peresvetov blestema pe cei care îi băgaseră pe gît o sută patruzeci de domnişori şi domnişoare.

Skrîjneak rîdea pe sub mustaţă. Se dovedise profet.

— Nu, gîndiţi-vă numai! Peresvetov umbla încoace şi încolo, sau se apropia din cînd în cînd de masă şi răsfoia lista celor sosiţi. Dracu ştie ce mai e şi asta! Să zicem că douăzeci şi trei dintre ei sînt lăcătuşi şi strungari de diferite categorii, aşa că pentru ei se mai poate găsi de lucru. Dar poftim, mai departe! Mai sînt patruzeci şi şapte de oameni care abia au terminat şcoala de zece ani şi care n-au nici o meserie. Zeţari sînt opt, linotipişti, şase,

legători, cinci, vînzători de prăvălie, treisprezece, un bărbier...

— Tot e ceva ! zise Skrîjneak, și toată lumea izbucni în rîs.

— Nu văd nimic comic în toată afacerea asta, mîrîi Peresvetov indignat. Doi lustragii, ce ziceți de asta ?

Și o nouă cascadă de rîs se rostogoli prin izbă.

— ...paisprezece oameni au lucrat ca marinari și fochiști la transporturile pe apă, fir-ar să fie, continuă cu aceeași voce supărată Peresvetov. Și, în sfîrșit, opt mulgătoare, trei zootehnicieni... Și încă una... cum îi zice... Peresvetov aruncă o privire pe listă. Da, Valentina Socineva, tehnician de schimb la centrala telefonică din Petrozavodsk. Acum spuneți-mi și mie ce să fac cu ei ? întrebă Peresvetov, plimbîndu-se prin cameră și făcînd un gest deznădăjduit cu mîna.

— Să-i înveți. Skrîjneak scoase din pipă un nor de fum vinețiu. Eu, Kiril Ilici, ți-am spus-o, dar tu n-ai vrut să mă crezi. Multe ți s-or fi promis.

— Și nici un felcer, constructor, bucătar, nici o infirmieră, nici un croitor, nici un cizmar. Peresvetov se lăsă greu pe bancă.

Goghi începu să vorbească cu luare-aminte :

— Nu avem decît o singură ieșire, să-i învățăm. Abia în aprilie se poate pleca la sediul central, iar pînă atunci mai e destul timp. Avînd în vedere că cei veniți sînt oameni cu școală, ne va fi relativ ușor să-i învățăm. Bineînțeles, continuă Goghi dezvoltîndu-și ideea, pentru prima perioadă sovhozul nu are nevoie de o sută cincizeci de tractoriști și șoferi. Deocamdată nu dispunem decît de optsprezece tractoare și zece autocamioane. Avem șase tractoriști foarte buni din Verhnerecensk, fapt pentru care trebuie să-i mulțumin lui Vladimir Evgrafovici și nu să-l pedepsim.

Proskudin spuse cu recunoștință :

— Mulțumesc, Ceacivadze. Eu am făcut-o dintr-o pornire sinceră, Kiril Ilici, zău așa. M-am întrebat, înainte de plecare, ce ne facem dacă lucrurile s-or

întoarce aşa cum, de altfel, s-au şi întors. Să nu fiţi supărat pe mine.

— Noi nu sîntem supăraţi pentru această iniţiativă lăudabilă, ci pentru că le-aţi făgăduit oamenilor tot felul de favoruri, mîrîi Omar printre dinţi.

— Nu le-am făgăduit nimic! răspunse supărat Proskudin.

— Ba lasă, e limpede că le-ai făgăduit, făcu posomorît Peresvetov.

— Lăsaţi asta! îi apostrofă Skrîjneak. Ceacivadze vorbeşte bine, ascultaţi-l.

Încurajat de secretarul comitetului raional, Goghi spuse că nu chibzuise încă la planul de învăţămînt, dar pînă a doua zi de dimineaţă o să facă totul. Pentru el, un singur lucru e clar: tractoriştii din Verhnerecensk pot fi utilizaţi de pe acum pentru învăţămîntul practic al celor pe care Peresvetov şi Omar îi vor numi la tractoare. Şi Kuzmici poate fi pus la această treabă. Goghi se oferi să ţină cursuri de teorie. Skrîjneak spuse că el nu se va da în lături să ţină două-trei conferinţe despre ţeliniş şi perspectivele lui, pentru ca tinerii să ştie de ce au venit aici şi ce vor avea de făcut. Ivan Prohorovici se oferi să ţină cursul de agronomie.

— La aceasta o să vă ajute Panar Esenbaeva, adăugă Skrîjneak.

— Şi fiindcă veni vorba, spuse Peresvetov înviorat, ea poate să ţină cîteva conferinţe despre Kazahstan.

— Şaken Esenbaev o să-i înveţe dulgheria pe vreo zece oameni, adăugă Goghi. Troşkin se poate ocupa de cei pe care îi vom face şoferi.

— Foarte bine, încuviinţă din toată inima Peresvetov. În ceea ce-l priveşte pe Troşkin, cu el am planurile mele, dar despre asta mai tîrziu.

Kogan îşi exprimă de asemenea dorinţa de a se ocupa de tineret, dar Peresvetov declară zîmbind că sovhozul nu are nevoie de contabili.

— Şi de ce, mă rog? se aprinse Kogan. Mai tîrziu n-am să mai pot face faţă singur tuturor scriptelor de contabilitate.

— Desigur, îl susţinu Skrîjneak. Afară de aceasta, să nu uitaţi de calculatori. E de asemenea o muncă delicată.

— Da, bine zici, îşi aminti Peresvetov. Perepiolocikin... Poate îl facem şi pe el calculator ?

Ivan Prohorovici ceru ca Petea să fie lăsat în preajma sa.

— E un băiat cu carte, am nevoie şi eu de un ajutor.

— Ei, şi tocmai pe băiatul ăsta cu carte o să-l facem calculator. Dumneavoastră aveţi deja un ajutor, pe Panar Esenbaeva. La Abşansk mi s-a promis să mi se mai trimită un agronom de sector. Iar ca să umflu statele nu-mi va îngădui tovarăşul Kogan.

Kogan recunoscu, la rîndu-i, că într-adevăr nu va îngădui aşa ceva.

Petea, care asculta discuţia de pe laviţa pe care sta culcat lîngă cuptor, spuse timid :

— Permiteţi-mi, Kiril Ilici.

— Dă-i drumul, Perepiolocikin, zise Omar.

— Eu v-aş ruga... Bineînţeles, dacă se poate... Să mi se dea ceva mai greu de făcut. Adică muncă fizică... De pildă, muncitor la remorcă.

— Vom vedea. Peresvetov tăcu un timp. Continuă, Ceacivadze.

Cu localul pentru studii aveau să întîmpine, aşa cum semnalase Goghi, cea mai mare dificultate. Skrîjneak promise să vorbească cu Baltabaeva. Nu se îndoia că ea o să le permită să ocupe colţul roşu pentru cursuri.

Peresvetov îl sfătui pe Goghi să ţină seama de bucătari, cizmari şi constructori atunci cînd va fi să alcătuiască planurile de profesiuni.

— Pentru bucătari avem o învăţătoare, remarcă Omar. Agafia Vasilievna, cred că o să primească, nu ?

Agafia Vasilievna nu se împotrivi.

CAPITOLUL IX

1

Peste cîteva zile, Skrîjneak plecă la centrul raional Karaisk. Mașina, răzbătînd prin troienele de zăpadă, mergea încet prin stepă, așa încît Skrîjneak avea timp de gîndire.

„Iată cîte contradicții mai sînt în viață, gîndi el, pufăind din lulea. Și locurile de aici, și munca îmi sînt pe plac. Dacă era în ordine cu nevasta și cu Elena, ce mi-ar mai fi trebuit?"

Înainte de a nimeri în regiunea Abșansk, Skrîjneak servise în armată vreme de doisprezece ani, dintre care ultimii trei ani în străinătate. Anna Mihailovna și fiica lui locuiau la Stavropol.

O lună întreagă Skrîjneak nu știu dacă o să fie demobilizat sau nu, fapt care i se întîmplase nu numai o dată. În sfîrșit, ordinul de lăsare la vatră fu primit, Skrîjneak se urcă în avion și într-o dimineață timpurie de mai descinse pe aerodromul de la Stavropol. Înainte de război, Skrîjneak lucrase aici la secția agricolă a comitetului regional, iar mai înainte fusese secretar al comitetului raional de partid la unul dintre raioanele din Kuban. Cînd se mutase la Stavropol, Skrîjneak se însurase cu profesoara Anna Podgornaia, fiica unui cazac din Kuban. Tînără și frumoasă (Anna avea cu aproape doisprezece ani mai puțin decît Skrîjneak), ea îl uimea și îl încînta cu profunda și multilaterala ei erudiție. Skrîjneak, fiu de țăran din Voronej, care străbătuse drumul de la postul de responsabil al unei case de citit de la țară pînă la cel de secretar al comitetului raional al partidului, află de la Anna în cei dintîi ani de căsnicie mult mai multe decît aflase în toată viața înainte de a o fi întîlnit pe ea.

În cel de-al treilea an de căsătorie avură un copil. Anna dorise un băiat, dar s-a născut o fată — urîtă și ciudată.

Anna nu prea o iubea. Își făcea doar, conștiincios, datoria de mamă și nimic mai mult. Lena creștea aproape lipsită de grija și de căldura maternă. Tatăl se ocupa de ea în rarele-i ceasuri de răgaz. Cînd plecase el pe front, Lena mergea pe-al șaselea an. Skrîjneak se întoarse acasă după doisprezece ani. În tot acest răstimp venise de vreo trei ori în concedii scurte, dar totdeauna nimerise prost : ori Lena era bolnavă, ori el ajungea acasă tocmai cînd copiii aveau vacanță și Lena era plecată în vreo tabără de pionieri, departe de oraș.

„Cum o fi arătînd acum ? Și cum o să mă întîmpine Anna ?", gîndea cu îngrijorare Skrîjneak, străbătînd străzile orașului.

Lui Skrîjneak i se strînse inima de neliniște cînd se apropie de casă. Obloanele erau trase. Însemna, așadar, că nevasta și Lena dorm încă...

Skrîjneak se rezemă de cerdac și stătu așa un timp acolo, în cele din urmă scoase cheia de la ușa de intrare, cheie pe care o cărase cu el tot războiul, și intră în antreu. O rază piezișă a soarelui dogorîtor lumină, lîngă cuier, o parte a podelei. Călcînd ușurel, Skrîjneak puse jos valiza și atîrnă în cuier mantaua.

Din bucătărie ieși Lena.

— Ssst ! făcu Skrîjneak, punînd degetul la gură. Taci, șopti el. Să ieșim, și-i făcu semn Lenei să-l urmeze.

Ușa de la intrare se închise ușurel. Doar broasca trosni.

— Să stăm puțin în grădiniță. Skrîjneak luă mîna fetei și o strînse cu putere la inimă.

Lena mergea supusă alături. Grădinița era pustie, doar vrăbiile mai făceau pe grozavele, iar la umbra unui ulm dormea un cîine hoinar.

— Să stăm jos, spuse Skrîjneak, scoțîndu-și chipiul și ștergîndu-și capul mare, ras, și ceafa-i nădușită de taur.

— Tată, zise Lena, cu glasul sugrumat, ați venit pentru totdeauna la noi ?

Nemaiputîndu-se stăpîni, Skrîjneak, răscolit de emoție, îi cuprinse capul. Apoi se îndepărtă puțin și o privi.

— Ia te uită cum ai crescut, Oliona! Te pregăteai să te duci la școală, nu?

— Da, dar de ce n-ați vrut să intrați în casă? întrebă Lena cu nedumerire.

— Taci... Între altele, nu-mi spune dumneavoastră.

— Eu... să vă spun... zise zăpăcită Lena. Iată, nu știu...

— Nu-i nimic. Acum sînt pentru totdeauna cu tine și cu mama, auzi?

Lena se întinse timid spre el și îl sărută pe ceafa rasă.

— Ați primit telegrama mea?

— Nu. Dar să mergem acasă. Trebuie să mă duc la școală.

— Așteaptă. Skrîjneak își scoase pipa. O umplu cu degetele tremurînde și începu să fumeze. Fumul se întinse și se topi în strălucirea dogorîtoare a zilei. Apoi întrebă: Mama predă ca și înainte la institut?

— Da.

— Își mai aduce aminte de mine?

Lena dădu afirmativ din cap.

— Și acum doarme?

Skrîjneak strînse între dinți cu atîta putere pipa, încît era cît pe-aci s-o strivească.

— A plecat la Moscova la cursuri, dar se-ntoarce curînd.

„E mai bine așa, gîndi Skrîjneak. E mai bine să reiau pe îndelete viața de altădată decît să dau buzna în mijlocul lor, cînd nu știu ce și cum să spun, ce atitudine să iau, cînd, avînd atîtea și atîtea de povestit, toate mi se-ncurcă în minte, și gîndurile sar de la una la alta fără nici un rost."

— Acum să mergem acasă, zise el vesel. Am să-i trimit o telegramă mamei. Și... totul va fi în ordine, nu-i așa? O cuprinse pe Lena după umeri și merseră alături.

Pînă la întoarcerea nevestei sale, în toate zilele Skrîjneak se duse pe la cunoştinţe, vizită comitetul regional, unde i se făgădui o slujbă, sau stătu de vorbă cu Lena, povestindu-i cîte şi mai cîte.

Ea asculta îngîndurată, învăluindu-l cu o privire senină, visătoare. Skrîjneak nu putea ghici la ce se gîndeşte fiică-sa în acele clipe.

Lena se deprindea anevoie cu tatăl ei, neizbutind însă să-i spună tu, şi în ochii ei stăruia nedumerirea şi entuziasmul. Apoi, şi aceasta s-a întîmplat în cea de-a cincea zi, ea l-a îmbrăţişat deodată fierbinte. De maică-sa pomenea rar, iar o dată i se destăinui cu tristeţe:

— Ea nu mă iubeşte, tată.

— Ce prostie, Oliona! i-o reteză aspru Skrîjneak, deşi în sinea lui ştia că fetiţa avea dreptate.

— Ba e adevărat. Am auzit-o de multe ori întrebîndu-se de ce m-am născut fată. Parc-ar fi fost vina mea. Sînt foarte amărîtă cînd o aud spunînd aşa. Dar mai bine să nu mai vorbim despre toate astea. Şi nici mamei să nu-i pomeneşti nimic... Aşa a fost să fie, ce putem face.

2

În sfîrşit, Anna îşi anunţă sosirea la Stavropol cu trenul de dimineaţă.

După ce se îmbrăcă în grabă şi înfulecă mîncarea pregătită de fiică-sa, care plecase la şcoală, Skrîjneak porni zorit spre gară.

Anna coborî din vagon. Nu se schimbase de loc în toţi aceşti ani, era la fel de tînără şi frumoasă, cu privirea-i vioaie sub genele lungi.

Inima lui Skrîjneak tresări cînd o văzu pe nevastă-sa înconjurată de fel de fel de cunoştinţe pe care le făcuse în tren. Rîzînd, ea îşi luă rămas bun de la toţi, apoi se apropie de soţul ei şi se linişti îndată ce îi întîlni privirea alarmată.

Fără să se sfiască de cineva, Skrîjneak îşi sărută nevasta, apoi o luă de braţ. Anna povestea cu în-

sufletire despre Moscova şi apoi îl întrebă de Lena, dar numai aşa, în treacăt.

Acasă, Anna spuse că îi e foame. Skrîjneak puse masa şi, aşezîndu-se în faţa neveste-si, în vreme ce îşi beau ceaiul împreună, el tot aştepta ca ea să-i spună ceva important, după care lucrurile îşi vor relua cursul dinainte. Dar Anna vorbea într-una, vesel şi zgomotos, despre fel de fel de fleacuri, apoi îl întrebă, ca din întîmplare, unde o să lucreze. Şi adăugă, gîndindu-se la altceva :

— Ar trebui să te odihneşti o lună, două. Pleacă la Kislovodsk. Dar nu, acum nu e bine acolo că-i zăpuşeală. Mai bine la mare.

Skrîjneak se întristă.

Annei îi făcură mare plăcere darurile pe care i le adusese soţul ei şi, lăudîndu-i bunul-gust, îl sărută cu căldură. Skrîjneak o îmbrăţişă, strîngînd-o cu putere la piept. Anna spuse încurcată :

— Lena trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta. Ai puţină răbdare, dragule, şi adăugase în şoaptă : Nici nu ştii ce dor mi-a fost de tine !

Veni şi Lena, iar Anna se apucă din nou să admire darurile primite. Pe nesimţite, sosi ora prînzului. Anna spuse că trebuie neapărat să treacă pe la institut şi plecă, făgăduind că se va întoarce curînd.

Lena strînse masa şi se aşeză să-şi facă lecţiile, iar Skrîjneak umbla încoace şi-ncolo fără astîmpăr prin odaie, făcînd să geamă sub paşii săi grei scîndurile podelei.

Seara, cînd ar fi dorit să rămînă singur cu nevastă-sa, se iviră nişte musafiri, prieteni de-ai Annei — tineri profesori, ingineri şi avocaţi, scriitori şi artişti din localitate, oameni zgomotoşi, mai mult sau mai puţin talentaţi şi care ştiau multe. Unii dintre ei făceau curte pe faţă vioaiei şi îmbujoratei Anna, fără să se sfiască de soţ...

Lui Skrîjneak îi plăcu societatea soţiei sale şi ascultă cu interes discuţiile iscate, deşi el nu prea vorbea, gîndindu-se cît de departe este el de cunoştinţele şi de volubilitatea acestor oameni. Din cînd

în cînd încercă, totuşi, să ia şi el parte la discuţie, dar deodată se surprinse gîndind că pentru ei el este un om de neînţeles, străin de interesele lor, un ostaş stîngaci şi cam necioplit, şi că numai obişnuita lor politeţe îi făcea să ţină seama de stăpînul casei.

În aceste ore lungi de discuţii, uneori lipsite de conţinut, alteori interesante, Skrîjneak se simţi nu o dată stîngaci şi părăsit. I se părea că Anna, captivată de musafiri, nu-i acordă nici o atenţie, ba chiar uneori uită cu desăvîrşire de existenţa lui.

Cineva îl rugă pe Skrîjneak să povestească cîte ceva din viaţa ostăşească. Anna îi aruncă bărbatului o privire neliniştită. El înţelese că povestirile despre bătăliile trecute erau acum nelalocul lor, şi că rugămintea ce i se adresa era pur şi simplu semnul unei prefăcute consideraţii din partea unor oameni delicaţi, care se împăcaseră cu ivirea acestui intrus în viaţa lor. El evită totul printr-o glumă şi în scurt timp, jignit şi enervat la culme, pretextînd o durere de cap, spuse că iese să facă o plimbare.

Lena alergă după tatăl ei şi îl duse în grădină. Acolo se plimbară pe o cărăruie înecată de lumina lunii, tăcînd şi oftînd.

Apoi Lena zise :

— Tată, tu te plictiseşti foarte tare.

El nu putu s-o mintă.

— Cam aşa, Olionuşka.

— Ştii, tată, du-te la mare şi odihneşte-te. Lena tăcu un timp. Cred că de fapt n-ai să te mai întorci niciodată aici.

— De ce? întrebă Skrîjneak, privind-o cu luare-aminte pe fată şi socotind că are dreptate.

Ar fi fost de fapt mai bine să nu se mai fi întors aici.

— Ştiu eu. O să pleci, repetă Lena.

Skrîjneak se simţea apăsat de zilele ce se scurgeau la fel de monotone. O muncă potrivită tot nu se găsea, iar inactivitatea îl enerva.

În aparență, totul era în ordine. Dimineața dejunau. Lena pleca la școală, Anna la institut. Skrîjneak se plimba prin grădină și pe bulevard privind cu luare-aminte la viața ce se desfășura în juru-i. Apoi se ducea la comitetul regional, ca să se intereseze dacă nu fusese încă luată vreo hotărîre în ceea ce-l privea.

Prînzea împreună cu ai săi, apoi Skrîjneak moțăia pe divan în sufragerie, citea și stătea de vorbă cu fetița.

O dată, la masă, Skrîjneak povesti o întîmplare, la care fusese martor. Rănit, nimerise pe un aerodrom militar, de unde trebuia să fie evacuat în spatele frontului. Dimineața plecase un bombardier cu misiunea de a pătrunde adînc în dispozitivul inamicului. Ospătăresele puseră masa la care prînzeau de obicei comandantul avionului și tovarășii săi. Echipajul nu se întoarse însă nici la prînz, nici la cină, nici în dimineața zilei următoare. Era limpede că ei nu se vor mai întoarce niciodată, dar ospătăresele nu strînseră mult timp tacîmurile de pe masă...

După ce-l ascultă pe soțul ei, Anna tăcu un timp, iar apoi începu să vorbească despre altceva. Și el se gîndi cu amărăciune că vederile lor în ceea ce privește viața nu mai erau aceleași. Ceea ce îl interesa pe el, ei îi era cu totul indiferent.

Ca și înainte, seară de seară, în casă se adunau musafiri. Treptat-treptat ei se deprinseră cu tăcutul stăpîn al casei și încetară cu totul să se mai sfiască de el.

O dată Skrîjneak îl auzi pe un tînăr inginer obraznic cum îi spunea rîzînd Annei că de bună seamă trebuie să fi căutat mult ca să-și aleagă drept soț un asemenea „urs"... Răspunsul Annei nu-l auzi, dar i se păru că și ea a rîs, iar cînd musafirii plecară, el îi ceru ca acest „ticălos" să nu-i mai calce pragul casei.

Anna încercă să răspundă cu o glumă. Skrîjneak, însă, o ținea una și bună. O săptămînă încheiată

nu-şi mai vorbiră. Acum, cînd soseau musafirii, Skrîjneak pleca de acasă.

De cîteva ori Anna încercă să-l împace. El îi strigă că nu vrea să-i mai vadă pe toţi aceşti oameni în casa lui. Ea nu putea să-i înţeleagă încăpăţînarea şi, în sfîrşit, scoasă din fire (doar nu e cu putinţă să-ţi alungi toţi prietenii din cauza unui prost crescut), îi declară cu răceală că, de altfel, pentru ea totul e clar : el se obişnuise cu grosolănia, deşi ar fi fost timpul să priceapă că nu se găseşte la militărie, ci acasă, şi nu se află printre soldaţii de care pesemne nu se jena... Simţindu-se neputincioasă în faţa îndărătniciei lui, Anna îşi ieşi din sărite şi îl făcu mojic, grosolan şi mărginit... În clipa aceea, Lena se năpusti în odaie hohotind de plîns şi strigîndu-i mamei sale că nu are dreptul să vorbească astfel cu tatăl ei.

Anna o dădu afară şi, furioasă, îi strigă bărbatului ei :

— Tu o strici pe Elena.

— Ei, în ce-o priveşte pe Lena am şi eu ceva de spus, mîrîi Skrîjneak mînios.

— Ce anume ? întrebă cu precauţie Anna.

— Parcă nici n-ar fi copilul tău, ci un fel de Cenuşăreasă, izbucni Skrîjneak.

— Halal Cenuşăreasă care urlă la maică-sa !

— O mamă care se poartă în felul acesta cu fiică-sa nu-i mamă, ci dracu ştie ce ! O asemenea mamă e chiar mai rea decît una vitregă.

— Va să zică, tot eu sînt de vină ? se indignă Anna. E la fel de încăpăţînată ca şi tine ! Şi, ca şi tine, nu mă respectă de loc.

Certurile nu mai conteneau... Într-un singur lucru reuşise Skrîjneak să-şi impună voinţa : musafirii nu le mai călcară casa. În schimb Anna ieşea singură, în fiecare seară.

Lucrurile merseră aşa pînă cînd Lena îşi dădu ultimul examen. În ziua aceea, Skrîjneak îi spuse soţiei că se prea poate să plece la mare şi s-o ia şi pe Lena cu el.

Anna nu se împotrivi. Neînțelegerile și certurile fără sfîrșit o obosiseră, și nu știa cum s-ar mai putea drege lucrurile. Poate că după ce se va odihni, el va înceta să se mai supere pentru toate fleacurile și va înțelege că nu are dreptate.

Faptul că ea îl lăsase atît de ușor să plece îl întărise și mai mult în convingerea că amîndoi sînt neputincioși în fața împrejurărilor, care îi dezbinau.

Din Soci o încunoștință printr-o scrisoare pe Anna că hotărîse să divorțeze.

Anna răspunse printr-o scrisoare incoerentă și tăioasă, în care îl învinuia pe soțul ei de cîte și mai cîte.

Nimănui dintre cei ce-l cunoșteau pe Skrîjneak nu i-ar fi trecut prin minte să spună că el e un înger. Om rău nu era, dar nici înger nu-l puteai numi.

Învinuirile Annei îl înfuriară pe Skrîjneak și pe loc intentă acțiune de divorț, cerînd judecarea cazului în lipsa lui.

Anna îl rugă din nou pe Skrîjneak să se răzgîndească, că doar ea nu este cu nimic vinovată față de el. Poate că această scrisoare l-ar fi făcut să-și schimbe hotărîrea, dar post-scriptumul îl scoase din sărite. Anna făcea aluzie la pasiunile ușuratice ale bărbaților. Fără să țină seama de lipsa totală de logică din această scrisoare, Skrîjneak răspunse și mai tăios.

Trecuse o săptămînă. Termenul șederii la sanatoriu era pe sfîrșite. Cu cîteva zile înainte de plecare, Lena a provocat o discuție despre cele petrecute, spunîndu-i că, după părerea ei, el avea toată dreptatea, că mai curînd sau mai tîrziu ei tot se vor despărți și că nu era de loc probabil să se mai poată obișnui unul cu altul.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, eu voi rămîne cu tine, adăugă Lena. Cu mama o să-mi meargă rău; mă va învinui că n-am făcut nimic ca să te conving...

Skrîjneak o întrebă dacă nu cumva ea îi și scrisese acest lucru mamei.

— Da, mărturisi cu voce scăzută Lena.

În aceeaşi zi, după ce primi scrisoarea fiicei şi citaţia de judecată, Anna sosi la Soci, unde, însă, nu-şi mai găsi nici bărbatul, nici fata : plecaseră din ajun cu avionul la Stavropol.

Revenind acasă, Anna găsi un bileţel din care află că soţul şi fata plecaseră în Kazahstan. Skrîjneak nu-şi lăsase adresa.

3

Fusese trimis ca secretar al comitetului raional de partid în nordul regiunii Abşansk. Mii şi mii de kilometri îl despărţeau de soţie. „Foarte bine, gîndea Skrîjneak. Ar fi şi mai bine dacă aş pleca la capătul pămîntului !"

Dar neştiind dacă făcuse bine sau nu, şarpele îndoielii, strecurîndu-i-se în suflet, nu-i mai dădea pace...

Lena învăţa şi se ocupa de gospodărie. Skrîjneak colinda raionul şi avea atîtea şedinţe, că nu mai ştia unde-i era capul. Timpul şi împrejurările îl sileau să-şi încordeze toate forţele. Nu numai că se pomenise într-o altă latitudine geografică şi într-un alt climat, dar oamenii de acolo nu semănau de loc cu cei din Kuban. Nu cu mult înainte se vorbise despre necesitatea înlocuirii vechilor metode de lucru în agricultură.

Să rupi cu vechile obiceiuri este o treabă destul de grea. Unii izbutesc relativ uşor sau cu oarecare dificultate, dar alţii, la vreo cotitură, se rostogolesc afară din carul istoriei şi sînt uitaţi.

Înainte de plecarea în regiunea Abşansk, Skrîjneak asculta distrat poveţele cu privire la noile metode de lucru. Un singur gînd pusese stăpînire pe el : să plece la dracu în praznic şi s-o ducă pe Lena cît se poate mai departe de maică-sa. De fapt, se arunca nebuneşte în necunoscut.

În raion multe nu-i plăcură lui Skrîjneak, şi el vru să schimbe îndată totul, după capul lui. Dar pe

loc se lovi de o înverşunată împotrivire. În plenare şi în discuţiile particulare i se spunea făţiş că un secretar al comitetului raional nu poate hotărî totul cu de la sine putere şi că bine ar fi ca el, Stepan Trofimovici, să înţeleagă acest lucru cît se poate de repede.

Avertismentele foarte clare, venite de jos şi de sus, potoliră ardoarea lui Skrîjneak. Se zăpăci. Era nevoie să se transforme pe sine însuşi. Uşor de spus : mîine voi deveni altul. Dar ziua următoare, începută de Skrîjneak cu acest gînd bun, nu-l schimba.

Şi iată că aici, Skrîjneak îşi aminti de poveţele pe care le ascultase distrat înainte de a pleca înspre aceste ţinuturi. Şi înţelese că, încercînd să intimidezi oamenii şi apostrofîndu-i, izbuteşti mai curînd să-ţi frîngi gîtul decît să împingi treaba mai departe.

Skrîjneak începu să se descotorosească de tot ceea ce îl împiedicase să lucreze cum trebuie. Oamenii prinseră să-l respecte cu adevărat.

4

Veni vremea cînd gospodăria fu pusă la punct, iar învăţătura îşi urma cursul. Lena avea mult timp liber şi se înscrise la cursurile de şoferi.

Aflînd că cererea de divorţ a tatălui ei fusese respinsă, Lena se bucură, şi în suflet i se aprinse nădejdea că părinţii ei s-ar putea reîmpăca. Îi părea rău acum că-şi susţinuse tatăl în hotărîrea de a o părăsi pe maică-sa.

După o bucată de vreme, un prieten al lui Skrîjneak, venit întîmplător pe la raion, povesti în prezenţa Lenei că Anna avea o legătură, că se mutase la Moscova şi că lucrează ca translatoare la „Inturist" [1].

---

[1] Oficiul de turism (n. t.).

Fetița blîndă, al cărei suflet nu avea nici urmă de răutate, se indignă.

„Cum ? Cu bărbatul în viață să umbli după un altul ? Cum se poate așa ceva !"

Dar și gîndurile și curiozitatea, deopotrivă de femeiești, nu-i dădeau pace. Este oare cu putință ca mama să fi găsit un om mai bun decît tata, și este oare cu putință ca ea să-l iubească într-adevăr pe „nemernicul" acela ?

Timpul diminuează intensitatea simțămintelor în sufletele omenești. Așa se întîmplă și cu Lena. Ea se maturiza și începea să-și dea seama de ceea ce nu putuse înțelege cînd plecase cu taică-său.

„La urma urmei, chibzui ea, nu mama e aceea care l-a lăsat pe tata, ci el a părăsit-o pe ea..." Pricina certei începea să-i pară lipsită de însemnătate. „Chiar dacă mama a fost cam rece față de mine, tata sau ea mi-a purtat de grijă, m-a crescut și m-a ajutat să învăț ?"

Și Lena își aminti de tăcuta tristețe a mamei, cînd vreme de trei ani nu primise nici o veste de la soțul ei, de tresăririle și emoțiile cu care îl întîmpina pe poștaș de fiecare dată cînd bătea la ușă, de privirea rugătoare îndreptată spre tolba acestuia și de golul din ochi : poștașul clătina abătut din cap drept răspuns la muta întrebare...

Și Lena hotărî : „Voi termina școala, voi pleca la Moscova, ca s-o găsesc pe mama, îi voi spune totul pe șleau și voi încerca s-o împac cu tata".

Lena începu să se pregătească de plecare, ceea ce nu-i scăpă tatălui ei. El tăcea, urmărind fiecare mișcare a fetei ; află ziua cînd urma să plece și cine e șoferul care primise s-o ducă pînă la stație, la patruzeci de kilometri de centrul raional.

„Cu ce am păcătuit de mi se cuvine o asemenea pedeapsă ?", gîndea cu mîhnire Skrîjneak.

În ajunul zilei în care Lena avea de gînd să fugă, Skrîjneak fusese convocat la Abșansk. Comitetul

regional îl recomandase ca secretar al comitetului de partid raional de pe pămînturile înțelenite, în curs de organizare. Skrîjneak trebuia să plece la oraș, să facă cunoștință cu membrii comitetului organizatoric și să pregătească formalitățile necesare numirii pe noul loc. Lena se rugă s-o ia cu el.

Sosiră la Abșansk pe înserate, iar trenul pentru Moscova pleca în dimineața zilei următoare. Lăsînd-o pe Lena la hotel, Skrîjneak se duse la comitetul regional. Se întoarse tîrziu și-i spuse că trebuie să plece în raionul Cernorecensk, aproape în pustiu. O să vrea ea să-l ducă ?

Și, cu aerul cel mai plictisit, se lăsă într-un fotoliu.

Lena plînse toată noaptea, iar dimineața, instalată la volanul mașinii, mergea prin stepă.

Prea mult nu se bucura Skrîjneak știind că, mai curînd sau mai tîrziu, tot va trebui s-o lase pe Lena la maică-sa ! Și încă o dată se ocărî în gînd : cu cîtă ușurință procedase ! Să fi avut un pic de răbdare, toate s-ar fi aranjat spre binele lui. Trădarea Annei îl înfuria, dar nu știa nimic sigur. Poate este doar o bîrfeală ? Și chiar dacă nu era așa, Anna nu avea oare dreptul să înceapă o viață nouă ? De multe ori Skrîjneak se apucase să-i scrie scrisori de pocăință, dar... le rupea. Amorul propriu, cel mai înverșunat vrăjmaș al omului, învingea argumentele rațiunii.

5

...La Karaisk, Skrîjneak rămase patru zile.

Cuvintele magice „raionul pămînturilor înțelenite", de care el se folosea mereu în orice treabă greu de rezolvat, aveau un efect imediat.

Cei din Karaisk cedau raionului Cernorecensk, în curs de creare, pămînturile cele mai grase din sud-est.

Autoritățile raionale erau departe de a fi indiferente față de faptul că li se tăiaseră opt sute de mii de hectare — un teritoriu cît un mic stat european. Opt sute de mii de hectare, glumă-i asta ?! Dar era o măsură politică pe plan mare, și chiar dacă celor din Karaisk nu le plăcea, nu aveau încotro : lucrurile fuseseră hotărîte la Moscova. Ba, mai mult, cei din Karaisk nici nu apucară să se dezmeticească, iar Skrîjneak și izbutise să atragă opt dintre cei mai buni lucrători ai raionului.

— Ei, asta-i tot ?

— Vă grăbiți, tovarăși, vă grăbiți, vuia Skrîjneak, nu numai voi, dar și eu voi fi nevoit să scriu hîrtii.

Din cinci mașini de scris, trei s-au dus, ca și cînd nici n-ar fi fost. Dar mașinile de scris nu sînt automate. Skrîjneak mai reținu și cîteva dactilografe experimentate.

— Văd că aveți aparate telefonice în plus, zicea Skrîjneak privind pieziș, în timp ce se afla în biroul președintelui comitetului executiv raional din Karaisk. La ce vă trebuie atît de multe ? Aș mai lua și eu vreo zece, ai ?

— Cam multe ! făcu posac președintele comitetului executiv.

— Parcă n-ar fi chiar atît de multe !

— Lasă, șopti la urechea președintelui secretarul comitetului raional.

— Și două automobile „GAZ" va trebui să iau, continuă cu sînge rece Skrîjneak. Sînt cam paradite, dar fie cum or fi.

Președintele comitetului executiv zîmbi imperceptibil. „Noroc că nu a mirosit încă nimic în legătură cu cele două automobile noi ! își zise el. Le-am trimis la timp în colhozurile îndepărtate !"

Skrîjneak tăcea preocupat.

— Nici de un autocamion nu mă pot lipsi.

Secretarul comitetului raional, bucuros că acest „obraznic" nu-i cere trei camioane, dădu vesel din cap în semn de încuviințare.

— Un camion îți vom ceda, tovarășe Skrîjneak, asta se poate.

— Așa da! Iată, și vagoane ar fi bine să ne cedați vreo trei bucăți pentru locuit. Și vreo cinci corturi. Că de, am și eu nevoie să cazez oamenii, nu-i așa?

— Bine, mîrîi el printre dinți. Pe cît se pare cam asta e tot, nu?

— Cum „tot"? întrebă Skrîjneak cu o licărire vicleană în ochi. Oamenii mai trebuie să și lucreze. Păi ce, vor sta pe jos și vor scrie pe genunchi?

Vorbiră pînă ce răgușiră, iar în cele din urmă Skrîjneak se mai alese cu patru birouri și cu două fotolii. După ce, cu chiu, cu vai mai obținu jumătate de duzină de dulapuri, vreo cinci măsuțe și unele mărunțișuri, începu să măsoare în lung și-n lat biroul, cu capul lăsat în jos ca un taur.

— Poate că ți-a plăcut și podeaua? curmă tăcerea secretarul comitetului executiv raional. Dacă-i așa, ce mai stai? Pune mîna pe topor!

— De podea nu am nevoie, dar scaunele...

Skrîjneak se apropie de scaunele aranjate de-a lungul peretelui și începu să le examineze.

— Sînt scaune proaste, Stepan Trofimovici, spuse în treacăt președintele comitetului executiv.

— Prost lucrate, confirmă secretarul comitetului raional, căscînd.

— Se ia toată vopseaua de pe ele, dracu știe ce lucru o mai fi și ăsta! Și de ce s-or mai fi numind și vieneze [1] nu pot să înțeleg, oftă președintele comitetului executiv.

— Cu atît mai mult, cu atît mai mult, încuviință Skrîjneak. Atunci poate îmi dați și mie vreo trei, mai făcu el, lăsîndu-se pe unul dintre ele. A! Dar, nu-i rău de loc. Pe mine mă suportă, care va să zică suportă pe oricine. E adevărat că scaunele sînt

[1] Scaune din lemn curbat (n. t.).

proaste şi că vopseaua se ia. Dar nu-i nimic, o să le vopsim din nou.

De la sublim la ridicol nu e, după cum se ştie, decît un pas.

— Scaunele astea ai să le iei numai dacă treci peste cadavrul meu, declară preşedintele comitetului executiv.

— Ai o atitudine birocratică, auzi, tovarăşe Seomin, birocratică, mîrîi Skrîjneak.

— Eu sînt birocrat ? răcni preşedintele comitetului executiv. Ascultă numai, tovarăşe Voronov ! După ce ne jefuieşte, ne mai şi înjură. Eu nu mai ştiu ce e somnul, iar obraznicul ăsta...

— Nici nu mă văd lucrînd fără aceste scaune, zise îngîndurat Skrîjneak.

— La urma urmelor, te poţi lipsi de ele, începu împăciuitor secretarul comitetului raional, dar Skrîjneak îi curmă vorba :

— Adică, voi să staţi pe scaune vieneze, iar desţelenitorii să se mulţumească cu taburete ?

— Cum văd eu, eşti un demagog, zise secretarul comitetului raional. Ia două scaune, şi gata !

— Dar asta e o garnitură, tovarăşe Voronov, se văicări preşedintele comitetului executiv.

— Desigur, aveţi dreptate, încuviinţă Skrîjneak cu vioiciune, nu trebuie stricată garnitura. O s-o iau cu totul.

— Bine, ia-ţi trei, aşa cum ai zis ! Poate ai să mai alegi ceva ? bombăni posomorît preşedintele comitetului executiv, cu ochii pironiţi în gol.

Skrîjneak examină cabinetul, atinse cu vîrful cizmei covorul.

— Un covoraş, măcar unul...

— Am să-ţi dau un preş, covor nu dau.

— Eşti un zgîrcit, tovarăşe Seomin.

— După astea toate mai sînt şi zgîrcit, ai ? făcu preşedintele comitetului executiv şi îşi înfipse jalnic privirea în tavan.

— Da, un zgîrcit. Unde ai trimis cele două „GAZ"-uri noi, hai ? Ce crezi că nu știu ? și Skrîjneak îl amenință pe președinte cu degetul.

— Care „GAZ"-uri, pentru dumnezeu, habar n-am, Stepan Trofimovici, nici în vis nu le-am văzut !

— Lasă că te știu eu ! surîse Skrîjneak, care-și mai roti o dată privirea prin birou, netezindu-și mustățile. Ei, gata, de aici nu mai e nimic de luat.

După ce au terminat cu împărțirea, Skrîjneak, Seomin și secretarul comitetului raional au ieșit din încăpere rîzînd și glumind, ca și cînd nimic nu se întîmplase ; Skrîjneak examină casa pe din afară și scoase un „hm" misterios.

— Îți place căsuța ? întrebă Seomin.

— Nu e rea de loc, ba chiar bunicică, făcu Skrîjneak.

— Nu cumva vrei s-o iei cu tine ?

— Om mai vedea, deși nu mă-ndoiesc că ai să te împotrivești, rîse Skrîjneak.

CAPITOLUL X

1

Tractoarele aduseră din Abșansk două vagoane, cîteva corturi și tot felul de obiecte casnice. Omar procură un aparat de radio-emisiune „Urojai", așa că Peresvetov putea duce convorbiri cu autoritățile din Abșansk.

Peresvetov amenajă unul dintre vagoane pentru biroul sovhozului. În același vagon își transportă averea și așternutul. Șaken ridică un perete despărțitor între birou și „locuința" lui Peresvetov. Cu el se instală Șurka, care, în afară de postul său direct, preluă, de bunăvoie, și obligațiile de aghiotant al lui Peresvetov. De altfel, el nu căuta să fie

din cale-afară de serviabil, ci îndeplinea doar sarcinile date.

Ivan Prohorovici și Petea rămaseră la Agafia Vasilievna. Proskudin găsise locuință la o văduvioară de la marginea haltei. Goghi, Omar și Kuzmici ocupară încă un vagon.

Ivan Prohorovici plecă de cîteva ori pe teren, apoi scrise diferite considerațiuni asupra condițiilor climaterice, făcu bilanțul rezultatelor obținute în urma cercetării solului și se ocupă și de alte numeroase treburi. Îl vizita destul de des pe Nurhan și stătea cu el de vorbă îndelung.

Lecțiile de mecanizare, conferințele de agronomie și istoria Kazahstanului își urmau cursul.

Peresvetov zîmbea acum amintindu-și de gîndurile pe care le avusese stînd în cea dintîi noapte pe pămîntul înțelenit, sub stelele ce revărsau o lumină rece pe cîmpie. Acum îi păreau naive toate aceste gînduri referitoare la complicațiile pe care credea, în acele ceasuri, că avea să le întîmpine. Adevăratele complicații se iviseră de-abia după sosirea primului eșalon.

Deși toți munceau fără preget, și către seară cădeau frînți de oboseală, grijile cele mai mari le avea Peresvetov. Se scula cu noaptea-n cap și, după ce făcea o scurtă plimbare, se ducea la birou. Nici o treabă, fie ea cît de măruntă, nu se făcea fără el, deși ar fi fost bucuros să lase cea mai mare parte a grijilor pe seama lui Proskudin și a altora.

2

Bineînțeles, nu numai el era într-o asemenea situație. Oamenii care se ocupau la Abșansk de pămînturile înțelenite, și care erau deprinși cu un anumit ritm, fură copleșiți deodată de evenimente

atît de grandioase și de neobișnuite, încît unii dintre ei se zăpăciră, alții se agitară fără rost, iar alții, pur și simplu, rămaseră cu brațele încrucișate, neputîndu-se adapta la ceea ce li se impunea acum necruțător și urgent. Iureșul unui neobișnuit asalt a făcut ca în primul moment aprovizionarea sovhozurilor să nu meargă ca pe roate.

Depozitele erau ticsite, căile ferate nu făceau față transporturilor, iar încărcăturile și eșaloanele cu deștelenitorii soseau din adîncul Rusiei într-un torent vertiginos și mereu crescînd.

La comitetul regional al partidului și la comitetul regional al Comsomolului, la comitetul executiv și la direcția agricolă, în orice departament, care era într-un fel sau altul legat de deștelenire, se îngrămădeau tot felul de oameni de dimineață și pînă seara. Unul venea, altul pleca, toți cereau cazare, bilete de tren, mîncare. Biroul comitetului regional ținea ședințe ziua și noaptea. Membrii biroului mîncau ce se nimerea, dormeau pe apucate, apoi o porneau la drum prin regiune.

Uriașa roată se învîrtea, accelerîndu-și ritmul, dar mișcarea ei nu era încă destul de rapidă în raport cu necesitățile momentului și cu acelea ale sutelor de mii de oameni, de tot soiul, sosiți în regiune.

Nici lui Peresvetov nu-i venea ușor, căci și pentru el ritmul era neobișnuit și trebuia să i se adapteze treptat-treptat, iar cînd, în cele din urmă, reuși, pierdu socoteala zilelor, uită de sine și de toate îndoielile ce-i bîntuiseră sufletul.

Din zorii zilei mintea îi era frămîntată de numeroase probleme. Locuința, hrana, mașinile, combustibilul, îmbrăcămintea, nesfîrșit de multe lucruri de care oamenii nu se pot lipsi; corespondență cu autoritățile regionale și raionale, consfătuiri la comitetul raional, drumuri la Abșansk, ca să înhațe ce va găsi la îndemînă, ca să înlăture mii de obstacole, ca să se certe cu lucrătorii diferitelor ser-

vicii, să răgușească în fel de fel de dispute cu șefii de la calea ferată, ca să convingă, să urle, căci aceasta îi era viața.

Săptămîni în șir nu-și mai arunca ochii pe paginile unui ziar, nu asculta radio, uita să se bărbierească, prînzea pe la miezul nopții, dejuna în zorii zilei, rămînînd uneori flămînd cîte douăzeci și patru de ore pentru ca nu cumva, pierzînd pentru sine măcar un ceas, să nu rămînă flămînzi noii-sosiți, sau laptele pentru copiii lor să nu fie îndestulător, sau să nu se facă la vreme focul la baie, sau să nu rămînă cu locuințele nepregătite la termen.

Pe Peresvetov îl durea inima pentru fiecare om. Uitînd de sine, el nu avea dreptul și nu putea cu firea lui să uite de cei nou sosiți, căci de buna dispoziție și de starea lor generală depindeau succesul sau eșecul misiunii ce-i fusese încredințată.

Trebuia să ajungă pretutindeni la timp, să afle toate, să le știe pe toate, să găsească răspuns la fiecare întrebare, să afle ieșire din orice încurcătură, și aceasta nu mîine, ci pe loc. Timpul nu așteaptă, tineretul se agită, face scandal, și nu cere cine știe ce, ci doar ceea ce-i este absolut necesar.

Făcîndu-și tovarășii să năduşească, Peresvetov era el însuși parcă acoperit de spumă. Alcătuia în fiecare seară o listă de sarcini urgente. În condiții normale împlinirea lor ar fi cerut o săptămînă. Dar aici era nevoie să se facă toate într-o zi și o noapte.

Cu sau fără îndemnuri, cu mîrîieli sau cu un zîmbet de încurajare, care acum lumina adeseori chipu-i neprietenos, el își atingea ținta.

— O să ne istovească diavolul ăsta cărunt! înjura Șurka.

— Of, of! ofta Ivan Prohorovici. Și de unde o asemenea voință? Nu, nu mai pot!

— O să crăp repede, vestea posomorît Goghi.

— Doamne, dumnezeule, dacă aş putea dormi vreo cinci ore în şir ! visa Kogan.

Proskudin se văicărea :

— Inima a început să-mi cam şchioapăte.

Kuzmici se scărpina în ceafă :

— Un vultur !

Dar fie că pe Proskudin îl durea inima, fie că Kogan avea poftă să mai doarmă zece minute, că Goghi se pregătea de moarte şi că Şurka bombănea printre dinţi, ei se adunau cu toţii la ora şapte fix în birou sau la Agafia Vasilievna. Nu întîrziau, doamne fereşte, nici cu un minut : Peresvetov, de altfel, îi şi aştepta.

— Ce, nu cumva dumneata ai venit la o staţiune balneară ? se repezea el la cel întîrziat. Apoi se îmblînzea, de la mînie trecea la glumă : Astăzi parcă a întinerit Kuzmici. Şi dumneata, Ivan Prohorovici, arăţi foarte viteaz. Nu-i nimic, ne odihnim noi pe lumea cealaltă. Ei, ce avem de făcut pe ziua de astăzi ?

Pe masă apărea lista cu ceea ce aveau de făcut în ziua aceea... Douăzeci de minute mai tîrziu biroul e pustiu, rămîn doar cel care e de serviciu, şi cască, şi Agafia Vasilievna, care face curăţenie stîrnind praful. Se molipsise şi ea : făcea curat în birou, gătea mîncare pentru conducere şi avea timp să se ocupe şi de fete, pe care le învăţa rosturile bucătăriei şi să vadă dacă s-a făcut foc la baie şi dacă are rufe curate „delicatul bătrînel" şi „stăpînul".

Aşa începea fiecare zi. Pentru Peresvetov ea se termina tîrziu după miezul nopţii. Pe listă mai rămînea o respectabilă codiţă de sarcini, a căror îndeplinire era amînată pentru a doua zi, iar ziua următoare le aducea noi griji şi noi preocupări şi le punea şi ea fel de fel de probleme, una mai grea decît alta.

Doar o singură dată, în două luni, Peresvetov îşi făcu vreme ca să-i scrie o scrisoare neveste-si.

8

Primăvara și căldura au venit pe neașteptate.

Rafalele vîntului de sud, încălzit de soarele lui aprilie, se năpusteau asupra stepei, sfîșiindu-i albul giulgiu de iarnă. Zăpada se descompunea parcă, iar troienele piereau văzînd cu ochii. În depresiuni luceau bălți de apă rece, iar cerul albastru și adînc, răsfrîngîndu-se în oglinda apelor de primăvară, părea fără sfîrșit.

Învelișul de gheață de pe Ciornaia Recika se dezgoli; apa venind de sus o ridică, și gheața plesni.

Stuful uscat foșnea în vînt, iar de jos răzbătea, înălțîndu-se, verdeața-i proaspătă. Tot mai mult se lărgeau hotarele malurilor și tot mai vădit se profilau povîrnișurile lutoase ale țărmurilor.

În zăpadă începuseră să se tăvălească vesel vrăbiile, ce adulmecaseră venirea primăverii.

O dată, ieșind ca de obicei din vagon pentru plimbarea de jumătate de oră înainte de a începe munca, Peresvetov se urcă pe terasament.

Soarele nu se vedea încă. Flacăra de purpură jucăușă se agita către răsărit. Stelele sclipeau palid, stingîndu-se și pierind ca șterse de culorile ce însoțesc ivirea zorilor. Nici măcar umbră de nor... Nici măcar zvonul unei adieri de vînt...

Se înălțau vîlvătăile unui minunat incendiu la orizont, iar linia lui înflăcărată, aidoma unui hotar, despărțea vădit pămîntul de cer. Nici un fel de muchii despărțitoare, ca acelea ale curcubeului, nu mărgineau culorile ce lunecau molcom, înlocuindu-se între ele și umplînd văzduhul cînd cu blînde iradieri, cînd cu izbucniri de foc.

Tonurile liliachii se topeau pe nesimțite într-un suav trandafiriu, iar apoi desimea întunericului violet dobîndea o palidă strălucire verde-sinilie, luminată pe dinăuntru de o licărire aurie.

Și iată că dinapoia liniei stinse a orizontului se ivi soarele. Se înălța agale și maiestos, împrăștiind culorile, alungînd umbra cenușie, ridicîndu-se tot

mai sus pe bolta cerului căruia îi dăruia din nou nețărmurita-i înfățișare din faptul zilei.

Și îndată ceva arse dureros ochii lui Peresvetov, orbindu-l. De la un capăt la altul se întindea în fa-ță-i o strălucitoare oglindă argintie, acoperită parcă de glazură. Gerul de peste noapte făcuse să se prindă peste zăpadă o pojghiță subțire de gheață, care se topise din pricina căldurii din ajun, și acum, răsfrîngînd razele de soare, dădea stepei o lumină învăpăiată.

Numai tulpinile plăpînde ale negarei din anul trecut, ieșite de sub zăpadă, zvîrleau o umbră slabă asupra acestei oglinzi care se întindea cît vedeai cu ochii, sfîrșindu-se acolo unde aureola răsăritului, ce se îndepărta, lăsa dîra unei palide licăriri roșietice.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

1

Înainte de ivirea zorilor, o mașină greoaie străbătea încet străzile Abșanskului, ocolind gropile și șanțurile umplute de apele primăverii.

Abșansk, acest orășel pierdut în stepă, fusese clădit cu două sute de ani în urmă. Pe vremuri el făcea parte din lanțul așezărilor fortificate, care, printr-un arc larg, au cuprins Kazahstanul de azi, începînd dinspre sud de Gurievo și terminînd cu fortul Vernîi, la poalele munților Ala-Tau.

Oamenii din Abșansk se așezaseră care pe unde a apucat și numai strada principală era oarecum dreaptă și largă. În vremurile de demult pe ea trecea, de la vest spre est, drumul mare al caravanelor spre China.

Iarna, vifornițele împotmoleau orașul în munți de omăt, primăvara, zăpada topită prefăcea străzile în lacuri și rîuri repezi, vara, stîrnind praful, vînturile turbate se abăteau slobod peste Abșansk, pricinuind pieirea vegetației.

Și deodată acest oraș deveni celebru. Țelinișul prin el însuși îi aduse o faimă universală. Ba mai mult, geologii descoperiră în regiune nenumărate rezerve de cărbune, fier, bauxită și alte minereuri, atît dintre cele obișnuite, cît și dintre cele mai rare.

Șoferul comitetului regional de partid, Filip Filipovici Kuroslepov, în vîrstă de vreo douăzeci

şi cinci de ani, unul dintre acei oameni ce zîmbesc rar şi rîd şi mai rar, şi care din pricina postului lor de răspundere îşi dau ifose faţă de prieteni, manevra cu dibăcie printre hopurile, gropile şi şanţurile adînci, săpate încă din toamnă. Şoferul îl ducea pe organizatorul de partid Nikolai Titovici Hromcenko la sovhozul lui Peresvetov.

Părăsind hotelul înainte de răsăritul soarelui, Hromcenko socotea că într-o jumătate de oră va fi pe celălalt mal şi că, o dată ajuns acolo, o va porni mai departe prin stepă, pe drumuri zbicite de razele soarelui de aprilie şi de vînturile năvalnice, ce cutreierau, fără oprelişte, de la un capăt la altul, întreaga cîmpie.

El aşeză în maşină fără să se grăbească geamantanul cu lucrurile necesare pentru fiecare zi şi lada cu alimente, adusă din îndepărtatul oraş ucrainean, unde lucrase înainte. Soţia lui Hromcenko încărcase lada cu nemiluita, băgînd în ea şi un bun pud de slănină ucraineană şi salam de casă.

Hromcenko ajunse cu bine la punctul de trecere, dar aici îşi dădu seama că nici nu putea fi vorba să iasă înainte de amiază din învălmăşeala de tractoare, de maşini încărcate, de autoturisme, de căruţe trase de boi sau cai şi de caravane de cămile.

Cămilele păşeau agale, nepăsătoare la ceea ce se petrecea în jurul lor, la zgomotul şi zarva înverşunatelor claxoane şi la sfada tot atît de înverşunată.

— Filip Filipovici, te rog, vezi ce se întîmplă acolo. Trebuie să fim încă astăzi la raionul Verhnerecensk, şi nu are nici un rost să înnoptăm în stepă.

Şoferul plecă, Hromcenko ieşi din maşină, dar cizmele i se afundară îndată, pînă la gleznă, în noroiul lipicios.

Deprins să intervină totdeauna acolo unde vedea haos, Hromcenko începu să-i îndemne pe şoferi să respecte ordinea... un băieţandru cu un chip

pistruiat și obraznic îl făcu boier și îi făgădui ca la prima ocazie să-i răstoarne mașina în șanț.

Hromcenko se trase deoparte și își aprinse o țigară.

Pe povîrnișurile de lut ședeau oameni cu saci, geamantane, rucsacuri, așteptînd răbdători să fie trecuți pe țărmul celălalt.

Chiar în fața mașinii sale, observă o fată plăpîndă. Ședea pe o buturugă și mesteca un firicel de iarbă, fără să bage în seamă măcar îmbulzeala din juru-i. Era îmbrăcată cu o jachetă de piele cu guler de astrahan, iar pe cap purta o căciuliță de ren tînăr. Fusta groasă, cafenie nu-i ascundea genunchii colțuroși de băiețandru, iar șoșonii înalți de cauciuc îi erau plini de lut. Judecînd după înfățișare, să tot fi avut nouăsprezece ani.

Hromcenko îi aruncă o privire distrată. Avea fața palidă, slabă; buzele copilărești și trandafirii îi fremătau șăgalnic, iar gîtul firav, deopotrivă de copilăresc, îi era străbătut de înduioșătoare vinișoare albastre. Fata stătea cu pleoapele pe jumătate închise, cu capul ridicat către soarele care tocmai se ivea. Simțind ațintită asupră-i o privire străină, deschise ochii și se uită la uriașul din fața ei.

Obrazul smead al lui Hromcenko părea întruchiparea liniștii și a sîngelui rece. Buzele bine conturate îi tăinuiau un zîmbet îngîndurat. Sub nasul, despre care nimeni nu ar fi putut spune că este invizibil, creșteau tunse cu îngrijire mustățile negre, ce dăruiau chipului acestui om o înfățișare bărbătească.

Curînd apăru și șeful miliției orășenești — un brav maior, îmbrăcat într-un cojoc de piele argăsită și încins cu curele ce scîrțîiau la fiecare mișcare.

— Haideți să vedem ce e de făcut, se adresă el subordonaților săi.

Un ceas mai tîrziu, ordinea era restabilită. Hromcenko se urcă în mașină. Fata se apropie de el.

— Scuzaţi-mă, am auzit că plecaţi în raionul Verhnerecensk.

Buzele ei frumuşele de copil fremătară sfios.

— Da, chiar aşa, zise distrat Hromcenko.

— Şi eu tot acolo. De trei zile vreau într-una să plec şi tot caut vreo maşină de ocazie.

— Iartă-mă că te întreb, dar dumneata ce treabă ai la raion ?

— Sînt medic, răspunse fata, după o clipă de tăcere, privindu-l rugător pe Hromcenko.

— Dumneata ai fost numită în raionul Verhnerecensk ?

— Da. Am cerut să fiu trimisă la sovhozul „Zapadnîi". Trebuie să ajung acolo, dar nu am cum. Şi poate sînt oameni bolnavi. Mă luaţi, nu-i aşa ?

— Va să zică, chiar dumneata ai cerut ! făcu Hromcenko, privind-o cu respect.

— Da... eu am cerut, spuse fata cu o voce stinsă. Este... este cam departe, aşa am auzit. Şi făcu un gest de neputinţă. Pur şi simplu, nu ştiu ce să mă fac.

Hromcenko surîse binevoitor pe sub mustaţă.

— Ia loc. Cum te cheamă ?

— Zinaida Alexandrovna Muraşko.

— Aha. Care va să zică, ucraineancă !

— Tata e din Ucraina, se grăbi să răspundă Zina, hotărînd în mintea ei că uriaşul acesta este, pesemne, tot ucrainean, de vreme ce accentuează vocala „o". Şi vă sînt... foarte recunoscătoare, mai murmură ea. Să-mi iau geamantanele ?

— Nu, aşteaptă, cum să duci dumneata o asemenea povară ? Filip Filipovici, îl strigă Hromcenko pe şoferul ce aştepta nervos sfîrşitul conversaţiei. Bagă geamantanele astea în maşină. Ia loc, Zina, se adresă el fetei. Şi din nou zîmbi pe sub mustaţă. Ah, da, iartă-mă. Ia loc, Zinaida Alexandrovna.

Zina se urcă în maşină. Hromcenko se aşeză în faţă.

Maşina coborî spre rîu.

Cînd Hromcenko ajunse pe malul celălalt al Abşankăi, ceasurile erau aproape nouă. Şi aici înjurăturile se împleteau cu scîncetele copiilor, cu scîrţîitul roţilor de care şi cu urletele claxoanelor. Le-a trebuit o oră întreagă ca să răzbată pînă la şoseaua asfaltată, care pornea ca o panglică lată înspre răsărit, de-a dreptul către dogoarea soarelui ce plutea molcom pe cerul fără nori.

Pe marginea drumului şi în crîngurile de mesteceni se mai întîlneau grămezi de zăpadă, în şanţurile şoselei mai curgea încă apa rece de primăvară, dar soarele usca pămîntul, iar ici şi colo se vedeau poieniţe verzi.

2

În acel an, Hromcenko împlinise patruzeci şi şase de ani. Era singurul fiu al unei familii de ţărani din regiunea Poltava, nici sărace, nici bogate ; la vîrsta de paisprezece ani mergea în urma plugului, îmbiind boii cu glasul lui în schimbare, însămînţînd sau treierînd grînele şi încercînd să-l facă pe taică-său să năduşească, dar şi acestuia din urmă îi mersese faima de om zdravăn, iar în muşchii trupului său vînjos mai era încă destulă putere.

Intrînd printre cei dintîi din sat în Comsomol, Hromcenko fusese apoi primit în partid, şi de atunci se ocupa cu munca de partid.

Cunoscînd deosebitele aspecte ale vieţii era în stare să înţeleagă sufletul omenesc, să-şi dea seama, aproape totdeauna, de valoarea unui om pentru a-l pune tocmai în locul cel mai potrivit. Mai cunoştea, cum nu se poate mai bine, toate amănuntele muncii de partid, învăţămîntul, ocrotirea sănătăţii, industria, dar în inima-i de ţăran sălăşluia dragostea pentru pămînt, aşa încît cea mai mare rîvnă o dăruia studiului agronomiei.

Şi pe cîmpul de luptă Hromcenko dăduse dovadă de aptitudini neobişnuite. Făcuse războiul la avia-

ție, iar o dată războiul terminat, după ce lucrase vreme de jumătate de an ca secretar secund al comitetului regional în Ucraina și studiase la Academia de științe sociale, plecă pe un nou cîmp de luptă — la țeliniș.

În cîteva regiuni ale Kazahstanului se făceau tocmai atunci unele schimbări în conducerea de partid. Se ținu seama de Hromcenko și el fu recomandat ca secretar al unuia din comitetele regionale de partid. Dar cum această numire era legată de unele schimbări destul de complicate, i se propuse, în chip provizoriu, o muncă de răspundere în aparatul Comitetului Central al Partidului Comunist din Kazahstan.

Hromcenko refuză și ceru să fie trimis ori la un raion, ori la un sovhoz. Dorea să fie mai aproape de oameni, pe care i-ar fi putut ajuta cu sfatul și cu experiența sa. Conducerea își aminti că sovhozul „Zapadnîi" nu avea organizator de partid.

— Iată, mă duc acolo, se oferi Hromcenko.

— Foarte bine, spuse secretarul Comitetului Central sprijinind această idee. Ai să-l ajuți pe tovarășul Peresvetov, dar totodată studiază-i pe comuniștii din sovhoz. Poate că ai să găsești printre ei vreunul care mai tîrziu să te poată înlocui. De prea mare belșug de oameni nu dispunem, și ar fi într-adevăr minunat dacă pentru sovhozul „Zapadnîi" s-ar găsi un organizator de partid chiar dintre oamenii de acolo. Și, în general, aș vrea, Nikolai Titovici, să-ți îndrepți toată atenția către tinerii comuniști. Să fie promovați acolo cu mai mult curaj.

Aceasta era misiunea cu care fusese trimis Hromcenko la sovhozul lui Peresvetov.

Tovarășa lui de drum, ajunsă abia la jumătatea vîrstei lui Hromcenko, putea recunoaște cu toată sinceritatea că viața nu o prea răsfățase. Zina nu avea decît doisprezece ani cînd maică-sa murise, așa încît, vrînd-nevrînd, ea devenise gospodina casei.

Tatăl, un om posac și înăcrit, agent al Asigurărilor de stat la Derbent, nu prețuia de loc hărnicia fiicei mai mari, pe care o cicălea într-una. După ce termină școala, ea plecă la Mahacikala și intră la Facultatea de medicină, lăsîndu-și tatăl și casa în grija surorii Tamara, pe atunci în vîrstă de paisprezece ani.

Iubită pentru firea ei pașnică, Zina își făcu la institut multe prietene. Dar un iubit nu găsise. Cei care o plăceau nu erau pe placul ei, iar acela care-i trezise interesul nu-i dădea nici o atenție. De altminteri, nici nu se prea gîndea la viața ei personală.

Zina absolvi cu succes facultatea, își luă diploma de medic internist și fu trimisă la Derbent. Ajunse acasă bucuroasă și mulțumită de sine.

Însă iluziile Zinei despre munca la Derbent, ca și gîndul că eliberînd-o pe Tamara de gospodărie îi va da acesteia putința să învețe liniștită se spulberară de îndată ce păși pragul casei părintești.

După ce ascultă vorbele fiică-si, tatăl o vesti că el se însoară.

— De Tamara nu mă pot lipsi, și apoi ea este prea tînără, dar în ceea ce te privește n-ai decît să trăiești unde poftești. Acasă nu e loc pentru tine.

— Cum așa ? bîigui cu greutate Zina, în vreme ce lacrimile prinseră a străluci în ochii-i de copil.

— Întîi, pentru că aici îmi voi aduce nevasta, și al doilea, pentru că ea nu vrea să stea cu tine, i-o reteză taică-său. Și în afară de asta n-am nevoie de cine știe ce mucos de ginere pe care ești în stare să mi-l cari după tine. Îți foarte mulțumesc de așa plocon !

Cele două surori plînseră neștiute de nimeni toată noaptea. Dar lacrimile nu sînt decît lacrimi ; trebuia totuși luată o hotărîre, trebuia găsită o soluție.

Cînd Comsomolul chemă tineretul la țeliniș, Zina se duse la comitetul orășenesc al Comsomolului și

primi foaia de drum pentru Abşansk, pe care i-o arătă acasă tatălui ei.

— Călătorie sprîncenată!

În ziua în care Zina plecă, tatăl se duse în vizită la nişte cunoscuţi şi se făli faţă de ei cu eroismul fiică-si, care pleca de bunăvoie pe pămînturile înţelenite, iar cunoscuţii îl admirară că fusese în stare să-i dea fiicei sale o asemenea creştere, vrednică într-adevăr de toată lauda.

Cu chiu, cu vai Zina urcă în vagon două geamantane foarte grele, încărcate nu cu rochii şi cu boarfe, ci cu manuale, cu instrumente medicale, cu medicamente şi preparate farmaceutice.

Secţia regională pentru ocrotirea sănătăţii din Abşansk îi oferi postul de medic la policlinica unei uzine. Ispita era într-adevăr mare. Zina îşi dădea seama că îi lipsea ceea ce se numeşte o practică serioasă şi înţelegea foarte limpede că trebuie să înfrunţi multe dificultăţi lucrînd departe de sfatul şi supravegherea unor medici competenţi. Totuşi refuză propunerea. „Doar odată şi odată tot va trebui să mă pun pe picioare prin mine însămi. De ce alţii ştiu să-şi orînduiască viaţa? Oare eu nu voi avea destulă voinţă? Dacă e să mă las învinsă, e mai cuminte, totuşi, să încerc întîi să dau bătălia. Cel puţin n-o să-mi fie ruşine de mine însămi."

De aceea i se păru că refuzul de a lucra într-o policlinică bine amenajată este primul pas în calea autoafirmării. La secţia regională pentru ocrotirea sănătăţii, unde îşi petrecea zile întregi în aşteptarea numirii, cineva îi spuse „Zina". Ea declară cu un ton ferm că o cheamă Zinaida Alexandrovna şi „vă rog ca de azi înainte să ţineţi seama de acest lucru". De atunci au început cu toţii să-i spună Zinaida Alexandrovna.

Zina cerea să fie trimisă pe pămînturile înţelenite, dar din solicitudine pentru tînăra doctoriţă, lipsită de experienţă, secţia regională pentru ocrotirea sănătăţii voia s-o trimită la un spital dintr-un mare centru raional.

— Trei sute de kilometri de Abşansk şi o sută cincisprezece de cale ferată.

— Nu, declarase cu îndărătnicie Zina, încruntîndu-şi fruntea boltită. Vreau la un sovhoz. Cel mai îndepărtat pe care îl aveţi.

Pentru a se descotorosi de „puştoaica pisăloagă", cum o porecliseră la secţie, au trimis-o la sovhozul lui Peresvetov.

— Şi să nu te învinovăţeşti decît pe dumneata, Zinaida Alexandrovna. Acolo nu-i nici spital, şi nici farmacie. Vei fi nevoită să lucrezi într-un vagon, şi la început chiar la lumina unei lămpi cu petrol. Poate o să-ţi trimitem o felceriţă, dar infirmiere să-ţi cauţi acolo.

În zorii unei dimineţi de aprilie, Zina o porni agale spre punctul de trecere peste Abşanka. Un şofer milostiv o duse cu bagajele pînă la rîu. Aici îl întîlni pe Hromcenko.

3

În vreme ce maşina înainta pe asfalt, Zina îi povesti lui Hromcenko despre nenorocirile ei.

— Nu-i nimic, spuse el, ascultîndu-i istorisirea, toate se vor aranja.

Glasul plăcut de tenor al tovarăşului său de drum avu darul de a linişti sufletul fetei.

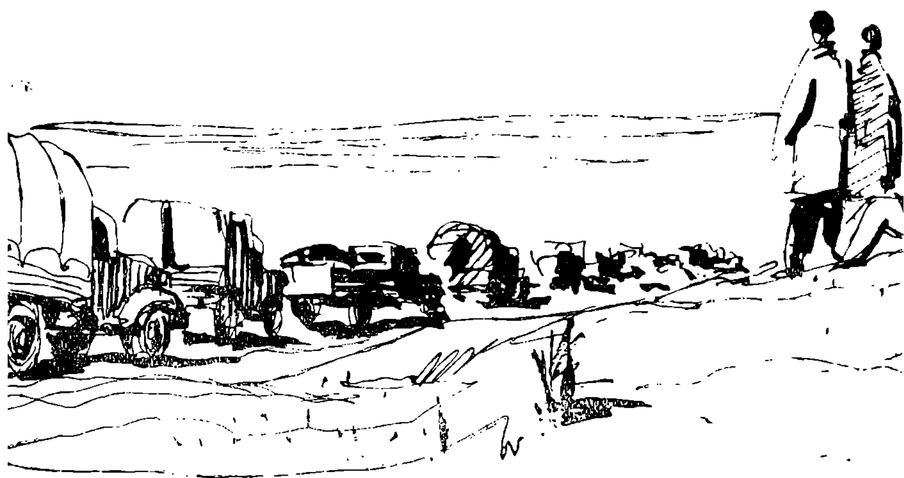
— Ai să mai înfrunţi, fireşte, destule amărăciuni, pentru că altfel nu se poate, dar fii pregătită pentru toate. Înţeleg, ai putea întreba de ce adică la ţeliniş nu se fac întîi toate pregătirile şi apoi să fie valorificat. Dar judecă şi dumneata. Dacă am face în stepă drumuri, pe care de altminteri ai să le vezi îndată cum arată, dacă am construi locuinţe, spitale, şcoli, ar trece vreo cinci, dacă nu chiar şapte ani. Iar noi, draga mea, nu putem aştepta şapte ani, şi nici măcar cinci. Acum, şi nu mai tîrziu, are nevoie ţara de grîne.

Ascultîndu-l pe Hromcenko i se părea că acesta, împărtăşindu-i gîndurile, şi le repeta şi sieşi, şi nu

atît pentru a se încredința de neclintitul lor adevăr, cît pentru a-și da seama de impresia pe care ele o vor face asupra Zinei, adică asupra unuia dintre oamenii cu care îi va fi dat să lucreze.

Auzind aceste cuvinte ce curgeau atît de molcom, Zina cugeta că ele mai ascund și un alt tîlc, și poate cel mai de seamă ; și anume că atît ea, cît și alții ca ea vor trebui să se pregătească de pe acum pentru greutățile vieții, față de care toate încercările de pînă atunci li se vor părea întîmplări dintr-o existență liniștită, fără nori.

Lui Hromcenko îi era grozav de milă de tinerii pe care va trebui să-i încurajeze cu aceleași cuvinte. Nu e de glumit ! Cu ce greutăți își vor îm-

povăra umerii, încă nu de ajuns de puternici, de ce forță — fizică și morală — trebuie să dispună pentru ca stepa să devină patria lor! Dar Hromcenko înțelegea că nimic nu se poate face fără participarea tineretului, fără entuziasmul lui pe care, după părerea sa, cei vîrstnici nu-l au în egală măsură.

Firește că Hromcenko nu își închipuia decît într-o oarecare măsură ceea ce le era dat să înfrunte Zinei și celorlalți de-o vîrstă cu ea. De altminteri, și pentru el treaba aceasta, pe care avea s-o facă pentru întîia oară, era destul de neobișnuită.

„Este limpede, cugeta Hromcenko, masa covîrșitoare a tineretului se pregătește pentru fapte eroice. Dar această luminoasă și nobilă năzuință, nuanțată de romantism, trebuie să aibă parte de o îndrumare rațională și fermă, căci fapta eroică este eficace numai dacă eforturile unui întreg colectiv, ca și acelea ale fiecăruia în parte, sînt subordonate unui plan general, unui înțelept calcul al forțelor, unui gospodăresc spirit de organizare. Tineretului, așadar, nu trebuie să i se stingă focul inimii, conștiința trebuie să-i fie curată și nešovăitoare, plină de înțelegere pentru greutățile pe care va avea să le întîmpine și pentru măreția perspectivei ce-i stă înainte, căci numai așa pot merge bine lucrurile..."

Mergînd astfel pe șosea, fiecare cu gîndurile sale, depășiră un crîng de mesteceni subțiri și, după ce cotiră la dreapta, dădură cu ochii de priveliștea stepei întinse.

Zina privea cu nesaț în juru-i. Iată, așadar, unde va trebui să trăiască!

Negara cenușiu-cafenie din anul trecut isca pînă către orizont nesfîrșite valuri; aceeași negară la dreapta și la stînga, pe o cîmpie fără coline și rîpe, egală și monotonă; negara foșnind în bătaia vîntului și o verdeață tînără, gingașă, care ieșise la lumina zilei, încălzindu-se la soarele ce strălucea orbitor pe albastra boltă cerească pînă hăt-departe; negară și movilițe de un galben-deschis în preajma vizuinilor de popîndăi...

La ceasul acela și popîndăii se încălzeau la soare, nepresimțindu-și pierzania, pusă la cale de oamenii care trec acum pe lîngă casele lor, ca și de cei ce le vor urma mai tîrziu.

Curînd, foarte curînd, ei vor fi siliți să fugă spre miazăzi, căci nu vor mai găsi hrană de îndată ce omul va ara stepa acoperită de negară. Nu arareori va fremăta pămîntul huruind de mașini greu încărcate și de tractoare. Plugul le va surpa vizuinile, iar ei nu vor mai putea zburda în voie, înmulțindu-se pe un cîmp nestrăbătut de picior omenesc.

Vor trebui să fugă, să tot fugă, mîncînd pămîntul, să piară cine știe pe unde, căutînd alte meleaguri pustii... Dar oamenii îi vor alunga și de acolo.

Ridicat cît era de lung pe lăbuțele din spate, cu cele din față încrucișate pe piept, învîrtind cînd într-o parte, cînd în cealaltă botișoru-i caraghios și fluierînd, ca și cum ar fi ținut ison vîntului, un popîndău privi cu uimire monstrul ciudat care pufăia, apoi încremeni din nou în poziția de drepți, aidoma unei santinele care străjuiește liniștea și tăcerea stepei.

Alții mai fricoși, văzînd mașina ce dădea năvală peste ei, scoteau un scurt șuierat de alarmă. Femeiușca se pitea prima, într-o clipă, în adîncul vizuinii, iar în urmă-i, cu coada ridicată și șuierînd mînios, se repezea și bărbătușul.

Apoi cînd mașina pierea în depărtare, stîrnind vîrtejuri de praf, perechile înfricoșate, ivindu-se iarăși pe creștetul movilei, priveau îndelung către ceea ce dispărea, fugind mai iute ca vulpea.

Au mers multă vreme, pînă ce Hromcenko a spus că ar fi poate nimerit să îmbuce ceva și să mai ațipească puțin. Făcură un popas.

Se treziră cînd culorile asfințitului începeau a păli.

Se întuneca. În fața lor se întindea cîmpia scăldată în palida lumină a stelelor. Tot mai strălucitoare deveneau stelele carului-mare, iar convoiul Pleiadelor prinse a se ivi din păcura nopții. O ușoară adiere de vînt răcorea obrajii încinși ai Zinei.

După vreo douăzeci de kilometri de drum, Hromcenko se întoarse spre ea.

— Voiam să-ți spun... Uite, eu am fost pe front, am zăcut prin spitale. Și pe linia de front, și în spatele frontului. Dar să știi că atunci țara își depunea toate eforturile în lupta împotriva vrăjmașului, și era firesc ca spitalele să fie amenajate cum nu se poate mai bine. Aici însă va fi mult mai multă sărăcie.

— Da, răspunse Zina încet.

— Desigur că cu timpul şi aici toate vor merge strună. Dar deocamdată va trebui să smulgi cu ghearele şi cu dinţii orice lucru de care vei avea nevoie. Şi să-ţi mai spun încă ceva : împlîntă-te zdravăn în acest pămînt. Aşa cum ai fost trimisă aici, eşti un fel de stăpînă. Chiar din prima clipă ţine-i pe toţi din scurt. Într-un cuvînt, fii tare şi lucrurile vor merge de minune.

Maşina înainta cu un fîşîit uşor, adormitor. Zina aţipi. Se deşteptă cînd în depărtare se iveau construcţiile haltei „U Ciornoi Reciki".

După ce îl găsi pe Peresvetov, Hromcenko făcu vesel :

— V-am adus un dar. Iată-l : medicul Zinaida Alexandrovna Muraşko. Şi adăugă în şoaptă : Dumneata s-o tratezi mai blînd. E încă un copil.

După ce o privi pe Zina, Peresvetov dădu din cap.

— Nădăjduiesc că ai să faci faţă, cît de cît.

— Nu cît de cît, tovarăşe Peresvetov, i-o reteză Zina, luîndu-şi inima-n dinţi, iar buzele-i fremătară. Iar eu nădăjduiesc că la rîndul dumneavoastră o să mă ajutaţi, şi nu cît de cît, ci din toate puterile. Şi, aducîndu-şi aminte de sfatul lui Hromcenko, adăugă cu hotărîre : Iertaţi-mă, dar în ce mă priveşte, şi eu sînt trimisă aici ca stăpînă.

Ca să nu se înece de rîs, Hromcenko se lăsă pradă unui acces de tuse. Peresvetov se uită zăpăcit la Zina şi, intimidat de ochii ei albaştri de copil, spuse încurcat :

— Da, desigur, ca să spun aşa... M-da ! Să vedem, e clar... Adică, bineînţeles, tot ce-mi stă în putinţă...

— Ei, vom vedea, zise Zina, privindu-l ţintă. Încă ceva, unde voi locui ? Şi vă mai rog să-mi luaţi lucrurile din portbagaj.

Peresvetov dădu fuga la maşină după lucrurile Zinei.

Hromcenko îi făcu din ochi un semn de încurajare. Zina îi răspunse printr-un surîs. Simţi că are pămînt tare sub picioare.

4

Hromcenko se retrase cu Peresvetov, căruia îi povesti cum de nimerise la sovhoz.

— Te rog să mă înțelegi bine, Kiril Ilici, spunea cu un ton blajin Hromcenko. N-are nici un rost să facem presupuneri ce-o să fie mai tîrziu cu mine. Deocamdată, privește-mă ca pe un ajutor al dumitale. Am să fiu foarte necăjit dacă ai să te jenezi. Dă-mi munca cea mai grea. Întîi că sînt obișnuit cu ea. Și apoi, fiindcă îmi va prinde bine în viitor.

— Sper că nici dumneata n-ai să te simți stingherit dacă vei fi silit să nu cazi de acord cu mine în unele lucruri, sau să mă corectezi. Și, în general, te rog să te comporți ca și cum ai fi fost trimis aici pentru vreme îndelungată.

— Bineînțeles, încuviință Hromcenko. Cred că nu e nevoie să le spunem comuniștilor de ce și pentru care motive sînt la sovhoz, și dacă rămîn aici sau voi sta doar puțin timp.

— Bine. Iar cît despre greutatea muncii, Peresvetov zîmbi, cu toții vom avea parte de ea.

— Prin urmare, ne-am înțeles. Cînd îi întrunim pe comuniști ?

— Diseară. Deocamdată nici nu avem chiar atît de mulți. Peresvetov îi enumeră pe membrii de partid. Și fiindcă veni vorba, trebuie aleși delegați pentru prima conferință raională de partid. Acum la raion lucrează comitetul organizatoric de partid și cel al sovietului.

După ce luă dejunul, Hromcenko se duse la Skrîjneak, cu care stătu de vorbă, apoi vizită gospodăria sovhozului și făcu o plimbare prin haltă.

Bariera se ridica mereu, și peste liniile de cale ferată porneau spre stepă mașinile, se tîrau tractoarele, uruiau greu remorcile încărcate cu materiale de construcție și convoaiele de camioane cu oameni.

În răstimp de o oră cît stătu Hromcenko în haltă, trecură unul după altul patru trenuri încărcate cu noi-sosiți ; ei se îndreptau spre noile sovhozuri,

spre șantierele de construcție din Karaganda. Toate acestea aduceau cu o mare migrațiune de popoare.

La amiază cei șase ajutori ai lui Peresvetov se adunaseră la Agafia Vasilievna.

— Ați cazat-o pe doctoriță ? întrebă Hromcenko, adresîndu-se nu se știe de ce tocmai Agafiei Vasilievna.

— Cum de nu, tătucule, cum de nu, i-am și găsit loc. A luat-o Lenocika, iar ea locuiește la Nurhan, aici în apropiere, la Esenbaev.

— Oliona va avea grijă de ea, se băgă în vorbă Skrîjneak cu vocea lui de bas. E fiica mea.

— I-am dat un vagon. Proskudin rîse. A zvîrlit o privire înăuntru, s-a uitat în jur și a strîmbat din nas : „Ei, ce să-i faci ? a zis. Îmi voi desfășura activitatea, la urma urmelor, chiar și aici..." Foarte, foarte pricepută fată.

— Nimic de zis, remarcă nehotărît Omar.

— O s-o mai ajutăm, adăugă posomorît Peresvetov. E cam puțin un singur vagon pentru un întreg spital, o să-i mai dăm unul.

— Fiindcă veni vorba de vagoane, zise Hromcenko. Prea sîntem darnici cu ele, tovarășe Peresvetov, căci unde îi vom mai caza și pe tinerii din cel de-al doilea eșalon ?

— Totul este prevăzut, răspunse vioi Proskudin. Nu departe de aici este un aul. Locuitorii s-au învoit să mai primească încă nouăzeci de oameni, așa că întreaga cazare este asigurată.

Cu un aer gînditor, Omar desena drăcușori pe masă.

— După mine asta nu-i drept, începu el cu un ton de împotrivire.

— Ce anume ? întrebă Proskudin cu precauție.

— Nu este drept să lăsăm în aul atîția oameni. Nu, nu se cuvine să facem așa ! Și, cu hotărîre, Omar clătină din cap. E timpul să plecăm în stepă.

Skrîjneak, care pufăia din pipă sprijinindu-se cu mîna de genunchi, se îndreptă din șale.

— Să știți că Omar are dreptate.

Peresvetov îl susținu.

— Ca la fotbal, nu alta, făcu el îngîndurat. Atîta vreme cît mingea zace în mijlocul terenului, iar arbitrul nu fluieră, înseamnă că jocul nu a început. Aşa şi aici. Pînă n-om pleca în stepă, treaba nu se va urni din loc. Trebuie să punem temeliile caselor de locuit şi ale altor clădiri, să aducem de la haltă fel de fel de lucruri, să ne pregătim pentru arat. Tineretul trebuie să-şi dea seama că jocul, ca să ne exprimăm la figurat, a început.

Ivan Prohorovici clătină din cap pentru a arăta că gîndeşte la fel cu Peresvetov.

Un tren de marfă trecu huruind. Izba fu scuturată vreme de cinci minute. Cînd uruitul şi zăngănitul tampoanelor se pierdură în depărtare, Hromcenko scoase o ţigară pe care o aprinse după ce o scutură bătînd-o de cartonul cutiei.

— Cînd începem aratul ? întrebă el.

— Bătrînii socotesc că se va putea începe, pe locurile mai ridicate, peste vreo trei săptămîni, zise Peresvetov.

— Cam peste douăzeci şi cinci de zile va fi gata întreaga suprafaţă, adăugă Ivan Prohorovici. Graficul muncilor este gata în schemă.

— Foarte bine, şi Hromcenko tăcu un răstimp, morfolind ţigara cînd într-un colţ al gurii, cînd în celălalt. Cred că tovarăşul Aimanov are dreptate. Trebuie s-o pornim spre stepă chiar de mîine.

Faţa lui Proskudin se lungi, dar totul nu dură decît o clipă.

— Da, desigur. Numai că o să cam dîrdîim.

— Nici nu încape îndoială, confirmă Hromcenko cu sînge rece. Nopţile sînt răcoroase, către dimineaţă se cam lasă gerul, ba poate chiar să şi ningă. Nici n-ar fi de mirare, căci a staţiune balneară, trebuie să recunoaştem, nu prea miroase pe aici.

Din ungherul ei de lîngă sobă Agafia Vasilievna oftă.

Skrîjneak se ridică şi făcu vreo cîţiva paşi ; scîndurile podelei scîncіră, parcă văitîndu-se : of, dar greu mai eşti şi tu, taică !

— Comitetul raional va pleca mîine în stepă.

Cred că şi conducerea sovhozului va urma pilda comitetului raional de partid ca şi pe aceea a comitetului executiv al raionului.

„Vezi să n-o urmeze!" bombăni în gînd Proskudin.

— Dar dumneata, Stepan Trofimovici, de ce să nu pleci? începu el cumpănit. Dumneata nu trebuie să întîmpini eşalonul tineretului şi să-ţi baţi capul cu el.

— Ba de ce, răspunse Skrîjneak cu bunăvoinţă. Voi da şi eu o mînă de ajutor.

— Pentru că veni vorba, începu Peresvetov cu un aer cam întunecat. Avem o neînţelegere cu comitetul raional de partid, Nikolai Titovici. Cred că astăzi trebuie să punem şi această problemă în şedinţa de partid. Este vorba de faptul că pentru centrul raional s-au tăiat douăzeci de hectare din pămîntul nostru. Desigur, aici este pămînt destul, dar totuşi, chiar dacă e vorba de douăzeci de hectare, ar trebui să fie întrebaţi şi oamenii. În afară de aceasta, Stepan Trofimovici trebuie să construiască, şi el contează pe noi. Înţeleg, continuă Peresvetov cu o prefăcută naivitate, asta-i datoria unui comunist, conducător în sectorul economic... Dar iată, contabilul meu a făcut socoteala... Moisei Abramovici, dă-mi pentru o clipă calculele dumitale.

Kogan scoase din geantă un vraf de hîrtii. Peresvetov îşi puse ochelarii pe nasu-i borcănat, se uită în treacăt peste hîrtii şi i le dete lui Hromcenko.

— Dacă vom construi centrul raional, costul fiecărui chintal de grîne va reveni statului cu treizeci de copeici mai scump.

— Cu treizeci şi două, îl corectă Kogan.

— Cu treizeci şi două, vezi bine. Peresvetov îşi frecă energic bărbia. Nu ştiu cum să fac...

Neputîndu-se stăpîni, Proskudin se înecă de rîs, dar numaidecît făcu o mutră acră.

Motanul care dormea liniștit pe sobă, trezit de Proskudin, sări pe podea, începu să umble prin izbă încovoindu-și spinarea și, oprindu-se lîngă ușă, mieună jalnic. Toată lumea rîse.

— Du-te dracului, afurisitule, șuieră speriată Agafia Vasilievna, și cu un picior zvîrli motanul dincolo de ușă.

— Așadar, începu Peresvetov, să judece tovarășii de ce tocmai sovhozul nostru trebuie să construiască centrul raional. Și cînd te gîndești : treizeci și două de copeici la chintal... Asta înseamnează o sumă considerabilă.

— Sute de mii de ruble cheltuieli de regie, preciză Kogan.

Ivan Prohorovici începu să bată nervos cu degetele în masă.

— Ca să vorbim în general, începu Hromcenko nehotărît, asemenea probleme nu intră în competența organizației de partid a sovhozului. Asta e treaba comitetului regional. Vom discuta însă cu comuniștii și vom afla și punctul lor de vedere. Dar, totuși, dați-mi voie ! Și Hromcenko, luminat de o idee, se învioră. În raion sînt douăsprezece sovhozuri. Dacă e pe-așa, n-au decît să construiască centrul raional toate cele douăsprezece sovhozuri.

Peresvetov se gîndi că Hromcenko este un om cu cap, și ochii începură să-i rîdă.

— Dacă vor construi toate cele douăsprezece, remarcă Skrîjneak cu o voce surdă, înseamnează că de fapt nu va construi nimeni.

Hromcenko îl întrerupse :

— Dacă nu vă convine propunerea noastră, faceți presiuni asupra trustului de construcții și asupra comitetului regional. Așa cred eu.

— Și eu gîndesc întocmai ca și secretarul de partid ! spuse victorios Peresvetov.

— Și totuși, interveni Omar, eu aș insista ca să-l ajutăm pe tovarășul Skrîjneak. Și oricare ar fi relațiile dumitale cu tovarășul Skrîjneak, Kiril Ilici, nu pentru el vom construi, ci pentru partid și

pentru organele locale ale Puterii sovietice. Treizeci și două de copeici la chintal înseamnă foarte mult. Dar unde s-a mai pomenit ca activitatea organizației de partid să fie apreciată în ruble ?

Peresvetov sări ca opărit.

— Vezi, tovarășe Aimanov, începu el reținut, și eu sînt comunist și încă cu o vechime ceva mai mare decît a ta, așa încît nu s-ar cuveni ca tocmai eu să ascult predici cu privire la aprecierea în ruble a activității partidului. Dar noi sîntem trimiși pentru ca, pe lîngă toate celelalte, să veghem asupra intereselor statului și să drămuim cu tovarășul Kogan tocmai acele ruble despre care vorbești cu atîta ușurință. Țara are nevoie de grîne, și nu pur și simplu de grîne la orice preț, ci ieftine. Aceasta este, după părerea mea, o lege privitoare la agricultura noastră în genere, și la țeliniș, în speță.

Fața de bronz a lui Omar deveni stacojie. Skrîjneak clătina din capul său ras ca o bilă. Furia clocotea pornită să se reverse, dar aparent el arăta cu totul nepăsător, ca și cum toate cîte se vorbeau nu-l priveau pe el.

— Desigur, continuă Peresvetov cu aceeași voce calmă, vom contribui la construirea centrului raional într-o măsură egală cu celelalte sovhozuri, dar numai atît. Și a avut dreptate organizatorul de partid cînd a spus că Stepan Trofimovici trebuie să exercite presiuni asupra trustului. Pînă la urmă, trustul cu ce-o să se ocupe, dacă nu cu construcțiile ?

— Asta-i practicism îngust, observă Omar.

Și în clipa aceea intră în vorbă Goghi Ceacivadze, care tăcuse tot timpul. I se făcuse lehamite de această controversă ; era cu totul absorbit de pregătirea mecanizatorilor și numai ei îl interesau în acele zile.

6

— Mă preocupă o problemă, îmi dați voie? se adresă Goghi organizatorului de partid. Vorbea cu un pronunțat accent georgian, ceea ce i se întîmpla arareori.

— Da, te rog, tovarășe Ceacivadze.

Hromcenko se bucura că inginerul schimbase subiectul discuției.

— Dumneata, tovarășe Hromcenko, trebuie să te ocupi de încă un lucru, începu Goghi cu înflăcărare. Deocamdată ni s-au dat optsprezece tractoare și cîteva camioane. Cum să le împărțim între cei pe care-i instruim?

— Problema este într-adevăr serioasă, interveni Proskudin.

— Ba nu-i nici o problemă, replică Hromcenko. Oamenii vor lucra cu schimbul. Va să zică, e nevoie de treizeci și șase de tractoriști. Și de treizeci și șase conducători de remorcă. Sînt deja șaptezeci și două de persoane. Cîte camioane avem?

— Opt, și două cisterne de benzină, zise Peresvetov.

— Deci mai scădem și zece șoferi din socoteală. Total optzeci de persoane. Pe ceilalți îi vom folosi ca bucătari, calculatori și muncitori necalificați. Dar ce? Să ia lopețile în mîini și să sape gropi pentru fundațiile locuințelor nu se poate? Pînă la iarnă nici un om nu trebuie să rămînă în corturi și vagoane, nu-i așa, tovarășe Peresvetov?

— Dar cum să alegem optzeci de oameni dintr-o sută și patruzeci? i se adresă lui Hromcenko, Ivan Prohorovici. Iertați-mă că intervin într-un domeniu pe care nu-l cunosc, dar fără îndoială că vor fi certuri.

— Ei, pentru aceasta există secretarul organizației de partid, secretarul organizației de Comsomol

şi preşedintele comitetului de întreprindere, observă Hromcenko.

— Preşedinte de sindicat încă nu avem, aminti Omar.

— Fiindcă veni vorba, ce părere aveţi despre Troşkin, tovarăşi? întrebă înviorat Peresvetov. E un tînăr dezgheţat, priceput...

— Da, da, foarte, sîsîi Ivan Prohorovici.

— E un băiat bun şi s-a afirmat. Mă refer la modul în care a făcut faţă la cazarea tineretului, adăugă Proskudin, privind cu precauţie spre Omar.

— Un flăcău minunat! susţinu cu căldură Goghi. M-am împrietenit cu el încă din tren.

— Bine, de fapt n-am nici un fel de obiecţiuni. Îl vom recomanda desţelenitorilor, consimţi Omar, după un răstimp de tăcere.

Skrîjneak îl sprijini.

— Atunci e în regulă! Peresvetov rîse posac. Măcar în lucrul acesta sîntem de acord, şi tot e ceva. Iar pe fata ta, Stepan Trofimovici, adăugă el dorind să aplaneze proaspăta neînţelegere, o vom trimite calculator în vreo brigadă, dacă n-ai nimic de obiectat.

— Bine! şi Skrîjneak dădu din cap. Să se deprindă cu independenţa.

— S-a hotărît. Peresvetov se ridică în picioare. Se pare că asta a fost tot! Începu să se îmbrace. Apoi spuse: Organizatorul de partid şi cu mine vom pleca în stepă, să vedem locurile unde vom trăi.

— Să-l luăm cu noi pe agronomul-şef, propuse Hromcenko. Şi nici tovarăşul Ceacivadze nu ne va stingheri cîtuşi de puţin.

— S-a făcut, o să chem şoferul.

Peresvetov îşi aruncă impermeabilul pe braţ, luă şapca şi ieşi. După el porniră şi ceilalţi.

Şurka trase voiniceşte maşina în faţa izbei. Peresvetov se aşeză lîngă el, ceilalţi în spate.

6

Nu departe de casa Penkinilor erau așezate, ca la paradă, tractoare, camioane și cisterne noi-nouțe.

Kuzmici explica ceva Lenei și lui Petea, arătînd cu degetul ba motorul, ba roțile.

— Oprește, Șura, se rugă Ceacivadze. Trebuie să-i amintesc ceva lui Kuzmici.

Mașina se opri. Goghi sări afară și, gesticulînd cu vehemență, îl duse pe bătrîn la unul din tractoare. Kuzmici începu să dea afirmativ din cap. Era descoperit, și părul său sur și rar fîlfîia în vînt. Goghi se întoarse apoi în trap la mașină.

— Ei, ce om cu cap e acest Kuzmici ! zise el respirînd anevoie. Acolo, Kiril Ilici, la numărul doisprezece, s-au blocat pistoanele, și i-am atras luarea-aminte. Dă-i drumul, Șura !

— Cine e acest Kuzmici ? se informă Hromcenko.

— Ce să mai vorbim, e o comoară, nu alta, exclamă energic Goghi. Prea multă carte nu știe, dar tehnica o cunoaște foarte bine. Nu există un cît de neînsemnat amănunt pe care să nu-l observe. Nici nu apucasem să-i spun despre pistoanele de la numărul doisprezece, cînd el și făcuse treaba.

— Da, e un bătrîn priceput, încuviință Peresvetov. Șaizeci și șase de ani, dar e zdravăn de te apucă și ciuda.

Nemulțumit, Ivan Prohorovici începu să se agite în ungherul său.

— Și totuși puterile au cam început să-l părăsească. Tușește foarte tare, zise el acru. Asemenea oameni se prăbușesc deodată, ca fulgerați. Și să nu mă contraziceți, Kiril Ilici ! Am văzut o mulțime de cazuri.

— Bun.

Șurka conducea mașina în mare viteză, fără a-și hurduca pasagerii măcar o singură dată. Peresve-

tov îi spuse ceva lui Troşkin. Auzindu-i numele, Hromcenko i se adresă lui Şurka :

— Dumneata eşti Troşkin, cel ce va fi propus ca preşedinte al comitetului de întreprindere ?

— Chiar eu !

În sufletul lui Şurka era un freamăt de bucurie. Dar nu-şi dădea în vileag prin nimic simţămintele ce-l copleşeau.

— Maşina o conduci bine, remarcă Hromcenko.

— Va fi şi un foarte bun preşedinte al comitetului de întreprindere, zise cu căldură Goghi. În toate cele e deopotrivă de destoinic.

— E un tînăr simpatic, foarte simpatic, făcu Ivan Prohorovici. Şi eu cu Iulia Viktorovna am avut un fecior... Şi el, ştiţi... Şi tăcu, făcînd cu mîna un gest de deznădejde.

Se aşternu o tăcere stingheritoare. Hromcenko înţelese că feciorului i se întîmplase ceva tragic, de vreme ce agronomul-şef spusese „am avut".

— A pierit băiatul nostru. Şi, ştiţi, în împrejurări prosteşti. Era locotenent, abia ieşit de pe băncile şcolii ; nici mustaţa nu-i mijise. Sînge tînăr, aprig, s-a aruncat în bătălie... Trebuia să aştepte pînă ce nemţii s-ar fi potolit cît de cît, dar el, cu revolverul în mînă, pe parapetul tranşeei... Un glonţ în frunte, şi gata...

Şurka conduse maşina pînă la parul cu capătul fărîmat, înfipt în pămînt, apoi se opri.

— Iată, aici este proiectată construirea sediului central, îi încunoştinţă el.

7

O adiere de vînt, abia desluşită, isca tremurul măturicilor ruginii ale negarei. Soarele luneca către asfinţit, plutind deasupra norilor uşori ca puful. Razele scăldau cîmpia într-o lumină egală, liniştită. Pămîntul mai mustea încă sub picioare, în vreme ce pe povîrnişuri şi pe locurile ridicate

apucase a se zvînta, şi şoaptele negarei apăreau mai desluşite.

Aburii purtaţi de valurile aerului, estompînd linia orizontului, o făceau să se îngemăneze cu pămîntul, topindu-se în negura cenuşie ca perla.

Timp de cîteva minute nimeni nu scoase o vorbă. Vrăjiţi de tăcerea şi de pacea acelei zile luminoase, de neţărmurita întindere a cîmpiei, se îmbătau de aerul plin de miresmele primăverii şi ale verdeţii.

Undeva, departe-departe, fluiera un hîrciog. Iar nouraşii uşurei ca puful alunecau pe cer, zvîrlind pe pămînt o umbră mişcătoare, în vreme ce soarele, jucîndu-se parcă cu ei, aci licărea palid printre ei, aci se ivea strălucind victorios, înecînd lumea cu căldura lui.

Hromcenko puse mîna pe par şi, apucîndu-l de vîrf, îl clătină. Parul rămase neclintit.

— L-au bătut de nădejde. Hromcenko zîmbi. Dar unde e rîul ?

— Iată colo, cam la două sute de metri.

— Pe lîngă acest par va trece hotarul dinspre răsărit al sediului central, remarcă Peresvetov. Am să vă explic. Dacă vom începe să construim în jurul parului, o să fie prea aproape de rîu. Vrînd-nevrînd, oamenii o să-l murdărească foarte repede. Iar aici, apa este scumpă ca aurul ! Şi mai cu seamă apa curată.

Hromcenko dădu din cap, înţelegător.

— Între linia pe care stă parul şi graniţa propriu-zisă a sediului vom lăsa o fîşie lată cam de două sute de metri. Ceea ce înseamnă că va fi aproape la un kilometru de rîu. La marginea de răsărit a gospodăriei vom construi atelierele şi depozitele de grîne. La nu mai puţin de un kilometru depărtare de casele de locuit vom aşeza construcţiile pentru creşterea vitelor.

— Da, da, se grăbi să-l aprobe Ivan Prohorovici. Muştele sînt o pacoste grozavă.

— Tocmai. Aici ele vor fi la largul lor. Pentru spital s-a hotărît să afectăm un teren tocmai la

marginea gospodăriei, iar școala să fie construită la capătul opus. Undeva la o oarecare distanță — brutăria. Casele de locuit să se amplaseze cu fațada spre nord-est. Aici vara este o dogoare de neînchipuit, și nici un fel de perdele nu te cruță de văpaia soarelui.

— Asta am auzit, observă Hromcenko, care urmărea cu atenție explicațiile lui Peresvetov. Directorul sovhozului îl cucerea tot mai mult prin competența, prevederea și limpezimea-i de gîndire.

— Numai că ați greșit, tovarășe Peresvetov. Fațadele trebuie întoarse spre nord-vest și nu nord-est.

— Da, da, desigur, spre nord-vest, se corectă Peresvetov.

Și el se simțea atras de Hromcenko. Și trecutul lui trezea în sufletul lui Peresvetov un sentiment de respect față de acest om. „Nu oricine în locul lui ar fi consimțit să meargă pe pămînturile înțelenite. Iar el s-a oferit singur. Păcat că nu va rămîne mult la noi."

— Ar fi bine să facem un parc la sediul central, zise Hromcenko. Pomii se aclimatizează anevoie pe aici, dar la minister se pot alege vreo douăzeci de soiuri, potrivite pentru clima stepei. Nu ești la curent, tovarășe Smetankin ?

— Mi s-a vorbit la Abșansk, dar, ca să fiu sincer, am uitat. Îmbătrînesc, știți, recunoscu cu umilință Ivan Prohorovici.

— Ei, asta-i ! făcu nemulțumit Peresvetov. Dumneata ai să ne-ngropi pe toți.

— Nu, asta nu-i cu putință, exclamă cu tristețe Ivan Prohorovici. Sănătatea nu-mi este chiar așa... De altfel, asta nici nu interesează. Iar ideea cu parcul este minunată. Voi comanda neapărat pomii.

Hromcenko scurmă pămîntul cu vîrful cizmei.

— Poate că aici se va putea începe aratul în vreo zece zile. Da, e timpul să plecăm în stepă, Kiril Ilici, e timpul.

— Să aşteptăm cel de-al doilea eşalon şi să ne mutăm cu toată tabăra, consimţi Peresvetov.

— Bun.

Vreme de aproape o oră şi jumătate însemnară locurile pentru amplasarea viitoarelor clădiri. Şurka înfigea în pămînt ţăruşele dinainte pregătite. Stepa se zbîrlise parcă.

— Aţi îngrămădit atîtea, încît le putem uita lesne, rîse Goghi. Să ţii minte, Şura. Iată, aici vor fi atelierele.

— N-ai nici o grijă, zîmbi Şurka.

Apoi merseră mult prin stepă, alegînd terenurile potrivite pentru începerea arăturilor.

Ivan Prohorovici propuse să se însămînţeze pe ţelina proaspăt arată vreo patru mii de hectare grîu şi porumb pentru probă. Ceilalţi fură de acord.

— Ei, dar dacă vom ara nu cele şaisprezece mii de hectare ce ni se cuvin, ci să spunem treizeci, nu ne vor zbura oare din buzunar carnetele de partid? i se adresă cu un rîs scurt Peresvetov lui Hromcenko.

Stăteau la hotarul de miazăzi al terenului.

— Mai departe, spre sud, după cum sînt informat, sovhozuri nu sînt, iar pămîntul este bun şi acolo, nu-i aşa, Ivan Prohorovici?

— Da, da, confirmă agronomul. Soluri foarte bune. Cernoziom şi ceva suprafeţe brune. Un mic rîuleţ şi două lacuri, cam la cincisprezece kilometri de aici. Acolo, mai departe, sînt două sau trei colhozuri.

— La comitetul regional am auzit vorbindu-se că în iulie ni se vor mai da nişte maşini, spuse Hromcenko.

— Cîte? întrebă cu lăcomie Goghi.

— Probabil încă vreo zece tractoare. Cu cît vom ara mai mult, cu atît putem conta pe mai multe maşini.

— Atunci să vezi trai pe noi, Kiril Ilici, exclamă Goghi. Treizeci de mii de hectare e poate cam mult, dar douăzeci şi cinci arăm!

— De! Dacă îndeplinim planul e bine, iar dacă, cumva, îl depăşim, e şi mai bine. Hromcenko privea cu ochi îngîndurați stepa. Pur şi simplu nu-ţi vine să crezi, mai spuse el, că peste un an şi jumătate aici va foşni grîul, şi nu negara.

— Orice s-ar întîmpla, asta e sigur, observă Şurka cu o cuceritoare simplitate.

Hromcenko se uită la el cu luare-aminte: Un flăcău cîrn, cu faţa rotundă, privind printre gene cu ochii săi cenuşii, care purta o căciulă de Kuban lăsată ştrengăreşte pe o ureche. Era în el ceva semeţ, cutezător.

Hromcenko oftă şi spuse:

— Ei, bine ai zis, tovarăşe Troşkin. Voi sînteţi neam de vulturi. Numai să nu vă avîntaţi prea sus. Nu tuturor li-s aripile călite.

— Vom învăţa să zburăm de la vulturii bătrîni, replică Şurka.

Peresvetov stătea la spatele lor, asculta conversaţia şi, întunecat, clătina din capul lui încărunţit.

„Poate că a fost cam pripită propunerea mea?"

Simţea că a dat peste un om a cărui fire nu a reuşit s-o ghicească pînă la capăt. Şiretenia cam ascunsă a ţăranului şi sinceritatea, inteligenţa înnăscută şi superficialitatea, seriozitatea şi nepăsarea, punctualitatea în executarea sarcinilor şi nădejdea în „poate că", nesocotinţa şi un sănătos simţ practic, egoismul şi o largă mărinimie... toate acestea s-au contopit şi s-au împletit adînc în Şurka.

„Nu, totuşi, să mai aşteptăm", hotărî în sinea lui Peresvetov.

Hromcenko, desluşindu-i parcă gîndurile, zise cu jumătate de glas:

— Se pare că nu te-ai înşelat cu privire la Troşkin.

Peresvetov aruncă o privire posacă organizatorului de partid şi tăcu. Se uită la ceas. Era timpul de plecare! Şi porni repede spre maşină.

Lui Şurka îi sărea inima, şi el însuşi avea poftă să sară ca un ied: şi organizatorul de partid e de partea lui!

Toată vremea cît făcu calea-ntoarsă, Hromcenko tăcu şi abia aproape de haltă i se adresă lui Peresvetov:

— S-a luat o hotărîre, care va fi împărtăşită pretutindeni... Trebuie împărţit pămîntul arabil în pătrate, lăsîndu-se între ele o distanţă de douăzeci-treizeci de metri lăţime.

— Şi de ce? întrebă supărat Peresvetov. Se va pierde atîta pămînt...

— Nu fi lacom, zîmbi Hromcenko. Iată, se coace grîul. Într-o asemenea epocă el este uscat ca pulberea. Vreun gură-cască zvîrle un muc de ţigară, şi grîul ia foc. Dacă suprafaţa e neîntreruptă, va arde cu totul, în vreme ce peste o fîşie lată, ba chiar bătătorită şi prăfuită, focul nu va putea sări.

— Este clar. Fii atent, Ivan Prohorovici. Asta face parte din domeniul dumitale.

— E drept, dădu aprobativ din cap Ivan Prohorovici. Poate că singuri nu ne-am fi gîndit la lucrul acesta.

— Nu te poţi gîndi la toate, i-o reteză supărat Peresvetov.

...Seara se întruniră comuniştii. Skrîjneak îl prezentă pe Hromcenko. Aleseră delegaţi pentru prima conferinţă raională de partid, precum şi comitetul de partid al sovhozului, iar pe Hromcenko îl numiră secretar al biroului de partid.

CAPITOLUL II

1

Deasupra stepei plutea luna, scăldînd din belşug pămîntul cu lumina ei rece şi sfărîmîndu-se în Ciornaia Recika în sclipitoare pete argintii.

În haltă clipeau luminile semaforului, iar garniturile trenurilor de marfă încremeniseră, negre ; ele se opreau tot mai numeroase aici în fiecare zi ; soseau oameni la construcţia de noi drumuri şi clădiri.

La acea oră halta dormea. Din stepă năpădeau miresmele reavene ale pămîntului.

La gară, în biroul Baltabaevei, unde intrase Peresvetov ca să afle cînd va sosi eşalonul, şedea Hijneakov.

— Ce se mai aude cu trenurile, Matvei ? întrebă Peresvetov după ce-l salută.

— Al tău trebuie să sosească la orele şase, al meu mai devreme. Cam pe la trei, aşa mi se pare. Hijneakov tăcu o bucată de vreme. Nu ştiu dacă face să-i trezesc în toiul nopţii.

— Pe cine ? făcu nedumerit Peresvetov.

— Ei, pe tineri. Unde să-i mai car noaptea ? Mai bine să doarmă pînă dimineaţa în vagoane.

Ceasul din perete se văită monoton şi bătu de două ori.

Era atîta linişte, încît se auzea mugetul rîului.

— S-a dezlănţuit rîul, întrerupse tăcerea Hijneakov.

— Da, s-a înfuriat. Mă tem să nu ia podul. Şi Peresvetov căscă.

— Totul e cu putinţă. Rîurile astea de stepă sînt cu toane. Vara seacă aproape cu totul, iar în vreme de dezgheţ — să te ţii. Hijneakov tăcu un timp. Podul e cam vechi. Cum l-o împinge gheaţa... e gata.

Intră Hromcenko. Peresvetov îi făcu cunoştinţă cu Hijneakov.

— Cînd va veni eşalonul? întrebă Hromcenko luînd loc.

— Al vostru vine către ceasurile şase.

Hijneakov vorbea fără grabă. Ochii albaştri, îngînduraţi priveau undeva în gol. El îşi potrivi bărbuţa castanie şi-şi aprinse o ţigară.

„Un autentic Dîmov cehovian! gîndi Peresvetov, amintindu-şi filmul după povestirea lui Cehov *Zvăpăiata*. Tot atît de blînd, simplu şi curat..."

Trecu o locomotivă; aburii ţîşneau cu zgomot, trezind liniştea nopţii. Şi din nou tăcerea se aşternu peste întreaga haltă.

— Ei, cum te-ai înţeles cu Skrîjneak? i se adresă cu un surîs Hijneakov lui Peresvetov.

Peresvetov dădu a lehamite din mînă.

— Dacă ai auzi cum vorbeşte Skrîjneak cu de-alde noi, zise el enervat. Mie mi-a bătut chiar cu pumnul în masă. S-a deprins să poruncească! A uitat, se vede, că aici s-au adunat oamenii faţă de care nici un Skrîjneak nu poate fi mai cu moţ.

— Chiar aşa, chiar aşa! se învioră Hijneakov. Dar acum asemenea oameni au fost totuşi îndreptaţi.

— Adevărat, încuviinţă Peresvetov. Numai că nu orice pom se frînge imediat. Altul se încovoaie, mai scîrţîie cîte puţin, dar tot nu se lasă.

— Nu înţeleg, despre ce vorbiţi? interveni Hromcenko.

Peresvetov vru să spună ceva, dar Hijneakov îl opri cu o mişcare a mîinii.

— Skrîjneak este un om dificil, făcu el pe gînduri. Eu îl cunosc de mult... Dar poate, Kiril, că strîngi şi tu prea tare şurubul? Nu vreau să te apăr, adăugă el zîmbind.

— Nici n-am nevoie, mormăi scurt Peresvetov. Totuşi şi lui Skrîjneak trebuia să-i fie clar că ni-

meni nu se va împăca cu el dacă nu va înceta să mai bată cu pumnul în masă.

— Asta e drept. Numai că trebuie să înțelegi, Kiril Ilici, că nici Skrîjneak nu este un lucrător de lepădat. Dacă lucrurile ar ajunge prea departe, cine știe cui i s-ar da preferință.

„Lui Skrîjneak, îi trecu prin minte lui Peresvetov. Poate că ar fi mai bine !"

— Ei, dar pînă acolo nu se va ajunge, replică Hromcenko, pentru care relațiile dintre directorul sovhozului și secretarul comitetului raional de partid nu erau pe deplin clare. Am mai împăcat eu pe alții și mai și ! adăugă el cu un surîs vesel.

Tăcură un răstimp. Hromcenko gîndea : „Ce treabă o mai fi și asta ca doi oameni s-o pornească chiar de la bun început prin a-și vîrî unul altuia bețe în roate ? Dar poate că lucrurile nu sînt chiar atît de grave ?" Și cu voce tare zise :

— Eu sînt aici un om nou. Vorba aceea, om trăi și om vedea.

După aceea discutară cu privire la începerea aratului, și despre recoltele pe care le poate dărui acest pămînt.

— Totul depinde de timp, zise Hijneakov, întinzîndu-și mădularele. Iar de ce anume depinde aici timpul doar Allah știe ! Poate că de nimic !

— Nu spune așa, replică Peresvetov. Dacă solul va fi pregătit bine pentru iarnă, el va păstra mai multă zăpadă, iar primăvara nu se va precupeți munca pentru prelucrarea înaintea însămînțărilor, natura poate fi biruită, jucîndu-i-se astfel un renghi de toată frumusețea lui Allah. Peresvetov se uită la ceas. Tii, ce tîrziu e ! E vremea să ne culcăm. Vino la mine, Matvei.

— Mulțumesc, am să ațipesc aici.

Hromcenko și Peresvetov ieșiră.

2

Hijneakov își îndesă mai tare cascheta, se așeză mai comod și închise ochii. Între somn și veghe îi apărură cîmpuri, verdeața gingașe a sălciilor înmugurite și florile de măr în livezi.

Dar aici... Stepă sălbatică, triste depărtări! Aici nici iarba nu este aceeași, nici ochiul nu are pe ce se odihni, nici rîul nu seamănă de loc cu leneșul Rjaveț de la Krutîe Gorî. Ce vesel se scălda el în bălțile adînci de lîngă Rjaveț, împreună cu Andriușka!

Andriușka!

E o rană de-a pururi nevindecată. Lucru curios, se pare că pe propriii săi copii — o fată și un băiat — Hijneakov nu-i iubea așa ca pe acel băiețandru ciufulit, deștept, blajin ca un vițel și îndărătnic ca un mic taur. Un fiu străin, care îi devenise mai drag decît propriii săi copii!

Hijneakov se instalase în casa mamei lui Andriușka, Xenia Kedrova, învățătoare în Krutîe Gorî, atunci cînd fusese ales ca președinte al colhozului „Vernoe delo".

În ciuda tuturor greutăților, el scosese colhozul din strîmtoarea nevoilor și nenorocirilor.

Trecutul s-a dus și aproape a fost uitat.

Dar Hijneakov nu poate uita privirea nostalgică cu care îl întîmpina și îl însoțea mama lui Andriușka. Da, ea l-a iubit, iar el a trecut pe alături, s-a îndrăgostit de Rakitina. A suferit un nou eșec, așa că a trebuit din nou să rătăcească prin lume, să-și aducă cu amărăciune aminte cum a îndepărtat-o pe femeia care îl iubea, fără să-i fi spus măcar un cuvînt de mîngîiere pentru credința și dragostea ei.

Pe Hijneakov îl urmăreau pînă și acum ochii îndurerați pe care îi văzuse ultima dată atunci cînd Xenia părăsise pe neașteptate Krutîe Gorî, luîndu-l cu dînsa pe Andriușka.

O, ea ar fi putut să-i fie acum alături, iar Andriuşka, pălăvrăgind vesel, ar fi alergat cu el spre rîul Ciornaia, ce semăna atît de puţin cu molcomele rîuri ruseşti în verdele chenar al răchitelor...

3

În zori sosi eşalonul. Hijneakov ceru să se desprindă vagoanele în care călătoriseră noii-sosiţi pentru „Tihi ugol". Către ceasurile opt, tinerii se treziră. Camioanele lui Hijneakov îi duseră la sovhoz. Halta căpătă înfăţişarea ei obişnuită.

În aceeaşi dimineaţă plecară în stepă comitetul organizatoric raional de partid şi al sovietului. A fost nevoie să se împrumute tractoarele de la Peresvetov. Economul Kogan a deschis îndată un cont special pentru Skrîjneak ; transportul tractoarelor dus şi întors — atît, combustibil s-a cheltuit atît. „Şi pentru amortizare să punem ceva. Bănuţ cu bănuţ fac o copeică, copeică cu copeică fac zece copeici. Zece copeici la fiecare chintal de grîne..."

Eşalonul lui Peresvetov era aşteptat cam peste două ore. Coloana de tractoare, cu vagoanele remorcate încărcate cu corturi şi tot felul de bagaje, era gata pentru primirea deţelenitorilor.

Sub supravegherea lui Şurka s-a făcut focul la baie. Agafia Vasilievna, cu ajutorul Lenei, Zinei şi al lui Panar au pregătit masa de prînz.

Peresvetov s-a trezit devreme şi a plecat să controleze gospodăria. În vagoane Şaken isprăvea de meşterit laviţe, mese şi bănci — nu erau destule scaune şi taburete. Apoi Peresvetov se îndreptă spre gară. Proskudin se apropie de el şi începu o discuţie cu toată prudenţa. El nu înţelegea pentru ce trebuie neapărat să se plece chiar astăzi în stepă.

— Iar s-a răcit vremea, şi bătrînii spun : „Să te aştepţi la zăpadă şi îngheţuri uşoare. Nici să nu te gîndeşti la arat înainte de trei săptămîni." Afară

de aceasta sovhozul capătă materiale de construcţie, alimente, maşini-unelte şi alt echipament. Care va să zică, va trebui să umblăm în fiecare zi fără rost de la sediul central pînă la haltă. Trebuie lăsat un grup operativ, alcătuit din vreo trei oameni.

Peresvetov tăcu gîndind în sinea lui: „Grupul operativ... De, e just. Pe cît se vede, Proskudin doreşte să rămînă aici..."

Pînă la Peresvetov ajunsese însă zvonul că Proskudin nu numai că locuieşte la văduvioară, dar că şi trăieşte cu ea. „Nu, nu se poate să-l lăsăm la haltă. Atunci pe cine să lăsăm?" Peresvetov îşi revizui în minte oamenii.

— Bună idee, făcu el printre dinţi. Să-l lăsăm aici pe Omar. Şi pe Penkin, ca să-l ajute.

Proskudin îşi muşcă buzele.

— Oare Omar va face faţă?

— Ei, doar nici noi nu sîntem prea departe, mai spuse Peresvetov, uitîndu-se piezis la necăjitul Proskudin.

— De altfel, poate că e şi mai bine, încuviinţă Proskudin. Cel puţin fără el o să mai răsuflu puţin. Şi de ce mă tot atacă Omar nu mă dumiresc, se plînse el, aşteptînd o dovadă de simpatie.

— Pentru că veni vorba, am vrut să te previn, şi ochii lui Peresvetov clipiră rece. Am auzit ceva despre legăturile dumitale cu această văduvioară.

Lui Proskudin i se tăie răsuflarea.

— Ca şi cînd nu m-aţi cunoaşte, zău, începu el cu un ton de reproş. Eu să...

— Dumneata îmi cunoşti punctul de vedere asupra acestor lucruri, observă Peresvetov cu aceeaşi aspră sinceritate. Dacă voi afla ceva, milă, să ştii, nu voi avea. Du-te şi transmite lui Omar ordinul meu.

Proskudin plecă.

În întîmpinarea eşalonului veniră toţi cei ce erau liberi. Tineretul sosit cu o lună în urmă fu scutit de cursuri şi năvăli pe peron.

4

Trenul sosi.

O fată negricioasă, într-o bluză uşoară, tricotată, şi încălţată cu şoşoni înalţi, alerga ca o bezmetică pe peron, ţinînd într-o mînă geanta, în cealaltă o cană de lapte şi întrebîndu-i pe toţi la rînd unde se află pe aici sovhozul „Tihi ugol". Apoi se opri, cugetînd la ceva, fugi spre gară şi aproape că se ciocni nas în nas cu Şurka.

Cana îi căzu din mîini, făcîndu-se ţăndări.

Se spune că asta aduce noroc...

— Şura ! ţipă ea ascuţit, iar ţipătul acela de bucurie fu auzit de Peresvetov, care supraveghea mulţimea.

Fata îl îmbrăţişa pe Şurka şi sărea, atîrnată de gîtul lui. Peresvetov, interesat, îşi luă privirea de la iureşul de oameni, îndreptînd-o asupra celor doi.

Desfăcîndu-se din îmbrăţişare, Şurka se dădu doi paşi înapoi.

— Olga, cum ai nimerit aici ? !

Fata începu din nou să-l zgîlţîie.

— Şurocika, dragul meu, strigă Olga, fără să ia aminte la oamenii din juru-i. Ah, Şurocika, şi eu tot la ţeliniş... mă duceam la Hijneakov şi i-am pierdut pe ai mei. Înţelegi, am mers la o haltă de încrucişare după apă clocotită, iar trenul a plecat. A trebuit să mă urc în eşalonul vostru... Ah, dar eşti chiar tu, Şura ! Şi îl îmbrăţişă din nou.

— Vezi, că o să-ţi rupă gîtul ! strigă cineva din mulţime.

— A avut noroc flăcăul, a şi căpătat o logodnică.

— Hei, tinere, du-o direct la oficiul stării civile, ce mai aştepţi ? ! i se striga lui Şurka drept în ureche.

— Duceţi-vă ! răcni Şurka. Ei, cu cine vorbesc ? Sînt din acelaşi sat cu ea, fata i-a pierdut pe-ai săi, şi ce găsiţi de rîs în asta ? Ei, aţi rînjit de ajuns, gata, haideţi !

Şurka o trase pe Olga la o parte ; Peresvetov îi vedea, fără să audă însă ce vorbeau. Totuşi după

gesturile vehemente ale lui Şurka tîlcul nu părea de loc glumeţ. Olga asculta cu capul în pămînt, apoi îi răspundea cu înflăcărare... În sfîrşit, se potoliră. Şurka îi arătă Olgăi izba Agafiei Vasilievna, îşi scoase haina vătuită şi, după ce o puse pe umerii fetei, se îndepărtă de ea.

Foarte tristă, Olga o luă spre casa Penkinilor.

Şurka, dînd cu ochii de Peresvetov, vru să-l evite, dar acesta îl chemă. Cu mersul legănat, Şurka se apropie de director, avînd o figură de om plictisit.

— Asta cine mai e ? spuse Peresvetov, căruia îi rîdeau ochii.

— Din Berezovka, răspunse Şurka scuipînd. A pierdut în drum eşalonul lui Hijneakov şi mi s-a atîrnat de gît în văzul tuturor. Proastă, că altfel nu merită să-i spun.

— Nu prea pare... Ai avut o explicaţie cu ea şi nu părea că e proastă.

Şurka se făcu roşu ca focul. Pînă şi urechile i se făcură stacojii.

— Pur şi simplu am dojenit-o, şi posac începu să scormonească cu vîrful cizmei în noroiul de pe peron.

— Bine, nu te zbîrli. Aşa e la tinereţe. Cînd ne vom aşeza în stepă, o vei duce la Hijneakov.

Şurka tăcu.

5

Ca şi data trecută, fuseseră convocaţi responsabilii eşalonului şi, o jumătate de oră mai tîrziu, ei se şi ocupau cu pregătirea tineretului pentru mutarea în stepă. Peresvetov îl însărcină pe Şurka să-i plaseze pe noii-veniţi în vagoane şi camioane.

Apoi începu formarea brigăzilor. Se hotărî ca terenul de pe malul apusean al rîului să fie arat de două brigăzi. Cea de-a treia şi a patra vor pleca pe malul răsăritean.

— Atunci de ce să-i ducem pe toţi la sediul central ? observă Proskudin. Brigăzile răsăritene se

vor muta și așa peste o săptămînă dincolo de rîu. Deocamdată pot să rămînă și aici. Oricum ar fi, condițiile de la haltă sînt ceva mai bune.

— Nu-i nimic, zise Omar. Lasă-i să mai stea împreună cu toți ceilalți. Prea ești milos. Grija dumitale este nelalocul ei.

Proskudin, care nădăjduia că va fi lăsat cu brigăzile răsăritene în haltă, îi întoarse supărat spatele.

Tractoarele, cisternele și camioanele fuseseră împărțite pe brigăzi. Peresvetov, știind că mai devreme sau mai tîrziu va trebui să-i dea drumul lui Șurka, renunță să mai caute un șofer experimentat și, punînd degetul la întîmplare pe un nume, mormăi :

— Pe ăsta. Cum îi zice ? Aha, Taras Zvonțov din Voronej. Ei, bun. El îmi va fi șofer.

— Ei, care va să zică, un concetățean, spuse tare Skrîjneak. Ascultă, hai să facem schimb. Ți-l dau pe Ostap Ovcearenko, iar tu dă-mi-l pe Taras Zvonțov.

— Facă-se voia ta ! consimți cu bunăvoință Peresvetov.

Unind pulpanele hainelor, în rîsul general, bătură palma.

— Asta e tot, se pare. Ei, e timpul. Rămîi sănătoasă, haltă ! Bine te-am găsit sănătoasă, stepă ! Peresvetov aruncă o privire circulară prin încăpere. Mulțumesc acestor pereți, ne-au încălzit în ceasurile de frig, și, inclinîndu-se în fața Agafiei Vasilievna, zise : Și ție, inimă bună. Mergi cu noi ?

— Cu dumneavoastră, tătucule, cu dumneavoastră. Am să strîng prin casă și am să vă urmez cu vreo mașină de ocazie. Am auzit că pe omul meu îl lași aici. Plecăciune ție pînă la pămînt. Voi scăpa măcar pentru cîtăva vreme de „Maliuta".

— Omar rămîne aici, o să-l supravegheze. Ei, tovarăși, după obiceiul rusesc, să stăm jos, să tăcem puțin și s-o pornim la drum.

6

Cîmpia înțelenită era mohorîtă în dimineața aceea cînd optsprezece tractoare ale sovhozului „Zapadnîi" cu vagoane remorcate au trecut peste terasamentul de cale ferată luînd în front desfășurat direcția spre sediul central.

În fruntea coloanei mergea Goghi pe motocicletă. În spatele lui Goghi veneau Peresvetov, Hromcenko și Omar. Înainte de plecarea din haltă, Peresvetov îi porunci lui Șurka să scoată capota mașinii; cei trei din conducerea sovhozului făcură drumul în mașina descoperită. Acest lucru se făcuse cu intenție. În ajun fetele îi aduseseră lui Peresvetov un steag roșu cu stema Uniunii Sovietice. Peresvetov, care ținea steagul între genunchi, aducea cu un comandant de unitate motorizată, îndreptîndu-se spre pozițiile de luptă.

Era ceva aspru și solemn în acest marș sub cerul mohorît. Tăcea Peresvetov, tăceau secretarul organizației de partid și al organizației de Comsomol. Chiar și Șurka amuți, privind pe sub sprîncene la directorul cufundat în gînduri.

Pînza roșie a stindardului fîlfîia deasupra mașinii. Toată coloana vedea steagul roșu. Aici el avea menirea să devină simbolul bătăliei pentru fericirea oamenilor, pentru viitorul celor care astăzi stăteau încă în leagăne sau abia învățau să meargă.

Peresvetov își aminti de cea dintîi noapte pe pămîntul înțelenit. Iată că gîndul de atunci i se împlinise: pustietății îi sunase sfîrșitul.

La un kilometru de sediul central stăteau răzlețite vagoanele centrului raional. Văzîndu-le, Peresvetov hotărî ca ordinea așezării să fie făcută din capul locului. Îi strigă ceva lui Goghi. Acesta dădu cu înțelegere din cap și, după ce făcu un semicerc larg, se opri lîngă parul înfipt în pămînt. Tot aici sosi și Peresvetov.

Tractoarele și camioanele înconjurară mașina în semicerc. Șoferii stinseră motoarele.

Peresvetov puse bățul steagului pe locul din față și se sculă. După ce așteptă un minut, se adresă noilor-sosiți :

— Aici e casa noastră, zise el. Aici o să trăim, o să muncim, o să iubim, o să facem copii, și aici, cînd ne va suna ceasul, o să și murim. Și tot aici, și Peresvetov făcu o mișcare circulară cu mîna, va trebui să arăm pînă la toamnă. Și în fiecare an să facem același lucru : să arăm, să însămînțăm, să recoltăm. Vom nădăuși, nu glumă ! Numai prin încordarea tuturor mușchilor și a voinței vom aduce la îndeplinire sarcina încredințată de partid. Pentru prima perioadă nu vă făgăduiesc nimic în afară de o grea trudă. Viața va fi aici dificilă, unii, începînd chiar de mîine, vor începe să vadă stele verzi. Dar noi — nu trebuie să uitați niciodată acest lucru — am fost aleși din sutele de mii de oameni dornici de a pleca pe pămîntul înțelenit. Cei ce n-au încredere în puterile lor, și socotesc că nu vor putea îndura greutățile, să plece. Să plece chiar acum ! Pentru trîndavi și fricoși nu este loc aici, cum de altfel nu este niciunde pe pămîntul nostru. Nu ne supărăm, în locul celor ce vor da bir cu fugiții vor sosi alții. Asta e tot.

Ploaia încetase. Norii cenușii, dezlînați se ridicau tot mai sus. Ceața se risipi și în vîlcele. Negara umedă se îndreptă și prinse a vui în vînt.

Peresvetov dădu dispoziție prin Șurka să se aducă vagonul biroului sovhoznic. Tractorul se întoarse și aduse vagonul pe locul indicat.

Peresvetov ieși din mașină și fixă steagul deasupra ușii biroului.

Răsunară aplauze, la început timide, apoi puternice. Hromcenko se ridică cît era de voinic și intonă *Internaționala*. Două sute de voci îl susținură. Imnul partidului răsună deasupra țelinișului.

Peresvetov simți cum îl furnică prin spate de emoție. Începu să cînte și el împreună cu toți. Vocea sa de bas răsuna grav.

Cînd imnul se stinse, în tăcerea ce se înstăpîni peste meleaguri se auzi vocea lui Peresvetov. El

ordonă să se așeze imediat vagoanele și să se ridice corturile, în așa fel, încît pînă seara toată lumea să aibă un acoperiș deasupra capului.

7

— Cine conduce tractorul S-80 ? i se adresă Peresvetov lui Șurka.

— Kuzmici, tovarășe director.

Peresvetov se gîndi și spuse :

— Nu, nu e în regulă.

— Ce anume ?

— Trebuie să fie arate hotarele uliței principale acolo unde am indicat. Iar vagoanele și corturile trebuie puse nu în dezordine, ca la centrul raional, ci pe două linii drepte. Kuzmici are ochi de om bătrîn. El nu vede nici la o sută de pași.

Șurka se învîrti pe lîngă mașină, apoi spuse cu glas rugător :

— Dați-mi voie mie, Kiril Ilici. Încă din tren am visat să trag prima brazdă pe țeliniș.

Peresvetov tăcu un timp.

— Dar ai să poți ? Tractorul nu este o mașină cu dublă tracțiune.

— Da ce, n-am lucrat și pe tractor ! Nu mă refuzați, tovarășe director. Vă voi fi recunoscător toată viața.

— Bine. Știi de unde să începi ?

— Doar eu am bătut țărușii.

— Dă-i drumul. Peresvetov zîmbi. Și ține minte această clipă, Troșkin. E prețioasă.

— Kiril Ilici ! Și Șurka își apăsă mîinile pe inimă.

— Ei, ajunge ! Peresvetov lungi buza de sus, iar mustățile i se zbîrliră. Cheamă-i pe responsabili la mine.

Șurka porni în fugă spre tractorul condus de Kuzmici. Acolo Belîi stătea de vorbă cu bătrînul.

— Acesta este tractorul de rezervă ? îl întreba Belîi pe bătrîn.

— El e, dar ce te interesează?

— S-a învîrtit de mașină, boșorogul. De ciudă, fața puhavă a lui Belîi fu năpădită de pete roșii. Tuturor moșnegilor li s-au dat tractoare puternice, iar nouă, ălor tineri, tot ce e mai vechi. Bună treabă!

— Eu sînt „moșneagul"? Și Kuzmici se zbîrli supărat.

— Măi, băieți! îi strigă Belîi pe tractoriștii ce se adunaseră în jurul lui Hrebtov.

Aceștia se grăbiră spre el.

— Ați văzut cum stau lucrurile? începu cu nepăsare Belîi. Iată, pe hodorogul ăsta l-au pus pe un S-80.

— Ia sfîrșește cu bîrfa, zise Hrebtov cu o voce obosită.

— Nu e nici o bîrfă, mormăi Belîi, măsurîndu-l pe Hrebtov din cap pînă în picioare cu o privire arogantă. Eu sînt pentru dreptate. Este oare posibil să i se dea o mașină puternică unui bătrîn oarecare, iar

tineretul să lucreze pe dracu știe ce?

Ici, colo se auzeau murmure în mulțime. Șurka își făcu loc cu coatele spre mijloc și-l atinse pe Belîi pe umăr.

— Cine ăi fi tu? De ce îl jignești pe Kuzmici, ticălos nenorocit? Știi oare ce fel de om este? Of, slană de porc ce ești!

— Știi cine sînt eu?

Belîi își dădu în lături pufoaica. De sub haina întoarsă străluci aurul unei decorații.

— Bine, nu-ți mai da ifose, și Șurka îi dădu un bobîrnac peste nas. Nu mai spune, ia te uită ce persoană importantă!

În mulțime se auziră rîsete. Afonea Krovlev rîdea în hohote, chircindu-se și ținîndu-se de burtă.

— Să nu-mi atingi nasul, urlă Belîi. O să-ți dau una, de-ai să uiți și cine ești.

— E şoferul directorului, strigă cineva din mulţime.

— Aha, adică un lingău? Ei, acum totul e limpede.

— N-am poftă să mă încaier cu tine, mormăi furios Şurka printre dinţi. Dacă vîri pumnul în aluat, nu-l mai poţi smulge afară, şi, dîndu-i iarăşi un bobîrnac peste nas lui Belîi, care se zăpăcise, zise: Bătrînul e pe tractor de atîţia ani cîţi tu nu ai cu totul, mucosule, ai înţeles?! Haide, arată-ţi steaua, Kuzmici! minţi Şurka.

Bătrînul nu avea nici o stea. Kuzmici dădu din mînă, scoase şăpcuţa şi începu să-şi netezească părul sur.

— Va să zică, el o să rămînă pe S-80? se înfurie Belîi.

— O să rămînă. Iar eu o să lucrez cu el în schimb, minţi din nou Şurka. Şi nu mai face pe grozavul, unchiule Aluat. Decoraţia ţi-ai agăţat-o acasă, la Verhnerecensk... Încearcă de o cîştigă aici. Şi iată ce e: directorul a ordonat ca toţi responsabilii să vină la el. Repede! Lui nu-i place să aştepte şi n-o să se uite la decoraţiile voastre. Urcă-te în maşină, Kuzmici. Tractorul îl voi conduce eu. Directorul mi-a încredinţat o sarcină de răspundere.

Kuzmici se urcă în cabină. Cînd Şurka puse piciorul pe scara din partea opusă, Belîi îl apucă de scurta îmblănită.

— Ce s-a întîmplat? răsună vocea surdă a lui Peresvetov. Unde sînt responsabilii? Hei, Troşkin, ce se petrece aici?

Mulţimea se potoli.

— Nimic, tovarăşe director, zise nepăsător Şurka. Am vorbit cu băieţii ca de la suflet la suflet. De una, de alta. Iertaţi-mă, eu sînt acela care i-am reţinut pe responsabili, povestindu-le cîte şi mai cîte despre ţeliniş, fiindcă am fost cel dintîi care am nimerit în aceste frumuseţi, mai ceva decît insulele Hawai, unde prosteşte visam să ajung.

Privindu-l pe Peresvetov cu un aer nevinovat, Șurka mințea, fără o umbră de prefăcătorie în glas.

— Ai și găsit momentul să ții conferințe, mormăi Peresvetov. Și nu te lăuda prea mult că ești primul. Ce mai pionier! Toți sînt primii.

— E adevărat, tovarășe director, încuviință respectuos Belîi. Apreciase cum nu se poate mai bine minciuna lui Șurka, zicîndu-și că, deși buclucaș, băiatul ăsta nu-și trădează prietenii. Dar nici directorul, după cît se vedea, nu-l prea cocoloșește. Noi, tovarășe Peresvetov, vorbeam despre distribuirea tractoarelor. Belîi ezită, căutînd cuvintele potrivite. Totuși, credem că pentru un S-80 Kuzmici e cam slab. Tinerilor le-ar fi mai la îndemînă.

Lui Peresvetov nici nu-i trecuse prin gînd să-i dea lui Kuzmici un tractor puternic. Dar amestecul celorlalți îl mîniase.

— Cine ți-a permis, tovarășe Belîi, să faci un miting cu privire la ordinul meu? O să mai crești, o să te așezi pe locul meu, și atunci o să dai dispoziții. Deocamdată eu sînt stăpîn aici și n-ar trebui să repet de o sută de ori că ordinul unui director de sovhoz pe pămînturile înțelenite este totuna cu ordinul unui comandant în plină bătălie. Kuzmici va rămîne pe acest tractor. Mai aveți ceva de întrebat?

Bosumflat, Belîi tăcea. Peresvetov începu din nou să vorbească:

— Acum vom trasa hotarul străzii principale. Ca să zic așa, vom trasa prima brazdă în țeliniș.

— Un moment solemn totuși, zise încet Afonea Krovlev.

— Tocmai! Peresvetov îi surîse lui Krovlev. Cum te cheamă?

— Afanasi Sidorovici, răspunse răspicat Afonea. Sîntem din familia Krovlevilor, tovarășe director.

— Numele mi-e cunoscut, zîmbi Peresvetov. Vreun milion și jumătate de Krovlevi poate că s-ar găsi în țară, ai?

— Sîntem din Zvenigorod, explică cu importanţă Afonea.

— Bun!

Peresvetov îi netezi părinteşte capul roşcovan ras, ceea ce nu cerea vreo sforţare deosebită, căci Afonea era atît de scund, că-i ajungea directorului cam pînă la brîu.

Belîi îl întrebă:

— Iată, aţi vorbit despre cea dintîi brazdă. Cine e vrednic s-o tragă?

— Troşkin şi Bazarov, urmă răspunsul rece.

— Aşa e, se învoi Hrebtov.

Belîi tăcu.

— Ei haide, dă-i drumul, Troşkin, nu mai zăbovi! îl dojeni Peresvetov.

8

Şurka se aşeză la volan. Tractorul hurui înfundat, apoi începu să bubuie şi o luă din loc.

Tractoriştii şi Peresvetov îl urmară.

Lîngă ţăruşul care arăta începutul uliţei, Şurka făcu un viraj. Pînă se ataşă plugul, el privi încordat negura vineţie ce se tîra pe cîmp. Nu vedea, acolo unde se termina strada, cel de-al doilea ţăruş. Dar brazda trebuia să fie dreaptă pe distanţa de un kilometru. Nu degeaba vorbise Peresvetov despre ochii bătrîni ai lui Kuzmici şi nu avea încredere în ei.

Pe spatele lui Şurka începură să curgă şiroaie de sudoare rece. Nici un punct de reper în depărtare. Nici o tufă sau moviliţă acolo unde trebuia întoarsă maşina şi de unde urma să se întoarcă pentru a trage o altă brazdă, paralelă cu cea dintîi.

În mulţime, Şurka îl văzu pe Peresvetov. Acesta mesteca o ţigară cu o prefăcută indiferenţă. Ivan Prohorovici, gesticulînd agitat, îi demonstra ceva lui Hromcenko. Petea îi făcea lui Şurka semne cu mîna. Şurka îi răspunse cu un semn din cap. Lena privea în lături. Faţa ei îngustă, lipsită de frumu-

sețe, nu exprima nimic în acea clipă. Kogan se uita distrat la toți. Nurhan își clătina maiestos barba, iar ochii lui nemișcați nu-l slăbeau de loc pe Șurka. Belîi, mînios, îi spunea ceva lui Proskudin, iar Afonea Krovlev și Hrebtov rîdeau dînd din mîini, și era hazliu să privești la această pereche : Afonea alături de Hrebtov părea într-adevăr un prichindel.

Fiecare mișcare a lui Șurka era urmărită de Panar. El îi aruncă o privire. Panar își răsucea pe deget capătul cosiței, iar ochii ei umbriți de gene parcă îl implorau pe Șurka.

După ce termină cu prinsul plugului, Goghi se apropie de Șurka, îl bătu cu palma murdară peste fața și zise, rîzînd vesel :

— Dă-i drumu, Troșkin. Să nu faci de rîs neamul de vulturi !

Șurka se aplecă spre Kuzmici. Huruitul motorului îi înăbușea vocea întretăiată de emoție.

— Nu văd nimic înainte, moșule, chiar dacă mă omori, a dracului ceață !

— Cască ochii... Uite, fîlfîie în vînt un mănunchi de negară, îl vezi ? Kuzmici întinse mîna. Ține drept spre negara aceea, băiete, și nu vei greși. Dar să nu mai ocărăști, adăugă blajin bătrînul.

— La dracu, care tufă ? ! Unde este ?

Buzele uscate ale lui Șurka de-abia se mai mișcau. Între timp, mîna tremurîndă apucă frîna și o trase.

— Privește, privește atent ! Uite colea, pe locul ridicat, vezi ?

Șurka, apăsînd pe accelerator, privi în direcția spre care arăta Kuzmici. Și, într-adevăr, cam la vreo trei sute de metri fremătau tresărind măturițele de negară, ce creșteau pe un dîmb abia deslușit.

— Tu, moșule, ai lunetă, și nu ochi.

— Ei, asta e ! Și Kuzmici se simți jignit. Ce nevoie am eu de lunetă ?

Mai departe au mers în tăcere.

8

De pe fruntea lui Şurka se prelingea năduşeala. Necăjit, îşi dădu la o parte moţul roşcovan şi atîta îşi pironi înainte îndărătnica privire, încît în faţa ochilor începură să-i joace rotocoale de foc. Pentru o clipă, care trecu neobservată de mulţimea ce urla, Şurka mai reţinu tractorul, răsuflă din fundul rărunchilor, îşi şterse sudoarea de pe faţă cu mîneca şi conduse maşina spre măturicile de negară.

Inima lui îşi reluă bătăile obişnuite, iar adierea unui vînt uşor îi zvînta năduşeala.

Mulţimea mergea în urmă, rîzînd, fluierînd, dînd din mîini. Şurka nu auzea nimic şi nu vedea pe nimeni, ci doar în faţă-i un smoc de iarbă.

Şi iată că şenilele trecură peste smoc necruţătoare...

Mai departe treaba merse mai uşor: unele văluriri ale pămîntului îi slujiră drept puncte sigure de reper.

Kuzmici pufăia din ţigara răsucită şi, din cînd în cînd, îl îndrepta pe Şurka:

— Puţin mai la stînga, băiete. Acum, ţine-o aşa. Mai la dreapta, mai la dreapta, mucosule, cu cine vorbesc?!

Apoi Şurka văzu ţăruşul salvator. Apăsă pe accelerator şi, înconjurînd cu avînt ţăruşul, opri tractorul.

Printre hîrîiturile motorului, Şurka auzea larma însufleţită. Cineva strigă „ura": Şurka recunoscu vocea lui Petea.

Rămase în cabină cîteva clipe; picioarele înţepenite îl duseră anevoie pe pămînt.

Cu chiote şi rîsete, băieţii îl ridicară pe Şurka, aruncîndu-l în sus. El zbura în văzduh şi cădea pe mîinile întinse, şi din nou se avînta în sus. În sfîrşit îl lăsară pe pămînt.

Capul i se învîrtea iar; îndărătnice, picioarele înţepenite de-abia i se mai mişcau. Şurka privi în depărtare: brazda, de un negru lucios, era dreaptă, fără nici o şerpuitură.

Şi ea îl ducea pe Şurka spre izbînda pe care acum aproape c-o cîştigase.

Brazda paralelă o trase Kuzmici, în vreme ce Şurka, stînd alături, îi şoptea încotro s-o ia.

— Ia mai du-te dracului, se oţărî bătrînul. Fără tine crezi că nu văd ?

— Ei, moşule, îţi voi păstra o veşnică recunoştinţă, spuse Şurka, şi un nod i se opri în gît. În vecii vecilor să ţii minte...

— Bine, bine, zîmbi cu îngăduinţă bătrînul.

Şurka o văzu pe Panar. Ea îl privi drept în ochi, adînc şi cu bucurie, apoi se întoarse şi plecă.

CAPITOLUL III

1

Toată ziua, pînă la miezul nopţii, dură instalarea tineretului pe locul cel nou.

Toate, toate sînt aici neobişnuite, fiecare fleac este un eveniment ! Mulţi dintre cei veniţi au fost de nenumărate ori în excursii şi ştiau ce înseamnă un cort. Dar aici chiar şi cortul părea ceva deosebit. Cînd au început să instaleze primul cort, o mulţime uriaşă înconjura pe oamenii umblaţi, care se pricepeau să facă această treabă.

— Priviţi, un cort ! răsunau vocile entuziasmate. Şi încă unul militar, specifică un cunoscător. În el o să încapă un pluton întreg.

Tinerii de la sate pipăiau pînza, se uitau înăuntru.

— Au sosit laviţe ! strigau bucuroşi alţii, văzînd un camion din care se descărcau laviţe de lemn.

— Priviţi, e şi o masă ! răsună cu entuziasm o voce din mulţime.

Masa fu cercetată, de parcă nimeni nu mai văzuse niciodată aşa ceva.

— Dar cum e cu soba? întrebă o fată care stătea alături de Goghi, comandant aici.

— Ai să te încălzeşti cu propria ta căldură, răspunse Goghi.

Rîseră cu toţii.

Cînd terminară cu primul cort, fiecare simţi că trebuie neapărat să intre în el, să se uite împrejur şi să privească pe ochiul de geam afară.

Alături, băieţii instalau vagoanele care stîrniră interesul general. Deşi nu aveau nimic deosebit: o casă mică de scînduri pe tălpici, ca să fie mai uşor transportabilă din loc în loc, o scăriţă de fier în faţa uşii, două ferestre mici, o sobiţă, paturi suprapuse, un acoperiş plat cu o gaură pentru hogeag.

— Iată, în aceste palate va trebui să locuim, zise în glumă Şurka.

— Pînă vom construi casele, adăugă Goghi.

— De, asta cam aşa e, mormăi Kuzmici. Cu vremea, le vom avea pe toate din belşug.

După ce se săturară de admirat noile vagoane, proaspăt vopsite, tinerii plecară într-un alt loc, unde era amenajat centrul medical.

Zina cam striga la Şaken. El strunjea, tăia cu ferăstrăul, bătea cuie, privind cu teamă spre chipul sever al doctoriţei. De Şaken era nevoie pretutindeni, dar el, fără să scoată o vorbă, se descotorosea de toţi şi se lungea dinadins cu lucrul, ca să zăbovească cît mai mult la centrul medical.

— Priviţi, fraţilor, o să fie un spital în toată regula! le spunea un tînăr băieţilor ce făcuseră roată în jurul vagonului.

Discutară multă vreme: va fi oare un spital adevărat, sau aşa, numai de ochii lumii?

Zina se enervă şi spuse:

— Ei, cînd o să-şi reteze careva degetul, atunci o să afle dacă e sau nu spital adevărat.

Tinerii mai rămaseră vreme îndelungată, discutînd încă fel de fel de probleme. Cînd va fi construită cantina? Unde o să ia acum masa?

— Dar vreo baie o să se facă?

— Auzi, ce-şi doreşte! Baie îi trebuie!

Discuţia se încinse în contradictoriu. Unii argumentau că este foarte cu putinţă să se ia masa în cort, sau chiar sub cerul liber. Alţii spuneau că nu e bine. Trebuia să se pregătească întîi totul, iar apoi să fie chemat tineretul la pămîntul înţelenit. Zina spuse supărată că nici baia, nici cantina n-o să pice din cer, şi că ele trebuie construite. Şi toată lumea este datoare să construiască.

— Nu au fost comandaţi muncitori specialişti de la Moscova, adăugă ea.

Petea veni în fugă pe lîngă vagon cu vestea:

— Se instalează uzina electrică!

Toţi se năpustiră într-acolo, unde Goghi, cu ajutorul tractoriştilor, aşeza stîlpii provizorii de transport electric de la staţie. Motoraşul fusese adus tocmai de la haltă. Tîmplarii ridicau un şopron.

Fata care se interesase dacă în cort o să fie sobă întreba cu naivitate ba pe unul, ba pe altul:

— Oare e cu putinţă să se aprindă lumina? Aşa ca la noi la Minsk, sau altfel?

Hrebtov răspunse sarcastic:

— Da de unde, cu totul altfel, ca la ţeliniş. Cum te-atingi de bec, cum îţi ia foc mîna.

Deşi nu socotiră răspunsul prea de duh, băieţii rîseră totuşi îndelung.

Apoi merseră spre centrul gospodăriei. Vagonul se dovedi prea strîmt pentru administraţia sovhozului. Peresvetov ordonă să se aşeze un cort mare pentru birou.

Aici gospodărea Kogan.

— Auzi, acesta este biroul, explica tînărul care cu o jumătate de oră înainte îi lămurea pe tovarăşii săi cu privire la spitalul „în toată regula".

— Dar ăsta cine e? răsună o voce din mulţime.

— De cine întrebi?

— De ăla roşcovan.

— Ăsta e contabilul nostru şef, zise Marusia Sidorocikina. Tovarăşul Kogan Moisei Abramovici.

— Fraților, aici există chiar și un contabil ! făcu cineva, sincer entuziasmat.

— Va să zică, el ne va plăti lefurile ?

— Dar unde e casieria ?

— Iată că se aduce o casă de fier. Priviți, priviți ! Uite ce mare e.

— Mîine tovarășul Kogan va pune în ea bănișorii, remarcă Marusia.

Casa de fier fu lăsată jos pe pămînt, iar tinerii îi atinseră cu respect carcasa de oțel.

— Aici chiar dacă bagi un milion, tot mai rămîne destul loc, zise același tînăr.

Lîngă bucătăriile militare de campanie trebăluiau Agafia Vasilievna, Lena și femeile de la haltă.

— Ce spui, o adevărată bucătărie ostășească !

Băieții priveau cu multă curiozitate cum manevrau bucătăresele diferite cazane, căldări și castroane. Orice lucru, care acasă era atît de obișnuit, aici părea cu totul deosebit.

Către seară, cînd corturile și vagoanele, despărțite printr-un drum larg, se aliniaseră pe două rînduri, Peresvetov și Ivan Prohorovici inspectară așezarea, care parcă răsărise din pămînt.

— Pe ambele părți ale drumului vom sădi pomi, zise Peresvetov.

— Da, da, la toamnă, negreșit. Și totuși e plăcut să te gîndești, Kiril Ilici, că o stepă goală a devenit acum aproape un orășel. Ce e drept, nu prea frumos ca înfățișare, dar totuși...

Ivan Prohorovici avea un suflet tînăr și alături de noii-sosiți trăia intens această zi și toate cîte se făceau în stepa peste care începea să se aștearnă tăcerea.

Peresvetov se gîndea și el, profund emoționat, la deșertul unde poposise omul, o dată pentru totdeauna. Și chiar dacă iarna stepa o să urle ca o haită de lupi, iar vara se vor năpusti asupra ei pustiitoarele furtuni de pulbere, iar soarele necruțător va usca pămîntul, oamenii tot nu vor pleca. Vînturile nu vor putea prăbuși corturile, nici

smulge vagoanele din locurile lor, şi nici abate la pămînt stîlpii liniei de transport electric.

Nu departe de aşezare se întindea drumul spre celelalte unsprezece sovhozuri ale raionului Verhnerecensk. Şi în această zi, ca şi în cele următoare, pe lîngă sediul central al sovhozului „Zapadnîi" şerpuiră necurmate coloane de tractoare şi camioane, se transportară case prefabricate, lăzi cu geamuri, ciment, buşteni, maşini-unelte, staţii electrice...

Şi veneau oameni ; un nesfîrşit şuvoi ce se întindea peste stepă. Părea că întreaga Rusie tînără se mută pe aceste necruţătoare meleaguri.

2

„Să zbori cu avionul deasupra ţelinişului, gîndea Peresvetov, să priveşti aceste şiruri de corturi şi vagoane, aceste coloane de fum ce se preling de la locuinţele omeneşti către tăria cerului, tractoarele şi camioanele tîrîndu-se pe drumuri ce doar cu o lună în urmă nici nu existau !... Poate păsărilor le pare stranie lumea de sub ele. Haitele de lupi vor fi silite să se retragă mai departe... Şi negarei i-a sosit sfîrşitul... Bun ! Păsările se vor deprinde cu omul, grîul va lua locul negarei. Peste un an voi ţine eu oare minte locul unde am bătut cel dintîi par ? Putea-voi oare să arăt acea fîşie de pămînt pe care a stat vagonul ce mi-a slujit de locuinţă ?"

Ivan Prohorovici şi Peresvetov mergeau în tăcere către cortul administraţiei. Acolo aşteptau trei mese : una pentru director, una pentru Kogan şi cealaltă pentru Proskudin. Covor le era negara, podea, întinsa stepă, iar sub învelişul pămîntului dormeau, după cum ştia Kogan, zăcăminte de cărbune. „Şi dacă l-am extrage şi am aproviziona sovhozurile, gîndea Kogan. Cît s-ar cîştiga ! Şi un chintal de grîu ar reveni o nimica toată."

După ce Peresvetov cercetă cortul, hotărî să se mute în el. În vagonul în care înainte de venirea

în stepă își avea locuința și biroul fură instalați Ivan Prohorovici, Proskudin și Goghi.

— Mie are să-mi fie bine și în cort, spuse vesel Peresvetov. Îmi voi face un ungher, voi pune un pat și... ce poate să fie mai bine? Cel puțin, aerul e curat. Va fi un exemplu pentru noii-sosiți și mai puține buclucuri; uite, și directorul locuiește în cort.

Ivan Prohorovici se răzvrăti.

— Îmi cer iertare pentru un cuvînt, poate aspru, dar de ce trebuie ca noii-veniți să ia exemplu numai de la dumneata? Bătrînul se înfierbîntă; nu glumea de loc. Și eu vreau să fiu un exemplu. Da, vreau. Îmi iau îngăduința să vă atrag luarea-aminte că nu sînt încă o ruină.

Peresvetov îl liniști cu greu pe Ivan Prohorovici, pretextînd că dacă el ar fi instalat aici ar trebui pus încă un cort pentru birou, iar corturi sînt și așa prea puține.

Cum se întunecă plecară cu toții la culcare. Noaptea se nimeri a fi caldă, tăcerea stepei te trăgea la somn. Tinerii, care munciseră din plin peste zi, adormiră îndată.

Dimineața, Peresvetov își aminti de hotărîrea sa de a lăsa la haltă un grup operativ și îi spuse lui Omar să plece fără întîrziere. Se aștepta un eșalon cu material de construcție, și acesta trebuia descărcat cît mai repede. Cu Omar pleca și Lena; îi ducea Șurka cu mașina directorului.

— Cu acest prilej o vei duce pe consăteanca ta la sovhozul lui Hijneakov, îi zise Peresvetov lui Șurka. Și transmite-i lui Matvei Ivanovici salutări din partea mea.

Cu o privire piezișă, Șurka începu să îndruge verzi și uscate și anume că el nu ar ști drumul spre Hijneakov, că, după cum se zvonește, podul de peste Ciornaia Recika se prăbușise lîngă haltă și că, la urma urmelor, cu Olga mai au timp.

— Mie să nu-mi umbli cu cioara vopsită, se supără Peresvetov. Totodată, ai să afli dacă într-adevăr podul a fost dărîmat. Cînd o să putem da un

avans noilor-veniți? i se adresă Peresvetov lui Kogan.

— Mîine, răspunse Kogan, instalîndu-se cu registrele sale în colțul cortului.

— Iertați-mă, tovarășe director, că vă întrerup, spuse Șurka, făcîndu-se mic de tot. Ea nu vrea să meargă la Hijneakov.

— Care ea?

— Păi asta... Consăteanca mea. Ce proastă! Aici, zice, îmi sînt toate prietenele, m-am obișnuit cu ele...

— Prostii! O să-și găsească prietene și la „Tihi ugol". Eu n-am umblat niciodată să ademenesc oamenii. Dacă Hijneakov îi dă voie, nu am nimic împotrivă, las-o să lucreze la noi. Du-te, du-te, n-am vreme, încheie Peresvetov, așezîndu-se lîngă Kogan.

Șurka, cu aerul unui om zdrobit, merse încet spre mașină.

— De ce ești așa de necăjit? îl întrebă Omar cu simpatie.

— Ia duceți-vă cu toții! se oțărî Șurka. Să trecem pe la punctul medical, s-o iau și pe nesocotita aia...

Șurka opri mașina lîngă punctul medical și, chemînd-o pe Olga la o parte, îi tot explica ceva. Olga, preocupată de examinarea propriilor săi șoșoni, răspundea cu sfidare. Apoi pînă la Omar ajunseră cuvintele lui Șurka:

— Bine, ia loc.

Panar nu-și dezlipea ochii de la ei.

Zina se repezi la secretarul organizației de Comsomol.

— Ce să spun, sînteți grozavi! Buzele ei copilărești fremătau. Olga e de acord să fie infirmieră la mine, iar voi mi-o luați.

Omar îi spuse că el nu știe nimic în legătură cu Olga, ci doar că Proskudin îi va trimite chiar mîine infirmiere.

Mașina înainta pe ulița care primise deja denumirea de „A țelinișului". Deasupra cortului adminis-

trației fîlfîia în vînt steagul roșu, fixat pe o prăjină lungă.

Pretutindeni ardeau focurile, la care femeile fierbeau apă. O adiere de vînt mișca cearșafurile și cămășuțele de copii, întinse la uscat. Din corturi se auzeau rîsete și glasuri vesele.

*

Olga era fiica vitregă a lui Krujkov, șeful miliției raionale din Berezovka. Tatăl vitreg o iubea, dar tocmai el era întotdeauna scos vinovat față de Olga și de mama ei. Dacă Olga răspundea cuiva grosolan, de vină era tatăl vitreg — este și de înțeles, căci, pasămite, neavînd tată, cine era să-i dea educație? Dacă Olga era obraznică cu tatăl vitreg, tot el era de vină, căci nu poți culege decît ceea ce-ai semănat. Așa creștea Olga, cu toane și repezită...

Anii treceau, și caracterul ei se îmblînzea treptat-treptat.

Pleca adesea la rîu și ședea privind cum se stinge, pe nesimțite, lumina înserării.

La apus de Berezovka se înșira un lanț de coline cu povîrnișuri domoale, iar în spatele lor se întindeau cîmpurile. Olga venea aici să-și învețe lecțiile. Dacă vedea femeile la prășit, lua sapa din mîna obosită a vreuneia dintre ele și lucra la rînd cu toate celelalte.

Iar apoi, urcîndu-se pe colină, se așeza pe iarbă, împletea cununi sau privea îngîndurată priveliștea din jur.

Iată colo o moară; parcă dă din aripi fără să vrea. La dreapta ei șerpuiește în luciri argintii un rîuleț. Norii plutesc deasupra cîmpiilor învăluite de o negură sinilie, goniți de adierea unui vînt ușurel ce unduiește desișul verde al tinerei secare.

Și Olga începea să cînte. Deși cîntecul nu era prea reușit, îi era totuși cel mai drag, pentru că-l compusese Șurka.

Îndepărtate depărtări, de priviri necuprinse,
Cereştile ţării de-o paşnică lumină-ncinse !
În căpruii tăi ochi, în ochii tăi iubiţi,
Cuibăritu-s-au, astăzi, diavoli răzvrătiţi...

Olgăi i se părea că vede depărtări atît de nețărmurite, încît ochiul nu avea pe ce-şi odihni privirea pînă la linia orizontului, unde hoinarul vînt gonea cutreierînd slobod şi nestăvilit deasupra spaţiului nesfîrşit şi tăcut, aplecînd negara spre pămînt.

Uneori ea urmărea vreme îndelungată un tractor ce se tîra pe cîmp, lăsînd în urmă-i brazde umede şi lucioase. Şi ea ar fi vrut să conducă singură o maşină, departe-departe.

Dar şi această dorinţă era trecătoare.

Iată, Mişka Hobotov voia să fie zootehnician. Şurka năzuia spre mări şi oceane, unde din ceaţa rece şi cenuşie ieşeau banchize de gheaţă; una dintre prietene visa să cultive grădini, o alta să lucreze la o grădiniţă de copii...

Dar Olga nu putea să spună ce vrea. Era timpul să-şi aleagă un drum, dar pe care anume ?

Vara, Olga se cufunda în desişul pădurii şi, lungită pe iarba dogorîtă şi presărată cu cetina din anul trecut, asculta foşnetul pinilor, contopit într-un vuiet maiestos şi solemn.

Cînd Şurka plecă să înveţe la Şcoala de mecanizare, Olga se întristă de tot. Îi părea rău de ceea ce făcuse, căci lucrurile se isprăviseră printr-o ruptură. Şurka tăcea. Iar Olga era prea mîndră ca să-i trimită vreo scrisoare pocăită. Apoi Şurka plecă pe pămînturile înţelenite.

Puţină vreme după aceea, la Berezovka sosise inginerul Pavel Lukin. Tînăr şi timid, el roşea ca o fată cînd dădea cu ochii de Olga, fapt care o amuza şi o mişca deopotrivă. Peste cîteva luni el îi destăinui dragostea sa. Olga, căreia îi era milă de el şi care credea că îl iubeşte numai pe Şurka, răspunse în doi peri. Îi plăcea Pavel Lukin, dar nu încetase să aştepte veşti de la Şurka.

Cînd la Berezovka sosi scrisoarea lui Hijneakov, în care el chema tineretul în sovhozul lui de pe pămîntul înțelenit, Olga hotărî să plece și ea. „Poate voi da și de Șurka pe acolo!"

Cu ochii închipuirii ea vedea depărtările stepei, vîntul haihui, ce cutreieră slobod întinderea nețărmurită, și ciocîrlia, care îi va cînta din adîncul albastru, fără fund al cerului :

Îndepărtate depărtări, de priviri necuprinse,
Cereștile țării de-o pașnică lumină-ncinse!
În căpruii tăi ochi, în ochii tăi iubiți,
Cuibăritu-s-au, astăzi, diavoli răzvrătiți...

Auzind că pleacă, Lukin îi spuse cu înflăcărare :

— Am să viu la dumneata, Olga! Poate că acolo... ai să...

La despărțire, Olga îi dete voie s-o sărute.

4

După ce îi lăsase la haltă pe Lena și pe Omar, Șurka pornise s-o ducă pe Olga la Hijneakov, dar în drum se răzgîndi.

Se trezise în el simțul practic al țăranului. Oricum, Olga era drăgăstoasă, bună gospodină... E drept, puțin cam trăsnită. Dar unde să găsești o nevastă fără cusur?

Așa chibzuia Șurka.

Oprind mașina, îi spuse Olgăi că n-o lasă să plece nicăieri din sovhoz.

— Doar și la țeliniș am plecat tot din cauza ta, ca să te uit, începu el să-i vorbească, descriind în culorile cele mai negre suferințele și dorul ce-l măcinase.

Olga, care abia aștepta să-l creadă pe Șurka, îi mărturisi, rușinîndu-se, că și ea se gîndea numai la el și numai pe el îl visa.

Șurka întoarse mașina și se opri la marginea haltei, lîngă o căsuță mică, în care locuia ajutorul

şefului gării. Şurka se împrietenise cu el, îl vizita adesea şi stăteau împreună pînă noaptea tîrziu.

În ziua aceea prietenul era de serviciu la haltă. După ce adăposti maşina în curte, Şurka găsi cheia la locul ştiut şi petrecu cu Olga toată ziua.

Seara, întors la sediul central, el intră la Peresvetov şi îi spuse că apele primăverii prăbuşiseră podul din preajma haltei.

— Am încercat să răzbat la Hijneakov luînd-o pe ocolite, minţea el inspirat, dar nu am putut. Am lăsat-o pe această... Krujkova la haltă şi am trecut rîul cu piciorul. Of, ce-am păţit, Kiril Ilici! Şurka rîse. Săream de pe un sloi de gheaţă pe altul, jur împrejur ochiuri de apă... Iată, gîndeam, voi ajunge şi oaspe la duhul apelor. Pe celălalt mal am găsit o maşină de ocazie şi m-am dus la Hijneakov cu cererea acestei... Krujkova. Ea l-a rugat pe tovarăşul Hijneakov să-i îngăduie să mai rămînă aici. Şi chiar aşa, că doar nu era s-o duc în cîrcă peste gheaţă.

— Bine, las-o să mai stea. Peresvetov pufăia enervat din ţigară. Of, ce ghinion şi cu podul ăsta. Parcă am fost ghicitor! Trebuie trecute tractoarele peste rîu, şi cînd colo...

— Ei, şi ce, le voi trece! răspunse Şurka cu înflăcărare. Asta să ne fie grija.

— Cum o să le treci? Tractoarele nu sînt bărci cu motor, ca să alunece pe apă. Şi nici să pierdem vremea nu ne convine. E timpul să trecem toată avuţia brigăzilor de dincolo de rîu pe partea răsăriteană... Acum, poftim de aşteaptă pînă s-o face un pod.

— Şi dacă n-o să aşteptăm? replică Şurka. Lăsăm tractoarele să meargă singure prin rîu, care nici nu e prea adînc; au să treacă cum nu se poate mai bine!

Prăbuşirea podului era rodul fanteziei lui Şurka. Fusese într-adevăr dărîmat un pod, dar nu acela peste care Peresvetov avea de gînd să treacă tractoarele spre lotul răsăritean, ci unul îndepărtat, ce nu avea nici o legătură nici cu acel teren al

sovhozului, nici cu drumul spre sovhozul „Tihi ugol".

— Bine, noaptea e cel mai bun sfetnic. Du-te de te culcă, iar mîine dimineață o să cauți un loc pentru trecere.

5

Petea și Șurka dormeau în același cort. Patul lui Petea era așezat alături de laviță, unde Șurka ocupase un loc mai confortabil.

Se culcară devreme. În curînd încăpătorul cort soldățesc răsuna de șuierături, sforăituri și mormăieli nedeslușite.

Se scurseră așa vreo trei ceasuri. Și deodată o puternică rafală de vînt se năpusti peste această șubredă construcție, pătrunzînd în ea prin toate crăpăturile și, într-o clipită, suflă afară din cort toată căldura adunată de trupurile omenești.

Petea stătea cu ochii deschiși, ascultînd vuietul vijeliei.

Viscolul zguduia cortul. Pînza se încovoia și, cu un pocnet ce semăna cu un bubuit de tun, revenea la loc, pentru ca peste alte cîteva minute să trosnească din nou în întunecimea răscolită.

Petea se ghemui. Sub el era numai pînza subțire a patului de campanie. Saltelele fuseseră luate de cei mai îndemînatici.

Petea puse paltonul peste pătură și-și acoperi și capul, căutînd să se încălzească cu propria-i răsuflare. Picioarele i se răceau treptat-treptat, frigul îl pătrundea pînă la oase, încheieturile îi înțepeneau, și sîngele îi îngheța în vine. Trupul i se făcuse ca de lemn, capul îi era parcă apăsat de cercuri de plumb, iar mintea i se tulbură.

Petea își aminti de odăițele călduroase din casa de la marginea Kurskului, de soba în care mama încingea un foc zdravăn, de laptele clocotit cu o linguriță de coniac, pe care i-l dădea înainte de culcare, de plapuma de puf și perna moale la că-

pătîiul patului lat şi încăpător... Şi îi reveniră în minte ochii buni ai maică-si, cu lacrima fierbinte ce i se ivea printre gene de cîte ori Petea era bolnav.

Ascultînd respiraţia egală a lui Şurka, Petea îl pizmuia pentru sănătatea lui de fier şi se întreba de ce soarta fusese atît de crudă cu el, cu Petea. Şurka doarme, în ciuda uraganului şi gerului care te îngheaţă, iar el, care abia de-şi mai mişcă degetele, este gata să fugă chiar acum, să ajungă pînă la prima izbă şi să nu se mai întoarcă niciodată aici, unde nu e de el. Aşa îi spusese secretarul comitetului raional, aşa îi spusese Şurka, şi aşa gîndeau cu toţii, începînd cu Peresvetov şi terminînd cu Lena...

Petea plîngea fără să scoată un sunet şi i se părea că niciodată el nu va fi la fel cu alţii.

Viscolul urla, cortul se cutremura. Petea întinse mîna şi pipăi pămîntul : era ca un sloi de gheaţă ce îi arse degetele înlemnite.

Şurka se trezi.

— Aoleo ! Te cam pătrunde frigul. Şi au uitat să facă foc în sobă pentru noapte, leneşii dracului !

De sobă, în cort, nici pomeneală.

Şurka se întoarse pe o parte, rămase o clipă nemişcat, apoi sări şi se acoperi cu scurta de blană.

— Şura, îl chemă Petea.

— Ce e ?

— Şura, acu mor.

— Aşteaptă pînă dimineaţă. Poporul doarme, doar n-o să-i trezesc trăgîndu-i de picioare, ca să te îngropăm.

— Nu rîde, sînt ca şi mort, făcu Petea abia şoptit.

— Acoperă-te cu paltonul.

— Am făcut-o de mult. Nu-mi pot mişca picioarele, iar mîinile de-abia mă mai ascultă.

— Poate că...

Cîteva minute, Şurka stătu liniştit, dar şi pe el îl răzbise frigul.

— Da, cam geruie. Pe insula Prince e acum, probabil, ceva mai cald. Eh, Molociko, ţelinişul nu e o treabă pentru tine.

— Ba e şi pentru mine, zise Petea. Şi pentru mine, Şura! Dar acum nu mai pot.

— Ei, drăcia dracului! se mînie Şurka. Vino încoace.

Şurka dormea pe laviţă, pe saltea, dar nici aceasta nu-l cruţa de frig. Mîinile şi picioarele îi erau înţepenite, dinţii îi clănţăneau, dar el făcea pe grozavul, nevrînd să se arate slab.

Tîrîndu-şi anevoie picioarele, Petea se duse lîngă Şurka, mutîndu-şi pătura, paltonul şi perna. Aruncînd peste ei două pături, scurta de blană şi paltonul, se ghemuiră unul în celălalt.

Petea căzu într-o stare de beatitudine, vecină cu leşinul. Prinseră din nou să i se perinde în închipuire, fără nici o legătură între ele, privelişti ale trecutului, toate însorite, iar în ceea ce priveşte soba din casa părintească, ea părea întruchiparea unui uriaş ce împrăştie o dogoare salvatoare.

Dar frigul pătrunse prin pături, prin scurta de blană şi prin palton, trupul lui Şurka încetă să mai încălzească, şi sîngele lui Petea începu iarăşi să îngheţe. Şurka scrîşni din dinţi. Petea îşi reveni şi începu să geamă.

— Şi cine dracu te-a adus încoace? făcu supărat Şurka. Pleacă măi, Perepiolka, pînă n-ai dat ortul popii.

— Nu pot.

— De ce?

— Dacă plec, am să mă urăsc toată viaţa. Şi niciodată n-am să mai fiu în rînd cu ceilalţi.

— Mă, tu poţi să te dai peste cap, şi ca ăilalţi tot n-ai să fii!

— Ba da! Să îndur noaptea asta... numai atît vreau.

Şurka se îmbună.

— Şi cine dracu te-a legat fedeleş aici? Cu mine e altceva. Eu sînt legat pe veci de parul acela

pe care l-am înfipt în țeliniș. Dar tu n-ai nici un par, Perepiolka.

— Eu o am pe Lena.

— Ei, asta-i bună! Dar ce, te-ai îndrăgostit?

Petea oftă.

— Ce ghinion! spuse după o tăcere Șurka cu simpatie. Am cam băgat eu de seamă, dar nu credeam că e adevărat. Dar ea?

— Nu știu.

— Păi de ce nu-i spui, că doar n-ai să faci pe prostul cu o muiere...

— Ea nu e muiere!

— Mai bine ai tăcea din gură! O fi vreun înger căzut din cer?!

— Nu e înger. Dar ca să-i spun, mă tem. Cît taci, mai tragi nădejde. Dar ce se va întîmpla dacă ea...

Șurka nu răspunse, se gîndea la Olga.

— Șura, începu să șoptească Petea, tu ai citit cartea *Așa s-a călit oțelul?*

— Păi, cine n-a citit-o?

— Ții minte cum și Pavka îngheța de ger cînd se construia calea ferată? În jur erau bande vrăjmașe și, deși în plină foamete, totuși construiau, îți aduci aminte?

— Să fi avut ei parte de un așa viscol, pe dracul ar mai fi construit.

— Ba ar fi construit, sînt sigur de asta. Petea tăcu o bucată de vreme. Și eu vreau să construiesc.

— Ai căpiat, măi omule? Șurka îl zgîlții pe Petea. Ce dracu ai de gînd să construiești, tu, purceluș de lapte?

— O cale ferată ca și a lor, răspunse răgușit Petea, o și văd... Este largă și merge departe-departe. Era zgîlțîit de friguri ca într-un acces de malarie.

Viforul se mai zbănțuia încă. Toți se treziră, începură să se miște; se făcură auzite glasuri. Afonea Krovlev țipa, Hrebtov înjura cu o voce de bas.

Șurka își trecu mîna peste obrazul lui Petea, care i se păru împietrit. Atunci prinse să-l zgîlțîie.

Acesta deschise ochii, în care pîlpîia un surîs.

— Ce e ?

— Să te ia naiba, am crezut că ai înghețat. Of, ce chin mai e și cu tine !

Petea tăcu, apoi spuse cu greutate :

— Șurka, trebuie să jucăm.

— Ce-i cu tine, ori te-ai scrîntit de-a binelea ?

— Dacă n-o să jucăm, înghețăm. Trezește-i pe toți, trebuie să jucăm, auzi ?

— Știi că ai dreptate ? ! exclamă Șurka. Hei, voi de colo ! Scularea, că altfel înghețați, mă auziți ?

Drept răspuns răsunară înjurături pe toate vocile.

— Să jucăm, fraților ! Nu are cineva un capăt de luminare ?

Găsiră un muc. Pîlpîind, o palidă licărire se împrăștie în cort, umbra flăcăruii prinse a dănțui pe prelată. Șurka se uită la ceas : era cinci și jumătate. „Încă un ceas pînă la ivirea zorilor, iar apoi, totul va merge strună." Ascultă cu luare-aminte. Viscolul se potolea, deși cînd și cînd rafale puternice mai zguduiau încă cortul, ce răspundea răsbubuind.

— Toată lumea în picioare, comandă Șurka. Unde e armonistul ? Să cînte muzica ! Hrebtov, zi-i ceva vesel. Ia trageți jos de pe laviță prăjina asta ! Strîngeți paturile, dar mai repede. Ei, drace, mai bine eram acum pe insula Madagascar, unde puteam privi tropicele și celelalte frumuseți oceanice ! Ia mai mișcați-vă, fraților !

Paturile fură strînse repede. În centrul cortului se făcu loc.

— Începe, armonistule, urlă Șurka.

— Nu pot, răspunse clănțănind din dinți Hrebtov. Mîinile nu mă ascultă. A înghețat și armonica.

— Bun, dă-o naibii. Haideți, o horă, băieți, dați-i drumul la *Barînia* [1] !

Șurka îl ridică pe Petea cu sila. Lăsînd să-i spînzure picioarele de pe laviță, acesta se așeză, clătinîndu-se și privind țintă și în neștire văpaia tre-

[1] Dans popular rus (n. r.).

murîndă a mucului de lumînare și pe băieții care, fluierînd și țipînd, jucau în mijlocul cortului.

Șurka, după ce jucă de vreo cinci ori *Barînia,* pe vine, și se încălzi, începu să-i care pumni în spate lui Petea, să-l frămînte cu labele sale zdravene, să-i încovoaie și să-i îndrepte picioarele și mîinile. Apoi, ghiontindu-l, îl tîrî la horă și, țipînd și șuierînd strident, începu din nou să sară, trăgîndu-l după sine și pe Petea în acest joc bezmetic ce nu semăna cu nimic.

Supunîndu-se ritmului general și brațului puternic al lui Șurka, la început Petea bătu talpa cam moale, apoi prinse să dea din brațe și să îndoaie genunchii, lovind cu călcîiele pămîntul înghețat, iar Șurka îl sucea și îl învîrtea, silindu-l să se miște tot mai iute și mai tare...

Așa se învîrteau roată băieții, urlînd vesel, și iată că mîinile înghețate ale lui Petea începură să-i dea ascultare, iar picioarele deveniră mai sprintene, alungînd astfel șuvoiul de gheață din oase și din sînge. Cînd se săturară de joc cu toții, Șurka strigă :

— Hei, Hrebtov ! Te-ai încălzit, prăjinuță ? Pune mîna pe armonică, cîntă un marș, o să prezentăm o paradă militară. Unu cîte unul, după mine !

Hrebtov umflă foalele armonicii, Șurka îi conduse pe băieți în cerc. Inima lui Petea bătea puternic.

Văpăile feștilei mai zburdau încă pe pereți, iar umbrele celor ce mărșăluiau se iveau și piereau în semiobscuritate.

Viscolul se potoli o dată cu răsăritul soarelui, care-și zvîrli o ochire în cort, unde nu se mai auzea decît aceeași ritmică sforăială.

8

Noaptea se sfîrșise. Pe cer nici urmă de nori întunecați. Zăpada se topea văzînd cu ochii, și de la ceasurile opt dimineața soarele dogorea din plin.

În zăpadă zburdau Afonea Krovlev şi Hrebtov. Marusia Sidorocikina şi Zina se jucau cu bulgări de zăpadă. Pretutindeni se auzeau hohote de rîs şi voci însufleţite. Lîngă bucătăria de campanie se făcuse coadă. Agafia Vasilievna turna gulaşul în castronaşe, din care se înălţau aburi îmbietori. Gulaşul fu mîncat pe loc, ba se mai ceru şi supliment.

Peresvetov îi întreba pe noii-sosiţi cum dormiseră. Un grup mare de tineri se adunase în jurul lui Proskudin, care le făgăduia plăpumi călduroase şi saltele groase, deşi ştia foarte bine că nici mîine şi nici poimîine n-o să se poată ţine de cuvînt.

Tineretul întîmpina glumele lui Şurka cu hohote de rîs. Iar Kuzmici spunea sentenţios :

— Mă băieţi, am mai văzut noi şi altele. Se întîmpla, cînd păzeam iepele chiaburului, să n-aud o săptămînă întreagă glas omenesc. Te învîrteai călare de unul singur în jurul hergheliei şi-ţi era urît de moarte. Te rugai şi doreai doar atît : „Doamne, trimite-mi o fiinţă din neamul omenesc, ca să nu-mi uit şi graiul. Da de unde ! Noaptea urlau dulăii, iar tu le ţineai isonul ! Uneori nu vedeam pîine cu săptămînile, beam lapte de iapă şi mîncam tot carne de iapă. Iar de dormit, ce să mai vorbim !... Sub tine negară, negară alături, iar în loc de plapumă, bolta cerului. Aici aveţi însă corturi ostăşeşti, vagoane şi hrană bună. O-of, copii nătîngi ce sînteţi, n-aţi sorbit, pasămite, nici un strop din amarul nevoii.

Într-un alt loc tinerii îl întrebau stăruitor pe Hromcenko unde s-a mai văzut una ca asta : nu sînt furculiţe, linguri, taburete, mese.

Hromcenko explica cu aerul cel mai serios :

— Voi, tovarăşi, aveţi fiecare cîte două picioare, dar lingurile şi castroanele n-au. Numai în basme se spune cum „plapuma fuge, cearşaful curge, iar perna, ca o broască, de la mine se duce..." Voi aţi venit încoace cu un tren rapid, iar vasele şi celelalte de-ale gospodăriei sosesc tîrîş-grăpiş în vagoane de marfă. Şi toate acestea nu vă sînt nece-

sare numai vouă, ci şi celorlalte sovhozuri. Aşa s-a statornicit: omul depăşeşte tehnica, pentru că el este acela care o inventează.

Drept răspuns se striga că ar fi bine să se pună picioare lingurilor şi străchinilor, iar responsabililor cu aprovizionarea să li se frece mai des ridichea.

7

La centrul medical, Zina şedea la o masă, închghebată la repezeală de Şaken, unde cerceta bruma de instrumente medicale, pe care le avea.

Belîi îi întrerupse ocupaţia.

Încă de pe cînd locuia la haltă, el încercase să facă curte drăgălaşei doctoriţe. „Desigur, chibzuia Belîi, e slabă, nu-i prea înaltă, în schimb e intelectuală şi cu un salariu frumuşel. Ce-ar fi s-o cer în căsătorie? Poate că se prinde!"

El se trînti fără fasoane pe taburet şi-şi puse mîinile păroase pe cearşaful ce ţinea loc de faţă de masă.

Zina, bucuroasă şi puţin intimidată că i-a sosit un pacient, întrebă politicos ce boală are tovarăşul Belîi.

— Inima îmi joacă mereu renghiuri, răspunse zîmbind Belîi.

— Hai să o ascult, zise serios Zina. Scoate-ţi cămaşa.

— Nu, nu, inima mea nu are nevoie de asistenţă medicală, zise Belîi cu înţeles.

— Cum aşa?! se miră Zina. Atunci de ce fel de asistenţă are nevoie?

— De dragoste...

Belîi examina concentrat podeaua vagonului, curată şi dată la rindea.

— Asta nu intră în competenţa mea, remarcă rece Zina, înţelegînd unde bate „pacientul".

— Ba tocmai în a ta, Zina, rosti cu foc Belîi.

— În primul rînd nu Zina, ci Zinaida Alexandrovna, te rog să ții minte, zise sever Zina. În al doilea rînd, te rog să nu mă tutuiești.

În clipa aceea Zinei îi atrase luarea-aminte cearșaful murdărit de Belîi.

— Ia mîinile de pe masă ! strigă ea cu un ton ce nu îngăduia replică. Ai murdărit fața de masă.

Belîi își trase grăbit mîinile.

— Prin urmare faci pe mironosița ? Ca să zic așa, pe călugărița ! remarcă el sarcastic.

— Eu sînt medic, te rog să iei cunoștință de acest lucru.

Ochii albaștri ai Zinei îl priveau cu ironie.

— Iar eu sînt tractoristul Iakov Belîi. Am o decorație. Și o sumă serioasă de bani în buzunar.

— Te sfătuiesc să-i pui pe carnetul de economii.

— Pot să-i pun și pe numele tău... pardon, dumitale, propuse galant Belîi.

Se auzi un pîrîit ca de mitralieră. Era Goghi, care gonea pe motocicletă.

— Aha, mi se pare că vine șeful miliției, zise Zina, ascultînd pîrîiala motocicletei. Ce zici, tovarășe Belîi, nu cumva vrei să-l chem aici ?

— Cum de nu, starea civilă e în subordinea sa, deoarece, oricum ar fi, el este o autoritate raională.

— Și duba este în subordinea lui ? făcu Zina cu un glas angelic.

— A, despre asta vorbești ?! Să rămîn, deci, cu inima bolnavă ?

— În cazul de față, medicina este cu totul neputincioasă.

— Păcat, păcat, mormăi Belîi. Nu-mi iese din cap chipul dumitale.

— Du-te la plimbare. Vîntul de afară o să ți-l spulbere îndată, și, trecînd la tonul profesional, Zina întrebă : De altceva te mai plîngi ?

— Cred că nu. Dar poate că te mai răzgîndești !

Belîi se opri în prag.

— La revedere. Dacă o să te îmbolnăveşti, vino. Lecuim orice în afară de bolile de inimă.

Belîi plecă, iar Zina, rămînînd de una singură, rîse mult timp.

8

Soarele încălzea cortul biroului sovhozului, şi aerul proaspăt pătrundea prin pînza ridicată ce servea drept uşă. Pe negară jucau pete de soare. Părea un covor pestriţ cu tonuri calde şi dulci.

Peresvetov lucra cînd intră Nurhan. După înclinările de rigoare ale amîndurora şi după ce-şi strînseră mîinile, bătrînul se aşeză cu un oftat.

— Doare osul, aksakal.

Peresvetov dădu din cap, compătimitor.

— Iată că am părăsit şi motoraşul, continuă Nurhan agale, dar osul doare. Of, tare mai doare !

— O să te odihneşti şi o să înceteze să te mai doară, remarcă Kogan, fără să-şi ia ochii din registrele de contabilitate.

— Odihnă este, dar osul doare, stăruia îndărătnic Nurhan. Am muncit, osul n-a durut, am lăsat, osul doare.

Peresvetov rîse.

— Nici nu ştiu cum se pot lecui oasele tale, aksakal. Du-te la doctor. Este o fată deşteaptă, o să-ţi spună ea ce să faci.

— Doctor nu trebuie mers, răspunse îngîndurat Nurhan. Doctor foarte bun, foarte deştept Zina. Nurhan nu trebuie mers la ea. Da, aşa, va să zică.

Peresvetov făcu un gest de nedumerire.

— Atunci, aksakal, nu ştiu cu ce să te ajut.

Nurhan tăcu un răstimp, îndreptîndu-şi smocurile albe ale bărbii.

— Am angajat dulgheri, începu el, dărîmă casa.

— Ce casă ? nu înţelese Peresvetov.

— A mea casă. Vechea casă, cincizeci de ani locuit în ea Nurhan. Nurhan sparge casa, aduce aici casa. Şaken trebuie locuiască în ea, Panar

locuiască, tu, aksakal, trebuie locuiești în ea. Te rog, dă pămînt lui Nurhan, să clădească casa.

Kogan își scoase ochelarii și își pironi uimit ochii asupra lui Nurhan.

Peresvetov se zăpăci.

— Asta e bună! atît putu el să spună.

Nurhan se ridică în picioare.

— Te rog, aksakal Peresvetov, dă pămînt lui Nurhan, spuse el, plecîndu-și capul.

Peresvetov îl făcu să se așeze.

— Ascultă, aksakal, cui îi ceri tu pămînt? Este al tău, tu ești stăpînul lui. Se poate... Construiește-ți, desigur!

— Pămîntul este al tău și al meu, aksakal, începu grav Nurhan. Fratele dat fratelui pămînt. Foarte bine. Nurhan va spune... Bătrînul se opri un moment și-și ridică ochii către Peresvetov. Acum în această privire licărea un strop de șiretenie. Nurhan vrea să muncească, aksakal. Am văzut că s-a mai adus un motoraș. Oameni puțini, Nurhan cunoaște motoraș. Dă voie lui Nurhan să se ocupe de motoraș, și osul nu mai doare.

Nurhan izbucni într-un rîs bătrînesc, foarte mulțumit de vicleșugul cu care îl dusese pe fratele rus, văitîndu-se de oasele-i bolnave.

9

Peresvetov nici nu apucă să isprăvească bine vorba începută cu Nurhan că în cort intră șoferul comitetului regional, Filip Filipovici, care-l adusese pe Hromcenko, și-i puse pe birou, în tăcere, o cerere. Scria în ea că atît bunicul, cît și tatăl lui Filip Filipovici lucraseră ca zidari, că nu numai o singură casă construiseră ei, că lui Filip Filipovici într-un fel oarecare încetase să-i mai placă munca de răspundere de la comitetul regional și că voia să fie angajat în sovhoz. Filip Filipovici adăuga că o să-și cheme din Abșansk tatăl, zidar, fratele,

zidar, şi un unchi, tot zidar. Peresvetov îl sfătui pe Filip Filipovici să stea de vorbă cu Hromcenko.

Filip Filipovici dădu din cap şi plecă.

Apăru Proskudin şi, anunţînd că din Verhnerecensk sosise un vagon cu tot felul de lucruri, îl întrebă pe Kiril Ilici dacă nu doreşte cumva să vadă lucrurile cu care se aprovizionase înainte de plecarea la ţeliniş.

Peresvetov merse pînă la camioanele din care se descărcau mese, scaune şi alte lucruri, foarte trebuincioase în stepă. Peresvetov îl lăudă pe Proskudin. Acuma aveau din belşug tot felul de obiecte casnice.

Spre amiază se întruniră cei şase din conducere. Repartizarea tinerilor în brigăzi ceru un timp îndelungat. Asupra a trei şefi de brigadă se înţeleseră îndată : Afonea Krovlev şi Hrebtov, pe care i-au numit şefi de brigadă pe porţiunea răsăriteană, şi Belîi pentru brigada a doua apuseană.

Lipsea un şef pentru încă o brigadă apuseană şi încă unul la şantierul de construcţie.

— Bine că mi-am adus aminte, zise Peresvetov. O să mai fie nevoie de mînă de lucru. Pe toţi cei ce nu au intrat în brigăzi îi vom pune să sape gropile şi să pună temeliile pentru case.

— Ce scandal o să fie ! remarcă Goghi.

— Lasă că-i potolesc eu, zise scurt Peresvetov. Atunci, pe cine să trimitem şef de şantier la construcţie ?

Goghi îl propuse pe Şaken. Toţi fură de acord.

— Tovarăşe Ceacivadze, găseşte-l te rog pe Kuzmici, să vină îndată aici.

Cînd plecă Goghi, Peresvetov se scărpină după ureche.

— I-am făgăduit bătrînului un tractor, dar văd că voi fi nevoit să-mi iau cuvîntul înapoi, şi se încruntă nemulţumit. Totuşi nu văd un alt om pentru brigadă.

Peste cîteva minute Goghi îl aduse pe Kuzmici. Bătrînul năvăli în cort şi se aşeză gemînd pe scaunul oferit de Ivan Prohorovici.

— De ce gemi? întrebă Peresvetov. Ai răcit, sau ce ai?

— Da de unde, aşa, ocoli răspunsul Kuzmici.

— Să locuiască la o asemenea vîrstă într-un cort nu este chiar, cum să spun... şi fără a-şi isprăvi vorba Ivan Prohorovici îl bătu pe Kuzmici cu condescendenţă pe umăr.

— Dar ce are cortul? Cortul este cort. Uite, tinerii au jucat pînă în zori, iar eu, cu tot gerul, am dormit, slavă domnului. Sînt deprins.

— Atunci să nu gemi, îi vorbi neprietenos Ivan Prohorovici.

— Mă străduiesc să gem mai mult pentru ăi tineri. Ei au îngheţat, iar mie mi-e ruşine să arăt că pentru mine astea n-au nici o însemnătate, că pe ger şi vijelie eu am sforăit de-a răsunat toată stepa. Atunci trebuie să gem, ca să le fac plăcere.

Ivan Prohorovici îşi scutură nemulţumit barba.

— Bun, zise Peresvetov. Uite ce e, Kuzmici, orice ai spune, o brigadă tot trebuie să primeşti.

— Ar însemna să procedaţi neprincipial, Kiril Ilici, mormăi Kuzmici. Mi-am ales un tractoraş şi aveam şi eu o dorinţă: să mai umblu cu el pe ţeliniş.

— Vei umbla, îl întrerupse Peresvetov. Dar trebuie să primeşti brigada, ne-am înţeles? Asta e, tată. Poftim, ia-ţi lista de oameni... Fii sănătos. Du-te.

Kuzmici ieşi, strîngînd buzele.

— Ai fost cam aspru cu el, remarcă Ivan Prohorovici. E un biet moşneag, iar dumneata...

Şchiopătînd de piciorul stîng, un bărbat îmbrăcat cu o manta de doc pătrunse în cort. El prezentă documentele, semnate de Direcţia agricolă din Abşansk. Evsei Antonovici Cighiriov era îndrumat în sovhozul „Zapadnîi" ca agronom de sector. Fără a-i da lui Peresvetov răgazul de a spune măcar un cuvînt, Cighiriov îşi înfăţişă pe larg biografia şi pălăvrăgi fără încetare exact o jumătate de ceas, pomenind de bunici şi bunice, iar la sfîrşit lămuri că piciorul ce-i fusese atins de un glonte în Iugo-

slavia, lîngă Belgrad, pe cînd conducea un pluton la atac, îl doare, afurisitul, încă şi acum.

Lui Peresvetov nu-i plăcu Cighiriov şi îi curmă vorba.

— Povestea asta ai s-o sfîrşeşti dumneata mai tîrziu... cu vreun prilej oarecare, dacă o avea careva chef să te asculte. Pe porţiunea răsăriteană avem deja un agronom de sector: Panar Esenbaeva. Dumneata ai să iei în primire porţiunea vestică. Opt mii de hectare, două brigăzi, opt agregate. Restul îţi va explica agronomul-şef.

Cighiriov ieşi, şchiopătînd şi mai vizibil. Peresvetov trecu la chestiunile curente.

— Ei, s-a terminat şi asta, zise el, examinînd încă o dată listele. Proskudin, adună tineretul. Dumneavoastră sînteţi liberi, tovarăşi. Şi puneţi-vă pe treabă!

Goghi, Ivan Prohorovici şi Proskudin ieşiră grăbiţi: directorului nu-i plăcea să repete ceea ce spunea. Aplecat de spate, Peresvetov umblă de colo pînă colo, apoi ieşi în uliţă. Cighiriov şedea pe o bancă.

— Hei, ascultă, îi mai strigă Peresvetov. O să locuieşti în vagonul conducerii sovhoznice. Este un palat ca şi celelalte, dar totuşi... Iar piciorul va trebui să-l arăţi medicului.

— Tocmai asta aveam de gînd să şi fac. Rana, ştiţi, se face tot mai simţită.

— Trebuie îngrijire, observă Peresvetov. Dumneata nu ai aflat cumva dacă a fost dărîmat podul?

— Aşa se spune. Cighiriov nu ştia la care pod se referea Peresvetov.

— Bine, du-te. Doctoriţa e tînără, o fetişcană doar, şi totuşi ştie ce vrea. Dumneata să fii politicos cu ea. Peresvetov mai mormăi ceva cu privire la Zina şi era greu să-ţi dai seama dacă o aprobă sau dimpotrivă.

Cighiriov plecă, trăgîndu-şi piciorul. Peresvetov mai stătu în faţa cortului, bucurîndu-se de căldură.

O fată durdulie, plină de sănătate, în uniformă de miliţian trecu pe lîngă el, jucîndu-şi bastonul.

De sub fusta scurtă a uniformei se vedeau ciorapii albi de ață întinși pe pulpele groase. Tunica, de un albastru-închis, abia de se închidea pe pieptul prea plin.

— Ei, cum te cheamă ? ! strigă Peresvetov, uimit de această stranie apariție. Vino, te rog, aici.

Fata, jucîndu-și bastonul la fel de nepăsătoare, se apropie fără grabă de Peresvetov.

— Salut, zise el. Sînt directorul sovhozului.

Fata îl salută pe Peresvetov militărește și raportă cu o voce nefiresc de răgușită :

— Sectoristul Odarka Iaroșciuk.

— Dumneata ai să fii acum la noi ?

— Da. Să trăiți.

— Aha, aha, va să zică, o să păstrezi ordinea și așa mai departe... surîse Peresvetov. De unde ești ? o întrebă el în ucraineană.

— Din Kiev, tovarășe director.

Nasul sectoristului abia se vedea între obrajii grăsuni pe care parcă ardeau bujori.

— Aha, din Kiev! făcu Peresvetov, scărpinîndu-se pe după ureche. Cu ordin de drum sau cum?

— Voluntar, tovarăşe director. Odarka se cumpăni de pe un picior pe altul.

— Şi... şi tata, mama te-au lăsat?

— Ei sînt foarte conştienţi. Ochii ei, de un albastru-deschis, rîdeau.

— D-de, îngînă vag Peresvetov. Ei... Ei, bravo!

— Asta-i tot, tovarăşe director?

— Tot, plutonier. Mergi sănătoasă.

Odarka îşi continuă plină de importanţă drumul. Peresvetov clătină din cap. „Pe cine nu găseşti aici!"

...Peste o jumătate de oră, în faţa vagonului în care era sediul conducerii sovhozului se adunase o mulţime zgomotoasă de deşţelenitori, care schimbau glume între ei. Şurka îi raportă îndată lui Peresvetov.

— Acolo se pune la cale un tărăboi! îl preveni el.

Peresvetov nu-i răspunse; luă nişte hîrtii în mînă şi merse fără grabă spre vagon. Văzîndu-l, mulţimea se potoli. Peresvetov se urcă pe scăriţă şi începu să citească ordinul cu privire la împărţirea oamenilor pe brigăzi, la numirea şefilor de brigadă şi a ajutoarelor lor, a calculatorilor şi muncitorilor de pe remorcă. Ultimul punct al ordinului se referea la tractoare şi camioane. După ce dădu numele tractoriştilor, şoferilor şi oamenilor de schimb, Peresvetov împături hîrtia, o băgă în buzunar, învălui mulţimea cu o privire severă şi zise:

— Astăzi după-amiază vom trece peste rîu tractoarele lui Hrebtov, apoi se vor muta tot acolo maşinile şi toată avuţia cu întregul efectiv al brigăzii lui Krovlev. În aceeaşi zi vor ieşi la cîmp în cantonamentele lor brigăzile vestice. E clar?

Din spate cineva strigă:

— Dar dacă nu sîntem de acord?
— Cine a spus asta? Ia, vino în faţă! Peresvetov îi măsură cu o privire rece. Din mulţime nu ieşi nimeni. Laşule! spuse răspicat Peresvetov.
Mulţimea izbucni; începu un zgomot nedesluşit, în care se contopeau strigătele şi înjurăturile fiecăruia în parte. Oamenii strigau toţi ce le trecea prin minte.
Cel mai tare se înverşunau cei ce rămăseseră fără maşini şi cei care trebuiau să sape gropile pentru fundaţiile caselor de locuit. Mai ales cei din Verhnerecensk tunau şi fulgerau, aţîţaţi de Belîi. El, personal, stătea deoparte, surîzînd în tăcere. Numirea în postul de şef de brigadă nu-i convenea; el voia să-şi arate măiestria, şi acum poftim ce întîmplare neplăcută.
— Tăcere! strigă Odarka răsărită aşa, deodată. Sări pe scăriţă şi-i ameninţă pe băieţi cu bastonul. O să vă arestez pe toţi! mai spuse ea şi, neputînd să se stăpînească, rîse tare, copilăreşte.
Din mulţime zburară vorbe de duh şi glume la adresa ei. Un zîmbet larg îi lumină chipul rotund, îmbujorîndu-i-l.
Cineva o atinse cu precauţie pe umăr. Era Hromcenko, care venise în ajutorul lui Peresvetov.
— Vom scoate-o noi la capăt cumva şi fără dumneata, rîse Hromcenko.
Odarka îl salută milităreşte, dar nu plecă. Hromcenko se urcă pe scăriţă, şi treptele trosneau sub picioarele lui.
Văzîndu-l pe secretarul organizaţiei de partid, tineretul se porni din nou pe ţipete.
Observîndu-i în mulţime pe Afonea Krovlev, pe Hrebtov şi pe Marusia Sidorocikina, care se desolidarizase de cei din Verhnerecensk, pentru că ea primise o cisternă, Hromcenko le făcu un semn să se apropie. Kuzmici, Petea şi Panar — vechea gardă a lui Peresvetov — începură de asemenea să se strecoare spre vagon.

Hromcenko ridică mîna. Şurka strigă din răsputeri :

— Dar tăceţi odată !

Tineretul se potoli treptat-treptat. Silueta impozantă a lui Hromcenko, ce umplea deschizătura uşii, figura lui concentrată avură un efect liniştitor.

— Ei bine, începu el calm. Iată că ne-am curăţat plămînii, iar acum haideţi, băieţi, să cercetăm cine are dreptate şi cine nu.

Hromcenko se adresa nu atît mulţimii, cît celor ce făcuseră roată în juru-i.

— Alături de mine, începu Hromcenko, cu o blîndeţe firească, stau tovarăşi care nici ei nu sînt, pesemne, chiar mulţumiţi de toate cîte le-a fost dat să întîmpine la ţeliniş. Dar cu toate acestea nici n-au urlat, nici n-au făcut scandal. Pomenesc acest fapt nu ca să reproşez cuiva ceva, ci doar pentru a-l semnala, pur şi simplu. Şi lor le-a fost greu în noaptea aceasta şi e puţin probabil că o să le fie mai uşor mîine şi încă multe zile în şir. Ascultaţi, vi s-a spus cumva că pe meleagurile acestea curge lapte şi miere ?

Răsună un rîs reţinut.

Privirea lui Hromcenko se opri asupra lui Afonea.

— Iată-l pe tovarăşul Krovlev. Este un bun tractorist. Am vrut să-i dăm un agregat, dar a fost nevoie să-l numim şef de brigadă. Şi Kuzmici s-a bătut cu noi pentru un tractor, dar n-a avut încotro, aşa că şi el s-a dus unde a fost nevoie şi nicidecum unde a vrut.

— Mi s-a făgăduit altceva, răspunse gemînd Kuzmici. Dar de vreme ce aşa cere treaba...

— Dar eu sînt mulţumit ! strigă cu entuziasm Petea, care căpătase postul de muncitor la remorcă, în brigada lui Belîi. Totul e să munceşti, fie unde-o fi, nu-i aşa, Ivan Prohorovici ? De ce se adresase Petea tocmai agronomului-şef nici el singur nu ştia.

— Aţi auzit ? murmură Ivan Prohorovici. Băieţelul, după cum vedeţi, nu e chiar atît de zdravăn

şi prea multă putere nu are. Dar binevoiţi, vă rog, să constataţi că este mulţumit ! Nu e bine, tinerilor, nu e bine ! Şi Ivan Prohorovici ridică glasul. Nu m-am aşteptat la aşa ceva, iertaţi-mă, chiar din prima zi... Vai-vai-vai ! Vai-vai-vai !

Acest „vai-vai-vai" avu asupra mulţimii o înrîurire mult mai adîncă decît cuvîntarea cea mai dojenitoare.

Hromcenko începu din nou să vorbească.

— Aici sînt oameni ceva mai în vîrstă decît voi. De pildă, Kuzmici. El îşi înţelege datoria... Atunci, de ce să vă răţoiţi aşa ? Parcă sovhozul o să rămînă pentru totdeauna cu optsprezece tractoare ?! Peste cîtva timp vom căpăta maşini în plus. Le vor folosi cei care acum sînt siliţi să se ocupe de alte treburi, ca de pildă să sape gropile de fundaţie. Dar aceasta nu este o muncă mai puţin importantă decît aratul. Şi aş vrea să vă întreb : e cu putinţă oare ca aici să existe munci onorabile şi altele mai puţin onorabile ? Este cu putinţă să vi se pară că aratul este mai important decît construirea caselor şi a depozitelor ? Dar vă daţi seama care este lucrul cel mai de seamă pe care îl aşteaptă poporul de la toţi cei ce lucrează pe pămîntul înţelenit, oricine şi oriunde s-ar găsi ei ?

Mulţimea se linişti.

Hromcenko urmă :

— Faptul cel mai important este că tocmai de noi depinde dacă în ţara noastră va fi belşug sau nu. Sînteţi în stare să înţelegeţi acest lucru ?

Un freamăt străbătu prin mulţime.

— Voi sînteţi tineri şi nu vă amintiţi anii groaznici de foamete din Rusia. Dar noi îi ţinem minte, îi ţinem foarte bine minte. Iar acum, dacă grînele nu vor rodi pe ţeliniş, vor rodi în alte părţi. Iar dacă recolta va fi neîndestulătoare în Rusia, în regiunea Kubanului, sau în Ucraina, atunci o vom obţine de aici !

— Exact ! strigă Afonea Krovlev. Ei, ce tot urlaţi, băieţi ! Trebuie să înţelegeţi că ne străduim pentru toată lumea !

— N-am fost trimişi aici ca să săpăm gropi ! răsună în fund un glas nehotărît.

— V-au trimis aici ca să înfulecaţi măruntaie de gîscă şi să mîncaţi după aceea turte cu miere ?! zise Hrebtov. Of, capete seci ce sînteţi ! Statura lui înaltă cît o prăjină se înălţă deasupra mulţimii. Belîi este acela care v-a aţîţat la hartă. Atunci, de ce tace ? Spune măcar o vorbuliţă, Iakov. Dacă stîrneşti oamenii, atunci fii barem curajos şi răspunde.

— Ia mai du-te ! izbucni Belîi. Linguşeşte-te pe lîngă conducere, la asta te pricepi !

— Păi, conducerea e a voastră, de la Verhnerecensk ! zise Şurka, şi toţi izbucniră în hohote de rîs.

— Am văzut cît este de a noastră ! bombăni Belîi.

— Ai visat pesemne că o să dormiţi pe pilote, acoperiţi cu plăpumi de puf, şi că veţi fi ridicaţi pînă în slava cerurilor. Auzi tu, fruntaşule ! Am să-ţi mai spun o dată : încearcă, Iaşenka, să cîştigi aici o decoraţie. Asta este, fraţilor ! strigă Şurka urcîndu-se pe scăriţă. Cine n-are treabă să urle pînă o răguşi, dar noi avem de lucru pînă peste cap. Ordinul este limpede ? Duceţi-vă şi pregătiţi-vă pentru mutarea într-un loc nou. De exemplu, pot să vă raportez că, dincolo de rîu, este o minunăţie nemaivăzută. Nu creşte negară, ci acadele. Şi n-aveţi nimic de făcut decît să întindeţi mîna şi să le culegeţi !

Vorbind zgomotos, tineretul se împrăştie, pornind unii în grupuri, alţii răzleţi spre corturi şi vagoane.

Belîi păşea alene de unul singur, blestemîndu-i pe Proskudin, Krovlev şi Hrebtov. Să se facă el de rîs în halul ăsta !

CAPITOLUL IV

1

Prima conferință raională a durat numai cîteva ceasuri. S-au ales membrii plenarei comitetului raional, plenara a ales biroul și pe Skrîjneak ca secretar al comitetului raional de partid. S-a hotărît ca în ajunul lui 1 Mai să se țină alegerile sovietelor locale și pe acelea ale sovietului raional.

De la haltă, unde conferința se ținuse la colțul roșu, cu o asistență nu prea numeroasă, Peresvetov se întoarse pe la mijlocul zilei.

În cort bătea vioi la mașina „Underwood" o dactilografă vîrstnică, îmbrăcată într-o haină vătuită și încălțată cu cizme de pînză impermeabilă.

După ce obținuse de la Skrîjneak mașina de scris și dactilografa, Kogan notă într-un registru special: „Prim. de la Skrîjneak maș. sist. «Underwood», uz. mijl., fără lit. «î», val. 650 rub. 00 cop."

Contul înclina în mod vădit spre folosul secretarului comitetului raional; Kogan se necăji.

Dimineața sosise din Moscova un personal și prin sovhozurile raionului se împrăștiase o armată de contabili, frizeri, achizitori, funcționari. Unii într-adevăr doreau să lucreze la țeliniș, alții, să mai cîștige ceva și să plece cu buzunarele doldora de bani, iar pe alții îi ațîțase aprig setea de aventură.

Vreo zece persoane de diferite profesii utile și neutile veniră la Peresvetov oferindu-și serviciile. Pe unii îi angajă pe loc, pe alții îi refuză. Peresvetov observă în colțul cortului o femeie cu o față gălbejită, suptă. Din prima clipă Kiril Ilici fu izbit de asemănarea ei cu Perepiolocikin. O întrebă cum o cheamă.

Nu se înșelase.

— Ia loc. Ai venit cu personalul ?

Da, Varvara Semeonovna coborîse, de dimineață, în haltă și ajunsese aici cu o mașină de ocazie.

întîlnise un tînăr care i-a spus că Petea nu este la sovhoz.

— L-am trimis cu o treabă la haltă. O să se întoarcă curînd. Dumneata doreşti să munceşti, sau ai venit ca să-ţi vizitezi fiul ?

Nu, Varvara Semeonovna voia să rămînă aici. De altfel căsuţa de la Kursk o şi vînduse.

— N-am putut, ştiţi, să trăiesc singură, şi Petea e atît de firav. Şi de la acelaşi tînăr, vă rog să mă iertaţi, am aflat că Petea este numit muncitor la remorcă într-o brigadă. N-aş putea oare să fiu şi eu cu ceva de folos pe acolo ?

— Dar ce ştii să faci ?

— Of, orice ! făcu Varvara Semeonovna, surîzînd. Cam cu cinci ani în urmă am plecat din spitalul uzinei, unde am lucrat ca felcer. Am fost moaşă, infirmieră. Şi în casă făceam totul singură. Îmi era milă de Petea.

— Poate chiar prea mult, ce zici ? întrebă Peresvetov, arcuindu-şi a împotrivire sprînceana stufoasă.

— Se poate... Însă ştiţi, cînd îţi pierzi soţul, şi apoi după un an şi fiul, şi îţi rămîne numai un singur copil, înţelegeţi singur. În afară de aceasta, l-am născut mai devreme decît trebuia. Am căzut de pe scară, şi...

— Înţeleg. Şi l-ai crescut în vată, nu-i aşa ?

— Da.

— Dar el a fugit ?

Varvara Semeonovna dădu din cap afirmativ. Peresvetov tăcu posac.

— M-da, l-am găsit pe fiul dumitale în stepă. Mergea nici el nu ştia încotro. Peresvetov nu spuse că Petea era cît p-aci să îngheţe cînd îl culesese dincolo de Abşansk. Ei, aici nu trebuie să-l răsfeţi. Nădăjduiesc că ai să înţelegi acest lucru !

Varvara Semeonovna pricepea că băiatul se smulsese din mîinile ei drăgăstoase, prea drăgăstoase şi prea grijulii.

— Bine. Dacă vrei, te vom angaja la spital.

— Aş vrea să lucrez împreună cu fiul meu.

— Atunci ai să te duci bucătăreasă la brigada lui Belîi. Acolo munceşte Perepiolocikin. Iar deocamdată găseşte-o pe Agafia Penkina, ea este şefă-bucătăreasă. Te va deprinde cu o bucătărie militară. Şi cantina şi adevărata bucătărie sînt deocamdată în stare de proiect. Vreau să te previn : postul de bucătăreasă de brigadă nu este chiar uşor. Brigăzile vor lucra în două schimburi, iar oamenii trebuie să fie hrăniţi şi ziua, şi noaptea, adică atunci cînd le convine lor mai bine. Afară de aceasta, pentru ca tractoriştii să nu-şi piardă vremea, mîncarea trebuie să le fie dusă la locul în care-şi fac popasul. Cu alimentele, îţi dai seama desigur, nu putem sta deocamdată prea bine. Scandaluri din pricina asta o să ai, slavă domnului, pînă peste cap. Peresvetov rîse scurt. Cînd încep oamenii să suduie, se clatină şi stîlpii de telefon.

— Nu mă tem. În timpul evacuării cîte nu am fost nevoită să fac şi ce fel de oameni nu mi-a fost dat să întîlnesc !

— Ne-am înţeles. Apoi ai să treci pe la contabil, să-ţi spună ce salariu ai. Bagajele le ai cu dumneata ?

— Da, da, răspunse grabnic Varvara Semeonovna. Plapuma, pernele, într-un cuvînt, pentru mine şi pentru Petea am luat totul.

— Perfect. Noi nici cu asta nu stăm prea bine. Am să-ţi dau un bilet pentru Agafia. Este o femeie bună, care ştie să se descurce. Ţi se va găsi o locuinţă. În curînd scoatem brigăzile în stepă... Va trebui să pleci împreună cu ceilalţi.

— Mulţumesc... Ah, vă sînt atît de recunoscătoare ! făcu Varvara Semeonovna, ştergîndu-şi o lacrimă. Eu... eu voi face tot ce-mi va sta în putinţă.

Peresvetov o însoţi îndelung cu privirea. Nu le hotărîse o soartă prea uşoară nici acestei femei şi nici fiului ei, fapt pentru care, de altfel, nici nu se învinuia.

2

Aflînd că-i sosise mama, Petea se supără. „Iar începe răsfățul ! gîndi el cu necaz. Dar n-o să-i mai meargă !"

Pe Varvara Semeonovna Petea o găsi în vagonul Agafiei Vasilievna. Ascultă posomorît încurcata povestire a mamei. Pe obrazul ei scofîlcit de chinuri se prelingeau lacrimile. Petea, adunîndu-și tot curajul, nu se lăsă pradă slăbiciunii și spuse aspru :

— Ce cauți aici, mamă ?

Pentru întîia oară îi vorbea astfel. Varvara Semeonovna se lăsă fără putere pe un taburet. Iată-l pe dragul ei Petenka, după care tînjise atîtea săptămîni, nedormind nopțile, chibzuind cum și în ce fel să facă, iată-l pe băiatul ăsta în pufoaică, pantaloni vătuiți și cizme de pînză impermeabilă, iată-l acum cu pielea tăbăcită, cu glasul răgușit... Sever și într-un fel cum nu-l mai văzuse.

— Nu am putut... Fără tine...

Cu un efort de voință, Petea se stăpîni.

— Nadia a mai fost pe la tine ? Ei, aceea... secretarul comitetului raional.

— Da... vocea maică-si de-abia se auzea.

Petea rîse sec.

— Spunea că nu sînt bun de nimic. Și uite că m-au pus muncitor la remorcă !

S-ar fi crezut, după mîndria cu care rostise aceste vorbe, că postul pe care-l ocupa era de o foarte mare însemnătate.

— Am aflat, răspunse ea încet.

— Și ce ai să faci aici ? întrebă Petea, păstrîndu-și încă sîngele rece.

— Directorul m-a repartizat ca bucătăreasă în brigada ta. Mi-a vorbit cu atîta simpatie...

— Asta mai lipsea, mormăi Petea.

— Pot să mă duc și în altă brigadă, făcu zăpăcită maică-sa.

— Ei lasă, că e totuna. Şi casa ?

— Am vîndut-o, Petenka. Ştii, începu mama să spună cu grabă, am luat pe ea bani buni. Am venit aici cu gîndul că voi cumpăra o căsuţă şi că vom trăi în ea.

Petea dădu din cap cu înverşunare şi, întorcîndu-i spatele, de parcă l-ar fi supărat cu ceva, începu să-i vorbească cu asprime, aşa cum Varvara Semeonovna nu-l mai auzise niciodată.

— Înţelege, mamă, aici toată lumea locuieşte în vagoane şi corturi. O dată era cît p-aci să îngheţ. Era al dracului de frig ! Şi n-a fost nimic, totul s-a aranjat, nici măcar cu o gripă nu m-am ales. Petea se aşeză şi începu să-i vorbească povăţuitor, fără s-o privească : Şi îţi mai spun încă o dată că noi locuim cu toţii în vagoane şi corturi... Cum mi-ar sta mie dacă mi-aş construi casă ? Sînt comsomolist şi trebuie să fiu în rînd cu toată lumea. Să muncesc ca şi ceilalţi şi să trăiesc ca şi ei.

Varvara Semeonovna stătea cu capul în pămînt, abătută, tot răsucind capetele broboadei.

— Trebuie să mă înţelegi, mamă... Cei care au venit pe pămînturile înţelenite au făcut-o de dragul comunismului, pricepi ? Gîndeşte-te şi la tata, şi la fratele meu... Ei au muncit cu toată rîvna pentru că doreau comunismul şi aveau încredere în izbînda lui. Şi eu am aceeaşi încredere.

Varvara Semeonovna dădu din cap. Cele cu privire la comunism le înţelegea, dar ceea ce nu înţelegea era altceva : de ce aici nu se poate locui într-o casă proprie, de ce şi cum acest lucru ar fi împotriva comunismului ?... Dar se temu să-şi contrazică fiul.

— Înţelege, dacă e ceva de făcut, apoi e pentru toată lumea, continuă Petea, scoţîndu-şi cascheta de schi, adică tot ce-i mai rămăsese din vechea îmbrăcăminte, şi-şi trecu mîna prin păr. Acum în ceea ce priveşte casa... Trebuie să mă înţelegi... Voi locui în cort pînă cînd direcţiunea îmi va da o locuinţă.

Bineînțeles, dacă o voi cîștiga prin muncă. Ni s-a spus că, după un timp, noilor-veniți li se vor acorda credite pentru construirea caselor, dar în primul rînd familiștilor. Și e și drept, iar apoi celorlalți. Numai dacă nu voi căpăta și eu o casă, ne-o vom cumpăra.

— Bine, încuviință mama resemnată. Privirea ei alunecă peste pufoaica și cizmele băiatului. Ți-am adus lucrurile, Petenka!

— Of, n-am nevoie de ele, răspunse supărat Petea.

Varvara Semeonovna își aranjă părul castaniu-deschis, presărat parcă cu pudră pe la tîmple, și din nou își puse pe genunchi mîinile ei grele de muncitoare.

— Ei, asta e totul, mamă.

Petea se uită drept în ochii ei. Era jalnică și îndurerată în clipa aceea. Petea nu-și mai putu stăpîni pornirea și își îmbrățișă mama.

...O oră după aceea el alerga prin sediul central, oprea pe tinerii cunoscuți și necunoscuți și le spunea:

— Știți, a venit maică-mea! A vîndut casa și a venit aici. Ei, ce spuneți?

Petea fugea mai departe, iar oamenii surîdeau cu blîndețe, auzind cum peste o clipă spunea același lucru altora, strălucind de bucurie și mîndrie pentru maică-sa, care nu precupețise nimic, părăsindu-și orașul în care s-a născut și casa în care viețuise treizeci și opt de ani încheiați.

Și atît de înduioșător povestea Petea despre maică-sa, că toți se bucurau împreună cu el. Vestea despre venirea mamei lui Petea o aflaseră pînă către seară cu toții. Cîte unul mai curios trecea cu o treabă pe la vagonul unde locuia Agafia Vasilievna pentru a face cunoștință cu „mama lui Perepiolka".

3

Cînd urcă creasta unui munte, un om precaut merge cu pasul agale, privind în lături. La stînga sînt stînci ce spînzură deasupra potecii. La dreapta, o trecătoare tăiată de vreo prăpastie fără fund.

Drumeţul înaintează fie ţinîndu-se aproape de stîncă, fie mergînd prin mijlocul potecii. Pasul îi e măsurat, iar gîndul, necontenit la ţinta către care se îndreaptă. El îşi încordează toate puterile şi-şi socoteşte toate mişcările pentru a atinge cu bine această ţintă.

Şi pe Şurka îl atrăgea culmea. Să fie totdeauna şi pretutindeni cel dintîi — aceasta era tot ce voia. Dacă şi-ar fi potrivit pasul cu drumul pe care-l avea de făcut, el l-ar fi putut străbate ca oricare om chibzuit. Şurka mergea însă înadins chiar pe marginea prăpastiei, numai pentru a-i ului pe toţi cu nesocotita lui cutezanţă. Ca şi cum şi-ar fi bătut joc de prăpastie, încerca parcă să facă dovada că el e mai puternic decît ea.

Totdeauna îl încînta harababura care însoţeşte fără doar şi poate tot ceea ce abia se creează şi se pune la punct. În asemenea împrejurări el îşi dădea în vileag întreaga-i iscusinţă. Nu se mai găsea nimeni care să înoate, ca să spunem aşa, atît de nestingherit şi de sigur ca el, în valurile asmuţite de furtună. Şurka se arunca acolo unde ele clocoteau mai cu furie, iar acest fapt îi dăruia o nespusă fericire.

Dacă clasa punea la cale o excursie în pădure, Şurka făcea totul ca plimbarea să iasă interesantă şi veselă. El îşi ducea prietenii în asemenea desişuri, unde băieţii ar fi rătăcit în neştire dacă Şurka n-ar fi avut unele semne doar de el cunoscute.

Uneori se prefăcea că s-a rătăcit, şi clasa rămînea noaptea în pădure. Asta şi voia Şurka. Aprindeau atunci focurile, coceau cartofi, iar el, ascuns pe după copaci, mîrîia imitînd un urs, sau urla ca lupul. Şi se tăvălea de rîs, auzind ţipetele fetelor.

Dacă şcoala hotăra să facă o grădină, Şurka era primul care lua o lopată şi lucra cu încîntare. Înainte de examene el se cufunda cu capul în manualele de şcoală : sîrguinţa îi era dată ca pildă celorlalţi. Era admirat, imitat. Fetele care o făceau pe mironosiţele nu-şi puteau lua ochii de la el...

Dar nimeni nu băga de seamă că Şurka se dezumfla repede... De la plimbarea în pădure el se întorcea moleşit. După ce sădea doi-trei pomi, zvîrlea lopata la o parte, fără să-i mai pese de ceva. După ce trecea examenele cu succes, în noul an şcolar nu mai făcea nimic, trîndăvea, învăţa lecţiile de mîntuială, numai ca să scape de ele, provocînd astfel indignarea profesorilor. După ce obţinea o mărturisire de dragoste de la fata cea mai cu toane, se răcea repede faţă de ea.

4

În primele luni de instalare pe pămînturile înţelenite noutatea a tot ce-l înconjura, sosirea tineretului, de care cu dreptul de „vechi locuitor" el putea să dispună, întîlnirea cu Panar, ivirea Olgăi — toate acestea îi aţîţau grozav nervii lui Şurka.

Tineretul îl recunoscuse tacit drept conducător. El judeca certurile ce izbucneau, nu precupeţea cuvintele tari, glumele şi snoavele, făcea pe delegatul pe lîngă director, Hromcenko şi Omar, în favoarea acelora ce se făceau vinovaţi de cine ştie ce ; cîştigase încrederea responsabilului de magazie şi era vizitatorul permanent al şefului de staţie Baltabaeva şi prieten cu ajutorul acesteia.

Bătrînul Nurhan îl trata cu bunăvoinţă, Ivan Prohorovici îl adora. Kuzmici nu avea un ascultător mai atent cînd povestea despre viaţa din trecut a stepei. Proskudin prefera să nu se certe cu Şurka, ca să scape de limba lui ascuţită şi necruţătoare. Fermecat, Petea nu-şi mai lua ochii de la el.

Olga îl iubea cu credinţă. Şi nici Panar nu rămînea nepăsătoare la privirile lui, iar Agafia Vasi-

lievna nu-l numea pe Şurka altfel decît „fiule" ; Hrebtov, lăcătuşul sever de la o uzină cu faimă, era prieten cu el ; Afonea Krovlev îl urma pas cu pas ; Penka era gata oricînd să glumească cu flăcăul cel vesel, iar Goghi, după cum se ştie, ajunsese încă din vagon la concluzia că Şurka este o persoană cu totul ieşită din comun. Chiar şi Belîi, cu toate că îl ura pe Şurka, cedase totuşi în faţa prestigiului pe care acesta, fără nici un efort, îl cucerise în ochii desţelenitorilor...

În toate aulele kazahe din împrejurimi, în colhozurile şi sovhozurile învecinate, Şurka legase prietenii. De cîte ori se ivea prilejul, el obţinea de la ei tot ceea ce îi trebuia în clipa aceea. Este adevărat că şi el îşi ajuta la ananghie prietenii, aşa cum putea, dar mai adesea îi răsplătea pe toţi cu anecdote şi poveşti născocite pe loc cu privire la aventurile sale extraordinare.

De altfel toată viaţa lui Şurka în ultimii ani fusese un lanţ de aventuri, iar dacă el le mai şi înflorea nu o făcea decît ca să fie şi mai de crezut...

Numai de Lena se cam temea. I se părea că ea îi ghicea gîndurile.

După ce l-a minţit pe Peresvetov cu privire la prăbuşirea podului peste care brigăzile lui Hrebtov şi Krovlev trebuiau să treacă pe porţiunea răsăriteană, Şurka îşi spărgea acum capul ca să iasă basma curată din istoria cu Olga. El cunoştea bine caracterul directorului ; acesta nu îngăduia să i se calce ordinul. Peresvetov o trimisese pe Olga la Hijneakov, Şurka îl înşelase, iar pentru a şterge urmele născocise o întreagă poveste. Temîndu-se de urmări, Şurka voia să se şi pocăiască şi să ceară iertare, dar cuvintele lui Peresvetov cu privire la tractoarele ce trebuiau trecute de urgenţă pe malul răsăritean îi schimbară pe loc toate socotelile.

Să treci un tractor peste pod nu este o treabă prea grea. Să reuşeşti şi să răzbaţi cu el prin rîul ce se zbuciumă între malurile înguste, iată cum îşi va da în vileag Şurka neînfricata-i cutezanţă !

5

După-masă Şurka conduse tractorul S-80 spre rîu. În urmă veneau trei tractoare DT-54 din brigada lui Hrebtov. Aceste maşini le conduceau Hrebtov, tractoristul corean Kim Ţoi şi încă un flăcău din Verhnerecensk.

Acestora li se mai alătură şi Krovlev — el mergea dincolo de rîu cu scopul de a-şi alege un loc pentru tabăra brigăzii sale — şi Goghi, care voia să vadă cum o să treacă Troşkin tractoarele peste rîu.

Alături de Şurka, în cabină, şedeau Petea şi Lena, care se rugaseră să fie luaţi şi ei la această „plimbare".

Olga îl aştepta pe Şurka la mal.

Şurka opri tractorul.

— Tu pentru ce ai venit ? întrebă el supărat.

— Oh, Şurocika, pentru că, pur şi simplu, mi-a fost dor de tine ! Ia-mă cu tine, şi ochii Olgăi, strălucind într-un chip deosebit, trădau fără vrerea lor o adîncă bucurie, amintindu-i parcă lui Şurka de ceasurile petrecute în căsuţa prietenului.

— Să nu ne vadă Peresvetov, mormăi jenat Şurka.

— El a şi plecat. Hai, Şurocika !...

— Dar ce nevoie ai tu să mergi cu noi ?

— Dar pe Petea şi pe Lena i-ai luat !

— Bine, se îmblînzi Şurka. Urcă-te mai repede în cabină.

Olga se aşeză lîngă Petea şi Lena. Peresvetov o numise pe Lena socotitor în brigada lui Afonea Krovlev, al cărui lot era la marginea de miazăzi a porţiunii răsăritene. Petea se bucura ; brigada lui Belîi şi aceea unde va lucra Lena erau despărţite numai de apa rîului.

Sosiră şi celelalte maşini. Tractoriştii făcură roată în jurul lui Şurka. Acesta privea, întunecat, rîul.

Locul acela era lat de şaizeci de metri şi nu prea adînc; desişul de stuf de la celălalt mal îngusta curentul apei cu vreo zece metri.

Dar zăpada se topea sub soarele fierbinte, şi torente vesele, năvalnice, se revărsau în rîu, iar nivelul apelor urca ceas de ceas.

Şurka nu se aşteptase ca lucrurile să ia o asemenea întorsătură. După ce se oferise să treacă tractoarele dincolo, alergase imediat la rîu şi alesese un loc îngust şi mai puţin adînc. Dar atunci tabloul era cu totul altul : apa de lîngă mal abia de ajungea la o treime din înălţimea celor mai lungi tulpini de stuf, care acum erau acoperite mai mult decît pe jumătate.

Dar nu adîncimea îl speria pe Şurka.

Pe acele meleaguri zăpada zăbovea uneori, pe la marginile malurilor, pînă în iunie. Rămînea vreme îndelungată aşa, la adăpostul malurilor abrupte, întărindu-se ca gheaţa. În faţa ochilor lui Şurka torentul furtunos rupea bucăţi din blocurile de zăpadă ce alunecau cu o cumplită iuţeală, purtate de valurile rîului. Iată, chiar în momentul acela, prin faţa lor trecu, trosnind ameninţător şi rotindu-se în vîrtejul apei, matahala unui sloi de gheaţă. Dar nici ăsta nu era lucrul cel mai înspăimîntător. Cam la şapte sute de metri de locul pe care stăteau tractoarele, rîul făcea o cotitură bruscă. Acolo, pe fîşia îngustă a unei meandre, se strînsese gheaţă şi blocuri de zăpadă, la care se alăturau mereu altele, aduse din susul apei.

„Ehei, gîndi Şurka, şi dacă se porneşte cumva, atunci să te ţii, Alexandr Makarovici."

Şi totuşi de o retragere nici nu putea fi vorba. Şurka reveni la tractorişti şi la Goghi, care urmărea cu îngrijorare şerpuirea rîului.

— Va să zică, iată ce vom face, băieţi. Am nevoie de un cablu de oţel de vreo optzeci de metri şi de o frînghie zdravănă de vreo şaizeci de metri.

Găsim aşa ceva în gospodărie, tovarăşe şef ? întrebă Şurka, întorcîndu-se către Goghi.

— Frînghie este, dar cablu aşa lung nu avem, însă îl putem alcătui din bucăţi.

— Foarte bine. Hai, tovarăşe Ceacivadze, dă o goană pînă la gospodărie. Şi adu-mi de la dugheană o litrişoară. Şurka scoase din buzunar o hîrtie mototolită de douăzeci şi cinci de ruble. Şi aleargă, căci curgerea sloiurilor nu-i aşteaptă nici măcar pe şefi.

Goghi sări pe motocicletă şi peste o jumătate de oră se întoarse cu un camion cu cablu.

Şurka cercetă soliditatea racordărilor, se încredinţă că nodurile sînt bine făcute şi legă frînghia de cablu.

— Acum ascultaţi-mă, fraţilor, zise el. Iată, de acest capăt al cablului vom lega un S-80, iar celălalt capăt îl voi trage dincolo, cînd voi trece rîul înot. Vedeţi dincolo pe mal un stîlp de piatră ? S-a pus cu o mie de ani în urmă, de parc-ar fi ştiut oamenii cum îl vor scoate din încurcătură pe tovarăşul Troşkin Alexandr Makarovici. Voi răsuci cablul în jurul stîlpului, voi aduce capătul înapoi, înot, şi-l vom lega de tractoarele tale, Hrebtov. Apoi mă voi aşeza în cabina lui S-80. Voi vă veţi pune în mişcare tractoarele, veţi porni în direcţia opusă, şi în felul acesta mă veţi trece pe celălalt ţărm. Iar S-80, tot pe cablu, va trage spre malul celălalt maşinile voastre. E limpede ?

— Numai dacă nu-l vei da la fund, remarcă sever Hrebtov.

— Fundul este de piatră, l-am verificat, replică Şurka.

— Ia seama să nu răceşti, zise Goghi. Prea eşti curajos, după cum te văd.

— Poate că n-o să păţesc nimic ! Se întîmpla să facem baie împreună cu băieţii chiar pe gerul Bobotezei. Şi eu nu înot mai rău decît o balenă.

Şurka nu minţea. Înota bine încă din copilărie, iar de cînd visa să poarte un chipiu cu galonul de aur, se antrenase cu îndîrjire la înot.

— Totuşi, mai cu prudenţă, remarcă Goghi.

— Fii liniştit, tovarăşe şef, nu voi înşela aşteptările.

Îndesatul Kim Ţoi zise :

— Năstruşnică născocire, Troşkin. Trebuia să trecem tractoarele pe pod.

— Tu să taci ! îl repezi Şurka. „Pe pod !" Podul este rupt.

— Nu e rupt. Doar ieri l-am trecut.

— Asta a fost ieri. Dar acum nu vezi ce munţi de gheaţă se rostogolesc încoace ? Asta este. Şurka se apropie de tractorul său şi strigă prietenilor, care şedeau în cabină : Dacă vă e teamă de o baie nu prea călduţă, coborîţi.

— Asta e ! Nu plec nicăieri ! Merg cu tine, Şurocika. Şi Olga dădu din cap a împotrivire.

— Şi eu, declară Lena. Trebuie neapărat să dau o raită pe celălalt mal, ca să văd unde voi lucra, că doar n-am venit aici să fac turism.

— Ei, dacă-i aşa, atunci rămînem cu toţii, o susţinu Petea.

— Hai, fie, lua-v-ar naiba !

6

Şurka îşi scoase pufoaica, cizmele şi cămaşa, legă solid capătul frînghiei de curea, lovi cu palma fundul sticlei de o jumătate, o destupă şi, după trei înghiţituri zdravene, îşi făcu vînt şi se aruncă în apă.

Dintr-o dată simţi că îl arde ca focul. Şurka prinse din răsputeri a da din mîini şi din picioare. Prin mişcările largi ale braţelor şi prin opintirile zdravene ale picioarelor izbuti să biruie aprigul torent

al apelor reci de primăvară, iar peste cîteva minute ajunse pe malul celălalt. După ce, scuturîndu-se, mai jucă puţin în loc, Şurka scoase frînghia, trase cablul legat de ea, petrecîndu-l în jurul stîlpului de piatră, apoi se cufundă din nou în apă.

După ce ieşi la loc uscat, îşi scoase pantalonii şi rufele ude, îşi puse pantalonii pe care i-i dădu Goghi, cămaşa şi cizmele şi începu să alerge din răsputeri în jurul tractoarelor.

Între timp Hrebtov cu ajutorul lui Kim Ţoi şi Afonea fixau cablul la tractorul DT-54. De la acest tractor întinseră cablul la cel de-al doilea, iar de aici, la al treilea.

— Acum, începu Şurka, clănţănind încă din dinţi şi abia pronunţînd cuvintele, eu mă voi urca în cabina lui S-80. Pînă la rîu voi ajunge prin puterea motorului, iar apoi să începeţi voi să trageţi.

Şurka se urcă în cabină, puse tractorul în mişcare, se apropie de mal şi făcu un semn cu mîna. Trei motoare de tractor urlară, cablul se întinse, şi S-80 intră în rîu.

Şenilele atinseră apa ce se despică şuierînd mînios.

— Vă aduc la cunoştinţă că sezonul de ştrand este deschis, surîse Şurka, cînd tractorul, învingînd rezistenţa torentului, depăşi mijlocul rîului.

Şi în clipa aceea o puternică lovitură se abătu asupra tractorului. Mormanul de gheaţă îngrămădit la cotitura rîului se surpă. Sloiurile de zăpadă şi blocurile de gheaţă împotmolite în îngustul gîtlej se năpustiră în josul apei. Tractorul se opri. Lui Şurka i se păru că s-a rupt cablul.

„M-am dus pe copcă !" îi trecu fulgerător prin minte.

După o clipă, cablul se întinse din nou, şi tractorul începu să se apropie de ţărm.

Ieşit din apă, Şurka strigă băieţilor ce stăteau pe mal :

— Acum, ascultaţi-mă. Întoarceţi tractoarele spre rîu. Agăţaţi cablul. Vă voi trece peste rîu ceva mai la stînga.

Șurka fixă capătul cablului care era la el de un cîrlig, la spatele lui S-80. Într-adevăr, mai la stînga de locul unde Șurka era cît p-aci să se scufunde cu S-80 apa nu era de loc adîncă : torentul amenințător, după ce răzbătuse prin gîtlej, o pornise la vale.

Pe malul răsăritean, Lena, Olga și Petea, hohotind de rîs și întărîtîndu-se, se jucau de-a prinselea.

Afonea, luîndu-i cu el pe Lena și pe Goghi, plecă pe lotul lui. Acolo rămaseră pînă seara. În timpul acesta Șurka aprinsese un foc, își uscase îmbrăcămintea și flecărea cu tractoriștii, care îl lăudau în fel și chip.

Se întoarseră acasă, pălăvrăgind vesel. Petea admira curajul lui Șurka, dar Goghi îl lăuda mai cu măsură.

După ce se depărtară cu vreo sută de pași de mal, Petea se întoarse înapoi. Zăbovi multă vreme tot privind rîul și chibzuind la ceva.

„Aici ar trebui făcut un pod", gîndi el.

...Peresvetov sosi din stepă pe cînd se întuneca. La sediul central se vorbea numai despre fapta vitejească a lui Troșkin, admirîndu-i-se curajul și stăpînirea de sine în acel ceas de grea cumpănă.

Peresvetov telefonă la haltă și îl chemă pe Omar.

— Vino, Aimanov, e timpul să întrunim oamenii și să alegem comitetul de întreprindere. Aici, la rîu, Troșkin s-a evidențiat, adăugă el. Băieții doar că nu-l poartă pe brațe. Într-un cuvînt, strașnic băiat.

CAPITOLUL V

I

După ce se instală în noul loc, Skrîjneak hotărî să-și viziteze „parohia".

„Parohia" lui Skrîjneak era vastă : sovhozuri, colhozuri, două S.M.T.-uri, fabrici de cărămidă și altele de mai mărunte dimensiuni... Cînd te gîndești numai

ce înseamnă o singură haltă, unde de-a lungul liniilor vezi grămezi de case prefabricate, de material de construcție, ciment, lăzi cu piese de mașini și spre care în fiecare zi se îndreaptă coloane de camioane ! Construcția silozului de cereale, al cărui turn se și înălța deasupra clădirilor scunde ale haltei, mergea încet. Skrîjneak era văzut des pe acolo ; se certa cu antreprenorul, ținea ședințe cu șeful șantierului. În raion mai erau douăzeci și șase de organizații de partid, tot atîtea organizații de Comsomol, sindicale și alte organizații de masă, sport, cultură...

Skrîjneak începu să inspecteze partea sudică a raionului. Pînă la sovhozul cel mai îndepărtat, „Țelinnîi", erau optzeci de kilometri. În raion se aflau cinci mari gospodării, răsfirate de-a lungul șoselei principale și ceva mai la o parte.

Roua nu apucase încă a se zvînta, cînd Skrîjneak părăsi centrul raional. Ca un val egal, verde, parcă fugea în urmă negara. Mai departe de drum se vedeau corturile și vagoanele care alcătuiau taberele brigăzilor.

Skrîjneak se gîndi că nu ar fi rău să treacă pe la brigăzi, dar, după ce își aruncă o privire pe cadranul ceasornicului, înțelese că dacă se va opri la fiecare nu o să ajungă pînă la „Țelinnîi" nici într-o săptămînă.

Soarele se ridica tot mai sus, dogorînd destul de puternic în clipa în care Skrîjneak se apropie de sediul central al sovhozului „Pervomaiski".

Acolo nu era nimeni din conducerea sovhozului — toți erau pe la brigăzi sau plecați la haltă, ca să ia în primire diferite bunuri, așa declară contabilul-șef, care ședea cu Kogan.

— Dar dumneata de ce ești aici ? îl întrebă Skrîjneak pe Kogan.

— Kiril Ilici m-a învoit. Fac cunoștință cu starea economică a vecinilor.

— Nu mai spune! se minună Skrîjneak. Şi de ce, mă rog?

— Ca să învăţ ceva, şi pe viitor să evit fel de fel de greşeli. O singură minte e bună, două sînt şi mai bune, iar în ceea ce-l priveşte pe tovarăşul Kozîriov, şi Kogan făcu un semn cu capul spre contabilul-şef al sovhozului „Pervomaiski", el este un om cu mare experienţă. Nu ca mine, ageamiu.

Kozîriov, un bărbat uscăţiv, serios, cu părul lins pieptănat cu cărare, salută cu sfială.

— Şi de mult eşti aici, tovarăşe Kogan?

— E a treia zi. Am lăsat în locul meu pe funcţionarul de la contabilitate şi acum călătoresc.

— Ce să zic, bună treabă!

— Sigur că da. De exemplu tovarăşul Kozîriov, după cum se vede din dările de seamă, trebuie să iasă foarte ieftin cu aratul unui hectar de ţeliniş. Dacă am ara fiecare hectar cu cinci copeici mai ieftin, socotiţi şi dumneavoastră ce economie s-ar realiza la treizeci de mii de hectare. Este interesant de ştiut cum obţin ei această economie.

Skrîjneak îşi înclină cu consideraţie capu-i ras chilug.

— Parcă mi-ai spus că eşti în călătorie... care va să zică nu stai numai la „Pervomaiski"?

— Am mai fost la două colhozuri, nu departe de aici.

— Tovarăşe Kozîriov, hai să vizităm gospodăria, spuse Skrîjneak.

Kozîriov luă registrul şi ieşi din vagon, lăsîndu-l pe Kogan să chibzuiască asupra dărilor de seamă şi a statisticilor.

Skrîjneak mergea repede, ostăşeşte, şi Kozîriov abia se ţinea după el. Oprindu-se lîngă atelierul de reparaţii, Skrîjneak ceru să se pornească motorul primului tractor asupra căruia îşi oprise privirea. După ce ascultă cum funcţionează motorul, spuse supărat:

— Bat tacheții. Unde este inginerul-șef ? Ce face ? Da ce, asta e reparație ? Și, fără ca acesta să fie vinovat, se repezi la Kozîriov. Copeici știi să economisești, dar cum supraveghezi reparația tractoarelor ?

Aproape că nici nu asculta explicațiile șefului de ateliere, care spunea că tractorul fusese adus tocmai ca să i se înlăture defecțiunile.

— Trebuiau înlăturate înainte, observă sever Skrîjneak.

Șeful atelierelor nu găsi ce să răspundă. Skrîjneak mergea mai departe, oprindu-se lîngă fiecare grămăjoară de gunoi și dojenindu-l pe Kozîriov pentru murdăria din sovhoz.

— Spune-i lui Ivanov să se încredințeze cu ochii lui dacă toate tractoarele sînt gata pentru arat, spuse Skrîjneak urcîndu-se în mașină.

2

Trecuse de ora zece cînd Skrîjneak plecă din „Pervomaiski". „Ce să spun, gîndi Skrîjneak. Inventiv e acest Peresvetov. Și-a trimis contabilul la vecin ca să împrumute înțelepciune ! Și găsește timp. Iar eu din zori pînă seara mă fîțîi pe loc, în birou."

— Tolkuneț, zise el cu voce tare.

— Poftim ? întrebă șoferul.

— Nimic, răspunse bosumflat Skrîjneak. Mergi mai repede. Te învîrtești pe loc ca o musculiță într-o seară de vară.

Șoferul se înfurie. El conducea mașina cu o mare viteză, făcînd-o să dea tot ceea ce putea. „Și tot nu poți să-i faci pe plac !" Șoferul spori viteza.

Mașina începu să se hurduce pe la hopuri.

— Unde goneşti aşa? înjură Skrîjneak. Ar trebui să fii pe remorcă şi nu să conduci o maşină.

Mai departe merseră în tăcere.

Skrîjneak gîndea: „La «Ţelinnîi» rămîn vreo trei zile. Iar în drum trec pe la sovhozul «Dokuciaevka». La comitetul raional s-a depus o plîngere împotriva secretarului organizaţiei de partid, trebuie să văd ce e acolo. Şi nici la «Otradnoe» n-ar strica să fac o vizită. Se spune că directorul s-a certat cu toţi oamenii din sovhoz..."

Şi atunci îşi aduse aminte că în sovhozul „Molodiojnîi" s-a născocit ceva pentru perfecţionarea plugului.

— Cît e de aici pînă la „Molodiojnîi"? îl întrebă el pe şofer.

— Vreo patruzeci de kilometri şi ceva. Drum mai rău nici că se poate.

— Nu-i nimic, răzbim noi. Coteşte spre „Molodiojnîi".

3

La sovhoz sosiră cam peste două ore. Drumul se dovedi, într-adevăr, a fi tare prost.

În birou, nimeni. Numai o muscă înviată zumzăia plicticos şi se zbătea în geam, în timp ce paznicul dormea cu capul pe o masă de scris. Skrîjneak îl trezi zgîlţîindu-l.

— Unde e conducerea?

— La masă, pesemne, zise paznicul căscînd cu poftă.

— Fugi la Fedorenko, spune-i că a sosit secretarul comitetului raional. Şi cheamă-l şi pe inginerul-şef.

Pînă ce sosiră la birou directorul şi inginerul-şef, Skrîjneak avu răgazul să fumeze cinci pipe şi să înveţe pe de rost lozincile de pe pereţi.

— Pe unde umblaţi ? se repezi la ei Skrîjneak.

— Am fost la masă, Stepan Trofimovici, spuse, după ce dădu bună ziua, directorul, un om îndesat, îmbrăcat în manta şi cu pălărie pe cap. Doar cît am mîncat şi am dormit şi a şi venit în goană paznicul.

— Noaptea se doarme, ripostă cu mînie Skrîjneak.

— E visul nostru să dormim o noapte întreagă, zîmbi inginerul-şef. E a şaptea noapte de cînd sîntem în picioare, tovarăşe Skrîjneak. Ştii şi dumneata cum e la ţeliniş.

— Şi cine v-a spus că la ţeliniş noaptea trebuie prefăcută în zi ? întrebă supărat Skrîjneak.

— O asemenea directivă n-am primit, rîse directorul. Dar împrejurările ne silesc, tovarăşe Skrîjneak. Inginerului meu şef parcă înadins i-a venit în gînd să se ocupe de invenţii... Stăm tot timpul în ateliere, unde, după cum ştii şi dumneata, cutare lucru lipseşte, cutare trebuie să împrumuţi de la vecin.

— Tocmai pentru asta am venit, ca să vă văd invenţia, spuse Skrîjneak, îmblînzindu-se.

— Poftim.

Skrîjneak se uită la ceas. De aici şi pînă la „Ţelinnîi" erau şaptezeci de kilometri, şi ceasurile trecuseră de patru.

Inginerul era nervos în timp ce-i povestea lui Skrîjneak despre invenţia sa, la fel ca şi directorul, văzînd că secretarul comitetului raional se grăbeşte.

Skrîjneak nu-l lăsă pe inginer să-şi isprăvească vorba.

— N-am înţeles nimic, mărturisi. Voi trimite specialişti, ca să se lămurească mai bine decît mine, şi apoi vor raporta comitetului raional, iar dacă isprava pe care aţi făcut-o merită ceva, o vom recomanda sovhozurilor. Şi se îndreptă cu pas grăbit spre maşină.

— Am fi vrut să stăm de vorbă cu dumneata, tovarăşe Skrîjneak, zise directorul oprindu-se lîngă maşina cu dublă tracţiune a comitetului raional. Sînt fel de fel de probleme în legătură cu începerea aratului. Am fi vrut să ne sfătuim.

— Aş fi bucuros, dar mă grăbesc să ajung la Hamzatov. De două săptămîni îmi tot propun să merg la el şi tot nu apuc să mă urnesc din loc. Vreau să rămîn acolo două-trei zile.

— Şi la noi ai fi putut rămîne trei zile. Ce-i „Ţelinnîi", ce-i „Molodiojnîi" — totuna, făcu inginerul.

— E drept, dar i-am făgăduit lui Hamzatov să fiu neapărat azi la el. Veniţi la mine către sfîrşitul săptămînii, că doar n-o fi foc dacă mai amînăm vorba.

— Ba chiar aşa, foc, nu alta, Stepan Trofimovici. De pildă, alimentele. Uniunea raională a cooperativelor de consum ne omoară. Directorul era supărat pe Skrîjneak. De cîte ori n-avuseseră ei neapărată nevoie de sfatul secretarului comitetului raional !

— Dacă mă voi ocupa de fleacuri, dragă prietene, niciodată n-o să apuc să fac o treabă. Stăruie tu singur pe lîngă Uniunea raională de consum.

— Am stăruit cît am putut, răspunse sumbru directorul. Dar ce folos !

— Bine, cînd mă voi întoarce la centrul raional stau eu de vorbă cu ei. Aşa că acum rămîneţi cu bine. Şi Skrîjneak închise portiera maşinii. Dă-i drumul !

4

La „Ţelinnîi" au sosit în puterea nopţii. În drum, de cîteva ori a fost nevoie să despotmolească maşina din noroi.

Întreaga aşezare era adîncită în beznă, doar la birou mai licărea o luminiţă.

Un flăcău tînăr citea la lumina palidă a becului electric.

— Salut, zise zgomotos Skrîjneak, intrînd în birou. Hamzatov doarme ?

— Doarme, tovarăşe Skrîjneak.

— Dar tu cine eşti ?

— Secretarul organizaţiei de Comsomol.

— Fii bun şi du-te pînă la Hamzatov de-i spune că am venit. Să-şi ia cheia de la birou, că avem de făcut unele treburi. Am venit la voi pentru vreo două zile.

Abia plecase flăcăul, cînd sună telefonul. Întrebau dacă a sosit tovarăşul Skrîjneak.

— Skrîjneak la telefon. Cine vorbeşte ?

Se telefona de la comitetul raional. Sosise o telegramă urgentă şi importantă.

— Trebuie să veniţi, Stepan Trofimovici.

— Dar ce e în telegramă ?

— Nu pot să spun prin telefon.

Skrîjneak începu să bombăne. „Am vizitat parohia de m-am omorît !"

— Bine, stau de vorbă cu Hamzatov şi mă întorc îndată.

Skrîjneak îl aşteptă pe Hamzatov vreo patruzeci de minute, şi în acest răstimp răsfoi o carte lăsată pe masă.

Secretarul se întoarse. Skrîjneak nu-l observă din prima clipă. Flăcăul tuşi ; Skrîjneak tresări.

— A-a, tu eşti ? L-ai trezit pe Hamzatov ?

— Nu, tovarăşe Skrîjneak. Şi eu, şi nevastă-sa îl tot zgîlţîiam, dar el... ne dădea dracului.

— Dar i-ai spus că a sosit secretarul comitetului raional ?

— Bineînţeles. Băiatul începu să se mute de pe un picior pe celălalt.

— Ei, nu mai lungi vorba ! se oţărî la el Skrîjneak.

— Ahmet Rasulovici mi-a spus că el trebuie să se scoale mîine înainte de răsăritul zorilor, și să se culce și Stepan Trofimovici. Acest lucru, spunea, nu e de loc vătămător.

Skrîjneak izbucni în rîs.

— N-a dormit de cinci nopți, adăugă secretarul organizației de Comsomol, parcă scuzîndu-l pe director. Tot prin brigăzi...

— Ce să-i faci ?! Trebuie să înțelegi omul. Spune-i că vin mîine.

Nici a doua zi, nici a treia zi, Skrîjneak nu reuși să ajungă la Hamzatov. Secretarii comitetelor raionale, directorii sovhozurilor și secretarii organizațiilor de partid fuseseră convocați la o consfătuire la Alma-Ata.

CAPITOLUL VI

1

De dincolo de fereastră venea susurul ritmic al pîrîului de munte. Lui Peresvetov i se părea că plouă egal, fără încetare, liniștitor.

Nimic nu tulbura tăcerea acelui ceas de înserare. În odaia vastă din casa de odihnă a consiliului de miniștri se auzeau numai rareori voci, care răzbăteau de undeva de jos. Cineva trecea pe coridor, pășind ușor pe covorul moale, iar de dincolo de perete se auzea bombănitul abia deslușit al crainicului de la radio.

Peresvetov sorbea cu desfătare liniștea din juru-i. Abia acum, stînd într-un pat comod, înțelese el cît de crunt se chinuise în lunile ce trecuseră în zbor și ce bine este că poate și el să se odihnească

cinci-şase zile, să meargă la cinematograf, la teatru, sau să hoinărească prin magazine.

Această cameră uriaşă o împărţea cu Hijneakov. Zugrăvită cam strident de pictor şi mobilată de oameni al căror gust era departe de ceea ce contemporanii înţeleg prin atmosferă plăcută, ea îi părea lui Peresvetov culmea confortului. O oglindă înaltă, cu ramă în stilul negustorimii din Ciuhloma, un fotoliu enorm, scaune cu funduri de catifea roşie, un imens dulap şi paturi semiduble din lemn poleit, culorile prea vii ale covorului de pe jos, noptierele şi taburetele lipsite de graţie — toată această creaţie lipsită de talent şi grosolană a meşterilor de mobilă nu-l stingherea de loc pe Peresvetov. În schimb, însă, toaleta era la trei paşi, iar jos, o sufragerie cu feţe de masă curate şi o mîncare de care Peresvetov se dezobişnuise.

— Da, am avut noroc, zise el cu voce tare. Eh, dacă s-ar putea trăi astfel o lună, două !

Peresvetov se întoarse pe partea cealaltă ; arcurile somierei răsunară sub greutatea trupului său. Pipăind, găsi ţigările pe noptieră, luă una pe care o aprinse şi trase fumul adînc în piept.

Întunericul se făcea tot mai des, lucrurile îşi pierdeau preciziunea contururilor, şi tot mai palide deveneau culorile covorului.

Peresvetov se sculă, bău puţină apă minerală, se apropie de fereastră şi dădu la o parte perdeluţa. Stelele parcă îşi făceau cu ochiul deasupra piscurilor lui Ala-Tau, în vreme ce lumina lunii scălda colinele pe care tinerii meri se căţărau în şiruri dese către culmile în pantă lină. Un val de aer răcoros parcă îl scăldă pe Peresvetov. Se culcă din nou, dar, nefiindu-i somn, îi veniră în minte fel de fel de gînduri despre sovhoz : oare cum se descurcă oamenii fără el ?

Peresvetov drăcui.

„Măcar şase zile să nu mă mai gîndesc la ce m-am înhămat pentru toată viaţa."

Neliniştit, se tot frămînta în aşternut : „Dacă aş putea adormi !" Stinse ţigara, se întoarse cu faţa la

perete, trase plapuma pînă sub bărbie şi închise ochii.

„Interesant, unde o fi dispărut Matvei? Ah, da, s-a dus la fosta lui nevastă... Îmi închipui cîtă plăcere îi face acest lucru! Avea o înfăţişare, ca să spun fără ocol, nu prea strălucită!" Şi Peresvetov rîse înfundat.

Se întoarse cu faţa în sus, pironindu-şi ochii în tavan. Îl străfulgeră un gînd care pînă acum nu-i venise în minte. Iată, sînt cinci luni de cînd era singur şi nici măcar nu se simţea atras de vreo femeie...

„Ce drăcie o mai fi şi asta? se nelinişti el. Uite, aşa te cufunzi pînă în gît în fel de fel de treburi, te usuci, şi apoi n-ai decît să-ţi iei rămas bun de la tot ce e omenesc... Măcar de mi-ar plăcea cineva!"

Jos, răsună bătaia prelungă a pendulei. „Unsprezece, şi el încă n-a venit."

În coridor se auziră paşi nesiguri, tîrşiiţi. Cineva deschise larg uşa şi bîjbîi îndelung pe după perdeaua de catifea tot căutînd, fără succes, comutatorul.

2

— Tu eşti, Matvei?

Nu se auzi decît un mormăit nedesluşit.

— De ce dracu faci pe prostul? rîse Peresvetov. Mîna tot mai bîjbîia în dosul perdelei.

— Ce e cu tine, nu cumva eşti beat?

Peresvetov se sculă, se apropie de uşă, răsuci comutatorul. Globurile lămpii revărsară lumină în odaie.

În faţa lui stătea Hijneakov, rezemat de perete. Desprinzîndu-se cu chiu, cu vai, se trînti în fotoliu, înecat de un rîs beat, fericit.

Peresvetov îl privi, clătină din cap şi se culcă din nou.

— Unde ai reuşit să te chercheleşti în halul ăsta?

— Acolo! Lui Hijneakov i se împleticea limba în gură. Acolo! mai spuse el, făcînd un semn cu mîna în văzduh. Cu Borka...

— Cu care Borka?

— Cu ăsta... cu ginerele, bolborosi Hijneakov şi din nou izbucni în rîs. Dînsa este... ehei! Parcă a ghicit. La dracu în praznic, la băiat, aha-ha!

— Ai putea să legi ca lumea măcar două cuvinte, dacă vrei ca să te înţeleg? spuse supărat Peresvetov. Cine e dînsa? Care praznic?

— N-nevasta, bolborosi Hijneakov. Valeria. Înţelegi, mă duc la ei, acasă e fiica. „Bună ziua, zic, Vera Matveevna, uite c-am venit şi eu. Dar unde e fosta mea, cea de dumnezeu hărăzită?" Aici... aici intră Borka, ginerele. „Ah, zice, tata, salut, de prin ce meleaguri?" Şi tot aşa... pilit. Fiica se repede la el şi... aşa şi pe dincolo, iar el face zarvă: „A plecat, tăticule, soacra, a plecat la mama dracului, să mergem împreună să bem de bucurie. Ea mi-a mîncat ficaţii." Fata s-a făcut verde de-a binelea şi ne-a... ne-a dat afară! Iar noi ne-am dus la restaurant, nu mai ştiu la care anume, dar asta n-are nici o importanţă. Poţi să-ţi închipui, Kiril, s-a aranjat! Mergeam şi gîndeam, o să fie scandal... Cînd colo dînsa a plecat ieri la băiat, în Ural. Ei, şi ne-am cherchelit de bucurie...

— Felicitări. Şi eu care stăteam aşa culcat şi te plîngeam.

— S-a aranjat!

Hijneakov băgă mîna în buzunarul paltonului şi scoase cu greu un pachet de ţigări „Kazbek", apoi ajunse cu chiu, cu vai pînă la patul lui Peresvetov, unde se prăbuşi la picioarele acestuia.

— E-ei nu, frate, du-te! Peresvetov îl zgîlţîi pe Hijneakov. La culcare, Matvei, la culcare, mîine am să te scol devreme.

Hijneakov se ridică pe jumătate, se uită prin cameră, îl privi atent pe Peresvetov şi se ridică în picioare cu hotărîre.

— La culcare ? Ţi-ai găsit prostul... Să mergem la cantină să bem ! Haide, Kiril, zău, hai, dacă mă iubeşti. Pentru plăcerea mea.

— Nu vreau. Şi ţie îţi ajunge. Uite cum te-ai îmbătat. Peresvetov dădu din cap cu dojană. Ei, niciodată n-aş fi crezut...

— Ah, dracul s-o ia, mormăi Hijneakov, fără să-l asculte pe Peresvetov. O s-o chem pe Kedrova. O iubesc, şi basta !

Peresvetov, chicotind, îl ridică, îl conduse la pat, îi scoase cizmele, stinse lumina şi se culcă.

După ce sforăi puţintel, Hijneakov se cufundă într-un somn liniştit şi calm.

Luna se uita prin fereastră, lăsînd pe masă o pată de lumină. Raza aurie se tîrî apoi mai departe şi se tolăni pe covor, unde rămase încremenită ca o fîşie lată, luminoasă.

Ropotul pîrîului de munte deveni mai limpede, şi în cele din urmă, sub paşnicu-i murmur, Peresvetov adormi.

8

Dimineaţa consfătuirea reîncepu.

Directorii şi secretarii organizaţiilor de partid din sovhozuri, secretarii comitetelor regionale şi raionale şi reprezentanţii organizaţiilor sovietice, de Comsomol şi altele, miniştri, preşedinţi de colhozuri şi numeroşi oaspeţi ocupau sala de spectacole a teatrului „Abai". În timpul pauzelor, în foaierele vaste şi la bufete se auzeau un necurmat vuiet de voci, explozii de rîs, vorbirea gutturală a kazahilor, graiul melodios al ucrainenilor, cel cu accentul pe litera „a", al bieloruşilor, exclamaţiile vehemente ale gruzinilor. Veniseră cu toţii din regiunile apropiate şi îndepărtate ale Kazahstanului, unde pînă nu demult oamenii trăiau într-o linişte netulburată de nimic. Colhozurile şi douăzeci de sovhozuri mari cerealiere creşteau vite şi livrau statului, toamna, cam vreo sută de milioane de puduri de grîne.

Şi deodată totul se răsturnă.

Într-un timp nemaipomenit de scurt trebuiau construite sute de noi sovhozuri, trebuiau primiţi mii de noi-sosiţi şi o cantitate uriaşă de maşini, şi să se desfăşoare construcţia unor întreprinderi ce se numărau şi ele cu sutele.

Huruitul necurmat al coloanelor de tractoare spulbera liniştea adormitoare a aulelor. Pe întinsul stepei pustii se însemnau cu pari amplasamentele viitoarelor aşezări. Pe şantierele de construcţii forfoteau mulţimi de oameni...

Nu în culise, ci pretutindeni, în auzul întregului popor, începu să se vorbească despre cel de-al doilea Magnitogorsk la Temir-Tau. La cîţiva zeci de kilometri de Kustanai, geologii prospectaseră zăcăminte de minereu de fier. Se ridicau în înălţimi secţiile uzinelor de cupru de la Balhaş.

Au început să se ocupe de Irtîş : era nevoie de apă pentru a aproviziona Ekibastuz[1]-ul, minele aurifere şi carbonifere, gigantul metalurgic de la Karaganda. Se vorbea despre canalul Irtîş-Temir-Tau.

Kazahstanul îşi deschidea cămările, pline doldora de nenumărate comori : grîne pe pămînt, minereuri preţioase şi cărbune în subsolurile lui.

Iar eşaloanele aruncau către staţii, către halte şi către haltele de încrucişare sute, mii şi zeci de mii de oameni tineri. În urma tineretului mergeau maşinile într-o avalanşă într-adevăr nemaivăzută. Comsomoliştii veneau pe terenurile înţelenite, agricole şi industriale. Ţăranii îşi trimiteau copiii, care o dată cu laptele supseseră şi experienţa părinţilor şi a bunicilor. Intelectualitatea dăruia Kazahstanului pe fiii şi fiicele ei, înarmaţi toţi cu cunoştinţe. Muncitorii, ca întotdeauna, îşi trimiteau tînăra generaţie în chiar focul evenimentelor. Aşa a fost cînd Rusia respingea pe intervenţionişti şi pe generalii albi, aşa a fost cînd se desfăşura lupta pe viaţă şi pe moarte împotriva fascismului. Părinţii şi bunicii căleau armele cu care fiii doborau apoi pe vrăjmaşii patriei.

[1] Bazin carbonifer din Kazahstan (n. r.).

Academicieni, profesori și tot felul de tehnicieni soseau la Alma-Ata, Kustanai, Akmolinsk, Pavlodar, Karaganda, Abșansk, dormeau prin birouri, prin coridoarele ministerelor și ale comitetelor regionale de partid, pentru că hotelurile erau ticsite.

Și toată lumea se grăbea spre pămînturile înțelenite, spre mine, spre șantiere. Mijloacele de transport erau neîndestulătoare, șoferii parcă erau buimaci tot cutreierînd drumurile ziua și noaptea. Casele de bilete de prin gări erau luate cu asalt. Academicienii cu barbă albă se urcau în camioane și, cu voci subțirele de bătrîni, țineau isonul tinerei gărzi :

Toată Rusia am cutreierat-o acu pe sus,
Prin toată Siberia trecut-am pe jos...

Ofensiva se desfășura pe un spațiu care ar putea să cuprindă cîteva state europene. Se zgîlțîia zdravăn oblomovismul [1], se lua în batjocură manilovismul [2]. Muncește și nu încurca pe alții !

Totul e subordonat unui singur țel. La punctul de comandă de la Alma-Ata nimeni nu închide ochii pînă în zori. Iar cum se crapă de ziuă se pleacă sau se zboară spre regiunile pămînturilor înțelenite, pe șantiere, cu scopul de a veni în ajutor prin sfaturi înțelepte, a asculta sute de proiecte, a găsi soluții pentru situații ce par a fi fără ieșire...

4

În prezidiul consfătuirii stăteau secretarii Comitetului Central al Partidului Comunist din Kazahstan, secretarii comitetelor regionale de partid și

---

[1] Oblomovism — de la Oblomov, personaj din romanul cu același nume al lui Goncearov, întruchipare a pasivității, a lipsei de voință și de hotărîre (n. r.).

[2] Manilovism — de la Manilov, personaj din *Suflete moarte* de Gogol, întruchipînd înclinația spre visare searbădă, utopică, îmbinată cu trîndăvia, lașitatea și fățărnicia. V. I. Lenin a înfierat deseori cu acest epitet politica reacționară de duplicitate a liberalilor (n. r.).

un kazah înalt şi frumos — preşedintele consiliului de miniştri al republicii.

Hromcenko, sosit cu Peresvetov, fu ales în prezidiu ; el schimbă cîteva cuvinte cu ministrul republican al agriculturii. Peresvetov fu izbit de surprinzătoarea lor asemănare. Şi unul, şi altul erau masivi, cu părul creţ ca blana de miel, amîndoi oacheşi, năsoşi.

Apoi ministrul agriculturii ieşi la tribună. Cifrele pe care le citea îl făceau pe Peresvetov să dea din cap. Trei sute treizeci şi şapte de sovhozuri, create în doi ani, milioane de hectare de ţeliniş gata arat, unelte şi maşini sosind în uriaşe avalanşe din inima Rusiei — toate acestea erau într-adevăr uluitoare pentru oricine.

Peresvetov, uitîndu-se deodată pe scenă, zări în prezidiu un om pe care îl recunoscu îndată.

„Sîromiatnikov ? De unde pînă unde, şi de ce ?"

Peresvetov vru să treacă imediat în culise. Preşedintele se încruntă nemulţumit, observînd mişcarea bruscă a lui Peresvetov, iar acesta se aşeză la loc.

În pauză, Peresvetov îl prinse pe Sîromiatnikov pe cînd acesta ieşea din camera prezidiului şi îl duse într-un ungher al foaierului.

— Ce cauţi aici, diavole ?

— Deocamdată nici eu singur nu ştiu, şi Sîromiatnikov încercă să-i dea prietenului un ghiont în burtă. Ce burtică ţi-a crescut cu pîinea de pe ţeliniş !

— Adevărat grăit-a domnul : cu sudoarea frunţii ne cîştigăm pîinea cea de toate zilele.

— Şi asta, tot din *Evanghelie ?*

— Ignorant mai eşti. Aşa i-a zis dumnezeu lui Adam pe cînd, cu un ghiont, îl izgonea din rai, făcu Peresvetov risipind cu mîna fumul de mahorcă. Te prefaci că nu ştii pentru ce ai venit ?

— Adevărat că nu ştiu. M-au pus la dispoziţia Comitetului Central al Kazahstanului, şi atît. În

treacăt am auzit cum că secretarul cu problemele de agricultură al comitetului regional Abşansk este trimis ca director într-un sovhoz al ţelinişului. Poate că vor să mă pună în locul lui. Mîine vor hotărî.

— Ar fi minunat dacă te-ar trimite la noi.

— Crezi că te voi ocroti ?

— Sîntem totuşi prieteni.

— Dar n-ai dat tu cu piciorul în prietenie cînd ai plecat pe pămîntul înţelenit ?

— Păi asta era pentru pămîntul înţelenit ! Ei, ai mei cum trăiesc pe acolo ?

— Aşteaptă scrisori de la tine, iar tu în atîtea luni de zile le-ai trîntit doar cinci rînduri. Cînd o iei pe Marina ? Îţi duce dorul.

— Am şi început să construiesc.

— Am auzit că de fapt tu nici nu intenţionezi să te aranjezi.

— Cine ţi-a spus ?

— Pămîntul e plin de zvonuri.

— Nu da crezare zvonurilor.

— Nici n-am dat. Nu eşti tu omul ca să părăseşti o treabă înainte de-a o fi început.

— Se va vedea cu timpul, zise Peresvetov şi adăugă grăbit : Aş vrea să stăm de vorbă.

— Unde locuieşti ?

— La casa de odihnă a consiliului de miniştri.

— Şi eu la casa de odihnă a Comitetului Central.

— E alături. Ai vreun telefon pe acolo ?

Sîromiatnikov îi dădu numărul de telefon.

Secretarul adjunct al Comitetului Central se apropie de ei.

— Tovarăşe Sîromiatnikov, sînteţi chemat.

— Poate că se hotărăşte chiar acum, zise Peresvetov. Cere să vii în regiunea noastră. Ei, noroc, şi să-ţi meargă în plin.

Sîromiatnikov zvîrli mucul de ţigară şi plecă.

5

Consfătuirea își urmă cursul. În pauze, foaierele și bufetul teatrului erau ticsite de oameni.

Peresvetov trecea de la un grup la altul, asculta cu luare-aminte discuțiile „bătrînilor", cum erau numiți directorii sovhozurilor înființate cu un an în urmă. Cîteva persoane făcură roată în jurul unui om vîrstnic, cu nasul coroiat, directorul unui sovhoz nemaipomenit de mare, cuprinzînd șaizeci de mii de hectare de pămînt arabil la sud-vestul regiunii Kustanai.

— La mine în sovhoz e ceva în genul internaționalei, spunea el vesel. Există chiar și un neneț [1], pe cuvînt de onoare. Chiar și eu, cum probabil ați ghicit după nas, nu sînt de fel de neam slav.

— Ascultă, tovarășe Frank, i se adresă Peresvetov. Cît credeți că o să obțineți de fiecare hectar anul acesta ?

— Nouă-zece chintale, garantez.

— Va să zică, o să dați aproape patru milioane de puduri, exclamă Hijneakov cu admirație.

— Sau poate chiar patru, răspunse Frank.

— Totuși zece e mai bine decît nouă, remarcă Sîromiatnikov, care stătea alături de Peresvetov.

— Aritmetică am învățat și eu, făcu Frank în hohotele de rîs ale delegaților. În treacăt fie zis, unsprezece e și mai bine, nu-i așa ?

— Ba da.

— Vom da și unsprezece.

— Iată o vorbă bărbătească, răspunse Sîromiatnikov.

Într-un alt colț al foaierului, delegații stăteau de vorbă cu o femeie cu părul alb, de asemenea director al unui sovhoz mare.

— Cum o cheamă ? îl întrebă în șoaptă Peresvetov pe Hamzatov.

— Zemciukova. E al doilea an la țeliniș.

Zemciukova le spunea ce multă nevoie au, la început, cei tineri de grija maternă.

---

[1] Popor ce locuiește în nord-estul părții europene a U.R.S.S. (n. r.).

— Doar de ei depinde victoria sau înfrîngerea noastră.

— Aşa e ! zise Peresvetov cu voce tare.

— Of, cît m-am temut de cea dintîi iarnă, spunea Zemciukova. Stăteam şi mă gîndeam mereu că de fapt iarna va începe adevărata bătălie pentru recoltă.

— Asta aşa e, zise cineva din mulţime.

— Atunci nu mai poţi să te cruţi nici pe tine, nici pe băieţi. Dacă pierzi zăpada, nu mai apuci nici nouă, ba nici măcar şase chintale la hectar, interveni Hamzatov.

— Şi eu gîndeam tot aşa, continuă Zemciukova făcînd un semn din cap lui Hamzatov. Stam şi socoteam cîtă sămînţă trebuie, de unde să procur scînduri, iar în cap aveam un singur gînd : of, greu o să le fie copilaşilor mei cînd or să iasă la cîmp pentru reţinerea zăpezii. Îi petreceam la plecare ca o mamă. Se întîmpla uneori să-i şi sărut. Dacă nu i-ai petrece cu vorbe blînde, cum vor mai putea cutreiera ei cîmpul din zori şi pînă în noapte pe viscol şi pe ger cumplit ? Inimile lor sînt gingaşe, sufletele lor, neîncercate...

Toţi tăcură. O femeie îşi şterse o lacrimă. Lui Peresvetov i se opri un nod în gît.

— O să vină şi ziua aceea, continuă Zemciukova, cînd o să-i răsfăţ, cînd voi sădi livezi doldora de meri şi peri, cînd, într-un cuvînt, vor trăi cum nu se poate mai frumos şi fără să-i mai doară atîta inima la amintirea meleagurilor pe care s-au născut.

— Dar dumneata de unde eşti, tovarăşă Zemciukova ? întrebă Peresvetov.

— Din regiunea Kievului.

— Acolo însuşi dumnezeu a pus mîna la înfrumuseţarea pămîntului.

— E drept, dragul meu, încuviinţă Zemciukova. În regiunea Kievului eu am fost învăţătoare, spuse ea cu sinceritate. Am să vă mai spun că ţelina este pentru copii ca şi o şcoală, numai că regulile sînt mai severe, of, tare severe.

— Fără asta nu se poate cu nici un chip, interveni Hamzatov.

— Desigur! Zemciukova tăcu un timp și își îndreptă eșarfa de la gît. Iată, tot tînjind după întinderile noastre ucrainene, sădite cu vișini, am început să gîndesc la livezi.

Mult timp după aceea își aminti Peresvetov de povestirea Zemciukovei...

6

Peresvetov îl găsi pe Hijneakov și prînzi cu el la un restaurant din apropiere. Apoi trecu pe la oficiul poștal și-i dădu lui Proskudin o telegramă în care-i spunea să trimită imediat un camion la Alma-Ata.

— Ce nevoie ai de camion? se interesă Hijneakov.

— Am cumpărat mere din recolta anului trecut. Prea frumoase nu sînt, dar totuși... Am hotărît să-mi mai răsfăț băieții înainte de începutul aratului. Am ascultat-o pe Zemciukova, știi, mai adăugă el.

— Eu am trimis ieri trei camioane, zise Hijneakov.

— Ești deștept. Ascultă, am întîlnit un concetățean. El a lucrat la noi, la Verhnerecensk, ca secretar al comitetului regional cu problemele de agricultură, chiar pot spune că îmi e prieten. Vrem să cinăm împreună. Haide și tu.

— Nu, Kiril, mă duc la fiica mea, ca s-o rog să mă ierte. Nepoții nici nu mi i-am văzut.

— Te pomenești că iar ai să chefuiești cu ginerele?

Hijneakov se rușină.

— Da, m-am îmbătat. Iar acum îmi fac sînge rău. Totuși ar fi trebuit să stau de vorbă cu Valeria.

— Despre ce? Poate că ai să-i povestești despre Kedrova?

Obrajii lui Hijneakov se îmbujorară.
— Dar tu de unde știi?
— Tu singur mi le-ai servit pe tavă. Omul treaz își păstrează gîndul în minte, pe cînd la cel beat, ce-i în gușă, și-n căpușă. Iată ce am să-ți spun. De ce vă chinuiți unul pe altul? Scrie-i Kedrovei, roag-o să ți-l trimită pe fiul ei în vacanță. Iar apoi ai să găsești mijlocul s-o aduci și pe ea.
— Crezi că o să vină? întrebă Hijneakov cu emoție.
— Caraghios mai ești! făcu Peresvetov privindu-și, cu un surîs blînd, prietenul. Dacă te iubește, atunci numai atît așteaptă.
— Of, Kiril! exclamă cu emoție Hijneakov.
— Bine, bine, pufăi Peresvetov. Nu pot suferi accesele de sentimentalism.

CAPITOLUL VII

1

După consfătuire, directorii au fost convocați la diferite ministere, secretarii comitetelor raionale și ai organizațiilor de partid au ținut ședințe la Comitetul Central, inginerii și agronomii au făcut cunoștință cu gospodăriile experimentale, unele mai apropiate, altele mai îndepărtate de Alma-Ata.
Peresvetov aproape că nu-l vedea pe Hijneakov, care se mutase la fiica lui.
Peresvetov începu să se plictisească. Se săturase de frumusețile naturii, panorama muntelui Alma-Tau — în adîncitura căruia se întindea larg, în formă de potcoavă, Alma-Ata — încetă să-l mai încînte. Necurmatul susur al pîrîului de munte îl enerva, iar forfota străzilor îl făcea să se simtă abătut.
Pe Peresvetov îl atrăgea stepa, cu asprele-i întinderi, cu care într-adevăr se și deprinsese.

Iată de ce el se urcă cu bucurie în avion, se aranjă, scoase din geantă stenograma consfătuirii, o citi vreo zece minute, apoi se uită pe fereastră și nu-și mai luă ochii de la priveliștile ce se desfășurau dedesubtul său.

Data trecută zburase peste aceste locuri noaptea, și oricît se străduise să vadă ce e acolo jos, unde se întindeau pămînturile înțelenite, în afară de rarele luminițe ce licăreau în beznă, nu mai deslușise nimic.

Acum jos se întindea țelinișul. Iată, așadar, cum arătau meleagurile pe care ținuse atît de mult să le vadă, iată cum era această stepă!

Părea a nu avea nici început și nici sfîrșit...

Jos, cît cuprinde vederea, uriașe pătrate și dreptunghiuri. Hotarele despărțitoare între sovhozuri, tăiate de tractoriști, erau aidoma liniilor trase cu o riglă, ca și cum adevărați și experimentați desenatori tehnici însemnaseră granițele cîmpiilor.

Dreptunghiurile piereau agale sub aripa avionului. Să le mai numere? Oboseală zadarnică! Întreaga stepă este desenată, liniată de om și de mașină.

Peresvetov uită de toate. Din pricina întinderilor care se contopeau cu bolta cerului, capul i se învîrtea și i se strîngea inima.

Iat-o, tîrîndu-se pe ogor, curelușa unui fum siniliu; este tractorul care înaintează strivind negara... Pe drum un camion se tîrîie ca o întunecată gînganie, iar după el urmează altul și altul. Coloana stîrnește un văl de pulbere. A fulgerat — și în parbrizul camionului parcă s-a răsfîrnt o rază de soare.

Dar asta ce mai e? Parcă un băiețaș ștrengar ar fi așezat, într-o perfectă linie dreaptă, două șiruri de pietricele albe... „Păi sînt corturi, ca și în așezarea mea!"

Ca o bentiță albicioasă și îngustă șerpuia, nu departe de așezare, un rîuleț de stepă, care pierea apoi într-un abur nebulos.

Lacuri... Nici nu le poți număra. Iată unul rotund, de parcă ar fi fost o farfurie mare, încercuită de

un chenar verde... Un fum des se înalță lîngă lac, iar din el izbucnesc flăcări... „Aha, se arde stuful vechi!" Și încă un lac, care de sus seamănă cu un pește uriaș.

Apoi din nou pătrate și dreptunghiuri, care aci se întind pe stepă, aci coboară către rîulețe...

Și drumuri care aleargă nu se știe unde și nu se știe încotro!

„Un miliard! își aminti Peresvetov de hotărîrea consfătuirii. Un miliard de puduri de grîne va da țării țelinișul."

„Vom da, gîndi el. Să lucrăm acest pămînt, să nu-l secătuim, și putem obține și un miliard în fiecare an, dacă nu e secetă... Și vom obține, ei, drăcia dracului!", își spuse Peresvetov.

Și îl apucă un dor grozav de casă! Să adune oamenii, să alinieze tractoarele și să comande:

— Să fie într-un ceas bun, băieți! În acel miliard trebuie să fie și aportul nostru.

2

Cu vreo trei săptămîni înainte de 1 Mai au avut loc alegerile pentru sovietele locale și pentru sovietul raional al deputaților celor ce muncesc. Sesiunea sovietului raional a ales comitetul executiv.

Sărbătoarea a fost celebrată modest: noii-sosiți, cu steagul roșu și cîteva portrete, trecură pe ulița principală. Omar, Hromcenko și Ivan Prohorovici ținură scurte cuvîntări.

Tinerii se risipiră pe la casele lor.

Proskudin plecă dimineața la haltă, ca să expedieze telegrame de felicitări fiilor săi. Peresvetov, după ce îl rugă să-i trimită și lui o telegramă pentru nevastă și copii, se trînti pe patul de campanie. Alături pe noptieră stătea un volum de Dreiser.

Peresvetov lîncezea de inactivitate, dar nu avea poftă să citească. Zăcea gîndind că toate în viață sînt schimbătoare. Înainte el nu se putea lipsi de o carte. În zilele libere, dacă nu mergea la vînă-

toare, citea pînă tîrziu după miezul nopții. Dar din ceasul cînd trenul se oprise lîngă peronul gării din Abșansk, uitase de cărți. Ziarele soseau neregulat, și nici atunci nu aveai timp să arunci măcar o privire în ele. Radiotelegrafistul îi comunica numai ultimele știri, pe care el le asculta distrat. Din toate comunicările îl interesa numai buletinul meteorologic.

Cînd se nimereau seri libere, Peresvetov se culca devreme; somn îi era totdeauna, pentru că el se trezea mai devreme decît toți și se culca mult după miezul nopții.

Gospodăria se organiza anevoie, scîrțîind, și dacă atunci cînd locuia la haltă lista treburilor pentru a doua zi ocupa o pagină întreagă de blocnotes, acum nu-i ajungeau nici două pagini. Combustibilul pentru tractoare și camioane întîrzia să sosească, iar piesele pentru motoare, cauciucurile și tot felul de mărunțișuri gospodărești nu erau în număr suficient. Proskudin, care lucra cu rîvnă la Verhnerecensk, unde problema aprovizionării sovhozurilor nu fusese niciodată atît de acută, se zăpăci în fața greutăților care se iveau zi de zi și ceas de ceas.

Peresvetov îi dădea mereu ghes, dar pînă la urmă se apuca singur și de treburile mari, și de cele mărunte.

Plecările prin stepă, alegerea locurilor bune pentru taberele brigăzilor, cercetarea caracteristicilor solului îi răpeau multă vreme. Ce e drept, aceasta era atribuția lui Ivan Prohorovici, dar fiindu-i milă de bătrîn, care era mereu suferind, Peresvetov pleca singur pe aceste întinderi. Spre seară se vedea că nu se făcuse decît jumătate din ceea ce fusese proiectat, iar Peresvetov se culca gîndind cu îngrijorare la ziua următoare. Îl durea capul într-una, nervii i se zdruncinaseră, dar el se ținea tare și nu se plîngea de oboseală. Nu avea dreptul la așa ceva. Și mereu își punea în gînd să

scrie nevestei și copiilor, dar tot nu se învrednicea și se limita numai la telegrame. Și de fapt, ce să le scrie?

„De altfel, desigur, aș găsi ce să le scriu dacă aș ține cu tot dinadinsul", îi șoptea un gînd leneș.

Peresvetov luă cartea de pe măsuță. „A-a, *Un stoic!* Ar trebui adus aici acest american pezevenghi și muieratic"... Greu de înțeles cum îi alunecaseră gîndurile la niște nuvele despre primii pionieri americani. Ei răzbăteau spre vest, exterminînd pe indieni, cotropind pămînturile cele mai bune. Fiecare acționa izolat și fiecare se străduia prin toate mijloacele, bune și rele, să smulgă o bucată mai grasă.

„Totul, din prima zi, chibzuia Peresvetov, era clădit pe violență. Acestor neamuri, siu și mohicani, le băgau pur și simplu mîna în beregată și le smulgeau pămînturile. Așa cum au început, așa și continuă... Și noi sîntem pionierii acestor locuri, iar acest pămînt aparține unui alt popor, dar el singur ne-a chemat aici pentru că nu are putere să desțelenească milioane de hectare. Și avantajul este reciproc și totul este clădit pe frăție. Nurhan își mută aici casa, îi zorește pe tîmplari, de cîteva ori mi-a propus să locuiesc cu el. Mă numește fratele său... Și chiar așa și e. Care dintre noi este fratele mai mare și care e cel mai mic, asta nu are nici o însemnătate! Frații sînt frați, și dacă ei trăiesc în deplină înțelegere, nimeni nu se gîndește la întîietatea nașterii. Și ce să împărțim, dacă totul intră în buzunarul comun, care este al tuturora, fie mai vîrstnici, fie mai tineri..."

Peresvetov puse deoparte cartea și-și aprinse o țigară.

„În curînd oamenii vor pleca în brigăzi și vom începe aratul. Dar cum să arăm? Ivan Prohorovici te sfătuiește una, Kuzmici alta, agronomii de sectoare nu pot nici într-un chip să se înțeleagă. Poate să-l întreb pe Nurhan? Ia, să mă duc la el..."

3

Peresvetov se sculă, îşi puse mantaua şi o porni de-a lungul corturilor şi vagoanelor. Undeva scîrţîiau armonicile, se auzeau cîntece, iar în stepă, nu departe de corturi, se dansa.

Odarka Iaroşciuk umbla cu un aer concentrat de la un capăt al uliţei la celălalt, ascultînd rîsetele şi ţipetele ce răsunau din vagoane. N-avea de ce să se lege. Odarka se plictisea.

Văzîndu-l pe Peresvetov, îl salută cu mîna la chipiu.

— Ne plimbăm, Odarka? întrebă distrat Peresvetov.

— Da.

— Te plictiseşti, nu?

— Da.

— Beţi şi scandalagii n-ai descoperit?

— Nu se află.

— Deci astăzi toţi sînt treji?

— Toţi. În vocea Odarkăi răsuna ceva asemănător cu regretul.

— Dacă ar fi totdeauna aşa, remarcă Peresvetov.

— Vom asigura ordinea. Odarka tuşi cu un aer important. Vreau să fac o observaţie, tovarăşe director.

— Dă-i drumul! Peresvetov zîmbi.

— La înregistrarea actelor de identitate, tovarăşe director, s-a descoperit o fată străină.

— Cine e?

— Olga Krujkova. Gagica, să mă scuzaţi, a lui Troşkin. Stă la Zina, tovarăşe director. E dezordine, scuzaţi-mă, trebuie înregistrată.

— Ea trebuia de mult să fie la Hijneakov, la „Tihi ugol" ! zise surprins Peresvetov.

Odarka ridică din umeri.

— Vă rog să luaţi notă, tovarăşe director, şi să faceţi formalităţile necesare ca unui cetăţean din afara sectorului nostru.

„Ei, puşlamaua de Troşkin!", gîndi Peresvetov.
— Bine, mă voi lămuri eu. Dar acum unde este ea, nu ştii?
— A plecat cu Troşkin în stepă, tovarăşe director.
— Dacă-l vezi pe Troşkin, spune-i să vină la mine.
— Am înţeles!
Odarka trecu mai departe, importantă şi inabordabilă păzitoare a ordinii.
Peresvetov era mîniat. „De ce Krujkova este pînă acum aici?"
El merse spre rîu ca să vadă locul pe unde Şurka trecuse tractoarele. Din ziua aceea nivelul scăzuse, dar apă era încă multă.
„Ar trebui ridicat un stăvilar, ca să uităm pentru veşnicie lipsa de apă", cugetă Peresvetov.
De-a lungul rîului mergeau, vorbind, Goghi, Petea şi Lena. Goghi îi făcu directorului un semn de salut cu mîna. Peresvetov, care intenţiona să se întoarcă, îi aşteptă pe tineri, le dădu bună ziua şi-i felicită cu ocazia sărbătorii.
— Kiril Ilici, începu cu însufleţire Goghi, iată, Perepiolocikin ne-a sugerat o idee grozavă.
— Ce idee? Peresvetov îşi scoase cascheta, descoperindu-şi în soare capul cucuiat.
— Eu, ştiţi, mă gîndeam la un pod mai aproape de gospodărie, dar Perepiolocikin...
— Ce fel de pod?
— Peste rîu, zise Lena.
— Şi ştiţi ce-a născocit? reluă Goghi. Ei, ce mai încoace şi încolo, straşnic tip mai e şi Perepiolocikin ăsta al nostru!
— Am văzut desenul într-o carte, interveni Petea, ca şi cînd ar fi vrut să se scuze.
— El propune să se facă o punte uşoară suspendată. Pentru oameni şi pentru trecerea a tot felul de mărunţişuri de la sediul central pînă dincolo de rîu. Minunat, nu? Se vede că a citit pe Fenimore Cooper şi Boussenard şi şi-a amintit că indienii construiau punţi asemănătoare.

Peresvetov se uită pe sub sprîncene la Petea, care stătea ruşinat de atîtea laude.

„Ian te uită !"

— De, ideea este într-adevăr bună. Iar dacă e luată din carte este şi mai bine. Înseamnă că Perepiolocikin citeşte cu folos. Să-l faci, Ceacivadze, şi cît mai repede. Peresvetov îl bătu pe Petea pe umăr. Mama dumitale s-a instalat ? Eşti bucuros, pesemne, nu ?

— Of, pur şi simplu nu găsesc cuvinte, Kiril Ilici ! Şi vă mulţumesc foarte mult. Maică-mea e foarte bună !

Peresvetov zîmbi.

— Bun, plimbaţi-vă.

Şi el porni către sediul central.

4

Lîngă vagonul în care locuiau lucrătorii din conducerea sovhozului, Ivan Prohorovici şi Kuzmici jucau cu foc „popa prostul", bombănind paşnic cîte ceva unul împotriva altuia.

Alături, privind nepăsător la jucătorii pasionați, ședea Nurhan.

— La tine veneam, aksakal. Peresvetov strînse respectuos mîna înțepenită a lui Nurhan. Cum merge construcția ?

Peresvetov trecuse pe lîngă casa în construcție, totuși socotea de datoria sa să se informeze de la

Nurhan despre ceea ce îl preocupa atît de mult pe bătrîn.

— Se străduiesc, zise Nurhan scurt.

— Se străduiesc, se străduiesc, confirmă Kuzmici. Şi, va să zică, această damă o vom acoperi cu un atu, Ivan Prohorovici, un atu ! Şi dumneata eşti pentru a şaptea oară „popa prostu".

— Atu e pica, iar tu pui cupă.

— Adică cum pică, dacă e cupă ?

— Doar eu am dat cărţile şi am văzut că sub pachet era asul de pică. Tu l-ai schimbat cu şasele, iar şasele l-am luat eu.

— Dumneata ai căpătat orbul găinilor, Ivan Prohorovici. Parcă nu mai poţi desluşi negru de roşu. De ce oare ?

— Fără aluzii, te rog ! Vocea lui Ivan Prohorovici tremura de mînie. Dacă ţi s-a făcut creierul piftie, de nu mai poţi distinge negru de roşu, nu e vina mea.

— Adică cum piftie ? spuse jignit Kuzmici. Doctoriţa m-a examinat de curînd şi m-a găsit perfect sănătos.

— Da, că mult mai înţelege şi fetişcana asta. Şi crezi că piftia în care ţi s-a prefăcut creierul se poate vedea la razele X ?

— Păi dacă în loc de creier am piftie, de ce ai binevoit să mă rogi să joc cu dumneata ? se mînie Kuzmici, de i se urcă sîngele în cap.

— Eu m-am rugat ? Ivan Prohorovici se înăbuşea.

— Ei, ia mai încetaţi odată ! strigă la el, în glumă, Peresvetov.

— Să împart cărţile, sau cum ? mormăi Ivan Prohorovici.

— „Popa prostu" trebuie să împartă, e clar.

Ivan Prohorovici amestecă pachetul şi împărţi cărţile.

— Ascultă, aksakal, zise Peresvetov, întrerupînd meditarea lui Nurhan. Dă-mi un sfat. Iată, am răguşit discutînd şi tot n-a fost chip să ajungem la o încheiere. Cum să arăm ţelinişul ? Unul spune

că arătura trebuie să se facă la o adîncime de douăzeci centimetri, altul spune la douăzeci și șapte centimetri.

— Douăzeci și cinci, pînă la douăzeci și șapte. Așa trebuie.

— Aici totdeauna s-a arat așa?

— Totdeauna, aksakal.

— Cu cinci trupițe va merge?

— Cu cinci nu va merge. Pămîntul e tare, nu prinde plugul cu cinci trupițe. Trei, aksakal; va fi bine.

— Nu se poate! Trei trupițe pentru un tractor puternic?

Nurhan roti capul.

— Așa arat, aksakal.

— Auzi, Ivan Prohorovici?

— Aud, răspunse bătrînul. Trebuie încercat.

— Încerci, nu încerci, trei trupițe tractorul va trage, mai mult nu va trage, spuse Nurhan acoperindu-și ochii, ca să se ferească de soare. Vine cineva. Penka vine. Nurhan pleacă. Nurhan nu iubește Penka. Mincinos. Hai, aksakal, să ne uităm la casă.

5

Penka venise de la haltă să-și vadă nevasta, dar ea nu se bucură prea tare de această atenție și îl scoase repede din vagon unde, împreună cu Varvara Semeonovna și alte cîteva femei, purta o foarte interesantă discuție cu privire la toate cîte se întîmplă în lume.

Cu prilejul lui 1 Mai Penka se gătise într-o cămașă albă și pantaloni cu vipușcă roșie, vîrîți în ciorapii de lînă. În picioare purta galoși noi. Își unsese pletele roșcovane cu ulei și se pieptănase cu cărare la mijloc.

Văzîndu-l pe director, Penka rînji și spuse ceva foarte confuz, lipindu-și călcîiele.

Nurhan, fără să-i arunce măcar o privire omulețului beat, se îndreptă spre casa sa, vorbind cu Peresvetov.

Kuzmici și Ivan Prohorovici, care erau prieteni cu Penka, îl întîmpinară călduros. Penka le strînse îndelung mîinile.

— Respectele mele, zise el sughițînd. Care va să zică, căr-cărțulii, ai? Și eu m-am ocupat, dar mai mult pierdeam. Pentru cîte urgii a abătut soarta asupră-mi sînt poreclit Gherasim-treizeci-și-trei-de-nenorociri. Dar totuși am curaj.

— Ai venit să-ți vizitezi soția adorată? se informă Kuzmici.

— Soția este un bun decretat în mod oficial, explică Penka. Ființa adorată este cu totul altceva.

— Și cine este aceasta? se interesă Ivan Prohorovici.

— Hei, hei, prea multe vrei dumneata să știi, tovarășe agronom din Republica Sovietică Socialistă Autonomă Bașkiră. Este se-secretul lui Polichinelle.

— Cum? întrebă Ivan Prohorovici, care nu auzise.

— N-are importanță, mormăi Penka. E luat din literatură. Pe vremuri mai citeam și eu, dar acum s-a cam evaporat. El tăcu un răstimp. Ador o reprezentantă a populației locale.

— O să afle Agafia despre crailîcurile tale și o să-ți arate ea, spuse Kuzmici căscînd.

— De ce asemenea expresii? Gherasim Penkin este născut să conducă, și nu face de mine să mă supun unei muieri. Mă topesc de compătimire pentru bătrîna mea, dar cu ce-i pot ajuta în afara lacrimilor de prisos? Aici — și Gherasim se lovi în piept — este un vulcan, și fiorul inimii, după cum a spus... Nu știu cine a spus... N-are importanță...

— Ce se mai aude pe la haltă? întrebă Kuzmici și din nou căscă cu poftă. Ce noutăți?

— Noutăți sînt o grămadă. Persoane din conducere se pregătesc de *rendez-vous*.

— Care persoane din conducere, la care *rendez-vous*? Ivan Prohorovici începu să ciocănească nervos cu degetele în masă.

— Personalitățile conducătoare ale lumii, pronunță răspicat Penka. Merg la *rendez-vous* în scopul lichidării divergențelor reci dintre puteri.

— Ascultă, fii mai clar, se supără Ivan Prohorovici. E cumva o consfătuire, sau ce?

— Întocmai. Se întrunesc în... Suedia sau Elveția, totdeauna confund, deoarece nu m-am ocupat de geografie decît parțial. Într-un cuvînt, în orașul Geneva.

— Ei și ce? Ivan Prohorovici avea pasiune pentru politică și suferea din pricina lipsei de ziare. Nu mai lungi vorba! Ce e la Geneva, cine pleacă acolo? Ce probleme? Doar asta este foarte important.

— Dar ce, eu sînt radio pentru dumneata, ai? Sînt ziar pentru dumneata? Poate că sînt un comen... Nu, nu pot pronunța vorba asta, deoarece sînt ciupit.

— Tocmai, se înfurie Ivan Prohorovici. Nu ești ciupit, ci beat turtă. Rușinos de beat.

— Stimabile, începu Penka, apucîndu-l pe Ivan Prohorovici de pulpana hainei.

— Haide, pleacă! Sînt asemenea noutăți, iar dumneata... Kuzmici, eu merg la radiofonist, poate că-mi dă unele amănunte.

Ivan Prohorovici se îndreptă cu pași grăbiți și mărunți spre cortul în care se afla stația de radio.

— Ce să zic! bombăni Penka, scoțînd în afară buza de jos. Intelectual! De cînd sînt nu am avut încredere în această intelectualitate... Ceva băutură nu se găsește? încheie el pe neașteptate.

— Pleacă, pleacă, zise alene Kuzmici. Și așa ești destul de băut.

— Exagerezi, bătrîne. Eu din o mie nouă sute șaptesprezece sînt pe linie. Ce n-am fost eu? Am condus o farmacie într-un sat de pe Don. Am lucrat ca veterinar în cîmpiile Daghestanului. Am urcat, ca să zic așa, toate treptele de slujire obștească a

maselor. Penka își trecu degetele peste țepii roșcovani și scuipă. Nu s-a ivit încă pana care să-mi scrie biografia. Unde e hîrtia pentru o asemenea compoziție? Nu există asemenea tone de hîrtie, chiar dacă s-ar cumpăra toate rezervele Finlandei. Fantezia e prea măruntă, pentru așa ceva trebuie cunoscută latura faptică. Penka dădu cu importanță din cap. De toate am fost, bătrîne. Și sus m-am ridicat, și pentru linie am luptat, și pe lîngă ea am dat tîrcoale.

— Adică cum asta, „pe lîngă"? făcu nedumerit Kuzmici.

— Alunecam, explică cu sînge rece Penka. Și iată, din pricina unei slăbiciuni, m-am rostogolit în prăpastie.

— Să nu mai bei, prostule.

— Uite, vezi, acum aluneci tu de pe linie. Eu nu beau, tu nu bei, ei nu beau... Atunci ce rezultă? O spărtură în finanțe. Bine, adio. Mă grăbesc la întîlnirea cu ființa adorată.

— Du-te la adorată, iar eu o să trec pe la inginer. Poate se va găsi ceva de lucru. Of, plicticoase sînt zilele astea libere! Și Kuzmici se ridică în picioare.

Penka se îndreptă spre casa lui Nurhan. Pe bîrne ședea Panar și aranja niște lalele de stepă.

Penka, luînd un aer demn, se apropie de ea.

— Salutare, frumoaso din locuri străine, începu el, dar Panar se dădu înapoi cu scîrbă, se sculă și plecă.

6

„Ce să fac oare?" se întrebă Panar.

Înainte de manifestație, se plimbase prin stepă și culesese lalele. Aceste surori mai mici ale celebrităților europene erau singura podoabă a stepei în zilele de primăvară.

Șurka o întîlni fie pentru că o urmărise, fie pentru că trecuse din întîmplare pe unde mergea Panar,

cu capul în pămînt, alegînd florile cele mai colorate.

— Pentru cine le culegi ? întrebă el.

— Pentru mine, şopti Panar, temîndu-se să ridice ochii.

— Florile astea cresc tot timpul pe aici ?

— Nu. Numai primăvara.

— Panar !

— Poftim ?

— De ce te temi de mine ?

Panar se îmbujoră.

— Te-am jignit cu ceva ?

Panar clătină din cap în semn că nu. Şurka observă cum îi tremurau mîinile.

— Cine este fata aceea negricioasă care a stat alături de mine cînd tu... ştii, atunci pe tractor ? întrebă Panar, tot fără să ridice ochii.

— O cunoştinţă din satul meu, răspunse nepăsător Şurka.

Panar tăcu.

— Consăteancă, nimic mai mult, adăugă Şurka.

— Mi se pare că e foarte bună.

— Mda. Şurka rupse o lalea roşie. Ia-o şi pune-o în păr. O să-ţi stea foarte bine.

— Am şi eu florile mele, zise Panar, sfiindu-se.

— Ei, şi aceasta e de la mine. Darul meu pentru 1 Mai. Dacă ar fi alte flori, ţi-aş dărui un buchet întreg. Dar aici e numai negară. Se zice că ea trăieşte o sută de ani.

Panar luă laleaua şi o puse în buchet.

— Acum n-ai să mai ştii care e de la mine, zise Şurka.

— Ba da, surîse Panar timid.

— Ai s-o păstrezi ?

Şi şoapta fierbinte a lui Şurka răsună chiar în urechea fetei.

Panar se dădu la o parte.

— Da.

Şi fata roşi din nou.

— De ce roşeşti ?

— Nu ştiu.

— Dar dacă eu știu?
— Nu, nici tu nu știi.
— Ba eu știu.

Panar îi întoarse spatele. Cozile aurii i se revărsau pe spate. Șurka o îmbrățișă. Panar se smulse din încleștare și o zbughi spre sediul central.

Șaken, care lucra la construcția casei părintești, ședea pe acoperiș privind în neștire în juru-i. El își văzu sora plimbîndu-se în stepă, nu departe de gospodărie, și pe Șurka apropiindu-se de ea. Și chipul lui Șaken se împietri.

7

Mama Panarei murise la naștere, iar fetița fusese salvată. Tatăl își iubea fiica, dar o creștea sever. Panar aproape că nu cunoștea societatea feminină, și acest fapt avusese o mare înrîurire asupra caracterului ei. Chiar printre flăcăii cei mai îndrăciți de la haltă, Panar se deosebea prin firea-i răzvrătită și prin curaj. Băieții se cam temeau de ea. Panar se bătea ca oricare dintre ei, dar lor le era rușine să-i răspundă la fel. Așa cîrcotașă și bătăușă cum era, era totuși fată.

Nestăpînirea și violența ei îl speriau pe Nurhan. El o dojenea adesea. Panar asculta dojana, își cerea iertare, dar a doua zi făcea la fel. Ea nu suferea să i se pună cineva de-a curmezișul în cale: dacă nu i se îndeplinea vreo dorință pe dată, apoi să ferească dumnezeu!

Cînd era încă mică, avea adesea prilejul să audă cum locuitorii haltei se plîngeau că trăiesc „la capătul lumii"; Panar iscodea pe vîrstnici unde e capătul lumii și cum se ajunge pînă acolo. Tata o asigura că lumea nu are nici început, nici sfîrșit, iar Panar se gîndea nedumerită: „Atunci oare de ce se vorbește așa?"

Într-o bună zi se urcase în vîrful turnului de apă: nu cumva de aci se vede capătul lumii?

Nu, jur împrejur era numai stepă, clădirile haltei cu care i se deprinsese ochiul, Ciornaia Recika șerpuind în albia-i adîncă și șinele pornind-o la dreapta și la stînga. Și nimic mai mult.

O dată Panar fugi de acasă. Merse multă vreme, dar hotarul orizontului se retrăgea pe măsură ce ei i se părea că foarte curînd îl va atinge.

Oamenii au găsit-o la vreo doisprezece kilometri de haltă. Tatăl îi spusese cu asprime să-și scoată prostiile astea din cap :

— Pămîntul nostru n-are nici capăt, nici sfîrșit, mă-nțelegi ?

Panar dădu îndărătnic din cap.

Fusese dusă la școală cînd împlinise nouă ani. Nurhan nutrea mult respect față de oamenii învățați : indiferent dacă era *mulla*[1] sau învățător. Și vroia să-și învețe fata.

La școală, Panar întrebă în primul rînd dacă există capătul lumii. I se arătă globul pămîntesc. În cele din urmă clase ale școlii de zece ani, Panar se îndrăgosti rînd pe rînd și de profesori, și de colegi, și de ciudă plîngea amarnic : nimeni din cei pe care îi îndrăgea nu răspundea sentimentelor ei. Același lucru i se întîmplă și la Institutul agricol. Cu anii, această ușurință de a se îndrăgosti îi pieri pe nesimțite. Frumusețea Panarei înflorea, oamenii o admirau...

La institut ea cunoscu fete rusoaice și se duse acasă pe la ele. Îi plăcea mobila, neobișnuită pentru ea, îi plăceau ornamentele, mîncarea rusească. Toate acestea Panar le ținuse minte și apoi le introdusese și în casa ei. Tatăl o lăuda.

După absolvirea institutului, Panar lucră ca agronom într-un mare colhoz. Era prietenă cu președintele colhozului, care o respecta pentru cunoștințele și curajul cu care ea introducea în gospodărie noile metode. Dar uneori era nevoit să se ascundă de ea cît mai departe ! Panar intervenea cu furia unei tigroaice pentru cel față de care președintele fusese cît de cît nedrept.

[1] Preot musulman (n. r.).

El i se plîngea lui Nurhan. Drept răspuns acesta făcea cu brațele un gest de neputință.

— Ce vrei, este fiica neamului adailor. Seamănă cu maică-sa, și ea ba era blîndă și liniștită, ba izbucnea ca un butoi cu dinamită. Rabdă, că n-ai încotro.

— La tine n-ar fi sărit cu gura ! făcea mînios președintele.

Nurhan își netezea barba.

— Nu-ți place, dă-i drumul. De lucru va găsi pretutindeni.

Președintele nu voia de loc să-i dea drumul Panarei, dar problema se rezolvă de la sine cînd Peresvetov îi propuse fetei să treacă în sovhoz.

Panar era mulțumită : vedea în față o sarcină grea și ispititoare. Agronom de sector al porțiunii răsăritene, avea două brigăzi sub controlul ei, opt mii de hectare de pămînt, care trebuiau desțelenite... Și toată familia era împreună. Bătrînul tată nu trebuie să aibă grijă de nimic. Noua locuință va fi luminoasă și încăpătoare.

Niciodată nu se simțise Panar atît de fericită ca acum.

Dar iată că a apărut Șurka... Și adio pace, adio fericire.

Panar avea la ce să se gîndească !

CAPITOLUL VIII

1

Seara, neștiind cum să-și ocupe timpul liber, Peresvetov își aminti de repetatele invitații ale Lenei Skrîjneak și o porni spre centrul raional.

Broaștele orăcăiau în rîu, prevestind vreme frumoasă. La apus se stingeau luminile amurgului. Se întuneca repede.

Peresvetov merse de-a lungul vagoanelor. Într-unul din ele se auzea vorbă însufleţită şi zăngănit de veselă. Uşa era deschisă. Peresvetov zvîrli o ochire înăuntru. O văzu pe Lena şi doi oameni pe care nu-i cunoştea. Skrîjneak povestea ceva cu vocea sa veselă de bas.

Peresvetov nu se hotărî prea repede să intre. Apoi îi trecu prin minte: „La o masă relaţiile se leagă mai uşor... Şi, într-adevăr, doar nu se poate să ne hîrîim la nesfîrşit."

El tuşi. Discuţia se curmă.

— Cine e?

Skrîjneak apăru în deschizătura uşii.

— Un oaspete, răspunse vesel Peresvetov. E voie?

— A, păi e chiar Peresvetov, salută Skrîjneak cu bunăvoinţă pe directorul sovhozului. Poftim. Nici nu mă aşteptam la aşa vizită!

— Se spune că oaspetele nepoftit e mai rău decît un tătar, remarcă blînd Peresvetov. Poate că şi eu...

— Ce tot spui? Oliona m-a cicălit. De ce, zicea ea, nu l-ai poftit la cină pe Peresvetov. Iar tu te-ai gîndit singur. Ei, bravo! Oliona, a venit la noi Kiril Ilici... Atîrnă-ţi mantaua, iată aici. Cascheta dă-o încoace... Gazda nu cu casa se făleşte, ci cu masa ce-o găteşte... Dă-mi voie să-ţi fac cunoştinţă, Kiril Ilici, cu preşedintele comitetului raional executiv, Ivan Ivanovici Borisov.

Peresvetov strînse mîna unui om de aproape patruzeci de ani, cu o faţă rotundă, plăcută, şi cu o claie de păr alb cîrlionţat deasupra frunţii late şi bombate.

Ivan Ivanovici rîdea din toată inima, cu o veselie caracteristică oamenilor cu suflet deschis şi bun, vorbea cu voce scăzută, lent, accentuînd puternic litera „o".

„Ori e din Iaroslavl, ori din Kostroma", se gîndi Peresvetov.

Îi plăcu de la prima vedere fizionomia deschisă, blajină a lui Ivan Ivanovici, graiul său plin de sevă ce încîntă urechea.

— Şi iată încă un nou-venit, continuă Skrîjneak. Al treilea secretar al comitetului raional, Sizov Nikanor Petrovici. Faceţi cunoştinţă.

Sizov — un tînăr plin de sănătate — se sculă şi-i întinse mîna lui Peresvetov.

— De unde aţi venit pe aceste meleaguri? întrebă acesta.

— De la un capăt al lumii la altul, zise Sizov stîrnind rîsul tuturora. Graseia uşor. Sînt din Magadan, tovarăşe Peresvetov.

— Ne-ar mai trebui vreo doi-trei din Sahalin şi Kamciatka, ca să avem colecţia completă a populaţiei din Uniunea Sovietică, glumi Ivan Ivanovici.

— Vor veni şi din Sahalin, răspunse Skrîjneak. Peste vreo cinci ani pe aici n-o să mai fie loc pentru atîta omenire.

— Nici vorbă, încuviinţă Sizov.

Ivan Ivanovici începu să povestească cum ajunsese pînă la Abşansk, unde a fost trimis la început, şi că acolo îşi lăsase deocamdată familia.

Toţi rîdeau ascultînd relatarea spirituală asupra complicatei călătorii pe care o făcuse Ivan Ivanovici. Mersese cu vaporul pe Volga, apoi pînă la o staţie oarecare luase trenul, iar de acolo zburase cu avionul la Abşansk.

— Doar un submarin îţi mai trebuia, remarcă Skrîjnek, bătîndu-l prieteneşte pe umăr.

— Am mers şi cu submarinul, răspunse Ivan Ivanovici. Am servit ca specialist în punerea şi detectarea minelor în flota submarină, Stepan Trofimovici.

Toţi izbucniră în rîs.

— În patruzeci şi doi am avut un caz, continuă Ivan Ivanovici, ar fi mult de povestit şi nu merită să ne pierdem vremea. Am stat trei zile şi trei nopţi

pe fundul Mării Nordului. Atunci chiar mi-a albit capul. Trebuie să vă spun că am fost un brunet chipeş !

Skrîjneak îl privi cu prietenie pe Ivan Ivanovici.

„Ia te uită ! gîndea cu mirare Peresvetov. Se vede că a ştiut Ivan Ivanovici să se impună. E puţin probabil ca Stepan Trofimovici să-i bată şi lui cu pumnul în masă !" Zîmbi mulţumit, simţind tot mai multă simpatie faţă de preşedintele comitetului executiv.

Toţi începură să-l roage pe Ivan Ivanovici să le povestească despre slujba în flota submarină. La început Ivan Ivanovici se urni greu. Apoi, furat de amintiri, povesti cîteva întîmplări la care participase şi el.

Lena plecă la bucătărie. Rămaşi singuri, bărbaţii mai vorbiră puţin despre Conferinţa de la Geneva a şefilor de guverne, iar apoi trecură la temele locale.

2

Lena se întoarse şi îi pofti la ceai.

Ceaiul era veritabil şi tare.

Lena servi o plăcintă cu dulceaţă, făcută cu mîinile ei. Îi plăceau dulciurile şi economisea banii daţi de taică-său pentru gospodărie ca să cumpere bomboane.

După ce băură ceaiul, ieşiră la aer. Skrîjneak aduse scaune.

Broaştele se potoliră, şi tăcerea era tulburată doar de foşnetul negarei de anul trecut. În depărtare se zăreau, întunecate, corturile şi vagoanele sovhozului.

— Bună gospodină e Lena ta, zise Peresvetov cînd toţi se aşezară. Ea ar trebui să conducă can-

tina noastră. Şi pentru că veni vorba, eu aş vrea să iau cantina de la cooperativa muncitorească.

— Nu te pripi, zise Skrîjneak, trăgînd din pipă.

— Dar cît îl mai putem răbda pe acest trîntor de responsabil ?! bombăni Peresvetov. Trebuie scos. În fiecare zi primim plîngeri împotriva lui.

— De scos e uşor. De reeducat e mai greu, bubui glasul de bas al lui Skrîjneak.

— Ei, atunci, ţin'te tu de el, răspunse cu un zîmbet Peresvetov.

Toată lumea rîse, apoi din nou se aşternu tăcerea. Se auzea cum arde tutunul în pipa lui Skrîjneak...

— Nu, nu trebuie luată cantina de la cooperativă, întrerupse tăcerea Skrîjneak. Doar n-ai să te ocupi personal de ea.

— Şi de ce nu ? întrebă Peresvetov ridicînd din umeri.

— Asta nu-i treabă pentru un director de sovhoz, zise Skrîjneak, pufăind din pipă. Treaba lui este să supravegheze ca să se are bine şi repede. Raionul cu un ţeliniş atît de întins trebuie să ajungă fruntaş şi nu să se tîrîie în coadă. Dacă am începe să ne ocupăm de mărunţişuri i-am pune cruce.

— Cantina e un mărunţiş ? zîmbi Peresvetov. Ai zis-o !

— Aici hrana poate că e lucrul cel mai de seamă, interveni Sizov. Munca e grea, oamenii trebuie să mănînce consistent...

— Ia te uită ! îl întrerupse batjocoritor Skrîjneak. Pesemne că la Magadan numai grija asta ai avut-o. Sizov roşi, iar Skrîjneak continuă aspru : Şi aici se mai găseşte cîte unul care judecă tot aşa. Uite, tovarăşul Peresvetov nici nu a ieşit bine în stepă şi s-a şi asigurat de bucătăreasă.

— Şi e chiar foarte bine, ripostă Ivan Ivanovici. Mîncarea este pretutindeni un lucru de primă importanţă. Hrana şi locuinţa.

— Ei, mai lasă-i să se ocupe de bucătărie pe cei care au această atribuţie, zise Skrîjneak. Locuinţa e altceva, grija în această privinţă trebuie să fie a tuturora. Dar Kiril Ilici pentru nimic în lume nu vrea să înţeleagă acest lucru. Scuzaţi-mă, stimabililor, dar asta se numeşte patriotism local. Şi o spun răspicat : noi n-o să tolerăm patriotismul local şi pornirile utilitariste.

Ivan Ivanovici încercă să mai îndulcească asprimea vorbelor lui Skrîjneak.

— Ca să spun drept, nu văd printre noi nici un utilitarist, Stepan Trofimovici, făcu el cu un ton glumeţ. Şi parcă nici a patriotism local nu miroase.

Peresvetov tăcea, abătut.

— Ai să trăieşti şi ai să vezi. Nu sînt prea departe de aici, doar la o sută de paşi. Skrîjneak făcu un semn cu capul în direcţia aşezării sovhoznice, ce dormea sub lumina lunii.

Peresvetov făcu un efort nemaipomenit ca să nu-i spună lui Skrîjneak cine ştie ce cuvinte aspre.

— Te contrazici, Stepan Trofimovici, începu el căutînd să se stăpînească. Este limpede şi pentru un copil că, dacă omul este nehrănit, el va lucra prost. Şi cum poate raionul nostru să devină fruntaş dacă nu vom da desţelenitorilor minimul necesar fiecărui om ? Fapta eroică, entuziasmul şi celelalte sînt cuvinte drepte şi frumoase. Dar ce preţ pot avea ele fără grija pentru viaţa omului ? Iar în ceea ce priveşte utilitarismul, continuă Peresvetov cu o voce înadins egală, dacă eu sau oricare alt director n-o să ne gîndim decît numai la arat, abia atunci o să devenim într-adevăr utilitarişti.

— Rezultă, zise posomorît Skrîjneak, că tocmai eu te îndemn la utilitarism, sfătuindu-te să nu te ocupi de bucătării, cantine şi băi ?

— Cam aşa reiese din ceea ce spui, confirmă rîzînd Ivan Ivanovici. Şi cu privire la ceea ce se numeşte patriotism local... Peresvetov are griji pînă peste cap pentru soarta oamenilor lui...

— Înseamnă că pentru Peresvetov noi nu sîntem apropiaţi, se înfurie Skrîjneak, fără să-l lase pe Ivan Ivanovici să-şi termine ideea. Înseamnă că Peresvetov, dorind să trăiască în înţelegere cu muncitorii lui, se dă peste cap pentru ei, iar de toţi ceilalţi nici că-i pasă ! Oare asta nu este utilitarism ?

— Tu răstorni faptele cu josu-n sus, mîrîi rece Peresvetov printre dinţi. Îmi agăţi patriotismul local şi utilitarismul aşa, fără nici un temei. De aceea pot numi, pe bună dreptate, vorbăria ta drept demagogie goală.

Sizov tăcea cu privirea pironită în văzduh, şi din cînd în cînd ofta.

— Nu înţeleg de ce-ai început această discuţie, zise întunecat Peresvetov.

— Pentru că, răspunse Skrîjneak stăpînindu-şi furia, e timpul să înţelegi situaţia în care te găseşti. Vrei oare să conduci gospodăria ca un prinţ feudal ? Nu-ţi va merge.

— Ce-ai înnebunit ? făcu Peresvetov indignat.

— Pînă acolo mai e cale lungă, dar ţie nu ţi-ar strica să ţii seama de unele discuţii. Tot timpul nu aud decît că : „De ce şi-a lăsat directorul geamantanele la Abşansk ? N-o fi cumva doar o pasăre călătoare ?"

Peresvetov simţi că este la capătul răbdării.

— „Mi-am lăsat geamantanele la Abşansk !" tună el. Da, le-am lăsat pentru că am avut de transportat munţi de bagaje ale altora. Şi, la urma urmelor, numai la geamantane nu mi-e capul ! Peresvetov tăcu. Apoi încheie mai calm : Iar în ceea ce priveşte pasărea călătoare, Stepan Trofimovici, îţi

spun deschis : singur am cerut să vin încoace. Iar dacă o fi şi-o fi, n-am decît să şi plec.

— Aţi auzit ? zise Skrîjneak, ridicînd glasul.

— Ajunge, îl apostrofă Ivan Ivanovici. Nu ţi-e ruşine, Stepan Trofimovici ? Doar am venit în vizită la tine !

Un nor lung, întunecat acoperi luna. Pieriră şi contururile aşezării şi umbrele vagoanelor apropiate. Nu departe şuieră speriat un popîndău.

— Vă cer scuze, zise surd Skrîjneak. E adevărat, a ieşit rău.

— Pot să-ţi spun un singur lucru, Stepan Trofimovici, începu din nou Peresvetov. Bucuroşi vom primi din parte-ţi orice sfat cuminte şi-l vom cerceta cu toată luarea-aminte. Iar cît priveşte despre cantine, bucătării şi alte mărunţişuri dă-ne voie să hotărîm singuri.

— Viaţa cea mare e alcătuită din mărunţişuri, obiectă Skrîjneak.

— Atunci să ne ocupăm împreună cu tine de viaţa cea mare, remarcă împăciuitor Ivan Ivanovici.

Skrîjneak tăcu. Sizov se uită la ceas.

— Cred că e vremea să plecăm acasă.

— Adevărat, cugetă Peresvetov blestemîndu-se în gînd pentru hotărîrea de a-l vizita pe Skrîjneak. „Ce prostie ! Am vrut să strîng relaţiile !"

— Oliona, musafirii pleacă ! strigă Skrîjneak.

Lena ieşi din vagon, îşi luă rămas bun de la oaspeţi şi îi rugă să vină mai des pe la ei.

— Cînd o să vă aranjaţi casa o să vă plictisim şi noi, îi zise Lena lui Peresvetov. Cînd vine soţia dumneavoastră ?

Peresvetov ocoli răspunsul.

Sizov plecă. Ivan Ivanovici se oferi să-l conducă pe Peresvetov.

— Un moment! îi chemă Skrîjneak. Am uitat să-ți spun, tovarăşe Peresvetov. De mîine Sizov va trece la tine.

— Adică cum la mine? întrebă Peresvetov nedumerit.

— Ca împuternicit al comitetului raional în sovhozul tău.

În întuneric, Peresvetov nu putu să vadă zîmbetul sarcastic de pe buzele lui Skrîjneak.

— Ce nevoie avem de el?! exclamă Peresvetov, încurcat de această veste neaşteptată.

— Nu ai nevoie de împuternicitul comitetului raional? Şi în vocea lui Skrîjneak răsună o notă sfidătoare. Interesant!

— Interesant e altceva, ce-o să facă la noi?

— Dacă n-ar fi decît să pună stavilă patriotismului local şi utilitarismului şi tot e ceva! i-o reteză Skrîjneak.

— Ştii, începu iritat Ivan Ivanovici, m-am săturat de atacurile tale împotriva lui Peresvetov, Stepan Trofimovici. N-am vrut să ți-o spun, dar m-ai scos din sărite. La naiba! Nu cumva tu eşti cel contaminat, în primul rînd, de utilitarism? Adu-ți aminte de raita ta prin raion. Ai hotărît să-ți vizitezi dintr-un salt, doar într-o săptămînă, toată gospodăria. Dar ce, asta e treabă serioasă? Numai două zile să stai în fiecare sovhoz şi nu ți-ar ajunge nici o lună întreagă.

— Şi am să mă duc din nou, răspunse îndărătnic Skrîjneak. O să înceapă aratul şi o să fie nevoie să zac la raion să descurc plîngerile şi tot felul de lipsuri. Dacă o să izbutesc să stimulez pe cîte cineva, tot o să fie bine.

Ivan Ivanovici dădea din cap.

— Pentru ce să ne stimulezi, tovarăşe Skrîjneak? interveni Peresvetov. Noi nici noaptea nu dormim tot pregătindu-ne de arat.

— Văd că ai şi slăbit.

— După mine, ar fi mult mai bine să te ocupi de lipsurile de care ai pomenit. Cheamă la telefon pe

directori și află care le sînt nevoile, remarcă Ivan Ivanovici.

— Asta la fața locului se vede mai bine. Cunosc eu această tagmă. Sînt gata să ticsească depozitele cu piese de schimb, fie că au, fie că n-au nevoie de ele.

— Ehei, uneori cînd stă cineva de vorbă cu tine parcă bate apa în piuă. Să mergem, Kiril Ilici.

Peresvetov, gîrbovit și mohorît, înainta spre așezare. Ivan Ivanovici, ghicindu-i starea sufletească, tăcea. Abia cînd ajunseră la marginea sediului gospodăriei se opri lîngă casa neterminată a lui Nurhan și începu să vorbească cu obișnuita lui voce blajină, încurajîndu-l parcă pe Peresvetov.

— Este minunat, Kiril Ilici! Cea dintîi casă la țeliniș, cea dintîi brazdă, cea dintîi nuntă, cel dintîi prunc ce va vedea lumina zilei aici. După război am lucrat la Murmansk, la comitetul regional de partid. Cînd am ajuns pe aceste meleaguri mi-am zis: „Ei, în ce gaură am nimerit!" Dar acum sînt mulțumit! Este plăcut să vezi cum totul se schimbă sub ochii tăi și că nici tu nu ești chiar ultima roată la căruță. Iată, îmi voi face rost de un vagon și-mi voi chema familia. Copilașii mei sînt mici, pînă ce-or mai crește un pic o să și construim școala. Ivan Ivanovici surîse. Noapte bună. Nu te necăji... Am văzut alții și mai și! zise el la despărțire, făcînd o vădită aluzie la Skrîjneak. Totul se va aranja, fii sigur.

Peresvetov nu răspunse nimic. Cuvintele lui Skrîjneak despre patriotismul local și pornirile utilitariste îl indignaseră, iar hotărîrea de a-l trimite pe Sizov la sovhoz o socoti ca un semn de neîncredere față de el.

Necăjit și înciudat, se îndreptă spre vagonul centrului medical. Acolo, în întuneric, licăreau scăpărările de jăratic ale țigărilor.

3

Pe bancă, lîngă ușa de la intrare, ședeau Zina, Goghi și Șaken.

Chiar din prima zi Goghi și Șaken începură să vină des pe la Zina și se făceau luntre și punte ca s-o ajute cît de cît. Zina, rîzînd în sinea ei, nu le refuza serviciile. Șaken împodobi spitalul cu noptiere și rafturi, iar Goghi, luîndu-se la întrecere cu el, instală lumina electrică. Rămînînd cu Zina între patru ochi, Goghi, cu tot tactul de care era în stare, îi oferea inima lui, iar în calitate de așa-zis *kalîm* [1], toți banii ce-i rămăseseră din patruzeci de mii de ruble. Încerca s-o convingă să-i folosească la achiziționarea inventarului necesar centrului medical.

Zina se prefăcu a nu-i înțelege aluziile. Deopotrivă, nu primi nici împrumutul de care pomenea el, explicîndu-i că n-au cum să se socotească în această privință, căci centrul medical ține de bugetul statului... Va veni cu siguranță ziua în care statul își va deschide punga.

De altfel Goghi nu pierdea speranța, și nici Șaken. Zina le oferea celor doi admiratori surîsuri, distribuindu-le în mod egal și neacordînd preferință nici unuia, nici celuilalt.

După ce le dădu bună seara, Peresvetov se adresă cu un ton aspru Zinei :

— Am auzit că la dumneata locuiește Olga Krujkova din sovhozul „Tihi ugol" !

— Troșkin a adus-o și m-a rugat s-o angajez ca infirmieră, răspunse calm Zina.

— Da, dar ea figurează pe statele lui Hijneakov. Și trebuie să fie în sovhozul lui.

— Pe cuvînt de onoare că n-am știut pînă acum acest lucru.

— Dar cum ai luat-o infirmieră, fără să întrebi pe nimeni dintre noi ? spuse Peresvetov mai blînd.

— În primul rînd, am raportat lui Proskudin. În al doilea rînd, aș fi putut să nu raportez de loc. Eu

---

[1] Prețul de răscumpărare al miresei — obicei vechi la kazahi (n. r.).

fac slujba în cadrul Ministerului Sănătății, și de fapt nu sînt subalterna dumneavoastră.

— Asta e bună, începu Peresvetov.

Zina nu-l lăsă să termine.

— ...iar în ceea ce o privește pe Olga, ea mă ajută cu multă rîvnă. De altfel, Kiril Ilici, ar fi timpul ca dumneavoastră să ne vizitați. Nu găsiți ?

— Eu nu am în minte numai centrul medical.

— Cu toate acestea pe Olga ați reușit s-o aveți în minte.

— Cum vorbești cu mine, tovarășe Murașko ?

— Exact cum vorbiți și dumneavoastră cu mine.

Șaken zîmbi în întuneric. „Bravo, Zina !" Tușind, Goghi își înăbuși rîsul pe care nu și-l putuse stăpîni.

— Bine, bombăni Peresvetov, arată-mi cum te-ai aranjat. Unde e Krujkova ?

— A plecat la o petrecere.

— Mîine dimineață trimite-o la mine.

— Bine.

Zina aprinse lumina în vagon.

— Aici e cabinetul meu. Tot aici e farmacia și sala de operații.

— Nu văd masa de operații, remarcă cicălitor Peresvetov.

— Ce să fac ? Dacă o să fie nevoie de o operație, am la dispoziție o canapea.

— Hm...

— Asta e camera de nașteri. Zina deschise ușa spre o mică încăpere. Iar aici e camera pentru bolnavi. Bărbați și femei împreună. În locul paravanului — cearșafuri, dacă ați băgat de seamă.

— Am remarcat că aici la dumneata e foarte curat.

— Asta e opera Krujkovei.

— Chiar și flori ! Peresvetov zîmbi, văzînd pe măsuța de scris a Zinei un buchet de lalele pus într-un borcan de conserve.

— Le-a adus Olga din stepă.

— Bine că mi-am adus aminte... Dumneata o cunoşti pe mama lui Perepiolocikin ? A lucrat ca felceriţă la Kursk.

— A fost pe la mine şi mi-a dat multe sfaturi bune. Păcat că aţi numit-o bucătăreasă fără să mă întrebaţi pe mine.

— Cum asta, fără să te întreb ? făcu Peresvetov mai-mai să se înece.

— Chiar aşa, fără să mă întrebaţi, răspunse Zina, iar ochii ei îl urmăreau stăruitor pe Peresvetov : şi, în această clipă, privirea ei era necruţătoare.

— Ştii, este totuşi nepotrivit să vorbeşti pe un asemenea ton cu directorul, zise nemulţumit Peresvetov, zbîrlindu-şi mustăţile.

— Da, dar şi eu, ca să zic aşa, sînt puţin şef. Oricum ar fi, sînt medicul principal al sovhozului.

— S-au cam înmulţit şefii pe la noi, mîrîi Peresvetov, ieşind din vagon. Iată ce e... Va trebui să pleci în stepă. Am cumpărat vreo zece cai pentru şefii de brigadă şi agronomi. Unul ţi-l voi atribui dumitale.

— Pentru aceasta vă mulţumesc ! răspunse cu căldură Zina. Sînteţi un om chiar foarte drăguţ, să ştiţi !

Peresvetov se zăpăci.

— Ei, ei, lasă asta... Dacă ai nevoie de ceva, să vii direct la mine. Dracu să le ia pe aceste femei ! termină el blajin. Dar ştii să călăreşti ?

— Ei, o învăţ eu, răspunse îndată Goghi.

— Tata are o mică teleguţă, am s-o dau Zinei, interveni Şaken. N-are de ce să meargă călare.

— Dar de ce ? sări în sus Goghi.

— Pentru că în trăsură e mai comod, ca să aducă, de exemplu, un bolnav.

— Dacă sora ta călăreşte, se înfurie Goghi, atunci Zina de ce să nu poată călări ?

— Panar a învăţat călăria încă din copilărie.

— Astăzi eşti cam prea vorbăreţ, Şaken, făcu Zina rîzînd.

— Ei, spune prostii, i-o trînti Goghi.

— Goghi !... făcu Şaken, şi vocea îi vibră.

— Ajunge! îi curmă vorba Peresvetov. Ceacivadze, mîine, să nu uiţi, trebuie să transferăm maşinile în taberele brigăzilor.

— N-am uitat de loc, Kiril Ilici. Totul va fi în ordine.

— Lucrul cel mai important este să se are pătratele de jur împrejur, remarcă Şaken.

— La aceasta s-au angajat Troşkin, Hrebtov şi Kuzmici. Au să le facă bine, ca trase cu rigla.

— În regulă... Cît priveşte podul... Ei, mai ţii minte propunerea lui Perepiolocikin?

— Mai e vorbă, Kiril Ilici! Îndată după ce vom transfera maşinile şi vom începe să arăm, mă voi ocupa de pod.

— Bine. Uite ce, găseşte-l pe Troşkin, iar dacă cumva doarme, trage-l jos din pat şi spune-i să se prezinte la mine.

— Am înţeles, răspunse Goghi, necăjit că trebuia să-l lase pe Şaken singur cu Zina. E undeva la o petrecere.

4

Şurka se prezentă o jumătate de oră mai tîrziu. Peresvetov stătea la masă şi citea. Îşi scoase ochelarii şi se uită la Şurka cu severitate.

— Haide, Troşkin, spune drept, ce caută Krujkova aici? făcu Peresvetov, în vreme ce ochii lui îl sfredeleau pe Şurka aidoma unor mărunte burghie.

— K... care Krujkova? îngăimă acesta, bîlbîindu-se.

— Ia nu mai face pe prostul. Ştii foarte bine despre cine e vorba.

— A-a, aia! Şurka se prefăcu a căsca. Doar dumneavoastră singur aţi fost de acord să rămînă.

— Da, dar numai temporar, pînă s-o face podul. Acum poate pleca la Hijneakov.

— Ei şi, n-are decît să plece! Ce, mă amestec eu în treaba asta, Kiril Ilici?

— Adică cum, nu te amesteci, ai? se înfurie Peresvetov. Dar cine a plasat-o pe Krujkova infirmieră la centrul medical?

Şurka amuţi.

— Mîine să n-o mai văd pe aici, ai înţeles? Şi să ţii seama, Troşkin. Minciuna ţi-o iert, treacă de la mine. Pur şi simplu nu vreau să-mi complic viaţa. Dar dacă cumva aflu...

În clipa aceea Şurka îşi dădu seama că directorul nu ştia totul.

— Kiril Ilici, începu el tînguitor, într-adevăr, diavolul m-a împins şi v-am înşelat.

Şurka vorbea atît de sincer, încît Peresvetov care îşi pusese ochelarii şi se apucase de carte îi scoase din nou.

— E dragoste între noi, şopti Şurka, lăsîndu-şi abătut capul în pămînt.

Peresvetov nu ştiu ce să spună.

— Mă însor cu ea, Kiril Ilici.

Şurka ridică ochii şi se uită cu încredere la Peresvetov.

— Şi e de mult dragostea asta între voi...?

— Încă din clasa a opta. Acum ochii lui Şurka erau într-adevăr curaţi şi nevinovaţi. Încă de acolo, din sat, ea... e cu mine. Nu, doamne fereşte, să nu vă gîndiţi la cine ştie ce. Ce să mai spun, mă iubea. Şi eu, pe ea. Apoi ne-am certat şi eu am plecat, şi glasul lui Şurka deveni tremurător. Şi iată că acum am luat-o de la început.

— Ei, dacă... Peresvetov nu sfîrşi fraza. Of, căpăţînă neghioabă, trebuia să mi-o spui din capul locului! Bine, du-te la culcare.

— Astăzi am parcurs toate loturile, Kiril Ilici, am ales locurile pentru taberele brigăzilor. Ivan Prohorovici a vorbit cu băieţii în ceea ce priveşte arătura. Zicea cum că va fi nevoie nu numai de arat ţelinişul, dar şi de semănat ceva.

— Da, o să însămînţăm experimental vreo patru mii de hectare — cîte o mie de fiecare brigadă. Grîu, porumb, floarea-soarelui. Şi o să pregă-

tim un teren de vreo sută de hectare pentru grădina de zarzavat.

— Nurhan ne-a sfătuit să semănăm nu mai adînc de douăzeci şi şapte centimetri. Noi, Goghi şi cu mine, am verificat semănătoarele. Totul e în ordine. Şi muncitorii de pe remorcă îşi cunosc treaba.

— Bine, făcu paşnic Peresvetov. Pot să-ţi spun — nu este un secret — treaba asta este pusă la cale împreună cu secretarul organizaţiei de partid şi secretarul de Comsomol. Avem de gînd să te propunem ca preşedinte al comitetului de întreprindere. Vei face parte din grupul de conducere al sovhozului. Dar acest lucru, Troşkin, implică o deosebită răspundere pentru toate acţiunile şi faptele noastre. Aşa că n-o mai lungi cu nunta. Nu-ţi şade bine.

— Ce s-o mai lungesc ! răspunse Şurka cu însufleţire.

5

Dis-de-dimineaţă, Şurka dădu o goană la centrul medical. Zina dormea încă. Olga schimba apa în borcanele cu flori. Şurka o chemă în uliţă şi îi povesti discuţia cu Peresvetov.

— Ascultă, Olga, mă tem să nu se întîmple vreo nenorocire.

— Ce ? făcu ea speriată.

— Vezi tu... Şurka ezită. Cînd am venit cu tine de la haltă... Ei, în ziua aceea... El o privi în ochi.

Olga, ruşinîndu-se, plecă privirea în pămînt.

— I-am spus lui Peresvetov că am fost la Hijneakov şi că el ţi-a permis să rămîi la noi.

— Dumnezeule ! Dar de ce-ai făcut asta ?

— M-am temut să nu te gonească la Hijneakov.

— Ah, Şurka, dragul meu ! zise Olga înduioşată. Şi acum, ce-o să se întîmple ?

— Peresvetov te cheamă. Dacă o să te întrebe, spune-i că eu m-am înţeles cu Hijneakov,

— Poate ar fi mai bine să spun adevărul, ai ?

— La un moment potrivit am să-l dau singur pe faţă, făgădui Şurka.

— Cum vrei, răspunse nehotărît Olga. Eu aş spune. Doar trebuie să-mi fac formalităţile aici, ba te pomeneşti că vor începe să mă caute cei de la „Tihi ugol"...

— Cînd va veni vremea, voi face totul, îi tăie vorba Şurka. Dar acum am să mă aleg doar cu o praftură de la Peresvetov, asta e tot.

— Ei, haide, fie aşa cum vrei tu...

Şurka o sărută pe Olga.

— Du-te la director şi nu-ţi fie frică.

Olga nu zăbovi multă vreme în birou.

— Dumneata vrei să rămîi la noi ? o întrebă Peresvetov.

Olga dădu afirmativ din cap.

— De fapt dumneata nu lucrezi în cadrul serviciului meu. Peresvetov surîse, amintindu-şi de discuţia cu Zina. Dacă Hijneakov este de acord şi dacă îţi place la noi, rămîi. Şi o bătu binevoitor pe Olga pe umăr, neputîndu-se dumiri ce anume găsise Troşkin la această fată oacheşă, urîţică.

— Mulţumesc.

Olga era bucuroasă că lucrurile se aranjaseră fără prea multe întrebări şi că ea nu fusese nevoită să mintă.

Ieşind de la Peresvetov, Olga dădu nas în nas cu responsabilul cooperativei muncitoreşti. El se ducea la Peresvetov.

De lîngă cort, unde se afla, Olga auzi vocea mînioasă a directorului şi răspunsurile nedesluşite ale responsabilului cooperativei muncitoreşti. La orice îi spunea Peresvetov, el o ţinea una şi bună :

— Cum să nu ! E lucru clar !

Peresvetov continuă să-l dojenească pe responsabil, cu acelaşi ton aspru, şi Olga auzea într-una :

— Cum să nu ! E lucru clar !

Fata izbucni în rîs şi plecă spre centrul medical.

CAPITOLUL IX

1

Comuniştii din sovhoz se întruniră în dimineaţa zilei de 2 mai. Se discută planul de arat, propus de Ivan Prohorovici, şi raportul lui Goghi cu privire la utilizarea tehnicii. Şedinţa ţinu pînă la prînz; toţi aveau cîte ceva de spus.

La şedinţă participa şi Skrîjneak. El se zorea să ajungă la celelalte sovhozuri, unde aratul începuse în ajunul lui 1 mai. Peresvetov spunea că brigăzile trebuiau să plece chiar a doua zi la tabere pentru ca a treia zi să înceapă să are loturile alocate.

Hromcenko dădu ideea ca Troşkin să fie propus preşedinte al comitetului de întreprindere. Comuniştii fură de acord. Numai Omar stătu pe gînduri o clipă înainte de a ridica mîna.

Cu un ceas mai tîrziu el îi convocă pe comsomolişti. După discuţia cu privire la arat, se alese comitetul organizaţiei de Comsomol. Pe Omar îl confirmară ca organizator de Comsomol. Şurka, Lena, Afonea Krovlev, Zina şi încă doi băieţi fură aleşi membri ai comitetului.

Prima brigadă răsăriteană alese ca secretar al organizaţiei de Comsomol pe Kim Ţoi, a doua — pe Lena. În prima brigadă vestică fu aleasă Marusia Sidorocikina, în a doua — cea mai îndepărtată — Petea.

Apoi Omar comunică comsomoliştilor hotărîrea biroului de partid de a-l promova pe Troşkin ca preşedinte al comitetului de întreprindere.

Şaken şi Lena declarară că la şedinţa sindicală nu vor vota pentru Şurka.

Li s-au cerut explicaţii. Mai ales Şurka insistă asupra acestui lucru.

Şaken spuse posac că trecerea tractoarelor peste rîu ar fi putut să se sfîrşească rău pentru sovhoz şi pentru oameni. Nu era de loc nevoie de această năs-

cocire. Pur şi simplu, Troşkin a vrut să se evidenţieze.

Şurka nu ripostă.

Lena spuse :

— Vedeţi, tace. Înseamnă că Şaken are dreptate. Să spun deschis : nu-mi place comportarea lui Troşkin. Se bagă şi unde trebuie, şi unde nu trebuie. Şi prea se laudă cu curajul lui. Nu este un om serios. Pe scurt, nu am încredere în Troşkin şi nu pot vota pentru el.

— Ce-ai de spus ? i se adresă Omar lui Şurka.

— Păi ce să spun ? Toate acestea sînt demagogie, răspunse Şurka posomorît.

— Nu cumva m-am molipsit de la tine ? făcu Lena cu asprime.

— Vorbele tale, Elena, sînt pur şi simplu o ieşire neprincipială, mîrîi Şurka printre dinţi.

...Seara, la adunarea sindicală, Şurka fu ales preşedintele comitetului de întreprindere. Toţi, în afară de Lena şi Şaken, au votat pentru hotărîrea biroului de partid.

2

În dimineaţa zilei de 3 mai brigăzile plecară în stepă. Abia se crăpa de ziuă cînd noii-veniţi începură să-şi scoată bagajele din corturi şi vagoane şi să le încarce în maşini.

Ivan Prohorovici şi Goghi dădeau cele din urmă sfaturi tractoriştilor şi muncitorilor de pe remorcă. Ivan Prohorovici arăta rău. Din nou era cam bolnav.

Mai la o parte stăteau de vorbă Petea şi Lena.

— Şi iată că ne despărţim, zise trist Petea.

— Tabăra noastră nu este la o sută de verste, îl mîngîia Lena. O să vii pe la noi, da ?

Panar, care pleca în Zarecie[1], se apropie de Pe-

[1] Dincolo de rîu (n. t.).

tea, ca să-şi ia rămas bun de la el. Pe lîngă ea trecu în goană, gîfîind, Şurka. Văzînd-o pe Panar, o strigă :

— De 1 Mai ne-am adunat cu toţii... Ei, şi ce bine am petrecut. Mi-am stîlcit picioarele jucînd *Barînia*. De ce n-ai venit ?

— N-am fost chemată. În afară de asta, nu-mi place Belîi, şi ştiu că a fost şi el acolo. Nici nu înţeleg cum de poţi fi prieten cu el.

— Nu-i sînt de loc prieten. Am petrecut, şi atîta tot. Am vrut să vin după tine, dar n-am îndrăznit. Trebuie să stăm de vorbă.

Şurka îi strînse pe furiş mîna. Panar şi-o trase înapoi. Îi ardeau obrajii.

— Despre ce să vorbim ? spuse ea abia desluşit.

— E o discuţie lungă. Am să vin la tine în Zarecie. Ai să mă aştepţi ?

Panar îl privi speriată şi se îndepărtă fără să-i răspundă.

Pe Şurka îl ajunse din urmă Olga.

— Ce tot şopteai cu Panar ? întrebă ea geloasă.

— Ia mai lasă prostiile ! se supără Şurka. Despre ce era să vorbesc cu ea, dacă nu despre treburi ?

— Despre ce treburi, în şoaptă ? Olga dădu din cap neîncrezătoare.

— Păi, n-o să urlăm. Of, da geloasă mai eşti, Olga !

Şurka făcu un gest furios cu mîna şi se alătură lui Goghi şi lui Ivan Prohorovici, care erau înconjuraţi de tractorişti.

Belîi, care nu se afla prea departe, zîmbi.

— Ai văzut cum se agaţă Olga de gîtul lui Troşkin ? îi făcu cu ochiul şchiopului Cighiriov. Iar el se dă la agronoamă.

— Eşti gelos ?

Lui Cighiriov nu-i plăcea prea mult Belîi, în a cărui tabără trebuia să-şi ducă viaţa.

— Ce nevoie am eu de muieri! făcu Belîi, scuipînd cu dispreț.

— Minți, rîse Cighiriov. Dar cine se zgîiește la Elena Skrîjneak?

— Ce-ai mai născocit și tu! Și nevrînd să mai vorbească despre aceste lucruri, Belîi îi făcu un semn din cap, arătînd-o pe Odarka Iaroșciuk. Uite, uite, milițiana noastră face ordine.

Albul ciorapilor Odarkăi se iveau cînd ici, cînd colo, prin mulțime.

Ea îi dădea jos din camioane pe cei ce depășeau numărul reglementar de pasageri, mustrîndu-i pe șoferi.

Belîi se apropie de Lena.

— Îmi pare foarte bine că sîntem vecini, începu el curtenitor. Se zice că dumneata ai să lucrezi la Afonka!

— Tovarășe Belîi, eu îl cunosc numai pe Afanasi Krovlev. Pentru noi Afonka nu există.

— Iartă-mă, zîmbi Belîi, n-am maniere. Acesta este un adevăr.

— Nu văd nimic bun în asta. Așa că degeaba te lauzi cu lipsa dumitale de maniere.

Belîi luă un aer serios.

— Dar de la cine aș fi putut învăța să am o comportare ca lumea, Elena Stepanovna? De cînd trăiesc, sînt tot printre tractoriști și combineri... Iar aceștia sînt un neam cam necioplit.

— Nu sînt toți la fel, i-o reteză Lena.

— Va să zică, celorlalți li s-a dat o educație, au fost ajutați, replică cu însuflețire Belîi. Dă-mi voie să te vizitez... Nu te gîndi la nimic rău, se grăbi să adauge Belîi, observînd gestul de protest al Lenei. Vreau să fiu în societatea dumitale, să mă mai cioplesc și eu puțin...

Lena ridică din umeri.

— Tabăra noastră nu este în dosul unei sîrme ghimpate. Vino, dacă ai poftă.

Afonea, care trecea pe acolo, îl privi duşmănos pe Belîi.

— De ce eşti atît de posomorît, Afonea? întrebă Lena.

— De nimic, se încruntă acesta şi mai mult. Ei, Belîi, pornim la bătălie?

— Pornim, răspunse cu înţeles Belîi. Să vă aşteptaţi la o vizită din partea noastră.

— Cine te-a chemat? mîrîi Afonea.

— Cum? întrebă Belîi, care nu auzise.

Kuzmici se apropie de Belîi.

— E timpul de plecare, tinere. Peresvetov mi-a ordonat să trag pătratele pe lotul tău. N-aveam altă grijă...

— Parcă eu n-o pot face şi singur! se supără Belîi, îndreptîndu-se cu hotărîre spre birou.

Peresvetov nici nu voi măcar să-l asculte.

— N-am timp. N-am timp!

Şi ieşi pe uliţă, spunînd cu glas tare:

— Duceţi-vă la locurile voastre, tovarăşi! Văzîndu-l pe Şurka, Peresvetov îl chemă. Ai să mergi cu mine la Zarecie. Aşază-te la volan. Iar tu, Zvonţov, vei rămîne aici. Lui Peresvetov, care nu-l prea simpatiza pe şoferul său, un flăcău molatic, aproape adormit, îi părea rău acum că-l lăsase pe Şurka să plece. Dă-i drumul, Troşkin.

Cînd maşina întoarse şi ieşi în drumul care ducea spre haltă, Peresvetov spuse:

— Krujkova a fost la mine. Totul e în regulă.

Şurka îşi făcu singur ştrengăreşte cu ochiul.

3

Tractoarele brigăzii de peste rîu, condusă de Afonea Krovlev, care fuseseră reţinute la sediul central din pricina unor defecţiuni, mergeau acum în urma maşinii lui Peresvetov. Lîngă haltă, ele ur-

mau să treacă podul de peste rîu şi să se îndrepte spre tabăra lor, de-a lungul malului estic.

După ce îl conduse pe Peresvetov, Goghi întovărăşi în stepă maşinile primei şi celei de-a doua brigăzi vestice. În urma tractoarelor veneau camioanele cu oameni şi cu avutul brigăzilor.

Aşezarea se golise. Numai tineretul pus la săpatul gropilor pentru fundaţii rămăsese la sediul central.

Proskudin, ostenit de atîta alergătură, se întoarse în cort. Acolo îl aştepta un om necunoscut, cu obrazul de o culoare nesănătoasă. Buzele vinete îi descopereau dinţii rari şi înnegriţi. Pufăia dintr-o pipă, iar fumul de mahorcă se aşternea în cort.

— Pe mine mă cauţi ? întrebă Proskudin.

Omul îşi scoase actele din geantă.

— Smirnov, Zahar Pavlovici Smirnov, zise el. Ironia soartei m-a adus la dumneavoastră ca intendent.

— Ce bagi ironia soartei în treaba asta ? i-o reteză aspru Proskudin. Toţi am venit aici nesiliţi de nimeni. Nădăjduiesc că tot aşa ai făcut şi dumneata, tovarăşe Smirnov ?

— Nu ştiu cum să zic. Smirnov strîmbă din nas.

Proskudin citi hîrtiile.

— Bine, apucă-te de treabă. Doar n-am să mă car tot eu cu corturile, să judec certurile şi să împart pernele. Sînt trimis aici ca adjunct, şi trebuie să mă ocup cu dracu ştie ce. Te previn că cei ce-au rămas la sediul central au visat să primească maşini, dar au primit cazmale, cu care sapă gropi pentru fundaţii. Au să-ţi facă destul sînge rău.

— Am scos-o la capăt şi cu alţii mai dihai ca ăştia, răspunse Smirnov.

Ocupase pe vremuri un post de răspundere la centrul raional al uneia din regiunile bogate în cernoziom, unde şedea în birou pînă ce cîntau cocoşii a treia oară, fie că era treabă, fie că nu era. Treptat-treptat îşi deprinsese întregul personal cu acest

fel de a munci. Pe funcționarii care plecau acasă la orele reglementare îi considera trîndavi.

Smirnov vizita adesea „bazele" sale din sate pentru a le băga în cap subalternilor că ei nu au asigurat nimic, că nu au desfășurat nici o activitate, că nu s-au priceput să mobilizeze, să lămurească, că nu s-au ridicat la înălțimea cuvenită și că, în general, nu sînt buni de nimic.

Aceste vizite îi luau mult timp, și treaba nu mergea. Ținea adeseori ședințe, irosea pentru corespondență întregul stoc reglementar de hîrtie, cuvîntările le citea expresiv, asculta și cuvîntul altora, dar nu cu prea multă rîvnă. „Nu sînt la înălțimea cuvenită, nu !", spunea el.

În afară de discursuri, ședințe și plecări pe teren, Smirnov se ocupa cu întocmirea situațiilor.

Neplăcerile se iscaseră dintr-un lucru de nimic. Unul dintre subalterni, un om tînăr și, după părerea lui Smirnov, scandalagiu, se ridică la o adunare unde Zahar Pavlovici ținea un discurs și spuse :

— Dumneata, tovarășe Smirnov, susții niște prostii de necrezut, iar la gospodărie nu te pricepi de loc. Nu cunoști viața, te-ai rupt de mase. Minți și dumneata și i-ai învățat și pe ceilalți cu minciuna.

Smirnov nu îndrăzni să-l pună la punct pe scandalagiu și își „rotunji" discursul.

Și de atunci să te ții ! La fiecare ședință sau adunare era învinuit pentru asprele-i mustrări, pentru scriptologia pe care o făcea, pentru situațiile falsificate, pentru îngîmfare.

La raion sosi o comisie și începu să-l întrebe pe Smirnov ce știe să facă. Acesta clipea din ochi și dădea din mîini. L-au trimis să conducă o „bază", dar s-a dovedit a nu fi potrivit pentru această alegere. În doi ani Smirnov a schimbat cîteva slujbe. Soarta îl aduse în cele din urmă la centrul raional Cernorecensk.

4

Belîi conducea tractorul. Kuzmici şedea alături de el şi mormăia ceva, supărat. Belîi, de asemenea, era prost dispus. „De ce-a prins Peresvetov pică pe mine ? gîndea el îngrijorat. Cu ce nu i-am fost pe plac ?"

Nici nu-i trecea prin minte că Peresvetov de mult îi ghicise gîndurile şi intenţiile cele mai ascunse.

Belîi era fiul unui strungar de la o uzină de reparaţii a vagoanelor. El lucrase ca tractorist într-unul dintre sovhozurile de sub conducerea lui Peresvetov. Nu primise nici o mustrare şi nici un avertisment, iar în al şaptelea an fusese decorat pentru munca lui deosebit de rodnică.

Asta scrisese Belîi în formular cînd primise foaia de drum pentru pămînturile înţelenite.

Îndărătul acestor lucruri se afla însă omul cu gîndurile sale şi cu o viaţă bogată în urmă, deşi anii ce-i împovărau umerii nu erau prea mulţi.

Gras, cu mersul leneş şi privirea prudentă — aceasta era înfăţişarea lui Belîi. Harnic, cum nu sînt mulţi. Directorul sovhozului spunea despre el :

— Un diavol, nu alta !

Şi, într-adevăr, Belîi parcă nici nu ştia ce-i oboseala : era în stare să lucreze zile şi nopţi, făcîndu-l pe omul de pe remorcă să năduşească ; i se dusese faima în toată regiunea. El scrisese primul cererea de plecare la ţeliniş, cînd Proskudin recruta tractorişti pentru sovhozul lui Peresvetov. Pe unii trebuise să-i convingă mai cu greu, în timp ce Belîi ceruse el singur să plece.

De ce ?

În regiunea Verhnerecensk apăruseră tractorişti, eroi ai muncii socialiste. Iakov, oricît de mult se zbătuse, nu reuşise cu nici un chip să capete „Steaua". Deşi îşi schimba mereu ajutoarele, îngrijea de maşină şi se făcea, cum se spune, luntre şi punte numai să pună mîna pe ea.

Belîi îşi făcea următoarea socoteală : pînă ce au să se ivească la ţeliniş tractorişti mai destoinici

decît el, o să aibă destulă vreme să capete „Steaua"; aproape ca pe un maniac îl urmărea acest gînd. Dar asta nu era tot. În visele sale el vedea o casă solidă, o nevastă bună şi gospodină, dacă se poate din rîndurile intelectualităţii. Doctoriţă sau profesoară, de pildă, ori în cazul cel mai rău, agronom. O să aibă el şi o vacă, şi porc, şi păsări, şi copii.

Studia cu atenţie fetele din sovhozul său. Tractoristul acesta plin de sine nu era de fel pe placul doctoriţelor şi agronoamelor. În sovhoz se găseau băieţi cu faimă mai mică, dar mult mai norocoşi decît Belîi : aceştia îi suflau logodnicele de sub nas.

Din care pricină cugetă aşa în sinea sa :

„La ţeliniş o să fie vînat un bărbat ca mine. Fetele au să dea buzna, iar mie nu-mi va rămîne decît să aleg."

Lui Belîi toate aceste planuri îi păreau uşor de împlinit şi pentru faptul că Proskudin le spusese tractoriştilor : „Nu vă temeţi, fraţilor, Peresvetov e cu noi !"

Da, Proskudin îl înşelase.

„Ce flecar", gîndea despre el Belîi.

Belîi era foarte nemulţumit de ordinul lui Peresvetov. Pentru munca pe tractor el căpătase o decoraţie. I-ar fi arătat el aici şi lui Peresvetov şi tuturor acestor „plevuşti" cum trebuie să fie dobîndite şi gloria, şi banii. O faimă mare şi bani cu sacul. Desigur, şi şefii de brigadă pot să capete titlul de Erou al muncii socialiste, dar numai atunci cînd în brigada lor sînt oameni valoroşi. De pildă, ca aceia ai lui Hrebtov.

„Ăştia nu sînt oameni, sînt lei, gîndea Belîi cu ciudă. Chiar şi la moşneagul ăsta, la Kuzmici, băieţii sînt tot unul şi unul. Mai slabi sînt la Afonka, dar şi el are flăcăi cum trebuie. Dar eu cu ce m-am ales ? Cei patru din Verhnerecensk sînt băieţi buni... restul, de teapa lui Valka, a pruncului din schimbul meu, şi a încă trei mucoşi. Şi pe cine au ales ca secretar al organizaţiei de Comsomol ? Pe Perepiolocikin ! Să rîdă şi curcile, nu alta. Ca

atare, răspundere pînă peste cap, dar la glorie şi bănet nu visa !"

Amintindu-şi de sfaturile lui Ivan Prohorovici cu privire la o arătură de cel puţin douăzeci şi cinci de centimetri adîncime, Belîi strîmbă din nas.

Douăzeci şi cinci de centimetri ! Da de unde ! Pămîntul e neatins, aşa că dacă îl ari doar la cincisprezece centimetri, şi tot scoţi cîte douăsprezece chintale de grîu de fiecare hectar.

Dar economia de combustibil, dar ritmul de muncă !...

Ritmul de muncă !

Belîi calculase : dacă fiecare tractor va ara în două schimburi patruzeci de hectare, atunci cu patru tractoare va fi nevoie pentru toată suprafaţa de o sută de zile. Bună treabă ! În şaptezeci nu doriţi ? Este suficient să li se explice băieţilor că toate născocirile agronomului nu fac nici cît o ceapă degerată. Acceleraţi ritmul, fraţilor, economisiţi combustibil, iar buzunarele vă vor fi doldora de bănişori care, la iarnă, au să prindă bine.

Banii agonisiţi la Verhnerecensk îi cam irosise Belîi în drum spre ţelinîş : îi cam plăcea să tragă la măsea.

Dar gîndul la însurătoare nu-i dădea pace : voia să-şi facă rost în pragul iernii de o casă, de o gospodărie şi de o gospodină.

După ce suferi eşecul cu Zina, Belîi hotărî să-i facă curte Lenei... E o fată ca lumea : şi cu carte, şi gospodină. Ştie chiar să conducă şi o maşină ! Şi să-l ai ca socru pe secretarul comitetului raional — nici asta nu e de lepădat. Elena e numită socotitor în brigada lui Afonea Krovlev, alături, dincolo de rîu. Încercarea moarte n-are !

5

Preocupat de aceste gînduri, Belîi nu observă cum coloana apucase să facă vreo treizeci şi şase de kilometri de la sediul central. El venise aici

înainte de 1 mai şi-şi alesese locul pentru tabăra brigăzii cam la o sută de paşi depărtare de rîu.

Trecu o jumătate de zi cu înjghebarea bucătăriei şi a cantinei. Petea propuse să se construiască un acoperiş între două vagoane, peste care să se întindă o pînză, şi în acest adăpost să se instaleze masa pentru prînzuri.

— Poftim! Încă un inventator! bombăni Belîi şi ordonă să se facă aşa cum propusese Perepiolocikin.

Varvara Semeonovna se apucă să pregătească prînzul.

Kuzmici spuse că n-are vreme de pierdut, că e aşteptat în brigadă şi, îndepărtîndu-se cam la cincizeci de paşi de tabără, începu să tragă graniţele primului pătrat. Fiecare pătrat avea două sute de hectare şi erau douăzeci de pătrate pe toată suprafaţa.

Belîi fu încîntat de arta bătrînului; brazda, care însemna laturile pătratului, mergea atît de drept, de parcă era trasă cu rigla.

— Eşti un meşter! făcu el printre dinţi, cu un ton protector.

— Dacă o să ajungi la vîrsta mea, poate că o să înveţi şi tu ceva, răspunse în silă Kuzmici.

După ce măsură cu paşii treizeci de metri de la graniţa vestică a primului pătrat, el începu să tragă o brazdă paralelă, iar între pătrate rămase o fîşie lată pentru trecere.

La masă se aşezară cînd soarele scăpăta în amurg.

Kuzmici ieşi din cabina tractorului. După ce-şi netezi barba roşcată, se apropie de spălător şi-şi turnă o mînă de apă pe faţă. Varvara Semeonovna îi dădu un prosop, Kuzmici îşi şterse ochii, şi se aşeză la masă, unde brigada se şi instalase. Deşi moleşiţi de căldură, băieţii mîncau cu o poftă de lup.

Petea îl întrebă pe Kuzmici de cîţi ani lucrează pe tractor.

— Cine-i poate număra, răspunse Kuzmici ştergîndu-se cu mîneca la gură. Nu-i chip să-i numeri, dragul meu. De la vîrsta de opt ani sînt tot legat

de pămînt; am cutreierat în lung și-n lat stepa toată și m-a chinuit amarul. Zace în paragină, numai vitele o calcă. Cum am auzit despre țeliniș, am și pornit-o încoace.

— Cum s-ar zice, nu te-a răbdat inima? surîse Varvara Semeonovna.

— Nu m-a răbdat. Doar sînt, pînă în măduva oaselor, o făptură a pămîntului, maică. După cum unui meseriaș îi pătrunde pe veci păcura în piele, așa mi-au pătruns mie grînele în suflet. Se zice că eu miros mereu a secară și a grîu.

Kuzmici răsuci o țigară groasă, trase fumul în piept și începu să vorbească din nou:

— Am scos atîtea grîne în viața mea, că dacă le-ai pune grămadă chiar muntele Kazbek ar părea o gînganie.

— Tot despre grîne și iar despre grîne, zise Petea. Povestește-ne altceva. Ai văzut destule în viața dumitale.

— Numai pentru pîine am trăit, răspunse Kuzmici. Și numai la pîine mi-au fost toate gîndurile.

— Iacătă! Se spune că nu numai pentru pîine trăiește omul, mormîi Belîi.

— Frumos spus, dar e o prostie. Știi cum se spune din bătrîni? Pîinea-i tată, apa-i mamă. Dacă le ai pe astea, cît e lumea și pămîntul pe cuptor nu bate vîntul. Și apoi știți că dacă n-are pasărea mîncare, n-are biata nici cîntare. Pîinea, Iakove, este căpetenia tuturora. Deși bobul de grîu se sfarmă, nu e totuși nimic mai tare decît el.

— Prea te lauzi peste măsură cu măiestria ta, remarcă Varvara Semeonovna. Aș vrea să știu cum ați fi arat dacă muncitorii nu v-ar fi dat tractoare și combine?

— Aș vrea și eu să știu, răspunse Kuzmici, cum ar fi lucrat muncitorii tăi fără pîine? Și o să vă mai spun ceva: tu ce crezi, de ce au adus încoace atîta puzderie de oameni și atîtea mașini fără număr? Doar și pămînturile arabile vechi rodesc

grîne! Şi deodată iată că aici se bagă miliarde şi nu se precupeţeşte nimic. Asta pentru ca statul nostru să fie mai puternic decît toate, auzi tu, cap de muiere. Grînele sînt bune pretutindeni, fie la noi, fie peste mări şi ţări. Ele sînt hrana omului, furajul vitelor şi cel dintîi izvor al oricărui produs. Grînele ţin de cald, maică, nu cojocul. Pentru că el este alcătuit din blană, iar blana a crescut pe oaie, iar oaia s-a hrănit cu nutreţul pămîntului. Anul viitor o să scoatem de pe pămînturile acestea grîne cu duiumul şi din nou faima puterii noastre va cutreiera lumea.

— Parcă numai noi sîntem bogaţi în grîne, zise Varvara Semeonovna, ca să-l necăjească. Iată, Petea a citit în ziar cum că în America e atîta pîine, că a ieşit un ordin să se are mai puţin pămînt decît se ara pînă acum. Ce-ai de spus?

— Asta e drept. America este o ţară foarte bogată în grîne, numai că ordinea de acolo e neghioabă. Pe ţărani statul îi ruinează înadins ca să însămînţeze mai puţin.

— Păi şi eu spun acelaşi lucru.

— Dar tu să înţelegi pentru ce se face asta. Ce cîştigă burghezii dacă dau grînele pe un preţ de nimic? Astăzi sînt ieftine, mîine vor fi şi mai ieftine, şi atunci ei caută să le urce preţul. Dar, între timp, în lume sînt fără număr cei ce se sting de foame.

— Ai un cap politic, Kuzmici, zise cu respect Petea.

Se aduse felul al doilea.

Varvara Semeonovna se minună văzînd ce mult mănîncă fiul ei. Fără s-o observe ceilalţi, ea îi punea ciorbă mai deasă şi carne mai multă. Petea pufni supărat, dar tăcu.

După masă toţi se duseră să se culce. Sub şopron rămaseră numai Varvara Semeonovna şi Petea.

— Ce te-ai apucat să faci? întrebă el cu asprime. De ce mă faci de rîs, ai?

— Petenka, imploră Varvara Semeonovna. Ce spui, dragul meu ?

— Să ţii minte, mamă : eu sînt aici un muncitor ca şi toţi ceilalţi ; eşti sau nu în stare să înţelegi atîta lucru ? Mă înecam cu bucăţile pe care mi le tot băgai în strachină.

— Petenka, ceilalţi sînt atît de voinici, iar tu...

— Cu atît mai mult, cu atît mai mult, făcu Petea cu glas înăbuşit. Înseamnă că voinicii ăştia au nevoie de mai multă mîncare. Înţelege, mamă, aici eu sînt nu numai ajutor de tractorist, dar şi secretar al organizaţiei de Comsomol. Ce-o să se întîmple dacă tocmai secretarul Comsomolului e răsfăţat de bucătăreasă, fie ea de o sută de ori mama lui ? Vor rîde de mine.

— Eşti doar copilul meu, al meu, Petenka.

— Of, dumnezeule, şi ce înseamnă aici că sînt copilul tău, al tău ? se mînie din nou Petea.

— Ei, bine, bine ! se grăbi să spună Varvara Semeonovna. Du-te de te odihneşte, băiatul mamii !

— Nu, lasă-mă pe mine să hotărăsc cînd trebuie să lucrez şi cînd să mă odihnesc, declară ferm Petea, şi ochii îi scăpărară. Dă-mi prosopul. Tu ai să speli vasele, şi eu am să le şterg.

Supusă, Varvara Semeonovna îi dădu prosopul.

6

Seara aprinseră un foc. Şi pe malul celălalt ardea un foc. Petea ieşi la rîu. La două sute de paşi era Lena... El auzea rîsetele din tabăra lui Afonea Krovlev ; unele cuvinte răzleţe răzbăteau pînă la el. Voi s-o cheme pe Lena, dar se sfii. „Au să mă audă băieţii şi au să-şi bată joc de mine."

Petea se întoarse agale înapoi şi dădu nas în nas cu Belîi.

Acesta, dichisit cu ce avea mai bun, anunţă cu un aer nepăsător că se duce în tabăra lui Krovlev.

— Am găsit în timpul zilei un vad, trece pe acolo şi o găină.

Petea se miră.

— La Afonea ? Ştia că cei doi nu se împacă între ei.

— Ce nevoie am de el !... Şi Belîi scuipă. M-a invitat Elena Stepanovna. „Vino, mi-a zis ea, să mai stăm de vorbă de una, de alta..." Bineînţeles, cu Afonka despre ce să vorbeşti ? Ce-a văzut el ? Un bădăran din Zvenigorod ! Ei, rămîi cu bine. Spune băieţilor să nu zăbovească prea tîrziu.

Belîi plecă, iar Petea, neînţelegînd nimic, merse spre cort. „Ce nevoie are Lena de Belîi ?" se gîndea el necăjit.

Dormi neliniştit.

Nici Varvara Semeonovna nu putu să adoarmă mult timp în noaptea aceea. Îşi aminti de casa ei, unde trăise anii cei mai buni şi fericiţi. Lacrimile îi curgeau din belşug pe faţa istovită. „Pentru ce a plecat Petea pe pămînturile înţelenite ? gîndea ea. Ce fel de ţăran poate să iasă din el ?! Iată, mîine va trebui să cutreiere cîmpul, cu spatele şi cu capul în bătaia soarelui şi a vîntului. Oare o să poată rezista ?"

„Sau poate că o să reziste totuşi... Of, cum a vorbit cu mine după prînz, spaima lui dumnezeu, nu alta !"

Pentru prima dată Varvara Semeonovna surprinsese în felul de a fi al lui Petea ceva din tatăl lui — ceva sever şi neînduplecat. Ca înfăţişare nu semăna de loc cu voinicul său părinte.

„I-o fi luat, pesemne, tăria sufletească, cugeta ea. De nimic, auzi, nu se teme, un singur gînd are : să nu se deosebească de nimeni, să fie la fel cu toată lumea... Varvara Semeonovna zîmbi cu amărăciune. În rînd cu toţi... şi asta cu sănătatea lui ! Cum o să poată el ?..."

Focul încă mai mocnea cînd Belîi se întoarse din tabăra lui Krovlev. Acolo nu fuseseră prea primitori cu el.

— Ce te-ai ferchezuit aşa, Iaşka ? îl întrebă ironic Afonea.

— Păi, n-am să arăt totdeauna bădăran ca tine, răspunse obraznic Belîi. Oricum, astăzi e ajun de sărbătoare: mîine începem să arăm ţelinişul.

— Şi nu cumva de dragul aratului eşti acum scos ca din cutie? făcu un flăcăiandru.

— A vrut să se laude cu decoraţia, remarcă batjocoritor bucătăreasa brigăzii, o fată slabă şi cîrnă.

Lena şedea tăcută. Nici măcar nu se uită la Belîi.

— Elena Stepanovna, aş vrea să stăm de vorbă, începu Belîi. Să mergem spre rîu. E o seară atît de minunată.

— Noapte bună, zise Lena, ridicîndu-se şi plecînd spre vagon.

Răsunară hohote de rîs asurzitoare.

— Şterge-o, curtezanule! i-o trînti deodată Afonea. Caută-ţi fete la tine în tabără.

— Eşti prost crescut, Krovlev, i-o reteză cu dispreţ Belîi. Să fii sănătos.

— Ţie nici nu-i nevoie să ţi se facă asemenea urări, strigă bucătăreasa în urma lui Belîi. Semeni cu un poloboc.

Şi Belîi înfuriat auzi încă multă vreme rîsetele din preajma focului.

„Nu se poate totul deodată, îşi zise el, mîngîindu-se cu acest gînd. S-a ruşinat de băieţi. Şi eu, prostul, nu trebuia s-o chem de faţă cu toată lumea. Nu-i nimic, timpul nu-i pierdut!"

7

Petea nimeri ca ajutor la tractorista Valia Socineva.

Înainte de a veni la ţeliniş, Valia lucrase ca tehniciană de schimb la centrala telefonică din Petrozavodsk şi făcea adesea de serviciu în schimbul de după-masă sau de noapte. Ziua, cînd părinţii plecau la slujbă, iar ea era liberă, făcea toate treburile în gospodărie.

Valia avea un caracter statornic şi liniştit, se împăca cu numeroşii ei fraţi şi surori, stingea

lesne certurile dintre cei mici și știa să-i distreze. Copiii vedeau în Valia o a doua mamă.

Ea stătea cu răbdare la căpătîiul celor bolnavi, avea vreme să deretice prin casă, îi plăcea să meargă la teatru și la cinematograf și citea mult. La serviciu era lăudată.

E ușor de închipuit cum s-au frămîntat cei de acasă cînd au aflat că Valia hotărîse să meargă la țeliniș. Mama plîngea, tatăl umbla posomorît prin cameră. Surioarele și frățiorii șușoteau între ei cu un aer misterios. Nu înțelegeau ce vorbă e asta țeliniș, și de ce trebuia Valia să se ducă cu orice preț acolo.

— Este un cîmp mare-mare, eu știu, declară cu importanță micul Vasea.

— Ba nu! replică Sonia. Țeliniș este, știi... Este acolo unde pasc caii.

La comitetul raional al Comsomolului, Valia a fost întrebată ce anume o determinase la acest pas.

— Toți se duc acolo și vreau să merg și eu.

Desigur, Valia dorea să facă nu ca toți, ci ca cei mai buni dintre toți. Și-i înfățișa pe cei mai buni după chipul și asemănarea lui Pavka Korceaghin, Oleg Koșevoi, Zoia Kosmodemianskaia, Gastelo și alții, care s-au dăruit patriei, jertfindu-și viața pentru ea. Citind cărțile, sau ascultînd povestirile despre comsomoliștii care construiesc orașe în taigaua de nestrăbătut, Valia visa: „Mi-ar place și mie!"

Poate că nu-și dădea seama ce o așteaptă? Nu, acest lucru li s-a spus în repetate rînduri și ei, și celorlalți, care doreau să plece în stepele kazahe și siberiene; au fost preveniți despre greutățile pe care aveau să le întîmpine și li s-a dat a înțelege că trebuie să fie pregătiți pentru orice fel de lipsuri.

După ce ascultă povețele secretarului, Valia spuse:

— Te rog, Mitea, dă-mi o foaie de drum. Pe cuvînt de onoare, n-am să fug, ai să vezi.

— Te-a apucat pofta de romantism? surîse cu blîndețe secretarul. De altfel, o să fie și acolo destul, dar nu așa cum îl crezi tu.

— Dar cum?

Secretarul se zăpăci.

— Ei, cum să-ți spun... Aspru.

— Fie și aspru, dar vorba este că o să fie!

Valia primi foaia de drum.

Timp de două luni ea urmă cursurile Școlii de mecanizare. I se dete o diplomă de merit.

De ce alegerea lui Goghi căzuse tocmai asupra ei cu prilejul distribuirii tractoarelor? Diplomele de merit stăteau teanc pe biroul lui Goghi, erau mult mai numeroase decît tractoarele disponibile. Afară de aceasta, sosiseră tractoriști experimentați, pe care nici nu puteai să-i compari cu puișorii care de-abia zburaseră în stol vesel din școlile de mecanizare. Cu toate acestea, unii dintre ei au fost nevoiți să ia în mîini nu volanul tractorului, ci cazmaua și lopata. Iar Valia căpătase un tractor! Unii erau nedumeriți, iar cei rămași fără mașini erau indignați. Este adevărat că Valia fusese nevoită vreme de vreo două săptămîni să se țină scai de inginerul-șef și să-l urmărească cu ochi rugători... Dar parcă erau puțini cei ce se țineau după el pas cu pas, scîncind jalnic și uitîndu-i-se implorator în ochi? După cum se văzu, Goghi avea un caracter de fier. Dar în fața acestei fete mioape el se dădu bătut. Poate că Goghi, ca și toți ceilalți, fusese cucerit de surîsul ei, care îi umplu inima de căldură, și el dăduse dovadă de slăbiciune. Dar poate că își amintise cum a venit în uzină cu diploma de inginer și se fîstîcea în fața fiecărui muncitor cît de cît experimentat.

Oricum ar fi fost, Valia primise un tractor și pe Petea în calitate de muncitor pe remorcă.

„Drăguță pereche, nimic de zis!" rîdea de ei Troșkin.

Schimbul Valiei era tractoristul Seoma Volciok, un tînăr vesel, cam de vreo optsprezece ani. Un an

și ceva după absolvirea Școlii de mecanizare, Seoma lucrase la un S.M.T. din Ucraina Subcarpatică și de aceea se considera tractorist cu multă experiență. Era convins că Valia și Petea sînt pur și simplu niște mucoși și că e puțin probabil să se mențină mult timp în brigadă: sînt niște bieți țînci nepricepuți!

CAPITOLUL X

1

La arat plecară cu mult înainte de ivirea zorilor. Belîi îi dădu pe seamă Valiei o parcelă într-un colț îndepărtat al terenului. Cînd Valia ajunse acolo, soarele răsărise deja.

Dimineața era senină și răcoroasă.

Valia opri tractorul lîngă brazdă și coborî din cabină.

— Ei, Perepiolocikin, începem?

— Începem, Valia. Știi, sînt grozav de bucuros! Totul la noi e atît de minunat! Gîndește-te, asta va fi prima noastră brazdă în țeliniș. În toate lunile acestea mă gîndeam: poate îmi va fi dat și mie să ar pămîntul. Și iată că-l voi ara. E minunat! Nu-i așa?

— Dar plugul l-ai uns?

— Da, bineînțeles. Asta am învățat-o de mult... Dar cînd am venit aici nu știam nici ce-i aia unsoare consistentă...

— Am avea spor mare astăzi dacă am ara cu cinci trupițe, observă Valia.

— Nu, asta nu se poate. Cînd Troșkin a tras cea dintîi brazdă la sediul central, pămîntul era umed, și totuși nu a putut face față la cinci trupițe. Tot așa a spus și Nurhan. De la toate plugurile s-au

scos cîte două trupițe. Dar, fii pe pace, îi ajungem noi din urmă pe ceilalți.

— Dar n-am nici o grijă, ce-ți veni ? Cum-necum, norma trebuie să ne-o facem.

— Dar sterp suflet mai ai și dumneata, Valia, pe cuvîntul meu de onoare ! Îți vorbesc despre cea dintîi brazdă, despre toate aceste lucruri atît de minunate, pe care poate n-o să le uităm o viață întreagă, iar dumneata răspunzi cum nu se poate mai prozaic....

— Să ari țelinișul este prozaic ? izbucni Valia. Cum de-ți trece prin minte așa ceva, Petea ? Halal, n-am ce spune ! Nu eu, ci tu ești un om sterp, sterp și cu ochelari. Și de ce îmi spui „dumneata" ? Ia te uită cîtă delicatețe !...

— Tuturora le spun așa, se fîstîci Petea.

— Eu m-am deprins să le spun fraților „tu". Tu, Perepiolocikin, semeni cu Seriojka al nostru. Tot așa un...

— Adicătelea un papă-lapte, sau cum ? făcu Petea încruntat.

Valia izbucni în rîs. Chipu-i îngrijorat deveni deodată blînd și drăgălaș.

— Nu, nu chiar papă-lapte... dar... cam prea intelectual.

— Ca și cum asta ar fi un cusur, făcu Petea posac. Atît tatăl, cît și fratele meu au fost muncitori, muncitori în toată puterea cuvîntului, dar numai să-i fi auzit discutînd despre cărți și politică ! În sfîrșit, hai s-o pornim !

Valia se urcă în cabină. Dar veselul huruit al tractorului amuți deodată. Valia, făcînd pesemne vreo mișcare nedibace, stinsese motorul.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Petea cu îngrijorare.

Valia ieși din cabină, apucă cablul de pornire, îl înfășură pe volantul tractorului și îl trase spre ea cu putere. Volantul făcu cîteva turații, dar motorul rămase mut. Mai repetă manevra de vreo cinci ori, dar zadarnic.

Valia rămase palidă lîngă tractor. Apoi începu să verifice motorul : totul era în ordine. După ce

mai trase o dată de cablu, fără a izbuti să urnească motorul, lăsă totul baltă şi izbucni deodată în plîns.

Petea dădu neputincios din mîini, neînţelegînd de loc de ce se oprise maşina.

— Nu trebuie să plîngi, încercă el s-o linişească. Hai, Valia, n-are nici un rost să plîngi! Parcă ai fi copil.

— Taci din gură, îi strigă Valia.

Petea nu putu să-şi stăpînească rîsul.

— Mai bine te-ai uita la dumneata. Parc-ai fi un pui de negru. Doar buzele ţi-au mai rămas roşii. Of, să mori de rîs, zău aşa! Ascultă-mă, încearcă să mai tragi o dată. Şi nu mai boci. Haide, încetează! strigă el scos din sărite de amarnicele ei tînguiri.

Valia îl privi dispreţuitoare şi trase de cablu. Motorul începu să bolborsească nedesluşit. Valia răsuci maneta de contact. Motorul Diesel strănută asurzitor, scuipă un şuvoi de fum şi începu să huruie voios, făcînd să răsune întreaga stepă.

— Ura! strigă Petea. Am pornit!

2

Îndată ce depăşiră linia pătratului, Valia opri tractorul, scoase capul prin gemuleţ şi făcu un semn cu mîna.

Petea se pregăti.

Şi iată că toate trei trupiţele atinseră pămîntul. Inima lui Petea începu să bată repede, aproape dureros, gata parcă să-i iasă din piept.

Nesfîrşitul cîmp aşternut cu negară gonea către orizont, pierind în orbitoarea lucire a zilei de arşiţă.

Aerul era curat, nu se simţea nici o adiere. Mireasma de iarbă tînără se amesteca cu aburii ce se înălţau din pămîntul dogorît, în vreme ce în înălţimi, deasupra cîmpiei, pescăruşii de stepă desăvîrşeau în zbor mari rotocoale line. Ciorile de

cimp, în căutare de viermişori, începură a scotoci prin adîncimile brazdelor abia întoarse.

Un vultur de stepă plutea lin pe cer. Uimit parcă şi el de priveliştea nouă şi nemaivăzută, se roti îndelung deasupra tractorului ce lăsa o dîră neagră şi lucioasă.

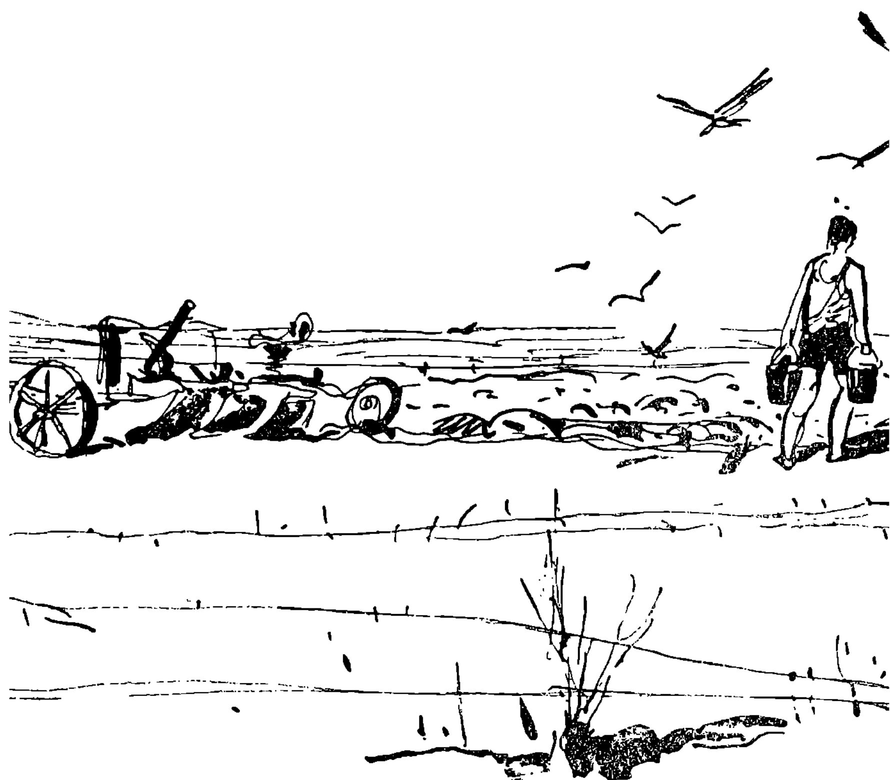
Petea supraveghea cu luare-aminte adîncimea arăturii : douăzeci şi şapte de centimetri, aşa spusese şi Nurhan, şi Ivan Prohorovici. Să se ridice stratul de ţeliniş şi să se răstoarne bine pe fundul brazdei !

Ivan Prohorovici îi povăţuise de multe ori pe tractorişti şi pe muncitorii de pe remorci, vorbindu-le astfel :

— Nu uitați că cea mai sigură chezășie a unei recolte bogate este contactul strîns între brazda întoarsă și partea de dedesubt, tare. La o asemenea arătură umezeala se ridică slobod, hrănind foarte bine plantulele abia răsărite. Nici o abatere de la această regulă, căci ea nu a fost născocită de mine, ci învățată de la kazahi, care, de veacuri, ară aceste pămînturi. Deși nu au arat pămînturi întinse, au totuși o mare experiență. Și nu arareori experiența poporului cuprinde mult mai multă înțelepciune decît fruntea savanților. Respectați-o și urmați-o cu credință!

Nu trecu un ceas și părul, cămașa și chiloții lui Petea erau leoarcă de nădușeală. Spatele parcă îi

era frînt, capul şi-l simţea ca şi cum ar fi fost strîns de un cerc de fier, iar mîinile îi tremurau. În fiece clipă, era gata să lase plugul şi s-o roage pe Valia să facă o pauză. Dar tot amîna, şoptindu-şi :

— Încă o brazdă. Încă una. Şi încă. Acuşi am să cad... Ei, încă una, şi gata...

Dar nu sărea jos şi nu-i cerea Valiei să oprească pentru a-i da răgazul să ia o gură de apă, să-şi lepede pufoaica şi pantalonii vătuiţi, să rămînă în chiloţi şi să-şi dezmorţească picioarele înţepenite.

Iar Valia în cabină, unde zăduful era de nesuferit, îşi repeta ca şi el, în sinea ei : „Lasă, o să facem o brazdă şi încă una, apoi o să mă opresc, să sorb o înghiţitură de apă, să-mi scot pufoaica şi fusta, să rămîn doar în tricou şi chiloţi. Perepiolka n-are decît să gîndească ce o pofti, nu mai pot munci încotoşmănită..."

Ochii Valiei urmăreau necontenit brazda din stînga. „Mai drept, să nu smucesc tractorul... Aici, bineînţeles, va rămîne un greş... Of, dar nătîngă mai sînt ! Ţine paralel cu brazda din stînga, ţine drept, cînd îţi spun !"

Cu mîinile murdare, Valia îşi întinse năduşeala pe obraji, îşi îndreptă smocul de păr ud, scoase capul prin gemuleţ, sorbi o clipă aerul răcoros şi-şi linse buzele uscate.

„Oare o să ajung pînă la sfîrşit ? Am făcut cu totul, în cerc, doar vreo treizeci-patruzeci de brazde !"

Din înaltul cerului soarele dogorea nemilos. Adunîndu-şi cele din urmă puteri, Valia făcea cerc după cerc.

Uneori îi părea că Petea micşorează adîncimea brazdei, şi că de aceea tractorul înainta atît de uşor, ca şi cum plugul abia atingea pămîntul.

Dar nu, căci plugul, înfigîndu-şi toate cele trei trupiţe în ţeliniş, răsturna şi aşeza zdravăn în brazdă straturile grele şi grase ce străluceau orbitor.

Ajunsă la granița pătratului, Valia întoarse tractorul și începu un nou cerc, ca să adauge încă o fîșie de cîmp arat.

Nu-și mai simțea nici mîinile, nici picioarele, înțepenite. Soarele îi bătea în ochi, năduşeala îi curgea şiroaie pe față, spatele o durea... Dar tractorul făcea mai departe cerc după cerc; în urmă rămînea pămîntul ce se topea sub plug, iar în față se întindea la nesfîrșit cîmpul de o culoare murdară şi ruginită.

Nici firicelul de iarbă nu se clintea în această stepă ce încremenise sub cer. Popîndăii se ascunseseră în vizuinile lor răcoroase. Ciorile de cîmp, şi ele aproape toropite, buimăcite de zăduf, abia se mai tîrau după tractor. După ce se rotiseră o bucată de vreme deasupra tractorului, pescăruşii plecaseră cine ştie pe unde, în căutarea tihnei. Toate măruntele vietăți ale stepei se ascunseseră, abătîndu-se din calea soarelui arzător.

Iar Valia, conducînd mereu şi mereu tractorul în cerc, fără a mai auzi urletul motorului, şoptea:

— Aşa se şi cuvine să fie, cu toții întîmpinăm acum greutăți.

Şi în închipuire îşi vedea tovarăşii împrăştiați pe cîmpul de necuprins cu ochiul, chinuiți de căldură şi arşi de sete, vedea cît de necăjiți sînt bătrînul Kuzmici, „prăjinuța" de Hrebtov, ca şi drăguțul de Afonea în această mare şi cea dintîi zi de muncă... Şi simți o uşurare cugetînd că nu este singură.

Petea ajunsese la capătul puterilor.

Valia frînă. Tractorul mai pufăi o dată şi apoi amuți.

3

Valia coborî cu greu din cabină şi, lipsită de vlagă, se lăsă pe pămînt.

Clătinîndu-se pe picioare, Petea se apropie de ea.

— Apă, se rugă răguşit Valia. Petenka, te rog...

Petea îşi smulse pufoaica şi pantalonii vătuiţi, îşi scoase cizmele, cămaşa, desprinse căldarea de la tractor şi se îndreptă şovăielnic spre rîu. Se spălă, sorbi îndelung, cu nesaţ, apa rece ca gheaţa. După ce umplu căldarea, se întoarse spre tractor.

În timp ce Petea se dusese la rîu, Valia îşi scosese bluza, rămînînd în tricou şi chiloţi.

Cînd Petea veni cu apa, ea bău de-a dreptul din căldare, cu înghiţituri lacome.

— Spală-te, zise Petea.

Valia îşi scoase ochelarii ; Petea îi turna apă pe mîini şi întorcea stingherit capul, căci ochii lui, îndreptîndu-se mereu către deschizătura largă a tricoului, vedeau ceea ce nu-i era îngăduit să vadă.

După ce şi-au potolit setea şi s-au spălat, se întinseră lîngă tractor şi tăcură o bună bucată de vreme.

— Şi mult o să meargă aşa ? făcu Valia răguşit.

— Toată vara. Toată vara şi toamna, repetă Petea. Iar la iarnă va trebui să mergem la reţinerea zăpezii. Am auzit că treaba asta e şi mai grea.

— Tractoriştilor o să le fie mai greu, îl corectă Valia. La reţinerea zăpezii nu este nevoie de muncitorii de pe remorcă.

— Şi eu o să învăţ să conduc tractorul şi am să lucrez ca schimb al tău, ce zici ? Petea vorbea molcom, aproape aţipit.

O clipă mai tîrziu dormea dus.

Varvara Semeonovna sosi cu masa. După ce puse căldarea cu mîncare la umbra tractorului, luă bluza Valiei, obielele şi cămaşa lui Petea, le spălă în rîu şi le întinse la uscat pe negară. Acoperi cu o basma capetele tinerilor şi apoi aşteptă multă vreme, privind cîmpia fără margini.

Mai tîrziu, sosiră Hromcenko şi Peresvetov, oprindu-se în apropierea tractorului.

— Sst, lasă-i, c-au adormit, făcu în şoaptă Varvara Semeonovna.

— Sînt istoviţi, săracii de ei. Hromcenko îşi şterse fruntea.

— Ce arşiţă, spuse Peresvetov, făcîndu-şi vînt cu şapca şi ştergîndu-şi năduşeala de pe obraji.

— Asta-i arşiţă ? făcu Hromcenko. Ehei ! Să vezi în iulie şi august, cînd s-or face cincizeci de grade.

— Bărbatul meu a lucrat la secţia de forjă şi s-a scăldat şi el în sudoare, făcu încetişor Varvara Semeonovna.

— Ce să-i faci, maică, aşa trebuie. Hromcenko aşeză basmaua Valiei ce-i alunecase de pe cap.

— Aşa trebuie, repetă Varvara Semeonovna, abia mişcîndu-şi buzele palide.

Peresvetov îşi aprinse o ţigară.

— Se vede că şi dumneata ai obosit, Varvara Semeonovna ?

— De mine nu mi-e milă, Kiril Ilici.

— Aşa e. Nu se cuvine să ne înduioşăm de noi înşine.

Hromcenko o privi pe furiş pe Varvara Semeonovna, văzîndu-i faţa cu pungi nesănătoase sub ochi. Părul ei rar era strîns într-un coc la ceafă, iar mîinile greoaie îi erau pline de noduri vinete.

— De dumneata nu ţi-e milă, dar de băiat ?

— De el mi-e milă, Kiril Ilici. Îi vine cam greu.

— Nimănui nu-i vine uşor, începu Hromcenko. Lenin a spus o dată că Rusia va deveni bogată numai cînd va înlătura tristeţea, cînd îşi va aduna toate forţele, încordîndu-şi din răsputeri toţi muşchii. Unde anume a spus vorba asta Vladimir Ilici nu ţin minte, dar ce ştiu sigur este că în acele vremuri nici lui nu-i venea uşor.

— Mă tem că Petea nu va rezista, făcu Varvara Semeonovna, clătinînd din cap cu amărăciune.

Peresvetov, care stătea dus pe gînduri, se învioră deodată :

— Da de unde ! Flăcăul dumitale e plin de viaţă. Mi s-a povestit cum i-a îndemnat pe băieţi să joace în noaptea aceea cînd noi cu toţii eram cît pe-aci să îngheţăm. N-o fi avînd poate destulă forţă fizică. Nu-i nimic, o va căpăta. Are în schimb forţă sufletească, şi încă cu prisosinţă.

— Seamănă cu tatăl său, răspunse Varvara Semeonovna, şi parcă înflori cînd îşi auzi odrasla lăudată. Deşi era uneori aspru cu mine, omul acela mă iubea totuşi ca un nebun şi mă răsfăţa...

Hromcenko scoase metrul pliant din buzunar, verifică adîncimea brazdei apropiate, făcu cîţiva paşi pe cîmpul arat, mai măsură de vreo trei ori şi reveni lîngă tractor.

— Ară bine, Kiril Ilici. Şi apoi se adresă Varvarei Semeonovna : Sînt de ispravă copilandrii tăi, maică.

Petea începu să se mişte, îşi ridică capul şi căută îndelung în jurul lui cu mîna. Mama îi dădu ochelarii. Peresvetov şi Hromcenko îl priveau surîzînd.

— Bună ziua, Perepiolocikin !

După ce îşi şterse de iarbă mîna nădușită, Petea dădu bună ziua cu directorul şi secretarul organizaţiei de partid.

— Araţi bine, făcu Hromcenko aprobativ.

— Aşa s-o ţineţi într-una, adăugă Peresvetov.

— Aşa o s-o ţinem, răspunse Petea cu vocea răgușită de emoţie.

Se trezi şi Valia.

— Ai obosit ? o întrebă Hromcenko.

Valia tăcea, neînţelegînd nimic, buimăcită de somn.

— Trezeşte-te, Valiuşa ! spuse Varvara Semeonovna, atingînd-o pe umăr.

Valia tresări văzînd bărbaţii şi îşi trase în grabă pufoaica.

Varvara Semeonovna aşternu un prosop peste negară şi pregăti mîncarea.

— Hai, mîncaţi, copii, zise Peresvetov. Pe urmă o trimitem pe mama cu Nikolai Titovici în tabără ; iar eu am să mai rămîn aici.

— Poate luaţi masa cu noi ? întrebă Petea.

— De ce nu ? !

După prînz, Varvara Semeonovna cu Valia merseră la rîu să spele vasele. Peresvetov şi Hromcenko fumau, iar Petea, cu un aer preocupat,

examina motorul tractorului, izbind cu piciorul șenilele, fără să știe nici el de ce.

Peresvetov surîdea pe sub mustață.

Valia și Varvara Semeonovna se întoarseră. Rușinată, Valia îl luă deoparte pe Petea și izbucni :

— Tu n-ai decît să crezi ce poftești, Perepiolka, dar eu nu pot lucra în bluză și pufoaică.

Petea răspunse stingherit :

— Ei și ce ? Fă cum îți vine mai bine...

Cînd Hromcenko și Varvara plecară, Peresvetov puse în mișcare tractorul și-i ascultă motorul.

— Uite ce este, Socineva, am să-ți arăt cum trebuie să lucrezi pentru ca dumneata să-i comanzi tractorului, și nu el dumitale. O să-mi amintesc de timpurile vechi. Ca să fiu sincer, îți mărturisesc că de mult n-am mai condus un tractor. Așază-te alături de mine ; Perepiolocikin, ocupă-ți locul.

Peresvetov mișcă manetele, și tractorul se urni lin din loc.

Valia urmărea cu toată atenția fiecare mișcare a lui Peresvetov. La început, treaba nu mergea prea bine nici la el, dar după cîteva minute, supunîndu-se mîinilor lui încercate, tractorul merse mai sigur. După ce făcu vreo cîteva curse, Peresvetov se opri.

— Acum lucrează dumneata, iar eu am să privesc.

Schimbară locurile. Valia repetă întocmai ceea ce făcuse Peresvetov, iar acesta o corectă. Și chiar după trei cercuri, Valia simți cît de slobod și de ușor i se supunea tractorul. Mai departe merse și mai bine. Șalele nu o mai dureau, nu mai era leoarcă de nădușeală, iar ochii n-o mai usturau : nimic din toate cîte le pățise dimineața.

— Acum o să meargă ! făcu Peresvetov, bătînd-o pe umăr cu un gest de încurajare. Ia aminte : tractorul trebuie să lucreze cu toată forța, iar dumneata să-ți cruți puterile.

— Mulțumesc ! făcu Valia, negăsind alte cuvinte de recunoștință. Surîsul ei înduioșător avusese darul de a tălmăci ceea ce nu mai putuse spune.
— Bun, lucrați... Eu am să aștept mașina.

4

Valia porni tractorul.
Peresvetov se întinse pe negară și ațipi. Nu auzi cînd sosiră Seoma Volciok cu ajutorul său, și Ania Vasilieva, calculatoarea brigăzii, o fată cu înfățișare severă, în veston militar, cu chipiu și porthart peste umăr.
Peste cîteva minute sosi o mașină cu dublă tracțiune, din care coborî Skrîjneak. Ania făcea măsurători pe porțiunea arată. Skrîjneak se apropie de ea.
— Cît ?
— Două hectare și jumătate.
— Cine a lucrat ? întrebă supărat Skrîjneak.
— Eu ! Valia se uită curajos în ochii secretarului comitetului raional.
— Numele dumitale ?
— Socineva.
— Rușine, tovarășă Socineva. N-ai arat nici jumătate de normă pe schimb.
— Noi învățăm, replică cu un ton tăios Petea.
Peresvetov, auzind ca prin vis toată discuția, se frecă la ochi, îi deschise și îl văzu pe Skrîjneak.
— Salut, Stepan Trofimovici. Despre ce e vorba ?
— Socineva și ajutorul ei au arat jumătate de normă.
— Ei și ce ? N-au încă experiență... învață... În schimb ară perfect.
— Dacă pretutindeni acesta va fi ritmul arăturii, începu Skrîjneak cu mînie, raionul n-o să are țelinișul nici pînă la anul. Iar noi ne-am luat un angajament. Comitetul raional nu va îngădui scăderea acestui ritm, tovarășe Peresvetov. Raionul Karaisk,

cu care sîntem în întrecere, ne-o va lua înainte cît ai zice pește.

— Nu-i nimic, îi vom ajunge din urmă, făcu Peresvetov, pufăind senin din țigară.

— În tine ne e toată nădejdea, spuse cu ironie Skrîjneak. Ar trebui să iei măsuri, nu să-i scuzi pe trîntorii ăștia...

— Să mergem să stăm de vorbă, tovarășe Skrîjneak, zise Peresvetov, simțind cum se enervează. Am să te lămuresc cu privire la unele lucruri.

— Nu-i nimic. Nu vă speriați, fraților. Nici el nu s-a născut secretar al comitetului raional, șopti Ania, iar tinerii izbucniră în rîs.

— Ce vrei de la ei, Stepan Trofimovici ? începu Peresvetov, sprijinindu-se de tractor.

— Nu de la ei, ci de la tine.

— M-oi descurca eu și singur cu ei, făcu printre dinți Peresvetov, trăgîndu-se de mustața sură.

— Bun, vom sta de vorbă la ședința de birou !

Mormăind ceva pe sub nas Skrîjneak se îndreptă spre mașină. Peresvetov se întoarse la tractoriști.

— Așa s-o ții, Socineva, auzi ? Lucrul cel mai de seamă este calitatea, iar cantitatea va veni și ea cu timpul. Cu toții am început-o de la alfabet.

Seoma Volciok se urcă în cabina tractorului. Muncitorul de pe remorcă își ocupă locul.

După ce mai privi în urma tractorului ce se îndepărta, Peresvetov se îndreptă spre hatul unde îl aștepta mașina. Urcînd în ea, le făcu tinerilor un semn cu mîna.

CAPITOLUL XI

I

Se vădi că terenul de pe malul de răsărit al rîului Ciornaia, atribuit lui Hrebtov și Krovlev, prezenta dificultăți. Solurile fertile alternau cu niște clinuri de terenuri saline și mlaștini.

La o primă vedere mlaştina nu se deosebeşte cu nimic de peisajul monoton al stepei: o depresiune abia simţită se întinde uneori pe cinci-şase kilometri.

Dar numai stai lîngă ea şi ascultă. De sub iarba umedă, ruginită se desluşeşte un plescăit de parcă cineva ar ofta înăbuşit.

Şoferul conduce maşina, privirea lui atentă nu descoperă nimic, nici o primejdie care l-ar putea ameninţa. În faţă, un povîrniş care de-abia se vede... Un fleac! Puţine sînt oare, pe toată întinderea stepei, inegalităţile, pantele şi ridicăturile de teren? Şoferul fumează liniştit, maşina merge în plină viteză — şi deodată se scufundă în mlaştină.

Şoferul apasă pe marşarier: dar nu-i chip. Cu cît accelerează mai mult, cu atît maşina se scufundă mai adînc. Şi abia de mai reuşeşte s-o smulgă de acolo.

Şoferul porneşte mai departe de-a lungul depresiunii, căutînd s-o treacă ba într-un loc, ba într-altul. Mereu însă maşina nimereşte pînă la butucul roţilor în mlaştina ascunsă sub covorul de ierburi.

Atunci omul porneşte în recunoaştere. Pune piciorul pe o moviliţă, ce-i pare a fi un sprijin mai de nădejde, dar repede sare înapoi: moviliţa se scufundă în adîncul ce plescăie şi oftează.

Şoferul caută un teren ferm, uneori îl caută cîte o jumătate de zi. Vlăguit, blestemînd totul pe lume, răzbate în cele din urmă pînă la locul unde mlaştina piere, deodată, ca prin farmec.

Şoferul o ia anevoie înapoi, se urcă în cabină şi face un ocol de mulţi kilometri. Iar în brigăzi înjurăturile cutremură văzduhul: se aşteaptă maşina cu mîncare, cu piese de rezervă, cu sămînţă pentru însămînţări, cu combustibil.

Deşi nu e mai lată de cinci-şase paşi, depresiunea poate fi totuşi fatală unui gură-cască.

Camioanele şi tractoarele se împotmoleau în blestematele de mlaştini care brăzdau întregul teren estic al sovhozului. Cîte un tractor din brigă-

zile lui Hrebtov și Krovlev mai mult scotea la liman mașinile împotmolite decît ara.

Lena, secretara organizației de Comsomol în brigada lui Krovlev, și Kim Țoi, secretar în brigada lui Hrebtov, nu mai puteau răsufla din pricina plîngerilor tractoriștilor și șoferilor de camioane. Neștiind ce să mai facă și cum să-i mai ajute pe băieți, Lena se duse o dată la Hrebtov.

2

Tabăra lui Hrebtov era pustie. Lîngă sobița de fier, un flăcău într-un tricou decolorat curăța cartofi.

Vagoanele erau așezate cam la cinci metri unul de altul. Între ele, Lena observă, ieșind din pămînt, niște nuiele subțiri, împrejmuite de țăruși. Lena se apropie mai mult : puieți de măr ! Meri în stepă, unde nu vezi un pom... Ce-o mai fi și asta ?

Flăcăul care curăța cartofii o urmărea pe Lena cu un aer șiret.

— Ați plantat cumva o livadă ? întrebă Lena.

— După cum vezi, răspunse băiatul cu o prefăcută nepăsare.

— De unde i-ați adus ?

— Șeful brigăzii i-a adus din Karaisk. Douăzeci de bucăți deodată.

Se vedea cît de colo că flăcăul se mîndrea cu merii.

„Are și de ce !" gîndi Lena.

— Am făcut și o grădină de zarzavat. Băiatul arătă cu mîna undeva în depărtări. O să mîncăm castraveciori, o să ne răsfățăm cu ridichioare.

— Gospodari, după cum se vede.

— Cel care se străduiește este Hrebtov, făcu flăcăul, apucînd un alt cartof.

— Dar el unde e ?

— În stepă. Chiar îl aștept să vină la masă.

— Ești bucătar ?

— Dar ce, asta nu e o ocupație ? întrebă flăcăul, simțindu-se jignit. La Moscova, ce e drept, am lucrat la bucătăria hotelului „Metropol". E un restaurant de mîna întîi.

— Și acolo ai fost bucătar ?

— Aș, de unde ! Știi ce bucătari sînt acolo ?... E-he-he ! Dădeam și eu o mînă de ajutor la tot felul de lucruri mărunte, făcu băiatul cu un oftat. Dar învățătura n-a fost în van. Dacă am avea provizii, aș găti bucate pentru toate neamurile : franceji, chineji, orientali... Totul ar fi gata, cît ai clipi din ochi !

Lena se uită cu respect la băiatul care curăța cartofii cu mișcări dibace, parcă jucîndu-se cu cuțitul. În brigada lui Krovlev bucătăreasa era o fată care cu cîteva luni în urmă construia metroul. Ea știa bine cum trebuie pregătit mortarul de ciment, dar abia de curînd aflase din ce alimente se gătește o ciorbă.

— Ascultă, zise Lena, n-ai vrea s-o înveți pe bucătăreasa noastră să gătească ? E o fată harnică și își dă toată osteneala, dar bucatele pe care le face nu sînt de mîncat.

Flăcăul vorbi pe un ton sentențios :

— Orice fată trebuie să știe atîta lucru.

— Uite că totuși ea nu știe.

— Am să-i fac o vizită. Asta e în brigada lui Krovlev ?

— Îhî !

— Dar tu ce ești acolo ?

— Socotitoare și secretara organizației de Comsomol.

— Cu șeful brigăzii te împaci ?

— Merge !

— Ai noștri trăiesc ca adevărați frați de sînge. De aia e și treaba cu spor.

— Văd.

— Ce să vezi ?! Uită-te la tabăra noastră și abia atunci ai să afli cu adevărat cîte ceva.

Lena vizită tabăra. Între vagoane și corturi nu era nici un peticuț de hîrtie, nici o surcică. Puțin

mai departe, pe un teren bine bătătorit, se vedea o plasă de volei.

Closetul era așezat departe și văruit. Lîngă rîu, sub un șopron, era bucătăria, bine dereticată. Lena intră în vagonul din apropiere.

Lîngă paturile făcute cu îngrijire se aflau noptiere. Fotografii bătute cu luare-aminte în perete, tăiate din numerele vechi ale *Ogoniok*-ului. La căpătîiul paturilor o tăbliță cu numele și pronumele fiecăruia. În perete, graficul pe schimburi al muncilor, pe care se însemna norma îndeplinită.

Lena mai intră și în alt vagon. Jumătate era despărțit pentru locuință, iar în cealaltă, colțul roșu. Vreo treizeci de cărți erau înșirate pe un raft înjghebat la repezeală. Fiecare carte purta numele posesorului, dar toate erau adunate aici ca bun obștesc. Pe o masă, în colț, un teanc de reviste. O lampă de petrol, cu sticla ștearsă, cîteva afișe, orarul gărzilor, un șah, un joc de dame, un domino...

Secretarul acestei organizații de Comsomol era Kim Țoi, născut și crescut într-un aul... Și ce ordine vrednică de invidiat domnea aici!...

Lena se gîndi la tabăra ei.

Ce, parcă se poate compara?

Afonea este un băiat blajin și vesel, iubit de brigadă. Dar ce neglijată îi este tabăra! Și pînă la urmă cine are să răspundă oare de toate acestea? Nu cumva chiar ea?

Cu un aer întunecat, Lena ieși din colțul roșu. Bucătarul, care mîntuise treaba, ațîța acuma focul.

— Ei?

— Ce să zic, m-ați făcut să mă rușinez.

— Cu ce să te rușinezi?

— Mă rog, cu toate! Lena se așeză pe o ladă. Adierea ușoară ce cutreiera stepa mai îmblînzea arșița nemiloasă. Laudă vouă!

— Să pui ordine este, desigur, cel dintîi lucru. Dacă e ordine în tabără, apoi e ordine și în muncă. Nici nu încape vorbă! La început făceau mare scandal, certîndu-se cu șeful brigăzii și cu secretarul organizației de Comsomol, mai spuse flăcăul

zîmbind. Kim nu scoate din gură nici zece cuvinte în douăzeci şi patru de ore, dar dacă începe să facă morală, apoi să te ţii! Şi Hrebtov seamănă cu el ca două picături de apă. La noi legea glăsuieşte aşa: ai făcut gunoi în vagonul tău, binevoieşte să strîngi totul. Dacă şeful brigăzii şi secretarul sînt de acord, poţi să crăpi, dar n-ai încotro.

Lena asculta posacă flecăreala băiatului. Nu o dată se încruntase văzînd tabăra ei năpădită de tot felul de lucruri de prisos, într-o dezordine de nedescris. Dar la Afonea, sfinte erau doar planul şi graficul. Cu restul... „mai este vreme".

Sosiră Hrebtov şi Kim Ţoi: cel dintîi, călare, al doilea, pe bicicletă. După ce împiedică picioarele de dinainte ale calului şi îl lăsă astfel slobod în stepă, Hrebtov se apropie de bucătărie şi dădu bună ziua Lenei, aruncînd o privire în cazane.

— Ce avem astăzi de mîncare?

— Un borş. Păcat că nu e smîntînă. Bucătarul luă o probă din cazan.

Hrebtov gustă, dădu aprobativ din cap şi se aşeză lîngă Lena.

— Ei, gospodino, cum mai merg treburile în brigada voastră? Prietenul meu Afoniuşka e sănătos?

— Merge, muncim, răspunse distrată Lena. Dar pe la voi?

— În fiecare zi dăm cam cinci procente peste plan.

— A cercetat toată gospodăria noastră! spuse bucătarul zîmbind. Îi place foarte mult.

— A-a! Hrebtov aprinse o ţigară.

— Mai bine nu te-ai preface! izbucni Lena.

— De ce să mă prefac? Doar totul e la vedere.

— Ei, atunci nu te mai preface ca şi cum ţi-ar fi indiferente toate lucrurile care la voi sînt la vedere, zise supărată Lena.

— Cîte ceva s-a mai făcut, e drept, observă Hrebtov. Cred că şi voi aveţi cu ce să vă lăudaţi. La noi în brigadă sînt prea puţine fete, pe cînd la

voi, mai multe decît trebuie. Mai cuminte ar fi să le împărţim.

Bucătarul izbucni în rîs.

— Se vede că echipa noastră bărbătească a marcat un punct şi de aceea este furioasă, insinuă el.

Hrebtov îl chemă pe Kim; acesta îşi făcea de lucru cu bicicleta.

Kim se apropie legănîndu-se, îşi ridică în tăcere şapca, se aşeză pe negară, îşi prinse genunchii cu mîinile şi rămase în această poziţie.

— Gospodinei din brigada lui Krovlev îi place tabăra noastră, strecură Hrebtov printre dinţi.

Kim dădu netulburat din umeri. Privirea lui distrată şi nepăsătoare era îndreptată spre stepă, unde se fugăreau ciulinii întrecîndu-se unii pe alţii.

— Ce să zic, începu Lena nu tocmai veselă. Aveţi cu ce vă mîndri. Nu degeaba v-a lăudat Troşkin la şedinţa comitetului de întreprindere.

— Tovarăşul preşedinte al comitetului vine deseori pe la noi, observă zîmbind bucătarul.

— Şi de ce să nu vină? La voi îşi poate odihni omul sufletul. Lena ronţăia un firicel de iarbă şi se gîndea cum să-l ia mai bine la rost pe Afonea.

— Ştiu, începu Hrebtov, ştiu eu ce-l trage încoace. Degeaba îi dă tîrcoale Panarei.

Lena n-avea chef să continue această discuţie.

— Iată-l şi pe bucătarul vostru...

— Maxim Golovliov, se prezentă el Lenei. Nu sînt rudă cu Golovliov al lui Şcedrin.

— Se vede că Maxim a spus drept că atunci cînd este ordine în tabără, este ordine şi în muncă.

— Se întîmplă. Hrebtov trase în piept fumul şi aruncă mucul, pe care după ce se gîndi o clipă îl acoperi cu pămînt.

— Nu ştiu de ce anume să mă leg ca să-l iau la rost pe Afoniuşka ăsta al meu, continuă îngîndurată Lena. E drept că în ceea ce priveşte munca nu stăm rău, dar în schimb tabăra... şi făcu un gest de deznădejde.

— Există întrecerea, ripostă laconic Kim.

— Da, socialistă. De altfel, e o deprindere foarte răspîndită în ţară, adăugă Hrebtov. Şi dă rezultate într-adevăr mulţumitoare. El zîmbi. E un stimulent pentru mulţi oameni.

— Noi am fost în întrecere cu restaurantul „Moskva", vorbi înviorat Maxim Golovliov, dar Lena îi curmă vorba.

— E foarte adevărat! exclamă ea. Cum de nu mi-a dat prin minte pînă acum?

— Nici în ceea ce priveşte ţelinişul n-au putut găsi mai devreme soluţia, interveni Maxim Golovliov. Tot rodul la vremea lui...

— Bine, am să-i pun pe jăratic pe ai mei. În ochii îngînduraţi ai Lenei se aprinse o licărire. Mă voi gîndi la un contract, iar apoi vom întruni brigăzile. Kim! strigă ea către secretarul organizaţiei de Comsomol. Tu ce părere ai?

Kim dădu din umeri.

— Mă rog!

În această clipă Lena îşi aduse aminte pentru ce anume venise acolo.

— Nici eu singur nu ştiu ce să fac, zise supărat Hrebtov. Gîndeşte-te numai că trec zile întregi în care S-80 nici nu apucă să are, ci doar despotmoleşte maşinile din mlaştină.

— Dar dacă am face, de pildă, aşa, zise Lena după un răstimp de gîndire. Să stabilim o echipă de serviciu. Să zicem că timp de o săptămînă voi o să scoateţi maşinile şi tractoarele împotmolite în mlaştină, iar cealaltă săptămînă, noi. În acest fel n-o să fie nevoie decît de un singur tractor.

Kim îi aruncă Lenei o privire plină de respect.

— N-am ce spune! Asta e într-adevăr o idee!

Şi chiar aşa şi hotărîră.

3

În aceeaşi seară Lena îi dădu lui Afonea să citească contractul de întrecere socialistă între cele două brigăzi.

Afonea îl parcurse cu ochii și întrebă :

— Să semnez acum sau mai tîrziu ?

— Nu așa, hai să discutăm mai întîi cu toți băieții, făcu Lena, văzînd că Afonea își scotea stiloul din buzunarul de la piept al salopetei ce de mult nu mai fusese spălată.

Ședeau pe treapta vagonului în care locuia Afonea. Muștele se roteau într-un roi zburdalnic deasupra grămezii de gunoi de lîngă locuința șefului de brigadă.

— Ai făcut observații foarte juste cu privire la condițiile de trai, observă cu admirație Afonea, ștergîndu-și cu mîneca buzele ce păstrau încă urmele bucatelor de-abia mîncate. Într-adevăr, ar trebui să ne apucăm de curățenie. La noi prea... asta... cum să spun... mai adăugă el, scărpinîndu-se pe după ureche. Și încheie dezolat : Miroase urît !

„Mirosea urît", vorbind în limbajul lui Afonea, în primul rînd chiar el : a sudoare și a tutun.

— Toate le știi, continuă el. Ești o adevărată comoară de înțelepciune. Iar în ceea ce privește tractorul de serviciu ai miștofilit-o de minune.

— Ce-i aia ? întrebă Lena. Ce fel de cuvînt e ăsta ?

— Așa... L-am auzit.

— Nu trebuie să repeți tot ce auzi, zise sever Lena.

— Nu sînt prea învățat, se rușină Afonea.

— Nu vorbi prostii. Ai absolvit școala de zece ani. Nu te mai preface că ești incult și bădăran.

Afonea se purta respectuos cu Lena. Nu pentru că era secretar al organizației de Comsomol și fiica secretarului comitetului raional de partid. Intransigența, asprimea ei, ca să nu spunem neîndurarea, și spiritu-i de dreptate — toate aceste însușiri laolaltă îi creaseră Lenei o anumită autoritate în brigadă, fapt cu care Afonea, deși iubit de toată lumea, nu se putea lăuda.

Nici o greşeală a vreunui tractorist nu-i scăpa din vedere Lenei. Cînd era vorba de adîncimea arăturii ea nu îngăduia nici măcar o diferenţă de un centimetru şi, neţinînd seama de nici o plîngere, făcea procese-verbale. Ocupată cu munca, Lena nu se gîndea la ordinea din tabără, socotind, ca şi Afonea, că acum lucrul cel mai de seamă este aratul ţelinişului.

Chiar şeful brigăzii era acela care dădea exemplu de neglijenţă. Afonea uita mereu să măture vagonul, să-şi facă patul, să-şi scuture pătura şi salteaua, să-şi schimbe rufăria şi să-şi cureţe cizmele.

— Bun, zise blajin Afonea. Hai să facem o întrecere. O să-i arătăm noi lui Hrebtov...

Redactînd contractul, Lena ştia mai dinainte ce o să se întîmple. Afonea o să-l citească, şi după ce o să-l semneze o să uite de el : cît despre aliniatul cu privire la verificarea reciprocă nici măcar n-o să-i dea atenţie, deşi tocmai pe acest punct se sprijineau toate socotelile Lenei.

Afonea afişă contractul pe tabloul de înştiinţări, întruni brigada şi, venind neras şi cu cizmele scîlciate, începu să răcnească despre insalubritate şi despre ordine. Privind această „momîie" — cum îl poreclise Lena în gînd — băieţii se tăvăleau de rîs.

Întărîtat, Afonea declară că trebuie să se dea un asalt general. Gunoiul fu scos afară din vagoane şi lăsat lîngă prag. Apoi surveni ceva ce-i abătu lui Afonea atenţia de la clocotitoarea activitate în legătură cu ordinea şi curăţenia.

4

Brigăzile lucrau unele de la ivirea zorilor şi pînă la ceasul împurpurat al amurgului, altele din noapte pînă-n zorii zilei.

Hrebtov i-o luase înainte lui Afonea. Acesta își încurajă băieții și egală scorul. Atunci Hrebtov își zori tractoriștii, și urmașul glorios al neamului Krovlevilor din Zvenigorod fu nevoit să nădușească, nu glumă, ca să-l ajungă din urmă pe lunganul lăcătuș moscovit.

Pe Șurka îl entuziasma lupta încordată dintre Hrebtov și Krovlev. În numele comitetului de întreprindere el făcea daruri generoase celor mai buni tractoriști și muncitorilor de pe remorci.

Pentru tineret fură organizate terenuri de volei și tenis de masă. Caravanele cinematografice, lectorii și artiștii teatrelor din Abșansk și Moscova, care veneau pe pămînt înțelenit, erau îndrumați de Șurka către brigăzile răsăritene. Ba chiar el însuși rămînea acolo săptămîni întregi.

De acolo, Șurka aducea la sediul central vești bune, și Peresvetov îl bătea prietenește pe umăr.

— Bravo, lucrezi bine, Troșkin.

— Desigur, eu nu sînt conducător comsomolist, îi zise într-un rînd Șurka lui Omar, cu un aer smerit. Dar, după cît se vede, m-oi fi pricepînd și eu un pic la treaba asta. Masele sindicale se străduiesc...

— Văd, răspunse Omar. Ce să zic, sînt băieți de ispravă. Dar pe socoteala ta se aud fel de fel de vorbe. Cică pe Troșkin îl cam trage ața prin locurile unde lucrează Panar. Ferește-te, băiete.

— Nu cumva ți-o fi șoptit ceva Belîi, hai ? răspunse Șurka cu o licărire obraznică în ochii lui ca de pisică. Îl vizitez și pe el, tovarășe secretar al organizației de Comsomol. Ba chiar mai des decît oricare din conducere. Chiar din primele zile și-a vîrît coada între noi un cotoi negru cît toate zilele. Asta de atunci de cînd i-am dat lui Belîi peste nas pentru îngîmfare. Ocupă-te de el, tovarășe Aimanov, că n-are nici un respect față de comitetul de întreprindere.

— Mă voi ocupa, răspunse scurt Omar.

— La Kuzmici n-am nimic de făcut. Ştii şi tu, bătrînul îi dă zor fără să aibă nevoie de vreun imbold. Comitetul de întreprindere i-a trimis de toate... Întreabă-l numai dacă n-avem noi toată luarea-aminte faţă de brigada lui.

5

Şurka mergea spre Krovlev şi, amintindu-şi de discuţia cu Omar, se strîmba înciudat. Ce să mai vorbim degeaba... Şurka nu făcea popasuri prea lungi la Belîi sau la Kuzmici. Brigada lui Hrebtov îl atrăgea puternic, ca un magnet.

Uneori Şurka o vedea pe Panar în tabăra lăcătuşului moscovit, unde locuia, dar de faţă cu toată lumea nu era cu putinţă să-i vorbească. De altfel, Panar nu rămînea în acelaşi loc multă vreme, ci îşi împărţea timpul în mod egal între brigăzi. Ceasurile libere Panar şi le petrecea cu Lena cu care, pe zi ce trecea, se împrietenea tot mai mult, şi cu Afonea cel vesel şi cu neputinţă de descurajat.

Serile Lena şi Panar se plimbau adesea, însoţite de Afonea, pe mal sau plecau departe în stepă.

Nu o dată Şurka încercase s-o găsească pe Panar în cîmp, dar nici aici nu fusese mai norocos.

Cu toată precauţia lui, zvonul că nu numai dintr-o îndatorire de serviciu vizitează Şurka brigăzile din Zarecie se umfla aidoma unui val, prilejuind tot felul de clevetiri. Vorbele ajunseră pînă la Olga. Şurka îşi bătea joc de gelozia ei. Ca şi mai înainte, se întîlnea cîteodată cu Olga la haltă şi petrecea o noapte în casa prietenului. Olga dorea din tot sufletul să-l creadă pe Şurka, şi îl şi credea.

...Schimbul de noapte al tractoriştilor şi muncitorilor de pe remorci dormea cînd Şurka sosi în tabăra lui Krovlev. Jur împrejur, nici ţipenie de om. Numai în depărtare, pe mal, şedea Lena. Cînd şi

cînd umbra vreunui nor trecea deasupră-i, iar adierea de vînt, ce-i zbîrlea părul, încreţea apa, strecurîndu-se, cu un foşnet nedesluşit, prin stufăriş.

Şurka aşeză motocicleta în umbra vagonului şi se îndreptă agale spre Lena. Dar îndată, văzîndu-l pe Belîi care, ferchezuit nevoie mare, trecea rîul cu piciorul, se piti în dosul unui cort.

Lena, care nu-l simţise pe Belîi, tresări cînd acesta se aşeză lîngă ea.

Şurka zîmbi ştrengăreşte.

— Mare minune că te-am găsit singură, Elena Stepanovna, făcu Belîi, al cărui glas surd abia străbătu pînă la urechile lui Şurka.

— În ce mă priveşte nu văd nici o minune, tovarăşe Belîi, răspunse nepăsătoare Lena. Mă odihneam pur şi simplu după prînz.

— Ceea ce oricui îi face foarte bine, zise sentenţios Belîi, potrivindu-şi cravata în toate culorile curcubeului.

— Numai dumitale nu ! răspunse Lena, în vreme ce, distrată, privirea ei lunecă spre silueta cam masivă a lui Belîi.

— Da, m-am cam umflat, bîlbîi ruşinat Belîi. Dar nu din pricina trîndăvelii ca atîţia alţii, Elena Stepanovna.

— Atunci de ce ? întrebă fără interes Lena.

— Din pricina schimbului de materii, răspunse cu importanţă Belîi.

— Ce fel de materii ? În vocea Lenei, Şurka surprinse o notă batjocoritoare.

— De tot felul.

— Şi ai multe ?

— De unde să ştiu ! zise supărat Belîi. Pesemne din toate cîte puţin.

— Pesemne ştii, tovarăşe Belîi, cînd omul are cîte puţin din fiecare materie, inclusiv cea cenuşie, el arată destul de tîmpit.

— Şi unde se găseşte asta... cum ai spus ? se interesă Belîi fără a bănui nimic.

— Materia cenuşie se află în creier.

Şurka îşi astupă gura ca să nu se trădeze.

— Această substanţă, continuă Lena cu aceeaşi linişte, uneori se alterează, şi atunci omul se prosteşte de-a binelea, ceea ce-l face, de pildă, să plictisească fetele, cărora le este, să zicem, antipatic; asta nu-l împiedică de loc să se tot fîţîie fără rost peste rîu încoace şi-n colo pînă ce ele îi spun: „Pleacă!" Sau îl dau afară. Se întîmplă şi aşa. Chiar cu fetele binecrescute.

Vorbele lui Belîi, Şurka nu le auzi din pricina vîntului, care se smuci pe neaşteptate din lanţ şi se năpusti şuierînd peste stufăriş.

— Nu, nu este o aluzie, tovarăşe Belîi, ci un avertisment, se auzi din nou vocea Lenei. De altfel, zilele acestea Afonea le-a spus băieţilor că o să-ţi facă o baie în rîu dacă nu încetezi să te tot vînturi prin brigada noastră. Nu înţeleg de ce, dar să ştii că el nu te prea simpatizează, tovarăşe Belîi.

Belîi zise după o tăcere:

— Bineînţeles că eu nu sînt un intelectual ca Perepiolka. Doamne păzeşte! Dar cu toate acestea mai am şi eu ceva în cap.

— Ce anume?

— Minte, Elena Stepanovna.

— Ce vorbeşti? făcu Lena cu ironie.

— La drept vorbind nu mă număr printre prostănaci. Dar nici nu ştiu să mă prefac. În treaba asta multlăudatul dumitale Perepiolka e meşter neîntrecut.

— Ce tot îi dai cu Perepiolka?

— Nu-i pot suferi pe oamenii care o fac pe sfinţii faţă de alţii, dar cînd sînt singuri...

— Ce, cînd sînt singuri?

— ...ei, iacă aşa, talere cu două feţe...

— Nu pricep, răspunse Lena cu asprime.

— Ei, nu-mi vine să cred că nu pricepi! rîse Belîi prefăcut. E limpede. Trece rîul, îţi face fel de fel de declaraţii înflăcărate, iar cînd se întoarce îi mai şopteşte şi Valkăi Socineva cîte şi mai cîte vorbe de dragoste. Cum să nu te felicit cu asemenea prieteni, Elena Stepanovna?

Lena se ridică în picioare. Şurka ieşi şi el din dosul cortului.

— Iartă-mă, Lena, zise el. Aveam treabă cu motocicleta şi întîmplător am auzit discuţia voastră. Şi se întoarse deodată spre Belîi: Ce naiba cauţi pe aici în timpul muncii? Hai, şterge-o! Că de nu, îndată îi telefonez lui Peresvetov ca să afle şi el cu ce anume te ocupi cînd brigada îţi este în urmă, de nu se mai vede.

— Ei, ei, se zbîrli Belîi. Las-o mai moale.

— Priveşte, Lena, pentru tine s-a ferchezuit aşa. Curat viconte de Bragelona.

— Mai curînd Portos, îl corectă Lena cu un zîmbet în colţul gurii. Şi acela semăna cu un butoi.

Lena plecă.

— Ai încasat-o? făcu Şurka, iar ochii lui clipiră batjocoritor.

— Aşteaptă numai să vezi cum ai s-o încasezi tu de la mine, urlă Belîi.

Şurka îl înşfăcă pe Belîi de cravată, îl trase spre el şi, răsuflîndu-i drept în obraz, şuieră:

— Poate că pofteşti să faci chiar acum cunoştinţă cu pumnii mei?

Belîi se smulse din încleştare şi plecă.

În tabără începu forfota. Băieţii, după ce dormiseră pe săturate, ieşeau acum din corturi şi vagoane. Unii fugiră îndată să se scalde în rîu.

Şurka, intrînd la Afonea, se strîmbă văzînd lucrurile aruncate alandala, praful şi pînzele de păianjen de prin unghere, şi începu să-l zgîlţîie pe şeful brigăzii. Avea nevoie de situaţia zilei din ajun.

Lui Afonea îi pieri somnul, de parcă i l-ar fi luat cu mîna.

— Stăm bine, tovarăşe preşedinte al comitetului de întreprindere, începu el să spună vesel. Ieri flăcăiaşii mei au muncit zdravăn. Priveşte, priveşte ! Afonea arătă cu degetul murdar o hîrtiuţă.

— Bravo, bondocule, îl lăudă Şurka pe Afonea, care nu mai putea de bucurie. Am adus un patefon, dar nu ştiu încă pe cine să premiez. Am să mă reped pînă la Hrebtov să văd situaţia şi acolo, apoi voi hotărî. Cît despre tine, eşti un băiat de ispravă.

— Noi, cei din Zvenigorod... începu Afonea.

— Ştiu, Krovlevii din Zvenigorod ! Şurka îl înghionti pe Afonea cu pumnul în burtă. Dacă ai să marchezi încă un punct în defavoarea prăjinuţei moscovite, patefonul va fi al tău.

— S-a făcut. Afonea ieşi în goană din vagon, strigînd din mers : Acuşi mă duc să-i pun pe ai mei pe jăratic !

Şurka plecă la Hrebtov.

6

Zărindu-i de departe pe Hrebtov şi pe Kim, Şurka le strigă :

— Hei, voi, fii credincioşi ai Rusiei ! Afanasi v-a trimis un dar. El se apropie vitejeşte de Hrebtov, fluturînd o hîrtiuţă. Ieri bondocul a desţelenit atîta pămînt, că nici cu privirea şi nici cu ocheanul nu-l poţi cuprinde. Ia arată-ţi situaţia, Ivan Vasilievici !

— Ce s-o mai arăt ! îi răspunse trist Hrebtov. Ştiu, ne-a luat-o înainte Afanasi.

— Ce să fac, o să fiu nevoit să te înfăţişez ca pe un melc pe foaia care arată bătălia noastră, iar pe Krovlev, ca pe un cal vioi. Am să afişez situaţia în văzul tuturora.

Hrebtov oftă din greu: s-a dus patefonul! Kim tăcea. Şurka rînjea.

— Vai, clasă muncitoare sînteţi voi? Îl lăsaţi pe ţăranul din Zvenigorod să v-o ia înainte, şi încă pe degeaba. Dacă la uzina ta, Ivan, s-ar afla de o asemenea ruşine, ce s-ar mai bucura... Mi se rupe inima privindu-vă. Dracu m-a pus să vin aici? Mai bine purtam chipiu de căpitan cu galon de aur, înfulecam banane pe insula Hawai, mai beam şi lăptişor de cocos, şi toate oacheşele îmi cădeau la picioare ca nişte portocale coapte... Şi acum să sufăr din pricina voastră! Şurka îşi dădu la o parte ciuful roşcovan. Nu mai pupaţi voi patefon, frăţiorilor! Îl aduceam bucuros, gîndindu-mă că voi omagia fapta eroică a faimosului şef de brigadă cu marşul „Zburaţi, şoimi, ca nişte vulturi!" Şi acum, poftim!

Panar, care tocmai sosise de la cîmp şi-şi priponise calul, îl asculta cu un aer posomorît pe Şurka iar acesta nu-şi mai lua ochii de la ea. Contrastul dintre faţa-i arsă de soare şi părul bălai o făcea şi mai atrăgătoare.

„Ah, ce mai fată! o admira Şurka în sinea lui. Dracu m-a pus să mă încurc cu Olga!"

— Da-aa, tărăgăni el vorba cu un aer şiret. Bună maşinuţă, continuă Şurka bătînd cu palma pe cutia de un roşu aprins a patefonului, legat la spatele motocicletei. Visam să joc cu voi, băieţi, de să se năruiască pămîntul, nu alta. Voi fi silit, însă, după cum se vede, să duc patefonul la Krovlev. Ei şi? Îl merită pe deplin, asta e, şi basta. Ne-om prinde noi la joc şi acolo, dar o să vă pomenim şi pe voi, nătărăilor. Panar, hai să mergem la Afanasi. Acolo ne-om veseli... Cum poţi să rabzi mutrele astea posomorîte? Îţi vine să dai ortul popii de plictiseală!

Hrebtov făcu ameninţător:

— Lasă că le frec eu ridichea trîntorilor ăstora ai mei! Să-i cedez eu locul lui Afanasi? Nici gînd! Panar, îi dai lui Kim calul?

Panar dădu din cap, încuviinţînd.

Hrebtov îşi porni motocicleta ce stătea alături. Kim îi scoase calului piedica, sări în şa şi o luă la goană în stepă. În urmă-i se învolbura un nor de praf. Un minut mai tîrziu, văzduhul răsuna de pîrîitul motocicletei lui Hrebtov.

Şurka şi Panar rămaseră singuri, dacă nu-l punem la socoteală şi pe Maxim Golovliov. Acesta curăţa cartofii fluierînd o melodie.

— E o adevărată minune că, în sfîrşit, te-am găsit singură, Panar, zise Şurka repetînd aproape cuvînt cu cuvînt ceea ce nu demult şi Belîi îi spusese Lenei.

— Dar ce, ai ţinut atît de mult să mă vezi ? rosti Panar, aşezîndu-se pe treapta vagonului cel mai apropiat.

— De cînd tot alerg după tine, răspunse posac Şurka.

— Adevărat ? N-am ştiut.

— Să nu rîzi.

— Dacă spui adevărat, atunci îţi răspund că nu trebuie să mă cauţi ca pe un ac într-un car cu fîn.

— Pe tine, Panar, nu te-am minţit niciodată.

— Dar pe alţii ?

— Astăzi eşti rea, Panar.

— Nu, sînt obosită.

— Înţeleg. E destulă muncă pentru toată lumea. Şi apoi e şi o arşiţă cumplită.

— Da, e zăduf. Panar îşi făcea vînt cu basmaua peste obrajii încinşi.

— N-am avut noroc, şi pace, începu Şurka cu tristeţe. De cîte ori n-am venit eu degeaba pe aici. Numai cîtă benzină am irosit...

— Benzină ? întrebă ironic Panar.

Şurka se fîstîci.

— Bineînţeles că nu numai benzină.

— Dar ce, adică ?

— Nervi, de pildă...

— Aha !

— Şi inimă, adăugă Şurka.

Panar nu răspunse. Serioasă, stînd parcă pe un pisc de neatins, îl aţîţa şi mai mult pe Şurka. El nu se mai sătura s-o privească, să-i vadă profilul bine conturat, părul bălai ce-i încadra cu gingăşie fruntea şi cădea în două cozi groase pe spate. Buzele Panarei fremătau uşor, de parcă ar fi vrut să spună ceva, dar totuşi se stăpînea. Şurka lupta din răsputeri împotriva pornirii de a se repezi s-o îmbrăţişeze.

— De ce-mi vorbeşti cu atîta asprime? Şi Şurka îşi scoase şapca, apoi îşi şterse cu batista faţa năduşită.

— Aşa vorbesc cu toată lumea, răspunse Panar.

— Nu e adevărat, protestă cu înflăcărare Şurka. Am auzit cum vorbeşti cu alţii... De exemplu, cu Elena sau cu Afonea.

— Lena şi Afonea sînt prietenii mei.

— Şi eu îţi sînt prieten.

— Ţi-am spus eu că îmi eşti prieten?

— Aş fi vrut să-ţi fiu.

— Prietenia vine de la sine, sau nu vine niciodată.

— Va să zică, mai pot trage nădejde? zîmbi Şurka.

Panar ridică din umeri.

Şurka se fîstîci, nemaiştiind cum să întoarcă vorba, ca să curme încordarea acestei clipe.

— Fac tot ce-mi stă în putinţă pentru brigăzile tale, începu el întunecat. Mă străduiesc, mă zbat ca peştele pe uscat, vreau ca lotul tău să fie fruntaş.

— Şi noi ne străduim. Nimeni nu cere comitetului de întreprindere să ne acorde atîta atenţie. Dacă toate astea le faci doar pentru ca lotul meu şi cu mine să fim trecuţi pe tabloul de onoare al sovhozului, potoleşte-ţi zelul. Sau împarte-l în mod egal. Panar se ridică în picioare.

— Unde te duci? se sperie Şurka. Hai să mergem la Afonea să dansăm puţin.

— Nu! Panar dădu din cap cu hotărîre. Nu merg cu tine, Troşkin, şi nu vreau să dansez.

— Nu mergi oricum, sau doar cu mine în special?

— Cu tine.

Faţa lui Şurka se întunecă.

— Cu ce m-am făcut vinovat faţă de tine?

— Ştii tu singur.

— Eu?

— Te rog ceva, începu Panar, fără să-l privească pe Şurka şi cu glasul scăzut, căci Maxim se uita la ei. Nu alerga după mine pe cîmpuri, nu-mi mai aţine calea, nu-i mai descoase pe băieţi ca să afli unde sînt, nu te mai ţine scai de mine. Şi ca să fiu mai limpede, dă-mă uitării.

— Dar de ce? făcu Şurka, ridicînd vocea.

— Mai încet! îl opri Panar. Pentru că... şi glasu-i tresări. De tine, n-au decît să-şi bată joc oamenii. Dar în ce mă priveşte nu vreau să am nici un amestec.

— Cine îşi bate joc? urlă Şurka spumegînd de mînie.

— Toată lumea ştie că alergi după mine şi după încă cineva.

— Minciuni! strigă Şurka.

Maxim Golovliov îşi înălţă capul şi ciuli urechile.

Panar şi Şurka tăcură. Maxim luă căldarea de lături şi se îndepărtă.

— Nu vreau să te mai cunosc, zise Panar rece şi plecă fără a-i mai da ziua bună.

Pe capul lui Şurka parcă se abătuse un duş clocotit. Nu clevetirile sau zeflemelele oamenilor îl înfuriau pe Şurka. „Mare scofală. Au să trăncănească pînă au să se sature." Tonul de dispreţ al

Panarei şi asprimea vorbelor ei îl scoseseră din sărite. Şi Şurka îşi făgădui, încă o dată, că o va frînge pe această trufaşă.

7

Zece zile mai tîrziu, în brigada lui Afonea îşi făcură apariţia Maxim Golovliov şi Kim Ţoi. Tinerii terminau cina. Afonea îi pofti pe oaspeţi la masă. Maxim spuse că n-au venit pentru a mînca plăcinte, ci pentru a verifica îndeplinirea contractului.

— Cu cea mai mare plăcere! strigă vesel Afonea. Haide, Lena, adu încoace indicii noştri. Pe ai voştri i-aţi adus?

— Cum să nu.

Maxim Golovliov întinse hîrtiile pe masa, în jurul căreia se aşeză tineretul. Toţi erau curioşi să vadă cine era în frunte în ultimele zece zile.

Lena se întoarse cu hîrtiile şi se aşeză alături de Kim.

În ceea ce priveşte aratul, brigăzile mergeau, cum s-ar zice, cot la cot. Ambele depăşiseră norma, iar către sfîrşitul celor zece zile Afonea îl întrecuse pe Hrebtov cu vreo treizeci de hectare şi ceva şi căpătase patefonul de la Şurka.

— Totul e în perfectă regulă, spuse Lena. Noi le-am luat-o vecinilor puţin înainte.

Afonea era radios. Îşi şi vedea numele înscris pe tabloul de onoare al sovhozului şi pomenit cu cuvinte de laudă prin ziar.

— ...totuşi, continuă Lena cu o voce plicticoasă (aşa i se păru lui Afonea), la mine sînt notate paisprezece greşuri şi douăsprezece cazuri de abateri cu privire la adîncimea arăturii... Cîte sînt la voi, Kim?

— Trei, şi două.

Tăcerea aşternută după aceste cuvinte fu curmată de Afonea.

— Aţi văzut ? se adresă el cu ciudă către ai săi.

Drept răspuns răsunară oftaturi.

Mai vorbiră încă despre arătură şi despre cazurile de nerespectare a regulilor agrotehnicii : lucrurile nu prea luau o întorsătură favorabilă pentru brigada lui Krovlev. Maxim Golovliov zise cu un zîmbet abia perceptibil :

— Bun. Poate că o să ne arătaţi realizările din domeniul condiţiilor de trai.

Afonea tăcea, înţelegînd că abia de acum înainte aveau să înfrunte principalele neplăceri.

— Să vizităm tabăra... Lena se ridică în picioare. Scoală-te, Afanasi.

Afonea se tîrî în urma oaspeţilor. Kim, cu o îndărătnicie vrednică de o cauză mai înaltă, după cum gîndea Afonea, cerceta vagoanele şi corturile, rînd pe rînd.

El intră în latrină — o construcţie înjghebată ca vai de lume din scînduri nevopsite — strîmbă din nas, iar cînd făcu calea întoarsă se opri în faţa fiecărei grămăjoare de gunoi, cercetă lăzile zvîrlite care pe unde se nimeriseră prin toată tabăra, zăbovi îndelung lîngă piesele de maşini năpădite de rugină, atinse cu vîrful cizmei butoaiele de combustibil şi fu cît p-aci să cadă, împiedicîndu-se într-o sîrmă...

Şi nu spuse nimic.

Cu aceeaşi meticulozitate Maxim Golovliov inspectă bucătăria, cantina, depozitul de alimente, vesela, rezervoarele de apă.

Afonea îi observa cu un aer posomorît.

— Mai mare ruşinea ! făcu Maxim Golovliov, atingînd distrat hîrtiile din faţa lui şi declarînd că brigada lui Krovlev nu clintise măcar un deget ca să aibă fără greşuri şi să îndeplinească clauzele contractului privitoare la curăţenia în tabără.

Kim zise :

— Să notăm !

— Neapărat ! încuviinţă Lena. Bineînţeles, acum urmează să fim trecuţi pe tabloul negru al sovhozului. Foarte frumos, ce să mai vorbim.

Kim se sculă.

— Vă aşteptăm la noi.

Maxim Golovliov scutură îndelung mîna lipsită de vlagă a lui Afonea.

— Da, da. Vă rugăm să poftiţi. Poate o să găsiţi şi la noi unele lipsuri. Vă vom fi recunoscători.

— Mai du-te... mîrîi Afonea.

Maxim izbucni în rîs şi o şterse în trap după Kim.

8

Toată săptămîna, pînă la vizita de răspuns, Afonea atacă citadela pe care hotărîse s-o ia chiar cu preţul unor răni grave.

Tabăra fu curăţată metru cu metru. Se începu cu vagonul şefului de brigadă. Afonea urmărea fiecare surcea sau fir de gunoi.

Ceruse de la Proskudin o jumătate de metru cub de scînduri, un metru cub de cărămizi şi var şi puse la punct latrina. Restul materialului de construcţie se întrebuinţă la repararea meselor şchioape ale cantinei, a băncilor şi a şopronului. În faţa vagoanelor se făcură trotuare din cărămidă fărîmiţată.

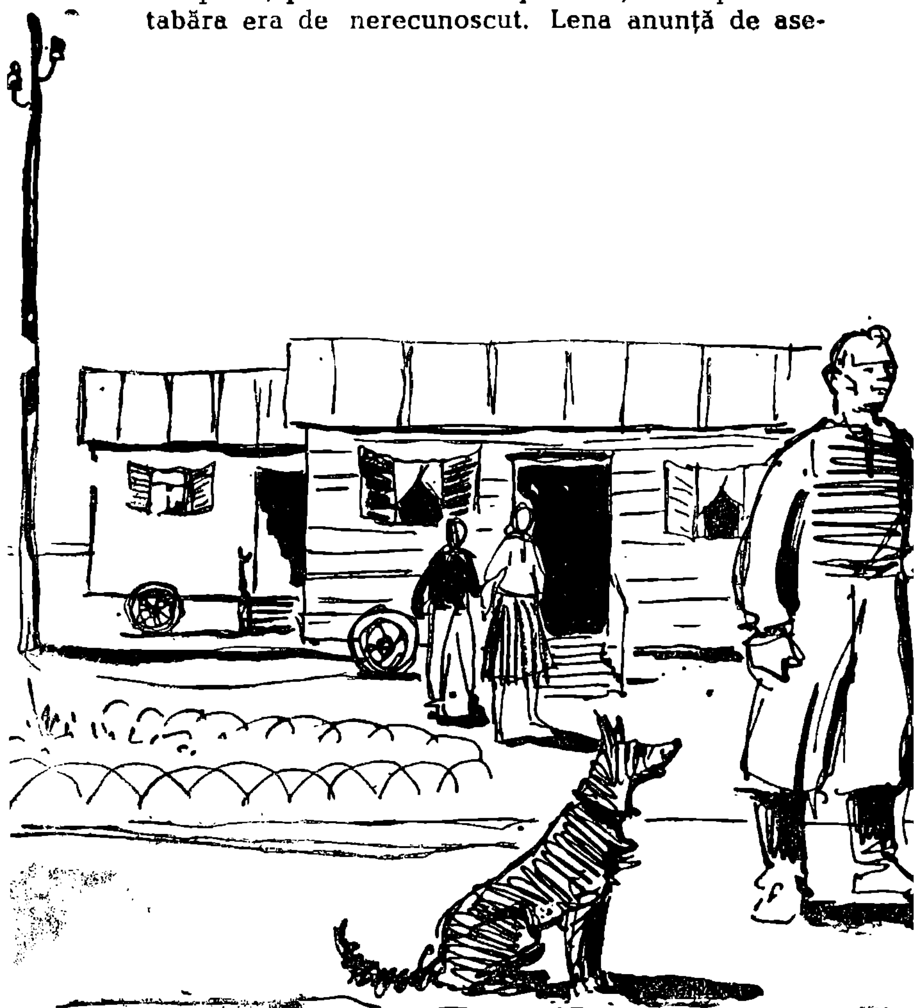
După certuri cu bucătăreasa, se orîndui şi bucătăria. Se instalară cîteva spălătoare.

Cu un zel neobosit, şeful brigăzii făcea inspecţia zilnică a locuinţelor. Scenele tragice nu mai conteneau...

Şi culmea, Afonea îşi scoase de sub pat geamantanul, în care zăceau două rînduri de haine : unul

negru, nou-nouț, deși cam larg, dar totuși vrednic de tot respectul, și altul cafeniu, ros la coate. Își spălă salopeta, își aruncă cizmele scilciate și umbla fie cu pantofi de sport, fie cu ghete. Își spăla și-și călca singur cămășile în văzul tuturora. În chip demonstrativ zăbovea îndelung la spălător.

Cum-necum, dar douăzeci de oameni care duc ofensiva orînduiți pe schimburi, muncind cite două ore pe zi, pot face multe. Spre sfirșitul săptămînii tabăra era de nerecunoscut. Lena anunță de ase-

menea că numărul greşurilor şi a nerespectării dispoziţiilor cu privire la adîncimea arăturii scăzuseră simţitor.

Aceasta îi plăcu lui Afonea.

— Grozav ne-ai mai îmboldit, o lăudă el pe Lena.

În drum spre vecini, Afonea, vesel, mergea glumind tot timpul cu Lena şi cu bucătăreasa, pe care o luase cu el ca să-i arate bucătăria lui Hrebtov şi s-o facă de ruşine faţă de toată lumea.

Ajunşi acolo, Afonea se foi prin vagoane şi, spre marea lui bucurie, descoperi o cizmă ruptă în mijlocul cortului în care locuia Kim Ţoi.

Kim se fîstîci şi spuse că de bună seamă cizma fusese adusă de undeva de Şarik.

— Ah, Şarik ! zîmbi ironic Afonea. Acuşi îl luăm şi pe el la interogatoriu.

Flocosul Şarik se învîrtea printre picioarele lor, cu limba scoasă de un cot din pricina zădufului, alerga după băieţi, dădea din coadă şi zburda vesel de îndată ce era luat în seamă.

Afonea chemă căţelul şi îi prezentă cizma. Şarik mirosi cizma şi se întoarse cu spatele, cu un aer vinovat.

— Vezi ?! exclamă triumfător Maxim. Chiar el a adus-o.

— Asta de unde o ştii ? se repezi la el Afonea.

— Uite de unde : de cîte ori face o poznă, întoarce botul, explică serios Hrebtov.

— Bineînţeles, cine te opreşte să pui pe seama lui orice neglijenţă ? observă sarcastic Lena. Vino-ncoace, căţeluşule... Doar nu tu ai adus cizma asta aici, ai ? Hai, recunoaşte.

Şarik se frecă de genunchii ei şi începu să dea din coadă, ca şi cum ar fi vrut să le dea a înţelege că nu avusese absolut nici un amestec în toată această istorie.

— Aha ! izbucni în rîs Afonea. Dacă vorbeşti cu un cîine omeneşte, el n-o să-şi întoarcă botul.

— S-a găsit un mare cunoscător ! bombăni supărat Kim.

— N-am trăit nici o zi fără să am un cîine, declară cu gravitate Afonea. Cunosc firea acestor dobitoace cum nici nu se poate mai bine. N-are nici un rost, fraţilor, să-i puneţi lui în seamă propria voastră neglijenţă. Cizma o notăm, nu-i aşa, Lena ?

— Fireşte că o notăm !

— Ei, la urma urmelor, notaţi-o, şi gata ! se înfurie Maxim. Marş, prostule ! mai adăugă el, repe-

zîndu-l pe Şarik, care nebănuind nimic se apropiase de el cu vădita dorinţă de a căpăta o răsplată pentru rîvna de care dăduse dovadă.

— Te superi, Jupiter? Asta înseamnează că nu ai dreptate! încheie rîzînd Lena. Vino-ncoace, Şarik, uite, îţi dau o bomboană, pentru că eşti un cîine cinstit şi drept.

Kim începu să pufnească mînios.

...Brigada lui Hrebtov respectase clauzele privitoare la muncă. Nici un greş, nici un caz de abatere de la prevederile agrotehnice. În afară de aceasta, o şi luase înaintea brigăzii lui Krovlev cu patruzeci de hectare.

Afonea se întorcea acasă furios la culme. Lena rîdea pe furiş.

CAPITOLUL XII

1

La Belîi toate mergeau cum nu se poate mai prost. Nu era zi în care brigada să-şi fi îndeplinit planul. Belîi răguşise de atîtea înjurături, dar cu cît urla şi batjocorea băieţii mai tare, cu atît lucrurile mergeau mai prost.

Belîi lăsă atunci totul baltă: zăcea zile întregi în vagon, abia se urnea la masă, uneori se ducea agale la cîmp, îi acoperea cu un potop de înjurături pe tractorişti şi pe ajutoarele acestora, iar seara venea în tabăra lui Afonea, de unde se întorcea şi mai înfuriat. Afonea îl alunga, aproape în ghionturi, pe plicticosul pretendent la mîna şi inima fiicei secretarului comitetului raional.

În toiul lui iunie începură ploile şi continuară cu întreruperi vreo opt zile. Nu se putea ara.

În timpul zilei tractoriştii reparau maşinile, iar seara Petea le citea tinerilor ziare sau le povestea ceea ce citise prin cărţi. Îl ascultau cu toţii, în afară de Belîi. Acesta prefera să doarmă sau să joace cărţi cu Cighiriov.

Varvara Semeonovna şi ajutoarea ei, Vera, începuseră a se deprinde cu noua lor situaţie, alăturîndu-se şi ele tinerilor.

La ora cinci Varvara Semeonovna era în picioare şi pregătea micul dejun. Nici nu apuca bine să termine cu ospătarea oamenilor ce plecau cu tractoarele, că se şi iveau cei din schimbul de noapte. Aceştia se culcau după ce mîncau. Varvara Semeonovna gătea prînzul pe care-l ducea apoi la cîmp, făcînd vreo cincisprezece kilometri în fiecare zi, şi era tare bucuroasă dacă omul care aducea combustibil o lua în cabina maşinii.

Seara, pînă ce se încălzea apa pentru cină şi ceai, Varvara Semeonovna spăla rufele tinerilor, le peticea pantalonii şi le cîrpea ciorapii. Dacă merindele nu erau îndestulătoare sau cooperativa cea uitucă nu furniza la vreme pîinea, făinoasele şi sarea, Varvara Semeonovna se ducea la sediul central. Se întîmpla ca maşinile să fie toate plecate, şi atunci era nevoită să meargă pe jos.

Cu timpul toată brigada începuse să-i spună Varvarei Semeonovna „maică".

Bucătăria era numai o parte a preocupărilor ei zilnice. Varvara Semeonovna supraveghea curăţenia în vagoane şi corturi, mai striga la cei tineri, dacă aceştia, o dată întorşi de la cîmp, se trînteau pe pat aşa cum se nimerea. Varvara Semeonovna îi lua la rost să se dezbrace şi le lua hainele, ca să le cureţe de noroi.

O dată Petea îi spuse :

— Scrie mătuşii Maşa la Moscova să cumpere cît mai multe cărţi şi să le trimită aici. Am să-ţi

dau o listă. Băgînd de seamă că mama începuse să scotocească sub pernă, Petea o opri : Bani am să-ți dau eu, am cîștigat, adăugă el în grabă.

2

...Iar ploile nu mai conteneau. Parcă se sfîșiaseră străfundurile boltei cerești revărsînd pe pămînt torente de apă. Pentru primele zile ploioase Varvara Semeonovna avusese rezerve de alimente. Săptămîna se apropia de sfîrșit, iar afară turna cu găleata de atîta vreme, încît în toată bucătăria nu se mai găseau decît cîteva pachete cu mazăre și un codru de pîine uscată.

— Am să mă duc la sediu, îi spuse Varvara Semeonovna lui Belîi, să fac rost de alimente.

— De mult ar fi trebuit s-o faci, mormăi el.

Varvara Semeonovna străbătu șase kilometri, sleită de puteri. Cizmele i se împotmoleau în noroi și îi era cu neputință să mai meargă. Se apropie un camion. Șoferul îi era cunoscut.

— Încotro, maică ?

— La sediu, dragule. Ni s-au isprăvit merindele, ba nici chiar pîine nu ne-a mai rămas.

— Nu te mai obosi degeaba. Tocmai vin de la așezare. Alimente ai să obții, dar pîine nu-i. Brutăria a încetat să mai facă pîine, s-a dărîmat cuptorul. Au plecat la Karaisk după pîine, dar încă nu s-au întors.

Varvara Semeonovna mai stătu de vorbă cu șoferul, și acesta o duse înapoi la brigadă. Tinerii se așezară la masă.

— Dar unde e pîinea ? întrebă Belîi, după ce se uită pe masă.

Varvara Semeonovna făcu un gest de neputință.

— Nu este pîine, Iakov Iakovlevici. Nici în brigadă, nici la sediu. Doar știi și tu că am străbătut

şase kilometri, m-am istovit şi m-am întors cu mîinile goale.

— Cu mîinile goale, se repezi Belîi. Şi-au dat întîlnire aici toţi trîntorii! Cum e fiul aşa e şi mama, aşchia nu sare departe de ciot.

— Mi-a rămas doar un codru de pîine, o biată coajă, făcu Varvara Semeonovna, abia stăpînindu-şi mînia. Mănînc-o, Iakov Iakovlevici, întremează-te.

Tinerii izbucniră în rîs: Belîi se îngrăşa văzînd cu ochii.

— Tăcere, urlă el la tractoriştii care rîdeau şi, zvîrlind la o parte bucata de pîine, plecă de la masă. Înfulec-o singură, mătuşico!

— Un ticălos, zise în urma lui Seoma Volciok. Vai, ce ticălos!

După-masă norii se împrăştiară şi se ivi soarele.

Către dimineaţă pămîntul se zvîntă. Tinerii plecară la cîmp.

Varvara Semeonovna gătea supa de mazăre şi se plîngea ajutoarei sale, Vera:

— Se mulţumesc copiii noştri numai cu mazăre... Şi fără pîine... Vai ce pacoste!

— N-au venit la o staţiune balneară, răspunse sever cumpătata Vera.

Varvara Semeonovna se duse cu mîncarea la un capăt al cîmpului, iar pe Vera o trimise la celălalt capăt, spunîndu-i să ia cu sine pîinea rămasă.

3

Cel dintîi om pe care-l întîlni Vera în drum fu Kostea Alexeev cu agregatul lui. Băieţii isprăviseră de arat şi pîndeau sosirea bucătăresei. Vera turnă supa în strachini şi scoase codrul de pîine.

— Iată, mîncaţi. Alta n-am.

Vera se încruntă așteptînd dojenile. Kostea se uită la pîine și făcu cu ochiul către ajutorul său.

— Știi, Vera, bucata asta dă-i-o lui Șendrik. Astăzi a muncit pe rupte. În ce ne privește, ne-om lipsi de pîine.

— Bine, cum vreți.

O jumătate de oră mai tîrziu, Vera ajunse la agregatul lui Șendrik. Văzînd pîinea, băieții începură să zîmbească bucuroși.

— Ia te uită! Ieri nu era de loc, dar astăzi ni s-a adus și nouă pîinică.

— Este un dar pe care vi-l face Kostea. Vera era supărată. Ce să zic, s-a găsit binefăcătorul! Nu s-a atins, v-a trimis-o vouă. Mai mult nu am nici o fărîmă. Puteți să bodogăniți cît vă ține gura.

Șendrik schimbă o privire cu ajutorul de tractorist și puse lingura la o parte.

— Știi, Vera, parcă nu mai am poftă de mîncare. Supa poate o voi mînca, dar n-am nici un chef să ronțăi pîinea.

— Ai dreptate, îl aprobă ajutorul de tractorist. Du-i pîinea lui Seomka Volciok. El e mai mîncău; noi o să mai răbdăm, nu?

— Fie și așa! încuviință Șendrik, deși îi ghiorăiau mațele.

Vera nu mai căută sămînță de vorbă și se duse de-a dreptul la Volciok. Acesta nici nu vru să se atingă de bucata de pîine uscată.

— Nici băieții n-au mîncat-o și nici eu n-o s-o mănînc. Pleacă, pleacă, n-am timp.

Vera se întoarse astfel cu codrul de pîine neatins. Varvara Semeonovna, după ce-i ascultase povestea, rîse.

— Bine, n-ăi fi avut tu trecere la prînz cu pîinica asta, dar poate c-o s-o am eu la cină.

Varvara Semeonovna luă găleata cu mazăre și legă pîinea într-o basma. Ea pășea prin stepa

tăcută şi gîndea zîmbind: „Poate că în cele din urmă or mînca-o, că doar nu-i afurisită !"

Un ceas mai tîrziu, se afla la agregatul lui Andreika Popov ; turnă în strachini fiertura de mazăre şi puse pîinea pe masă.

— Tu, Andreika, ai muncit cel mai mult. Iată o bucăţică de pîine. Singura-singurică ce mi-a mai rămas. Mănînc-o, fiule.

Andreika, un flăcău blond, serios, dădu din cap.

— Dar Valia a mîncat ?

— De la tine mă duc la ea.

— Atunci du-i ei pîinea. E totuşi fată. Are nevoie de supraalimentare. Noi ne-om lipsi de pîine

După ce îl certă pe Andreika, Varvara Semeonovna merse pe lotul unde munceau Valia şi Petea. Ei tocmai făcuseră un popas şi stăteau de vorbă.

Tinerii se aşezară la cină. Varvara Semeonovna îi împinse Valiei pîinea.

— Tu eşti fată, ai nevoie de supraalimentare, repetă ea cuvintele lui Andreika, rîzînd singură. Mănîncă, fetiţo, mazăre cu pîine.

— Dar pentru Petea este ? întrebă Valia, cercetînd bucata de pîine.

— Nu, fetiţo, nu s-a adus pîine pentru brigadă. Bucata aceasta o purtăm şi eu, şi Vera prin cîmp, şi toată lumea o refuză. Andreika Popov ţi-a trimis-o ţie. Petea o să se lipsească de pîine. Uite cîtă grăsime a avut timp să pună pe el !

— Nu, lasă să mănînce Petea, şi Valia dădu pîinea la o parte.

Petea îşi ieşi din sărite.

— Nici nu mă gîndesc ! Oricum ar fi eu sînt bărbat, şi împinse pîinea spre Valia.

Astfel, cu hohote de rîs şi făcînd tot felul de năzbîtii, ei împingeau pîinea dintr-o parte într-alta pînă ce Varvara Semeonovna, supărîndu-se, le-o luă de-a binelea.

Varvara Semeonovna se întoarse în tabără şi, rîzînd, îi povesti Verei despre eşecul suferit. Vera

privi această întîmplare cu seriozitate. Ea puse la uscat faimosul codru de pîine, pe care îl boteză „raritate de muzeu" şi îl păstră vreme îndelungată ca pe o amintire despre tovărăşia de pe pămîntul înţelenit.

4

Belîi se purta foarte urît cu Petea.

Îşi storcea creierii, născocind poreclele cele mai jignitoare.

În timpul liber, Petea trebuia să spele podelele vagoanelor. Pe Valia, Petea şi Seoma, Belîi îi înjura pentru ritmul de muncă, spunîndu-le vorbe grele; le reţinea din combustibil; iar cînd descoperea vreo deficienţă la tractorul sau la plugul lor, turba de mînie. Sub pretextul că nu dorm îndeajuns, le interzise tinerilor să se mai adune serile.

Către sfîrşitul lui iunie ploile se porniră din nou. Într-una din zilele cele mai urîte, Belîi îi dădu lui Petea calul şi-i porunci să plece la sediul central după pîine şi tutun.

Petea se împotrivi să încalece armăsarul, spunînd că-i nărăvaş, şi rugă să-i dea un camion.

— Ia te uită ce mai boier! se răsti Belîi.

Atunci Petea săltă în şa, dar cam la vreo douăzeci de kilometri de tabără calul se sperie pesemne de ceva şi sări în lături. Petea se rostogoli la pămînt, iar calul o luă la sănătoasa. Petea se ţinu după el cît putu, dar animalul pieri în ceaţă. Petea mai stete o clipă pe gînduri, scuipă şi o porni pe jos. Cernoziomul muiat se lipea de cizme, pe care drumeţul era într-una nevoit să le curețe, ca să poată înainta.

Lui Petea i se părea că-i atîrnă ghiulele de picioare. Se opintea din răsputeri la fiecare pas.

Ploaia îi făcuse salopeta ciuciulete, pantalonii uzi îi stînjeneau mişcările. Cu sufletul la gură, gîfîind, Petea înainta totuşi cu îndîrjire pe ţeliniş, dar deseori pierdea drumul şi se pomenea, după o jumătate de oră, că a ajuns tot în locul de unde pornise.

Bezna se aşternu deodată, iar Petea rătăcindu-se ajunse la sediu abia noaptea tîrziu. Se aşeză pe o buturugă găsită în drum, îşi descălţă cizmele, vărsă apa din ele, îşi stoarse salopeta şi se îndreptă către centrul medical.

— Ah ! făcu Zina, cînd îl văzu intrînd pe uşă.

Petea era livid. După ce îl culcară, Zina împreună cu Olga îi făcură o frecţie cu alcool şi îi dădură să bea ceai fierbinte.

Dimineaţa, Petea primi pîinea, cumpără mahorcă, iar la amiază se întoarse la brigadă. Tinerii prînzeau. Petea, văzînd pe masă o grămadă de felii de pîine, înţelese totul. El înmînă Verei pîinea şi tutunul.

Fumătorii se minunară : în brigadă se adusese tutun cu nemiluita.

— Ei, cum ai călătorit ? îl întrebă Belîi cu surîsul pe buze.

Petea abia se putu stăpîni să nu-l scuipe în ochi, în ochii lui obraznici.

Batjocura nu se opri doar la atît. Patru zile mai tîrziu, Belîi întruni brigada.

— Ce înseamnă asta, neisprăviţilor ? Cît o să ne mai facem de ruşine ?

Valia i-o reteză lui Belîi.

— Ai gură spurcată, Iakov. Nu vreau să te mai ascult. Şi plecă.

— Intelectualilor ! răcni Belîi. Va să zică, o să rămînem într-una codaşi ? În vreme ce Vanka Hrebtov şi jigăritul ăla de Kuzmici depăşesc planul şi adună bani grei, eu o să crăp de foame din pricina voastră, mucoşilor ?

După ce Belîi își vărsă tot năduful, Petea declară că el, Valia și Seoma nu vor ara altfel, chiar de-ar fi să crape de foame.

— Stahanovistule ! se înfurie Belîi. Entuziastule ! Ce vorbești ? Ia te uită ce mucoși s-au găsit să mă învețe pe mine !

— Cum poftești, Iakov, dar în ce ne privește noi tot așa o s-o ținem.

CAPITOLUL XIII

1

Petea se simțea împovărat de gîndul că nu se înțelegea cu șeful brigăzii. Ce-i rămînea de făcut ? Cum să se comporte ? Numai Lena îi putea da un sfat. Dar deși se duse de cîteva ori în brigada lui Krovlev, Petea totuși nu putu da de ea.

Fetele din brigada lui Krovlev chicoteau în urmă-i cînd îl vedeau plecînd, abătut, spre casă.

Într-o seară Petea merse din nou la Afonea și nu mai recunoscu tabăra, căci doar cu cîteva zile înainte nu arătase mai frumos decît o ladă de gunoi.

Belîi, cu toate apucăturile lui urîte, cînd era vorba despre ordine, apoi el personal o respecta cu cea mai mare străşnicie. În ceea ce-l privea, era foarte grijuliu cu fiecare lucru al său, se necăjea pentru cea mai neînsemnată pată de pe pantaloni, își curăța cizmele de cîte două ori pe zi și turba de mînie dacă cineva îi scăpa scrum de țigară pe costum.

Nu pierdea nimic din vedere în legătură cu ordinea și curățenia gospodăriei.

Deprins cu orînduiala propriei sale tabere, Petea nu înţelegea de ce Lena este atît de nepăsătoare faţă de condiţiile în care trăiesc oamenii din brigada ei.

Şi, deodată, o asemenea transformare miraculoasă!

Pe lîngă Petea trecu un băiat cu un bidon de lapte.

— Cum de-aţi avut timp ?

— Nu pricep ! făcu acesta nedumerit.

— Păi, tabăra e de nerecunoscut.

— Sîntem în întrecere cu brigada lui Hrebtov. Avem contract.

— Ce contract ?

Flăcăul arătă spre panoul cu anunţuri. Petea citi contractul de întrecere socialistă.

Mergînd spre casă, se întreba în sinea lui : „De ce la noi contractele de întrecere socialistă se încheie numai între brigăzi, sovhozuri sau uzine ? N-ar fi bună, oare, o asemenea întrecere şi între om şi om ? De pildă, chiar la noi în brigadă... un astfel de contract între un om şi altul ?"

Trecu rîul şi ajunse acasă.

Gîndul ce-i trecuse prin minte nu-l lăsă multă vreme să adoarmă.

„Comunismul... despre el vorbesc şi scriu toţi... Dar ce anume vrea să zică asta ? Oamenii nu vor duce lipsă de nimic, vor munci mai puţin. Foarte bine ! Acesta este însă numai un aspect al lucrurilor. Dar cum vor trăi între ei ? Ce reguli vor fi atunci... Şi unde va fi hotarul dintre ceea ce este «al meu» şi ceea ce este «comun» ? Dar de ce să mă pierd eu în asemenea speculaţii... Vin toate treptat-treptat, şi la vremea lor.

Bun, chibzui Petea mai departe. Dar comunismul, cu siguranţă, n-o să cadă din cer ! Dacă toată ţara tinde către el, tot către el trebuie să tindă şi fiecare

om în parte. Adică fiecare să se pregătească într-un fel pentru acele zile. Căci acolo, fără îndoială, vom ajunge şi eu, şi Valia, şi Lena, şi toţi ceilalţi. Sîntem doară cu toţii comsomolişti, adică membri ai Uniunii comuniste! Acest lucru trebuie înţeles. Atunci de ce oare viaţa noastră cea de toate zilele are atît de puţine trăsături comuniste? De ce să nu existe în brigadă o asemenea întovărăşire, încît să domnească în sînul ei un alt spirit, cu totul altul decît cel de pînă acum? Şi Petea se înflăcără pentru această idee ce-i luminase deodată mintea. Întovărăşirea!... O întovărăşire comunistă. Straşnic lucru, zău! Dar cine să fie cei ce-o vor alcătui? Fireşte nu toţi oamenii din brigadă, ci numai aceia care prin fapte se vor dovedi vrednici de idealurile comunismului. De exemplu, Valia... Ea poate, într-adevăr, să facă parte dintr-o asemenea întovărăşire...

Dar eu, sînt eu oare vrednic?" se întrebă el fulgerat de această îndoială.

Prin mintea lui Petea se perindară întîmplările pe care le trăise din ziua cînd plecase pe pămînturile înţelenite.

„Desigur, am necăjit-o pe maică-mea, dar ce puteam face? Am lucrat foarte prost în primele zile ale aratului. Da, dar acum Valia şi cu mine îndeplinim planul, cugetă Petea. Îl îndeplinim... Hm! Dar l-am depăşit măcar o singură dată? Uneori sînt mojic cu Valia... Şi apoi, cum am primit-o pe maică-mea? Îmi e ruşine să-mi aduc măcar aminte! Dar cu noaptea aceea de ger, cînd mult n-a lipsit ca să dau bir cu fugiţii, cum rămîne? Iată, Şurka, Vanea Hrebtov, Afonea Krovlev, de pildă... Sau Ivan Prohorovici, sau Kuzmici îngheţau şi ei şi, deşi mult mai vîrstnici decît mine, o clipă nu le-a trecut prin minte gîndul de a fugi. Adică, mai ştii? Poate s-or fi gîndit şi ei la asta, dar şi-au ascuns slăbiciunea... Pe drept cuvînt m-au poreclit pui de

găină şi lăptişor, aşa că degeaba mă supăr. Adormi gîndindu-se : Foarte bine, să hotărască ei dacă pot fi primit. Ei văd mai limpede decît mine ce e şi ce nu e drept."

2

În timpul prînzului la cîmp, Petea îi vorbi Valiei despre gîndurile ce-l frămîntaseră. Valia îl ascultă pînă la capăt şi îl privi cu luare-aminte.

— Şi de unde pînă unde ţi-au trecut toate astea prin cap ?

— Care adică — toate astea ?

— Păi, asta... cum ai spus ?

— ...întovărăşirea ?

— E oare cu putinţă ca tu singur să te fi gîndit la aşa ceva ?

— Da, uite, mi-a venit şi mie o idee. E cumva nepotrivită ?

— Da de unde, Petenka, e chiar minunată !

— Nu, zău, adevărat ?

— Da, desigur. Şi mai departe ?

— Adică ce anume ?

— Ei, cum să muncim, cum să trăim ? Chiar tu singur ai spus că altfel. Dar cum ? Bineînţeles că va trebui să le facem toate foarte bine.

— Asta în primul rînd...

— ...şi să ne ajutăm unul pe altul, căci, slavă domnului, ocazii o să avem destule.

— Al doilea, numără Petea.

Valia tăcu un timp.

— Să mai zicem că ceea ce cîştigăm, sau măcar o parte a cîştigului să fie comun.

— De ce ?

— Ei, ca să cumpărăm cărţi, care să fie şi ele un bun comun. Dar să nu se cumpere pur şi sim-

plu cărţi de citit, ci de specialitate... Pentru ca să ne ridicăm calificarea profesională. Să putem absolvi o facultate sau un institut fără frecvenţă, aşa ca să muncim şi să învăţăm în acelaşi timp.

— Bravo ţie ! Stîrnită de Valia, fantezia lui Petea prinse aripi. Ba ceva mai mult... Să fim prieteni foarte buni. Şi să ne adunăm în fiecare zi, sau de două-trei ori pe săptămînă şi să ne spunem cum am muncit, ce am citit, la ce realizări am ajuns.

— Adevărat ! Adevărat !

În timpul muncii amîndoi născociră fel de fel de idei în stare să statornicească noile relaţii din brigadă. Aşa, de exemplu, să domnească cea mai strictă disciplină, să se facă toate cele trebuitoare fără alte îndemnuri şi reamintiri. Să se sădească meri, să se amenajeze un teren de volei.

Mai rămînea acum cel mai greu lucru : să-i înflăcăreze şi pe ceilalţi.

— Dar n-o să spună băieţii, întrebă deodată Petea, că nici chiar noi înşine nu sîntem demni de toate acestea ? Uite, de pildă, eu.

— Ei, asta-i acum !

— Dar ce, n-am şi eu destule lipsuri ?

— Ei, Petea, să ştii că dacă problema s-ar pune aşa, atunci mai bine ar fi să n-o mai punem de loc. Unde ai să găseşti omul fără un cît de mic cusur ? După cîte înţeleg eu, tocmai asta e problema : să ne descotorosim, treptat-treptat, de toate aceste cusururi mărunte.

3

Socotitoarea Annia Vasilieva, după ce o ascultă pe Valia, spuse că ideea merită întreaga luare-aminte. Seoma Volciok îşi exprima părerea că, de altfel, bine ar fi să şi încerce punerea ei în aplicare.

— Tot ne plictisim grozav. Așa, o să mai avem o distracție.

Valia se supără :

— Întovărășirea nu e serată dansantă, tovarășe Volciok. Dacă dumitale îți arde de petrecere, caut-o pe altundeva.

— Las-o încolo de treabă ! făcu Seoma, nemaiștiind cum să dea înapoi. Oi fi spus și eu o vorbă nelalocul ei și ți-a și sărit țandăra !

Tractoristul Șendrik fu de acord cu Seoma.

Petea Kurocikin, muncitor de pe remorcă, un flăcău isteț și harnic, gîndi : „Oricum, e ceva nou". Andreika Popov și Kostea Alexeev nu înțeleseră nimic din vorbele lui Petea. Valia se dovedi a fi un agitator mai elocvent. Popov și Alexeev, după ce o ascultară, spuseră despre Petea :

— Îndrugă niște vorbe de neînțeles.

Pașa, fata care lucra la transportul combustibilului, declară că ea n-are vreme de fleacuri. În schimb, bucătăreasa Vera acceptă să intre chiar de îndată în această întovărășire.

— Numai să știi, Vera, făcu severă Valia, că, dacă va trebui, o să te dai și peste cap ca hrana oamenilor să fie cum nu se poate mai bună.

— Dar ce crezi că noi două, eu cu Varvara Semeonovna, n-am făcut tot ce ne-a stat în putință și pînă acum ? făcu Vera, simțindu-se jignită.

— Ei, ca să spun drept, așa e. Hrana e bună, gustoasă, dar ar trebui să fie și mai gustoasă.

— Alimentele nu sînt de mîna întîi, spuse Vera.

— În materie de bucătărie, fantezia e totul și nu alimentele.

Vera pufni :

— Nu-i poți sătura pe oameni cu fantezie.

— Da, dar dacă știi cum să-i pregătești, și după tăiței fierți poți să-ți lingi degetele. Iată, de pildă, maică-mea...

Vera îi curmă vorba :

— Da bine, Valiuşa, las-o încolo, zău aşa. Problema asta mă interesează foarte mult.

Discuţiile tinerilor nu trecură neluate în seamă de Belîi. Acesta ţinu să afle ce au născocit cei „doi pui de găină", dar socoti înjositor să i se adreseze lui Petea. Seoma Volciok îi povesti despre întovărăşirea comunistă.

Belîi bombăni batjocoritor :

— Aha, asta cum vine ? Poate că eu n-oi fi vrednic de aşa ceva, că nu sînt şi eu comunist, ai ? Aşa ? Care va să zică, eu nu-s, dar Valka şi Petka sînt comunişti, nu ? Spune, zău, dacă nu e de rîs ?

Seoma răspunse că lui nu-i vine a rîde de loc şi se îndepărtă.

La prima adunare, Valia propuse să se procedeze la vot. Cel care va întruni majoritatea absolută va fi confirmat membru al întovărăşirii. După ce numără voturile, Annia declară că Perepiolocikin, obţinînd unanimitatea, a devenit membru al întovărăşirii. Ceilalţi avură parte şi de cîteva voturi contra.

Se hotărî să nu se aleagă nici preşedinte, şi nici secretar : oricine avea dreptul să convoace întovărăşirea, în orice moment şi pentru orice pricină. „Regulile" pe care le propuseră Petea şi Valia fură discutate cu atîta aprindere, încît Annia, cea mai în vîrstă dintre cei întruniţi, fu în repetate rînduri nevoită să facă apel la ordine.

La sfîrşit, lui Petea i se dădu sarcina să comunice organizatorului de partid şi organizatorului de Comsomol din sovhoz despre adunarea lor şi să roage să se gîndească şi ei la vreo sugestie în legătură cu întovărăşirea pe care o puseseră la cale.

Petea plecă la sediul central.

Omar îl ascultă cu atenţie.

— Spune cinstit, Perepiolocikin, cine a născocit toată treaba asta?

— Noi toţi.

— Nici nu-ţi dai seama ce tineri de ispravă sînteţi! Omar se plesni peste frunte. Şase ani încheiaţi am fost în munca comsomolistă şi, după cît se pare, nici chiar neghiob nu sînt, dar voi... Îl descusu pe Petea cum se pricepu mai bine, ca să afle amănunte cu privire la acea întovărăşire.

Şi de-abia acum înţelese Petea că iniţiativa lor nu era de loc o glumă, şi că trebuiau să se străduiască, pentru ca să n-o lase să piară ca o vorbărie deşartă, spulberată de vîntul stepei.

4

Şurka, vizitîndu-l pe Belîi, nu se întîlnea de loc cu Petea. Acesta ori ara, ori dormea după schimb. În sfîrşit se întîlniră.

Nici urmă nu mai rămăsese din vechiul Petea. În faţa lui Şurka stătea un muncitor în toată legea, cu braţele vînjoase şi cu faţa înnegrită de soare. În pantalonii de doc, cizme noi de box şi o cămaşă colorată în carouri, Petea avea o înfăţişare voinicească.

— Salut, tovarăşe preşedinte al comitetului de întreprindere, zise vesel Petea, fumînd cu un aer degajat. De mult nu te-am mai văzut.

— Şi ce te bucuri aşa, i-o reteză Şurka. Comitetul de întreprindere a dezbătut bilanţul aratului. Brigada voastră e pe ultimul loc. Mi s-a dat sarcina să vă pun la punct. Am să-i fac o praftură lui Belîi! Şi tu ai merita una, dracu să te ia. Uite ce mai mîndreţe de bărbat! Cui i-a trecut prin cap să te pună secretar al organizaţiei de Comsomol?

— Încetează, Troşkin, se încruntă Petea. Nu pe noi trebuie să ne pui la punct, ci pe Belîi. El nu caută decît să-şi bată joc de oameni. Fireşte, mi-e ruşine că brigada e codaşă, dar nu cu înjurături se îndreaptă treaba. Iar el ne face zile fripte. Zău, dacă n-o să înceteze cu batjocura asta, o să-l plesnesc.

— Bine-ai face.

— N-am chef să-mi murdăresc mîinile.

— Poate c-ai vrea să vă mîngîie pe creştet ?

— Nu-ţi stă bine să-i iei apărarea, Şurka. E un ticălos. Toată lumea e de părerea asta. Petea zvîrli ţigara. Să stai de vorbă cu Belîi. E totdeauna furios... O fi avînd poate vreun necaz al lui, cine ştie, şi îşi varsă năduful pe noi. Nu se poartă bine cu colectivul. De ce nu înţelege că munca la ţeliniş este sfîntă ? Pe maică-mea, care i-a spus într-o zi să nu mai înjure în faţa fetelor, a înjurat-o de mamă... Ea a vrut să se plîngă lui Peresvetov, şi numai cu mare greutate am făcut-o să renunţe la acest gînd.

— Bine, lasă că-l scarmăn eu.

— Da, în general, ar fi timpul să vă lămuriţi cu treburile brigăzii. Omar n-a fost de mult pe la noi. Şi nici Goghi nu ne prea vizitează.

— Să ştii că o să le spun cum vorbeşti despre ei, ameninţă Şurka. Ia te uită ce avînt ţi-ai luat !

— Chiar te rog să le spui... Uite, vezi ? Ivan Prohorovici... aşa bătrîn şi bolnav cum e, şi tot a fost de cîteva ori pe la noi în brigadă. Mi-e foarte dor de el, iar el parcă înadins vine la noi cînd Valia şi cu mine sîntem la arat.

Şurka zîmbi dispreţuitor.

— „Sîntem la arat"... sună caraghios, Molociko. Ca musca la arat...

— Adevărat, e caraghios, făcu Petea, plecîndu-şi capul. Dar cu toate astea tu trebuie să ai grijă

de noi. Se spune că îţi iroseşti zilele şi nopţile în Zarecie, că premiezi brigăzile cu patefoane şi cu jocuri de tenis de masă...

— Voi n-aveţi pentru ce să fiţi premiaţi...

— Noi nu cerem şi nici n-avem dreptul să cerem. Dar tinerii se plictisesc.

— Ia mai las-o ! Lichidaţi întîi pricinile care vă fac să rămîneţi codaşi, şi după aceea să vă înfăţişaţi cu asemenea pretenţii la comitetul de întreprindere.

— Tu, Şurka, nu ştiu cum să spun, dar ai devenit cam nervos.

— Ehei, dacă ai fi tu în locul meu ! Să ajungi pretutindeni la timp şi să le faci tuturora pe plac !

— Şi totuşi ai fi putut găsi o fărîmă de timp şi pentru noi. Sîntem muncitori, tu eşti preşedintele comitetului de întreprindere. Cui să cerem ajutorul şi sfatul dacă nu ţie ? Ai putea să-i vizitezi mai rar pe Hrebtov şi pe Afonea. Ei sînt oricum fruntaşi. Nu mai pomenesc de zvonurile urîte în legătură cu pricinile care te fac să stai la ei cu săptămînile.

— Ce zvonuri ? îşi ciuli Şurka urechile.

— N-am chef să le repet. Clevetiri. Dă-le la naiba.

— Bun, se îmblînzi Şurka. Zilele acestea am să vă aduc un joc de tenis de masă şi o plasă de volei. Dar barem cu un pas mai urniţi-vă şi voi din loc. Sînt nevoit să roşesc din cauza voastră.

— Îţi dau cuvîntul meu de comsomolist că am să fac tot ce-mi stă în putinţă.

— Aşa da ! Mă duc la Belîi. La revedere, Perepiolka.

— Stai puţin. Şi Petea se fîstîci. Te duci des pe la Afonea, ce mai e cu Lena ?

— Pentru că veni vorba, tu ştii de ce bate drumurile Belîi într-acolo ? Şurka izbucni în rîs. Uite

să nu mă mişc de aici dacă nu-i aşa. Îi face curte Lenkăi, m-auzi ?

— Nu se poate.

— Belîi a bătut-o la cap şi pe Zina, dar ea l-a gonit, şi atunci s-a hotărît s-o peţească pe Lena. Între altele, îi îndrugă verzi şi uscate despre tine. Chipurile, că te-ai îndrăgostit de Socineva.

— Nu-i adevărat. Uite, asta nu-i adevărat, prinse a tremura glasul lui Petea. Valia e foarte bună, la noi toţi o iubesc... Şi eu...

— Va să zică, o iubeşti ? Şi Şurka îi făcu cu ochiul lui Petea.

— O iubesc, desigur. Ca pe un prieten, o drese grabnic Petea. E cu putinţă oare ca Lena să-l fi crezut ? Tu să-i spui, Şura, m-ai înţeles ?

— Dar nu e ea omul care să-l creadă pe acest nemernic. Ei, la revedere, Perepiolocika. Şi nu te pierde cu firea. Doar tu singur ai spus că se cleveteşte şi pe socoteala mea. Scuipă pe toate vorbele astea.

Şurka plecă la Belîi, şi amîndoi stătură de vorbă îndelung, făcînd multă gălăgie.

5

În primele zece zile ale lui iulie, brigada lui Belîi depăşi planul. Privind însemnările Anniei Vasilieva, Petea nu se putu dumiri cum de se întîmplase că aşa, deodată, brigada ieşise în frunte. După căderea atîtor ploi, pămîntul umed era greu de arat, şi plugul se înfunda pînă la ramă.

Cighiriov merse puţin prin pătrate, măsură ici şi colo adîncimea arăturii, se înapoie în tabără şi nu spuse nimic.

Începură căldurile. Țelinișul se făcu tare ca piatra. Tractoarele abia puteau să tragă plugurile. Cighiriov merse din nou prin pătratele arate, băgînd ba ici, ba colo măsurătoarea în pămînt și la urmă declară că totul e în ordine.

Brigada ieși pe locul doi : locul întîi era deținut, invariabil, de Kuzmici.

Pe trei din tractoarele lui Belîi fîlfîiau în vînt steguletele roșii. Numai agregatul Valiei nu-l avea.

Petea se hotărî să lămurească pricina unui atît de neașteptat succes. Vizită împreună cu Annia atît loturile învecinate, cît și pe cele îndepărtate. Și îndată totul deveni limpede : tractoriștii din Verhnerecensk nu arau la adîncimea de douăzeci și șapte de centimetri, și nici măcar la douăzeci, ci la optsprezece și cincisprezece. Belîi își asigurase reușita manevrei sale printr-o ingenioasă născocire : tractoriștii araseră adînc numai lîngă hotarele pătratelor și pe alocuri la mijloc. Iată, așadar, cum fuseseră păcăliți Cighiriov și Annia.

Petea convocă o adunare comsomolistă. Belîi află despre ce e vorba și nu veni.

Annia declară că Belîi nu poate fi învinuit singur.

— De fapt socotitorul este un controlor al statului, făcu Annia cu asprime, îndreptîndu-și boneta. Băieți, pe mine trebuie să mă sancționați sever.

Întîi cei din Verhnerecensk tăgăduiră, apoi, strînși cu ușa, recunoscură că Belîi, vrînd cu tot dinadinsul să asigure accelerarea ritmului de muncă, le ceruse să nu are prea adînc.

Adunarea dădu o mustrare atît lui Petea, Anniei și celor trei tractoriști, cît și ajutoarelor lor și, totodată, îl însărcină pe secretarul organizației de Comsomol să comunice conducerii sovhozului cele petrecute.

CAPITOLUL XIV

I

În ziua cînd Petea plecă la sediul central, Hromcenko se întorsese din Alma-Ata, unde fusese chemat de urgență. El veni de-a dreptul la Peresvetov.

— Ce e cu dumneata? Parcă ai fi supărat?

— Mai curînd tulburat, răspunse Hromcenko, frămîntîndu-și neastîmpărat țigara între degete.

Peresvetov ridică întrebător din sprîncene.

— Este vorba de o hotărîre a Comitetului Central. Am aflat de ea ieri la Alma-Ata. Sînt recomandat ca secretar al comitetului regional din Abșansk.

— Deja? Păcat, mare păcat, Nikolai Titovici. Noi doi ne-am înțeles în muncă. Îmi pare rău, dar te felicit. Tonul lui Peresvetov era cum nu se poate mai cald. Să nu uiți să ne pomenești și pe noi în „rugăciunile dumitale".

— N-o să vă uit. La drept vorbind, recunoscu din toată inima Hromcenko, crezusem că o să rămîn aici mai multă vreme. Mai întîi, munca asta m-a pasionat, și apoi, am fost necontenit în rîndurile maselor.

— Dar la mine cine va fi desemnat ca organizator de partid?

— Am vorbit despre aceasta la Comitetul Central. L-am propus candidat pe Omar...

— Îl vom susține cu dragă inimă. Un flăcău cam arțăgos, dar cu cap. Mă gîndesc, însă, dacă nu cumva e prea tînăr.

— Păi, el doar tot cu tinerii o să aibă de-a face. Aici ei sînt cei mai importanți.

— Ai vorbit cu cei de la comitetul raional despre Omar?

— Încă nu. Dar e puțin probabil ca Skrîjneak și membrii biroului să aibă ceva împotrivă.

— Pe cine să recomandăm ca secretar al organizației de Comsomol în locul lui Omar?

— Poate pe Ceacivadze?

— Nu cred că va primi. Mă gîndeam la Perepiolocikin.

— N-am ce spune, alegerea mi se pare întemeiată. Și Hromcenko își frecă fruntea, adunîndu-și gîndurile. Aș vrea să-ți mai spun ceva.

Peresvetov își schimbă atitudinea. Privirea lui concentrată alunecă peste chipul lui Hromcenko și, înțelegînd că discuția nu va fi prea plăcută, zise brusc:

— Știu ce te preocupă. Dar te rog să mă crezi că mie nu-mi arde de loc de certuri. Nu-l înțeleg pe Stepan Trofimovici și nu știu ce vrea de la mine.

— Dar dumneata, Kiril Ilici, știi ce vrei de la Skrîjneak?

— Știu. Să nu facă pe tutorele. Pentru ce mi-a trimis un împuternicit? De ce n-are încredere în mine? Întreabă-l. Am să-ți spun deschis, Nikolai Titovici, dacă n-am să mă înțeleg cu el, am să cer să fiu trimis la un alt sovhoz, fie cel mai prost și mai îndepărtat. Numai să n-am de-a face cu Skrîjneak.

— Ei, cum așa, încercă Hromcenko să-l potolească. Întîi și-ntîi, nimeni n-o să te lase să pleci de aici, iar apoi, Kiril Ilici, trebuie găsită într-un fel o cale de împăcare și de înțelegere.

— Să ne împăcăm! repetă iritat Peresvetov. La sovhoz s-au strîns oamenii, cum s-ar zice, cîte un braț din fiecare pădure. Dar la naiba, căci de nimeni nu te poți atinge, fiecare cu amorul lui propriu... Împacă-te cu ăsta, acomodează-te cu ălălalt, ăluia nu-i spune nici măcar dă-te mai încolo. Aici fiecare se socotește stăpîn și învestit cu cine știe

ce înaltă misiune. Iată, a venit o mucoasă, medic de ieri, de alaltăieri, și eu i-am cărat geamantanele... Altfel nici nu se putea, că doar și ea este, la drept vorbind, stăpînă!

Hromcenko nu se mai putu stăpîni și izbucni în rîs.

— Dumitale îți vine să rîzi, dar eu trebuie să lucrez și să mai am și grijă de mucoșii ăștia veniți aici, așa că numai de haz nu-mi arde.

— Bine, liniștește-te, spuse Hromcenko punînd mîna pe umărul lui Peresvetov. Of, s-o ia dracu de treabă; aici te poți sminti, nu alta... Te înțeleg, Kiril Ilici, căci și eu de mii de ori am dat din colț în colț în cazuri asemănătoare! Îți vorbeam așa doar cu gîndul să te liniștesc...

— Mulțumesc, bombăni Peresvetov. Întîi să se liniștească tovarășul Skrîjneak, și pe urmă m-oi liniști și eu.

— Păi, nici el nu se zbate doar pentru propriul său interes, ripostă Hromcenko.

— Bine, meștere înduplecător, strecură, blajin, printre dinți Peresvetov. O să încercăm.

— Nu, zău, trebuie să vă împăcați. Ce aveți de împărțit?...

2

Înainte de ședința biroului comitetului raional, la care trebuia să se rezolve problema numirii noului secretar al organizației de bază a sovhozului „Zapadnîi", la Skrîjneak veniră Hromcenko și Omar.

În vagonul în care își avea sediul comitetul raional fumul era atît de gros, de-l puteai tăia cu cuțitul, iar în camera de primire, aceeași forfotă.

Oamenii intrau la Skrîjneak fără nici o ordine, iar el, instalat greoi într-un fotoliu beteag, în

vreme ce discuta cu cei ce-l vizitau mai vorbea și la telefon, și totodată semna maldărul de hîrtii, îngrămădite cît muntele pe biroul său.

La comitetul raional se și aflase despre hotărîrea Comitetului Central cu privire la Hromcenko. Ajutorul lui Skrîjneak se apropie de cîteva ori de Hromcenko și-i spuse că putea să intre la Stepan Trofimovici fără să-și aștepte rîndul, dar Hromcenko refuză.

— Omar și cu mine cu ce sîntem, oare, mai buni decît ceilalți?

Trecuse o jumătate de ceas, iar Skrîjneak nu izbutise încă să se descotorosească de vizitatori. Apăru din nou ajutorul și spuse că tovarășul Hromcenko este chemat la telefon din Alma-Ata.

Omar se plictisi să tot stea în camera de așteptare, îmbîcsită cu fum de țigară, și, fără să mai întrebe, intră în cabinetul lui Skrîjneak. Dar și aici mai avu de așteptat destulă vreme.

Țîrîitul telefoanelor nu înceta o clipă. Responsabilul cu aprovizionarea trimisese ciment pentru construcția silozului de cereale mai puțin cu o tonă și jumătate. Skrîjneak îl căută la telefon și îl dojeni pentru tărăgăneală. Un șofer — gură-cască — căzuse cu mașina în rîu și urma să fie scos de acolo.

Skrîjneak bombănea la receptor :

— Sunați la comitetul executiv ! Treaba asta nu mă privește pe mine.

Dar un minut mai tîrziu îl ruga pe Ivan Ivanovici să trimită oameni la locul accidentului.

Apoi Skrîjneak îl convocă pe Beriozkin, responsabil cu secția de organizare și instructaj, îi băgă în mîini un teanc de hîrtii și mîrîi supărat :

— Așa arată raportul unui secretar al comitetului raional la consfătuirea economică ? Unde ai învățat acest fel de exprimare de om necioplit ? Nu

ești în stare să legi două cuvinte. Du-te și scrie-l din nou.

Cînd Beriozkin, mîhnit de această mustrare, se îndepărtă, Omar zise cu un aer nevinovat:

— Mai bine ați scrie singur raportul.

— Chiar așa va trebui să și fac. De scris e simplu, dar trebuie să mă ocup și de alte probleme.

— Și cine vă împiedică?

— Învață-mă, gîfîi blajin Skrîjneak și băgă mîna în buzunar după pipă.

În cabinet năvăli președintele cooperativei muncitorești.

— Tu ce dorești?

— Eu... cu hamsiile...

— Care hamsii?

— Au trimis un butoi de hamsii, s-a spart fundul și s-a scurs saramura. Ce să fac cu ele? Mi-e teamă că or să se strice.

— Ei, și ce vrei de la mine?

— Ce dispoziții îmi dați?

Skrîjneak se întunecă.

— Dispoziție cu privire la ce?

— La hamsii.

— Vinde-le, răcni Skrîjneak.

— Tot așa mă gîndisem și eu. Dar pentru orice eventualitate, mi-am zis, hai să raportez conducerii de partid.

— Lasă-mă cu hamsiile tale!

— Acum eu, ca să zic așa, cu sufletul curat...

— Ai văzut ce lucrător? făcu Skrîjneak, în vreme ce cu mîinile tremurînde de furie își umplea pipa. Nu, Omar, în armată...

— Ei, ce rost are să vorbiți acum despre armată, Stepan Trofimovici? La urma urmelor și aici tot cu o armată aveți de-a face... Mi s-a spus să vin la dumneavoastră, începu, după o clipă de tăcere,

Omar. A venit și Hromcenko, dar a fost chemat la telefon. Se întoarce îndată.

— Iată cum e viața, Omar. Ieri îi dădeam eu sarcini tovarășului Hromcenko, mîine mi le va da el mie. Iar pe tine, băiete, te-au adus aici ca să vorbim despre promovarea ta. Sau încă n-ai aflat ?

— Ba da, dar, vorba este, credeți c-o să fac față ?

— Ție pune-ți această întrebare.

— Bine, zise Omar, după ce se gîndi. Am citit niște versuri într-o carte...

— Ei, cum sună ?

Omar recită o strofă, care se potrivea cu ceea ce i se întîmplase lui.

— Foarte bine ; cine a compus asta ?

— Tizul meu, Omar Haiam. Însă în limba farsi e mai frumos și mai exact.

— Farsi ? Ce mai e și asta ?

— Cum, nu știți ? Limba iranienilor.

— Dar ce, nu cumva o înveți ?

— Ba da, cîte puțin, iar soția mea învață limba hindi.

— Și unde ți-e soția ?

— Lucrează la telegraful din Abșansk. Va veni în curînd aici... căci sîntem amîndoi, ca să zic așa, în întrecere.

— Și ce naiba o să facă cu acest hindi ?

— Vrea să urmeze Institutul de limbi orientale, cursul fără frecvență.

— Nu mai spune ! Și Skrîjneak dădu din cap. Secretar cu propaganda ar trebui să-mi fii, dacă ești atît de învățat.

— Să stau și eu ca Sizov, în calitate de împuternicit pe lîngă vreun sovhoz ? Scutiți-mă !

Intră și Hromcenko.

— Cînd începe ședința biroului? întrebă Hromcenko pe Skrîjneak.

— Peste o jumătate de oră. Omar, roagă-l pe tovarășul Peresvetov să vină la ședința biroului.

3

— Aș fi dorit, Stepan Trofimovici, pentru ultima dată să vorbesc cu dumneata despre Peresvetov, zise Hromcenko, cînd ușa se închise în urma lui Omar.

— Despre ce să vorbim? Skrîjneak își scoase pipa din gură.

— Vezi, am observat și eu, iar tovarășii chiar și spun că în relațiile dumitale cu el lucrurile nu merg prea bine...

— Chiar și spun?

Hromcenko îl întrerupse pe Skrîjneak.

— Am să-ți vorbesc deschis. Peresvetov este un om cu o mare experiență gospodărească. În afară de aceasta a venit aici fără să-l silească cineva. Aș dori ca dumneata să înțelegi că oameni ca Peresvetov merită să-i cauți cu lumînarea.

— Care va să zică, oameni ca de-alde noi nu merită să fie căutați? întrebă Stepan Trofimovici, cu mînie.

— În discuția dintre noi ambiția nu are nici un rost, zise rece Hromcenko.

— Va să zică, să-i trec cu vederea orice ar face?

— Nimic din ce face Peresvetov nu este împotriva intereselor partidului, obiectă Hromcenko.

— Eu îți spun că o să fugă de aici, tovarășe Hromcenko, și să-ți aduci aminte de vorba asta.

— Nu pot crede că Peresvetov e în stare de așa ceva, iar dacă dumneata ai o asemenea părere, atunci cu atît mai mult trebuie să fii mai calm cu el. Dacă Peresvetov o să declare la Comitetul Central că nu s-a putut împăca cu dumneata, nu el, ci dumneata vei avea de pierdut. Îmi face impresia, tovarășe Skrîjneak, că ții cu tot dinadinsul să-i faci zile amare.

— Nu e nici o ceartă între noi, ci doar o chestiune de principii.

— Așa ceva nu înțeleg nici în ruptul capului.

— Peresvetov nu suferă să i se facă vreo observație în legătură cu lipsurile din sovhozul său.

— Le bagă de seamă și singur, dar nu toate pot fi remediate deodată, tovarășe Skrîjneak. Că nu toate depind de el, știi și dumneata foarte bine. Peresvetov procedează just, nelăsîndu-te să te amesteci în toate lucrurile mărunte. Nici un director n-ar suporta așa ceva. Iar dumneata îl ațîți parcă într-adins. Pentru ce l-ai numit pe Sizov împuternicit la sovhozul lui? Oare tovarășul Sizov n-are treabă la comitetul raional? Crezi că Peresvetov nu se poate lipsi de el? Doar nu este de un an în partid, a condus, după cum foarte bine știi, un întreg trust de sovhozuri.

Skrîjneak tăcea. Nici el singur nu înțelegea de ce-l apuca furia de îndată ce sta de vorbă cu Peresvetov. Skrîjneak simțea nevoia să-l necăjească, să-i înfrîngă semeția, deși nici el nu ar fi putut tăgădui priceperea practică a directorului sovhozului „Zapadnîi". Și la urma urmelor poate că acum faptul acesta era cel mai important.

Skrîjneak mușcă pipa și spuse înăbușit:

— Am luat cunoștință.

— Și, mai ales, executarea, adăugă Hromcenko.

4

Sosit la sediul central, Petea găsi în birou numai pe Kogan. Acesta îi spuse că Ivan Prohorovici este în brigada lui Kuzmici şi că Peresvetov a fost convocat la biroul comitetului raional.

— Ştii, Perepiolocikin, o să afli noutăţi. Kogan ridică ochii obosiţi de pe situaţiile şi dările de seamă ce zăceau pe masă.

— Noutăţi ? întrebă nepăsător Petea. El era necăjit de ceea ce se întîmplase în brigadă şi se mustra fără cruţare pentru atitudinea lui de gură-cască.

— Şi încă ce noutăţi ! Tovarăşul Hromcenko a fost recomandat ca secretar al comitetului regional Abşansk. Pe Omar îl confirmă acum ca secretar al organizaţiei noastre de partid.

— Da, da. Petea tăcu un timp. Cine are să fie secretar al organizaţiei de Comsomol ?

— Am auzit de Goghi, dar nu prea văd cum o să se descurce, căci şi aşa are treburi pînă peste cap.

Petea nu zise nimic. Minutele fugeau, iar el trebuia să se întoarcă în brigadă. După ce îi scrise un bileţel lui Peresvetov cu privire la ceea ce se întîmplase în brigadă, anexînd şi procesul-verbal al adunării de Comsomol, Petea plecă.

Două ore mai tîrziu veni în birou Peresvetov, apoi, obosit, apăru Ivan Prohorovici.

Ivan Prohorovici parcurse cu ochii hîrtiile ce îi fuseseră transmise.

— Hm... Numai vă rog, Kiril Ilici, să nu trageţi concluzii pripite. Tineretul, e-e-e, uneori e cam agitat atunci cînd nu trebuie. Este cu neputinţă ca Belîi să fi săvîrşit o asemenea... crimă.

— Perepiolocikin nu este omul care să învinuiască pe cineva pe nedrept, zise Peresvetov. Chiar

dacă el nu-l prea are la stomac, adăugă Peresvetov, scărpinîndu-şi bărbia. Va trebui să mergem acolo, Ivan Prohorovici. Nu e glumă.

5

Maşina cu dublă tracţiune, în care se aflau Peresvetov, Ivan Prohorovici şi Omar, mergea prin stepă, stîrnind praful.

Arareori l-ar fi putut vedea cineva pe Ivan Prohorovici atît de cătrănit.

Avînd credinţa că orice iniţiativă ce făgăduieşte oamenilor îndestulare este un lucru sfînt, el se dusese la comitetul regional al Comsomolului după

o foaie de drum pentru călătoria spre pămînturile înțelenite. Dorea să primească foaia de drum anume de la comsomoliști. În ei vedea el forța în care se îmbinau materialismul cu romantismul.

Secretarul comitetului regional al Comsomolului fusese pus în mare încurcătură de cererea acestui bătrîn cam ciudat... După ce îl rugă să aștepte, secretarul ieși în camera învecinată, telefonă la comitetul regional de partid și întrebă ce e de făcut. Ivan Prohorovici are șaizeci de ani, și oare nu se va face de rîs comitetul regional al Comsomolului cînd Smetankin o să prezinte foaia de drum pentru pămînturile înțelenite?

Secretarul comitetului regional spuse că foaia de drum trebuia să-i fie înmînată negreșit și că ei se

vor strădui să-i dea lui Ivan Prohorovici o muncă corespunzătoare și cu vîrsta, și cu experiența sa.

După ce primi foaia de drum, Ivan Prohorovici spuse, bîlbîindu-se, că el pleacă la țeliniș cu inima curată și cu toată încrederea în această măreață inițiativă, și mai îndrugă o grămadă de cuvinte bombastice, cu care îl dădu gata pe tînărul secretar.

Acum Ivan Prohorovici se ducea să descurce ceva destul de urît. El era indignat împotriva lui Peresvetov și a lui Omar, care vorbeau despre niște fleacuri, uitînd parcă de gravitatea cazului pe care vor trebui să-l cerceteze.

6

Comisia verifică adîncimea arăturii pe pătratele pe care lucraseră cei din Verhnerecensk. Verificarea se făcu temeinic. Peresvetov sosi în tabără obosit și furios.

Acolo îl aștepta Skrîjneak. Acesta venise întîmplător la Belîi, aflase că în brigadă se află o comisie din sovhoz și se hotărîse să se intereseze despre ce e vorba.

Peresvetov dădu bună ziua secretarului comitetului raional și, posomorît, își aprinse o țigară.

Belîi intră și se așeză pe o bancă în fața directorului. Ghicise pricina pentru care fusese chemată conducerea și se pregătise de bătălie.

— Ei, Iakov, începu Peresvetov, cu ce poți să te lauzi ?

— Cu recolta, de pildă.

— Nici măcar cu recolta nu te poți lăuda, deoarece e mai slabă decît în alte brigăzi, zise Omar. Ia loc, Perepiolocikin, ce stai în picioare ca o prăjină înfiptă în pămînt ?

— Dar totuşi... îngăimă Belîi.

— Şi cu arătura, e-e, ai să te lauzi ? mîrîi Ivan Prohorovici mînios. E ruşinos, tinere. Vai, vai ! Ţi s-a încredinţat o brigadă, pe dumneata s-au bizuit tovarăşii mai vîrstnici, ai ştiut că ţelinişul este, e-e, o cauză nobilă în cel mai înalt înţeles al cuvîntului. Atunci de ce să înşeli în felul acesta ?

— Am inspectat toate loturile brigăzii, spuse Peresvetov. Este inadmisibil modul în care au lucrat cei din Verhnerecensk.

— De ce-ai făcut asta ? Poţi să ne explici ? De indignare, chipul bronzat al lui Omar devenise alb ca varul.

— Am arat cum ne-am priceput, mormăi Belîi.

— Pe vremuri te pricepeai altfel, remarcă Peresvetov. Ai obţinut o decoraţie. Ce s-a întîmplat cu tine ?

— Ar fi interesant de aflat, tovarăşe Peresvetov, interveni Skrîjneak în conversaţie, cum a reuşit el să-i înşele şi pe socotitor, şi pe agronom ? E clar, Belîi este de vină... Dar aceşti papă-lapte ce au păzit ? E un fel de liberalism în sovhoz !

— Nu poţi lua seama la toate, răspunse Omar. Belîi nu lucrează doar de un an. Şi iată că i-a tras pe toţi pe sfoară. Ce are de căutat aici liberalismul, Stepan Trofimovici ?

— Asta se numeşte a judeca pripit, tovarăşe Aimanov, bombăni Skrîjneak. Calculatorului şi agronomului le-aş face o praftură ca să mă ţină minte, iar în ceea ce-l priveşte pe secretarul organizaţiei de Comsomol cred că n-ar strica să i se dea o sancţiune exemplară.

— I s-a şi dat o mustrare, spuse Omar.

— Şi bine s-a făcut, zise cu vocea scăzută Petea. Dar eu lucrez toată ziua, şi atunci cum pot să-i urmăresc pe ceilalţi ?

— Destul, încheie autoritar Peresvetov discuţia. Ei, Belîi, ia spune ce s-a întîmplat cu tine ?

— Am gonit după ritm cu orice preţ, făcu abătut Belîi.

— Dar ia spune, cine va plăti pentru acest „ritm" ? întrebă Peresvetov, examinînd cu o exagerată luare-aminte cutia de chibrituri. Doar trebuie arat din nou. Cine va ara din nou ?

— Eu, spuse posac Belîi. Ce să fac, puneţi-mă pe tractor, voi compensa paguba.

— Te-or fi tras poate tractoriştii pe sfoară ? îl întrebă Peresvetov.

— Nu, de ce să dau vina pe ei, recunoscu cinstit Belîi. Eu i-am tras pe ei pe sfoară.

— Mulţumim pentru sinceritate. Tot e bine, mormăi Peresvetov. Aşa... Va să zică, vrei să lucrezi pe tractor ? Bine, fă o cerere.

— Asta o fac îndată, răspunse fără nici o codire Belîi, bucurîndu-se că a scăpat atît de uşor. Tot răul era spre bine : îl vor scoate de la şefia brigăzii, îi vor da un tractor. Iar el numai de atît are nevoie.

Belîi se întoarse în vagonul său.

7

— Ce să facem cu el ? întrebă Omar.

— Trebuie scos de la conducerea brigăzii şi dat afară, zise posac Peresvetov.

Ivan Prohorovici se arătă de acord. După un răstimp de tăcere, Skrîjneak începu cu un ton calm :

— Hotărîrea nu e justă, tovarăşe Peresvetov. Se ştie de mult că Belîi are o comportare urîtă. Dar tu ţi-ai dat osteneala de a sta de vorbă cu el măcar o dată, aşa, de la om la om ?

Atunci interveni Ivan Prohorovici :

— Oare directorul are destulă vreme ca să-i lămurească fiecăruia în parte ce e bine şi ce e rău ? Ce, Belîi n-a ştiut că procedează rău ? Şi ce preţ

are ușuratica-i destăinuire ? Dacă-i încredințăm un tractor, dăm nu numai un exemplu prost, dar și dovada unei inadmisibile slăbiciuni.

Peresvetov era furios că unul din Verhnerecensk, pentru care el avea o îndoită răspundere, săvîrșise o fărădelege. Ce-or să spună ceilalți dacă Belîi nu va fi sancționat ? E cît se poate de limpede : „Directorul îi acoperă pe ai săi, dar nu-i prea cruță pe ceilalți".

Peresvetov declară că el n-are timp să dădăcească pe fiecare din cei ce au venit aici. Skrîjneak îi aminti atunci lui Peresvetov propriile sale cuvinte despre grija cu care trebuie înconjurați desțelenitorii. Peresvetov răspunse că el are grijă de colectiv în totalitatea lui, dar nu are nici timp, nici putere ca să-și bată capul cu fiecare în parte, și în zile atît de încordate, cînd el trebuie să răspundă pentru întregul sovhoz. Skrîjneak spuse că, prin comportarea sa dictatorială, Peresvetov îi face pe oameni să nu mai aibă inițiativă nici în gîndire, și nici în munca lor.

Părea că cearta nu va avea sfîrșit.

Varvara Semeonovna îi ascultă vreme îndelungată. Cînd aceștia obosiră, ea își puse pe masă mîinile-i cioturoase și, cu o mare tristețe în ochi, le vorbi astfel :

— V-am ascultat și pe unul, și pe celălalt, și rușine mi-a fost pentru amîndoi. Ce să învețe tineretul dintr-o astfel de discuție ? Firele albe v-au năpădit tîmplele și ar trebui să vă fie nu știu cum ! De mă pedepsești sau de mă ierți, eu tot am să-ți spun că nu-ți stă bine, Kiril Ilici, să vînturi toporul. Pe unul să-l alungi, celuilalt să-i dai o mustrare... Dumneata, Stepan Trofimovici, îl învinuiești pe directorul nostru că vorbește arareori cu oamenii. Dar de ce te vedem aici doar a doua oară ? În loc să vezi bîrna din ochiul dumitale, vezi paiul din

ochiul altuia. N-aş fi vorbit aşa de faţă cu toţi dacă dumneavoastră înşivă v-ar fi fost ruşine de ei.

Peresvetov plecase capul în pămînt. Skrîjneak se foia pe bancă. Ochii lui Omar rîdeau.

Belîi se prezentă cu cererea în faţa lui Peresvetov.

— Noi am hotărît să te scoatem din conducerea brigăzii, zise Peresvetov, încruntîndu-şi sprîncenele stufoase.

Belîi tăcea.

— Şi nu-ţi vom încredinţa nici tractorul. La drept vorbind, am fi vrut să-ţi dăm o pedeapsă mai aspră, să te punem de pildă la hazna. Dar încă mai nădăjduim că ai să te îndrepţi. Peresvetov se gîndi, bătu în masă cu cartonul ţigării, apoi spuse: O să-l transferăm pe Kuzmici aici, iar tu, Belîi, vei fi muncitor pe remorcă la el. La bătrînul ăsta n-o să-ţi mai meargă cu trîndăveala, mai adăugă aspru Peresvetov.

Belîi se făcu verde de ciudă. „Să fiu în subordinea acestui moşneag? Păi ăsta o să-mi scoată şi sufletul!"

— Ce-ai de spus? îl întrebă Omar.

— Bine, mă voi strădui, făcu acesta înăbuşit, apoi rupse cererea în bucăţele, pe care le zvîrli pe jos.

— Omar, dacă n-ai nimic împotrivă, o să-l numim pe Kim Ţoi, din brigada lui Hrebtov, ca şef al primei brigăzi vestice.

— Sînt cu totul de acord, Kiril Ilici. E un băiat de ispravă.

— S-a hotărît. Peresvetov se ridică în picioare. La revedere, Stepan Trofimovici.

Omar se apropie de Petea, care şedea trist la masă, şi îl bătu prieteneşte pe umăr.

— Nu-i nimic, Perepiolocikin, calul are patru picioare şi tot se poticneşte. Tu şi cu mine sîntem

tineri și nu numai o dată o să dăm greș. Cu Kuzmici totul va merge altfel.

— Sînt bucuros că o să fie la noi, răspunse cu gîndul în altă parte Petea, încă sub impresia discuției ce de-abia se isprăvise.

Omar plecă. Peresvetov îi spuse lui Petea că vrea să-i vorbească. O porniră spre rîu.

8

Un nor stacojiu spînzura greu la marginea dinspre apus a bolții cerești, iar sub el razele sîngerînde ale soarelui în asfințit se desfăceau aidoma unui evantai. Albia rîului își ducea în tăcere apele. Se aprinseră cele dintîi stele pe cerul ce se întuneca pe nesimțite. Bezna se așternea pe pămînt. Numai către înălțimile pe care apunea soarele mai ardeau vîlvătăile trandafiriului văl al amurgului.

— Să stăm jos, zise Peresvetov, lăsîndu-se greoi pe o bancă, lîngă apă. Fumezi ?

— Arareori.

— Să fumăm, ca să nu ni se urască.

Fumul de țigară se înălță ca o panglică și rămase nemișcat în văzduhul încremenit.

— Am vrut să te întreb, Perepiolocikin, despre întovărășirea voastră. Spune-mi ce anume o caracterizează ?

Petea se gîndi înainte de a răspunde.

— Mi se pare, începu el cu glasul scăzut, că la noi nu este nimic nou. Relațiile dintre oameni sînt totul, Kiril Ilici. Regulile de viață sînt foarte simple. Le cunoaștem de foarte multă vreme. Dar aceste reguli ale vieții adesea nu se respectă...

Peresvetov aruncă țigara în rîu. Luminița se stinse în apă.

— Dumneata vorbește, vorbește, că eu te ascult.

— Cred, continuă cu aceeaşi voce scăzută Petea, că dacă în relaţiile noastre cu alţii am respecta aceste reguli, dacă le-am respecta dintr-o datorie de conştiinţă, mai precis, sincer, din toată inima, numai atunci ne-am apropia foarte mult de ţelul nostru. Uite, asemenea relaţii am vrea noi să vedem în întovărăşirea noastră. Ar fi oarecum mai simplu şi mai uşor de muncit şi de trăit, Kiril Ilici. Oamenii au început să înţeleagă rostul adevărat al lucrurilor. Nu chiar toţi, desigur, adăugă grăbit Petea. Dar totuşi între oameni s-au şi statornicit alte relaţii.

Peresvetov tăcu un timp.

Stelele sclipeau tot mai strălucitor. Lumina lor se răsfrîngea pe luciul apei în pete inegale. Undeva, nu departe, orizontul se lumină o clipă, de parcă s-ar fi aprins un reflector. Era o maşină întîrziată ce se apropia. Din cînd în cînd plescăia vreun peştişor şi foşnea stuful de lîngă mal. Se vedea o palidă scînteiere în tabăra brigăzii şi abia de se desluşeau discuţiile de lîngă foc.

— Am vorbit despre dumneata cu Hromcenko şi cu Omar, Perepiolocikin, începu Peresvetov. Zilele acestea am fost în Zarecie şi am stat de vorbă tot despre dumneata cu Hrebtov, cu Krovlev şi cu comsomoliştii din brigăzile lor. Discuţia aceasta a survenit întîmplător. Noi am vrut să-l recomandăm pe Goghi Ceacivadze ca secretar al organizaţiei de Comsomol. Dar e puţin probabil ca el să poată face faţă obligaţiilor sale tehnice şi sarcinilor pe care le va avea ca secretar al organizaţiei de Comsomol. Şi nu numai atît. Goghi este un inginer foarte bun...

— Şi un băiat minunat, zise cu înflăcărare Petea, fără să înţeleagă tîlcul acestei discuţii.

— De acord. Dar viaţa întreagă, gîndurile toate şi le-a închinat tehnicii. Acesta este omul.

— E drept, încuviinţă Petea. Dar cu cine l-am putea înlocui? Ascultaţi-mă, ce ar fi s-o numiţi pe Lena Skîrjneak?

— Alegerea ar fi nepotrivită pentru multe motive, obiectă Peresvetov. Este o fată pricepută, dar greu îmi vine să cred că ea ar putea face faţă, cu forţele şi posibilităţile ei, unui colectiv comsomolist atît de mare ca al nostru. De altfel, mă şi îndoiesc că ar accepta, ca să nu mai pomenim şi de faptul că tatăl ei este secretarul comitetului raional de partid, ceea ce, fireşte, ar crea anumite complicaţii. Dumneata trebuie să înţelegi.

Tăcut, Petea dădu din cap.

— Acum, începu din nou Peresvetov după un răstimp, cînd toate încep să intre în matca lor, cel mai important lucru din munca noastră este grija pentru tineret, pentru nevoile şi educaţia lui. Gîndeşte-te ce oameni diferiţi sînt la noi, cîte caractere deosebite şi cîte greutăţi avem de întîmpinat. Pămîntul înţelenit nu este un rai, cei ce au sosit aici, departe de a fi îngeri, sînt doar simpli oameni cu nevoile şi deprinderile lor... Mai există şi unii de teapa lui Belîi, care vor să scoată castanele din foc cu mîinile altora. Lopeţile şi chirpiciul le provoacă dispreţul. Să facă cărămizi din chirpici, să frămînte zi de zi cu picioarele această masă scîrboasă? La dracu! Un băiat care a visat să fie tractorist a devenit muncitor pe remorcă... De ce el şi nu Vaska? Ce merite au Hrebtov şi Krovlev de au fost făcuţi şefi de brigadă? Şi iat-o pe Lena Skrîjneac, au făcut-o socotitoare!... Munca nu este foarte grea, plimbă-te pe cîmp şi vîră centimetrul în brazdă... E limpede: este fiica secretarului comitetului raional, nu e ca noi! Dar saltelele şi cuverturile unde sînt? Şi de ce în fiecare zi se mănîncă doar mazăre şi tăiţei? Unde sînt carnea, laptele, untul? N-are decît să înghită directorul ciorba asta, făcută din varză care a putrezit înainte de a

fi pusă în cazan! Cineva strigă că viața fără dans nu e viață, dar nimănui nu i-ar trece prin minte să îngrădească o bucată de stepă și s-o transforme în parchet de dans. Pe unii îi chinuie urîtul: oriîncotro ai privi, stepă și iar stepă, fără o tufă! Unii sînt în panică: iată că este nevoie nu numai să desțelenească straturile vechi de veacuri, dar să și lupte împotriva naturii, care, cum foarte bine știi și dumneata, nu ne răsfață de loc. Peresvetov mai scoase o țigară și continuă cu aceeași înflăcărare: Nu oricine, Perepiolocikin, are destulă forță ca să iasă biruitor din acest... cum să-ți spun... din acest conflict dintre om și stihia naturii. Desigur, e puțin probabil ca istoria să condamne pe cei care, dintr-o slăbiciune a caracterului, s-au pierdut cu firea și nu au putut îndura lipsurile. Alții le îndură cu dîrzenie. Ei sînt cei care au construit Komsomolskul, care au tăiat drumuri prin taiga și au luptat neînfricați în război. Și tocmai ei sînt sprijinul nostru... Ceilalți sînt materialul din care trebuie să facem oameni adevărați.

Petea îl asculta pe Peresvetov, uitînd de toate. Omul de care se cam temea și pe care îl condamnase adesea pentru asprimea sa, uneori inutilă, i se înfățișa acum în cu totul altă lumină.

— Va veni ziua, Perepiolocikin, continuă Peresvetov, cînd și acest cazan atît de fierbinte, de clocotitor se va răci. Contradicțiile care se ivesc își vor pierde ascuțimea. Oamenii tineri, de felul dumitale, care vor înfrunta vrăjmășia atîtor și atîtor nevoi, vor sta cu picioarele bine înfipte în pămînt. Nici un fel de furtuni, nici un fel de greutăți nu-i vor clinti din loc. Și abia atunci va începe viața de toate zilele despre care ți-am vorbit. De altfel, acesta nu este cuvîntul potrivit. La noi nu sînt și nici nu pot fi zile ca toate zilele, dumneata înțelegi aceasta tot atît de bine ca și mine. În fiecare zi se întîmplă în mod obligatoriu ceva

sărbătoresc la toți cei ce trăiesc pe pămîntul nostru. Ba încep a lucra noi uzine, ba intră în funcțiune centrale electrice, ba colhozurile obțin rezultate remarcabile... Și așa zi de zi. Eu vorbesc despre timpul cînd se va stinge clocotul patimilor, pe care noi le-am trăit și le mai trăim aici. Viața va intra pe făgașul ei. Tineretul va avea nevoie de un conducător cu o structură sufletească deosebită.

Peresvetov tăcu un timp.

— Eu, Omar, Hrebtov și toți comsomoliștii cu care am stat de vorbă vedem un asemenea conducător în dumneata.

Secera lunii cu marginile tăioase, ca și cum ar fi fost ascuțite cu ceva, se ivi deasupra stepei plutind pe cer și ridicîndu-se tot mai sus. Luminița din tabără se stinsese, și ecoul de glasuri nu mai răzbătea pînă aici. Păsările de zi adormiseră, și peștii nu mai tulburau molcoma curgere a rîului. Dormea, pămîntul, ațipiseră și oamenii. O ușoară adiere de vînt încrețea puțin suprafața apei, ca într-o șăgalnică atingere. Undeva măcăi o rață sălbatică și după o clipă amuți.

Petea își auzea bătăile inimii. Nu știa ce să-i răspundă lui Peresvetov.

— Ce-ai de spus? curmă Peresvetov îndelunga tăcere.

— Nu știu.

— Ești foarte iubit, Perepiolocikin, iar în glasul lui Peresvetov era atîta căldură, încît lui Petea nu-i venea să-și creadă urechilor.

— Iubit, repetă el mașinal. Și de ce?

— Pentru că n-ai făcut absolut nimic ca să-ți cîștigi o asemenea dragoste. Dar orice pas de-al dumitale, orice cuvînt i-au făcut pe oameni să te iubească tot mai mult.

— Am să mă gîndesc, Kiril Ilici, răspunse Petea. Am să mă sfătuiesc cu mama și cu Valia. Și încă cu Kuzmici și cu Ivan Prohorovici.

— Pot să-ţi prezic răspunsul lor.

— Sînt de acord, mormăi Petea. Dar dacă se poate, lucrul acesta să se întîmple după ce vom termina de arat. Vreau totuşi să învăţ să lucrez bine. Iar pînă la toamnă, lasă să fie Goghi secretar al organizaţiei de Comsomol.

Peresvetov se învoi cu o aplecare a capului.

Din apă se înălţau aburi. Curînd totul în jur fu învăluit în ceaţă. Secera luminoasă a lunii plutea deasupra stepei, în vreme ce stelele îşi urmau drumul lor nesfîrşit.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL I

1

Colhozurile situate în sudul raionului Cernorecensk ceruseră, încă din primăvară, comitetului regional Abșansk să fie comasate într-un sovhoz. Ele aveau aproape optzeci de mii de hectare de pămînt, iar mîna de lucru era totdeauna neîndestulătoare.

Astfel a apărut pe teritoriul raionului cel de-al treisprezecelea sovhoz, denumit „Iujnîi" [1], iar Peresvetov a primit douăzeci și opt de mii de hectare din pămînturile fostelor colhozuri, ce se mărgineau cu terenurile sale.

Lui Peresvetov i se mai repartizară încă treizeci de tractoare, cîteva cisterne de benzină și cincisprezece camioane. Fură alcătuite șase noi brigăzi : trei pe malul răsăritean și trei pe malul apusean al rîului.

Toată lumea avea acum și mai mult de lucru.

Se construiau case de locuit și clădiri pentru birouri. Printre corturi și vagoane apărură căsuțe compuse fiecare din cîte două locuințe. Jumătate din casa prefabricată de la marginea așezării i s-a dat Zinei pentru spital. S-au pus temeliile căminelor, administrației, clubului și magazinului alimentar.

---

[1] „Sudic" (n. t.).

Agafia Vasilievna se mută la cantină şi primi ajutoare. Nu mai era bucătăreasă, ci responsabila cantinei.

Peresvetov locuia şi muncea ca şi înainte în cort, unde de dimineaţa pînă seara nu se stingea vuietul furnicarului de oameni.

Şi Şurka avea multă bătaie de cap.

În sovhoz soseau oameni noi. Trebuia să-i încartiruiască pe noii-veniţi, să-i împatră pe brigăzi, să ţină adunări, să-i îmboldească pe leneşi şi să alerge în zece locuri o dată.

Şi cine să aibă grijă să-i distreze pe tineri în orele libere ? Caravane cinematografice, colţuri roşii, parcul proiectat în centrul gospodăriei...

Băieţii nu vor să cureţe locul pentru terenul de fotbal, n-au chef să sape gropile pentru pomi, fug de intendentul care-i obligă să cureţe toaletele. Dar cineva trebuie totuşi să facă şi treaba asta !

Şurka se băga în toate : el le striga trîndavilor că în sovhoz nu există nici un unchi care să muncească pentru ei, că de asemenea nu există altcineva care să construiască, să cureţe toaletele, să facă ordine în corturi şi vagoane, şi pe leneşi îi scotea de guler la muncă.

La aceasta se mai adăugau treburile personale, destul de încurcate şi ele.

Şurka gonea ca un nebun pe motocicletă, dormea pe apucate, se trăgea la faţă de griji, blestemîndu-se uneori că se zbătuse atît ca să fie în conducerea sovhozului. Dar această situaţie îi măgulea amorul propriu. El nu-şi mai închipuia cum ar fi putut să rămîntă doar şofer sau tractorist simplu.

2

Kim Ţoi, om gospodar şi chibzuit, hotărîse : dacă e vorba să trăim în stepă, atunci trebuie să ne statornicim cu adevărat aici. Şi îşi puse în gînd să construiască o tabără solidă pentru brigadă.

Proskudin îi refuză materialele de construcţie. Kim se duse la Peresvetov. Acesta se gîndi: „De ce să nu încercăm?" Şi încuviinţă să se dea brigăzii tot ce se cuvenea pentru construcţia taberei.

Casa se înălţa repede. Rămăsese numai să se aştearnă pardoseala, să se pună geamurile, să se clădească sobele. Kim plecă la sediul central după materialele de construcţie ce-i lipseau. Acolo i se înmînă o telegramă în care scria că tatăl său e pe moarte. Peresvetov îl învoi să plece acasă.

Plecînd, Kim dău locţiitorului său Sennov dispoziţia de a isprăvi cît se poate de repede cu tot ce nu era încă pus la punct. Sennov făgădui că la întoarcerea lui Kim se va face inaugurarea noii case, dar nu se ţinu de cuvînt. Pentru Sennov, ca şi pentru fiecare şef de brigadă, aratul era lucrul cel mai însemnat. El nu voia să rămînă în urma lui Hrebtov, Krovlev şi Kuzmici. Ocupat cu aratul, Sennov neglijă construcţia.

Către sfîrşitul lui iunie ploile se abătură din nou asupra Cernorecenskului. Plouă vreo şase zile în şir. Tinerii îi declarară într-o bună zi lui Sennov că ei nu vor ieşi la muncă nici cînd ploile vor înceta dacă n-or să li se dea... fructe!

Sennov, un flăcău zdravăn, dar moale şi domol, se duse la Peresvetov. Acesta clătină neîncrezător din cap.

— De unde fructe la ţeliniş? Şi încă în iunie! Cred că asta tu ai născocit-o, Sennov!

Îl chemă pe Şurka şi-l rugă să cerceteze la faţa locului să vadă despre ce este vorba.

Corespondentul ziarului central, venit în ajun la sovhoz, plecă şi el cu Şurka.

În drum spre brigadă, Sennov se plîngea de băieţii crescuţi în fustele mamei, care n-au decît un singur gînd: s-o şteargă cît mai repede de pe pămînturile înţelenite.

Scîncelile lui îl plictisiră pe Şurka ; răsuflă bucuros cînd apăru în depărtare casa încă neterminată a taberei, ce abia se desluşea în întuneric.

La intrare, un bec electric zvîrlea palida-i lumină în pridvor, smulgînd din beznă o pată luminoasă brăzdată de ploaie.

Şurka, Sennov şi corespondentul intrară într-o cameră mare, cu fereastra acoperită cu pînză de sac. Pe paturile comune de lemn şedeau tolăniţi tineri de diferite vîrste, naţionalităţi şi profesii. Unii dormeau, iar alţii se învredniceau chiar să citească, cinchiţi pe jos.

Acoperişul aducea mai degrabă cu o sită decît cu un adăpost deasupra capetelor. De duşumea nici pomeneală. Picioarele se înfundau pînă la gleznă în stratul de noroi şi nisip.

Văzîndu-l pe preşedintele comitetului de întreprindere, pe Sennov şi pe un necunoscut, un flăcău deşirat, cu chip de oriental, îmbrăcat într-o haină de sport zise :

— Tovarăşi, Sennov ne-a onorat cu vizita dumisale.

— Ei, ei, mai încet, bombăni Sennov. Ia te uită !

— Dar cine se ascunde în spatele dumitale, tovarăşe Sennov ?

— Preşedintele comitetului de întreprindere, Troşkin, parcă nu-l ştiţi ! Las'c-o să vă arate el !

— Ah, preşedintele comitetului de întreprindere ! făcu flăcăul deşirat.

Fata care şedea alături de el cîntă cu o voce sonoră :

Şura Troşkin, îndrăgitul,
Ne e oaspe azi, iubitul.

În cîntecul alcătuit pe loc se strecura o aluzie străvezie la faptul că Şurka nu mai vizitase de mult brigada.

Șurka se fîstîci. Indignarea ce-l răscolise în drum spre brigadă i se stinse îndată. Ieșind de după spatele foarte lat al lui Sennov, Șurka spuse blajin :

— Salut !

Ah, salut, și salutare,
Urarea asta folos n-are !

cîntă aceeași fată.

Toți rîseră.

Corespondentul tăcea. Era un om în vîrstă, îmbrăcat într-o scurtă de piele cu fermoar și cu pantaloni de catifea dungată, stropiți cu noroi. Șurka se căzni să zîmbească.

— Bine mai cînți ! făcu el. Ar trebui să intri la operă.

— Natașa este actriță, spuse cu voce de bas cineva dintr-un ungher. A cîntat doi ani la Teatrul de Operă din Omsk.

— Nu mai spune ! se miră Șurka. Uite ce-i, haideți, copii, să ne întoarcem la oile noastre.

— Chiar, că bine zici, bombăni Sennov.

— V-ați hotărît într-adevăr să trîndăviți ? i se adresă Șurka lunganului.

— Auziți, tovarăși ? Un activist sindical, care este obligat să susțină protestul noilor-veniți, întreabă dacă am luat lucrurile în serios.

— La dracu ! se înfurie Șurka. Haide, spuneți fățiș ce vreți și de ce refuzați să munciți ? Ia uitați-vă la ei, li s-a făcut poftă de fructe ! Nu cumva ați vrea să vă aducem banane din insula Ceylon ? Uite, am să vă spun ceva : cînd am să plec în cursă lungă am să mă abat dinadins din drum ca să fac o escală în Ceylon, de unde o să vă aduc o corabie plină cu de toate.

— Fructe se găsesc și în insulele Hawai, bîzîi basul din ungher.

— Asta e mult mai departe, observă Natașa, fosta cîntăreață, acum socotitoare în brigadă.

— Da, e drept, cam depărtișor, întări lunganul.

— Dacă n-o să puneți capăt trîndăvelii, o să suferiți urmările, făcu Șurka mînios. Unde sînt secretarul comitetului de Comsomol și oroganizatorul de grupă sindicală ?

Toți tăceau.

— Vă întreb unde sînt Marusia Sidorocikina și Vasili Rjanov ?

— „Marusia s-a otrăvit, au dus-o la spital !" [1] răspunse cîntînd Natașa și adăugă cu seriozitate : Nu glumesc, într-adevăr e la spital. Iar Vasea a plecat la sediul central cu o plîngere împotriva lui Sennov. Te-ai încrucișat cu el pe drum, tovarășe președinte al comitetului de întreprindere.

— Și cine o înlocuiește pe Marusia ?

— Eu, răspunse întunecat un flăcău de vreo douăzeci de ani, îmbrăcat cu o cămașă pestriță, cadrilată.

— Ei, Grigori, cel dintîi care se va alege cu o praftură vei fi tu ! Sennov fuma, rezemat de peretele de lîngă ușă.

— Fie, făcu posomorît flăcăul, înlăturînd cu un gest de deznădejde smocul de păr ce-i cădea peste ochi. Fie și așa !

Discuția ajunse în impas, și nu se vedea nici o ieșire.

Între timp, ploaia se oprise, și apa încetă să mai curgă prin tavan, dar pe jos se adunase destulă. Se deslușea susurul unui pîrăiaș ce-și croia drum printre paturi și fugea spre ușă, tîrînd după sine mucuri de țigări, petice de hîrtie și fel de fel de gunoaie. Lîngă ușă se formase o mică băltoacă.

— Fraților, vesti cu bucurie lunganul. Acum avem și un bazin cu apă. Ne putem scălda în toată voia. Paturile pot servi drept trambulină. După cum știți, înainte de a veni la țeliniș am fost antre-

---

[1] Un vechi cîntec de mahala (n. t.).

nor la sărituri în apă. Să organizăm întrecerea, iar pe tovarăşul Troşkin îl vom ruga să ne fie arbitru. Are cineva un fluier ?

Fosta cîntăreaţă de operă, vîrîndu-şi două degete în gură, şuieră strident.

— Merge ? întrebă ea.

Înmărmuriţi, Şurka şi corespondentul îşi pironiră privirile asupra ei.

3

— Ascultaţi! spuse corespondentul, păşind înainte. Uitaţi ce este, tovarăşi, eu sînt străin aici...

— Ei, ca să vedeţi, dumnealui este străin, vesti în auzul tuturora o fată dolofană, cu o faţă rotundă şi rumenă şi cu părul lung prins într-o panglică la ceafă. Nu pricep ce caută aici dacă e străin de ţeliniş ?

Corespondentul abia se stăpîni să n-o repeadă şi zise cu sînge rece :

— Da, străin pentru că nu sînt din administraţia sovhozului. Dar am să găsesc şi eu niscaiva treburi pe aici... Dacă n-ar fi decît să scriu cum vă comportaţi...

Atunci se iscă zarvă. Cineva strigă :

— Daţi la o parte draperia. A ieşit luna şi la lumina ei îl vom putea vedea mai bine pe tipul acesta mărunţel.

Pînza de sac fu zvîrlită jos. Luna plină, scăldată parcă de apele ploii, îşi strecură privirea prin deschizătura ferestrei.

— Foarte bine, se învoi corespondentul, examinaţi-mă.

Toţi se ridicară pe jumătate. Timp de cîteva clipe omul acesta vîrstnic înfruntă căutătura celor douăzeci şi cinci de perechi de ochi.

— V-aţi săturat privind ? întrebă el.

— Mă, da frumos mai e! încercă cineva să glumească.

Nimeni nu rîse.

— Îngăduiţi-mi, continuă corespondentul, să-l rog pe tovarăşul Sennov să ne lase singuri. Vreau să stau de vorbă numai cu voi. Corespondentul se întoarse către Sennov, care, înciudat, îşi tot sucea ţigara între degete. Lasă-ne!

Sennov ieşi.

Şurka se simţea cu totul neputincios în faţa celor douăzeci şi cinci de tineri care puseseră la cale să le joace un renghi: că era vorba de un simplu renghi, nu se îndoia nici o clipă.

Corespondentul se aşeză pe marginea patului de scînduri şi îşi aprinse o ţigară.

— Doriţi şi dumneavoastră?

Spre el se întinseră cîteva mîini. Ţigările pieriră într-o clipă.

Nataşa luă şi ea o ţigară. Se mai gîndi ce se mai gîndi şi mai luă una.

— Ce poame sînteţi, începu corespondentul, ei, ia spuneţi, despre ce e vorba?

— Ascultaţi, zise tînguitor vocea de bas. Pare-mi-se că ne-a făcut poame!

— Cine? pufni Nataşa. Cine, vă întreb? Un gazetar sosit întîmplător pe aceste meleaguri şi căruia îi lipseşte tema pentru articolul de mîine. Ah, Kolea, se adresă ea băiatului care şedea în colţ. Tu ai urmat cursurile Facultăţii de filozofie. Eşti aproape un Diogene, ei, drăcia dracului! Cum e cu putinţă să iei în serios vorbele unui om atît de puţintel la trup şi, pe deasupra, vădit lipsit de talent?

Nataşa îl zeflemisea pe corespondent, în vreme ce fuma ţigara pe care o luase chiar de la acesta. Nedeprinsă, fuma cu stîngăcie, dîndu-şi capul pe spate. Profilul ei bine conturat şi tăietura piezişă a ochilor aminteau imaginea chipurilor feminine de pe papirusurile egiptene.

— Atunci, ascultați-mă pe mine, începu politicos corespondentul. În tramvaie și troleibuze mi se spune „taică" și mi se cedează locul. Eu nu mă simt jignit. Dar nici vrăjmașii mei cei mai înverșunați nu mă pot socoti măruntel la cei o sută șaptezeci și trei de centimetri pe care îi am. Vreau să-ți spun și dumitale cîteva cuvinte, tovarășă. El se întoarse spre Natașa. Dumneata ai să ajungi departe. Pe la vreo patruzeci și cinci de ani, cînd t-ei mai îngrășa puțin, ai să izbutești, poate, să cînți în rolul Aidei.

Fosta cîntăreață pufni supărată.

— Totuși, continuă corespondentul în rîsul general, dumneata poți să-ți compromiți cariera pentru că nu ești îndeajuns de stăpînită și pe deasupra ești prea egoistă. Iată, de pildă, ai luat o țigară, deși nu știi să fumezi. Și ai mai luat și una în plus, dînd în vileag o lăcomie cu atît mai urîtă, cu cît ți-e și greață de tutun. Pe asta arunc-o, iar pe cealaltă, pusă așa țanțoș după urechea stîngă, dă-i-o tovarășului din dreapta dumitale, care înfruntă acum chinurile lui Tantal. Nu a căpătat nici o țigară și moare de dorul unei țigări străine. Dar, adevărat bărbat cum e, nu ți-a tras una peste mînă cînd mă jefuiai fără nici o rușine.

Rîseră cu toții. Natașa zvîrli țigara și începu să tușească.

— Apă!

— Nu-i apă, zise basul. Nu s-a adus apă.

— Puturoșilor, spuse Șurka printre dinți. Le e lene să-și aducă și apă, deși fîntîna e colo, la cincisprezece pași!

— Ho! făcu fata cea grasă.

— Dați-mi o căldare, spuse Șurka, sculîndu-se.

— Ehei! spuse amenințător lunganul. Tu, Troșkin, să nu ne provoci.

— Limpede, zîmbi Șurka. Tot din pricina fructelor. Dar voi, mucoșilor, nu sînteți în stare nici mă-

car să ştergeţi urmele. Sub paturi zac ascunse fructe uscate.

Vorbele acestea îi uluiră pe toţi.

— Preşedintele comitetului nostru de întreprindere este un om clarvăzător. E vrednic să-i fie ucenic lui Kio [1], şopti cu tragism fata cea grasă. De unde ştie el treaba asta, Ruben? întrebă ea, întorcîndu-se către lungan.

În vreme ce Şurka rînjea, cu toţii îşi pironiră privirile asupră-i.

Acela care vorbea cu glas de bas ieşi din ungher. Era un băieţandru uscăţiv, cu faţa pistruiată; părul roşcovan îi acoperea un început de chelie. Nu semăna de loc cu un filozof.

— Vai de voi! rîse Şurka. Ascultă, Ruben, tăticu şi mămica ţi-au trimis fructe uscate din Armenia. Nu-i aşa, odorul mămichii?

— Tocmai că nu e aşa, protestă Ruben. Fructele uscate le-am adus eu însumi.

— Ruben, băiatule! făcu Nataşa, dîndu-şi peste cap ochii piezişi. Ne-ai trădat!

Fostul antrenor şi actualul muncitor pe remorcă clipea din ochi, fîstîcit.

Fata cea grasă spuse cu dispreţ:

— V-am spus, doar, nu e om de nădejde. Ruben s-a trădat definitiv şi nu numai pe sine. Acum acest scriitor o să ne facă de rîs în toată lumea. Niciodată nu am avut încredere în cei care urmează facultăţile de ştiinţe umanistice.

— N-am studiat la o facultate umanistică, răspunse supărat Ruben.

— ...numai cei ce au studiat ştiinţele exacte, continuă fata, numai ei sînt în stare să-şi ţină gura.

— Ia ascultă, Şurocika, cum de-ai dibuit-o? întrebă cu glas piţigăiat o fată subţirică, legată la cap

---

[1] Un renumit prestidigitator în circul sovietic (n. r.).

cu o basma colorată. Lada cu fructe uscate e ascunsă doar sub pat.

— Uite, colo, o felie de măr uscat, o vedeţi ? Pluteşte pe lacul în care Ruben voia să se scalde.

Cu toţii îşi întoarseră privirea spre băltoaca de lîngă uşă. Fata subţirică se dădu jos de pe paturile comune şi cercetă cu exagerată luare-aminte felia de măr.

— Eu am scăpat-o cînd am pregătit compotul, zise ea, căindu-se. Of, fetelor ! Cum ne-am dat de gol ! Cum ne-am dat de gol !

Plăpîndul Kolea îi dădu Nataşei un ghiont în coastă.

— Dă încoace ţigara.

Nataşa scoase ţigara de după ureche şi i-o dete filozofului. Acesta trase cu sete fumul în piept.

Pîrăiaşul, care spălase o parte din gunoaie, se prelinsese spre uşă, şi acum podeaua, sau mai bine zis ceea ce o înlocuia se înfăţişa vederii în toată goliciunea. Şi cîte nu zăceau pe locul de trecere dintre paturi !

— Voi cum aţi hotărît, să staţi la adăpostul murdăriei tot anul sau numai vremelnic ? se adresă Şurka flăcăului cu smocul de păr pe frunte.

Acesta arătă supărat cu capul înspre fata uscăţivă.

— Ea e astăzi de serviciu.

Fata roşi.

— Aici oricît ai curăţa, tot se adună gunoiul peste zi.

— Ia spune, şi acasă tot aşa judecai ? Sau muncea pentru tine femeia de serviciu ? întrebă Şurka.

— Ce femeie de serviciu ! Doar eu şi cu maică-mea.

— Cîţi ani are maică-ta ?

— Şaizeci şi şapte.

— Poate că mătura ea duşumelele în locul tău ? n-o slăbea Şurka.

— Ei aş !

— Dar gunoiul de sub pat îl măturai în fiecare zi, sau îl strîngeai pentru vînzare ?

Fata ridică din umeri, indignată.

— Pentru mine a mai rămas o chestiune care nu e tocmai clară, zise corespondentul. În alte brigăzi, oamenii locuiesc în vagoane şi corturi. Prea plăcut nu le este nici lor, şi totuşi nu se lasă pe tînjeală.

— Şi noi am locuit în corturi şi vagoane, interveni grăbită Nataşa. Kim a plecat. Sennov ne-a spus că vagoanele şi corturile trebuie păstrate pentru noul teren şi ne-a mutat în această casă pe care a făgăduit s-o termine repede. Cît a fost vreme frumoasă ne-am simţit foarte bine aici. Chiar mai bine decît în cort. Dar apoi s-au pornit ploile. De o sută de ori i-am spus lui Sennov să pună geamurile şi să repare acoperişul. Dar nu ne-am ales decît cu promisiuni.

— A devenit pur şi simplu de nesuportat, o susţinu Ruben. Cu băieţii mai treacă-meargă, dar cu fetele... I-am rugat şi pe Goghi şi pe Omar să vină aici... Am tot aşteptat şi i-am declarat lui Sennov că n-o să lucrăm pînă cînd nu ni se vor da fructe, încheie cu tristeţe Ruben.

— A cui a fost născocirea asta ? întrebă corespondentul.

Filozoful tuşi ruşinat.

— A mea !

— Ce să mai vorbim, Kolea ! Ai dat dovadă de o logică de fier, remarcă corespondentul. Socoteala a fost, fireşte, foarte dreaptă ! Cum să lucrezi dacă nu mănînci fructe ? Cu raţionamentul ăsta îl poţi scoate din sărite pe omul cel mai liniştit.

— Chiar l-am şi scos. Pe tovarăşul Troşkin, de pildă, care pentru noi e un musafir scump la vedere.

Nu înţelegem de ce, dar mai toată vremea e în Zarecie.

— Slăbeşte-mă cu aluziile astea ! se răţoi Şurka.

— Ruben, Troşkin s-a supărat. Pesemne că se simte omul cu musca pe căciulă, chicoti fata cea grasă.

Corespondentul o întrerupse, declarînd că ideea filozofului este copilăroasă şi de o prostie nemaipomenită.

— Cum e cu putinţă să nu lucraţi numai pentru că Sennov nu şi-a ţinut făgăduiala ?

— Drept cine ne luaţi ? hîrîi vocea de bas a filozofului. Oamenii noştri sînt conştienţi, adevăraţi comsomolişti. Ştiţi doar şi singur că pe ploaie nu se poate lucra. Fiţi pe pace, am ales timpul cel mai potrivit pentru ca să facem pe nebunii.

— Şi dacă ar fi fost vreme frumoasă ? întrebă Şurka.

— Ce întrebare mai e şi asta ? făcu Nataşa. Atunci, fără îndoială, am fi muncit.

Corespondentul rîse.

— Meşteri mai sînteţi să născociţi tot felul de prostii ! N-ar fi fost însă mai cuminte să vă duceţi la sediul central, să-i spuneţi toate astea directorului, să cereţi materialele de construcţie trebuincioase şi dacă nu-i chip acum să munciţi la cîmp, atunci să nu staţi degeaba, ci, în vremea asta, să terminaţi casa ?

— Iată într-adevăr o idee ! făcu fata cea grasă. Ce spuneţi, băieţi ?

— Dar momîia noastră unde-i ? Chemaţi-o ! zise Nataşa.

— C-cum ? întrebă Şurka. De cine e vorba ?

— Ei de cine ?! De Sennov. E foarte limpede.

— Nu mai spune, izbucni furios Şurka. N-oi fi vrînd să iasă ferches la muncă, în frac şi clac ?

— Care frac și clac ? făcu Natașa, însoțindu-și vorbele cu un gest al mîinii. Ar fi bine dacă și-ar schimba cămașa măcar o dată la două săptămîni. Ei, chemați-l !

Corespondentul ieși și îl zgîlții pe Sennov, care dormea în mașină.

— Ești așteptat.

În drum spre casă, legănîndu-se, Sennov mergea plescăind prin băltoace, căscînd și scărpinîndu-se pe spate. Corespondentul îl opri o clipă.

— Uite ce e, tovarășe Sennov. Întîi de toate dumneata să nu țipi la ei. Dacă mîine va fi vreme frumoasă, oamenii vor ieși la muncă. În al doilea rînd, să-ți spun ceva care are să te necăjească...

— Ce dracu au mai născocit ? bombăni Sennov.

— Să vezi, te-au poreclit momîie...

— Cum ? De mirare, Sennov scăpă cutia cu chibrituri, iar bățul aprins, de la care se pregătea să-și aprindă țigara, îi arse degetele. Cum ați spus ? mai întrebă el, suflînd din toate puterile în degetul ars, ca să și-l răcorească.

— Nu a mea e vorba asta, ci a lor. Auzi : momîie !

Sennov se grăbi, fără să mai asculte sfîrșitul. În pridvor, sub becul în jurul căruia roiau în neștire fluturii de noapte, îl aștepta Șurka.

— Cu fantezia asta năzdrăvană, mîrîi el, ar trebui să scrii romane de aventuri. Ai inventat o istorie întreagă, momîie... Și, pentru mai multă claritate adăugă : ...pentru grădina de zarzavat.

Cînd deschise ușa și îl lăsă pe Sennov să intre în cămin, vacarmul asurzitor răzbătu pînă afară.

Zîmbind, corespondentul se urcă în mașină. Apoi ațipi legănat de șoapta monotonă a vîntului de stepă.

...Ascultînd relatarea lui Șurka despre cele întîmplate în brigada lui Kim, Peresvetov și Omar

se tăvăliră de rîs. Sennov fu chemat, i se făcu un bon pentru scînduri, geamuri şi vopsele, şi i se dădu dispoziţie să termine de urgenţă construcţia casei.

CAPITOLUL II

1

Olga îşi avea grijile ei. Cam la vreo două săptămîni după ce se mută de la haltă în stepă, primi de la Lukin o scrisoare ce-i fusese trimisă prin poştă de la „Tihi ugol".

Lukin scria că era reţinut de conducere pentru o construcţie importantă şi că îl vor lăsa să plece abia către sfîrşitul lui septembrie. Mărturisea că-i amărît de tăcerea Olgăi.

Olga îi trimise o scrisoare. Era foarte puţin probabil că acesta ar fi putut să înţeleagă ce se petrecea cu fata de care era îndrăgostit. Olga nu-i arătase lui Şurka scrisoarea lui Lukin.

Curînd însă pe capul Olgăi căzu un necaz mai mare : rămase însărcinată.

Olga îl vedea pe Şurka cînd şi cînd. Tot spunînd că are fel de fel de treburi, se întîlnea arareori cu ea, iar despre nuntă nu sufla o vorbă. Dar iată că sosi ceasul în care Olga înţelese că nu mai poate să tacă. Ori lasă copilul, ori...

Într-o seară, găsindu-l pe Şurka la administraţie, îl luă cu ea şi merseră împreună spre rîu. Şedeau pe mal, nu departe de sediul central. O adiere uşoară foşnea prin stufăriş. Căldura molcomă a soarelui în amurg mai răzbătea prin văzduh. Departe, dincolo de rîu, se tîrau tractoarele, aidoma unor întunecate gîngănii.

După ce ascultă destăinuirea Olgăi, Şurka îşi pierdu capul. Nu dorea această căsătorie şi, mai ales, copilul.

— Pur şi simplu nu ştiu ce să fac, Olia, începu el cu un aer îngîndurat. Desigur că aş putea primi de la Peresvetov, dacă l-aş ruga mult, o cameră. Dar cum să aduc vorba despre aşa ceva cînd în sovhoz nu prea sînt locuinţe? Uite, Ivan Prohorovici, de pildă... E mai tot timpul bolnav, îi e dor de nevastă, şi totuşi locuieşte într-un vagon. Dacă mi s-ar da mie o cameră, băieţii ar face o asemenea zarvă, că nici în gaură de şarpe nu m-aş mai putea ascunde. Păi sigur, cine să primească o cameră dacă nu preşedintele comitetului de întreprindere?! E doar şef, ce să mai vorbim...

— Dacă ai să le spui că aşteptăm un copil nimeni nu va crîcni, răspunse Olga cu asprime.

— Sînt destui şi cu copii mici, zise Şurka după un răstimp de tăcere. Şi ei se adăpostesc tot în cămine.

— Nu ştiu cum, dar judeci greşit, Şura. Şi Olga se posomorî. Şi aşa se aud destule vorbe. Ori îţi sînt nevastă, ori... Trebuie să punem capăt acestei situaţii, asta am avut de spus, încheie ea cu asprime.

Şurka încreţi fruntea. „Ei, ce istorie!" Se uită la Olga cu coada ochiului. Se urîţise. Îi apăruseră pete gălbui pe faţă, şi în jurul gurii, riduri. „Cum de n-am băgat de seamă pînă acum?"

— La oficiul stării civile putem merge chiar mîine, Olenka. Şi Şurka o trase pe Olga spre el. Dar un petic de hîrtie nu ne poate sluji de adăpost. Cu un zapis nu poţi să-ţi faci acoperiş şi nici să-ţi clădeşti pereţi.

— Avem sau nu acoperiş, mergem sau nu la oficiul stării civile, eu tot îţi sînt nevastă. Înţelege acest lucru, Şura, şi gîndeşte-te la situaţia mea. În

ceea ce mi s-a întîmplat nu sînt numai eu de vină... Şi nici nu văd vreun rău în toată treaba asta. Ar fi timpul să te mai cuminţeşti, adăugă ea cu glasul surd şi se desprinse de Şurka, apoi, aşezîndu-se alături, rămase pe gînduri. Poate n-ai nevoie nici de copil, nici de mine? întrebă ea. Spune adevărul, Şura.

„Să-i spun adevărul cînd e într-o asemenea stare? se gîndi Şurka. Înseamnă să-i mărturisesc că n-o iubesc. Nu, asta n-o pot face acum pentru nimic în lume!"

— Eu te înţeleg, mormăi el, dar pune-te şi tu în situaţia mea. Dacă mă iubeşti, mai ai răbdare, te rog. După ce vom caza întîi pe cei ce au absolută nevoie, voi cere şi eu o cameră pentru noi doi. Doar singură vezi cum se chinuiesc oamenii care mai au şi copii. Zina mi-a spus, de altfel ştii şi tu destul de bine, că, din pricina căldurii, multor femei le-a secat laptele. Peresvetov ne tot făgăduieşte ba că o să ne cumpere vaci, ba că o să se-nţeleagă el cu colhozurile... Dar vaci tot nu sînt. Şi copilul ne-ar putea rămîne, doamne fereşte, fără un strop de lapte...

Olga chibzuia: „Toate acestea sînt adevărate... Dar eu ce să mă fac? S-o rog poate pe Zina... Dar se îngrozi la gîndul acesta: Nu, asta niciodată!"

— ... şi cu munca de construcţie e de asemenea o pacoste, continuă Şurka. Au pus fundaţia la şaptezeci de case, pereţii s-au ridicat, dar depozitul e gol, nici un cui, nici o bucăţică de cherestea. A sosit foaia de livrare pentru treizeci de case, dar are să mai curgă apă pe gîrlă pînă cînd o să le avem... Aşa că judecă şi tu dacă e chip acum să aduc măcar vorba ca noi să trăim mai bine decît ceilalţi.

— Înţeleg, răspunse Olga, pe care blajina flecăreală a lui Şurka o liniştise. Ştii, pesemne că Zina

a ghicit că sînt însărcinată, și mi-e tare rușine!

— Dar de ce să-ți fie rușine? E doar doctoriță, așa că cu ea se poate vorbi deschis. O să te ajute.

— Cum adică să mă ajute? făcu Olga, nedumerită.

— Acum lucrul ăsta e îngăduit, răspunse Șurka, ocolindu-i privirea.

— Altele or fi făcînd așa, dar mie nici prin gînd nu-mi trece, declară cu hotărîre Olga. Se ridică în picioare. Nu, asta n-o voi îngădui.

— Ei, atunci umblă așa, haihui, cu copilul prin cămine.

— Am să umblu, și ce-i cu asta?

Șurka ședea la marginea rîpei, cu mîinile pe genunchi. Vîntul îi juca prin părul care i se decolorase, și în luminile asfințitului avea nuanțe arămii. În jur era atîta pace și liniște... De-ar fi liniște și în suflet...

— Cum vrei, răspunse el cu o voce plictisită. Numai gîndește-te bine. Cu un copil nu vei mai putea lucra, și numai cu salariul meu nu se poate face față cheltuielilor. Trebuie să-i plătesc tatii datoriile, minți el. Mi-a trimis bani pentru motocicletă și mi-i cere înapoi. Dacă aș fi fost combiner sau tractorist...

— Atunci pleacă din comitetul de întreprindere, zise cu glas tăios Olga. Încaltea, te-oi vedea mai des. Că asta nu-i viață! Și pe obraz i se prelinse o lacrimă.

— E foarte simplu: pleacă! Ca și cum de mine ar depinde, spuse Șurka.

„Sărăcuțul de el! gîndi Olga, uitîndu-se drăgăstos la Șurka. Și așa se zbate ca un nebun, și nici eu nu-i dau pace cu bocetele mele. Ei, n-o să fie primul copil, o să fie al doilea..."

— Am să mă mai gîndesc, șopti ea. Nu sînt nici eu în apele mele cînd te văd trist. Ai obosit, Șura, mai spuse ea, sărutîndu-l.

Apoi se bălăciră în vîrtejul de apă, iar Olga rîdea cristalin cînd Şurka o afunda mai adînc în apă.

În vreme ce se îmbrăca, Olga îi spuse :

— Numai Zinei, nu ! Niciodată nu-i voi destăinui ei acest lucru.

— Fii pe pace ! Asta o aranjez eu, răspunse repede Şurka. Numai ţine seamă, Olia, că eu nu te silesc. Şi alţii au copii. Le vine greu, se simt strîmtoraţi, se plîng, dar copiii cresc şi nici că le pasă de toate cîte se întîmplă. Ţine minte ce-ţi spun acum, ca nu cumva, mai tîrziu, să dai vina pe mine. Pentru că, la urma urmelor, o scoatem noi la capăt şi aşa.

— Nu, Şura, nu vreau să te chinuieşti din pricina mea.

— Vezi ! Bagă de seamă, îţi mai spun o dată, eu nu te silesc.

— Lasă, ce tot vorbeşti !

2

Logodnicii o asediau. Unii încercau să-i facă curte în modul cel mai neruşinat. De aceştia se descotorosea repede. Alţii îi cereau mîna, recurgînd la ajutorul Agafiei Vasilievna sau a altor binevoitori.

Ea îşi cam bătea joc de ei, dar uneori se întreba cu tristeţe : „Este oare cu putinţă să nu fiu în stare, să nu ştiu să iubesc ? Doar Şaken şi Goghi îmi plac. Sînt atît de atenţi şi grijulii faţă de mine. Da, îmi plac, dar atîta tot. Dar ceea ce oamenii numesc dragoste eu nu cunosc. Oare simţămîntul acesta îmi va copleşi vreodată şi mie sufletul ?"

Zina îşi dăruia belşugul de sentimente acelora ce veneau la ea după sfat şi ajutor. Infirmierele

— Olga și încă o fată, Sima — erau ajutoare cam nepricepute, iar Zina era nevoită să le dădăcească în cele mai mărunte lucruri.

Zina era foarte îngrijorată din pricina Olgăi. Aceasta rămînea uneori locului, dusă pe gînduri, cu privirea pironită în gol.

Era la acea hotărîtoare cotitură a sorții ce abate asupra oricărui muritor tot felul de întîmplări din care acesta iese fie mai călit, fie, dimpotrivă, vlăguit. Olga avea adesea dorința de a se întinde pe pămînt, ca să adoarmă și să uite de toate. În această beznă sufletească, cuprinsă de deznădejde, simțea cum îi cad mîinile, neputincioase, de-a lungul trupului, și capul i se lasă fără vlagă pe piept.

Zina n-o întreba nimic, dar îi dăruia tot mai mult din timpul ei liber, luînd-o cu ea la plimbare și prin brigăzi, ca s-o facă să fie cît mai mult printre oameni.

Nici o compătimire n-ar fi fost în stare s-o mîngîie pe Olga, atît cît o mîngîia această caldă simpatie.

3

Zina își începuse practica cu un caz de tot hazul.

La centrul medical venise un tractorist. Avea la degetul cel mare un abces, neglijat de prea multă vreme. Chiar în dimineața aceea, Zina le povestise Olgăi și Simei că, deși lucrase în sala de disecții și asistase la operațiile de la clinică, nu fusese totuși în stare să se deprindă cu rănile purulente. Cum vedea puroi, se simțea cotropită de o senzație de leșin.

Olga și Sima rîdeau. Și ca un făcut, apăruse tractoristul cu abcesul purulent. Era un băiat călit parcă din oțel.

Zina, văzînd abcesul, îl rugă pe tractorist să aştepte, le duse pe Olga şi pe Sima în sala goală a lehuzelor şi le spuse, bîlbîindu-se de emoţie :

— Fetelor, sînt pierdută. Uite cum o să facem : Eu o să deschid abcesul, iar voi să mă ţineţi. Vă spun sigur că o să mă prăbuşesc, o să vedeţi.

După ce făcu toate pregătirile necesare, Olga îi dădu Zinei bisturiul, iar ea închise ochii şi făcu o incizie. I se păru că nu este destul de adîncă. O clipă deschise ochii. Din rană curgea puroi. Zina păli, se clătină pe picioare şi se prăbuşi în braţele Simei.

Văzîndu-l pe medic căzut în nesimţire, tractoristul simţi că-i vine şi lui rău şi alunecă încet de pe scaun, de parcă l-ar fi tras cineva de picioare.

Era şi de rîs, şi de plîns ! Olga începu să alerge de la Zina la tractorist, pînă îşi reveniră amîndoi. Şi atunci se porniră asemenea hohote de rîs, încît trecătorii se opreau, ca să se uite prin ferestre : „Ce i-o fi apucat ?"

Se întîmplau uneori însă şi cazuri grave. O dată trecu pe la sediul central o maşină autobasculantă. Două fete îi făcură semn să oprească, iar şoferul le lăsă să urce în cabină. În drum începură obişnuitele glume şi foiala. Portiera se deschise, iar fata care şedea la margine căzu din maşină. Fu adusă la spital în stare foarte gravă.

Alături, în despărţitura pentru bărbaţi, era internat un muncitor de pe remorcă, din brigada lui Kuzmici. El îşi făcuse de lucru cu kerogazul, petrolul luase foc, şi flăcăul se alesese cu arsuri grave. Oricît se străduiseră Zina şi surorile să-i ascundă faptul că alături o fată era pe moarte, flăcăul simţi că ceva nu e în regulă şi îi alarmă şi pe ceilalţi bolnavi. În noaptea aceea nici Zina, nici infirmierele nu închiseră ochii.

Apoi, altă dată, seara tîrziu, Şaken dădu buzna la centrul medical. Tatăl său ieşise pe întuneric ca

să-și facă nevoile și căzuse în cerdac, fracturîndu-și maxilarul.

Centrul medical nu era prevăzut cu cele necesare pentru tratarea unui asemenea caz.

— Nu-i nimic, îi spuse Zina lui Șaken, caută-mi o sîrmă de aluminiu, mai moale. Trebuie pusă o atelă. Vin îndată.

Șaken plecă. Zina răsfoi cîteva minute manualul pe care-l avea la ea, repetînd din buze cele scrise în carte, și se duse apoi la Nurhan.

Cum casa abia fusese terminată, instalația de electricitate nu se făcuse încă. Lampa de gaz se stinse și ea, terminîndu-se petrolul. Șaken găsi o lumînare. Zina îl examină pe Nurhon la lumina jucăușă a feștilei aprinse. Șaken făcu focul în sobă și puse apă la fiert pentru sterilizarea sîrmei de aluminiu.

Zina hotărî să aplice o atelă, fixată de dinții din fund ai lui Nurhan.

Zina îndoi cu cleștele sîrma din care confecționă atela. După ce, cu toată severitatea, îi recomandă bolnavului să stea liniștit, ea plecă acasă, stoarsă de vlagă din pricina acestei operații, cu care nu era deprinsă.

Șaken o însoți, iar la despărțire îi strînse mîna cu căldură.

Nici nu se luminase bine de ziuă cînd Zina fugi la Nurhan. Acesta se sculase și se pregătea să dejuneze. În casă nu era nimeni. Șaken plecase încă din zori la Zarecie după Panar.

Zina îl certă pe bătrîn, îl culcă în pat, alergă la radiofonist, pe care îl convinse să cheme de urgență centrul raional Karaisk. Radiofonistul stabili legătura cu comitetul executiv. Cu un ton amenințător, Zina îi porunci omului de gardă să comunice la secția raională a sănătății ca să se trimită fără întîrziere un avion pentru transportarea lui Nurhan la spital.

Cînd se întoarse, Zina o găsi pe Panar la căpătîiul bolnavului. În aceeaşi zi, avionul sanitar îl luă pe Nurhan, iar două săptămîni mai tîrziu, el ieşi din spital: maxilarul se sudase.

4

Trecuseră cîteva zile. Întorcîndu-se seara tîrziu de la sediul central, Şurka trecea cu motocicleta pe lîngă casa lui Nurhan. În cerdac şedea Panar. Era o beznă de nepătruns. Doar ici, colo, cîte o lumină la ferestre.

— Panar!

Ea nu răspunse.

— De ce nu răspunzi? întrebă vesel Şurka.

După memorabila convorbire pe care o avuseseră la brigada lui Hrebtov, Şurka nu se mai arătase în faţa ochilor ei, şi de îndată ce o zărea o ocolea.

După ce-şi aşeză motocicleta lîngă zid, Şurka se urcă în cerdac.

— Ce mai face bătrînul Nurhan? întrebă el cu un viu interes.

— Mulţumesc. Destul de bine pentru vîrsta lui. Dar acum stă mai mult întins în pat.

— A avut ghinion, spuse Şurka cu simpatie. Luminiţa ţigării aprinse licărea în întuneric.

— Dacă Zina nu s-ar fi sezisat la timp, ar fi fost rău de el. Putea să facă o septicemie.

— Aşa se întîmplă în viaţă, observă Şurka. Nimeni nu ştie ce se poate întîmpla cu el, de la o zi la alta.

— Da, asta aşa e.

În depărtare, deasupra stepei scăpără un fulger ce despică o clipă bezna. Vîntul aduse mirosul ierbii uscate de soare. O pasăre de noapte lunecă

aidoma unei întunecate umbre deasupra casei, spintecînd cu vuiet văzduhul cald, încremenit. Apoi undeva răsună un bubuit.

— Vine furtuna... Avem noroc, Panar. Nu-i aşa ? Am auzit că în jur bîntuie secetă cumplită, iar noi avem parte de ploi îmbelşugate.

— Nu-mi amintesc să mai fi fost o vreme aşa bună în perioada asta, răspunse Panar cu voce scăzută.

— Am avut noroc, ce să mai vorbim ! Dacă lucrurile vor merge tot aşa, raionul nostru va da o recoltă bogată.

— Da, avem speranţă.

Norii se îngrămădeau pe cer. O adiere umedă ajunse pînă la ei. Un fulger scăpără din nou în beznă. Panar strînse înfrigurată din umeri.

— Ce mai e prin brigăzile tale ? întrebă Şurka, curmînd tăcerea.

— Totul e în ordine.

În sufletul Panarei însă nu erau de fel toate în ordine, dar ea nu-şi pierduse încă încrederea în tăria ei.

— Avem atîta de arat, că mi-e că nu isprăvim, începu din nou Şurka. Ni s-au mai dat încă douăzeci şi opt de mii de hectare.

— O să fim gata la timp, zise cu convingere Panar. Frigul începe de-abia la sfîrşitul lui septembrie... Apoi va veni iarna... care e destul de aspră la noi.

— Pînă la iarnă toate au să se schimbe aici, zise Şurka. Vom instala toţi oamenii în case, asta fără nici o îndoială. Mi-oi face poate şi eu casă. Să mă însor, ce zici ? făcu Şurka, şi dinţii îi sclipiră în întuneric. Fără o gospodină, casa numai casă nu e.

— Cere pe cineva în căsătorie. Şi vocea Panarei răsună surd. Dacă nu cumva ai şi făcut-o pînă acum.

— N-am nevoie de nimeni, răspunse Șurka și o luă de mînă.

Degetele Panarei strînseră pentru o clipă mîna lui Șurka. Fără să zîmbească și simțind cît de tare îi bate inima, ea șopti :

— Oare ?

Șurka încercă să o îmbrățișeze.

— De nimeni, zău, ăsta-i adevărul.

— Dar ce, e cumva lipsă de fete frumoase pe aici ? făcu ea, dîndu-se în lături.

— Mai întîi și-ntîi fete sînt puține, și frumoase, și urîte, și apoi tot tu ești cea mai frumoasă.

„Da, cea mai frumoasă și cea mai nefericită. Dar dacă toate cîte se spun despre el sînt adevărate ?... Sau, poate, sînt minciuni ?... De ce mă simt atrasă cu atîta putere de el ?"

Panar își regăsi cumpătul.

— Noapte bună, spuse ea.

— Noapte bună, răspunse vesel Șurka și coborî din cerdac. Cu ochii lipiți de crăpătura ușii, Panar îl însoți cu privirea. Ar fi vrut să-i strige : „Rămîi !"

Șaken venea încet spre casă. Trecu în tăcere pe lîngă Șurka și tot în tăcere intră în casă ; uitîndu-se la soră-sa, care ședea la fereastră, pierdută în gînduri, îi zise :

— E un ticălos. E mai ticălos decît un șacal.

Panar intră în camera ei fără să răspundă.

CAPITOLUL III

1

Trustul de construcție pusese fundația clădirii administrației și a caselor de locuit de la centrul raional, și cu aceasta se liniștise. De altfel, nu din rea-voință : fusese nevoit să-și transfere munci-

torii pentru construirea silozului de cereale, a uscătorului de cereale şi a depozitelor din sovhozuri.

Se adevereau acum cuvintele lui Skrîjneak, care spunea că copilul cu multe moaşe rămîne cu buricul netăiat. Sovhozurile ocupate cu lucrările lor de construcţie nu puteau ajuta centrul raional. Skrîjneak îl chemă pe inginerul-şef al trustului de construcţie, dar cum nici acesta nu-i putu spune nimic îmbucurător, îşi pierdu cu totul buna dispoziţie. De la fereastra biroului el vedea cum se construieşte în sovhozul „Zapadnîi". Acolo nu se lucra agale. „La Kiril Ilici nu poţi să-ţi faci de cap !"

Atunci îi convocă pe Peresvetov, Proskudin, Ivan Ivanovici şi, cu toată precauţia, aduse vorba despre locuinţele lucrătorilor centrului raional. Nici nu apucă bine a pomeni de acest lucru, că Peresvetov se şi împotrivi : pentru nimic în lume ! El însuşi stă în cort.

— Nimeni nu te sileşte să locuieşti în cort, remarcă Skrîjneak. Eşti făţarnic. Faci paradă !

— Poţi să crezi ce vrei !

— Ivan Ivanovici, împreună cu intendentul tău au trecut astăzi prin cămine şi vagoane. S-au descoperit opt camere libere şi două vagoane goale.

— Un control ? mîrîi Peresvetov printre dinţi.

— De altfel, împreună cu intendentul a fost şi preşedintele comitetului executiv raional, îi explică Skrîjneak cu sînge rece. Autoritate locală, tovarăşe Peresvetov. Dacă nu-l crezi pe Borisov, hai să dăm împreună o raită pe acolo.

— Atît camerele goale din cămine, cît şi vagoanele libere sînt necesare sovhozului. Către iarnă oamenii se vor întoarce din stepă şi le vor ocupa.

— Permite lucrătorilor centrului raional să locuiască acolo pînă la iarnă, Kiril Ilici, zise Ivan Ivanovici.

— Cum să nu, răspunse cu un rîs scurt Peresvetov. E ușor să-i ducem pe oameni acolo, dar mai greu, să-i scoatem. Peresvetov mesteca o țigară între dinți și, parcă înadins, zvîrlea fumul drept în fața lui Skrîjneak.

— Ascultă, Kiril Ilici, interveni Ivan Ivanovici. Doar și noi trebuie să ne aranjăm oamenii pentru iarnă. Vezi că trustul lucrează cum nu se poate mai prost. Numai să fi știut să împartă cum trebuie mîna de lucru, și ar fi avut cu ce construi și centrul raional.

— Atunci ajutați trustul să-i folosească mai bine pe constructori, zise Peresvetov. Doar nu eu am sarcina de a mă ocupa de acest lucru.

— Nimeni nu te-a rugat să faci treaba asta, continuă tot atît de blînd Ivan Ivanovici. Un singur lucru am vrea : să te mai restrîngi puțin. Se știe că ai primit bon de livrare pentru treizeci de case a cîte două apartamente fiecare. Dă-ne măcar trei case și îți vom fi recunoscători.

— Ei, de ce cauți să-l îndupleci ? se înfurie Skrîjneak. Zău așa, tovarășe Borisov, prea ești delicat cu Peresvetov.

— Hai, hai, las-o mai încet, Stepan Trofimovici, surîse Ivan Ivanovici. Delicatețea nu e un păcat. O spun deschis, pe Peresvetov eu îl respect. A reușit nu numai să deștelenească șaisprezece mii de hectare înainte de termen, netemîndu-se să mai ia încă douăzeci și opt de mii de hectare, dar să și obțină o recoltă foarte frumoasă. Și are grijă de tinerii lui... Îi înțeleg refuzul, deși eu personal n-aș fi procedat așa.

Peresvetov tăcea.

— Destulă vorbărie, făcu deodată Skrîjneak. Există o hotărîre a comitetului raional, și Peresvetov o să ne predea cele trei case.

— Asta e bună ! spuse Peresvetov. M-au însurat, și eu nu știu. Casele astea n-ai să le vezi, tovarășe Skrîjneak, chiar dacă ai să emiți nu una, ci o sută de hotărîri.

— Nu țipa așa de tare, îl opri Skrîjneak pe directorul sovhozului.

— Nu-i nimic, s-o găsi ac și de cojocul tău, i-o trînti Peresvetov, ieșindu-și din fire. N-au să se sinchisească cei de la Comitetul Central că ești membru al biroului comitetului regional. Am mai văzut eu de-alde ăștia !

— Ei, ce mai zici, tovarășe Borisov, ai? zise Skrîjneak, însoțindu-și vorbele cu un gest al mîinilor. Înainte se rățoia, și acum mă amenință.

— Sînteți deopotrivă de buni amîndoi, remarcă posac Ivan Ivanovici. Amîndoi ați merita o săpuneală zdravănă.

Sună telefonul. Skrîjneak ridică receptorul, ascultă, și i-l dădu lui Peresvetov. Baltabaeva anunța că pentru sovhozul „Zapadnîi" sosiseră treizeci de case care trebuiau preluate urgent, ca să se elibereze platforma de descărcare.

— Bine, le voi lua mîine, tovarășă Baltabaeva. Să fii sănătoasă, îți mulțumesc pentru această veste bună.

Peresvetov puse receptorul în furcă. „Of, ce ghinion, gîndi el cu ciudă. Dracu a pus-o să telefoneze tocmai acum ? !"

— Ce ți s-a trimis ? se interesă Ivan Ivanovici.

Peresvetov nu știa să mintă.

— Case, răspunse el, ascunzîndu-și zîmbetul pe sub mustață. Cele treizeci de case în discuție.

— Ați văzut ?! tresări Skrîjneak. A primit treizeci de case și uite-l cît e de zgîrcit ! E mai rău decît Pliușkin [1].

— Aceste case vor fi predate noilor-veniți în cadrul creditelor personale acordate, explică Peresvetov. Case sînt treizeci, iar cereri vreo sută și cincizeci. Ei, împarte-le dacă poți... Iar oamenii fug.

— Mulți ? se interesă Ivan Ivanovici.

— Mulți, puțini, dar vorba e că pleacă. Sosesc, se uită cum e pe aici cu locuințele, și apoi o iau înapoi cu toții spre haltă.

Se așternu o îndelungă tăcere.

— Am auzit o discuție la comitetul regional, zise Ivan Ivanovici. Specialiștii au calculat că, dacă s-ar repartiza pentru regiune o jumătate de milion de metri cubi de cherestea, n-ar trebui să mai avem nici o grijă. În acest fel nu numai că nu ne-ar fugi oamenii, dar chiar ar da buzna la noi.

— Mai e vorbă ? oftă Skrîjneak. Toată lumea dorește să trăiască sub un acoperiș și nu sub cerul liber. Ce să mă mai fac cu lucrătorii mei, nici capul nu mă mai ajută.

Skrîjneak se sculă și făcu vreo cîțiva pași prin cameră. Aerul lui trist îl mișcă pe Peresvetov.

— Ascultă, Kiril Ilici, interveni Ivan Ivanovici, înțelegînd parcă ce se petrece cu Peresvetov. Rogu-te fii om de omenie și dă-ne trei case.

— Fie, m-oi sfătui și cu ai mei și o să vă dau mîine răspunsul, că doar eu nu sînt comandant de divizie.

— Mulțumesc, Kiril Ilici ! Ivan Ivanovici strînse cu putere mîna lui Peresvetov. Mulțumesc, repetă el.

---

[1] Personaj din *Suflete moarte* de Gogol, întruchipînd tipul avarului (n. r.).

— Vreau să vizitez terenul tău din Zarecie, mai zise Skrîjneak, umplîndu-şi pipa. Ce să le transmit şefilor tăi de brigadă ?

— Am să plec şi eu într-acolo zilele astea. Primele şaisprezece mii de hectare băieţii le-au arat într-adevăr repede. Dar acum tărăgănează, şi Peresvetov tuşi nemulţumit. Trage-le o săpuneală, Stepan Trofimovici. Şi, luîndu-şi prietenos rămas bun de la cei doi, plecă.

2

Skrîjneak reuşi s-o pornească în Zarecie abia a doua zi. Ca de obicei, dimineaţa începuse cu telefoanele, apoi cu convorbirile cu directorii sosiţi la comitetul raional pentru diferite cereri şi sfaturi. Unul dintre directori îi reproşă lui Skrîjneak: „Acorzi prea mult timp sovhozurilor apropiate, Stepan Trofimovici!" Altul, plîngîndu-se că toate sovhozurile au apă şi că numai la el apa se aduce cu cisternele, întreba cînd are de gînd comitetul raional să trimită specialişti pentru operaţiile de minare, ca să se facă fîntîni. E timpul să se facă un rezervor de apă. Nu se mai poate să dea oamenilor apă clocită.

Apoi i se telefonă din Abşansk şi i se dădu de veste că o delegaţie din Republica Federală Germană soseşte în raionul Verhnerecensk. Un minut mai tîrziu, primi un telefon de la haltă: lucrările de construcţie a silozului de cereale se opriseră din pricina unor fleacuri...

Cînd Skrîjneak se îndrepta spre maşina lui, pe lîngă el trecură trei „Pobede" încărcate cu străini.

Prima se opri. Din ea coborî o femeie, ca să întrebe pesemne care e drumul.

Lui Skrîjneak îi păru cunoscută silueta femeii. O privi mai atent. Nu mai încăpea nici o îndoială : își recunoscuse nevasta.

Și totul deveni limpede pentru el. Anna lucrează ca traducător la Inturist... Va să zică, ea îi însoțește pe germani. Skrîjneak nu auzi ce-i spunea șoferul, se întrebă doar atît : „Ce e de făcut ?"

Era sfîșiat de simțăminte contradictorii. Deși o dorea, se temea totuși de întîlnirea cu nevastă-sa. O iubea și se învinuia de ușurință, un necurmat dor îl făcea să sufere, dar nu putea uita nici vorbele unui prieten, care-i spusese că Anna are o legătură.

„Trebuie să aflu dacă e adevărat... Asemenea lucruri le ghicești deodată, dintr-o privire, dintr-un cuvînt aruncat la întîmplare, cugeta Skrîjneak. Dar unde pot să vorbesc cu Anna ? Oare nemții vor rămîne mai multă vreme la noi ? S-o strig ?"

Era prea tîrziu ! Anna se urcase în mașină, „Pobeda" întorsese și o pornise spre biroul sovhozului.

Skrîjneak fugi cît îl ținură picioarele pînă la comitetul raional și îi telefonă lui Ivan Ivanovici :

— Tu nu știi cumva unde se duc nemții ?

— Chiar acum mi-a telefonat Peresvetov, s-a consultat ce e de făcut. Am hotărît să trimitem delegația la noul teren de peste rîu și apoi să-i arătăm brigăzile lui Hrebtov și Krovlev.

— Cînd vor fi în Zarecie ?

— Vor înnopta la haltă și vor pleca dimineața.

— Dar la noi se mai întorc ?

— Probabil.

— Va să zică, ai să ai prilejul să stai de vorbă cu ei ?

— Știutor în ale diplomației nu sînt, dar sper că n-am să mă fac de rușine, rîse Ivan Ivanovici.

— Ascultă, Vanea, te rog ca nu cumva, în vreo discuție, să pomenești numele meu.

— De ce ?

— Am să-ţi explic mai tîrziu. Fă asta pentru mine.

— Bine, răspunse după o scurtă tăcere Ivan Ivanovici, mirat că Skrîjneak îi spusese Vanea. Cum de mai eşti încă acasă? Parcă voiai să pleci la Zarecie!

— Da, plec chiar acum. Am să mă întorc mîine sau poimîine, strigă grăbit în receptor Skrîjneak. Va să zică, să nu uiţi ce te-am rugat.

În drum spre brigăzile de peste rîu, Skrîjneak se gîndea la înţelepciunea zicătorii care spune că munte cu munte se întîlneşte, darmite om cu om. „Să se întîmple una ca asta!... S-o întîlnească pe Anna tocmai în stepă, pe unde şi-a înţărcat dracu copiii! Pînă n-oi vorbi cu ea, Elena nu trebuie să afle că maică-sa e aici. Încă nu se ştie cum se va termina discuţia noastră... Sau poate că de fapt n-are nici un rost să ne întîlnim? La dracu, nu cumva ar trebui să mă pocăiesc, să-i cer într-un fel iertare? Dar dacă Anna e cu altul? Atunci ce mutră o să mai fac?"

Astfel, fără să fi luat vreo hotărîre, ajunse la brigada lui Hrebtov. Stînd de vorbă cu acesta, Skrîjneak îşi dădu seama deodată că vorbele şefului de brigadă pe o ureche-i intrau şi pe alta îi ieşeau. Se silea să se concentreze şi să urmărească spusele lui Hrebtov, care era preocupat de sosirea nemţilor.

— Bine, zise el şi, fără a înţelege tîlcul propriei sale vorbe, scutură distrat mîna lui Hrebtov şi plecă la brigada lui Krovlev ca să se vadă cu Lena: să-i spună că Anna e aici, sau mai bine să-i ascundă acest fapt fiică-si şi s-o îndepărteze.

Pe Lena o vedea destul de puţin: ea reuşea numai arareori să-şi viziteze tatăl. Nu pomenea niciodată de maică-sa. Dar după unele cuvinte aruncate în treacăt, Skrîjneak înţelesese că Lena nu uitase de hotărîrea ei de a pleca la Moscova.

3

Skrîjneak văzu încă de departe focul din tabăra brigăzii lui Krovlev. În apropiere erau aliniate combinele, aidoma unor monştri antediluvieni cu trompele întinse înainte. Matahalele masive ale tractoarelor păreau nişte uriaşe pete întunecate. Skrîjneak coborî din maşină, zăbovi un răstimp sub cerul presărat cu stele, ascultînd cu luare-aminte discuţia de lîngă foc.

Afonea depăna băieţilor întortocheatul fir al aventurilor lui Eruslan Lazarevici [1]. În capul ciufulit al lui Afonea se adăposteau puzderie de povestiri, unele adevărate, altele născocite. Istorisind, o pomenea mereu pe bunică-sa care, spunea el, ţinea minte nenumărate basme şi care, la drept vorbind, le ştia pe toate cîte-n lună şi-n stele. Poate că o fi existat o asemenea babă atotştiutoare în bravul neam al Krovlevilor, dar mai sigur era că Afonea născocea singur aceste basme şi invoca autoritatea acelei surse numai ca să nu capete o faimă de flecar.

În acea vară grea, cînd ba se prăbuşeau torentele de ploaie, ba se sufocau oamenii în cabinele tractoarelor, cînd pînă şi flăcăilor mai zdraveni li se sleiau şi nervii, şi puterile, Afonea ştia să-i înveselească pe tineri, să arunce la timp o vorbuliţă de haz, să povestească o întîmplare veselă.

Skrîjneak dădu bună seara tractoriştilor. Afonea îl pofti politicos în preajma focului şi-l întrebă dacă nu doreşte să îmbuce ceva. Skrîjneak refuză şi-şi umplu pipa.

— Dar unde e Elena ?

— A plecat cu Perepiolocikin, răspunse un tractorist, aruncînd în foc nişte stuf.

Afonea bombăni nemulţumit.

— S-a înnădit ! Şi ce caută aici ?

— Sînt pe mal, explică un alt tractorist, căscînd. I-am văzut mergînd spre rîu.

---

[1] Personaj din folclorul rus (n. t.).

— Aha! Skrîjneak se ridică. Am s-o caut.
Cînd Skrîjneak plecă, Afonea spuse iritat că odată și odată o să-i dea afară în pumni și-n palme pe oaspeții nepoftiți din brigada lui Kuzmici.
— Ba Belîi, ba acest Perepiolka tot umblă haihui. N-au ce căuta aici!
Tractoriștii schimbară ocheade cu înțeles.
Skrîjneak merse mult timp de-a lungul malului, pînă cînd îi văzu pe Lena și pe Petea. Zîmbind, se întoarse la foc.

4

Serioasa discuție se purta în jurul unei singure teme: Petea întreba de ce Lena se schimbase într-atît și nu voia să se mai întîlnească cu el și spunea că în general comportarea ei era foarte ciudată.
— Cum adică?
— De pildă, cînd vin la voi în brigadă, nici nu te uiți la mine.
— Prostii! Totdeauna mă gîndesc la tine ca la un prieten bun. Nu demult am stat de vorbă cu Afonea și cu băieții. Vrem să organizăm și la noi în brigadă o întovărășire comunistă. Ideea asta e minunată.
— Nu despre asta e vorba acum, spuse Petea cu tristețe.
Ședeau pe mal, iar picioarele le erau spînzurate în apa cu susurul molcom.
— Atunci spune, despre ce-ai vrut să vorbești cu mine?
— Pur și simplu așa... Mi-a fost dor de tine.
— E foarte plăcut să auzi asta, dar parcă nu-mi vine să cred. Nu dai pe la noi cu săptămînile.
— Păi eu vin aproape în fiecare seară, obiectă jignit Petea, dar tu ești ba cu Panar, ba cu Afonea.
— Și de ce te miră atîta lucru? Sînt doar prietenii mei și îi iubesc foarte mult.
— Pe amîndoi? făcu Petea cu subînțeles.

— Pe amîndoi. Lenei îi rîdeau ochii, dar Petea nu putea să vadă acest lucru.

— Nu ți se pare că în prietenia noastră nu mai sînt toate la locul lor? Ești alta, te-ai cam schimbat, Lena.

— Poate că tu te-ai schimbat, nu?

Petea nu putea mărturisi că adesea o visa ba pe Lena cu ochelarii și moțul Valiei, ba pe Valia cu cosițele Lenei.

— Nici pomeneală. În ceea ce mă privește, nu m-am schimbat de loc, răspunse el cu vocea scăzută.

— Ți-oi fi făcut și tu niscaiva prieteni... insinuă Lena cu un zîmbet șiret.

— Toată brigada mi-e prietenă, răspunse Petea, cu o neînțeleasă tulburare.

— Așa ceva e de la sine înțeles. Firește că toți cei ce lucrează cu tine îți sînt tovarăși. Asta cu atît mai mult, cu cît sînteți membri ai întovărășirii. Dar de la coleg și pînă la prieten mai este.

Petea tăcea.

— Cineva mi-a spus că ești foarte bun prieten cu Valia. O fi o fată tare interesantă de vreme ce nu-ți mai aduci de loc aminte de mine!

— Vorbești ca și cînd n-ai cunoaște-o! mormăi supărat Petea.

— Am vorbit de cîteva ori cu ea. Dar ce poți să știi despre un om dacă ai vorbit cu el așa, într-o doară... despre toate și despre nimic?

— Valia este o fată foarte bună! începu Petea, sufocîndu-se. E prietena mea! Tu îi ai pe Afonea și pe Panar, eu — pe Valia. Dă-mi voie să-mi aprind o țigară.

Lena încuviință din cap. Petea trase fumul adînc în piept.

— Și o iubești foarte mult?

— Tot așa cum îl... Toată brigada ta spune că ești îndrăgostită de Afonea, i-o trînti Petea cu vocea tremurîndă.

— De bună seamă, așa cum și tu ești îndrăgostit de Valia.

— Ea nu ştirbeşte de loc prietenia dintre noi.
— Ce anume ? Dragostea ta pentru Valia ?
— Nu. Vorbesc chiar despre persoana Valiei.
— Cine ştie ! răspunse melancolic Lena.
— Jur, şi deodată glasul lui Petea sună răguşit, îţi jur că nu e nimic între noi.
— Dar ce, spus-am eu că e ceva ? replică Lena, cu toată liniştea.
Schimba înadins mersul discuţiei, ştiind bine că Petea o plăcea foarte mult, în vreme ce ea nu avea pentru el decît un sentiment de prietenie.
— Pur şi simplu, mi s-a părut că nu degeaba o lauzi cu atîta foc pe Valia. Ei, şi chiar de-ar fi aşa, e o fată deşteaptă şi prietenoasă. E doar cam ştearsă la chip... Şi ochelarii... Nu-i stau prea bine.
— Dar e mioapă ! strigă Petea.
— Şi de ce te frămînţi în halul ăsta ? E chiar ciudat... N-am zis nimic rău despre ea. Nu te enerva. N-am nimic împotriva iubitei tale.
— Iu-iubită ? Fumul ţigării îl înecă şi Petea începu să tuşească. Ea este... iubita mea ?
— Toată lumea vorbeşte.
— Asta ţi-a îndrugat-o curtezanul tău, Belîi.
— Poate. Dar acestui curtezan i-am cîrpit o palmă chiar zilele acestea, iar Afonea i-a spus să nu mai îndrăznească să se arate pe la noi.
— Dar el ce este ? Apărătorul tău ?
— Cine ?
— Bondocul ăla de Afonea.
— Afonea e un băiat foarte drăguţ. Şi ce-i dacă nu e înalt ? Mai bine un bondoc deştept, decît un molîu neghiob.
— Ce vrei să spui ? se înfurie Petea. Cum s-ar zice Afonea e deştept, iar eu sînt molîu ? !
— Ce te face să crezi că la tine se referă comparaţia mea ? făcu Lena, ridicînd din umeri. De ce te legi de mine ? Nu, zău, dar ai devenit nesuferit. E chiar de mirare cum de te mai rabdă şi Valia asta a ta !

— A mea? Petea își ieși de-a binelea din fire. Bine, să zicem că e a mea. Dar atunci de ce-o ponegrești? S-ar putea crede că ești geloasă...

Lena rîse, sfidîndu-l.

— Să fiu geloasă pe această maimuțică? Ei, știi, Perepiolocika, că prea te crezi. Și la urma urmei mi s-a făcut lehamite. Lena se ridică în picioare. Te rog să nu mă mai plictisești niciodată cu istorii despre Valia ta. Nu mă interesează de loc, ba, la drept vorbind, îți și urez noroc în dragoste!

Lena plecă, iar Petea fumă trei țigări una după alta. „Ia te uită cum s-a sfîrșit toată prietenia!" Nu putea pricepe cu nici un preț de ce n-ar putea fi prieten și cu Valia, și cu Lena, și de ce pe Valia o cuprinde furia de îndată ce-l aude vorbindu-i despre Lena? „Complicată mai e și viața asta! Nu, Valia, totuși, este un prieten adevărat!"

Petea scuipă țigara și trecu rîul, cugetînd că poate Valia nu dormea încă și o să mai aibă vreme să stea de vorbă cu ea.

5

Focul abia mai pîlpîia, gata să se stingă; tractoriștii plecară la culcare. Skrîjneak mai zvîrli niște stuf în jăratic, iar vîlvătaia flăcării se înălță către cer.

Lena se apropie de foc. Era mulțumită: manevra ei diplomatică reușise de minune. „Acum Petea n-o să se mai arate multă vreme pe la noi în tabără, așa că Afonea n-o să mai aibă nici o pricină de supărare împotriva mea!"

Lenei îi era milă de Petea, dar dacă Afonea suferea atîta din cauza întîlnirilor lor... Nu-i nimic, Valia e într-adevăr o fată bună...

Skrîjneak își sărută fiica.

— Arăți, nu știu cum să spun, cam jigărită!

Lena se așeză lîngă foc, surîzînd din colțul buzelor.

— Da de unde, tată. Nu mă mai încap fustele.

— O duci greu, fetițo ?

— Ca și toți ceilalți. Aici e interesant, tată. Și mă simt mai voinică și mai sănătoasă ca oricînd. Într-un cuvînt, îmi e bine. Dar pe la tine, ce noutăți ?

Skrîjneak făcu un gest a lehamite.

— Tot cu treburi... Zilele trec. Îmi e dor de tine. Dacă ai veni pentru vreo trei zile la mine, Oliona. Vocea îi suna rugător. Am să vorbesc cu Peresvetov, o să te învoiască. Și iată ce este... Skrîjneak se însufleți : Am de gînd să plec la Abșansk pentru treburi. Să mergem împreună... Ne vom duce la teatru, la cinema, vrei ?

— Care Abșansk, tată ? ! În curînd începe strîngerea recoltei.

— Ei, nu începe chiar așa curînd.

— Nu, prea ar fi caraghios să plec din brigadă așa, netam-nesam. Ce explicații le-aș putea da ? Nu cumva ai vrea ca cei de aici să înceapă să gîndească rău despre mine ? Iată, ei i se îngăduie orice, fiindcă e fata secretarului comitetului raional !

Skrîjneak se încruntă.

— Te-aș hrăni la cantina comitetului regional. Desigur, te-ai săturat de mîncarea de aici, zise el nehotărît.

— Mîncarea mi-e total indiferentă. Și la noi se gătește destul de bine. Și, la drept vorbind, cu alimentele s-a mai îmbunătățit situația.

— Dar dacă am să te rog ? Ei, drăcia dracului, n-am și eu dreptul, în sfîrșit, să petrec trei zile cu fiica mea ?

— Tată, începu Lena cu căldură, o să fim împreună toată iarna. Dar acum îmi este cu neputință să plec undeva. Nu vreau să te vorbească lumea de rău. Aici nimeni nu trebuie să facă excepție, și cu atît mai puțin eu.

— Trebuie totuși să mă înțelegi.

— Îmi pare rău că tu stai singur acolo, fără nici o îngrijire. Mănînci, pesemne, cînd se nimerește ; în vagon e desigur murdărie, ca la toți bărbații...

Ea se lipi strîns de tatăl ei. Ai un aer foarte obosit, tăticule.

— Tocmai că ne-am fi odihnit împreună la Abşansk. Ţi-o fi poate dor de maică-ta ? îi scăpă deodată lui Skrîjneak.

„Mama ? Doar el singur mi-a interzis să-i vorbesc despre ea ! De ce şi-o fi amintit de mămica ?"

— Da, mărturisi Lena.

— Mama s-a înstrăinat de noi.

— Pentru mine ea n-o să fie niciodată o străină, şi cred că nici pentru tine. Am s-o găsesc eu şi am să stau de vorbă cu ea... V-aţi certat pentru că amîndoi sînteţi foarte încăpăţînaţi.

— De asta nici nu vreau să aud, Elena, zise aspru Skrîjneak. Tu nu poţi înţelege...

— Am să vă împac.

— Te-ai făcut prea deşteaptă, pe cît văd, bombăni Skrîjneak.

Lena rîse şi îl sărută.

— Bine, hai să mergem la culcare. Uite, în vagonul acela este un loc liber. Unde e şoferul ?

— În maşină. Du-te, eu o să mai rămîn un pic.

Focul se domolise de mult, iar Skrîjneak tot mai şedea încă gîrbovit şi se întreba de ce timpul nu-i putuse şterge dragostea pentru nevastă-sa. Şi îl apucă o dorinţă fierbinte să o vadă pe Anna, să stea de vorbă cu ea, să-i spună că-şi recunoaşte în multe privinţe vina.

„Poate că nici pentru ea ruptura dintre noi nu a trecut uşor ! chibzuia Skrîjneak, zvîrlind la răstimpuri stuf în foc. Şi ce e de făcut dacă ea e mai tînără decît mine şi îi plac oamenii şi distracţiile ? E oare un păcat atît de mare ? Şi, la urma urmelor, purtarea mea a fost dreaptă ? E adevărat că unii dintre prietenii ei îndrugau verzi şi uscate... Dar n-aveam decît să discut cu ei, fără să mă irit şi să mă fac obiectul unor ironii pe deplin meritate."

Şi hotărî : „Am să mă întîlnesc neapărat cu Anna... Voi avea cu ea o explicaţie."

6

Răsăritul era cuprins de văpăi. Cerul sur-cafeniu din zorii zilei se lumina treptat-treptat. O adiere răcoroasă prinse a străbate pămîntul. Lanul de grîu începu a se desluşi pe toată întinderea, cît cuprindeai cu ochiul. Grînele stăteau cu spicele grele, stropite de rouă, aplecate spre pămînt. Vîntul, după ce tulbură valurile mării aurii a holdelor, fugi mai departe.

Afonea, Skrîjneak şi Lena mergeau de-a lungul cîmpului de grîu.

— Vom strînge cîte douăzeci de chintale şi mai bine la fiecare hectar, tovarăşe Skrîjneak, se lăuda Afonea, care abia de se putea ţine după ostăşescul pas al secretarului comitetului raional.

— Nu zice hop pîn' ce n-ai sărit gardul, spuse Lena.

Ea se uită pe sub sprîncene la taică-său. Era ceva ciudat în comportarea lui. Se tot gîndea la ceva, pe cît se pare la ceva nu prea vesel, şi răspundea anapoda... „Şi de ce-o fi adus vorba despre mama ?"

Skrîjneak aproape că nu-l asculta pe Afonea. Într-un tîrziu spuse :

— Cum o să strîngeţi recolta ?

— În faze.

— Aţi vorbit despre aceasta cu Peresvetov ?

— Încă nu. Panar a spus că va pleca zilele acestea la Peresvetov, ca să se înţeleagă cu el.

— Aşa da.

Lena gîndi : „O fi avînd poate neplăceri la slujbă. Iar cît despre mama şi-a amintit de ea pentru că o mai iubeşte. De aceea se şi chinuie !"

7

După ce mîncă, Lena înşeuă calul, îşi luă rămas bun de la taică-său şi plecă într-acolo unde lucrau agregatele. Abia pieri din vedere, că în depărtare

se și arătă un nor de praf, prin care se iviră autoturismele. Oaspeții germani veneau la Afonea.

Aici hotărîse Skrîjneak să prindă un moment prielnic și să stea de vorbă cu nevastă-sa. Dar renunță pe loc la această idee.

„Să am o explicație în auzul oamenilor ? Dar dacă de fapt ea nici nu vrea să stea de vorbă cu mine ?... Nu, o să mă duc la Hrebtov. Oaspeții vor prînzi în brigada lui, și acolo se va ivi prilejul de a-i vorbi Annei între patru ochi... În cel mai rău caz, am s-o văd la centrul raional..."

Skrîjneak plecă la Hrebtov. Delegația rămase la Afonea două ore.

Cînd se întoarse din stepă, Lena văzu cîteva „Pobede" la marginea taberei, dar nu le dădu nici o atenție. În brigadă veneau autorități multe și de tot felul. După ce deșeuă calul, se apropie de Afonea, care ședea pe o bancă lîngă cantină.

— A fost delegația germană la mine, se lăudă acesta. Translatoarea lor mi-a spus între altele : „Tovarășe Krovlev, de ce n-ai scrie dumneata un articol despre modul cum valorificați pămînturile înțelenite ?" Poate că îl vom redacta, ai ? A mai făgăduit să-l transmită... la... cum îi zice... Afonea scoase un carnețel și-i răsfoi îndelung filele murdărite de ulei. Uite aici. La V.O.K.S.[1]. A zis : „Voi transmite articolul în străinătate, și acolo îl vor tipări". Mi-a lăsat și adresa ei : Moscova, Inturist, Anna Pod... ce dracu de nu pot descifra... Aha, Anna Mihailovna Podgornaia.

— Cum ? tresări Lena. Cum o cheamă ?

— Podgornaia Anna Mihailovna.

Lena sări în picioare.

— Unde-i acum ?

— Cine ?

— Podgornaia !

— Cu nemții... Dar ce e cu tine, Lena ?

Lena o zbughi în goană spre „Pobedele" ce se îndepărtau.

---

[1] Societatea pentru strîngerea legăturilor culturale cu străinătatea, din U.R.S.S. (n. t.).

— Mamă! Mamă! Opriți-vă! Opriți-i! Mamă! țipa Lena.

Mașinile se făcură nevăzute în norii de praf.

— Mamă, mamă... Lena căzu pe negară și, plîngînd cu sughițuri, repeta într-una: Mamă, mamă...

Afonea fugi după ea.

— Lenocika, ce-i cu tine, porumbița mea?

Lena hohotea surd, iar Afonea o mîngîia pe cap, netezindu-i părul.

Pe cer, norii se tîrau greoi, o pasăre se văita dincolo de rîu.

...Și Skrîjneak avusese ghinion. Mașinile cu delegația germană se opriră nu departe de vagonul în care ședea el, așteptîndu-și soția. El o văzu pe Anna chemîndu-l pe Hrebtov și spunîndu-i ceva.

Skrîjneak nici nu apucase să se dumirească despre ce era vorba, cînd mașinile se și întoarseră și plecară. Hrebtov intră cu o mutră acră în vagon.

— Auzi, drăcie! începu el mînios. I-am așteptat, ne-am pregătit, iar ei, să vedeți, și-au schimbat gîndul! Au plecat la Hijneakov.

CAPITOLUL IV

1

Peresvetov, vrînd să se odihnească, hotărî să plece sîmbăta și duminica la Hijneakov.

Sosi la „Tihi ugol" înainte de căderea serii, în ajunul zilei de odihnă. După ce-i spuse șoferului să nu gonească prea tare, Peresvetov se uită roată în jur.

De-a lungul uliței mari și pe o mulțime de ulicioare lăturalnice erau sădiți copaci, iar casele aveau garduri îngrijite. În jurul caselor erau grădinițe cu meri și vișini tineri. Caldarîmul era făcut

din cărămidă sfărîmată. Nu exista nici un vagon, nici un cort.

— Ei, bravo lui, se gîndi Peresvetov cu un sentiment de ciudă și invidie. Uite cît a construit !

Pe ulițe era o forfotă de lume. Tineretul se îmbulzea la club. Femeile se plimbau cu copilașii. Pe un teren la marginea așezării băieții jucau fotbal.

Șoferul opri mașina lîngă biroul sovhozului — o casă trainică acoperită cu țiglă, cu un pridvor vesel, unde ședeau tractoriștii și fumau, stînd la taifas cu un bătrîn într-o haină de doc. O capră umbla agale prin curte.

„Iată ce de case a clădit Hijneakov, și-a cazat oamenii, iar acum are și el dreptul să muncească în condiții omenești", îl invidie Peresvetov.

Întrebă de director. Bătrînul în haina de doc, care se dovedi a fi contabilul, zise că Matvei Ivanovici trebuie să fie acasă și se oferi să-l însoțească pe Peresvetov pînă acolo.

Mama lui Hijneakov, bătrînă și pe jumătate surdă, tricota un ciorap la bucătărie. Contabilul îi strigă mult timp în ureche pînă ce bătrîna înțelese despre ce era vorba. Aflară că Hijneakov o pornise la pescuit.

În vreme ce contabilul vorbea cu bătrîna mamă a directorului sovhozului, Peresvetov se uită prin casă.

Două camere, una în dreapta și una în stînga : dormitorul și o odaie cu un pat de campanie. În dormitor, un raft cu cărți, la căpătîiul patului, pe noptieră, un teanc de reviste noi.

„Așa trai, da ! gîndi Peresvetov. Are vreme și de citit, și de pescuit... Cum o fi reușind ?"

Hijneakov pescuia pe un lac la vreo optsprezece kilometri de sediul central. Peresvetov hotărî să plece la el.

Contabilul îl lămuri cum să ajungă pînă acolo. O jumătate de oră mai tîrziu, Peresvetov era lîngă lacul acoperit de stuf. Cu pantalonii sumeși pînă la genunchi, Hijneakov, împreună cu doi băiețași,

prindeau pește. Pe mal stătea o găleată, și alături de ea, o cutie de tinichea cu momeală.

Peresvetov îl strigă pe Hijneakov. Acesta făcu un gest prietenos de bun venit. Băieții ridicară capetele. Unul dintre ei, cu ciuful căzut pe frunte, îl privi cu luare-aminte pe Peresvetov.

— Ei, băieți, ajunge, zise Hijneakov. Căldarea e cu vîrf. Strînse undița, ieși la mal și-i dădu bună ziua lui Peresvetov. În sfîrșit, te-ai învrednicit ! Mă și gîndeam dacă nu cumva ești supărat. Poate vrei să pescuiești ?

— Nu, n-am chef. Am să fac cu plăcere o baie.

— Asta se poate. Măi băieți, Kiril Ilici ne invită să facem o baie.

Băiețelul mai mare își șterse mîinile de pantalonii de catifea dungată și dădu mîna cu Peresvetov. Celălalt flăcăiandru, un kazah, strîngea tacticos sculele de pescuit. Se vedea că n-ar fi dorit să lase pescuitul. Dar ieși din apă și dădu respectuos mîna cu Peresvetov.

— E cumva Andriușka ?

Peresvetov dădu din cap spre flăcăiandrul cel ciufulit. Acesta se dezbrăca, pregătindu-se să intre în apă.

— El e, răspunse cu un aer stingherit Hijneakov. Iar acesta e Karsîbek Tabanov, ajutorul meu, spuse mîngîind părul aspru al băiatului.

Karsîbek strîngea ochii ca un pisoi.

— A organizat aici o echipă de băieți care ne ajută. E un flăcău foarte priceput.

— Așa-a, vorbi tărăgănat Peresvetov, făcîndu-i cu ochiul lui Hijneakov. Înseamnă că nu mi-ai nesocotit sfatul !

Hijneakov surîse cu un aer mulțumit.

Andriușka se aruncă în apă și se avîntă către mijlocul lacului. Karsîbek se aruncă după el și, dînd cu stîngăcie din mîini, își ajunse din urmă prietenul.

— Andriușka a venit la tine pentru mai multă vreme ?

— Cînd se va termina vacanța, va pleca la maică-sa.

— Sau maică-sa va veni aici, așa e ? Da, bine, nu mai roși. Cum se spune, să-ți dea dumnezeu fericire, Matvei, că doar ai suferit destul. Peresvetov începu să se dezbrace agale. Of, mi-am mușcat degetele de pizmă, mărturisi el.

— Cum așa ?

— Privind gospodăria ta. Cînd ai avut timp să faci atîtea lucruri ?

— N-am construit singur. Secretarul comitetului raional de la noi este o femeie tînără, dar foarte deșteaptă. Alături de sovhozul meu mai sînt două. Ea i-a chemat pe directori și le-a spus : „Pentru ce vă trebuie trei sedii ? Construiți unul singur. Costă mai ieftin și se face mai repede..."

— Vorbă de om cu cap !

— În patru luni ai văzut cîte s-au clădit ? Magazine, cantine, un club, o baie și toate celelalte — la noi toate acestea sînt comune.

— Și trei administrații într-o singură așezare ?

— Deocamdată da. Dar gospodăria energetică am unificat-o. Cred că după un oarecare timp sovhozurile se vor uni.

— Și cît pămînt aveți în cele trei sovhozuri ?

— Peste optzeci de mii de hectare.

Peresvetov dădu din cap.

— Un colos !

— Nu chiar colos. Am auzit că în sudul Kazahstanului există sovhozuri care au cîte un milion de hectare de pămînt arabil și pășuni.

— Aici, în general, toate se măsoară cu milioanele și miliardele, observă Peresvetov, încălzindu-se la soare. Dacă se găsește fier — e cu miliardele de tone, cărbune — cu zecile de miliarde... Se dezvoltă Kazahstanul !

Peresvetov își făcu vînt și sări în apă. După ce făcu baie, ieși la mal, se îmbrăcă și-și aprinse o țigară.

— Dar unde e mașina ta, Matvei ?

— Va sosi mai pe înnoptat.

— Însemnează că te-am deranjat ?
— Nu-i nimic. Pînă în toamnă vom pescui îndeajuns. Plecăm ?
Găleata plină cu peşte fu pusă alături de şofer. Tot acolo se suiră şi băieţii, iar Peresvetov şi Hijneakov, pe locurile din spate.
— Ai arat tot ?
— Au mai rămas cinci mii de hectare.
— De ce ?
— Da de ce să gonesc ? Am timp.
— Ei, frate, ce conducere liberală aveţi voi. Pe mine pentru asemenea cuvinte tovarăşul Skrîjneak m-ar fi înghiţit cu oase cu tot. Nu, eu sînt nevoit să mă grăbesc. Ai auzit ? Mi s-au mai dat douăzeci şi opt de mii de hectare.
Hijneakov izbucni în rîs.
— Singur ai vrut-o.
— Asta aşa e. Acum m-am cam speriat. Patruzeci şi patru de mii de hectare... gîndeşte-te numai ! Dea domnul să termin cu aratul înainte de octombrie.
— Şi mie mi s-au mai adăugat cinci mii de hectare. Anul viitor am să le las pentru ogor negru.
— Bună treabă.
— Ce face Skrîjneak ?
— Ce ştii.
— Hai să facem schimb. Eu ţi-l dau pe preşedintele comitetului nostru executiv şi tu mi-l dai pe Skrîjneak.
— Poate că ai să pierzi.
— Ascultă, am tot avut intenţia să-ţi telefonez şi să te întreb... Din eşalonul meu s-a rătăcit o fată din Berezovka. Noi am căutat-o cam o lună şi jumătate. Pe urmă am aflat că ar fi la tine.
— Dă-mi voie, dă-mi voie... Care fată ?
— I-am uitat numele... Kriucikova, sau Krujkova, în fine ceva asemănător. Crezusem că a şi fugit. Apoi, după spusele cuiva, ea ar fi intrat în serviciu la tine.
Peresvetov se întoarse cu mirare spre Hijneakov.
— Dar tu însuţi i-ai dat drumul !

— Cui ?

— Păi Krujkovei, se supără Peresvetov.

— Cum puteam să-i dau drumul dacă nici n-am ştiut unde este ?

— Stai puţin... Oare n-a fost Troşkin la tine ? Peresvetov se înroşi de mînie. Doar el mi-a spus că ai fost de acord să-i dai drumul Krujkovei. A fost la tine, dacă îţi aminteşti, atunci cînd s-a surpat podul.

— Care pod ?

— Ăla de lîngă haltă.

— Acum aud pentru prima oară ! S-a surpat un pod mai jos, pe rîu. De cîte ori în timpul revărsării apelor n-am trecut peste podul ăsta ! Iar Troşkin n-a fost la mine.

— Ah, canalia ! mîrîi Peresvetov, în timp ce-n ochii umbriţi de sprîncenele stufoase i se aprinse mînia. Să ţi-o trimit pe Krujkova ?

— Pentru ce ? făcu Hijneakov cu un gest de refuz. Am fete cu duiumul. Şi pot să-ţi mai cedez un consătean. Am primit o scrisoare din Berezovka de la un inginer. Pavel Lukin. El mi-a construit un stăvilar la Krutîe Gorî. Eu am un specialist în domeniul ăsta, dar e păcat să-l pierdem pe Lukin.

— Ei, cu ăsta ai să-mi faci un serviciu ! zise Peresvetov, care încă nu se potolise. Pe noul teren problema apei este acută. Trimite-l. Am să-i dau un salariu ca lumea.

— Bine. Cînd va veni, îţi telefonez eu.

Peresvetov tăcu. Fapta lui Şurka nu-i ieşea din cap. „Ei, ce nemernic ! Bine că s-a terminat aşa cu trecerea tractoarelor ! Dar s-ar fi putut..."

Peresvetov înjură în gînd.

2

Mama lui Hijneakov, tîrşîindu-şi pîslarii pe podea, aducea mîncarea din bucătărie. Andriuşka şi Karsîbek o ajutau. Cînd terminară cina, Hijneakov şi Peresvetov ieşiră în pridvor.

Soarele apunea. Către răsărit se întinsese un nor de foc ce se stingea treptat-treptat, ca și cum un lac de aramă încinsă s-ar fi răcit în răcoarea înserării. Apoi se simți adierea rece a vîntului, iar pe drum prinseră a se învîrteji valuri de pulbere.

Lîngă pridvor se opri o mașină cu dublă tracțiune și din ea coborî o femeie înaltă, blondă, îmbrăcată într-o manta subțire de ploaie.

— Conducerea, îi șopti Hijneakov lui Peresvetov. Secretarul comitetului raional, Jeltova. Poftim, Anastasia Nikolaevna, vino și dumneata în societatea noastră bărbătească.

Jeltova se urcă în pridvor. Hijneakov i-l prezentă pe Peresvetov.

— Am auzit, am auzit de dumneata, zise Jeltova, aranjîndu-și părul ce-i încadra fața tînără, cu un nas drept și o gură bine conturată. A fost la noi președintele comitetului vostru executiv și te-a lăudat foarte mult, tovarășe Peresvetov.

— Deocamdată nu are de ce. Peresvetov se simți de îndată atras de această femeie cu o privire senină și deschisă, cu ochi mari și cenușii. Dar pe tovarășul Skrîjneak nu-l cunoști întîmplător ? El zîmbi.

— Cum să nu !

— El nu prea cred să mă laude.

— Povestea Borisov cum vă ciorovăiți amîndoi. Ei și, nici asta nu strică uneori... E totuși o variație.

— Ba mai bine lipsă de asemenea variație.

Jeltova rîse.

— Ei, cum stați cu aratul, Matvei Ivanovici ? Așteptăm raportul pentru sfîrșitul lucrărilor. De altfel, ar fi și timpul, nu ?

— O să-l primiți peste vreo trei săptămîni, răspunse cu sînge rece Hijneakov.

— Haide, las-o, nu mă mai speria ! exclamă Jeltova. Cum peste trei săptămîni ?

— Chiar așa.

Fața lui Hijneakov era, parcă, însăși întruchiparea calmului.

— Ajunge cu glumele, făcu Jeltova, străduindu-se să fie severă.

— Ia spune-mi, Anastasia Nikolaevna, ce diferență este între a termina cu aratul în trei săptămîni sau într-una singură ? Graba strică treaba. Iar dumneata vrei neapărat să termin de arat douăzeci și două de mii de hectare la un anume termen. Dar acest termen cine l-a stabilit, știi cumva ?

Jeltova ridică din umeri.

— Dacă toată lumea ar judeca așa, n-am mai isprăvi cu aratul nici pînă-n iarnă.

— Nu știu cum fac toți ceilalți, dar în ce mă privește nu pot ara decît cum se cuvine, adică bine și numai bine — asta mi-e regula. Și nădăjduiesc că pentru asta n-am să mă aleg cu vreo mustrare din partea comitetului raional !

Jeltova rămase pe gînduri și nu răspunse. Apoi începu să vorbească despre altceva.

— Sînt atît de îngrijorată... le mărturisi ea, e a doua săptămînă de cînd n-am primit nici o scrisoare de la bărbatul meu. Nici nu știu ce să mai cred.

— Unde e ? întrebă Peresvetov.

— Termină școala superioară de partid.

—... și, desigur, te va scoate de aici, cînd va căpăta o numire... surîse Hijneakov.

— Ba nu ! Eu am hotărît să studiez la universitatea țelinișului.

— Da, aici ai de la cine să înveți, remarcă Peresvetov. Ai procedat foarte inteligent sugerînd directorilor să constituie un sediu comun. În sinea lui Peresvetov o admira pe Jeltova, chipul ei însuflețit și ochii cu privirea surîzătoare.

— Va să zică, și unei femei îi poate trece uneori prin minte un lucru bun ? întrebă Jeltova.

— Păi ce, dumneata ești femeie ? glumi Peresvetov. Dumneata ești doar secretarul comitetului raional.

— Ei, să nu spui asta. Mie îmi e dor de soțul meu... Uneori mă cuprinde o asemenea tristețe, că nimic nu-mi mai e pe plac.

Sinceritatea Jeltovei îi plăcu lui Peresvetov.

— În curînd lui Matvei Ivanovici îi va sosi soția, pentru dumneata va fi mai vesel. Desigur, te-ai plictisit de societatea bărbătească!
— M-am cam plictisit, ce să spun... recunoscu Jeltova. Ce faci mîine, Matvei Ivanovici?
— Dis-de-dimineață voi vizita brigăzile, iar apoi ne vom duce cu Kiril Ilici la pescuit.
— Luați-mă și pe mine, iar seara am să vă pregătesc cina. De mult n-am mai făcut mîncare.
— De ce s-o mai pregătești? se împotrivi Hijneakov. Cinăm în stepă. Facem ciorbă pescărească, la foc, sub cerul liber.
— O, minunat! Bine, atunci nu uitați să telefonați cînd o porniți.
Jeltova își luă rămas bun.
— Ei, ce noroc ai, Matvei! zise cu invidie Peresvetov, cînd mașina Jeltovei coti după colț.
— E bună, inimoasă și deșteaptă, zise îngîndurat Hijneakov. Cu una ca asta se poate lucra.
— E drept! Trebuie să observ, însă, că-i și frumoasă.
Rămaseră tăcuți cîteva minute. Întunericul se așternea treptat-treptat peste întreaga așezare; în case se aprindeau luminile.
— Poate ai vrea să jucăm o partidă de șah?
— Haide... A, bine că mi-am adus aminte, mulțumesc pentru sugestie.
— Care sugestie? întrebă Hijneakov, cu nedumerire.
— Aceea cu privire la lăsarea pămîntului pentru ogor negru.
— Mie, Hromcenko mi-a dat ideea.
— E adevărat că omul cît trăiește tot învață.

8

Către amiaza zilei următoare, Hijneakov se duse s-o ia pe Jeltova și merseră cu toții la lac. Peresvetov nu avu noroc la prins pește, în schimb băiețandrii se lăudau care mai de care cu prada lor

bogată. Jeltova habar n-avea să pescuiască şi singură făcea haz de neîndemînarea ei. Hijneakov se aşezase mai departe şi era cu totul absorbit de această preocupare, care îi provoca o mare bucurie.

Fierseră ciorba. Apoi Jeltova se jucă de-a prinselea cu copiii. Peresvetov o urmărea cu ochii mijiţi. Hijneakov se gîndea la ceva.

— De ce te-ai întristat? îşi întrebă Peresvetov prietenul.

— Mi-am amintit de Krutîe Gorî, răspunse acesta revenindu-şi. Bine-a mai fost acolo.

— Regreţi că ai venit aici?

— Nu, dar ştii, mă atrage natura de pe meleagurile noastre... stepa asta e nu ştiu cum, tristă, şi nu-i pe placul meu. Am să lucrez vreo doi-trei ani şi am să plec în Cernoziomsk, am să cer din nou să fiu trimis la un colhoz. Şi în somn văd rîurile, sălciile şi mestecenii noştri.

— Dar eu m-am obişnuit, zise Peresvetov. Pe aceste meleaguri nesfîrşite, respiri în voie. Chiar în Siberia, unde găseşti cu nemiluita întinderi de pămînt, şi tot n-am văzut aşa ceva. Pe mine stepa mă linişteşte. Dacă, ieşind din birou, mă plimb puţin pe lîngă sediu şi mă uit în depărtarea stepei, îmi simt sufletul uşurat.

— Fiecare cu gustul lui, răspunse îngîndurat Hijneakov.

Dimineaţa, Peresvetov plecă acasă.

...Praful se învolbura într-un nor gros. Soarele se acoperise cu un văl cenuşiu. Apoi totul se înecă într-o asemenea beznă, încît nu se mai desluşea nimic nici la cîţiva paşi.

Şoferul opri maşina; nu se putea merge mai departe, căci pulberea, aidoma unui zid întunecat, ascundea totul vederii. Şoferul claxona într-una, avertizînd astfel maşinile ce veneau din sens invers. Alergau nebuneşte ciulinii. Vijelia îi prindea, şi ei piereau deodată. Atît de sus se ridicau vîrtejurile de colb, încît păreau că se izbesc de bolta cerului.

Peresvetov ajunse la haltă abia către ora prînzului. Nu departe de semafor el zări mașina lui Skrîjneak. Șoferul scotocea ceva la motor, iar Skrîjneak stătea pe marginea șoselei, fumînd.

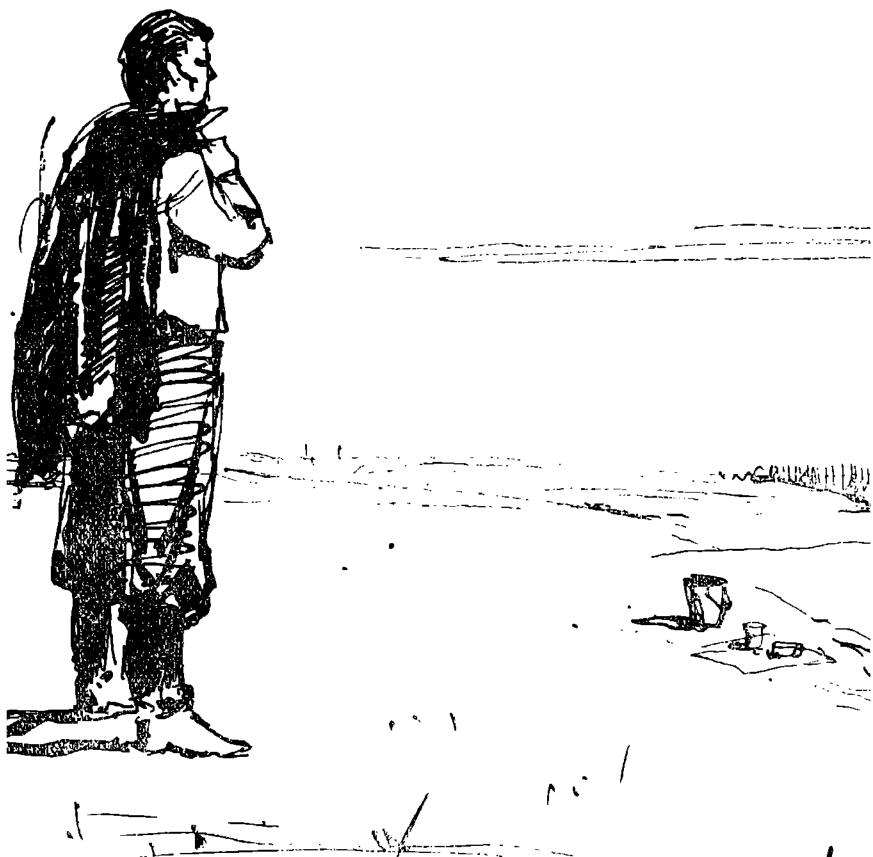
Peresvetov opri mașina, se apropie de el și-i dădu bună ziua.

— Încotro, Stepan Trofimovici ? întrebă el blajin, apoi se așeză alături, își scutură praful de pe cizme și-și aprinse o țigară.

— La sovhozul „Șevcenko".

— S-a întîmplat ceva ?

— Au născocit ceva foarte practic. Construiesc case individuale, dar nu fiecare gospodar doar prin

puterile sale, ci cu ajutorul vecinilor. Se adună vreo douăzeci de oameni, gazda face un borş, carne de miel friptă... Te uiţi, şi într-o zi vezi că s-au şi ridicat pereţii. Încă o zi, şi casa are şi acoperiş. Să iei notă. Trimite-l pe Troşkin la cei din „Şevcenko", ca să se intereseze. Zău, e o iniţiativă preţioasă.

— Ne tot înveţi, bombăni posac Peresvetov.

— Se vede că asta-i soarta mea, făcu Skrîjneak cu umor.

— Nu e uşoară...

— Dar ce ţi-ai închipuit! Tu ce grijă ai: răspunzi pentru o singură gospodărie. Iar pe capul meu

numai sovhozuri sînt treisprezece. În locul meu, tu ai urla.

— E greu, ce să mai spun, începu Peresvetov prieteneşte. Eu în regiunea Verhnerecensk aveam nouă gospodării în trust. Chinurile prin care am trecut nu le-aş dori nici duşmanilor mei.

— Asta e. Iar apoi fiecare caută să-şi descarce năduful asupra mea. Secretarul comitetului raional e vinovat pentru toate, aşa s-a împămîntenit, şi basta. Skrîjneak tăcu încruntat. Nu-mi văd capul de treburi. Mă mir, Kiril Ilici, de ce mai duci încă viaţa asta de burlac.

— Dar tu ?

— La mine lucrurile sînt foarte complicate. După ce tăcu un răstimp, Skrîjneak spuse deodată, cu amărăciune : Soţia mea a fost aici.

— Şi de ce n-a rămas ?

— N-am putut să stau de vorbă cu ea.

— Nu înţeleg nimic.

— De cînd m-am întors de la militărie, lucrurile au mers anapoda între noi. E prea mult de povestit... Ce să mai vorbim ! A fost aici şi a plecat. Eu pe ea am văzut-o, dar ea pe mine, nu. Faţa lui Skrîjneak se întunecă. Da, frate Peresvetov, încurcate sînt căile vieţii...

— Să trimiţi mîine pe cineva să facă formalităţile pentru cele trei case, zise Peresvetov după un răstimp de tăcere.

— Mulţumesc. Fără ele sînt pierdut.

— Foarte bine, ia-le.

4

De îndată ce se întoarse acasă, Peresvetov îl convocă pe Omar şi-i aduse la cunoştinţă cele discutate cu Hijneakov în privinţă Olgăi.

— Ei, acum e limpede pricina care l-a făcut pe Troşkin să consimtă cu atîta bunăvoinţă să treacă tractoarele peste rîu. Altminteri ar fi fost nevoit să recunoască că v-a înşelat.

— Ar fi putut să nenorocească tractoarele, făcu Peresvetov cu mînie.

Omar clătină din cap.

— Ce să fac, spuse Peresvetov, trebuie să recunosc că am avut prea mare încredere în el.

— Am să vorbesc cu Troşkin. Trebuie să i se tragă o săpuneală la şedinţa biroului de partid.

— Da, fără-ndoială. Întreabă-l dacă a fost cu Krujkova la oficiul stării civile.

— Bine.

Omar o chemă întîi pe Olga, se închise cu ea şi vorbiră îndelung.

La început, Olga tăgădui tot şi căută să-l scoată pe Şurka basma curată. Apoi izbucni în plîns : Şurka nu se arăta cu săptămînile. În întreaga aşezare circulau tot felul de clevetiri urîte.

— Noi vrem să te ajutăm, Krujkova, încercă, cu toată căldura, s-o convingă Omar. Asemenea fapte nu pot fi lăsate nepedepsite. Azi te înşală pe tine, mîine, pe alta.

— Poate că o şi înşală, răspunse Olga printre lacrimi.

— Cu atît mai mult. Hai, spune ce e între tine şi Troşkin. Lucrul ăsta este foarte important, şi nu numai pentru tine.

Olga povesti totul.

Strîns cu uşa, Şurka recunoscu totul, spuse că îl înşelase în două rînduri pe Peresvetov, minţindu-l o dată cu privire la vizita făcută lui Hijneakov şi a doua oară cu podul dărîmat ; cît despre tractoare, mărturisi că le-a trecut peste rîu pentru ca, tăinuind minciuna, să se evidenţieze astfel în faţa tinerilor.

Lui Şurka i se dete o mustrare severă. El jură că se va reabilita prin fapte.

5

Necăjit de cazul lui Troşkin, căindu-se de credulitatea sa de neiertat, Peresvetov se întoarse de la şedinţa comitetului de Comsomol furios cum nu-l mai văzuse nimeni niciodată. Furtuna se abătu în primul rînd asupra lui Proskudin.

— În ce stare e gospodăria, dracu s-o ia ! răcni Peresvetov la adjunctul său. De ce zac pe străzi munţi de vechituri ? Cine răspunde de curăţenie şi de ordine ? Nu cumva e treaba directorului să cutreiere toate curţile şi ungherele ca să-i bage pe oameni cu nasul în gunoaie ? Du-te la Hijneakov, ca să mai înveţi cîte ceva. Intendentul ce păzeşte ? Să poftească îndată aici.

Intendentul îşi încasă şi el porţia cuvenită. Peresvetov urla în aşa hal, încît, speriaţi, oamenii care aşteptaseră să fie primiţi plecară acasă.

— Ce nevoie am să ţin un trîntor în sovhoz ? Smirnov, ţi s-o fi făcut poate poftă să cureţi latrinele ? Rostul ăsta ţi-l fac cît ai zice peşte !

Smirnov ieşi glonţ din birou.

În locul lui sosi Goghi. Auzind glasul plin de mînie al directorului, el se dete repede la o parte.

— Ei, ei, dumneata de colo ! îl opri Peresvetov. De cine te ascunzi, tovarăşe Ceacivadze ? Hai, intră ! Tare aş vrea să ştiu pe unde umbli ?

— Am dus-o pe Zina la un bolnav, spuse Goghi roşind pînă în vîrful urechilor.

— Te-ai angajat birjar, sau ce ? răcni Peresvetov. Trîndăveşti !

Din zori pînă-n asfinţit, Goghi era în brigăzi şi ateliere. Ba se strica cîte ceva, ba ceva nu mergea cum trebuie. Gonea mîncînd pămîntul cu motocicleta de la un lot la altul... Şi după toate astea, să i se mai spună că trîndăveşte !

— Păi, cum vine asta, tovarăşe ? îşi ieşi din fire Goghi, adresîndu-i-se, în chip cu totul de neînţeles,

lui Ivan Prohorovici, care şedea cuprins de o adîncă tristeţe.

— De la cine aştepţi apărare? izbucni Peresvetov. De la Smetankin? Nici el n-are ce căuta aici, are treabă pe cîmp.

Peresvetov însuşi îl convocase pe Ivan Prohorovici, dar în pornirea-i de mînie uitase totul.

Ivan Prohorovici sări în sus, şi mult timp nu-şi putu veni în fire, apoi izbucni într-un torent de cuvinte.

— Întotdeauna, da, întotdeauna mi-am spus că eşti un om prost crescut, Kiril Ilici. Dumneata eşti pur şi simplu un mitocan. Un mitocan, dacă vrei să ştii!

— Cum... cum ai spus?

Ce ar fi putut să urmeze e greu de închipuit, dar în cort intră Panar.

Un căţel alb, care se ivise cine ştie de unde şi se aciuise la Kogan, se apropie de Panar, dînd din coadă şi mirosindu-i picioarele... Atîta fu de ajuns ca să intre în fabrică şi contabilul.

— De unde şi pînă unde un cîine aici, Kogan? se năpusti asupră-i Peresvetov. Nu mai lipseşte decît să prefaceţi cortul conducerii într-o expoziţie de cîini!

De indignare, Kogan îşi zbîrli moţul roşcovan, luă căţelul sub braţ şi ieşi ostentativ, dînd nas în nas cu Nurhan. Acesta se abătuse pe aici de plictiseală. În vreme ce-l salută pe noul-sosit cu o înclinare a capului, Peresvetov o întrebă pe Panar de ce părăsise brigăzile fără învoire.

Panar se avîntă la contraatac:

— Iar eu am să te întreb dacă dumneata ştii ce se petrece pe teren? Unde sînt vindroverele şi colectoarele? Şi de ce nu sînt scoase toate combinele pe cîmp? Şi, deodată, dădu cu ochii de Goghi. A-a, exclamă ea cu un ton rău prevestitor, acum o să stăm de vorbă!

Nurhan bîigui :

— Bună ziua, fata mea !

— Dar tu, tată, de ce ești aici ? Și Panar se năpusti din nou asupra lui Goghi : Atunci, tovarășe Ceacivadze, cînd ai să binevoiești să aduci noile mașini în Zarecie ?

Ivan Prohorovici încercă s-o liniștească pe Panar. Da ți-ai găsit ! Ea îi spuse, în chip de batjocură, „mielușel", iar lui Omar, care intrase în cort atras de scandal, „responsabil cu lămurirea".

— Ce se întîmplă ? întrebă stăpînindu-se Peresvetov cînd Panar tăcu.

— Dumneavoastră nu știți ? Acest pierde-vară, acest Goghi... Panar se înăbușea de furie. Parcă mă trage într-adins pe sfoară cu mașinile de recoltat. Nu am nevoie de justificările dumitale, tovarășe Ceacivadze !

— Dați-mi niște vată să-mi astup urechile, ca să nu asurzesc ! rîse nefiresc Proskudin.

— Meriți și dumneata o chelfăneală, nu glumă, tovarășe Proskudin ! Unde sînt corturile, mîncarea, bucătăresele, cazanele, lingurile și prosoapele pentru noile brigăzi ?

— De ce țipi, Panar ? Doar am făgăduit să le asigur.

— Să le asiguri ! Adică cum vine asta ? se dezlănțui din nou Peresvetov, necrezîndu-și urechilor. Dumneata mi-ai spus că în noile brigăzi totul e în ordine.

— E un flecar ! strigă Panar.

— Nu așa, fetițo ! făcu rugător Nurhan. De ce așa, mielușeaua mea ?

— Mielușea ? mîrîi Goghi ironic, printre dinți. E o scorpie Panar a ta.

— Tăcere ! strigă Peresvetov, lovind cu pumnul în masă. Omar, Ceacivadze și Ivan Prohorovici or să se lămurească ei ce-i cu treburile tale, Panar. Plecați, plecați !

6

În cort intră Petea. Voia să-i împărtăşească lui Peresvetov o idee care nu-i dădea pace. Copiii nu puteau să bea laptele pe care îl aducea cooperativa muncitorească, deoarece se strica pe drum, în timp ce era transportat de la haltă.

Zina se plîngea : de cîte ori nu-i spusese ea lui Peresvetov că sovhozul trebuie să-şi procure vaci ! Peresvetov făgăduia s-o facă, dar uita. Iar femeile făceau gălăgie şi cereau măcar o jumătate de litru de lapte pe zi pentru fiecare copil. Responsabilul cooperativei muncitoreşti dădea neputincios din mîini. „N-avem nici frigider, nici cisternă specială pentru lapte. Aveţi răbdare, nu vin toate deodată..."

Petea hotărîse să vorbească cu Peresvetov despre cumpărarea vacilor.

Văzîndu-l, Peresvetov zise :

— Te rog, Perepiolocikin, numai de treburi să nu-mi vorbeşti acum. Nu mi-e bine. Peresvetov se făcuse palid la faţă. Mă supără inima... Spune-i, te rog, Zinei să vină.

Petea alergă la Zina.

Cum plecă el, Peresvetov, moleşit deodată, se întinse, leoarcă de năduşeală.

Cinci minute mai tîrziu apăru Zina. Picăturile de valeriană nu-i fură de nici un folos ; accesul se dovedi a fi destul de grav. Zina îi dădu lui Peresvetov validol, dar inima nu i se potolea. Încercă să-i dea nitroglicerină. Nici un efect. Îi făcu o injecţie cu camfor... Şi abia atunci inima începu să bată normal. Zina îi interzise categoric lui Peresvetov să părăsească patul.

La căpătîiul bolnavului rămase Nurhan, care nu contenea să mormăie, ceea ce îl făcu pe Peresvetov să aţipească.

Dimineaţa nimeni nu fu lăsat înăuntru. Umblînd în vîrful picioarelor, Kogan îşi luă registrele, abacul şi ieşi. Goghi scoase telefonul din priză.

Seara veni Ivan Prohorovici.

Văzîndu-l pe bătrînelul ce păşea cu precauţie, Peresvetov zîmbi şi-l rugă să-l ierte pentru ieşirea pe care o avusese în ajun. Ivan Prohorovici îşi ceru şi el iertare pentru grosolănie. Apoi, trecu de-a dreptul la problema care-l preocupa, declarînd că Peresvetov se poartă nedemn şi chiar „e-e, cum just a observat onorabilul Stepan Trofimovici... o face pe democratul..."

— Cum adică ?

— De ce îţi complici viaţa ? începu, înfierbîntîndu-se, Ivan Prohorovici. Pentru ce acest simplism ostentativ, te rog să mă scuzi, şi de care nimeni nu are nevoie ? Ieri ai ţipat la Vladimir Evgrafovici şi la Zahar Pavlovici pentru murdăria şi gunoiul din gospodărie... Dar de ce nu ai grijă de dumneata? Umbli îmbrăcat dumnezeu ştie cu ce, nu te prea bărbiereşti, cizmele ţi-s scîlciate... îi e şi silă omului să te privească, iartă-mi sinceritatea. Ce pildă poţi fi dumneata pentru tineretul nostru ?

Peresvetov nu reuşi să-şi ascundă încurcătura.

— Apoi, continuă cu aceeaşi indignare Ivan Prohorovici, cine are nevoie de viaţa pionierească în cort ? Cum te poţi odihni dacă n-ai nici unde să-ţi pui capul ? Te-a invitat Nurhan, care se simte jignit că de atîtea ori zadarnic ţi-a oferit să locuieşti la el. Nu e bine ! Cum te vei scula, să binevoieşti să te muţi la Nurhan, altminteri... Da, da, altminteri, e-e, voi fi nevoit să recurg la ajutorul biroului de partid.

Peresvetov rîse.

— Păi, dumneata însuţi locuieşti într-un vagon !

— Şi eu am făcut exces de modestie, nehotărîndu-mă să vă cer o cameră. Iar Iulia Viktorovna, în scrisorile ei, îşi arată supărarea că n-o chem aici. Acum, după ce am aflat despre cele treizeci de căsuţe pentru noii-veniţi, am să cer să mi se vîndă mie una dintre ele. Da, da, mă rog cu plecăciune, şi după ce o voi căpăta, o chem şi pe Iulia Viktorovna.

— Ce tot vorbeşti de vînzare, se împotrivi Peresvetov. Mîine voi spune să ţi se dea o casă, şi cu asta am încheiat discuţia.

Ivan Prohorovici rămase pînă-n noapte. Cînd plecă el, Peresvetov căzu pe gînduri : „Într-adevăr, m-am gîndit oare îndeajuns la cei de care nu mă pot dispensa ? Lui Omar îi e dor de familie. De mult ar fi trebuit să i se dea o locuinţă ! Şi Troşkin... În loc să stau de vorbă cu el, ca de la om la om, ţipete şi scandaluri... Şi apoi m-am şi delăsat, dracu ştie cum. Umblu ca un strigoi, sperii oamenii..."

După ce se făcu bine, Peresvetov se mută în casa lui Nurhan într-o cameră pregătită cu grijă de Panar, îşi aranjă cărţile, trimise la Abşansk după geamantane, le despachetă, o rugă pe Agafia Vasilievna să-i calce hainele, cămăşile şi paltonul, făcute toate ghem, şi în prima zi de odihnă, dimineaţa, ieşi să se plimbe.

7

Aşezarea nu mai era de recunoscut. După praftura care i se făcuse, Smirnov îşi dădu toată osteneala. Peresvetov îşi drese glasul, satisfăcut.

În întîmpinarea lui venea Odarka Iaroşciuk. O chemă.

— Bună ziua, plutonier. Ascultă, am să-ţi fac o rugăminte. Te rog să supraveghezi curăţenia în aşezare. Să dai amendă fără cruţare pentru fiecare petic de hîrtie aruncat.

— La fel şi conducerii ?

— La fel.

— Să trăiţi ! Odarka salută cu mîna la chipiu.

Peresvetov se îndreptă către terenul alocat noilor-veniţi ; aici îşi vor construi ei casele. O parte din cheltuieli o acoperea sovhozul, în cadrul creditelor de stat pentru construirea de locuinţe, iar o altă parte, mai mică, urma să fie acoperită de viitorii stăpîni.

La marginea terenului se ridica un munte de materiale de construcţie, iar maşinile veneau una după alta de la haltă, aducînd piesele caselor prefabricate.

Aici Şurka era şef. Peresvetov îl chemă.

— De ce n-ai lua o locuinţă ?

Şurka îl privi surprins pe director.

— Îmi vine nu ştiu cum, Kiril Ilici, că prea am făcut-o lată ! Iertaţi-mă.

— Bine ! Ce-a fost a trecut... Poţi să-ţi iei o cameră în orice casă. Olga, probabil, te sîcîie...

Şurka îşi pironi ochii în pămînt.

— E bolnavă. Ne pregăteam tocmai să mergem la ofiţerul stării civile, dar Zina a pus-o la pat. Spune că pentru vreo trei săptămîni. Cînd se va însănătoşi, o să vă poftim la nuntă.

— Mulţumesc. Va să zică, să pregătesc un dar ?

— Ce să mai vorbim, Kiril Ilici. Pentru mine iertarea a fost darul cel mai preţios. Dar deocamdată locuinţă n-am să iau. Există oameni care au mai mare nevoie decît mine. Eu şi cu Olga om scoate-o cumva la capăt.

Tonul lui Şurka era foarte sincer.

— Bine, treaba ta. Ascultă, să te duci în sovhozul „Şevcenko". Skrîjneak povestea că le-a venit în cap nu ştiu ce inovaţie în legătură cu construcţia.

— Chiar mîine mă voi duce, Kiril Ilici.

În drum spre casă, Peresvetov o întîlni pe Valia ; venise de la brigadă pentru cumpărături. Peresvetov îşi aminti că Perepiolocikin fusese pe la el.

— Bună ziua, Socineva. Unde e subalternul dumitale ?

— Petea a plecat la Ozernoe.

— Pentru ce ?

— Nu ştiu, ocoli Valia răspunsul. Şi-a luat învoire de la Kuzmici şi a plecat.

— Nu-i nimic, să se mai aerisească şi el puţin, făcu blajin Peresvetov. A meritat-o pe deplin. Cînd vom termina cu aratul, am să vă dau un concediu. Nedeprinderea cu munca asta te-a cam obosit, nu ?

— Da, am obosit, răspunse Valia cu sinceritate. Tare mă doare spatele. Dar trebuie să ne obişnuim. Doar pentru asta am şi venit încoace.

— După concediu va trebui să te muţi la sediul central. Nu, nu, aşteaptă, spuse repede Peresvetov, observînd gestul de împotrivire al Valiei. Primim o centrală telefonică automată, iar dumneata vei ajuta la montarea ei.

— Bine, zise Valia, dar pe urmă mă întorc din nou în brigadă.

— O să vedem atunci. Cum merge cu întovărăşirea ?

— Mai sînt încă multe de făcut ca să avem cu ce ne lăuda.

— Începutu-i anevoios, zise Peresvetov, cugetînd cît de mult seamănă în felul în care gîndesc amîndoi, şi Perepiolocikin, şi Valia, şi cît ar fi de bine dacă toţi ar avea inimi şi gînduri atît de curate.

8

Petea nu se întoarse singur din Ozernoe. Spre seară mergea pe uliţa principală, iar după el păşea mîndră o vacă roşcată cu fruntea albă. Pe spatele vacii se bălăbănea o legătură de iarbă proaspătă. Oamenii dădură năvală pe stradă şi făcură roată în jurul lui Petea. Odarka Iaroşciuk, văzînd adunat atîta popor şi socotind că va fi învălmăşeală, de-abia izbuti să-şi facă loc prin mijlocul mulţimii. Dar nu era nici o învălmăşeală ; alături de Petea privea nedumerită în jur o vacă ca toate vacile.

— Asta e tot ? întrebă cu dezamăgire Odarka.

— Tot, zise cineva.

Începură întrebările : „De unde e vaca ? Cît costă? Cît lapte dă ?" Petea nici nu mai prididea să răspundă : „Din Ozernoe. O mie cinci sute. Douăzeci de litri."

Agafia Vasilievna, cu un aer de cunoscătoare, examină vaca şi îi pipăi ugerul.

— E un animal bun. Pun capul că dă optsprezece litri în douăzeci şi patru de ore.

— Dar de ce nu vrei chiar douăzeci şi trei ? făcu Petea. Stăpînă-sa a muls-o în faţa mea. Şi patru procente de grăsime.

— Douăzeci şi trei de litri ! se minună Agafia Vasilievna.

Se apropie Peresvetov. După ce află despre ce era vorba, se întoarse acasă, îl chemă pe Proskudin şi-i ordonă să plece îndată prin colhozuri şi să cumpere vreo douăzeci de vaci dintre cele mai bune...

— Perepiolocikin m-a făcut să roşesc ! Vaca asta a cumpărat-o cu banii lui. S-o dea şi pe ea la sovhoz. Să-i plătiţi costul.

Se găsi o duzină de foste mulgătoare care îşi disputau una alteia onoarea de a mulge vaca. Agafia Vasilievna spuse că pe ea o priveşte treaba asta.

Vreme de trei zile vaca cu fruntea albă a fost centrul atenţiei generale. Toată lumea venea să vadă cum o mai duce ; tinerii o întrebau preocupaţi pe Agafia Vasilievna dacă roşcata mănîncă bine şi dacă nu mai e nevoie de ceva furaje...

9

Înainte de strîngerea recoltei, Peresvetov avu o ceartă grozavă cu Ivan Prohorovici şi cu Omar.

După socotelile cele mai modeste, urma să se obţină cam cîte douăzeci de chintale de grîu de fiecare hectar. Ivan Prohorovici, precaut şi nevrînd să tragă concluzii pripite, plecă el însuşi la cîmp. Verificarea prin sondaj confirmă calculele şefilor de brigadă ; grînele cu bobul greu, ce încînta ochiul, îndreptăţeau astfel pe deplin nădejdea că se putea conta pe douăzeci de chintale dacă recolta s-ar strînge în faze.

După ce ascultă comunicarea agronomului-şef, Peresvetov spuse că nu e necesar ca recoltarea să se facă în faze.

— Nu vreau de loc să irosesc zadarnic și timpul, și munca. Și pentru ce ? se adresă el lui Ivan Prohorovici. Doar ca să fim la pas cu moda ?

— Dă-mi voie, dă-mi voie, onorabile Kiril Ilici, se burzului Ivan Prohorovici. Ce fel de vorbe sînt astea ? Noi nu sîntem, e-e, la un atelier de confecționat haine la modă.

— Nu te mai enerva, Ivan Prohorovici, răspunse blajin Peresvetov. Griul se coace o dată peste tot. Am să dau drumul la vreo zece combine și vom da gata trei mii de hectare ca nimica.

— Și nici colectoare n-avem, interveni Goghi, care împărtășea punctul de vedere al directorului.

— Le-ați fi putut face, îl atacă Omar.

— Da, desigur ! Pentru un asemenea fleac, răspunse Goghi. Iată, și vecinii, care au pe arătura de primăvară mai multe însămînțări decît noi, rîd cînd tovarășul Skrîjneak începe să țină predici cu privire la recoltarea în faze.

— Există o directivă care emană direct de la partid, tovarășe Ceacivadze, observă aspru Omar. Comitetului raional de partid n-o să-i pese de zîmbetele ironice ale directorilor. Skrîjneak nu ține predici, ci aplică linia partidului.

Faptul că în unele cazuri secretarul organizației de bază i se opunea hotărît lui Peresvetov era cunoscut tuturora. „Iată și acum", gîndi Peresvetov.

— Să mă tai, Aimanov, și tot nu-nțeleg, începu el pe un ton ridicat, ale cui interese aperi tu ?!

— Ale partidului, răspunse Omar și își zbîrli cu energie smocul de păr. Ale partidului, tovarășe Peresvetov, așa cum auzi.

— Asta înseamnă oare că linia mea e antipartinică ?

— În cazul de față, fără doar și poate, zise Omar, uitîndu-se drept în ochii directorului.

— Încetați, mormăi Proskudin. Zău așa, ne-am săturat pînă peste cap de certurile voastre. Și n-ar trebui, Omarușka, să te joci cu asemenea cuvinte... Ia te uită, ai trîntit-o ! „Linie antipartinică !"... Linia

lui Peresvetov nu are nimic antipartinic, ci ține doar seama de un calcul economic.

— Așa e, susținu Goghi.

— Doar înțeleg totul, începu Omar încruntîndu-se. Tovarășul Peresvetov nu este de acord cu secretarul comitetului raional de fiecare dată cînd acesta îl contrazice. Ce să-i faci, Kiril Ilici, e nevoie să fii corectat și dumneata.

Peresvetov de-abia își stăpîni izbucnirea plină de mînie. Kogan, care-i asculta în tăcere, gîndea cu tristețe: „E interesant de văzut cine va cere primul să fie mutat sub cuvînt că nu poate lucra într-o asemenea atmosferă: Peresvetov sau Skrîjneak?... Mai degrabă Kiril Ilici... Dacă nu se va acomoda aici, va fi numit la oricare alt sovhoz. Dar și Stepan Trofimovici e muncitor și deștept. Faptul că e încăpățînat și bătăios — asta o să-i treacă... Așa începe și în familie: uneori soțul și soția ajung atît de departe cu scandalurile, că fug unul de altul mîncînd pămîntul... Păcat, mare păcat!"

— Ce hotărîre luăm? întrerupse Goghi tăcerea.

— Vedeți, onorabililor, începu Ivan Prohorovici și-și duse degetul la creștetul capului. În zadar vă faceți nervi. Iertați-mă, dar eu sînt de părerea lui Omar, deși vă dați seama că nu am nici un interes să-i cînt în strună, nu-i așa?

Omar rîse.

— Totul este evident, continuă Ivan Prohorovici. Pot să-ți aduc la cunoștință, respectabile și foarte tinere Goghi Ceacivadze, că pînă și mujicul din vremurile străvechi își recolta deseatina lui tot în faze. Întîi secera secara, cînd nu era cu totul coaptă, o punea rînduri-rînduri, apoi o aduna în căpițe și abia pe urmă o treiera. Experiența poporului stă la baza recoltării în faze și nu înțeleg de ce te încăpățînezi, Kiril Ilici? Nu-i bine și pare chiar foarte ciudat.

— Mujicul nu avea mijloacele tehnice de care dispunem noi, Ivan Prohorovici, obiectă Peresvetov. Dacă ar fi avut mașini, nu ar fi făcut căpițe. Nu înțeleg, începu el înfierbîntîndu-se din nou, iată, noi

discutăm despre ieftinătatea grînelor, Moisei Abramovici se necăjeşte cu gîndul la cheltuielile de regie, care cresc pe zi ce trece...

Kogan încuviinţă din cap în tăcere.

— ...iar voi vă preocupaţi de recoltarea în faze, adică în esenţă de ceea ce scumpeşte grînele. E o muncă dublă, şi atîta tot.

— Oare nu cumva, Kiril Ilici, te-ai lăsat convins de combineri ? întrebă Omar cu un zîmbet. Au venit la mine de dimineaţă şi mi-au spus că nu vor face recoltarea în faze.

Peresvetov ar fi putut recunoaşte că într-adevăr combinerii îl convinseseră de inutilitatea recoltării în două reprize. Combinerul seceră totul la rînd. Grînele, atît cele uscate, cît şi cele umede, intră în coşul de grăunţe al combinei. Cu cît sînt mai umede, cu atît cîntăresc mai greu. Combinerul este plătit nu numai pentru cantitatea hectarelor secerate, dar şi pentru greutatea grînelor. Dar în dosul calculelor interesate ale unor combineri, Peresvetov vedea un avantaj direct pentru sovhoz : combinele n-ar fi trebuit să facă multe drumuri în zadar, n-ar fi irosit combustibil şi ar fi economisit timp.

— Ei şi ce, observă calm Peresvetov, fiecare treabă are două aspecte. Combinerii încearcă să primească cît mai mult, şi de ce să nu încerce ? Iar eu vreau să cîştig cît mai mulţi bani pentru stat, şi iarăşi — de ce să nu încerc ?

— Ei, ori vorbeşte omul cu dumneata, ori cară apă cu sita, totuna-i, zise obosit Omar. Numai să ai în vedere, Kiril Ilici, dacă vor fi pierderi, dacă veţi umple depozitele cu grîne jilave, amestecate pe jumătate cu deşeuri, nimeni n-o să ţi-o ierte.

— Îmi daţi voie să vă spun, dragi tovarăşi, că de grîne are nevoie ţara şi nu de modalitatea lor de recoltare.

— Iar după părerea mea, e nevoie şi de grîne, şi de o metodă raţională de recoltare, răspunse Omar cu hotărîre.

— Pe o asemenea întindere ? Peresvetov aprinse o ţigară şi declară cu un ton hotărît : Ordon să se

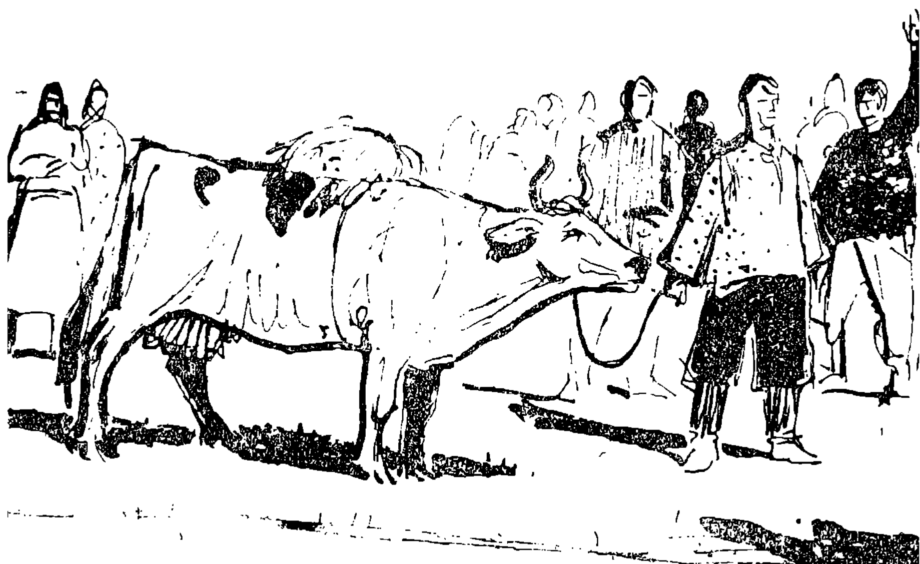
recolteze grîul direct cu combina. Mai sînt între-bări ?

— Faci rău că nu ții seama de noi, observă Ivan Prohorovici. Nu înțeleg comportarea dumitale, Kiril Ilici.

— Ajunge, îl întrerupse Peresvetov. Executați ordinul. Nici eu nu-mi sînt mie însumi dușman.

10

Corespondentul ziarului central, care participase la lămurirea istoriei cu fructele din brigada lui Kim Țoi, sosi în raion în primele zile ale secerișu-lui. Skrîjneak nu era la comitetul raional, așa că pe corespondent îl primi Ivan Ivanovici, care îi

expuse pe larg punctele de vedere contradictorii cu privire la recoltarea în faze și îi numi pe cei patru directori, inclusiv pe Peresvetov, care nu voiseră să țină seama de recomandările conducerii de partid și administrative din raion.

Corespondentul îi mulțumi pentru informații și plecă în brigăzile sovhozului „Zapadnîi".

Vîntul puternic din sud și soarele necruțător pîrjoleau fețele muncitorilor din stepă. Pe drumuri se învolburau nori de praf. Grîul nerecoltat se culca la pămînt. Încă două zile de vînt și arșiță, și grăunțele vor începe să se scuture din spice.

Șefii de brigadă de pe porțiunea răsăriteană și cea apuseană, presimțind o nenorocire inevitabilă, renunțară din proprie inițiativă, după ce seceraseră o mie de hectare, la recoltarea directă. Panar și

Cighiriov îi declaraseră lui Peresvetov că ei trec la recoltarea în faze.

— Grînele mai pot fi salvate, Kiril Ilici, argumentă Panar, sosită călare la sediul central. Dați ordin șefului de ateliere ca oamenii să lucreze nopți la rînd, să facă colectoare și trimiteți-le cît se poate de repede la cîmp.

Aerul emoționat al Panarei, cuvintele ei înflăcărate îl făcură pe Peresvetov să șovăie. El dădu din cap în tăcere.

În aceeași zi, sosiră la sovhoz ministrul republican al agriculturii și Hromcenko, care se întorceau dintr-o călătorie prin raioane.

Greutățile călătoriei nu schimbaseră cu nimic înfățișarea ministrului. Era tot atît de îngrijit și de sobru. După ce-i dădu bună ziua lui Peresvetov, ministru zise pe un ton glumeț :

— Ei, ți-a ajutat ceea ce ți-ai pus atunci în cap și m-ai făcut să primesc ? Și îl lămuri pe Hromcenko : M-a obligat să pun rezoluția în colțul drept al cererii, explicîndu-mi că, dacă această dorință nu este obișnuită, trebuie să înțeleg că nici țelinișul nu este un lucru obișnuit.

Hromcenko rîse.

— M-a ajutat, după cum vedeți. Ați văzut sediul central ? întrebă Peresvetov, adresîndu-se ministrului.

— Ce să zic, s-au făcut destul de multe. E drept că Hijneakov ți-a luat-o, în unele privințe, înainte. Gospodăria lui încîntă ochiul.

— Da, dar Hijneakov nu a construit-o singur.

Ministrul atinse prietenește umărul lui Peresvetov.

— Nu-ți fac nici un reproș, răspunse el și trecu la problemele curente, întrebînd cum merge strîngerea recoltei.

Peresvetov raportă.

— Recoltați în faze ? Ministrul ședea în cort la masa lui Peresvetov.

— În această privință, n-am să ascund că am avut divergențe cu agronomii și cu șefii brigăzilor,

observă posac Peresvetov. Dacă nu ar fi fost vîntul și arșița, n-aș fi permis recoltarea în faze. Pe terenurile mici treaba asta nu-i avantajoasă.

Hromcenko se însufleți.

— Stai, stai, Kiril Ilici! Ții minte conversația noastră despre grînele ieftine? De astă dată singur te contrazici!

— Ba, dimpotrivă, răspunse Peresvetov cu un aer sumbru. La recoltarea în faze e nevoie de mai multă muncă și, în general, de mai multe cheltuieli. Deci, și grînele vor fi mai scumpe. Atîta lucru e la mintea oricui.

— Da, dar ce fel de grîne? Pe din două cu buruieni? În aceeași grămadă, grîne uscate cu cele jilave? Privirea lui Hromcenko alunecă deasupra capului plin de cucuie al lui Peresvetov, și el adăugă sever: Și ce fel de vorbă e asta: teren mare sau mic? Grînele sînt grîne, oricare ar fi terenul pe care cresc. Nu cumva la mijloc e doar încăpățînare, tovarășe Peresvetov?

Ministrul tăcea. Ceea ce văzuse acum în stepa pe care o vizitase cu un an în urmă, cînd doar vînturile cutreierau aceste meleaguri, așezarea cu ulițele sistematizate, răsărită ca în basme, îi făcuse o puternică impresie. Plimbîndu-se cu Peresvetov și Hromcenko prin sediul central, ministrul îl lăudă pe Peresvetov. Acesta răspunse că nici pe departe nu se făcuseră toate cîte trebuiau făcute, dar că dacă tovarășul ministru va vizita sovhozul la anu va constata, probabil, schimbări esențiale.

Auzind această frază, Hromcenko se bucură. „Peresvetov face planuri pentru la anu... Poate, pînă la urmă, o să se împace cu Skrîjneak?"

Luîndu-și rămas bun, ministrul spuse:

— Mă mai ceartă încă mulți că te-am lăsat să pleci din Verhnerecensk.

— Cîte nu se petrec în viață, tovarășe ministru, zise Peresvetov. Cine știe, se prea poate întîmpla

ca să vin la dumneavoastră cu o nouă cerere, pe care, însă, nu voi mai stărui să puneţi rezoluţia in colţul drept...

Simţind primejdia care plutea în aer, Hromcenko schimbă vorba.

CAPITOLUL V

1

La începutul lui august, Goghi fu convocat la comitetul regional al Comsomolului. Cînd se întoarse, el întruni pe tineri şi le aduse la cunoştinţă că peste o săptămînă se va convoca conferinţa raională a Comsomolului. Urma să se facă alegerea delegaţilor.

Biroul de partid hotărî să-l elibereze pe Goghi din sarcina de secretar al organizaţiei de Comsomol şi îl recomandă pe Perepiolocikin ca secretar al comitetului de Comsomol. Doar Belîi votă împotriva lui.

Ca delegaţi la conferinţă fură aleşi Petea, Lena, Afonea, Şaken şi Şurka.

Negăsindu-se un local potrivit pentru conferinţa comsomolistă, se hotărî ca ea să se ţină sub cerul liber, nu departe de centrul raional. Cu puţin înainte, de la un capăt pînă la celălalt al zării nu se vedeau decît mişcătoarele valuri ale negarei, pe întreaga întindere a stepei, pe care doar popîndăii erau stăpîni; acum, ca prin farmec, pieriseră şi negara, şi popîndăii. Mai rămăsese o singură pereche, ce se pitise într-o vizuină sub ocrotirea unei movile nu prea înalte.

Au fost invitaţi directorii şi secretarii organizaţiilor de bază din toate cele treisprezece sovhozuri. Sosiră reprezentanţii comitetului regional al Comsomolului. Veniră Ivan Ivanovici, Skrîjneak şi Peresvetov.

Articolul din presa centrală, intitulat „Peresvetov este împotriva recoltării în faze", îl înfuriase pe acesta din urmă. „În toată treaba asta nu se poate ca Skrîjneak să nu-şi fi vîrît coada..." Doar nu numai el singur, Peresvetov, fusese împotriva metodei, care, deşi putea fi socotită progresistă, nu era totuşi potrivită în condiţiile date.

„Ei bine, gîndea cu mînie Peresvetov. Aşa mîhnit cum se arăta a fi din pricină că sîntem la cuţite, o clipă n-a pregetat totuşi să-mi vîre cuţitul pe la spate. Care dintre noi este, aşadar, făţarnic ?"

La conferinţă, Peresvetov nu-i dădu mîna lui Skrîjneak. Acesta nu se putea dumiri de ce directorul sovhozului se uită la el chiorîş.

De la discuţia prietenească, pe care o avuseseră atunci lîngă haltă, trecuse destulă vreme. Şi iată că din nou Peresvetov abia îl salută. Skrîjneak se întreba în sinea lui : „Ce l-o fi găsit iarăşi pe Peresvetov ?"

Doar n-avea de unde şti că ceea ce-l înfuriase pe Peresvetov era articolul din presa centrală... Cineva îi spuse lui Skrîjneak cum că Peresvetov îl acuză pe el de a fi sugerat publicarea articolului.

Skrîjneak se indignă, căci doar tot ce afirma articolul cu pricina era adevărul adevărat !

Voia să se explice cu Peresvetov, dar ambiţia nu-l lăsă să-şi ducă la îndeplinire acest gînd. „Sînt treisprezece directori în raion. Mi-aş frînge gîtul, ploconindu-mă în faţa fiecăruia dintre ei !"

Şi aşa era prost dispus. Lena, aleasă ca delegată, nu venise la tatăl ei cînd sosise la sediul central. Ea înţelesese de ce voia el atunci s-o convingă să plece la Abşansk, fiindcă aflase, desigur, de sosirea maică-si. Cînd Skrîjneak încercă să-i vorbească, ea îl ocoli, îndreptîndu-se spre prietenii ei.

Conferinţa a fost deschisă de secretarul comitetului regional al Comsomolului din Abşansk. Skrîjneak ţinu un mic discurs.

I se dădu cuvîntul lui Şurka, ale cărui isprăvi erau cunoscute de mulţi comsomolişti din raion. Apariţia lui la tribună fu întîmpinată cu aplauze.

Şurka începu să povestească cum deşi visase să cutreiere mările îndepărtate, să vadă palmieri şi maimuţe, văzuse acum în această stepă lucruri cu care nici nu se puteau asemui toate cele cîte le-ar fi întîlnit pe întinderile oceanului.

— Căci ce se poate vedea acolo atît de neobişnuit? Apă şi iar apă, atîta doar că acolo apa e verde! Pe cînd la noi ce vedem? Mări de grîu în anul acesta, căci în cel viitor vom vedea valurile unor oceane de grîu.

Şurka abordă tema cea mai arzătoare: construirea de locuinţe. Enumerînd deficienţele şi greşelile bătătoare la ochi din acest domeniu, Şurka preferă să nu dea în vileag numele celor ce în primul rînd răspundeau de sarcina clădirii locuinţelor pentru noii-veniţi. Nu voia să se certe cu Peresvetov, sub a cărui conducere lucrările de construire întîmpinau încă destule greutăţi.

Printre delegaţi se stîrni îndată fierbere:

— Nu-me! Nu-me! scandau ei.

— Pentru aceste nereguli, făcu Şurka ridicînd mîna, sînt vinovaţi... (Se auzi un glas din mulţime: „Nu mai lungi vorba: cine anume?")

— Sînt vinovaţi lucrătorii trustului de construcţie.

(Un alt glas: „Dar directorii?" Se produse larmă. Preşedintele, Şaken, făcu apel la conştiinţă.)

— Şi directorii, rosti cu chiu, cu vai Şurka.

(Vocea Lenei: „Mai concret".)

Şurka, fără a lua în seamă cuvintele Lenei, începu să bată toba în jurul ajutorului obştesc pentru construirea de case individuale. Reieşea, din spusele sale, că această idee îi aparţine.

(Se auzi glasul de trompetă a lui Skrîjneak: „Să spui cui a aparţinut această iniţiativă!" Un delegat din sovhozul „Şevcenko" strigă: „Asta a fost

ideea secretarului organizației noastre de Comsomol !" Șaken chemă lumea la ordine, dar hărmălaia spori.)

Șurka începu să vorbească despre tendința comsomoliștilor de a se bizui pe un ajutor din afară.

— Necontenit auzi doar atît: aranjează-le un teren de fotbal, plantează-le un parc, deschide un colț roșu. Și ei aruncă totul asupra comitetului de întreprindere, ca și cum acest comitet ar fi obligat să muncească pentru odorașii ăștia crescuți în fustele mamei ! Au uitat că se află pe pămînturile înțelenite ! S-a mers atît de departe pe această cale, încît unii au ajuns să nu miște un deget pentru menținerea ordinii în cămine, cluburi și pe terenurile de sport. Și iarăși se strigă : „Unde e comitetul de întreprindere ?"

(O voce din prezidiu : „Bine zici, Troșkin !" Panar îl asculta cu multă atenție pe Șurka. Văzînd acestea, Șaken îi aruncă soră-si o căutătură aspră.)

Șurka coborî de la tribună în aplauze. Își socotea asigurată alegerea în biroul comitetului raional al Comsomolului.

După el luă cuvîntul Lena.

Își pregătise cu mult timp înainte cuvîntarea, dar stătu în cumpănă o bună bucată de vreme dacă să ia cuvîntul. Nu dorea să treacă sub tăcere neregulile din sovhoz. Dar, cunoscînd relațiile dintre Peresvetov și tatăl ei, considera că nu se cuvine să le pomenească. Și totuși se hotărî să se urce la tribună : „Cum adică ? Să tac numai pentru că Peresvetov mă poate înțelege greșit ? Asta nu !"

— Se pare că doar din servilism Troșkin a trecut sub tăcere numele lui Peresvetov.

(Aplauze unanime. Peresvetov își frecă energic barba și tuși nemulțumit.)

— Dar Peresvetov i-a încredințat lui Proskudin construcția de locuințe.

(Voci : „Ăsta cine mai e ?" Afonea răspunse : „Directorul adjunct".)

— Desigur, continuă Lena, nici un director nu poate face față tuturor treburilor. Nu i se poate

reproşa tovarăşului Peresvetov că ar fi nepăsător în ceea ce priveşte soarta noilor-veniţi şi condiţiile lor de viaţă. Pentru moment, şi încă pentru multă vreme de acum înainte, construcţia de locuinţe rămîne preocuparea de căpetenie. Decît doar că trebuie să se ştie bine cui i se încredinţează această sarcină. Tovarăşul Proskudin, şi acest lucru îl spunea chiar şi Kiril Ilici, şi-a pierdut mult din interesul lui faţă de muncă. Şi iată că aproape patruzeci de tineri familişti trăiesc în corturi şi în vagoane, chiar şi acum cînd iarna bate la uşă. Tovarăşul Peresvetov abia de curînd a început să se preocupe singur sau, ca să zic aşa, s-a sezisat de problema locuinţelor.

(Voci : „Just ! Asta e o lecţie pentru toţi directorii !")

Lena continuă :

— M-am gîndit mult timp dacă e potrivit să vorbesc şi despre alte treburi gospodăreşti de-ale sovhozului nostru. M-am mai întrebat dacă conferinţa Comsomolului trebuie să se ocupe numai de tineret, de condiţiile lui de viaţă, de învăţătură ? Dar aratul, strîngerea recoltei, construcţia de case, cluburi, şcoli şi spitale nu privesc în primul rînd Comsomolul ? Căci ce am căutat pe pămînturile înţelenite dacă nu să arăm, să strîngem recolta şi să construim aici totul pentru viitorul nostru ? Atunci ce rost ar avea ca tocmai despre aceste lucruri să nu vorbim la conferinţă ?

(Aplauze.)

— Cum putem fi indiferenţi, de pildă, faţă de o asemenea problemă ca recoltarea în faze ? Troşkin a trecut sub tăcere ceea ce s-a petrecut în sovhozul nostru. Kiril Ilici s-a certat cu şefii brigăzilor şi cu agronomii în privinţa recoltării în faze. De ce comitetul de întreprindere, împreună cu directorul s-au tîrît în coada tendinţelor înapoiate ale unor combineri pe care metoda de recoltare în faze îi ustura la pungă ? Cine răspunde de toate grînele pierdute ?

(Rumoare. Şaken bate în zadar cu paharul în carafă. Peresvetov : „Îţi iei cam multe asupra dumitale, Elena Stepanova !" Lena : „Atît cît trebuie, Kiril Ilici !" Aplauze. Skrîjneak surîde.)

— Dar voi ştiţi că Peresvetov a interzis la început recoltarea în faze ? continuă Lena cînd tineretul se potoli.

(Voci : „Să vină la tribună Peresvetov !" Răsună un strigăt : „Tovarăşi, priviţi, deasupra capetelor noastre zboară un vultur de stepă !" Toţi înălţară privirile către cerul pe a cărui boltă se vedea rotind un vultur de stepă... Şaken ceru să se facă linişte.)

După ce-şi bătu joc de Şurka pentru faptul că-şi însuşise ideea altuia în legătură cu ajutorul obştesc pentru construirea caselor, Lena părăsi tribuna. Era încinsă la faţă. Skrîjneak o admira pe fiică-sa, dar se simţi din nou năpădit de apăsătorul simţămînt al singurătăţii : cînd trecu pe lîngă tatăl ei, Lena nici nu se uită la el.

2

La şedinţa de dimineaţă, cînd auzi pomenindu-i-se numele, Petea se sufocă de emoţie.

(Voci : „Dar cine e ?" O voce : „Este Perepiolka al lor. El este organizatorul întovărăşirii comuniste !" Un strigăt : „Dă-i drumul, Perepiolocikin !")

Petea nu mai ţinea minte cum ajunsese la tribună. Valia îi şopti :

— Nu te emoţiona, Petenka. Aici toţi sînt de-ai noştri.

Petea se mai linişti puţin ; îşi îndreptă ochelarii, scoase din buzunar o foaie de hîrtie, o puse deoparte şi rosti cuvinte pe care doar cu un minut înainte nu s-ar fi gîndit să le spună :

— Vreau să vorbesc puţin despre comunism.

(Tăcere. O tăcere atît de adîncă, încît Petea se sperie. Dar iată că surprinse un zîmbet al Valiei, şi asta fu de ajuns ca să se liniştească.)

— Dacă vreţi, începu el prinzînd curaj, haideţi să visăm despre comunism. Iată, în copilărie ieşeam la cîmp... Soarele, ţin minte, se ridica încet... Simţeam pornirea să merg pînă la capătul zării. Părea că e la doi paşi. Am mers, dar, fireşte, nu am ajuns la capătul zării. Dar pînă la comunism, care tot ca un soare mi se înfăţişează, vom ajunge cu siguranţă. Şi nici mult nu mai e de mers, acum el este nu numai un vis şi o pornire a inimilor noastre, ci ceva ce putem înfăptui dacă avem voinţă.

(Aplauze. Petea spuse rugător : „Nu, zău, nu trebuie !" Skrîjneak îi şopti lui Ivan Ivanovici : „Bravo, Perepiolka ! Ehei, ce mai flăcău !" Vocea lui Petea : „Aşteptaţi, că încă n-am terminat !" Preşedintele bătu cu paharul în carafa goală. Tăcere.)

— Şi, totuşi, ce e comunismul ? Ceva despre care noi vorbim şi discutăm foarte mult în întovărăşirea pe care poate prea prezumţios am numit-o comunistă. Foarte bine. Să muncim mai cu spor decît toţi, să adunăm cu toţii bani pentru cărţi. Prietenia, credinţa, cinstea... Că doar cu ele în suflet trebuie să se poarte şi să trăiască orice om.

(Vocea Lenei : „Trebuie, dar nu fiecare trăieşte aşa !")

— Deocamdată da, fu de acord Petea. Dar chiar aşa cum arată acum regulile noastre morale, totuşi un strop de comunism se găseşte şi în ele. Dar, pînă la urmă, aşa vor trăi cu toţii. Sînt convins că pînă şi grăuntele ce nu a fost lăsat în părăsire pe cîmp este material pentru construirea comunismului. Şi o cît de măruntă fărîmă de minereu sau de cărbune scos din pămînt e menit să slujească la fundaţia societăţii comuniste... Dar miliardele de puduri de grîne ? Cele pe care trebuie să le dea ţelinişul din Kazahstan... Sau miliardele de tone de cărbune şi de diferite metale ? Acestea nu mai sînt destinate fundamentului, căci ele sînt plăci pentru însuşi edificiul comunismului, nu e adevărat ?

(Nici un alt vorbitor nu fusese ascultat cu atîta luare-aminte. Şi aceasta poate numai pentru că emana o mare căldură din gîndurile sale, bine chibzuite şi mai ales pornite din inimă.)

— Ei, bine, reîncepu Petea după un răstimp de tăcere. Edificiul acesta îl vom ridica. Dar ce va fi în el ? De ştiut nu ştiu. Dar totuşi putem visa. Iată, şi Lenin a visat şi ne-a poruncit şi nouă să visăm. Wells l-a denumit pe Vladimir Ilici visătorul din Kremlin. O, dacă el ar putea veni aici la noi, şi ar vedea zeci de mii de combine, de maşini şi tractoare ! Doar Vladimir Ilici visa la o sută de mii de tractoare pentru întreaga Rusie ! Dacă Lenin ar putea privi la toate acestea ! Iată, prin urmare, cît de mult ne-am apropiat de comunismul despre care Lenin a vorbit cu scriitorul englez. Şi pentru că veni vorba, vă mărturisesc că nu-i înţeleg pe scriitori noştrii. Ei au doar o fantezie atît de bogată ! De ce n-ar sta să cugete la ceea ce va fi în acel edificiu pe care noi îl numim societatea comunistă ? Bine, n-om fi avînd noi o fantezie ca a lor, dar de gîndit ne vom gîndi şi noi...

(„Dar mintos mai e, fraţilor !", răsună din mulţime o voce plină de admiraţie. „Dar ce credeaţi ? Că isteţi nu se găsesc decît pe la voi ?", zise Afonea. Preşedintele încercă din nou să facă linişte. Petea începu să vorbească despre o carte pe care o citise de curînd. Glasul îi devenea din ce în ce mai sonor.)

— Orice orînduire, scrie acolo, îşi are tradiţiile ei, care uneori sînt nepotrivite, dar multe dintre ele sînt frumoase. Şi în noua noastră viaţă e nevoie de tradiţii. Dar dintre cele frumoase. Ce frumoase vor fi toate în comunism ! Iată, de pildă, cum vorbeam cu băieţii... Se naşte un copil... Rudele o felicită pe mamă, soţul se bucură, pofteşte oaspeţi şi-i cinsteşte. Dar de ce să nu ne bucurăm şi noi cu toţii împreună cu mama copilului ? Căci doar ea a dat naştere unuia care cu siguranţă va trăi în comunism ! Ce-ar fi, de pildă, dacă lucrurile s-ar orîndui astfel, încît mai multe mame cu copii nou

născuţi să vină, ştiu eu, să zicem la club... Dar bineînţeles, nu la unul ca al nostru !

(„Ocupă-te de asta, tovarăşe Aimanov !", răsună vocea lui Skrîjneak. Omar se ruşină.)

— Părinţii, îşi desfăşură gîndul Petea mai departe, sînt întîmpinaţi, să spunem, de Ivan Ivanovici. El îi felicită, le oferă daruri. Mamele sînt şi aşa fericite că au născut cu bine, dar aci ele sînt întîmpinate de urări şi daruri ale însăşi Puterii sovietice ! Doar un asemenea eveniment îţi rămîne întipărit în minte pe veci !

(Skrîjneak : „Fă-ţi o însemnare, Ivan Ivanovici, pentru ţinere de minte !" „Neapărat, Stepan Trofimovici !" Petea privi în juru-i : „Oi fi îndrugat cumva prostii ?" „Nu, nu, răsună un răspuns. Dă-i înainte, Perepiolocikin !" „Păi am spus aproape tot ce aveam de spus !", vorbi Petea, trecîndu-şi mîna peste frunte.)

— Dar nu chiar tot. Vreau să aduc la cunoştinţa tovarăşilor din comitetul regional al Comsomolului ceea ce m-au rugat băieţii să le spun. Mulţi dintre ei vor să rămînă pentru totdeauna pe pămînturile înţelenite. Dar burlaci nu pot trăi ! Şi pe la noi fete de unde ? Nu le găseşti nici să dai cu tunul !

(Hohote de rîs. Afonea rîdea cu lacrimi. „Ai zis-o !", strigă Şurka. „Nu e nimic de rîs în treaba asta, Troşkin !", i-o reteză Valia.)

— Aşa e, Valia ! zise Petea. Iată, unora dintre fetele noastre le fac curte cîte şase băieţi deodată. E şi firesc să fie geloşi unii pe alţii. Şi pentru că veni vorba, trebuie să vă spun că nu a fost nici o bătaie, şi că nimeni nu l-a jignit pe celălalt, gîndind aşa : „Tu eşti kazah, şi prin urmare n-ai ce căuta la fetele rusoaice". La noi este o adevărată frăţie a popoarelor, tovarăşi !

(Zina, pricepînd aluzia lui Petea, roşi. O voce din prezidiu : „Şi de ce anume are nevoie frăţia voastră ?!" „De ce ? De fete !", răspunse Petea. Delegaţii scandară : „Ade-vă-rat, ade-vă-rat !" Petea : „Este un lucru firesc. Nu ştiu, poate ar fi bine să

se lanseze un apel către fete, ca să vină aici !" Zeci de voci : „Să se lanseze !")

La urmă Petea propuse să se trimită scrisori la toţi părinţii acelor tineri care s-au evidenţiat, aşa cum se şi făcuse în întovărăşirea comunistă.

(Voci : Măi băieţi, dar ăsta e chiar deştept, nu glumă ! Bravo, Perepiolocikin !" „Să ştii că te sprijinim !")

Apoi Petea mai spuse că n-ar fi rău să se aducă la cunoştinţa părinţilor şi faptele unora dintre cei ce fac de ruşine pămînturile înţelenite : cei ce au dat bir cu fugiţii, flecarii, ca şi cei ce aleargă după bani nemunciţi. Ca pildă, îl pomeni pe Belîi.

(„E ăla căruia era cît p-aci să i se dea în primire haznaua !", răsună o voce. Propunerea lui Perepiolocikin fu pusă la vot. Cinci sute de mîini se ridicară. Şaken : „Adoptat !" Petea plecă de la tribună şi se aşeză lîngă Valia.)

Perepiolocikin fu ales în unanimitate în biroul comitetului raional împreună cu Lena, Afonea şi Şaken. Numele lui Şurka nu fusese nici măcar pomenit.

3

Peresvetov şi Omar fură convocaţi la Abşansk. Acolo, secretarii comitetelor raionale, directorii şi conducătorii organizaţiilor de partid din sovhozuri comunicară comitetului regional planurile lor pentru iarnă şi primăvară. Apoi Hromcenko şi secretarii comitetului regional stătură de vorbă cu fiecare director în parte.

Peresvetov aştepta să-i vină şi lui rîndul. Între timp, umbla pe la instituţii ca să ia maşini şi materiale de construcţie, alimente şi îmbrăcăminte călduroasă pentru noii-veniţi.

Ca şi la Alma-Ata, el locuia împreună cu Hijneakov. Matvei Ivanovici aştepta din zi în zi sosirea mamei lui Andriuşka ; arăta vesel, vorbăreţ, şi se

ducea cu Peresvetov la teatru și cinema... Două seri Peresvetov fu oaspetele lui Sîromiatnikov.

Peresvetov stătu la Abșansk mai mult de două săptămîni.

Hromcenko, cu care se întîlni de cîteva ori, îl tot întreba :

— Ei, Kiril Ilici, tot te mai războiești cu Stepan Trofimovici ?

Sub tonu-i glumeț, se simțea însă îngrijorarea. Peresvetov înțelegea că secretarul comitetului regional este alarmat de dușmănia iscată între directorul sovhozului și secretarul comitetului raional de partid.

Peresvetov socoti că venise timpul să pună capăt acestei situații. Înainte de plecare, el îl văzu, pe coridorul comitetului regional, pe Skrîjneak stînd de vorbă cu Jeltova și își dădu seama că e necăjit. Cînd îl zări pe Peresvetov îndreptîndu-se spre el, Skrîjneak îi întoarse spatele.

Peresvetov dădu din umeri și trecu mai departe, blestemîndu-se din nou că e lipsit de orice mîndrie. „O să creadă că mă bag în sufletul lui."

Nu știa că Skrîjneak tocmai ieșise de la Hromcenko și că acesta, după ce rezolvase toate problemele în legătură cu atribuțiile raionului Cernorecensk, îi spusese pe neașteptate :

— Noi sîntem îngrijorați de divergențele dintre dumneata și tovarășul Peresvetov. Cînd vor lua sfîrșit toate aceste lucruri ?

Skrîjneak roși de indignare : „Peresvetov s-a plîns".

— Aș dori să-l întrebați pe tovarășul Peresvetov.

Hromcenko răspunse :

— Eu te întreb pe dumneata, și spune-mi simplu: ce ai împotriva lui Peresvetov ?

— Doar știi, începu Skrîjneak, cu fruntea încruntată, s-ar zice că toate indicațiile comitetului raional ar fi pentru el de prisos. Să ne oprim chiar la problema recoltării în faze. Nici nu a vrut să ne asculte și nu a aplicat această metodă decît cînd

şi-a dat seama că altminteri e periclitată întreaga recoltă. Şi cîte altele încă, mai adăugă Skrîjneak, pironindu-şi privirea în podea.

— Va să zică, zise Hromcenko, dumneata socoteşti că în toate Peresvetov este cel vinovat?

— Eu faţă de el sînt curat, răspunse Skrîjneak cu chipul posomorît.

Hromcenko făcu vreo cîţiva paşi prin birou, se uită pe fereastră, reveni apoi la masă şi, fără să se aşeze, i se adresă din nou lui Skrîjneak :

— Îţi spun sincer, Stepan Trofimovici, că e greu de găsit un director destoinic pentru oricare sovhoz de pe pămînturile înţelenite. Cu toate defectele lui, pe care de altfel i le cunoaştem, Peresvetov este un lucrător bun. Nu a făcut, desigur, nici pe departe tot ce era de făcut. Dar, oricum, mai mult decît în multe alte gospodării. Ar fi absurd să-l pierdem. Şi nici să-l transferăm în altă parte nu are nici un rost.

Lui Skrîjneak i se uscase gîtul. Îşi umezi buzele şi zise :

— Mă rog, eu nu mă agăţ de raionul Cernorecensk. Transferaţi-mă pe mine în alt raion, dacă socotiţi că nu mă pot împăca cu directori atît de destoinici cum e Peresvetov.

— De ce vorbeşti aşa? zise sever Hromcenko. Dacă comitetul regional îl preţuieşte pe Peresvetov, aceasta nu înseamnă că noi nu recunoaştem şi nu respectăm meritele dumitale.

— Mulţumesc. Dar reiese, totuşi, că eu trebuie să mă adaptez lui Peresvetov.

— Nu să i te adaptezi, Stepan Trofimovici, îl corectă cu un ton prietenesc Hromcenko, ci să fii mai blînd cu el. Să presupunem că tovarăşul Peresvetov are într-adevăr un caracter dificil. Dumitale, însă, nu trebuie să-ţi pese de asprimea firii lui. El va înţelege acest lucru aşa cum trebuie. Este un om în vîrstă şi serios. Cred că nici el nu priveşte cu ochi buni conflictul dintre voi.

— Bine, să încerc, rosti Skrîjneak cu un efort.

El plecă deprimat din birou. „Peresvetov nu dorește să vorbească cu mine, el e cel care nu mă bagă în seamă și pînă la urmă tot mie mi se dă peste nas! Să mă adaptez, poftim! Dar nu cumva îmi cereți prea mult?"

În avion, Skrîjneak ocupă un loc cît mai departe de Peresvetov. Acesta totuși se așeză lîngă el.

Skrîjneak se prefăcu preocupat de priveliștile ce se desfășurau sub ochii săi.

— Ascultă, Stepan Trofimovici, zise vesel Peresvetov, m-am tot gîndit și am dat-o dracului de ambiție și...

Fără a se întoarce, Skrîjneak șuieră mînios:

— Nu te preface! Și să te duci... știi tu unde!

— Ce e cu tine, ori te-ai smintit? Cum vorbești cu mine?

— Așa cum meriți. Skrîjneak se mută ostentativ pe un alt fotoliu liber, din spate.

„Eh, bădărănia asta n-am să ți-o uit! gîndi cu furie Peresvetov. Ei, drăcia dracului, și pe mine mă trăgea să vin acasă... Acasă! Zîmbi cu amărăciune. Din nou vor începe aceleași griji!... Și ce bine că m-am abținut la timp și n-am chemat-o pe Marina... Bine, ce-o mai fi om vedea... Să nu fie nevoie să cer la Comitetul Central al partidului să mă recheme..."

4

Acasă pe Peresvetov îl așteptau noutăți: și plăcute, și neplăcute.

Sovhozul încheiase aratul. Brigăzile se întorseseră pentru iernare, și sediul central se înviorase deodată. Munca de aprovizionare cu stuf era în toi. Șaken îi învăță pe tinerii care se ocupau cu construcția caselor de locuit, a depozitelor și a fermelor pentru vite cum să facă plăci din stuf împletit.

De pe două sute de hectare se obținuseră optzeci de mii de chintale de masă verde de porumb: Pe-

resvetov nu ştia unde s-o depoziteze, nu se aşteptase la o asemenea recoltă.

Tractoarele intrară în reparaţie.

Dimineaţa, oamenii îl aşteptau pe Peresvetov la administraţie. Kuzmici, Valia şi Petea erau primii la rînd. Peresvetov spuse că întîi va sta de vorbă cu agronomul-şef, şi apoi cu ceilalţi.

După ce îi dădu politicos bună ziua directorului şi se interesă dacă făcuse o călătorie plăcută, Ivan Prohorovici îl puse la curent cu treburile, îi comunică că Belîi, după o nouă şi foarte urîtă ieşire, fugise din sovhoz.

— Din nou, e-e, şi-a dat în petic... Afară de asta, se lega foarte obraznic de fete. A fost exclus din Comsomol. Iar, el, închipuiţi-vă, a mai venit la Vladimir Evgrafovici şi a cerut cu neruşinare să i se dea o maşină. Scuzaţi-mă, dar eu m-am cam enervat, am urlat la el şi l-am dat afară aproape în pumni... Du-te, tinere, i-am spus, şi fii recunoscător soartei că ai fost lăsat să pleci cu bine. Iar ca mijloc de locomoţie, n-ai decît s-o iei apostoleşte, pe jos, adică cu propriile dumitale picioruşe.

Peresvetov se informă dacă Ivan Prohorovici nu se răzgîndise să plece ca să-şi aducă soţia. Bătrînul îi răspunse că-i este gata căsuţa şi că ar pleca s-o aducă pe Iulia Viktorovna chiar şi astăzi.

— Ca să spun sincer, am început să mă simt grozav de singur fără Iulenka. Ba adesea nu mă simt prea bine, fie de oboseală, fie din pricină că bătrîneţele au cam prins să-mi dea tîrcoale.

După ce sfîrşi cu agronomul-şef, Peresvetov îl chemă pe Kuzmici.

— Ei, ce veste bună îmi aduci, bătrîne ?

— Ca să zic aşa, Kiril Ilici, se fuge pe capete.

— Cum adică ? Cine fuge ?

— Oamenii ! Cu grămada au început să dea bir cu fugiţii. Cel dintîi care a şters putina e Belîi.

— Ducă-se pe apa sîmbetei, mîrîi printre dinţi Peresvetov. Vestea pe care i-o dăduse Kuzmici îl

nelinişti. Ieri seară chiar şi Proskudin se plînsese de o scădere simţitoare a populaţiei din aşezare.

— Dar de ce fug oamenii ? întrebă supărat Peresvetov pe Kuzmici. De cîştigat au cîştigat bani buni, şi atunci ce mai vor ?

— Banul nu-l opreşte.

— Pe cine ? întrebă iritat Peresvetov.

— Pe cel ce fuge, pentru că asta îi e firea. Kuzmici tăcu un timp. Dar despre asta să vorbiţi cu locţiitorii dumneavoastră. Am o rugăminte, doresc şi eu să construiesc ceva.

— Căsuţele s-au şi distribuit. Trebuia să te gîndeşti mai din vreme.

— Dar nu pentru mine vreau să construiesc, ci pentru brigadă. Adică vreau să fac o tabără de cîmp cu toată gospodăria. Ca la Kim Ţoi.

— Da, dar eu trebuie să isprăvesc întîi construcţia aici, în gospodărie, răspunse Peresvetov. Ştii doar că muncitori prea mulţi nu avem.

— Muncitori nu cerem. Şaken îi va instrui pe tractoriştii mei.

— Tractoriştii trebuie să repare maşinile.

— Păi, n-aveţi nici o grijă. Le vom repara la timp, adică în termen, aşa cum se cuvine.

— Bine, dar materiale de unde ai să iei, că eu n-am !

— Le voi procura. Şi apoi vreau să vă raportez că am hotărît să construiesc cu chibzuială. Adică pentru totdeauna.

— Ia te uită, dar grozav avînt ai mai luat ! Şi atunci de ce mă mai întrebi dacă la orice-ţi spun ai răspunsul gata pregătit ?

Kuzmici dădu din umeri.

— Nu-mi place anarhia, şi în momentul de faţă, cum-necum, luptăm pe frontul păcii. Aşadar, îmi daţi permisiunea ? Timpul nu stă pe loc ; pînă la îngheţul de toamnă nu mai e mult, iar după aceea va începe într-adevăr vremea rea...

— Bine. Cheamă-l pe Perepiolocikin.

5

Petea și Valia intrară împreună.

— L-am chemat pe Perepiolocikin, zise sever Peresvetov.

— Și eu am treabă cu dumneavoastră, răspunse Valia.

— Cum adică? făcu el, oprindu-și privirea pe fața Valiei. După chip i se păru că e gata de luptă.

— Probabil că Proskudin v-a raportat. Centrala telefonică e gata montată.

— Adevărat? se bucură Peresvetov. Nici măcar nu mi-a venit în minte s-o încerc.

— Pentru asta e destulă vreme. Valia tăcu un răstimp, și apoi i-o trînti : Eu mă întorc în brigadă.

— Dar pentru asta, spuse glumind Peresvetov, mai e nevoie printre altele, cum spune însuși Kuzmici, și de autorizația mea.

— I-ați făgăduit, îi aminti Petea.

— Pe dumneata ce te interesează?

— Ba îl interesează foarte mult, zise Valia, iar ochelarii îi sticliră în bătaia luminii, îl interesează pentru că este secretarul comitetului de Comsomol și știe de ce trebuie să mă întorc în brigadă. În timp ce ați fost la Abșansk, am fost aleasă secretara organizației de Comsomol din brigadă. Noi vrem să construim tabăra de cîmp și să locuim acolo tot anul. Dacă nu vom izbuti să construim pînă la iarnă, și la noi cel puțin jumătate din numărul oamenilor vor da bir cu fugiții.

„Tot asta și iar asta!", gîndi Peresvetov, apoi spuse :

— Ascultă, Perepiolocikin, de ce pleacă oamenii?

— Ei, că a plecat Belîi nu e prea mare pagubă. Petea își îndreptă ochelarii. Dar vorba e că pleacă și băieții buni.

Peresvetov se încruntă, la rădăcina nasului i se săpă un șanț adînc.

— Stați jos, făcu el deodată, și spuneți-mi și mie ce se petrece aici.

— Nimeni nu poate pricepe, oftă Valia, îndreptîndu-şi moţul.

— Ei, asta-i ! Da de unde ! Totul e limpede ca lumina zilei, îi curmă vorba Petea. Cîtă vreme s-a arat, aproape nimeni n-a plecat din sovhoz. Cum s-au terminat arăturile, aşa, deodată, în fiecare dimineaţă sînt zeci de oameni lipsă la apel. De altfel lucrul ăsta nu se întîmplă numai la noi. Ieri a fost o şedinţă a biroului comitetului raional al Comsomolului şi s-a dezbătut în mod special această problemă. Majoritatea tinerilor care fug nu părăsesc pămînturile înţelenite. Nici vorbă de aşa ceva ! Ei fug din sovhoz în sovhoz...

— Asta e o prostie ! Şi munca, şi celelalte condiţii sînt pretutindeni aceleaşi...

— Nu, nu, nu-i de loc aşa. Petea tăcu un răstimp, ca să-şi caute cuvintele şi să nu rănească prea tare susceptibilitatea directorului. Dar negăsind nimic potrivit, el îi spuse lui Peresvetov, privindu-l ţintă în ochi : Să mă iertaţi, Kiril Ilici, oamenii fug acolo unde sînt directori buni.

— Mai bine zis, interveni Valia, acolo unde li se pare lor că directorii sînt mai buni.

— Înseamnă, prin urmare, că eu sînt un director prost ! Peresvetov îşi frecă bărbia. Interesant de ştiut cu ce sînt eu mai rău decît alţii ?... Bine !

Oboseala şi indiferenţa puseră în cele din urmă stăpînire pe Peresvetov.

— Dar cu mine cum rămîne ? întrebă Valia. Pentru că să vedeţi, Kiril Ilici, nu e vorba de vreo toană de a mea, căci afară de toate acestea eu nu pot părăsi întovărăşirea noastră.

— Ne-am pus ceva în minte, mormăi Petea.

— Ceva foarte interesant, Kiril Ilici, adăugă Valia privindu-l cu încredere pe Peresvetov. Aşa, de pildă, am pus la cale să alcătuim un muzeu.

Peresvetov ridică din sprîncene.

— Aşa, zise Petea. Ştiţi, Hrebtov a găsit parul pe care l-aţi bătut în stepă.

— Şi steagul, adăugă Valia, pe care l-aţi adus de la haltă.

— Păcat că nu se poate aduce la muzeu cea dintîi brazdă, făcu Peresvetov zîmbind.

— Afonea a fotografiat prima brazdă, şi poza a ieşit foarte bine, explică grăbit Petea.

— Toate acestea nu au, fireşte, nici o legătură cu întoarcerea mea în brigadă şi nici cu întovărăşirea.

— Bine. De ce n-ai pleca în concediu, Socineva? Ţi-am propus, îţi aminteşti?

— Şi în această privinţă avem o idee, zîmbi Petea.

— Văd că aveţi buzunarele doldora de idei! Poate ăi fi vrînd şi dumneata, Perepiolocikin, să faci vreo călătorie cine ştie unde?

— Am vrea să plecăm împreună, făcu Petea roşind.

— Bine, fie. Ei, copii, bucuros aş fi să mai stăm de vorbă, dar vedeţi şi voi cîtă lume mă aşteaptă.

6

După-prînz, Peresvetov se izolă cu Omar şi Proskudin şi aduse vorba despre plecarea unor tineri din sovhoz.

— Zice-se că oamenii fug acolo unde sînt directori mai buni! spuse el zîmbind.

— Nu e chiar aşa. Şi Omar povesti despre ce era vorba.

Noii-sosiţi fuseseră cuprinşi de frigurile plecării în masă dintr-un sovhoz într-altul. Frigurile acestea bîntuiau nu numai în raionul Verhnerecensk şi regiunea Abşansk. Din unele sovhozuri tinerii fugeau pe capete, căutînd pe toate căile să se angajeze în orice fel de muncă în alte sovhozuri. Comitetul raional executiv şi biroul comitetului raional de partid, îngrijorate de plîngerile directorilor, cercetară cu cea mai mare luare-aminte acest fenomen ciudat.

Ieşiră la iveală unele amănunte interesante.

Tinerii, după ce lucrau o vară în sovhoz, înțelegeau, privind în jurul lor, că în stepă se poate trăi ca și în orice alt loc, și că munca e pretutindeni aceeași. Hotărînd să se statornicească pe pămînturile înțelenite, tinerii începeau în chip firesc să se întrebe : nu există oare și sovhozuri care să stea mai bine sub raportul locuințelor și unde oamenii nu vor fi siliți să ierneze în bordeie sau barăci făcute de mîntuială ? Nu cumva prin alte părți hrana o fi mai bună, și conducerea mai blîndă ? Zvonuri despre un oarecare sovhoz, în care se trăiește ca-n sînul lui Avram, străbăteau cu iuțeala fulgerului uriașe depărtări.

Un flăcău care lucra într-un sovhoz din regiunea Kokcetav îi scria unui prieten din regiunea Abșansk că la ei e foarte bine și cu hrana, și cu locuințele. Atunci prietenul o pornea îndată spre Kokcetav. La rîndu-i, unul din Kokcetav, știind că în regiunea Abșansk lucrează o fată cu care el se împrietenise în tren, hotăra să se ducă la ea. La sosire, i se spunea că fata tocmai plecase în regiunea Akmolinsk. Nu-i nimic, nici Akmolinskul nu e peste nouă mări și nouă țări ! Un băiat din Pavlodar, aflînd că în cutare sovhoz sînt locuri în care îndeletnicirea cu vînatul și pescuitul se desfășoară pe o scară întinsă, își lua pușca din cui, își făcea geamantanul și, cum se spune, spăla putina ca să se instaleze în regiunea Petropavlovsk.

Dacă vreunul se sătura de monotonia stepelor, apoi o pornea spre raioanele de pădure. Iar acolo se stîrnise un strașnic dor de exod în stepă : prin sovhozuri fiind mai mult pămînt, se înțelege că și cîștigul e mai sigur.

În cele din urmă însă lucrurile se potoliră, așa încît parte din tineret rămase pe meleagurile unde găsea ce căutase, iar parte se întorcea înapoi pe același loc. Dar aceste deplasări în masă, cărora nu era chip să le pui capăt, dădeau peste cap planurile gospodăriilor, zădărniceau reparația mașinilor și lu-

crările de construcție... Așa stăteau lucrurile la Peresvetov : în decurs de o săptămînă fugiseră din sovhoz circa trei sute de oameni.

7

— Și încotro fug ai noștri ? întrebă Peresvetov, după ce îl ascultă pe Proskudin.

Acesta se încurcă : nu voia să-l necăjească pe director.

— Ei, de ce taci ? se repezi Omar.

— Fug la Hijneakov, poftim ! răspunse Proskudin.

— Spune și tu ! zise Peresvetov. Cu ce îi ademenește ?

— „Îi ademenește !" făcu Proskudin supărat. Păi el e îngrozit. Ieri dimineață a telefonat și a înjurat cît îl ținea gura. Luați-vă, zicea el, flăcăii voștri, că eu am destui.

Peresvetov mozolea îndîrjit țigara stinsă.

— Am fost la el astă-vară... Așezarea este de prima clasă. Dar, probabil, Hijneakov atrage tineretul nu numai cu zidăria.

— Nu e vorba de așezare, îi curmă deodată vorba Omar. Un băiețandru tocmai s-a întors din „Tihi ugol". L-a gonit Hijneakov. Pricina e simplă... Noi avem zece vaci, iar Hijneakov o sută în cap...

— De unde și le-a procurat ?

— Șarada asta nu e de loc complicată, Kiril Ilici. I se dau, de pildă, zece vaci pentru carne. El se duce personal la punctul de colectare a vitelor, alege vacile cele mai arătoase și, în loc să le taie, le duce la fermă...

— Și tinerii, va să zică, trebuie să se sature cu ciorbă din apă chioară ? făcu supărat Peresvetov. Grozavă născocire, n-am ce spune !

— Dar de ce ? Carnea Hijneakov o procură din altă parte. Iată, de pildă, pentru deșeuri și porumb colhozurile îi aduc o turmă de oi.

— Ar trebui să i se trimită niște inspectori, bombăni supărat Peresvetov.

— Au şi fost. Hijneakov le-a vorbit simplu. „Mă rog, întocmiţi un act, scrieţi cum că am introdus creşterea vitelor în afara planului şi că am carne şi lapte de ajuns pentru toată lumea. Poate că îi va veni cuiva ideea năstruşnică să-mi ia pentru aceasta carnetul de partid !"

Peresvetov mîrîi înciudat. „Ei, dr-race, iar eu nu ştiam ce să mă fac cu porumbul însilozat !"

— Proştii trebuie să înveţe pînă la moarte, făcu el cu glas tare. Ei, drace, dar şiret mai e ! Visător, auzi, să-l ia naiba ! Cînd am făcut cunoştinţă cu el, mi-am zis : ei, leit Dîmov din nuvela lui Cehov... Ai citit-o ?

Proskudin interveni în discuţie.

— La şedinţa comitetului executiv m-am întîlnit cu Porşneva, adjuncta lui Hijneakov pentru partea administrativă. Bărbatul ei a fost în armată împreună cu Matvei Ivanovici. Acum e văduvă, Hijneakov a chemat-o să lucreze la el. Această femeie face cît trei bărbaţi... Uite ce a născocit ! Aflînd că la gospodăria forestieră din regiunea Omsk lucrează un prieten al răposatului ei soţ i-a scris acestuia : „Noi vom efectua prin forţele noastre tăierea sanitară a copacilor în păduri, iar voi o să ne daţi în schimb tot ce-o să tăiem". Ăla a sărit în sus de bucurie : „Dă-i drumul, scrie, trimite tăietori de pădure, pentru că pădurea este peste poate de înţesată". Porşneva a plecat într-acolo cu cincizeci de flăcăi şi cu vreo zece maşini... Cum vor fi curăţat pădurea şi ce fel de cherestea îşi vor fi ales pentru ei numai dumnezeu din cer ştie.

— Este limpede că n-au luat putregai ! remarcă Omar.

— Tu ce crezi ? Într-un cuvînt : au adus în două reprize butucei tot unul şi unul.

— M-da ! Poftim, Dîmov, repetă Peresvetov, clătinînd din cap. Va trebui să ne punem şi noi creierii la teasc.

Omar se încruntă.

— Am vrut de mult să stau de vorbă cu dumneata, Kiril Ilici... Oamenii fug de la noi nu numai

pentru că la Hijneakov e viaţa mai dulce. Am stat o dată de vorbă cu secretarul organizaţiei de partid de la el. Îl cunoşti : slăbănogul ăla. În divizia lui Hijneakov el a fost şeful secţiei politice.

— Da, îl întrerupse Peresvetov pe Omar, Hijneakov şi-a ales ajutoare bune. Oameni în vîrstă, serioşi. Iar la mine în conducere numai mucoşi...

Omar abia de se stăpîni să nu iasă trîntind uşa.

— Pe mine, pe Goghi şi pe Kogan ne-a confirmat Comitetul Central al partidului, zise el rece. El nu obişnuieşte să trimită în posturi de răspundere mucoşi, care nu sînt buni de nimic.

— Scuză-mă, mi-a scăpat aşa, o vorbă.

— Îţi scapă cam prea des...

— Ei, Omar, ce nărav ai să te tot agăţi de vorbe! zise Proskudin ridicînd din umeri.

— Mă agăţ pentru că doar prin ele îşi exprimă omul gîndurile.

Toţi tăcură. Recăpătîndu-şi stăpînirea de sine, Omar spuse :

— De dumneata oamenii se tem, Kiril Ilici, dar oare toţi te respectă ?

Proskudin ţinea buzele strînse. Peresvetov muta ţigara dintr-un colţ în celălalt al buzelor. Se ridică greoi.

— Mulţumesc, Omar. Pentru prima dată Peresvetov îi spunea secretarului organizaţiei de partid pe nume. Am să mă supraveghez.

— Nu pentru mine îţi cer acest lucru.

Omar mai zise :

— Miercuri e şedinţa biroului comitetului raional cu privire la fugarii din sovhozul nostru. Hijneakov l-a rugat pe Ivan Ivanovici să-i apere sovhozul de invazia forţelor prietene.

Proskudin izbucni în rîs. Nici Peresvetov nu-şi putu reţine un zîmbet.

— Hijneakov mi-ar fi putut telefona, bombăni el. Nu a procedat de loc prieteneşte. Bine, o să răspundem. Pînă miercuri mai sînt două zile. Trebuie

să ne întrunim ca să luăm unele hotărîri. Doar n-o să stăm la ședința biroului clipind din ochi și răspunzînd cai verzi pe pereți. Trebuie chemat și Troșkin la ședința comitetului de partid ; pe unde o fi ?

— Știu și eu ? E supărat foc că n-a fost ales în comitetul raional.

— Și ce vină avem noi ? N-are decît să se dea la comsomoliști.

— Se dă și la ei.

— Da, ceva se petrece cu el... bolborosi Proskudin.

— Și nu numai cu el, spuse rece Omar. Dumneata, tovarășe Proskudin, am auzit că i-ai făgăduit lui Kiril Ilici să rupi legăturile amoroase cu văduvioara de la haltă. Dar ea trăncănește într-una, vorbind despre pachetele pe care le trimiți cu șoferul sovhozului. Am auzit că i-ai trimis zilele acestea un berbec tăiat. Iar tinerii au mîncat doar supă de mazăre.

— Ei, poftim, acum vă dați și la mine ! făcu Proskudin, cu un rîs silit.

— Ți-am mai spus, făcu Peresvetov, iar ochii lui îl învăluiră pe Proskudin într-o privire rece, te-am prevenit, Proskudin. N-avem ce face : biroul de partid va trebui să se ocupe de dumneata.

— Atunci, hai să ne ocupăm și de dumneata ! urlă Proskudin. Bine, poftim, o spun verde : am trăit într-adevăr cu această muiere ! Dacă nu era ea, găseam alta. De la mine nu puteți avea pretenții : burlac fiind, nu sînt obligat să dau socoteală nimănui de afacerile mele amoroase...

— Adevărat. Dar numai dacă sînt curate, îl corectă Omar.

— ...dar de ce tovarășul Peresvetov nu-și cheamă soția ? țipă Proskudin, nemaiputînd să se stăpînească. Și în această privință s-au auzit destule vorbe ! Scotoci cu degetele tremurînde multă vreme pînă ce reuși să-și scoată o țigară din pachetul de „Priboi".

Proskudin spunea adevărul. Mulți refuzau să înțeleagă comportarea lui Peresvetov. „Tocmai el e acela care trebuie să dea exemplu ! Poate că n-are de gînd să rămînă aici ?"

Omar nu avea curajul să-l întrebe pe Peresvetov ce îl reține să facă și acest ultim pas, care ar fi consfințit situația lui pe pămînturile înțelenite. Zeci din cei veniți pe aceste meleaguri își chemau familiile. Peresvetov ar fi putut de mult să-și ia o locuință și să-și aducă nevasta în sovhoz...

Omar se uita pe sub sprîncene la directorul care se întunecase la chip.

Iar acesta gîndea : „Proskudin e un mișel... Timp de opt ani n-am reușit să înțeleg firea acestui om și degeaba l-am cărat aici. Acum nu mai e cu putință să-l alung : va începe să urle că m-am răfuit cu el pentru că m-a criticat..."

Peresvetov își aminti cum în primele zile cînd sosise pe pămîntul înțelenit se gîndea la subalternii săi. Își pusese în gînd să le transforme caracterul, așa cum credea el de cuviință, și îi catalogase ca pe fișier. Un vis naiv și fără rost ! Omar, „mucosul" ăsta și „încă un flecar scos din producție", iată sprijinul său cel mai de seamă. Kogan, entuziast din fire, înclinat să filozofeze, nu se transformase într-o mașină de calculat, cum voise să-l vadă Peresvetov. De cîte ori nu-l scosese pe Peresvetov din încurcătură cu sfaturile lui chibzuite. Și Goghi era de nerecunoscut. Din acest flăcău ieșise un adevărat inginer. Perepiolocikin, de la care Peresvetov nu se așteptase la nimic, devenise conducătorul tineretului. Ivan Prohorovici n-o făcea numai pe delicatul, dar știa să fie și necruțător, după cum se dovedise în cazul lui Belîi.

„Ce să zic, i-am transformat, nu glumă ! își bătea Peresvetov joc de el însuși. Și ce-aș fi făcut fără acești «mucoși» ?"

— De ce taci ? îi curmă Omar șirul gîndurilor.

— Vezi tu, Omar, începu Peresvetov vorbind rar și cu ochii pironiți în gol. Desigur că trebuia de mult să-l fi dat afară pe Proskudin din sovhoz. M-ai

înşelat, Vladimir Evgrafovici. Am greşit în privinţa dumitale. Am crezut că mergi pe pămînturile înţelenite cu sufletul curat... Nu tăgăduiesc, ai făcut cîte ceva pentru sovhoz. Dar numai cîte ceva. Ai devenit un desfrînat şi, pe deasupra, un afacerist, indiferent la toate celelalte lucruri. Dacă ai fi trimis în reţeaua comercială, ai rămîne acelaşi om. Iar dacă ai fi numit şeful autobazei, şi acolo ai fi acelaşi funcţionar lipsit de suflet. Sînt vinovat, nu ţi-am cunoscut firea. Dar, uite, Omar a înţeles ce fel de om eşti. Îmi amintesc convorbirea dumitale cu el şi îmi fac o vină din faptul că nu te-am poftit chiar atunci să pleci de aici. Pe pămînturile înţelenite nimeni nu are nevoie de birocraţi. Dumneata ori începi să trăieşti şi să munceşti ca toată lumea, ori pleacă de aici.

Proskudin gîndi : „Acum nu mă mai pot aştepta la îndurare din parte-i. Risc să zbor de aici şi încă însoţit de o caracterizare cum nu se poate mai proastă !"

— Mulţumesc, Kiril Ilici, zise el. Am să mă mai gîndesc şi am să vă răspund cinstit dacă voi mai putea sau nu lucra aici. Pot să plec ?

— Da, răspunse sec Omar. Ascultă, îi mai spuse el lui Proskudin în prag. Deocamdată n-o să ridicăm în faţa biroului de partid problema comportării dumitale. Iar banii pentru oaia tăiată să-i verşi imediat lui Kogan.

Proskudin plecă. Peresvetov umblă mult timp prin cort. Apoi se aşeză la masă.

— La întrebarea ta, Omar, am să răspund fără să-mi calc pe conştiinţă. Înainte de a mă convinge că pot lucra cu Skrîjneak, nu voi face nici o promisiune că o să rămîn pentru totdeauna în sovhoz.

— Asta cel puţin e un răspuns cinstit ! zise sever Omar. După ce tăcu un timp, ciocănind cu degetele în masă, începu din nou să vorbească : Ascultă, Kiril Ilici, cum e cu putinţă ca nimeni să nu vă poată împăca ? Ce n-aş da ca, într-un fel, să cădeţi de acord.

— Să ne poată împăca ! zise Peresvetov, zîmbind cu amărăciune. Doar printr-un miracol...
— Să dea dumnezeu.
— Nu ți se potrivește de loc să-l pomenești pe dumnezeu.
Rîseră amîndoi.
— Și apoi, de ce îmi vorbești cu dumneata ?
— Din copilărie noi sîntem deprinși cu respectul față de cei vîrstnici.
— Înțeleg. Dar eu am apucat să-ți spun tu și...
— Asta nu-i nimic. Sînt doar un mucos !
— Ei, gata, lasă asta.
— Spune-mi, Kiril Ilici, e adevărat că la prima întîlnire v-am displăcut foarte mult ? Sau doar mi s-a părut ?
— Să spun sincer ?
— Desigur.
— Da, nu mi-ai plăcut. Și nu numai la prima întîlnire. Tu... Și Peresvetov nu-și găsi îndată cuvintele. Prea erai de acord cu Skrîjneak în toate cele.
— Nu e adevărat ! exclamă Omar. Numai atunci cînd Skrîjneak avea toată dreptatea.
După o tăcere, Peresvetov întrebă :
— Am auzit că ți-a venit nevasta !
— Deocamdată fără copii. Îmi dați autorizația să plec la Abșansk după ei ?
— De ce fel de autorizație ai nevoie ?! După ședința biroului comitetului raional ia mașina mea și pleacă. Și nu uita un camion pentru lucruri.
— Mulțumesc. Da, era să uit. Am stat de vorbă cu Kuzmici în privința construirii taberei. L-am întrebat de unde are să-și procure lemnul ? Mi-a răspuns : „Tatăl Valiei Socineva lucrează la Petrozavodsk în domeniul silviculturii. Vrem s-o trimitem cu o delegație la Petrozavodsk. Taică-su o va ajuta pe Valiușa să capete vreo trei vagoane de cherestea pentru brigadă !"
— Un moșneguț foarte isteț ! zîmbi Peresvetov. Ascultă, începu el cu însuflețire, dacă Valentina ar putea procura trei vagoane de materiale de construcție pentru ridicarea taberei de brigadă, de ce

să nu încerce să mai capete încă trei-patru vagoane? Să alcătuim o delegație serioasă, să-i scriem o scrisoare tatălui Socinevei... Tu scrie-i, Omar, iar eu am s-o chem pe Valentina.

— Bine. Mai știi de unde sare iepurele?!... Poate reușim.

CAPITOLUL VI

I

În aceeași zi, veni la Peresvetov, Antropov, directorul noului sovhoz, cel de-al treisprezecelea, un grăsun mic de statură, cu fața rotundă și blajină. Împreună cu el era și secretarul organizației de partid. Ei îl rugară pe Peresvetov să-i ajute la arat. La sovhoz fuseseră trimiși tractoriști fără experiență, și planul nu fusese îndeplinit.

— Ca vecin ce ne ești, scapă-ne de la ananghie, Kiril Ilici. Poate o să ai și dumneata nevoie vreodată de ajutorul nostru. Antropov nu-și mai dezlipea blajinii săi ochi de pe chipul lui Peresvetov.

— Adunarea comuniștilor din sovhozul „Iujnîi", adăugă secretarul organizației de partid, te roagă să primești. Pămîntul, înainte de a veni noi aici, era prost arat... Dacă nu îl vom ara din nou cum trebuie, la anu n-o să scoatem nici măcar sămînța. E greu de suportat să fim chiar din primul an codași în producție.

— Nu vreau să vă refuz, tovarăși, dar nici pe tractoriști nu-i pot obliga. Sînt sleiți de puteri.

— O să stăm noi de vorbă cu comsomoliștii, găsi repede soluția Antropov.

— Iată o idee bună! Auzi, se adresă Peresvetov unui flăcăiaș ce încasa salariul, caută-l pe Perepiolocikin și spune-i să vină aici.

Comitetul organizației de Comsomol răspunse la rugămintea sovhozului „Iujnîi" cu vechea chemare de luptă a tinerei gărzi.

— La asalt !

Șurka și Kim Țoi se oferiră să formeze două brigăzi. Ceru să meargă și Afonea, dar fu lăsat la reparația tractoarelor. Kuzmici se simți tare jignit cînd i se spuse că tineretul va face față și fără el, și că, în ceea ce-l privește, ar face mai bine să se odihnească.

— Foarte nimerit să te odihnești este doar în sicriu, se oțărî Kuzmici, și merse la Varvara Semeonovna să se plîngă de cruzimea omenească.

Coloana de tractoare, înșiruite unul după altul, avea în frunte pe Șurka, cu motocicleta. Tractoarele luară direcția sud. Un vînt turbat răscolea stepa.

Șurka rînjea și, sfidînd stepa ce urla, striga cît îl ținea gura :

— E-hei-hei ! La asalt !

2

După ce conduse coloana, Peresvetov o rugă pe Valia să treacă pe la birou.

— Nu-i frumos, Socineva.

Valia nu înțelegea dacă directorul glumește sau vorbește serios.

— Ce anume nu-i frumos ?

— Nu e bine să te gîndești numai la brigada dumitale cînd sovhozul ți-a devenit casă părintească. Observînd cum s-a încruntat sub moț fruntea Valiei, Peresvetov surîse : Haide, nu te supăra. Kuzmici spunea cum că ai putea, cu ajutorul tatălui dumitale, să procuri materiale de construcție. Dar stai jos.

— Mulțumesc. Valia se așeză. Tatăl meu este directorul combinatului, acolo se fac case prefabricate. Nu știu de ce se numesc finlandeze. I-am scris că toată brigada va fi nevoită să locuiască în bordeie

dacă nu ne va da pentru tabăra noastră de cîmp vreo trei-patru case.

— E şi mai bine! Montezi casele şi n-ai nici o bătaie de cap cu materialul de construcţie. Cu atît mai mult, cu cît băieţii noştri au învăţat să pună fundaţiile. Şi ce-a răspuns?

— Trebuie să trimitem o scrisoare la trust, care e tot la Petrozavodsk.

— Vom scrie, asta nu e nici o problemă! Unde sînt patru, pot fi şi treizeci şi patru.

— Noi plecăm cu scrisoarea din partea întovărăşirii. Acolo în uzină este o brigadă care a hotărît să muncească ca şi noi, în întovărăşire. Vom cere ajutorul acestei brigăzi.

— Bine chibzuit! Omar va scrie, în numele direcţiei şi al organizaţiei de partid din sovhoz, o scrisoare pentru trust şi pentru tatăl dumitale. Mîine puteţi pleca. De cine mai aveţi nevoie?

— Ar fi bine să fie trimis Şaken, el e priceput la asemenea treburi.

Peste două zile Valia, Petea şi Şaken plecară la Petrozavodsk.

3

Reîntoarsă din stepă, Lena se instală în casa pe care jumătate o ocupa Skrîjneak, iar cealaltă jumătate — Ivan Ivanovici. Familia acestuia se mutase din Murmansk.

Lena mai era supărată pe tatăl ei, iar Skrîjneak nu voia să-şi recunoască vina, deşi îşi dădea seama că nu procedase cum trebuie.

În lunile petrecute în stepă, Lena se călise şi se maturizase.

Prietenia ei cu Afonea se transformase încet-încet şi pe nesimţite într-un sentiment mai profund şi mai serios. Afonea suferea alături de Lena pentru nenorocirea din familia ei şi cu toată duioşia de care era în stare se străduia s-o abată de la gîndurile ei triste.

O dată, pe cînd brigăzile se întorseseră la sediul central, Lena și Afonea se plimbau în stepă. Era o zi senină și răcoroasă. Pămîntul arat se întindea pînă la orizont. Aerul străveziu răspîndea miros de negară trecută, văratică. Strălucirea cerului era acoperită de palide culori liliachii.

Afonea și Lena mergeau de-a lungul rîului. Neprietenoasele ape se înfățișau cu grele încrețituri ca de plumb, stuful de lîngă mal se înăsprise foșnind monoton în abia simțita adiere de vînt, în vreme ce lungile panașe se legănau dintr-o parte în alta, parcă vorbind între ele, nemulțumite de apropierea iernii.

— Tot mai ești supărată pe tata ? întrebă Afonea.

— Da.

— Dar de ce, poate că nu a făcut nimic intenționat ?!

— Nu știu.

— Ar trebui să stai de vorbă cu el. Afonea tăcu un timp, se uită la Lena, care stătea dusă pe gînduri, și adăugă cu prudență : Vă este greu să trăiți laolaltă, Lena. Iată, îmi amintesc cînd se întîmpla ca mama și cu tata să se certe, în casă nimeni nu mai avea viață. Umblau ca niște străini, priveau mereu în altă parte și erau furioși pe noi. Dar ce vină aveam noi ? Chipul rotund, mereu blajin al lui Afonea se întunecă. Cel mai prost lucru este cînd oamenii își amărăsc unii altora viața, așa, fără nici un rost.

Înainte, pe Lena o cam enervau expresiile populare folosite de Afonea. Iar el, știind aceasta, se ferea de ele. Dar mai tîrziu Lena se deprinse. Ba acum chiar îi și plăcea vorba simplă a lui Afonea.

— Uite, și tu cu tatăl tău... Ia spune, ce vrei de la el ? Poate că omul și așa suferă destul. Și mai vii și tu cu răceala ta. Te cunosc eu ! Uneori ai o căutătură de i se pare omului că îl învălui în sloiuri de gheață.

Lena atinse cu gingășie mîna lui Afonea.

— Ești foarte bun ! oftă ea. Nu-i nimic, Afonea, o să mai treacă timpul și o să mă împac cu el. Dar

deocamdată mi-e cu neputință să uit cum m-a înșelat. Nu pot, și basta.

— Nu uiți și nu ierți, Lena, făcu Afonea cu un ton de reproș.

— Da, recunoscu calm Lena. Asta e o trăsătură a firii mele. Ce pot face!

— Și cu toate astea îmi ești dragă.

Lena continuă să meargă, de parcă nici nu-i auzise vorbele. Doar capul i se înclină puțin, iar obrajii îi cam păliră.

Afonea nu știa ce să mai spună. Deodată îl năpădi mînia și izbi cu putere cu vîrful cizmei într-un bulgăre de pămînt.

— De ce ești supărat? întrebă Lena, ridicîndu-și ochii spre el.

— Așa, bombăni Afonea, fără s-o privească.

Lena abia schiță un zîmbet și-i atinse din nou mîna.

— Nu e bine.

Afonea mergea înainte, cu fruntea întunecată, gîndind: „De ce i-am spus-o? Nici nu se poate să fie așa!"... Îi venea să intre în pămînt de rușine.

— Nu te-ai mai întîlnit de mult cu Perepiolka, i-o trînti el netam-nesam.

— Nu se mai arată în fața mea. Nici eu nu știu de ce. Lena se fîstîci. Adică, ghicesc. Poate că Valia e nemulțumită de prietenia dintre noi.

— Seamănă leit cu un cal această Valka! Picioarele lungi, osoase, iar moțul, chiar ca la cai.

După acea neuitată discuție de lîngă rîu, Petea evita să se întîlnească cu Lena, dar ea îi simțea adesea lipsa. Lenei i se părea că Valia e geloasă pe ea. De cîte ori se întîlnea cu Valia, Lena îi dădea doar bună ziua și trecea mai departe, cu un aer de nepătruns.

Dar nici Valia nu-i rămînea datoare. „Auzi, își spunea în sinea ei, ce îngîmfată!"

După asemenea întîlniri cu Lena, asupra lui Petea se revărsa un potop de ironii.

— Cum de ai putut, Piotr, să te îndrăgostești, fie doar și pentru o clipă, de acest respingător sloi de gheață ? întreba răutăcios Valia.

La aceste cuvinte, Petea tresărea și căuta să riposteze. Atunci urma sacramentala încheiere :

— Foarte bine, n-ai decît să te duci la îngîmfata asta a ta !

Petea, blestemîndu-și slăbiciunea, bolborosea că, într-adevăr, Lena are ceva rece și sec... Și atunci i se dăruia o îngăduitoare iertare. De altfel, Petea nu răbdă mult timp batjocurile la adresa Lenei. O dată, luîndu-și inima în dinți, declară :

— Nu e bine ca un membru al întovărășirii comuniste să fie atît de rău față de un om care nu-i e cu nimic vinovat.

Valia roși și jură să nu-i mai pomenească niciodată de Lena dacă nici el n-o să-i mai amintească de ea. Petea promise.

Lena nu știa nimic din toate acestea, iar orgoliul n-o lăsă să se explice cu Petea și să reia legătura de prietenie, înfiripată între ei în acea primă noapte, lîngă foc, în stepă.

„Desigur, toată vina o poartă Valentina !", gîndea Lena.

— Nu ai dreptate, Afonea. N-are nimic de cal. Și picioarele Valiei sînt normale. Fața e plăcută, și fruntea... Ai remarcat ? Fruntea ei e foarte frumoasă și inteligentă.

— Nu e mai inteligentă decît a ta ! bombăni Afonea. După o tăcere, el întrebă, bîiguind : Poate Perepiolka ți se pare o frumusețe ?

Lena surîse.

— Ce frumusețe ?! Dar este, tu singur știi, un băiat deștept, simplu, și nu degeaba îl iubește toată lumea.

— Poate mai ai să-mi spui ceva despre el ? întrebă Afonea, fără să-și ascundă necazul.

— Da, într-adevăr, mai am. Regret că prietenia noastră s-a terminat fără nici un motiv. Lena îi aruncă lui Afonea o privire vicleană. Dar, știi, viața

își umple golurile. Dacă a plecat un prieten, altul i-a luat locul.

— Și cine anume? Afonea stăruia încă în supărare.

— Ghicește! zise Lena, rîzînd provocător.

— Și cum este acest prieten? se îmblînzi Afonea.

— E blajin, grijuliu, duios, deștept, drăguț, și în general bun.

— Foarte?

— Da, foarte, foarte.

— Nu cunosc un astfel de om, făcu Afonea fîstîcit. Nu e cumva Șurka? făcu el pe șiretul.

Lena rîse din nou, apoi se lipi de Afonea.

Afonea o sărută, abia atingînd-o.

...Hotărîră să se căsătorească după ce Lena își va împăca părinții, supărați între ei.

— Înțelege-mă, îi spuse Lena lui Afonea care se întristase, nu pot să-l las pe tata singur.

— Cum singur? întrebă uimit Afonea. Cred că Stepan Trofimovici nu mă va alunga din casa lui.

— Nu, Afonea, o ținea una și bună Lena. Întîi o să-i împac, și apoi ne căsătorim. Nu te necăji, continuă ea, cu duioșie. Să avem nițică răbdare.

Afonea dădea din cap tăcut; cu Lena nu se putea discuta prea mult. Te ascultă, se închide în sinea ei, și apoi fă-te luntre și punte ca să te ierte.

4

Uneori, seara, Lena se ducea în vizită la Panar... Zina și Olga erau invitate și ele în casa lui Nurhan.

După mustrarea primită, Șurka începu să se arate mai des pe la centrul medical, iar în zilele libere o lua pe Olga la prietenul său de la haltă. Cu Panar nu se mai vedea.

Un timp, Panar se simțise cam stingherită în tovărășia Olgăi, dar apoi îi trecu sfiala. Prietenele învățau limba kazahă, coseau, pălăvrăgeau, dansau...

O dată, Şaken, întors de la muncă, se aşeză într-un ungher, ascultă conversaţia fetelor şi, străduindu-se să nu privească spre Zina, se ridică deodată şi plecă posomorît.

Cînd uşa se închise în urma fratelui ei, Panar izbucni în rîs.

— Tu... Cum se spune în ruseşte ? o întrebă ea pe Zina. Ah, mi-am adus aminte : l-ai legat fedeleş pe Şaken de tine.

Zina se supără.

— Of, Panar, da caraghioşi mai sînt Goghi şi frăţiorul tău ! zise Olga. Să vezi, Goghi vine la noi şi începe s-o convingă pe Zina să facă o plimbare cu motocicleta. Ea pleacă în stepă, şi deodată apare Şaken. „Unde e Zina ?" întreabă. „A plecat cu Goghi", răspund eu, încercînd să-mi stăpînesc rîsul. El se bosumflă, face nişte ochi fioroşi, zice „ce mai pocitanie a găsit şi ea" şi pleacă.

— Taci, Olga, făcu Zina cu ton rugător. Hai, te rog.

— Dar tu ce vină ai ?... Sau, de exemplu, îi vine în gînd Zinei să se plimbe cu Şaken. Mă uit, vine Goghi în goana mare. „Unde e Zina ?", iar pe faţă i se aşterne o mare tristeţe. „Se plimbă cu Şaken !" Goghi se mai învîrteşte în loc, mîrîie supărat şi o zbugheşte afară. Iar eu şi cu Sima ne prăpădim de rîs.

— Taci din gură, strigă Zina. Aoleu, fetelor, ia priviţi ! Marusia cu Hrebtov merg la braţ.

Toţi îşi lipiră nasurile de geam. Hrebtov, lung ca o prăjină, păşea ţanţoş pe stradă, la braţ cu Marusia.

— Ştiţi, de departe seamănă cu cifra 10, zise vesel Panar. Beţişorul este Vanea, iar lîngă el un butoiaş — Marusia.

— Priviţi, s-au oprit, discută ceva ! exclamă Olga.

— Şi s-au despărţit ! Din nou s-au certat ! Zina se încruntă îngrijorată. Marusia vine încoace.

Marusia intră, tremurînd de indignare.

— Cu omul ăsta n-o poți scoate la cap ! începu ea mînioasă. Nu știe să vorbească decît despre tractoare și arătură. Să fi încercat și el, măcar o dată, să mă cucerească sau să-mi fi jurat dragoste... Of, doamne, ce chin !

— Și totuși ți-a spus desigur că te iubește, surîse Zina.

— Uite, să se deschidă pămîntul și să mă înghită dacă a făcut-o mai mult decît o singură dată ! suspină Marusia. Obrajii îi ardeau de indignare. Și ce credeți ! Eu îl rog : „Vanecika, hai, spune-mi că mă iubești". „Asta a fost spus ! mi-o retează el. Și s-o ții într-una așa, e curat răsfăț."

Prietenele rîdeau, dar Marusia era furioasă.

— Rîdeți, rîdeți ! Dacă voi ați avea un asemenea curtezan ! Auzi ce mîndrie la el ! Nici cu cleștele nu-i mai poți smulge din gură cuvintele „te iubesc"... A devenit cel mai fruntaș dintre șefii de brigadă, toată lumea îi caută în coarne, și de atunci și-a luat-o-n cap de-a binelea.

— Nu și-a luat-o de loc în cap, remarcă Olga, căci este într-adevăr fruntaș. Chiar și steagul de fruntaș al sovhozului tot brigada lui îl deține. Curtezan ca ăsta, Mașa, să dai cu tunul și nu găsești.

— Of, nici eu singură nu mai știu ce să cred ! Desigur, te poți bizui pe el, dar e cam prea aspru. Și apoi, tot tace și iar tace...

— Cel ce vorbește puțin despre dragoste, Marusia, zise Panar, iubește mai tare.

— Dar mie îmi e un dor, fetelor, ca să-mi spună și să-mi tot spună cuvîntul cel tainic... Am poftă să vorbim despre viață, să ne gîndim cum să ne orînduim rosturile casei. Iar el repetă într-una : „Fiecare lucru, la vremea lui". Ei, poftim, spuneți și voi !

Fetele țineau cu Marusia și nu știau cum să-i facă pe plac și să-l mai zgîlțîie un pic și să-i mai dezlege limba acestui șef de brigadă zgîrcit la vorbă.

5

Cu o zi înainte de ședința comitetului raional, pe a cărei ordine de zi era trecută problema mutării tineretului din loc în loc, Omar veni la Skrîjneak.

— Iartă-mă, Stepan Trofimovici, poate că mă bag în treburi care nu mă privesc, începu Omar. Vreau să vorbim despre relațiile dintre dumneavoastră și Peresvetov.

— Nu-ți stă bine de loc rolul de mijlocitor.

— Pe mine mă satisface rolul unui comunist de rînd, tovarăşe Skrîjneak, răspunse Omar cu demnitate. Iar datoria fiecărui comunist este să aibă grijă ca doi oameni buni să nu-și strice nervii unul celuilalt. Am văzut eu singur cum l-ai repezit pe Peresvetov, cînd, la întoarcerea noastră din Abșansk cu avionul, s-a așezat lîngă dumneata. Kiril Ilici a spus că vrea să stea de vorbă cu dumneata, ca să pună capăt acestor certuri.

— Dar nu ți-a spus cine s-a plîns de mine lui Hromcenko? se oțărî Skrîjneak. Eu m-am ales cu o praftură fără să știu de ce, și după alte toate mai vrei să-i fii și avocat. De cînd ți-ai schimbat profesiunea?

Omar, amintindu-și pentru ce venise, se stăpîni.

— Dacă vrei să știi, nu demult.

— Și cu ce te-a cucerit Peresvetov?

— Cu sufletul lui deschis.

— Peresvetov, suflet deschis! Aida de! făcu Skrîjneak, izbucnind într-un rîs silit. Ia mai las-o, Omarușka!

— El socotește că nu se poate ca dumneata să n-ai nici un amestec în publicarea acelui articol din ziar. Nu sînt împotriva articolului, se grăbi să explice Omar, dar, într-adevăr, de ce nu se pomenește în el decît numele lui Peresvetov? El a fost singurul care nu s-a împăcat cu ideea recoltării în faze?

— Îți dau cuvîntul de comunist că în ce mă privește nici nu l-am văzut pe corespondentul acelui ziar. De unde să știu de ce nu a pomenit în articol

și numele altor directori. I-am tras eu o săpuneală și lui Borisov, să-și deschidă capul cînd stă de vorbă cu un gazetar.

— Lucrul ăsta du-te și spune-i-l lui Peresvetov. Pot să te asigur, Stepan Trofimovici, că el nu i-a vorbit lui Hromcenko despre dumneata.

Skrîjneak căzu pe gînduri și își scutură pipa stinsă.

— Bine, am să vă vizitez astăzi.

— Foarte bine! O să ne întîlnim la comitetul de partid, Stepan Trofimovici. Ca să zic așa, pe un teren neutru. Dumneata ai să treci pe la mine ca din întîmplare. Iar pe Peresvetov am să-l invit sub un pretext plauzibil.

Omar fugi la sediu mîncînd pămîntul. Acolo află că Peresvetov plecase la haltă și că se va întoarce abia noaptea. Omar îi telefonă lui Skrîjneak să vină a doua zi dimineață la comitetul de partid.

Nu degeaba se spune că drumul iadului este pavat cu cele mai bune intenții. A doua zi, cînd Skrîjneak se descotorosise de vizitatori și voia să meargă la Peresvetov, sosi Hamzatov, directorul sovhozului „Țelinnîi", un osetin înalt și îngrijit.

Venise cu o rugăminte: oare nu poate de pe acum, cît mai este încă vreme frumoasă, să-i împrumute sovhozul cu niște semințe pentru anul viitor?

— Doar n-are nici un rost să le aduc tocmai de la haltă, de la o depărtare de sute de kilometri, și încă pe un asemenea ger. Două sute de kilometri dus și întors... Doar există semințe în raion.

Skrîjneak îl întrebă pe Hamzatov de ce cantitate de semințe are nevoie. După toate socotelile, reieșea că sovhozului îi trebuiau douăzeci de mii de chintale.

— Înțeleg, făcu Skrîjneak, și telefonă la comisia raională de planificare ca să se consulte asupra a ceea ce era de făcut.

Președintele comisiei raionale de planificare răspunse că argumentele directorului sînt pe deplin întemeiate. Skrîjneak puse jos receptorul și căzu pe gînduri.

— De la cine s-ar putea împrumuta semințele, ai?
— Chiar și de la Peresvetov. Doar singur s-a lăudat că la trei mii de hectare a obținut cam cîte douăzeci de chintale la hectar.
— Da, a reușit, aprobă Skrîjneak. A însămînțat la timp, ăsta e adevărul. Nu ca voi.
— Am greșit socoteala, e drept, se învoi Hamzatov. Anul viitor vom însămînța și noi mai devreme. Și are un grîu bun, de specia „Akmolinka-6, 1", grîu renumit, făcu Hamzatov uitîndu-se la secretarul comitetului raional cu o privire rugătoare.
Skrîjneak luă un creion și începu să calculeze. Cînd sfîrși, îi întinse hîrtia lui Hamzatov.
— Peresvetov are nevoie pentru semințe de optzeci și opt de mii de chintale, iar el a cules, asta o știu precis, ceva mai mult de șaizeci de mii. Nici lui nu-i ajunge ce are.
— Păi asta și e problema, întări Hamzatov. El trebuie oricum să-și procure semințe. I se vor aduce de la haltă, care e aproape de Peresvetov.
— Tot de la haltă vei putea căpăta și tu.
— Vai de mine, Stepan Trofimovici! El face pînă la haltă un ceas, iar eu cît am de mers pe drumurile noastre?
— Mă rog, dacă te înțelegi cu Peresvetov, n-avem nimic de obiectat.
— Tu n-ai nimic de obiectat, dar el are. M-a dat afară, zău...
— Numai pentru că ai nimerit într-un moment neprielnic, zise vesel Skrîjneak. Telefonă la biroul sovhozului, îl chemă pe Sizov și îi zise că Hamzatov trebuie ajutat ca să obțină de la Peresvetov semințe pentru sovhozul „Țelinnîi". Nu voia să se amestece personal în această chestiune.
— Peresvetov n-are să mă asculte, Stepan Trofimovici! Nu știu de ce, dar e rău dispus.
— Tu insistă.
Hamzatov plecă în silă. Skrîjneak se ocupă de alte treburi, hotărînd să meargă la Peresvetov cînd problema semințelor va fi rezolvată.

O jumătate de oră mai tîrziu, Hamzatov se întoarse şi declară că Peresvetov nici nu voise să stea de vorbă cu el.

— Nu se poate, mormăi obosit Skrîjneak.

— Cum nu se poate ?! exclamă Hamzatov. Erau în cort vreo opt persoane. Mi-a întors spatele, şi atîta tot.

— Ei, dar ce nărav are şi omul ăsta ! făcu Skrîjneak, clătinînd din cap. Bine, o să mergem împreună.

6

Pe Peresvetov îl găsiră la arie... Ceva nu era în regulă la trioare ; lăcătuşii şi Goghi se ocupau cu reparaţia.

Peresvetov, tolănit pe o grămadă de grîu vînturat, semna documentele. Lîngă el, Kogan aşeza hîrtiile în geantă.

— Salut, zise Skrîjneak.

— Bună ziua. Peresvetov îi întinse mîna lui Skrîjneak, fără să-l privească. Băieţi, pînă ce găgăuţii ăstia se vor moşmoni cu reparaţiile, voi daţi la o parte deşeurile, căci ne vor fi de folos.

Skrîjneak apucă o mînă de grîu, îl trecu dintr-o palmă în cealaltă şi încercă cu dinţii un grăunte.

— Grozav mai e grîul ăsta al tău !

Peresvetov se prefăcu a nu auzi.

— Da, grîul e renumit, întări Hamzatov. Bravo ţie, Peresvetov. E o frumuseţe.

— Se spune că italienilor le place foarte mult grîul nostru tare, se amestecă Kogan în discuţie. Ei fac din el făină pentru macaroane.

Peresvetov tăcea.

Dacă Skrîjneak ar fi venit la el să stea de vorbă între patru ochi, ar fi fost cu putinţă ca Omar să obţină ceea ce voia. Dar Peresvetov ştia că Hamzatov se dusese cu plîngerea la comitetul raional. „Aşa, gîndi el, va să zică, Skrîjneak vrea să exercite presiuni asupra mea ? Nici să nu gîndească !"

— Ascultă, Kiril Ilici, aş avea ceva de vorbit cu tine...

— Păi de ce să ne mai batem gura degeaba, răspunse Peresvetov.

— Ei, gata, nu te mai încăpăţîna, răspunse Skrîjneak cu jumătate glas, luîndu-l pe Peresvetov deoparte. Să spunem că, într-adevăr, eu sînt vinovat, dar, ia spune, tu eşti mai bun ?

— Nu poţi îndrepta lucrurile cu vorba. Şi ori ar sta cineva cu tine de vorbă, ori ar bate apa în piuă, totuna e.

— Păcat, Peresvetov, mormăi posac Skrîjneak. Eu venisem la tine cu sufletul deschis...

— Sufletul tău e cam ciudat, zîmbi aspru Peresvetov. Ba se zăvorăşte, ba e slobod. Ai face bine să-l mai supraveghezi.

Vorba asta părea spusă în zeflemea. Peresvetov îşi dete seama, dar prea tîrziu.

Pe Skrîjneak îl cuprinse furia.

— Ei, Peresvetov, asta e pentru ultima oară.

— Gata, strigă Goghi. Tot buclucul a fost la rulmenţi, Kiril Ilici. Alinierea, comandă el tinerilor.

Conveierul îşi începu lin drumul nesfîrşit. Valuri aurii se revărsară pe pînză, şi de aci în triorul de grîne.

— Atunci cum rămîne cu seminţele ? întrebă Hamzatov trăgîndu-l de mînecă pe Skrîjneak, care îşi pironise ochii în pămînt.

— Da, cu seminţele ! se însufleţi Skrîjneak. Hamzatov a adresat o rugăminte comitetului raional. Cred că n-ai nimic împotrivă să scapi un tovarăş de la ananghie, Kiril Ilici !

— Ba am, răspunse scurt Peresvetov.

— Ei, stai, nu te repezi chiar aşa, făcu paşnic Skrîjneak, stăpînindu-se cu greu. Judecă şi tu, e într-adevăr o prostie : tu ai halta alături, iar ei...

— Am auzit, făcu Peresvetov un gest de împotrivire. Numai că nu văd în asta nici o prostie.

Goghi se îndepărtă și se așeză obosit pe o grămăjoară de grîne, alături de Sizov.

— Fumați mai cu băgare de seamă, le spuse Peresvetov, aruncînd țigara și strivind mucul cu cizma. Tovarășe Skrîjneak, degeaba faci presiuni asupra mea. Spune-mi, te rog, de ce trebuie să dau douăzeci de mii de chintale cînd nici eu n-am destulă sămînță ?!

— Păi tu ai să capeți, căută să-l convingă Hamzatov.

— De care am să capăt ? Peresvetov băgă mîna în grîul vînturat. Tot ca ăsta am să capăt ? Unde ai mai văzut așa grîu ? Eu, dragul meu, am fost la stațiunea de selecționare din Șorbandan și, cu chiu cu vai, am obținut de la Kuzmin „Akmolinka" lui. Iar mie ce mi se va da ?!

Skrîjneak se scărpină după urechi.

— Și încă la ce preț, adăugă Kogan.

— Tocmai ! susținu Peresvetov.

— Prețul mediu al unui chintal de grîu este mai mult sau mai puțin același în toată regiunea, obiectă Skrîjneak.

— Vă dă gata cifra medie, remarcă, aspru Kogan. Să-l întrebăm pe Hamzatov la cît i-a revenit un chintal de grîu anul acesta ?

— Patruzeci și două de ruble și ceva.

— Și ai obținut de pe o mie de hectare de arătură de primăvară cîte cinci chintale, adăugă Peresvetov. La mine de pe trei mii de hectare s-au scos cîte douăzeci de chintale și ne costă douăzeci și nouă de ruble și zece copeici. Iată, poftim cifra medie... Tocmai tu, tovarășe Skrîjneak, n-ar trebui să fii acela care să-i tot dai cu cifra medie. Asta înseamnă să stai pe grumazul fruntașilor și să mîngîi capul codașilor. „N-aveți grijă, vecinul bogat o să vă scoată din nevoi." Auzi dumneata : „cifra medie !"

— Parcă am fi societate de binefacere, îl sprijini Goghi pe director. Numai dacă te gîndești cît am nădușit pentru acest grîu.

— Asta e adevărat, tună Skrîjneak. Numai că se cuvine să vezi mai departe decît lungul nasului, tovarăşe Peresvetov. Tu faci calcule pornind de la interesele sovhozului, iar comitetul raional al partidului are în vedere interesele raionului. E prematur să încerci a ghici ce fel de grîu ţi se va da. Dar justificarea din punct de vedere economic a cererii lui Hamzatov este limpede.

— Da de unde, Stepan Trofimovici ! interveni Kogan. Asta înseamnă să torni dintr-un sac în altul.

— Exact ! exclamă Goghi. Dar dacă şi noi vom fi nevoiţi să aducem seminţe dracu ştie de unde ?

Peresvetov alegea distrat grăunţele.

— Dacă ăsta e un mare porc de cîine ! făcu mînios Skrîjneak. Aveţi un punct de vedere nepartinic. Uite ce este, tovarăşe Peresvetov, îi vei preda lui Hamzatov douăzeci de mii de chintale.

— Nici nu mă gîndesc.

— Eu vorbesc oficial. Cred că biroul comitetului raional mă va sprijini.

Sizov făcu o mişcare, dar nu zise nimic.

— Deocamdată este o indicaţie a ta personală, obiectă calm Peresvetov.

— Pentru tine indicaţia dată de secretarul comitetului raional nu este obligatorie ?

— Eu vorbesc concret şi anume despre această indicaţie, şi nu despre alta. O consider lipsită de spirit gospodăresc.

— Ascultaţi... începu Hamzatov. Dar Skrîjneak îi curmă vorba.

— Va să zică, tovarăşe Peresvetov, directiva mea înseamnă o vorbă goală ? N-o să tolerăm nici un fel de năravuri de prinţ feudal. Asta ţi-am mai spus-o. Astăzi, pe la unsprezece seara, să te prezinţi cu Aimanov la comitetul raional la şedinţa biroului.

Cu aceste cuvinte, Skrîjneak plecă.

Hamzatov mai rămase lîngă Peresvetov.

— Dacă aş fi ştiut... El făcu întîi un gest cu mîna, şi apoi, luîndu-se după Skrîjneak, îl ajunse din urmă.

7

La ora zece și jumătate Peresvetov și Omar ședeau la comitetul raional. Peresvetov îl văzu pe Antropov, directorul sovhozului „Iujnîi".

— Bună ziua, Maxim Fedotîci ! Peresvetov scutură mîna moale a lui Antropov. Te-au prins și pe tine în laț, hai ?

— Independent, gîfîi grăsunul.

— Independent ? Adică cum ?

— Independent de vîrstă și situație. Stepan Trofimovici este uneori necruțător cu oamenii.

— Dar pe tine de ce vor să te scuture ?

— Da de unde să știu ? Antropov dădu din umerii lui rotunzi. Într-un rînd sosește la sovhoz Beriozkin, furios ca un diavol. Iar eu, ca un făcut, nu alta, tocmai ațipisem. Eram obosit și sforăiam de duduia toată casa... Mă trezesc și-l văd pe Beriozkin cu un ordin de la Skrîjneak : „Să predai vecinului două tractoare, și nu mai tîrziu, ci imediat". L-am trimis la toți dracii și m-am întors pe partea cealaltă. Acum m-au convocat în fața biroului... Cică mă port mitocănește, îi jignesc pe lucrătorii comitetului raional... Poftim, ce lucruri spun ! Antropov se scărpină pe după ceafă. Aud că nici între tine și Skrîjneak lucrurile nu stau prea-prea, și Antropov învîrti degetele prin aer.

— Între mine și Skrîjneak raporturile n-au fost din prima zi „prea-prea"...

— E arțăgos de n-are pereche. Ascultă, am vrut să trec pe la tine, începu Antropov cu însuflețire. La hotarul gospodăriilor noastre există un lac... care se numește „Șaitan kașkan", ceea ce în kazahă înseamnă „A fugit dracul"... Dacă dracul a poposit vreodată pe acolo și cînd anume a fugit nu știu, dar apa din lac fuge, asta e sigur.

— Am fost la lacul acela. E foarte bun pentru pescuit.

— Independent.
— Ce independent ?
— Independent de pescuit, tu şi cu mine avem nevoie neapărat de acest lac.
— Ce să fac cu el ?
— A fost la mine un ihtiolog şi mi-a spus că, dacă nu se vor lua măsuri, lacul va seca în vreo cinci ani. Or, el ar putea da un mare venit. Acolo se găseşte hrană pentru peşti, ce fel de hrană nu ştiu, dar foarte multă. Mi-a lăsat o listă de fel de fel de peşti care pot creşte acolo.
— Toate astea sînt adevărate, Maxim Fedotîci, dar noi făcători de minuni nu sîntem. Dacă o să sece lacul, seacă, şi basta. Nu depinde de voinţa noastră.
— Ba nu-i adevărat ! Poate ştii că la vreo şase kilometri depărtare de lac şerpuieşte un rîuleţ. El se varsă în rîul Ciornaia ; dacă-i vom întoarce cursul spre lac, n-o să se împuţineze apa rîului Ciornaia, dar lacul va fi salvat.
— Adică să săpăm un canal ?
— Ei şi ? Avem suficiente mecanisme, iar materialul explozibil ni-l vom procura. Mai pune creierul la contribuţie.
— Ideea e bună, Maxim Fedotîci, răspunse Peresvetov şi, după ce chibzui puţin, continuă : Dar o să fie nevoie de specialişti.
— Să scriem la Moscova, să cerem să ni se trimită hidrologi. Şi ei vor proiecta canalul într-un minut.
— Chiar aşa ! exclamă Peresvetov, înflăcărîndu-se. Am să şi scriu.
— Nu te-aş fi sîcîit, continuă Antropov, dar eu singur n-am destulă forţă. Şi ca să spun drept, am vrut să-ţi fac un serviciu prietenesc. Mi-ai dat şi tu o dată o straşnică mînă de ajutor şi încă într-un ceas de grea cumpănă. Tinerii tăi lucrează ca nişte lei. Fără ajutorul tău aş mai fi arat încă un an.

— Să nu mai vorbim despre asta, Maxim Fedotîci. Mulţumesc pentru această preţioasă idee. Ai procedat ca un bun vecin.

Beriozkin ieşi din cabinetul lui Skrîjneak.

— Tovarăşii Aimanov şi Peresvetov!

8

Peresvetov îşi stinse ţigara şi, strîmbîndu-se ca şi cum l-ar fi durut dinţii, intră în cabinet.

Membrii biroului şedeau la o masă lungă, alături de care se găsea biroul lui Skrîjneak. Ivan Ivanovici îl salută amabil pe Peresvetov, înclinînd capul.

Prin fereastra deschisă pătrundea înăuntru o uşoară răcoare. Peresvetov nu vedea decît un petic de cer întunecos şi o singură stea foarte strălucitoare. „«Sirius»... Şi de ce a fost denumită albastră? gîndi el. O stea ca toate stelele, atîta doar că e mai mare..."

Omar, după ce îi şopti ceva lui Sizov, se aşeză lîngă Peresvetov. Skrîjneak, ca şi cum nici nu i-ar fi observat, vorbea cu Beriozkin. Acesta îl ajuta pe secretarul comitetului raional să pună ordine în hîrtiile de pe masă. Cînd această operaţie luă sfîrşit, Skrîjneak zise:

— Raportaţi biroului, tovarăşe Peresvetov, dacă aveţi intenţia să executaţi directiva comitetului raional al partidului cu privire la predarea seminţelor sovhozului „Ţelinnîi".

— N-am ce raporta, răspunse Peresvetov cu o voce plictisită. Seminţe n-am să dau. Dacă m-aţi convocat numai pentru asta, pierdeţi timpul de pomană, tovarăşe Skrîjneak.

Ivan Ivanovici, cu capul aplecat pe o filă de hîrtie, desena ceva. Sizov oftă. Ceilalţi membri ai biroului tăceau. Peresvetov şedea cu mîinile pe genunchi. Omar se agita nervos pe scaun.

Skrîjneak îşi netezi mustăţile şi-şi trecu palma peste capul ras.

— Răspunsul dumneavoastră nu poate satisface biroul, tovarăşe Peresvetov. Dumneavoastră ştiţi foarte bine că aţi fost convocat la această şedinţă pentru a explica de ce la sovhozul „Zapadnîi" se sabotează o hotărîre a comitetului raional al partidului.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, Stepan Trofimovici, îl întrerupse Ivan Ivanovici, nu a existat o hotărîre a comitetului raional.

— Nici eu nu am văzut o hotărîre a comitetului raional, remarcă Sizov.

— Ascultaţi, tovarăşe Peresvetov, începu să spună Skrîjneak. Comitetul raional vă roagă să ajutaţi sovhozul lui Hamzatov. Vă roagă, mă înţelegeţi. Iar în ceea ce priveşte calitatea seminţelor pentru sovhozul vostru, îmi iau întreaga răspundere.

— Nu te obosi.

Se aşternu tăcerea.

— Îmi e foarte neplăcut, începu Skrîjneak, neştiind nici el ce o să spună mai departe, dar pot să afirm un singur lucru... („Ce pot să afirm ?" îi trecu fulgerător prin minte.) Skrîjneak tuşi, apoi continuă : Pot să afirm că tovarăşilor Peresvetov şi Aimanov nu le sînt chiar atît de scumpe interesele raionului.

— Eu, Stepan Trofimovici, zise obosit Ivan Ivanovici, n-aş reţine în zadar pe tovarăşii din sovhozul „Zapadnîi". Peresvetov are dreptate, şi punct. Avem treburi multe.

— Dar despre fugari nu vorbim ? întrebă Omar.

— Cam peste vreo două ore, răspunse brusc Skrîjneak. Problema următoare... Cine e acolo ?

— Antropov, îi suflă Beriozkin.

— Cheamă-l.

Peresvetov şi Omar ieşiră.

— Să-ţi fie de bine duşul ! îi strigă Antropov lui Peresvetov, croindu-şi drum prin mulţime.

— Chiar să-mi fie de bine, rîse Peresvetov.

CAPITOLUL VII

I

Din sovhozul „Iujnîi" Şurka reveni iarăşi ca un erou. Tractoriştii lui Peresvetov araseră o mie de hectare într-un timp record şi-şi umpluseră doldora buzunarele de bani.

Şefii de brigadă căpătaseră de la Antropov ceasornice de mînă. Lui Şurka i se dădu ca premiu un aparat de fotografiat. Direcţiunea şi organizaţia de partid îi trimiseră lui Peresvetov o scrisoare de mulţumiri. Iar gazeta raională o publică în prima pagină. Numele lui Şurka, Hrebtov, Kim Ţoi şi ale tractoriştilor ce s-au evidenţiat în mod cu totul deosebit au fost tipărite cu litere groase.

Hrebtov şi Kim Ţoi comunicară lui Omar şi Peresvetov că Troşkin a muncit conştiincios, nu s-a cruţat de loc, înlocuind adesea pe băieţii ce cădeau răpuşi de oboseală.

— Antropov a procedat just premiindu-vă, băieţi, zise Peresvetov. Nici noi n-o să rămînem mai prejos. Ivan, făcu el întorcîndu-se către Hrebtov, îndată ce Perepiolocikin va aduce casele, o să-ţi dăm o locuinţă cu două camere. Şi ţie la fel, Kim.

Hrebtov îi mulţumi reţinut lui Peresvetov.

— Da, mi-am adus aminte, cînd a sosit prima tranşă de case prefabricate i-am oferit lui Troşkin o locuinţă. Atunci a refuzat-o, şi pînă acum locuieşte la cămin. Acum are mare nevoie de o cameră. Peresvetov se referea în chip vădit la apropiata căsătorie a lui Şurka cu Olga.

Omar îl susţinu pe Peresvetov. Iar cînd, în aceeaşi zi, îl văzu pe Şurka, el îi comunică hotărîrea direcţiunii. Şurka nu răspunse nimic.

El se răcise cu totul de Olga şi doar din milă se mai întîlnea cu ea din cînd în cînd. Dar cuvîntul şi-l dăduse nu numai faţă de ea, dar şi faţă de Omar şi Peresvetov. Şi toată aşezarea ştia că Şurka este

soțul Olgăi fără cununie. Fata îl scuza cînd prietenele ei îl învinovățeau pe Șurka că tot amînă nunta.

Olga încetă să mai fie sinceră cu prietenele, evitînd să vorbească despre viitorul ei. Se mîngîia cu gîndul că Șurka părea c-o uitase pe Panar.

2

Aflînd că Nurhan plecase la Kokcetav să-și vadă fratele, că Peresvetov e în vizită la Hijneakov, iar Șaken la Petrozavodsk, Șurka își zise cu hotărîre : ori azi, ori niciodată !

Șurka o porni de cum se întunecă, și în drum spre casa lui Nurhan îl întîlni pe Penka. Era sîmbătă. Penka venise de la haltă ca să-și vadă soția. Agafia Vasilievna îi scosese din buzunar chenzina, nu voise să-i dea nici de-o jumătate de litru de votcă, și-l expediase din casă : o aștepta pe Varvara Semeonovna și pe prietenele ei de la haltă. Penka umbla de colo-colo prin așezare stăpînit de un singur gînd : să bea pe socoteala cuiva. Dar pretutindeni întîmpina refuzuri hotărîte. Bătrînii, prietenii lui Penka, plecaseră cu toții care încotro. Se plictisea.

— A-a, liderul și conducătorul ! exclamă Penka văzîndu-l pe Șurka. Primiți felicitări din partea unui individ cu prilejul recompensei pentru eroica faptă.

— Pleacă, pleacă, îl respinse Șurka.

— Mă voi evapora pe moment, dar, contînd pe generozitatea tinerei gărzi, mă mîngîi cu gîndul că voi primi un ajutor. N-am să ascund, bătrîna mă jefuiește pînă la ultima lețcaie, iar pe gît n-am dat nici măcar o dușcă toată săptămîna. Fă-mi un bine, tovarășe Troșkin.

— N-am bani.

— Avem informații că pentru asaltul asupra țelinișului ați primit la „Iujnîi" o sumă...

— Îți spun să te duci dracului.

— Unde vrei, dar numai cu litruţa mea. În cel mai rău caz mă voi înfăţişa înainte-i măcar cu un ţoi. Scotoceşte-te, fă-mi un bine.

— Dacă nu-mi dai pace, o să te alegi cu o scatoalcă, îl ameninţă Şurka.

— Bine, bombăni Penka, ne vom răfui, cumetre. Rămînînd în urmă, se luă după Şurka, fără vreun gînd anume, pînă la casa lui Nurhan.

Şurka privi spre ferestrele luminate. La Panar în casă se aflau Olga, Zina şi Marusia Sidorocikina. Hotărît să aştepte pînă vor pleca, Şurka ba se aşeza pe pridvor, ba se plimba pe sub ferestre.

Întîi plecară Olga şi Zina. Tot şoptindu-şi ceva, ele cotiră înspre uliţă. O jumătate de oră mai tîrziu ieşi Marusia Sidorocikina, însoţită de Panar.

După ce-şi luă rămas bun de la Marusia şi-i spuse ceva făcînd-o să izbucnească în rîs, Panar stătu un timp în pridvor şi se îndreptă spre uşă.

Şurka ieşi din umbră.

— Panar ! spuse el, şi glasu-i sugrumat răsună surd.

Panar se întoarse. Razele lunii îi luminară faţa speriată.

— Cine e ?

— Eu, Troşkin. Ori nu mă mai cunoşti ?

— Ce cauţi aici ? îl întrebă Panar rece.

— Mi-a fost dor de tine. Asta e tot. Şurka îşi stăpîni anevoie tremurul lăuntric.

— Ai fi putut să vii ziua, făcu Panar după o clipă de tăcere.

— Ziua n-am avut vreme. Iar cînd am venit aveai musafiri. Pur şi simplu, mi-e dor să stăm puţin de vorbă.

— E tîrziu, zise Panar nehotărîtă.

— Doar mîine nu-i zi de lucru !

— Dar ce o să spună Olga cînd va afla ?

Şurka se sprijini cu coatele de balustrada pridvorului.

— Te temi de ea ?

— De ce să mă tem, sîntem prietene. Mă bucur că vă înţelegeţi.

„Glumeşte sau o crede serios ?" se întrebă Şurka.

— Deh, s-ar putea spune că ne înţelegem. Un chibrit hîrşîi şi se simţi miros de fum de tutun.

Tonul pe jumătate serios, pe jumătate glumeţ al lui Şurka o linişti pe Panar. Şovăiala din inima ei dispărea treptat-treptat.

— E frig, zise ea. Aşteaptă un minut, să-mi pun paltonul pe mine şi să-ţi aduc ceapanul lui tata.

— Nu cumva te temi să mă laşi să intru în casă ? N-am fost la voi niciodată. Măcar să văd şi eu cum trăieşti în casa nouă.

Deşi de felul lor kazahii nu sînt neprimitori, Panar şovăi totuşi.

— Nu se cade. Vino ziua. Am să-ţi dau un ceai.

— Ceai poţi să-mi dai şi acum. Ştii, m-a luat un frig... Am tot dat tîrcoale casei, aşteptînd să-ţi plece prietenele.

— Ar fi trebuit să intri.

— Cu tine am vrut să vorbesc şi nu cu prietenele tale. Nu de ele mi-a fost mie dor. N-ai nici o grijă, că doar n-am să te mănînc.

3

În vreme ce Panar trebăluia la bucătărie, Şurka cercetă camera. Multe lucruri fuseseră aduse din casa cea veche, dar erau şi altele noi. Era luminos, plăcut şi curat... Şurka se tolănise în fotoliu şi fuma liniştit. Pendula bătu ceasurile unsprezece.

Penka spiona pitit la fereastră.

„Numai de n-ar pica Peresvetov", gîndea Şurka.

Panar aduse un ceainic înflorat şi piale. Şurka era obişnuit să bea din ele : nu te frig la buze.

— Dar eşti o gospodină cum rar se întîlneşte. Ai aranjat casa o frumuseţe... Îl invidiez pe viitorul tău soţ.

— Se pare că încă nu s-a născut. Panar, amintindu-şi de ceva, plecă la bucătărie şi aduse un săculeţ cu baursaci — o prăjitură kazahă, pregătită ca provizie.

Turnă ceai în piala lui Şurka.

— Cum v-aţi aranjat ? întrebă Şurka.

— Eu dorm aici pe canapea, iar tata cu Şaken uite colo. Panar făcu un semn cu capul spre uşa din dreapta. Iar în camera mea locuieşte Kiril Ilici. Tatălui meu îi e foarte drag Peresvetov. Panar surîse. Dar nu va mai sta multă vreme la noi. În curînd se va termina construcţia clădirii administraţiei. Acolo i se aranjează o locuinţă. Tatălui meu o să-i pară rău.

— De ce nu şi-o fi chemînd Peresvetov nevasta ?

— Ei, pricini pot fi destule. Să-ţi mai torn ceai ?

— Da, te rog. Dar baursacul l-ai făcut singură ?

— Da, singură.

— Meşteră mai eşti !

Panar se aşeză pe divan. Lumina lămpii, aşezată pe aparatul de radio, îi cădea pe faţă. Ochii ei răsfrîngeau o calmă licărire.

„Ce frumoasă e !"

— Tu de ce nu bei ceai ? întrebă Şurka, cu glas întretăiat.

— Am băut cu fetele.

— Ar fi interesant de ştiut despre ce-aţi trăncănit.

— Le învăţ limba kazahă, coasem, discutăm despre rochii, despre cărţi...

— Şi despre dragoste, desigur.

— Ei, şi despre asta.

— ...mai ales că toate prietenele tale sînt şi ele îndrăgostite.

— După mine, ele nu sînt numai îndrăgostite. Am impresia că pe la noi a cam început să miroasă a nunţi.

— Da, am auzit, zise serios Şurka. Elena, probabil, se va mărita cu Krovlev, Hrebtov se va însura cu Marusia. Chiar şi Perepiolka prea stă între patru ochi cu Valentina... Trei nunţi sînt sigure.

— A ta e a patra, spuse simplu Panar.

Şurka tăcu. După ce bău ceaiul, îi mulţumi Panarei şi-şi aprinse o ţigară. Pendula bătu sfertul de ceas. Panar zise :

— N-am să strîng masa. O să sosească Kiril Ilici și va trebui să-i dau și lui un ceai.

— E puțin probabil să se întoarcă astăzi.

Fumul țigării se înălța spre tavan. Șurka se sculă, făcu vreo cîțiva pași prin cameră și se așeză pe colțul canapelei.

Penka nu-și lua ochii de la ei.

— Iar te-ai evidențiat, începu Panar, frămîntîndu-și ciucurii șalului.

— Da, am nădușit cu toții ! Ai văzut ce ceas am căpătat ? Șurka se așeză mai aproape de Panar și-i arătă ceasul.

— Ce să zic, l-ai meritat.

Șurka se mută din nou în colț.

— Ascultă, Panar, am vrut să te întreb... Spune-mi... Dar numai adevărul, da ? Dacă nu era Olga, tu m-ai fi putut... m-ai fi putut iubi și te-ai fi măritat cu mine ?

Panar își păstră aceeași înfățișare liniștită. Ca și cum s-ar fi așteptat la această întrebare, nu părea de loc surprinsă.

Șurka o privea țintă.

— Ce rost are o asemenea discuție ? Tonul judicios al Panarei avu asupra lui Șurka efectul unui duș rece. Într-una acest „dacă"... Dacă nu era Olga, dacă tu n-o iubeai... Panar zîmbi. Doar o iubești pe Olga, iar eu vă doresc la amîndoi toată fericirea.

— Asta ți-a fost totdeauna dorința ?

Panar își plecă capul. Nu știa să mintă.

— Nu, nu totdeauna.

— Atunci de ce-mi vorbești astfel acum ?

Fruntea Panarei se plecă și mai mult.

— Olga a dorit singură apropierea aceasta dintre noi, bolborosi Șurka cu ochii-n pămînt. M-am străduit s-o fac să se răzgîndească. Întreab-o, și ai să vezi că n-are să mintă. Pe atunci voiam copilul, adăugă el.

— Nu mai spune !

Șurka înțelese că Panar nu-l crede.

— Atunci da, l-am vrut, repetă el fără să clipească.

— Dar dacă... dacă ar fi să se întîmple acum ?

— Acum nu mai vreau. Nu, nu mai vreau !

— De ce ?

— Eu am să-ţi spun, cu toate că nu mă crezi. De Olga mă îndrăgostisem la şcoală. Apoi a fost o întîmplare cînd ea m-a jignit faţă de toată lumea. Timp de doi ani n-am mai văzut-o. Cînd am plecat pe pămînturile înţelenite nici rămas bun nu mi-am luat de la ea. A sosit aici singură, tristă. M-a văzut, s-a bucurat, a spus că i-a fost dor de mine... Şi mi-a răscolit în suflet ceva uitat. Ei, aşa ne-am legat iar. Figura lui Şurka se întunecă. Apoi povestea cu copilul... Au aruncat vina pe mine. Ştii, cum că eu aş fi dus-o pe Olga la baba aceea. Şi din nou Şurka privi în pămînt. Ce să mai spun ? Patima nu este dragoste, asta o ştii foarte bine. Deosebirea dintre ele eu n-o înţelegeam. Tinereţe, vezi bine ! Şurka tăcu un timp. Ce n-aş da ca lucrurile să nu se fi întîmplat astfel... Omar şi Peresvetov o ţin una şi bună : însoară-te. Dar pentru mine treaba asta e mai rea decît ştreangul... Dacă vrei să mă crezi bine, dacă nu, nu. N-am ascuns nimic. Ce să fac, asta mi-a fost soarta !

Panar îşi aminti de cîte ori fusese şi ea îndrăgostită. Cîte şi cîte nu se petrecuseră şi cu cine nu se măritase în visurile ei ! „De ce să nu-l cred ? Patima nu e totuna cu dragostea. Parcă nu e adevărat ?"

Şurka tăcu şi rămase trist, cu capul plecat.

— Te cred, şopti Panar.

Şurka se apropie de ea.

— Vrei să ştii tot adevărul ?

— Da.

Nu vedeau chipul lui Penka pitit la fereastră.

— N-o iubesc pe Olga. Şi nu am cuvinte să spun cît de mult te iubesc pe tine !

Panar tăcea. Şurka îşi ridică ciuful căzut pe fruntea încinsă şi se apropie şi mai mult de Panar.

— Şi ce să facem ? întrebă ea, cu o abia desluşită şoaptă.

— Să ne iubim.

Panar clătină din cap.

— Şi cu Olga cum rămîne ?

— Eu pe tine te iubesc. Te-am iubit de cum te-am văzut ! Şurka luă mîna tremurătoare a Panarei. Ea nu se împotrivi. Nu sînt în nici un fel legat de Olga. Nu există o lege care să mă silească să mă însor cu ea. Există o singură lege : dragostea.

Buzele le erau aproape, foarte aproape. Capul Panarei căzu pe umărul lui Şurka. El bîjbîi, căutînd deasupra divanului întrerupătorul pe care-l întoarse.

4

Pendula bătu de două ori. Cineva ciocănea prudent în uşă. Panar se smulse din braţele lui Şurka.

— Peresvetov ! exclamă ea tremurînd. Am să-i dau drumul. Am să-l las să intre. Apoi vei pleca, auzi ?

— Bine ! Da de ce te-ai speriat ?

— Ai să pleci ! făcu Panar, şi ochii-i străluciră.

— Mai încet ! Dacă Peresvetov ne aude, o să fie şi mai rău. Deschide-i, iar eu am să intru în camera de alături. Du-te ! Vocea lui Şurka suna autoritar.

Panar se grăbi spre uşă.

— Scuză-mă, Panar, făcu Peresvetov păşind pragul. Am întîrziat. El îi aruncă o privire în treacăt. Ce-i cu tine ? Nu cumva eşti bolnavă ?

— Am... răcit puţin. Dacă vă e foame, am să pregătesc ceva.

— Mulţumesc, nu vreau nimic. Mîine trimit doctorul să te vadă. Noapte bună.

Peresvetov plecă în camera lui, dar multă vreme nu putu să adoarmă. I se părea că aude în dosul peretelui foşnete, o conversaţie înăbuşită. „S-o fi întors Şaken ?" gîndi Peresvetov şi adormi.

Delegaţia trebuia să sosească din Petrozavodsk noaptea, cu personalul ; aşa i se comunicase lui Peresvetov la telefon.

Înainte de ivirea zorilor se apropie de casă o mașină. Șaken își luă rămas bun de la șofer și, temîndu-se să nu-l trezească pe tatăl său, pipăi cheia în buzunar, deschise ușor ușa, se dezbrăcă, își scoase cizmele încă din coridor și intră desculț în cameră. Pe divan dormea Panar ; în întuneric, șalul ei părea o pată albă. Șaken vru la început să-și trezească sora, ca să se laude cu succesul expediției și să-i dea cadourile cumpărate la Petrozavodsk. Auzind răsuflarea ei liniștită se răzgîndi și se duse spre camera lui. Lîngă ușă, Șaken se poticni de un scaun.

Neînțelegînd nimic, buimăcită de somn, Panar aprinse mașinal lumina.

Șaken se întoarse și îl văzu pe Șurka. Acesta era cu capul dat pe spate și dormea dus. Cuvertura alunecase de pe el, descoperindu-i trupul bronzat de soare.

Șaken se sprijini de pervazul ușii și, cu ochii tulburi, se uită la soră-sa. Roșie pînă-n vîrful urechilor, Panar înșfăcă șalul și se înveli cu el... Cu ochii urmărea fiecare gest al fratelui. Șaken scoase un sunet ciudat nearticulat, se desprinse de lîngă pervaz și făcu o mișcare înspre Șurka.

— Nu cumva să te atingi de el, zise aspru Panar. Îl iubesc și eu singură l-am adus aici.

Șaken se sprijini din nou de pervaz. Gîtul îi era încleștat de un spasm. Ce rușine pentru neamul lui, și pentru capul alb al bătrînului tată... Șacalul ăsta...

Panar se întoarse cu spatele spre fratele ei și-și puse palma pe fruntea lui Șurka. Acesta deschise ochii, zîmbi și se întinse spre Panar. Șaken scrîșni din dinți.

— Scoală, Șura, zise Panar cu gingășie. A sosit Șaken, făcu ea din nou, fără ca glasul să-i tremure. Haide, scoală, repetă ea.

Șurka se uită la fratele Panarei. Ochii lui Șaken erau plini de ură.

„Of, drace, dar bine m-am mai lăsat prins !" Lui Șurka îi clănțăneau dinții în gură. Se îmbrăcă cu chiu, cu vai.

— Nu te grăbi, îl potoli Panar. N-are să-ţi facă nimeni nimic. Te iubesc şi nici nu-mi pasă ce va mai fi cu mine.

Şurka înşfăcă şapca.

— Am să vin la tine mîine, îi şopti Panar.

Şurka o dădu la o parte şi deschise uşa. Ieşind în cerdac, sorbi aerul curat şi se rostogoli de-a berbeleacul pe scări : fusese însoţit de un ghiont al lui Şaken.

Uşa se trînti cu zgomot. Şurka auzi vocea răguşită a lui Penka.

— Of, ce oameni supărăcioşi... Permite-mi, tovarăşe Troşkin, să te ajut cu dragă inimă, deoarece şi eu însumi nimeream în asemenea aventuri de natură amoroasă.

Şurka îşi făcu vînt şi Penka zbură în lături. După ce-şi curăţi pantalonii de noroi, tînărul o porni şchiopătînd spre cămin, iar Penka îl ameninţă de la distanţă :

— Lasă că ne răfuim noi, cumetre !

Ziua următoare, Şurka trebuia să meargă în brigada lui Kuzmici, unde oamenii se pregăteau pentru construirea taberei. La cămin sosi Penka.

— Un sutar, un sutar, cumetre, că altfel şi Olga, şi întreaga populaţie află de-a fir-a-păr despre ceea ce s-a petrecut ieri. Sînt straja căminului conjugal, m-ai înţeles ?

Şurka îi dădu lui Penka sutarul.

Peste cîteva zile Şurka se întoarse de la Kuzmici. Penka îl aştepta din nou. După ce îşi terminase garda la depozit, venise la aşezare şi hoinărea în jurul căminului, aşteptînd pe „cumătrul" cu pricina.

Şurka fu iarăşi nevoit să-şi deschidă punga.

Abia se descotorosise de Penka, şi se ivi Panar, care, după ce deschise uşa, se opri cu un aer sever în prag. Într-atîta se schimbase după noaptea aceea, încît devenise de nerecunoscut ; se făcuse mai aspră, trăsăturile i se ascuţiseră, ochii i se întunecaseră, iar în gesturile şi cuvintele ei se simţea autoritate şi asprime.

— Unde-ai fost ? Şi vorbele ei răsunară sfidător.
— Mai încet, o opri Şurka. Închide uşa. Stai jos. Băieţii se pot întoarce în orice clipă de la club, şopti el.
— Mi-e indiferent.
— Panar !... Te iubesc, doar o ştii. Dar să nu ne pierdem minţile.
— Vino la mine. Nu te teme ! Şaken a plecat să-l aducă pe tata. Peresvetov nu e acasă. Să mergem !
Şurka se duse.

CAPITOLUL VIII

1

Într-o dimineaţă, promoroaca căzută în timpul nopţii acoperi pămîntul, făcînd să strălucească negara cu reflexe argintii în bătaia soarelui. Pămîntul începuse să scîrţîie sub picioare ; îl prinsese primul geruleţ.

Mirosea a ars ; cineva dintre noii-sosiţi dăduse foc bălegarului din curte.

Bruma se menţinu, iar spre noapte începu să sufle un vînt rece, şi fulgi mari şi rari de zăpadă prinseră să lunece molcom spre pămînt.

În dimineaţa aceea, păsările de stepă văzuseră pentru prima dată cum iese fumul din hornuri.

Delegaţia se întorsese din Petrozavodsk cu patruzeci şi cinci de case, avînd fiecare cîte două locuinţe. Munca începu din nou să clocotească în aşezare, iar o lună mai tîrziu de-a lungul uliţelor „Ţelinnaia", „Stepnaia" şi „Ţentralnaia" se înşirau case noi, acoperite cu ardezie.

Cîteva locuinţe fură atribuite tinerilor căsătoriţi : trei perechi se pregăteau de nuntă. Hrebtov plecase

la Abşansk ca să cumpere daruri miresei, iar Varvara Semeonovna, să aducă nişte haine fiului ei.

Olga tot aştepta să vină Şurka şi să-i spună : „Ni s-a dat cameră, facem şi noi nunta, Olenka !"

Şurka tăcea.

Olga gîndea : „Nu-i nimic, mai e timp !"

Într-una din primele zile ale lui octombrie, Hijneakov îl sună la telefon pe Peresvetov.

— Ascultă, a sosit inginerul acela despre care ţi-am vorbit.

— Dă-l încoace !

— Nu ştiu de ce, dar din capul locului a cerut să vină la sovhozul tău.

Hijneakov rîse în receptor.

Peresvetov rîse şi el.

— Pesemne s-o fi îndrăgostit de mine fără să mă fi văzut la faţă ! E nevoie de maşină ?

— Ca buni vecini ce sîntem, găsesc eu mijlocul să ţi-l trimit.

Inginerul sosi la sovhoz şi îşi prezentă actele : Pavel Alexandrovici Lukin, trimis pe pămînturile înţelenite de comitetul regional al organizaţiei de Comsomol din Cernoziomsk.

Cînd Peresvetov sfîrşi cu examinarea actelor, Lukin întrebă roşind :

— Spuneţi-mi, vă rog, unde locuieşte Olga Krujkova ?

Peresvetov îi aruncă o privire.

În faţa lui stătea un om de aproape douăzeci şi opt de ani, cu ochi ca de copil, larg deschişi. Obrajii lui păreau a nu fi cunoscut încă briciul. Avea buze pline şi o gropiţă în bărbia trandafirie. Cu părul castaniu, ondulat, cu mîini fine, ale căror degete erau lungi şi plinuţe, cu vocea plăcută, împrăştia numai bunătate, sinceritate şi puritate.

— Krujkova îţi este... concetăţeană sau... cunoştinţă ? întrebă Peresvetov.

— Ea ? Făcu Lukin, ruşinat şi stingherit. Da, cunoştinţă... Iată, am sosit aici cum îi promisesem cînd a plecat pe pămînturile înţelenite.

— Ţi-a scris ?

— Da, am primit de la ea două scrisori. Lukin oftă cu durere. Dar apoi nu mi-a mai scris.

„Cred şi eu", gîndi Peresvetov încurcat, dar adăugă cu voce tare :

— Lucrează ca infirmieră la centrul medical. Treci pe acolo, unde de altfel are şi locuinţa, spuse el fără să-l privească în ochi.

— Mulţumesc. Am să încep lucrul de mîine, dacă sînteţi de acord, şi Lukin se ridică în picioare.

— Aşteaptă ! Că doar nu fuge Kru... hm... Peresvetov se poticni. Într-un cuvînt, întîi trebuie să te instalezi. Am să-ţi dau un bilet pentru intendent, el îţi va găsi un loc la cămin. Asta numai pentru două-trei săptămîni. În preajma sărbătorii din octombrie, îţi vom da o cameră.

— Chiar aşa ?! exclamă Lukin. Vai de mine, şi eu care am auzit cîte şi mai cîte cu privire la pămînturile înţelenite. Şi pentru că veni vorba, făcu el ruşinat, cu mîncarea cum e pe aici ? Părinţii le-au trimis tinerilor din Berezovka — sînt mulţi la Hijneakov — pesmeţi. Am adus şi pentru Olia. Şi Lukin se fîstîci iarăşi.

— Ce neruşinare, se enervă Peresvetov. Cine răspîndeşte asemenea zvonuri ? Desigur aici nu e Moscova şi nici Cernoziomsk, dar tinerii nu se plîng de mîncare.

— Mie îmi este indiferent ; am venit pe pămînturile înţelenite fără să-mi fac iluzii.

— Şi bine ai făcut, remarcă Peresvetov. Inginerul îi plăcea tot mai mult. „Roşeşte, asta înseamnă că flăcăul e cinstit şi foarte sincer." Apoi continuă : Din păcate au existat şi unii care au venit aici numai pentru a-şi umple buzunarele. Şi Peresvetov îşi netezi părul ce în lunile din urmă îi albise cu totul. Unde există visare şi voinţă, există şi înflăcărare, şi omul va fi un adevărat deţelenitor. Iar de nu, mai bine să plece, să-şi vadă de drum. Iată biletul pentru intendent. O să-ţi spună unde se află cantina, baia şi celelalte. Iar mîine dimineaţă să vii la mine. Ai să faci cunoştinţă cu inginerul nostru

şef. El e oarecum şi şeful dumitale. Goghi Ceacivadze este mîna mea dreaptă. E puţin cam iute din fire, impulsiv, dar e băiat deştept. La revedere. Îţi doresc... Peresvetov îşi înghiţi vorba.

— Mulţumesc. Pe mine n-au vrut să mă lase să plec aici. L-am pisat pe şeful meu... Număram zilele şi nopţile pînă la plecare. Ei, şi Olga... Lukin tăcu un timp. Mă gîndeam că e singură aici... mai adăugă el, zîmbind fîstîcit. Probabil însă că toate acestea nu vă interesează. Scuzaţi-mă. Plec.

A fost un moment cînd lui Peresvetov i se păru cu totul imposibil să-i spună inginerului tot adevărul despre Olga, să-l pregătească pentru ceea ce urma să afle. Se lupta cu sine însuşi. „Dar dacă pleacă? Dacă pleacă, va fi pentru noi o mare pagubă!"

Ideea cu privire la canal şi lacuri, pe care i-o inspirase Antropov, făgăduia sovhozului nenumărate avantaje. Să lase să-i scape o asemenea posibilitate? „Dacă va pleca, va trebui căutat mult timp un alt specialist..."

— La revedere... Nu, aşteaptă! Peresvetov îl opri pe Lukin. Toate calculele i se părură neînsemnate şi meschine faţă de ceea ce urma să se abată pe capul acestui flăcău. Stai jos...

Lukin se uită cu îngrijorare la director.

În cabinet intră Şurka.

2

La cămin îi era din ce în ce mai greu să-i scoată pe băieţi din cameră ca să se întîlnească cu Panar. Nervii lui Şurka slăbiră, i se urîse cu munca. „Cînd am să capăt cameră, gîndea el, am să vorbesc deschis cu Olga. Iar apoi... apoi om vedea."

Ordinul de repartizare era gata şi nu mai aştepta decît semnătura lui Peresvetov. Chiar de aceea şi venise Şurka la el.

Peresvetov n-avu răgaz să spună nici un cuvînt, căci Lukin se şi sculase în întîmpinarea lui Şurka şi-i întinse mîna.

— Inginer Lukin. Iată, am sosit la voi ! zise el şi surîse atît de luminos, de parcă i-ar fi împărtăşit o noutate din cele mai plăcute.

Şurka îi aruncă inginerului o privire distrată. „Unde am mai auzit eu de acest nume ?"

— Îmi pare bine, bombăni el. Troşkin, preşedintele comitetului sindical.

— Troşkin ? Lukin îşi pironi asupra lui Şurka o privire stupidă.

— Am venit pentru ordinul de repartiţie, Kiril Ilici. Şurka puse hîrtiuţa sub mîna directorului.

Peresvetov tăcea. Lukin şedea buimăcit. „Troşkin !" De cîte ori auzise de la Olga acest nume ! „Atunci de ce Olga... De ce n-a scris că şi Troşkin e aici ?"

Peresvetov iscăli maşinal ordinul şi i-l dădu lui Şurka.

— Dar stai, Troşkin. Şezi. Avem de-a face, să vezi... cu o problemă... Peresvetov îşi pierdu cumpătul. Da, uite, frate, ce chestie... Tovarăşul Lukin, să vezi ce întîmplare, a venit la Olga Krujkova...

Şurka îşi aminti îndată de cuvintele aruncate în treacăt de tatăl lui cu privire la un inginer, care i-ar fi făcut curte Olgăi.

— Asta e bună ! exclamă Şurka. Va să zică, tu eşti ăla ?

— El va lucra la noi. Dar cu Olga... Peresvetov tăcu încurcat.

Şurka izbucni în rîs.

— Încetează ! spuse mînios Peresvetov. Tocmai acum ai găsit prilej de rîs, neghiobule !

Lui Peresvetov nu-i plăceau situaţiile încurcate. Dacă inginerul pleacă, înseamnă că e un om de nimic, n-are decît să se ducă dracului. Dacă nu va şterge putina, descurcă-se cum se vor pricepe, că doar n-au să se bată în duel.

— Krujkova, tovarăşe Lukin, începu el foarte rece, te-a aşteptat prea mult, pe cît se pare, şi... Într-un cuvînt, s-a măritat cu Troşkin. Scuză-mă, dar nu am timp să mă mai ocup şi de afacerile dumitale personale. Te aştept mîine pînă la ora zece. După această oră voi socoti că nici n-ai trecut pe aici. Peresvetov se ridică şi plecă.

— N-am să plec ! Lukin se repezi în urma lui Peresvetov. Şurka îl opri.

— Stai jos şi linişteşte-te. El, frate, nu crede în vorbe. Dacă ai să te prezinţi mîine, să ştii că pentru el nu va exista un om mai preţios decît tine.

Lukin se aşeză.

— Bun. Sufletul lui Şurka cînta de bucurie. O să ne batem în duel, sau cum ?

— Îndrăzneşti să-ţi baţi joc de mine ?

— Încetează ! îi spuse Şurka dispreţuitor. Ascultă-mă. Numai din pricina Olgăi n-am fost eu în insulele Hawai şi am pierdut chipiul de căpitan cu galonul de aur. Mai visez încă şi astăzi palmierii şi oceanul. Bine, aici nu sînt palmieri, şi mai dă-i naibii. Sînt ţăran din moşi-strămoşi, aici e pe gustul meu. Poate că pe ocean aş fi înnebunit tînjind după meleagurile acestea. Şurka arătă cu capul spre fereastra dincolo de care se deschidea priveliştea stepei acoperite cu zăpadă proaspătă. Apoi urmă : Dar destul cu aceasta. Da, stai jos ! strigă el la Lukin. Acum despre Olga. L-aş lua martor pe dumnezeu, dar nu-mi şade frumos. Şurka zîmbi ştrengăreşte. Ascultă, fie că mă crezi, fie că nu, dar să ştii că ea nu mi-a suflat o vorbă despre tine. Fii liniştit, nu e în obiceiurile mele să vînez muierile altora. Olga este o fată bună, ştie să alinte şi să fie grijulie. Şi munceşte, nu se-ncurcă. E drept că aveam intenţia să mă însor cu ea... Acum ai apărut tu...

Lukin îl dădu pe Şurka la o parte şi ieşi în fugă din cabinet.

5

Într-o zi Şaken îl duse pe Goghi la atelierul de tîmplărie şi îi destăinui tot ce avea pe suflet.

Zi de zi, Goghi avea foarte multă bătaie de cap din pricina unor piese, a unor instrumente şi maşini-unelte, care veşnic erau lipsă. Pînă acum atelierele nu aveau încă acoperiş, tractoarele trebuiau să fie reparate în aer liber. Afară, în gerul şi vîntul care acuşi vor începe... Ciocnirile cu Proskudin îl obosiseră, şi era departe de tot ce se petrecea în aşezare.

La început Goghi nu crezu ceea ce auzi de la rivalul şi prietenul său ; se întîmplase astfel că, deşi iubind aceeaşi fată, pizmuindu-se unul pe celălalt, înfuriindu-se şi indignîndu-se, se împrieteniseră totuşi.

Goghi se împotrivi ideii de a comunica comitetului de Comsomol comportarea lui Troşkin. Dar după părerea lui nici nu trebuia păstrată tăcerea.

— Cum vrei, Şaken, dar acest lucru trebuie spus şi lui Omar, şi lui Peresvetov. Aşa e mai cinstit.

— Tata nu trebuie să ştie nimic, mormăi posac Şaken.

— În ceea ce-l priveşte pe el, nu trebuie să ai nici o grijă. De altfel, nu ai de ce să te grăbeşti. Poate se va aranja, nu te necăji. Cîte nu se întîmplă...

— Bun, consimţi Şaken.

— Scuză-mă, mă aşteaptă cineva. A sosit un inginer la noi. Mă duc să fac cunoştinţă cu el.

Goghi îl bătu pe Şaken pe spate şi plecă.

Şaken merse la punctul medical, o chemă de Zina afară în stradă şi îi povesti totul. Zina se îngrozi.

— Dar de ce n-ai încercat să vorbeşti cu Panar ?

— Păi, ea a înnebunit cu totul.

— Da, într-adevăr, cu ea se petrece ceva. Ieri am venit la ea, dar n-a vrut să înveţe cu noi şi deodată s-a apropiat de Olga, a îmbrăţişat-o şi a izbucnit în hohote de plîns...

— Aşa cum am spus, e nebună de-a binelea.

Zina era deznădăjduită.
— Doamne, ce încurcături a făcut și Șurka ăsta.
— E un mîrșav ! Lui Șaken i se roșiră pomeții. Dar dacă i-am spune Olgăi ?
— Nu, nu ! făcu Zina, coborînd glasul. Ușa cabinetului medical era bine închisă... Mă tem, Șaken, că iarăși se întîmplă ceva cu ea... Zina se rușină. Pur și simplu, nu mă duce capul ce e de făcut !

4

Pe drum trecea un tînăr îmbrăcat cu o șubă cu guler de astrahan. Cu cît se apropia de centrul medical, cu atît pașii lui deveneau mai nesiguri.
— Cine e ? îl întrebă Zina pe Șaken, frecîndu-și cu mănușa obrajii înfrigurați.
— Îl văd pentru prima oară.
— Bună ziua, îi zise necunoscutul Zinei. Scuzați-mă, acesta e centrul medical ?
— Da. Bună ziua.
— Și... Olga Krujkova aici lucrează ?
— Da. Acum este ocupată.
— Atunci am să trec mai tîrziu.
— Nu, stai puțin că o chem.
— Nu, nu ! se grăbi Lukin. Mai tîrziu am să...
Dar Zina apucase să întredeschidă ușa.
— Olga, te caută cineva !
— Îndată ! se auzi vocea Olgăi.
— De unde sînteți ? întrebă Zina.
— Eu ? Lukin se uita rătăcit în juru-i. Am venit la voi... Inginer Lukin, spuse el, umezindu-și buzele uscate de emoție. Olga este, este... o cunoștință de a mea. Am lucrat în satul ei. Și deodată, prinzînd curaj, spuse : Îmi dați voie să intru ?
— Da, desigur.
Degetele lui Lukin tremurau, fața i se făcuse albă ca varul, iar pe frunte îi apărură broboane de nădușeală.
— Spune-i Olgăi că-i dau voie să stea cu dumneata de vorbă în cabinetul meu.

Lukin urcă treptele scării şi deschise uşa.
— Ce caută la Olga? îl întrebă Zina pe Şaken.
— Spunea că-i un consătean.
— Pare un om ciudat, nu-i aşa? Zina clătină din cap. Să mergem, Şaken, să ne plimbăm un pic.
...Lukin intră în cabinetul Zinei, privi în jur şi se aşeză. Apăru Olga, ţinînd în mîini un pahar cu o doctorie. Văzîndu-l pe Lukin, Olga scoase un strigăt. Paharul îi scăpă din mîini şi se sparse.
Olga se aşeză pe divan în faţa lui Lukin. Acesta adună cioburile, le aruncă în coşul cu gunoi, oftă şi o privi pe Olga. Ea mototolea în mîini o batistă şi tăcea. Tot sîngele pierise din obrazul ei parcă îngheţat.
— Olia! zise Lukin cu voce scăzută. Olia, ce înseamnă asta?
Olga începu să-şi scuture capul.
— Nu-ţi fac nici un reproş. Vocea lui Lukin tresări. Foarte simplu ar fi fost să-mi scrii totul, pe şleau, Olia. Am stat de vorbă cu acest... Troşkin.
Olga avu o puternică tresărire şi, mută, încremeni iarăşi.
— Scuză-mă... Probabil îl iubeşti, dacă... aşa s-a întîmplat. Lukin făcu un gest de neputinţă. Dar nu-ţi pot ascunde că e... o canalie, Olia. Parcă n-ar fi aşteptat decît momentul prielnic ca să te zvîrle din viaţa lui, aşa cum am zvîrlit eu cioburile acestui pahar. Am venit să-ţi povestesc ce mi s-a întîmplat cu Troşkin. Am socotit că era de datoria mea, pentru că... vezi... tu mă cunoşti, eu nu ştiu să mint.
Lukin se ridică şi plecă, fără a mai privi în urmă.
Olga căzu pe divan şi plînse în hohote, înăbuşindu-şi gura cu o batistă.

5

Ce se petrecuse între Olga şi Lukin, Şurka nu a aflat. Trecuse de cîteva ori pe la centrul medical, dar Olga nu voise să-l vadă. Lukin nu-i dădea bună ziua. Cînd se întîlnea cu Şaken, vedea mînia cloco-

tind în ochii acestuia. Din senin, Goghi începu şi el să-i întoarcă spatele. Iar ieri, cînd Şurka venise la atelier cu o gazetă-fulger, Goghi zisese :

— Ei, dar prost am mai fost, Troşkin.

— Ai fost ? încercă Şurka să glumească.

— Ia-o mai domol ! se oţărî Goghi. Ai merita o bătaie. Şi dracu m-a pus să-l conving pe Peresvetov să te ia la sovhoz !

— Dar cu ce te-am supărat, tovarăşe şef ?

Goghi îi întoarse spatele.

„Goghi e prieten la cataramă cu Şaken. Nu cumva i-a şoptit ăsta vreo vorbă despre cele întîmplate ?" se întrebă Şurka neliniştit.

Înţelegea că a intrat într-o încurcătură fără ieşire. Pentru cei din aşezare numele lui era legat de acela al Olgăi, şi cu toţii aşteptau nunta lor. Faptul că Olga era iarăşi însărcinată complica situaţia. Ca să ajungă pînă la Panar avea de întîmpinat piedici aproape de neînvins. Cum Şaken îl urăşte, îi va spune cu siguranţă lui Nurhan că Şurka este de fapt soţul Olgăi şi că nu a mai rămas decît să facă formalităţile... Nurhan ţinea la Şurka pentru agerimea şi isteţimea lui. Dar se va împăca oare cu gîndul să-i fie ginere un flăcău care înşelase într-un chip aşa de josnic o altă fată ?

Iar Panar se va împotrivi ea oare voinţei tatălui ei ? Şurka nu se putuse încă dumiri cu privire la simţămintele Panarei.

Ştia că cel mai cuminte lucru ar fi să le spună lui Omar şi lui Peresvetov tot ce s-a întîmplat şi să le ceară sfatul. „Dar ce să le spun ? Că n-o iubesc pe Olga ? Au să mă întrebe : atunci de ce, pui de căţea, ai înşelat-o pînă acum ?" „Nu tu m-ai invitat la nuntă ?" o să-i amintească Peresvetov.

„Cum să mă uit în ochii lui ?" îşi zicea Şurka, şi la gîndul acesta îngheţa. „Căci, de-ar fi să vorbesc deschis, ar trebui negreşit să le destăinuiesc cele petrecute între mine şi Panar, adică s-o dau de gol, s-o fac de ruşine... Ce vor crede despre ea Omar şi Peresvetov ? A acceptat legătura cu mine ştiind că eu... şi cu Olga... că Olga va naşte şi atunci fii dră-

guţ, Alexandr Makarovici, şi ocupă-te dumneata împreună cu soţia de copil..."

Şurka îngheţă la acest gînd ce i se înfipse deodată în minte : „Panarei nici măcar nu i-am pomenit că Olga e însărcinată ! I-am îndrugat verzi şi uscate şi tocmai acest lucru i l-am ascuns !... Dar treaba asta de ieşit tot o să iasă la iveală, dacă nu azi, mîine !"

Măcinat de aceste gînduri contradictorii, temîndu-se de cine ştie ce alte complicaţii, care totdeauna îl neliniştiseră, şi cum faţă de Olga nu avea nici un alt sentiment afară de cel de milă, Şurka socoti că nu-i mai rămăsese decît o singură ieşire : să plece în concediu, pentru ca în deplină libertate, avînd capul limpede, să se poată gîndi la toate aceste lucruri.

În noaptea aceea Şurka nu putu închide multă vreme ochii. Şi deodată înţelese că nu avea cui să-şi spună păsul, cui să i se încredinţeze şi nici de la cine să aştepte un sfat prietenesc. Are amici, dar nu prieteni. Şi nici amicii nu-i erau chiar atît de numeroşi. Nimeni nu-l mai admira pe Şurka pentru înşelătoarea-i cutezanţă, se săturaseră cu toţii de poveştile lui despre insulele Hawai...

Acum pretutindeni nu se vorbea decît de un singur lucru : învăţătura ! Lui Şurka îi era lene să înveţe. Să înveţe pe alţii ? Dar ce putea să-i înveţe pe oamenii care ştiau mai mult şi simţeau mai profund ?

Numai ambiţia îl împiedica pe Şurka să recunoască că pe locul lui s-ar fi cuvenit să fie un altul.

Aceasta sub aspectul treburilor obşteşti... Treburile personale îi erau atît de încurcate, încît nu le mai putea descîlci nimeni.

Şurka alunecase o dată, a doua şi a treia oară... Încă o nesocotinţă şi se va prăbuşi în prăpastie. Oamenii care îl admiraseră atît vor ridica, în cele din urmă, din umeri : „A dat de dracu".

6

Şurka veni la comitetul de partid şi îi spuse lui Omar că dintr-o scrisoare primită de acasă aflase că maică-sa era grav bolnavă.

— Concediu mi se cuvine în orice caz, adăugă Şurka. E sezon mort, aşa că nimeni n-are de ce să se spetească muncind.

Pe sub pleoapele-i pe jumătate închise, Omar se uită la flăcău. Obrajii lui Şurka se scofîlciseră, privirea ochilor care odinioară îi licăreau ca la pisici era acum stinsă, eleganţa-i vestimentară pierise o dată cu aerul de bravură.

— N-am nimic împotrivă. Dar cum rămîne cu instalarea în casa cea nouă?

— Mă mut cînd m-oi întoarce.

— Spune-i lui Proskudin să-ţi facă hîrtia de plecare. Pe cine te-ai gîndit să laşi în locul tău?

— Pe Şaken sau pe Lena Skrîjneaciha. Desigur, Şaken îţi este mai pe plac.

— Bine, fie Lena.

— Eu am zis Şaken.

— Iar eu, Lena.

Tonul vădit neprietenos al secretarului organizaţiei de partid îl făcu pe Şurka să îngheţe.

— Şi de ce te dai la mine? bombăni el.

Omar privi în neştire spre pereţii vagonului, prin ale căror crăpături răzbătea frigul de afară.

— Nu mă dau la tine. Dar trîndăveşti. Şi am auzit că ai început să cam bei. De ce naiba te-ai înhăitat cu Penka?

Şurka tăcu. E adevărat, începuse să cam bea. Cu băieţii îi era ruşine, dar s-a gîndit că Penka nu-l va trăda.

— Of, Troşkin, Troşkin. Bine, pleacă.

De la comitetul de partid Şurka se duse de-a dreptul la Proskudin şi-l rugă să-i facă fără întîrziere formele pentru plecare. Avea un tren la ora unu şi ceva. Pregătirile îi luară o jumătate de ceas. Apoi Şurka se îndreptă spre centrul medical. Sima

îi aruncă o privire piezişă, neprietenoasă şi-i spuse că Zina şi Olga erau plecate la un bolnav.

„Foarte bine !" gîndi Şurka. Îi lăsă Olgăi un bilet că pleacă în concediu acasă, se întoarse la gospodărie, o găsi pe Lena, îi predă treburile sindicatului şi scrise o scurtă scrisoare Panarei.

Apoi Şurka găsi o maşină de ocazie şi plecă la haltă.

CAPITOLUL IX

I

Petea a fost primit în partid. La adunarea ce fusese convocată, Omar, Peresvetov, Kogan şi Goghi, iar după ei încă vreo jumătate de duzină de oameni, printre care Hrebtov şi Kim, au luat cuvîntul, arătînd pe larg că Perepiolocikin şi-a cîştigat pe deplin dreptul de a fi membru de partid. De altfel, nici nu fusese nevoie de cuvîntări. Simpatia faţă de Petea devenise o unanimă manifestare de sentimente din partea desţelenitorilor, atît tineri cît şi vîrstnici.

În ajunul sărbătorilor din Octombrie, administraţia se mută într-o casă nouă, unde lui Peresvetov i se dăduse la etaj un apartament. Deprins cum era cu odăiţa lui de la Nurhan, Peresvetov nu se prea grăbea cu mutatul.

— Ce să fac eu de unul singur în aceste palate ? îi spusese o dată, surîzînd blajin, lui Omar. Acolo am să înnebunesc de urît.

— Chemaţi-vă familia, zîmbi Omar.

— Despre aceasta cred că n-ai uitat, am mai vorbit cu tine, mormăi cu răceală Peresvetov.

Indiferent de simţămintele celorlalţi, dar Nurhan se bucura că „marele aksakal" nu voia să-i pără-

sească casa. Era fericit. Panar era cu el mai grijulie ca niciodată.

Deşi greu lovită de surpriza subitei plecări a lui Şurka, era prea mîndră ca să împărtăşească prietenelor durerea ce o cuprinsese. Îi era aproape peste puteri să se prefacă faţă de taică-său, se simţea apăsată de înfăţişarea ursuză a lui Şaken şi o înciudau feţele zîmbitoare ale fetelor ce veneau seară de seară. Şi, colac peste pupăză, Panar află de la Zina că Olga trebuia să nască...

„Dar eu ?! gîndea cu groază Panar. Ce fel de om mai sînt şi eu ?! De mă voi împotrivi tatălui meu, îl voi băga în mormînt, asta e tot..."

Panar nu mai putea trăi acolo unde toate erau legate de Şurka. Ea îi spuse tatălui ei că vrea să plece la Alma-Ata, să stea o lună la o prietenă. Peresvetov o lăsă să plece.

Chiar înainte de sărbătoare se întoarse Ivan Prohorovici. În întîmpinarea lui merseră Peresvetov, Omar, Skrîjneak şi mulţi tineri. Toţi erau nerăbdători s-o vadă pe soţia agronomului-şef. Membră de partid din anul 1908 ! Fusese şi în deportare... Pînă acum cel mai vechi membru de partid din raion era Skrîjneak. „Să intri în partid în 1935 nu e mare lucru, dar să faci un asemenea pas sub regimul ţarist !"

Aşa vorbea tineretul în aşteptarea sosirii rapidului. Conform orarului, acesta urma să intre în gară la ora patru, dacă nu survenea vreo întîrziere. Cînd garnitura se opri huruind lîngă peron, toţi alergară la vagonul de clasa întîi, pe platforma căruia stătea Ivan Prohorovici, surîzînd şi agitînd pălăria în văzduh. După ce o prezentă pe Iulia Viktorovna celor întruniţi, Peresvetov îi conduse pe soţi la sovhoz.

Casa, aranjată de mult, primi încă o desţelenitoare.

Aniversarea lui Octombrie fu sărbătorită zgomotos. În unele case petrecerea se prelungi pînă în zorii zilei. Numai Odarkăi Iaroşciuk nu-i ardea de

petrecere : în acele două zile de sărbătoare ea cutreiera îngîndurată ulițele. De altfel, afară de o ceartă între trei bețivi, pe care Odarka îi duse la miliție, nu s-a întîmplat nici un eveniment deosebit.

2

După sărbători, sosi Sîromiatnikov și trase la cămin. Peresvetov nu se simți jignit înțelegînd că, date fiind relațiile dintre el și Skrîjneak, Sîromiatnikov nu putea proceda altfel.

După ce vizită sovhozul, Sîromiatnikov plecă în alte gospodării, se întoarse iarăși peste trei săptămîni și veni la Peresvetov împreună cu Skrîjneak.

La Peresvetov era și Kogan.

— Bine, zise Sîromiatnikov, întîlnind privirea supărată a lui Peresvetov, nu te mai zbîrli. Începînd de mîine, rămîn o săptămînă la tine, dacă n-ai să faci gălăgie din pricina mahorcii mele.

Skrîjneak se așeză în fotoliul de lîngă sobă și examină odaia.

— Nu doriți un ceai ? bombăni Peresvetov.

— Mulțumim.

Skrîjneak se foi în fotoliu.

— Haide, începe parastasul, îi spuse Peresvetov lui Sîromiatnikov.

— Știi, scutește-mă de glume, se oțărî Sîromiatnikov, și nici unul dintre voi să nu vă așteptați la vreun tedeum... Și acum, dragii mei, să vorbim deschis.

— Poate sînt de prisos ? făcu cu modestie Kogan, adunîndu-și de pe masă documentele și registrele de contabilitate.

— Nici un comunist nu poate fi de prisos într-o discuție între alți trei comuniști, tovarășe Kogan, răspunse Sîromiatnikov. Am să încep cu tine, Peresvetov. Am vizitat gospodăria ta. Nimic de zis, s-au făcut multe. Dar și neajunsuri sînt destule. Tractoarele numai să te uiți la ele și te înspăimînți.

Înseamnă că reparaţiile necesare n-au fost făcute la timp. Va trebui să cam gîfîiţi la iarnă. Nu înţeleg cum te poţi aştepta să faci faţă aratului cu o asemenea situaţie a parcului de tractoare?

Peresvetov tăcea, privindu-şi ţintă vîrfurile pîslarilor.

Sîromiatnikov înşiră pe dinafară toate scăpările. Că era cu totul fără rost să-l mai contrazici, Peresvetov o ştia foarte bine din trecut. Ochi atît de clarvăzători ca ai lui Sîromiatnikov erau greu de găsit.

— Numai celui ce nu face nimic îi merg toate strună, tună basul lui Skrîjneak. Nu spun asta ca să-l apăr pe Peresvetov, ci aşa, în general.

— Sînt de acord. Eu nu vreau de loc, tovarăşe Skrîjneak, să minimalizez nici ceea ce a făcut Peresvetov în sovhoz, nici ceea ce ai făcut tu în raion.

Skrîjneak înţelese că acum e rîndul lui. Fotoliul trosni sub el.

Sîromiatnikov făcu cîţiva paşi prin odaie, iar pîslarii nouţi cu talpă de piele îi scîrţîiră pe podea.

— Ceea ce a fost mai important s-a făcut, desigur. Oricum ar fi, raionul a desţelenit toate cele opt sute de mii de hectare în termenele stabilite de partid şi guvern. Asta trebuie înţeles! Sîromiatnikov tăcu un timp. Putem spune că e o minune ce aţi izbutit să faceţi voi împreună cu tineretul. Drept o asemenea minune va fi socotit acest an în istoria ţelinişului.

— Da, au fost multe de îndurat, zise Peresvetov cu voce surdă. Of, pămînt, pămînt... Nu mai ştiu cine a spus că nu este chiar menit veseliei.

Sîromiatnikov rîse. Zîmbi şi Skrîjneak. Kogan oftă, amintindu-şi de zilele grele ale aratului.

— Da, o minune! repetă Sîromiatnikov. Iat-o desfăşurîndu-se sub ochii tuturora! Prima bătălie, ca să zic aşa, s-a terminat. Să vedem, tovarăşe Skrîjneak, dacă am fi putut cumva s-o cîştigăm cu pierderi mai mici. Am umblat puţin prin raion şi am înţeles că, într-adevăr, s-ar fi putut. Am aflat în treacăt că tovarăşul Kogan a fost în unele sov-

hozuri. Este lăudabil ca un om să-şi rupă din timpul de odihnă ca să-l folosească la o muncă serioasă. Altfel, de ce-ar mai fi cutreierat fel de fel de locuri ? Nu-i aşa, tovarăşe Kogan ?

Cu o mişcare a capului, Kogan arătă că e de acord cu secretarul comitetului regional.

— Concluziile mele le voi raporta în plenara comitetului raional, continuă Sîromiatnikov. Mă interesează părerea dumitale, Moisei Abramovici ; eşti doar un om tînăr, cu concepţii proaspete. Poate că ceva, ce voi fi scăpat eu din vedere, vei fi observat dumneata. Te rog.

— Dar merită oare ? întrebă stingherit Kogan.

— Hai, nu mai face pe modestul, îi curmă vorba Skrîjneak. Spune pe şleau, că la plenara comitetului raional tot ai fi vorbit.

— N-am nimic de ascuns. Chiar intenţionam să vă lămuresc.

— Ei, atunci ce mai aştepţi ?

— Mi se pare, tovarăşe Sîromiatnikov, că greşeala de căpetenie a conducerii noastre raionale stă în faptul că se studiază superficial economia gospodăriei.

Skrîjneak bolborosi ceva.

— Mi s-a părut că toată nenorocirea de la rutină ni se trage. Ştii şi dumneata ce pacoste cade pe capul omului pe care ea îl robeşte, răpindu-i orice poftă de viaţă ; învins astfel de monotonie, omul se iroseşte pe lucruri de nimic. Iar în dosul rutinii aţipeşte şi imboldul pentru faptele mari.

Sîromiatnikov se aşeză şi-l ascultă pe Kogan cu un mare interes. Peresvetov fuma ; chipul lui era de nepătruns. Skrîjneak, nervos, îşi tot netezea mustăţile.

— Iată, noi tot vorbim despre grîne multe. Comitetul executiv şi comitetul raional, de asemenea. Dar, scuză-mă, Stepan Trofimovici, de ce fel de grîne ai dumneata nevoie ? Cu orice preţ, numai să fie cît mai multe. Şi parcă dumneata, Kiril Ilici, nu păcătuieşti în acelaşi fel ? Aminteşte-ţi de controversa noastră cu privire la recoltarea în faze...

La început, tovarăşe Sîromiatnikov, şi mie mi s-a părut că este mai scumpă decît recoltarea directă cu combina. Făcusem o socoteală provizorie : în primul caz costul era de şaizeci de ruble pentru fiecare hectar, iar în condiţiile recoltării directe, cu combina — cincizeci de ruble şi cîteva copeici. Aşadar, să-i dăm drumul cu combina... Şi i-am dat drumul ! Dar ce a ieşit ? S-au recoltat o mie de hectare de-a dreptul cu combina, dar au fost lăsate în cîmp pe fiecare hectar cîte două chintale şi jumătate de grîne ce s-au scuturat — şi asta după calculele cele mai modeste. Am risipit cine ştie pe unde mii de chintale de grîu ! Şi atunci am înţeles adevărul, şi anume că recoltarea trebuie să se facă în faze şi nicidecum direct cu combina.

— Poate că totuşi recoltarea în faze nu merită rigoarea unei dogme, observă cu venin Peresvetov.

— Adevărat, îi răspunse cu vioiciune Sîromiatnikov, dar nici să nu întorci icoana cu faţa la perete nu e drept.

După un răstimp de tăcere, Kogan începu din nou să vorbească.

— Nu pot să spun că comitetul raional s-a purtat prea blînd cu cei care nu au dorit să recolteze în faze. Dar dumneata, Stepan Trofimovici, n-ai avut suficientă dîrzenie ca să-i învingi pe cei de altă părere, inclusiv pe tovarăşul Peresvetov.

— Dar cine-l poate învinge pe el ? interveni Skrîjneak, fără să-l privească pe directorul sovhozului.

Peresvetov se încruntă.

Kogan zise :

— Şi încă ceva, tovarăşe Sîromiatnikov. De astă dată nu mai e vorba despre vina, ci despre nenorocirea noastră. Ştii şi dumneata că o casă din panouri prefabricate e friguroasă şi incomodă. Dar ce-o să se spună dacă alături de asemenea case mai construim şi unele din chirpici ? E caraghios ! Ca şi cînd tehnica de construcţie s-a oprit în pragul secolului al douăzecilea !

— E adevărat, îl susținu călduros Peresvetov pe Kogan. Într-o casă din panouri se poate locui un an, doi. Apoi omul o părăsește, Sîromiatnikov, să ții minte vorba mea.

— Am să țin minte, promise laconic Sîromiatnikov. Între altele, încă o observație, tovarășe Skrîjneak. Am întîlnit pe secretarul unui alt comitet raional din stepă, pe Jeltova. Mi-a povestit că la ei s-a construit un singur sediu central pentru trei sovhozuri. La tine sovhozurile „Țelinnîi", „Komsomolski" și „Otradnoe" sînt așezate alături. De ce le trebuie trei așezări, trei uzine electrice, trei brigăzi de constructori? Unifică-le. Cîți bani o să economisiți...

— Milioane, zise Kogan.

3

Se așternu, stăpînitoare, tăcerea. Lui Kogan i se păru că Sîromiatnikov așteaptă ca el să plece. După ce-și strînse registrele și documentele și le băgă în geantă, Kogan își luă rămas bun.

— Acum, începu Sîromiatnikov, după ce închise mai bine ușa, vreau să vorbesc despre certurile voastre. Haide, Stepan Trofimovici, expune-ți pretențiile tale față de Peresvetov.

— Pretențiile mele față de Peresvetov sînt importante, începu Skrîjneak, amestecînd cuvintele rusești cu cele ucrainene. A părăsit construcția centrului raional, rosti el, îndoindu-și un deget, ca pentru enumerare.

— Pentru că în sovhozul meu sînt în întîrziere cu construcția, zise cu mînie Peresvetov.

— ...Pentru el, comitetul raional nu este un îndrumător. Și Skrîjneak mai îndoi un deget. El este acela care m-a pus într-o situație ridicolă, mă re-

fer la cazul cu Hamzatov, continuă el, cu o voce egală, îndoind încă un deget, aşa că, tovarăşe Sîromiatnikov, descurcă-te cu el, că eu n-am nici o vină.

— Bine, făcu Sîromiatnikov, răsucind pe îndelete o ţigară de mahorcă pe care o aprinse. E rîndul tău, Kiril Ilici.

— Toate astea sînt mult mai simple, începu Peresvetov, privind în lături şi împrăştiind fumul de mahorcă. Ce rost are să facem presupuneri, să ne aruncăm unul asupra celuilalt şi să ne bombardăm cu învinuiri... Nu ne-am potrivit la fire, asta e toată povestea. Eu am un caracter dificil. Cine poate şti mai bine decît tine acest lucru, Sîromiatnikov ?

— Apoi, de !

— ...Nici firea lui Stepan Trofimovici nu-i chiar de pus pe rană. Între noi lucrurile continuă aşa cum au început din prima zi, fără o rază de lumină. E prea tîrziu ca vreunul dintre noi doi să se mai schimbe. Să trăim astfel alături nu e cu putinţă. Aşa că mai bine ar fi să mă mutaţi de aici.

— Asta e tot ? întrebă Sîromiatnikov.

— Tot.

— Acum, ascultaţi. Sîromiatnikov stinse cu grijă ţigara. Fabulele astea cu privire la caractere, Kiril Ilici, să le spui altora. Asemenea vorbe sînt bune pentru oficiul stării civile, cînd se intentează un divorţ în urma certurilor dintre soţi. Partidul nu este oficiul stării civile, iar voi nu sînteţi soţ şi soţie, liberi fie să trăiască uniţi, fie să se despartă. Amîndoi sînteţi puşi de către partid pe locurile voastre. Ne-am săturat de conflictele astea. Vă şade frumos, hodorogi bătrîni, să vă faceţi de rîs în tot raionul ? Ei, fir-ar al dracului, ia te uită ! Pomenitu-s-au laolaltă pe pămînt înţelenit Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici ! [1] Nu se mai găseşte un Gogol ca să se pună pe capul vostru... De curînd, la şedinţa biroului, s-a citit o scrisoare a secretarului organizaţiei de bază din care faci parte,

[1] Aluzie la povestirea lui Gogol *Cum s-au certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici* (n. r.).

Peresvetov. E tînăr, dar mai deştept decît voi doi la un loc! Aimanov roagă comitetul regional: influenţaţi-i, potoliţi-i pe bătăuşii noştri. Hromcenko a dat din mîini... Zicea că, dacă nu se vor termina certurile, să ne aşteptăm la o cerere de plecare din partea unuia din voi. Aşa că, zicea el, va trebui să alegem. Iar eu am spus: nici pomeneală, îi dăm afară pe amîndoi.

Skrîjneak şi Peresvetov tăceau.

— Să vă gîndiţi, să vă gîndiţi foarte bine, dragii mei.

— Bine, făcu Skrîjneak, scărpinîndu-se pe după ceafă, şi se ridică în picioare. Poate că...

Nu-şi sfîrşi vorba, făcu un gest cu mîna şi plecă.

— Ai văzut? oftă Peresvetov.

Sîromiatnikov clătină din cap.

— De ce ai părăsit construcția centrului raional, Kiril ?

— Ei, știi, cămașa e mai aproape de piele. Îmi fugeau tinerii de mîncau pămîntul ! Înțelegi și singur cum e aici fără un acoperiș deasupra capului.

— M-da. Amîndoi sînteți greu de digerat. Vreun ceai se găsește ?

— Da, desigur.

— Dă-l încoace. Mie să știi că tare mi-a fost dor

de tine, scoabă bătrînă. Dar ești tu în stare să înțelegi așa ceva ? Nu-mi mai găsesc locul de cînd ai plecat.

— Nu mai spune ! se înveseli Peresvetov.

După ceai, Peresvetov se întinse și spuse visător :

— Minunat ar fi fost acum să jucăm *préférence* ! Mi se pare că n-am mai jucat de un veac !

— Strașnică idee ! Și Sîromiatnikov redeveni omul blajin, pe care Peresvetov îl știa de atîta amar de vreme. Care vă sînt jucătorii pe aici ?

— Stai să-i telefonez îndată lui Kogan.

— Dar al patrulea ?

— Să-l invităm pe „primarul acestei provincii", Borisov Ivan Ivanovici. Am aflat că în ce privește *préférence*-ul nu e cu nimic mai prejos decît tine.

4

Skrîjneak ajunse acasă abătut. Lena îl văzuse arareori într-o asemenea stare.

— Ce e cu tine, tată ? îl întrebă ea înduioșată.

— Sînt obosit, Oliona, tare obosit. Tocmai am fost la Peresvetov. Sîromiatnikov a stat de vorbă cu noi. Ne-a făgăduit că o să ne dea afară pe amîndoi dacă nu ne împăcăm. Dar, să mă tai în bucăți, tot nu știu cum să mă apropii de Peresvetov.

Skrîjneak umbla greoi prin cameră. Lena pregătea cina.

— A fost și Kogan acolo. Mi-a mai trîntit-o și el ! Cică mă irosesc pe lucruri de nimic. E dat dracului !... Treabă cu atît mai afurisită, cu cît are și dreptate !

Lena îi puse farfuria în față.

— Le încasez. Of, fata tatii, le încasez !

Lena se așeză în fața tatălui ei.

— Dar nu ți se pare că chiar tu singur îți strici viața ?

— Despre ce vorbeşti? întrebă Skrîjneak, înghiţind în silă jumările de ouă.

— Te istoveşti, tată. Gîndeşte-te, oare asta-i treabă să stai fără familie? Şi dacă am să mă mărit... Atunci cum ai să mai trăieşti?

Skrîjneak îi aruncă fiică-si o privire şi îi văzu ochii limpezi şi trişti, surîsul înduioşat ce-i flutura pe buze.

— Să mă ierţi, începu el mohorît. Ştii, că nu ţi-am spus... Nu ţi-am spus că am văzut-o pe maică-ta. Şi după o tăcere, adăugă: S-ar fi cuvenit să alerg după ea nebuneşte.

— Am alergat eu, rosti Lena cu tristeţe. Mă uit la tine, tată, şi-mi dau seama cît eşti de nenorocit! Ţi-ai pus oare în cap să suferi chiar aşa toată viaţa? Te rog, scrie-i mamei şi întreab-o despre toate. Lena se încurcă. Ea n-are să mintă... se va dovedi că n-a fost la mijloc decît o clevetire, cheam-o aici.

— Am scris la Inturist, se destăinui împovărat Skrîjneak, am vrut să-i aflu adresa. Mi s-a răspuns că mama e acum în Germania cu o delegaţie şi că se va întoarce în curînd la Moscova. Mi s-a comunicat adresa ei.

— Tată dragă, şopti Lena, niciodată n-am să te părăsesc, niciodată.

Skrîjneak îşi plecă capul. O lacrimă i se rostogoli în farfurie. Nervii îl părăsiseră.

— Poftim, am stricat şi mîncarea!

Lena îi înlănţui gîtul cu braţele şi-i şopti la ureche:

— Mă laşi să plec la mama?

Skrîjneak îi sărută palma. Lena, după ce mîngîie cu obrazul capul ras al tatălui, fugi veselă la bucătărie ca să pregătească ceaiul. Cînd se întoarse, Lena se aşeză din nou în faţa lui şi tăcu o bucată de vreme.

— Am vrut să vorbesc cu tine, spuse ea plecîndu-şi sfioasă ochii. Ştii, tată, îl iubesc pe Afonea, zise pe neaşteptate Lena.

— Krovlev ?

— Da.

— Aşa-a, zise Skrîjneak tărăgănat. Băgasem eu de seamă că prea îl lauzi. Dar ce e cu Perepiolocikin ?

— Îl iubesc pe Afonea, tată, repetă Lena în şoaptă.

„Dumnezeule, parcă ieri am adus-o pe ea şi pe Anna de la casa de naştere ! îi trecu lui Skrîjneak prin minte. Şi acum are de gînd să se mărite..."

— E băiat bun, rosti îngîndurat Skrîjneak. Spune, crezi că n-ai să te plictiseşti cu el ? Sînt atîtea deosebiri între voi... Cum să spun... Nu semănaţi de loc...

— E foarte inteligent, tată. Şi citeşte mult.

— Ei, cum se spune, cu dumnezeu înainte, Oliona. Skrîjneak oftă din greu. „Da, are dreptate... Se va mărita, vor avea propriile lor griji, apoi vor veni copiii, de mine n-o să-i mai ardă !" Înspre primăvară să te duci la Moscova. Spune-i mamei că sînt vinovat faţă de ea.

Lena îl îmbrăţişă.

CAPITOLUL X

I

Iarna este un sezon mort, dar treabă e, slavă domnului, pentru toată lumea. Trebuie chibzuit dinainte cum să se distribuie pe cîmp, în chipul cel mai potrivit, grîul, porumbul, meiul şi legumele. Şi încă o problemă importantă : cît pămînt să se lase în fiecare brigadă pentru ogor.

Peresvetov era încredinţat că Skrîjneak nu va fi de acord cu această inovaţie. Mare i-a fost însă

uimirea cînd a aflat că atît comitetul raional, cît și comitetul raional executiv recomandaseră tuturor sovhozurilor să introducă ogorul.

„Exemplul Jeltovei nu-l lăsa să doarmă !" rîse în sinea lui Peresvetov.

Discuția în legătură cu ogorul reîncepu la prima consfătuire a directorilor. Skrîjneak spuse :

— Să introduceți ogorul, dar planul de stat este lege. Bilanțul general al grînelor nu trebuie scăzut.

Hamzatov se scărpină după ceafă și-i șopti lui Peresvetov :

— Ei, și atunci gîndește-te, Kiril Ilici, cum s-o întoarcem. Adică, lasă un bun sfert de clin ca ogor și strînge o recoltă bogată de pe restul pămîntului.

— Va trebui să ne preocupăm de reținerea zăpezii, bombăni Antropov. Să nu-ți pui nădejdea în prorocul Ilie. Se poate să-i vină cheful să slobozească din poloboc tocmai atîta ploaie cît trebuie, dar dacă se îndărătnicește ? E un cîrcotaș și jumătate !

Skrîjneak bătu cu creionul în carafă. Peresvetov, Hamzatov și Antropov tăcură.

Apoi se vorbi despre reparația tractoarelor.

— Dar unde sînt piesele ? strigă Goghi.

Îl susținură deodată zece oameni.

— Vor trebui trimiși la Abșansk și în uzine achizitori isteți, care știu să împingă lucrurile, spuse în silă Skrîjneak. O să vedeți voi ce-or să ne ocărască ! Și Skrîjneak se strîmbă de parcă l-ar fi durut dinții.

— Vorbele de ocară cum vin așa se și duc, declară Antropov în rîsul general. Oricum ne-am suci, de asemenea achizitori nu ne putem lipsi.

Sizov era de mult la Omsk — procura case pentru centrul raional. Președintele Uniunii raionale a cooperativelor de consum, stînd la Alma-Ata, împingea eșaloanele cu alimente și mărfuri industriale. Achizitorii plecau după mobile, după linguri și căni, plăpumi și pufoaice... Unii reușeau, alții nu.

Oricît înjurai, dar fără ei nimic nu se putea obţine!

Skrîjneak propuse să fie trimis Proskudin pentru procurarea pieselor necesare tractoarelor. Peresvetov fu de acord.

„Cel puţin se va apuca de o treabă, gîndea el, întorcîndu-se la administraţie. Îşi face de cap, dar despre plecarea de pe pămînturile înţelenite nu suflă o vorbă."

Nici nu apucă să treacă pragul cabinetului său, că Ivan Prohorovici se şi năpusti asupră-i. O ţinea una şi bună: să se acumuleze cît mai multă zăpadă pe cîmp.

— De unde vrei s-o iau? se supără Peresvetov. În stepă zăpada e de trei verşoace.

— Acolo unde sînt trei, sînt şi zece, o ţinea morţiş îndărătnicul bătrîn. Trebuie să se iasă mai des cu tractoarele. Pronosticul pentru primăvară nu e prea trandafiriu, să nu vă aşteptaţi la ploi, vă previn.

2

Peresvetov plecă personal la reţinerea zăpezii. Erau geruri cumplite, de ianuarie: aerul era cu neputinţă de respirat. Un abur des şi alb ieşea din gură: mustăţile lui Peresvetov arătau ca nişte ţurţuri spînzurînd în jos, peste sprîncene i se aşternuse promoroacă, gulerul cojocului îi îngheţase, pîslarii cu talpă de piele nu-i mai ţineau cald la picioare, iar mîinile îi erau prinse de cîrcei. Iar de tractor nu era chip să te atingi pe din afară; degetele se lipeau de metal.

Nu se putea desluşi pămîntul de cer; totul zăcea învăluit într-o ceaţă rece şi sură. Soarele parcă nu fusese nicicînd pe aceste meleaguri, prin norii groşi, mohorîţi nu răzbătea nici o dîră de lumină.

Şi dacă n-ar fi fost decît frigul!

Pe cîmp vifornița stîrnea zăpada, care parcă fumega. Părea că nu se petrece nimic deosebit, că-i un vifor ca orice vifor. De coborai însă din tractor, îndată erai doborît la pămînt ; vijelia rostogolea stîlpii de telefon, smulgea acoperișurile, făcea să trosnească pereții caselor, încovoia și frîngea stuful pe malul rîurilor și al lacurilor...

Peresvetov ședea în tractorul condus de Seoma Volciok. Într-o găleată sfîrîia o lampă de lipit. Goghi, de o nesecată inventivitate, le recomandase tractoriștilor un mijloc nu prea modern, dar sigur, de a încălzi cabina, utilizînd o simplă găleată în care ardea o lampă de lipit. Găleata era încinsă, roșie de foc, și în cabină era ca în baie. Dar nu cumva să caști gura și, din întîmplare, să te atingi de găleată, că te arde pîrjolul, nu glumă. Iar dacă ațipești, e și mai rău.

Lampa de lipit ardea, incandescentă, dar uraganul pătrundea prin crăpături, alungînd afară toată căldura.

Seoma se opri la marginea porțiunii ce îi fusese dată în seamă, coborî din cabină și se uită să vadă dacă plugul de zăpadă este în regulă. Urcînd din nou la locul său, își ținu cîteva clipe mîinile înghețate deasupra găleții, apoi dădu drumul la frînă, apăsă pe accelerator și, în treacăt, îi aruncă o privire lui Peresvetov, care căzuse pe gînduri.

„Dar el ce dracu o fi căutînd aici ? gîndi în sinea lui Seoma. De altfel în doi e desigur mai vesel. Dacă directorul ăsta cam posac ar vrea, s-ar putea sta și de vorbă, ba s-ar putea fuma și țigări directoriale."

Seoma se prefăcu că-și caută mahorca. Observîndu-l, Peresvetov își întoarse cu greu pulpana scurtei de blană, scoase un pachet de „Kazbek" și-l trată.

Un zîmbet lumină fața de băiețandru a lui Seoma, rotundă și rumenă. El dădu din cap în semn de mulțumire. Peresvetov scăpără un chibrit. Seoma trase fumul adînc în piept, o dată, de două ori, de trei ori...

— Am plecat, tovarăşe director ?

— Dă-i drumul !

Seoma plescăi din buze, ca şi cum ar fi trebuit să îmbie un cal, şi nu să conducă un tractor.

— Ei, hai ! Mişcă !

Tractorul descrise pe pămînt primul cerc larg. Adîncimea zăpezii pe cîmp era de trei-patru verşoace. Plugul de zăpadă o ridica şi o arunca la o parte, alcătuind jos un val. Uneori plugul de zăpadă mergea pe pămîntul gol şi îngheţat, scoţînd un zgomot strident de zăngănit de fiare. Seoma se schimonosea, iar Peresvetov se înfiora din pricina scrîşnetului acestuia nesuferit.

Brazda mergea în spirală. Seoma conduse tractorul un ceas, două, trei...

La început mai glumea cu Peresvetov. Acesta îi răspundea monosilabic. Apoi nici lui Seoma nu-i mai arse de glumă. Pe spinare îi curgea năduşeala şiroaie, ochii îi obosiră, trebuia să urmărească cu atenţie funcţionarea plugului de zăpadă şi să nu facă greşuri.

Dar centrul spiralei era încă departe, of ce departe !

Seoma strînse din dinţi. Pleoapele i se lipeau, muşchii braţelor se încordaseră peste puteri. În cabină era ba o înfricoşătoare dogoare, ba un frig de moarte, care îţi încremenea fălcile.

La stînga, la dreapta, în faţă şi în spate fumega giulgiul de zăpadă. Treptat-treptat începu să se lase înserarea. Seoma aprinse farurile. Ca o puzderie de musculiţe albe roiau fulgii de zăpadă, bătînd în geamurile farurilor şi în parbriz. Între hotarele fîşiei de lumină zvîcneau miriade de fulgi de omăt, zburînd valvîrtej peste tractor. Era totuşi o variaţie. Seoma supraveghea mersul tractorului, asculta ce se petrecea în spate. Îl năpădise un dor aprig să se oprească, ca să-şi mai tragă răsuflarea, dar, nevrînd să-şi dea în vileag slăbiciunea, îşi storcea din trupu-i vlăguit cele din urmă puteri.

Peresvetov nu-l uita : pachetul de „Kazbek" aproape se golise. Seoma lua mereu cîte o ţigară

fără să-l privească, iar Peresvetov îi dădea un foc. Seoma trăgea fumul în piept și se simțea mai ușurat...

De vreo patru ceasuri se tot răsucea într-una tractorul pe cîmp. Seoma era furios. „Ce dracu a căutat aci Peresvetov ? Mi-ar fi trebuit un muncitor de schimb, iar el s-a așezat și..."

Ca și cum i-ar fi ghicit gîndul, Peresvetov zise :

— Bine, Seoma, ești istovit, văd. Odihnește-te, am să lucrez eu. Schimbară locurile. Seoma adormi într-o clipită.

Viscolul vuia turbat pe întinderea stepei, fierul plugului de zăpadă zăngănea, motorul huruia, lumina farurilor spinteca pînza beznei.

Peresvetov conducea tractorul și-și amintea de zilele trecutei sale tinereți. Cursese multă apă pe gîrlă de cînd plecase la țară pentru practică. Nimeni nu avea încredere în tînărul agronom, pe fața căruia nu mijise încă barba. Țăranii îi întîmpinau sfaturile cu zîmbete și le uitau îndată. Pleca din sat împovărat de gînduri grele : „De ce-am mai învățat carte ? Să nu te aștepți la ajutorul nimănui, să nu auzi un cuvînt mai cald, să nu faci o faptă bună... Dar ține-te ! Sparge zidul cu țeasta capului, veacul rutinii trage să moară, totul se va schimba !"

Peresvetov, aruncîndu-i o privire lui Seoma care dormea liniștit, zîmbi. „Ăștia, cu toate că acum le vine cam greu, nu sînt siliți totuși să spargă vreun zid cu capul, căci pentru o cauză dreaptă oricine le va întinde o mînă de ajutor."

„Dormi, băiete, dormi..."

Pe vijelie și ger, înjurînd de mama focului, tractoriștii plecau în stepă. Valurile de zăpadă creșteau pe nesimțite în înălțime și începeau să înghețe. Viscolele nu le vor putea abate, tîrîndu-le de pe cîmpuri... Fără îndoială, pînă la șaptezeci de centimetri mai era, dar dacă tractoriștii vor izbuti să adune măcar cincizeci de centimetri tot va fi bine.

8

Acum, după ce obținuse ce voise, Ivan Prohorovici medita asupra altor probleme. Cea mai spinoasă era aceea a termenelor de însămînțare. Anul trecut însămînțatul s-a terminat devreme ; recolta pe arătura de primăvară fusese o frumusețe. Dar e oare totdeauna cu putință acest lucru ?

Directorul sovhozului „Otradnoe" îi povestise lui Ivan Prohorovici :

— Însămînțam înainte de 1 mai, recolta era douăzeci de chintale la hectar. Dacă o brigadă întîrzia cu însămînțatul, recolta era de șase chintale.

Nurhan o ținea una și bună : înainte de 1 mai nu-ți băga nasul în stepă dacă nu vrei să rămîi fără grîne.

— Se spune că se poate însămînța chiar la mijlocul lui aprilie. Eu personal am citit în ziar, îl contrazicea Ivan Prohorovici. Și rezultatele sînt destul de bune.

Nurhan își netezea barba, își scărpina mărul lui Adam, ce i se vedea prin deschizătura ceapanului, și își desfăcea brațele cu o mișcare domoală.

— E o întîmplare. Nu, Ivan, puțin-puțin păzește-te. Nurhan știe, nu spune nimic degeaba.

Ivan Prohorovici îi spunea sentențios lui Peresvetov :

— Iată, am desțelenit pămîntul. Ei, și cu asta ne putem declara liniștiți ? Și aici trebuie organizată munca tot așa ca și în gospodăriile cele mai înaintate. Și să cărăm pe pămînturile ințelenite tot ce știința i-a dăruit omului... Îngrășăminte ? De unde să le luăm pentru o suprafață atît de uriașă ? Zici, irigare ? Bine, să construim un canal...

Ivan Prohorovici se apuca să schițeze lunca inundabilă a canalului. Iulia Viktorovna îi telefona pentru a patra oară, amintindu-i de prînz. Bătrînul se tot ruga de nevastă-sa să nu-l deranjeze : „Da, să nu mă deranjezi, dragă Iulenka, sînt foarte, foarte ocupat, mănîncă, sufletul meu, singură, eu am să vin repede, da, repede..."

Şi acest repede se lungea pînă-n seară...
Şi Goghi uita cînd începe şi cînd se isprăveşte ziua. Pe ateliere se pusese totuşi acoperişul. Aici se auzea zăngănitul fierului, vîjîitul flăcărilor de la aparatele de sudat, bocănitul ciocanelor. Şi ca totdeauna lipseau atîtea !

— Ei, spuneţi, de ce ne lipseşte un fleac de piesă cum e un nit ? se indigna Goghi. Pe undeva prin depozite ele zac cu tonele, iar aici tractoriştii fac singuri niturile, de-şi zdrelesc mîinile la sînge.

Goghi şi Lukin făcură un automat pentru confecţionarea niturilor... Dar cîtă vreme şi energie nu se irosiseră pentru această simplă maşină !

La direcţie nu se mai vorbea decît despre grînele ieftine. Se storcea fiecare copeică, fiecare oră era ţinută în evidenţă, orice minut de întrerupere a lucrului însemna un plus de copeici la chintal. Dar dacă se adună aceste copeici ! Cineva îi spusese lui Goghi că e bine ca însămînţările să se facă cu agregate de cîte patru semănători. În loc de patru muncitori pentru însămînţare, ajungeau numai doi. Şi se făceau într-un singur schimb cîte optzeci de hectare.

Goghi se duse în grabă la director.

— Să încercăm, Kiril Ilici ?

— Să încercăm.

— Ba chiar negreşit, susţinu Kogan. Economie suplimentară la salarii. Bravo, Ceacivadze !

...Uneori la ateliere venea şi Nurhan. Panar era la Alma-Ata, iar Şaken îşi pierdea toată vremea pe la şantierul de construcţii ; îi era urît bătrînului acasă, aşa că o pornea agale încotro vedea cu ochii.

Iată-l, şi acum şedea în colţ, pe vine, privind cum ţîşnesc scîntei de sub ciocan. Tractoriştii, mînjiţi, trebăluiau la motoare, controlau şasiurile, reparau şenilele, glumind într-una.

Nurhan îl chemă pe Goghi şi începu domol, netezindu-şi barba albă :

— Ascultă, băiete. O foarte bun recoltă s-ar strînge pe acest pămînturi dacă s-ar semăna în

teren dezmiriştit fără arătură de primăvară. Kazahul de mult aşa semănat, recoltă bună a luat.

Goghi îşi aminti : asta era doar ideea lui Malţev ! Şi dădu fuga la Ivan Prohorovici.

— Să încercăm arătura fără cormană pe porţiuni mici ?

Ivan Prohorovici, un admirator al lui Malţev, se apucă să-i povestească lui Goghi despre acest om, ale cărui idei erau o adevărată revoluţie în agricultură.

— Chiar o revoluţie, tinere ! Negreşit vom ara fără cormană vreo trei sute de hectare, de probă.

Goghi îi povesti acest lucru lui Peresvetov.

— Mă rog, am aflat şi eu că aşa se poate obţine o bună recoltă, observă scurt acesta. Să încercăm.

Goghi se întoarse la ateliere.

Acolo îl găsi pe Kuzmici : bătrînul venise să vadă cum se repară tractoarele lui. Băieţii trebuiau să fie controlaţi mereu ! Plictisindu-se în tabăra brigăzii, pe care reuşise s-o construiască înainte de îngheţ, Kuzmici venea pe cîte două zile în aşezare, trecea pe la Varvara Semeonovna, mai juca cărţi cu Ivan Prohorovici, apoi se ducea din nou la ateliere. Şi aici se putea trăncăni despre toate cîte se petrec în lumea mare, ba putea să-i mai dojenească pe tractorişti şi să-i dea un sfat inginerului-şef : Kuzmici avea o şapcă doldora de sfaturi.

Iată şi astăzi...

— Judeci lucrurile anapoda, îi spunea el cu un ton de povaţă lui Goghi, care se aşezase ca să mai răsufle şi el. Eşti învăţat, dar pesemne nu chiar pînă la capăt. Pui pe un tractor nou băieţii care au trecut prin foc şi apă, iar bobocilor le bagi tractoarele vechi. Asta nu-i treabă, m-auzi, ţie-ţi vorbesc ! Tu să răstorni toate astea : tînărului dă-i o maşină nounouţă, el o va îngriji şi va împlini şi norma. Fiecare simte cînd i se acordă încrederea. Iar celui mai în stare îi va fi de folos şi un tractor vechi.

— Nu scăpăm fără înjurături, răspunse îngîndurat Goghi.

— Ei şi! Şi cu buzele unse, şi cu slănina-n pod nu se poate.

Hrebtov se amestecă în vorbă. Întîlnise, cu o zi înainte, la cantină un combiner venit din altă parte. Acela turna tot felul de braşoave, iar la sfîrşitul discuţiei a aruncat în treacăt o vorbă despre un fel de dispozitiv pentru combină: din bunker grînele puteau fi trimise de-a dreptul la elevator. Hrebtov voise să afle amănunte despre noul dispozitiv. Combinerul rînjise, descoperindu-şi dinţii: „Mai căutaţi şi singuri!"

Goghi se repezi la Hrebtov:

— De ce n-ai stăruit, prăjinuţo?

— Păi, ce-i puteam face? Să-l strîng de gît?

Goghi, necăjit şi iritat, îl chemă pe Lukin, care examina o stricăciune la tractorul S-80.

Lukin ieşi din cabină. Era cu mîinile pline de ulei şi cu faţa mînjită de şiroaie murdare; doar dinţii îi mai sclipeau.

— Of, curat hornar! Afonea se strîmba de rîs, deşi el însuşi era plin de noroi din creştet pînă-n tălpi.

Goghi îi povesti lui Lukin despre eşecul lui Hrebtov. Lukin îl consolă pe inginerul-şef: „Lasă, om inventa şi noi!"

— Prea devreme vorbiţi despre combine, interveni Kuzmici. Întîi puneţi-vă creierul la teasc în problema semănăturilor. Oricine ştie că, dacă pămîntul e umed, grapele cutreieră degeaba cîmpul, nu-l afînează şi nu captează apa. Dar tu încearcă altceva... Noi în Ucraina puneam nişte grape speciale, numite „drapak", care ca înfăţişare sînt disproporţionate — grele, n-ai ce vedea la ele — dar dinţii sînt, uite, aşa de lungi! Iar de răscolit, apoi răscolesc pămîntul cum nu e în stare s-o facă nici o altă grapă.

Iarna era sezon mort. Dar Peresvetov, Kogan, Ivan Prohorovici aveau de lucru pînă peste cap. Pentru a cîta oară intenţiona Goghi să plece în con-

cediu ? Dar de fiecare dată apărea ceva nou — auzit sau citit — şi el uita de odihnă, făcea fel de fel de planuri, dezlănţuindu-şi fantezia.

4

Şurka parcă cobise, nu alta : maică-sa se îmbolnăvise într-adevăr. El trimise o cerere de prelungire a concediului, anexînd şi certificatul de boală.

Omar nu se împotrivi. Lena făcea foarte bine faţă îndatoririlor unui preşedinte de comitet de întreprindere.

Şurka zăbovi la Berezovka nu numai din pricina treburilor de familie. După ce chibzui la toate cîte se întîmplaseră, mintea i se lumină : nu era cu putinţă s-o lase pe Olga însărcinată şi să aştepte scandalul. Aşa stînd lucrurile, înseamnă că despre însurătoarea cu Panar nici vorbă nu mai poate fi. „Aşadar, judeca Şurka, trebuie să mă întorc la Olga, fie numai de ochii lumii, dacă vreau să-mi păstrez situaţia pe care o am în sovhoz. O să trăiesc cu ea cît m-o răbda sufletul... Şi dacă peste vreo doi ani mă despart, nimeni n-o să bage de seamă ; între oameni cîte nu se întîmplă !"

Dar dorul după Panar îl măcina fără încetare. Şurka îi scria des. Ca într-o picătură limpede de apă se răsfrîngea în scrisori starea lăuntrică a lui Şurka. Cădea dintr-o extremă în alta : ba îi propunea Panarei să fugă cu el la capătul pămîntului, ba îşi blestema soarta care îl legase de Olga, ba îi reproşa Panarei că e nepăsătoare...

Panar tăcea.

În cele din urmă sosi un plic. Şurka îl deschise cu mîinile tremurînde.

Panar scria : „Pe mine m-ai înşelat, ai înşelat-o şi pe Olga, pe toţi i-ai înşelat. Să nu-mi mai scrii, nu vreau să te mai văd..."

La început, Şurka se înfurie. Apoi îi veni un gînd liniştitor : „Însemnează că asta mi-e ursita !..." Simţi chiar o oarecare uşurare : Şurka nu ştia ce

e deznădejdea. Ca să-şi uite aleanul, începu să facă nebuneşte curte fetelor din Berezovka.

Cam cu două săptămîni înainte de a se întoarce, Şurka îi scrise Olgăi. Ea nu-i răspunse.

„Bine, gîndi el. Nu vrea, nu-i nimic ! E şi mai bine aşa ; o să mă întorc în sovhoz, o să fac iarăşi vreo ispravă şi, recîştigînd tot ce am pierdut numai din prostie, mă voi reabilita şi voi pleca apoi, curăţel..."

El se întoarse pe pămînturile înţelenite pe la începutul lui februarie.

5

Deşi nu uitase de loc zilele grele prin care trecuse, Olga se străduia să nu se mai gîndească la Şurka şi aştepta cu bucurie copilul. Îşi păzea liniştea de dragul celui care peste cîteva luni avea să-i umple viaţa. Şi ce-i păsa ei de Şurka şi de Lukin ! N-au decît să trăiască cum vor !

Toate ar fi trecut poate cu bine dacă nu s-ar fi întîmplat un fapt, de altminteri lipsit de însemnătate.

Într-o dimineaţă, Zina trebui să-şi fiarbă instrumentele. Ea o rugă pe Olga să adune niţică zăpadă. Grăbită, Olga alunecă pe treapta de sus a pridvorului şi căzu.

Atunci survenіră semnele unei naşteri premature. Zina o examină pe Olga şi se îngrozi. Bazinul era prea strîmt şi nici vorbă nu putea fi ca pruncul să părăsească în chip firesc pîntecele mamei.

— O cezariană, numai o cezariană, şi asta chiar pe loc ! Şi buzele Zinei tremurau pronunţînd aceste vorbe.

— Atunci fă-o, zise Sima.

— Dar nu mă pricep, mărturisi deznădăjduită Zina. Niciodată nu mi s-a ivit la clinică un asemenea caz. Nu, nu pot s-o nenorocesc.

Zina fugi la telefon, ceru centrul raional Karaisk, urlă la telefonistă, care nu înțelegea ce voia de la ea. În cele din urmă, la celălalt capăt receptorul fu ridicat din furcă. Zina ceru să se trimită fără întîrziere avionul sanitar pentru lehuza care avea nevoie de o urgentă intervenție chirurgicală. Stăruința îi rămase, însă, zadarnică : la Karaisk bîntuia viscolul de trei zile.

— Atunci ce să mă fac ? strigă Zina în receptor.

Medicul-șef al spitalului din Karaisk începu să-i explice cum trebuie procedat în asemenea cazuri. Telefonul bîzîia și șuiera în așa hal, încît Zina nu putu desluși mai nimic. Și chiar de-ar fi înțeles, ce folos : nu se putea hotărî să încerce operația. Și în clipa aceea își aminti că medicul-șef al spitalului din sovhozul lui Antropov e un bătrîn chirurg. Zina începu să sune la sovhoz. Linia însă era întreruptă. Zina merse la Peresvetov, căruia îi explică cu chiu, cu vai ce s-a întîmplat și îi ceru o mașină. Lăsînd-o pe Olga în grija Simei și a Varvarei Semeonovna, Zina se urcă în cabina mașinii cu dublă tracțiune.

Ajunse repede și fără peripeții. Dar neplăcerile începură de îndată ce Zina păși pragul spitalului : de patru zile medicul zăcea acasă bolnav de gripă. Bătrînul refuză să vină.

— Pe un asemenea ger, să mă car, și încă cu gripă, la optzeci de kilometri distanță ? Asta nu se poate, soro ! Și nu e nici o complicație — faci țac cu lanțeta, și gata. Și să nu uiți de narcoză. Hai, du-te !

Zina răspunse că nu va pleca fără el. Bătrînul însă tăcea.

— Da noi cum am putut să vă scoatem din nevoie sovhozul ? izbucni Zina, plîngînd în hohote.

Bătrînul își repezi furios barba înainte și începu să se îmbrace.

Se stîrni vijelia. Rătăciră cîteva ceasuri prin stepă și ajunseră seara tîrziu.

Furia viscolului smulsese cîţiva stîlpi ai reţelei electrice. La centrul medical ardeau lămpi cu petrol.

Bătrînul înghețase pe drum. În timp ce Varvara Semeonovna făcea pregătirile în vederea operației, Zina îl servi pe chirurg cu un păhărel de alcool. Cînd Olga fu așezată pe masa de operație, Zina băgă de seamă că Sima lipsește.

Varvara Semeonovna îi prinse din zbor privirea întrebătoare.

— A fugit după Șurka, spuse ea în șoaptă.

— De ce?

Varvara Semeonovna făcu un semn din cap spre Olga.

— Ne-a rugat să fie și el aici. A plîns...

— Of, dumnezeule, asta mai lipsea! Pregătește narcoza, Varvara Semeonovna.

6

Cînd Sima ajunse în goană la Șurka, îl găsi la băutură cu Penka.

— Te cheamă Olga, gîfîi ea. Au s-o taie. Haide, vino, mișelule!

— Cum s-o taie? strigă Șurka. Am să-i...

— Ce ai să-i? izbucni Sima. Ce vină au ei?

— O omor pe Zinka, dacă... Șurka se repezi la pușca de vînătoare din perete și o zbughi în stradă, fără a mai pune ceva pe el.

Tăind drumul, Sima se furișă prin dos spre centrul medical, luînd-o peste troienele de omăt, și ajunse înaintea lui Șurka.

— E cu pușca... vrea să te ucidă! gîfîi Sima, tremurînd de spaimă.

— Cine?

— Troșkin! Nu e în toate mințile.

— Ce nemernic! Într-un asemenea moment! Vin îndată, făcu Zina către medicul care dormita lîngă sobă.

Cînd Şurka, agitînd puşca prin aer, sosi în goană la centrul medical, Zina ieşi în cerdac.

— Aha! S-o tai pe Olga! Dar pe mine m-ai întrebat? Te omor! urlă el îndîrjit.

Oamenii din casele învecinate auzind ţipete dădură năvală la centrul medical. Odarka Iaroşciuk, care trecea pe stradă făcîndu-şi obişnuitul rond de seară, se îndreptă într-acolo. Oamenii se năpustiră asupra lui Şurka şi îi luară arma...

Odarka puse mîna pe umărul lui.

— Hai, mergem la miliţie. Nu cumva să dai din copite, pui de drac, că te potolesc eu!

7

Cînd intră înapoi în casă, Zina nu-şi revenise încă. Medicul, auzind hărmălaia de afară, se speriase. Ţipetele ascuţite ale Olgăi, vaietele ei prelungi te sfredeleau pînă în fundul inimii. Învălmăşeala şi urletele din stradă, hohotele de plîns ale Simei o tulburară adînc pe Olga. Cu mare greutate reuşiră s-o potolească.

— Ori în clipa asta, ori... medicul nu-şi isprăvi vorba. Daţi-i narcoza...

Olga fu adormită.

Se aprinse lumina; Goghi, aflînd ce se petrece la centrul medical, se grăbi să restabilească linia reţelei electrice cu ajutorul lui Şaken şi a încă trei tineri. O mulţime mută de oameni, cu chipuri severe, aştepta în stradă rezultatul operaţiei.

Varvara Semeonovna îi dădu medicului lanţeta. Acesta se aplecă asupra lehuzei.

— Pulsul?

Zina pipăi pulsul. Bătăile erau slabe, totuşi se simţeau.

Bătrînul doctor se aplecă din nou asupra lehuzei, dar se îndreptă imediat de spate.

— Nu pot, îmi tremură mîinile, îi spuse el cu voce scăzută Zinei. Fă dumneata tot ceea ce o să-ți spun eu. Mai repede !

Zina îi smulse lanțeta din mînă.

...Copilul este în brațele Zinei — un cocoloș micuț, scăldat în sîngele maică-si.

„Fetiță !", își spuse Zina, în neștire.

Pruncul fu luat. Se ivi Agafia Vasilievna, care, îmbrăcată în halat, le ajuta pe Sima și pe Varvara Semeonovna.

Dar ce s-a-ntîmplat ? De ce se răcește trupul Olgăi ? De ce abia i se simte pulsul ? Încet, dar iată-l că mai bate încă, și totuși parcă se pierde. Și iată-l că s-a oprit... O tromboză a astupat căile respiratorii. Moartea...

Prăbușită pe divan, Zina plînge încet.

...În cimitir, nu departe de așezare, e o moviliță deasupra unui mormînt. O viață a zburat, o alta a sosit.

Pe fetiță a înfiat-o Lukin.

8

Șurka fusese chemat la Peresvetov. În cabinetul bine încălzit ședeau Omar și Petea. Peresvetov, nerăbdător, ciocănea cu creionul în masă.

Dincolo de fereastră, afară, zăpada se așternea pe pămînt. Casele, și așa cufundate în troiene, adăstau sub ninsoarea necurmată.

Șurka intră cu obișnuitu-i mers domol, dădu nepăsător bună ziua, își aranjă bluza, își dădu la o parte moțul de pe frunte.

— Șezi, făcu tăios Peresvetov.

Șurka se așeză pe divan, scoase batista și își șterse fruntea.

— Ce vreme, rosti el cu vocea sugrumată. Se spune că din moment în moment se poate abate viscolul.

Nimeni nu-i răspunse. Petea își plimba abătut privirea ochilor săi miopi pe pereții cabinetului.

Omar răsfoia nişte hîrtii. Peresvetov se uita ţintă la Şurka, fără să clipească.

— Ştii de ce-ai fost chemat ?

— Ştiu, cum să nu ştiu ! oftă Şurka. Sînteţi pregătiţi să mă daţi gata, asta-i precis.

— Nu cumva singur te-ai dat gata, Troşkin ? i-o trînti Omar.

Şurka nu răspunse.

— Tu, Troşkin, ar fi trebuit să spui totul, pe şleau, cinstit. Petea vorbea cu un ton aspru, fără să-şi ia ochii de la Şurka.

— N-am de ce să mă căiesc, declară Şurka sfidător. Ce s-a-ntîmplat, s-a-ntîmplat. Şi nu mă voi lăsa interogat. Nu sînteţi judecători de instrucţie.

— Şi chiar în faţa judecătorului de instrucţie ai să ajungi, vorbi cu mînie Petea.

Omar închise mapa cu hîrtii şi o puse deoparte.

— Pe toţi ne-ai înşelat, Troşkin. Omar îi aruncă lui Şurka o privire piezişă şi urmă : Bine a zis Perepiolocikin, mai cuminte ar fi să spui totul fără-nconjur. E totuşi mai cinstit, nu ?

Şurka zîmbi sarcastic.

— Mi se pare că nu sînt un criminal.

— Asta depinde de modul în care priveşti problema, răspunse Peresvetov, abia răsuflînd de mînie.

— Ar putea fi privită oricum, tovarăşe director. Totuşi te prinde mirarea văzînd cît de uşor uită oamenii faptele bune şi cu ce răutate se reped cînd e vorba de o greşeală.

— N-am uitat nimic, zise aspru Peresvetov. Dar nici mîrşăvia pe care ai făcut-o nu ţi-o pot ierta.

Şurka oftă.

— Ce ai de spus, Troşkin ? întrebă Petea, curmînd tăcerea.

Şurka îşi aprinse o ţigară.

— Taci ? făcu Omar, care respira gîfîind. Ei, dacă-i aşa, vom vorbi noi în locul tău. Va să zică, isprava cu tractoarele, cu care prilej mult n-a lipsit ca să îneci unul dintre ele în rîu. Mai departe, Krujkova şi pieirea ei...

— Olga s-a nenorocit singură, răspunse sumbru Şurka. A căzut din cerdac.

— Canalie, ce canalie eşti, Troşkin ! Peresvetov se opri în faţa lui Şurka. Nu ştii ce poftă mă îndeamnă să-ţi turtesc mutra, afurisit pui de căţea ce eşti... tună vocea lui Peresvetov.

— De ce nu te-ai însurat cu Olga? întrebă Petea.

— Pentru că n-am mai vrut să trăiesc cu ea, răspunse Şurka, păstrînd acelaşi ton sfidător.

— Ştim, replică Petea, stăpînindu-se. Ştim noi de ce-ai părăsit fata, după ce ai lăsat-o însărcinată a doua oară.

— Dacă ştii, atunci să taci din gură ! strigă Şurka. De ce mi-a ascuns că se încurcase cu acest inginer ?

Petea clătină din cap.

— Olga te-a iubit şi a devenit nevasta ta. Tu ştii că între ea şi Lukin nu a fost nimic !

Se aşternu tăcerea.

— Am vrut să mă însor cu Olga cînd m-am întors din concediu. Se vede că nu mi-a fost dat. Vocea lui Şurka răsuna plîngător. Dacă nu m-ar fi mişcat ceea ce i se întîmplase n-aş fi alergat după Zina cu puşca în mînă. De altfel, arma nici nu era încărcată. El oftă din greu. Durerea mă scosese din minţi.

— Nu cumva tot din pricina acestei sfîşietoare dureri ai trăit în acelaşi timp cu două femei ? întrebă Omar, ridicînd ochii asupra lui Şurka.

Acesta nu răspunse nimic.

— Mai mult n-avem ce vorbi. Aşa că, Troşkin, mîine vom hotărî ce să facem cu tine.

Şurka nu se mai gîndea acum decît la un singur lucru: cum s-o ştească cît mai pe nesimţite din sovhoz. Cu sau fără carnetul de comsomolist, îi era totuna. Cîntecul lui luase sfîrşit.

Se auzi o ciocănitură în uşă. În cabinet intră o telegrafistă negricioasă, cu pometţii puţin ieşiţi în

afară, care, punînd pe masă o hîrtie, îl întrebă din ușă pe Omar :

— Cînd vii la masă ?

— Mai tîrziu, mai tîrziu. Nu ne deranja, Haijan.

Telegrafista ieși. Peresvetov se uită în treacăt la telegrama sosită.

— Comunicare din Abșansk. Patruzeci de oameni s-au întors din concediu. Trenurile nu merg încoace de două zile. Drumurile sînt înzăpezite. Va trebui să trimitem mașini.

— Da, și încă urgent, zise Omar.

— Urgent ! repetă supărat Peresvetov. Toți șoferii sînt trimiși care încotro, dar nu se poate să fie ținuți oamenii la Abșansk.

Comunicarea adusă de nevasta lui Omar îl bucură pe Petea. Printre cei ce se întorceau era și Valia.

— Trebuie să se trimită cel puțin patru mașini, începu din nou Peresvetov. Și cu acest prilej să se ia și unele lucruri din Abșansk... De pildă, pentru spital, și el bătu cu degetele în masă. Numai într-un singur schimb șoferii nu pot face față : drumul e lung și complicat. Pot pune la dispoziție șase șoferi. Va pleca și al meu. În afară de aceștia, nu am pe nimeni.

— Am să plec eu, dacă îmi dați voie, se oferi Șurka. Cunosc drumul. Îi voi aduce la sovhoz. Cu ultima mea cursă...

Peresvetov își încruntă fruntea, chibzuind îndelung.

— Bine.

Omar și Petea se uitară mirați la Peresvetov. Acesta dădu din umeri.

— Altă soluție nu există. Perepiolocikin va prelua comanda coloanei. Plecați peste o oră. Să luați cu voi cît mai multă mîncare. Cine știe ce se mai întîmplă pe drum.

Petea ieși. Șurka se sculă, se mai învîrti pe loc și plecă.

— Nu-i nimic, nu va fugi, şi Peresvetov se uită cu scîrbă în urma lui Şurka. Şi chiar dacă fuge, tot îi dăm de urmă. Nu e ac, ca să nu-l găseşti în carul cu fîn.

— Nu e bine, Kiril Ilici. Omar clătină din cap.

Peresvetov umbla în tăcere prin cabinet. Omar îşi strînse hîrtiile, ieşi şi, încet de tot, închise uşa după el.

CAPITOLUL XI

I

Cu pumnul împins de apriga zvîcnire a mîniei şi dispreţului, Petea îl lovi cu toată puterea pe Şurka şi, simţind pe degete ceva cald şi lipicios, îşi dădu seama în acea clipă de un lucru : şi anume că, după cum în copilărie nu-i plăceau bătăile şi-i era frică de ele, tot aşa, toată viaţa va avea de ele o frică de moarte.

Petea aşteptă o lovitură de răspuns. Aceasta nu veni, deşi, la drept vorbind, nici nu putea fi vorba de aşa ceva, căci patruzeci de perechi de ochi îşi aţintiseră privirea asupra lui Şurka. Scuipînd sînge, acesta se îndreptă agale spre maşina sa. Ştia doar că dacă l-ar atinge pe Petea măcar cu un deget, ar fi vai şi amar de capul lui.

Patruzeci de oameni sosiţi din concediu se grăbeau să ajungă la sovhoz. Cu ei se întorceau de la Moscova Lena şi mama ei : Anna Mihailovna revenea la soţul său.

Venind dinspre Abşansk îi surprinsese viscolul pe drum. Combustibilul se terminase. Mîncare nu mai era. Doi flăcăi plecaseră să caute ajutor şi nu se întorseseră. Puterile tinerilor — băieţi şi fete — erau pe sfîrşite. Erau şi flămînzi, şi îngheţaţi de

frig. Şi nu voiau să doarmă, ştiind că somnul însemna moartea.

Noaptea, Petea colinda maşinile şi îi scutura pe cei ce adormiseră. Dumnezeu ştie ce forţă îl ţinea pe picioare.

Acestea erau împrejurările din acea geroasă dimineaţă în care Şurka hotărî să fugă, părăsindu-şi tovarăşii în valea Urdaganului, pradă frigului, în troienele ce încremeniseră în bătaia vîntului. Nu credea că mai e vreo posibilitate de salvare şi nici nu-i surîdea gîndul de a se întoarce la sovhoz. Maşina lui era în coada coloanei. Tinerii, ca să se mai încălzească cît de cît, se îmbulziseră în cele două maşini din faţă. Aici, ghemuindu-se unul într-altul, îşi petreceau nopţile acelea lungi.

Şurka avea provizii de combustibil şi două pîini. În timpul nopţii el cercetă drumul, iar cînd mijiră zorii hotărî să răzbată la Abşansk, să părăsească camionul şi să fugă, să fugă fie şi la capătul pămîntului, în insulele visate odinioară.

Dar a fost luat de guler. A fost bătut, şi de cine ? De Perepiolka, Petka-Lăptişor, care altădată se înspăimînta doar de o privire a lui Şurka.

— Ai văzut cum m-a izbit netrebnicul ăsta de Perepiolocikin ? făcu el către schimbul său, ştergîndu-şi cu dosul mînecii buzele zdrobite.

— Tu eşti netrebnic, zise Iurka, un şofer venit abia de curînd la sovhoz. Ai dat de belea, Troşkin !

2

„Am dat de belea !"

Şurka închise ochii. Întîmplările lunilor din urmă i se perindară toate ca într-un iureş sălbatic. Noaptea aceea în care îi ridicase din paturi pe tinerii ce îngheţau ; ticluita vizită la Hijneakov ; trecerea tractoarelor ; Olga, pe care o înşelase de nenumărate ori ; povestea cu Panar ; eşecul de la

conferința Comsomolului; fuga din sovhoz la Berezovka; moartea Olgăi; comportarea revoltătoare pe care o avusese în discuția cu Peresvetov și Omar, în ajunul plecării la Abșansk.

„Doamne, unde am ajuns?!"

Șurka se cutremură. Își aminti cum îi bătea inima cînd pornise pe pămînturile înțelenite, mîndrindu-se cu foaia de drum eliberată la Cernozemsk. Îi reveniră în minte și cele dintîi săptămîni la haltă. Cît fusese de iubit și admirat de toată lumea! În față avea calea despre care îi șoptise Petea în noaptea aceea cînd îngheța de frig, o cale largă ce ducea departe-departe și era luminată de soare.

O parte din această cale Șurka o străbătuse jucîndu-se, nesinchisindu-se de toate lipsurile îndurate. Toate îi reușeau ușor; mult prea ușor îi veniseră și gloria, și avansarea în conducere...

Șurka nu-și uitase hotărîrea ca o dată revenit din Berezovka „să facă o asemenea ispravă", încît să recucerească dragostea de odinioară a noilor-veniți.

„Ce să spun, chiar am făcut-o!" și-și schimonosi fața într-un zîmbet.

Pentru o clipă se gîndi cum îl va întîmpina Ivan Prohorovici. El era însăși conștiința tuturor celor ce trăiau în sovhoz, un suflet limpede și curat, care disprețuia înșelăciunea, poate ca nimeni altul.

...Ziua cenușie și rece era pe sfîrșite. Viscolul se dezlănțuise din nou. Vîntul urla și șuiera, trombele de zăpadă se prăbușeau asupra coloanei și acopereau urmele lăsate ziua.

Cînd se întunecă, șoferul din schimb căzu într-un somn agitat și mereu întrerupt. Șurka deschise încetișor ușa camionului și o închise cu aceeași precauție. La una din mașini, prin peretele de pînză al furgonului răzbătea o lumină slabă de la mucul unei lumînări. Acolo se discuta în șoaptă.

Șurka ocoli camionul din frunte ZIL-51. Ținea minte că nu departe de valea Urdaganului există colhozul kazah „Lenin jolî". În februarie anul tre-

cut, mergînd din Abșansk spre haltă, Șurka se oprise ca să înnopteze acolo. După socotelile sale, de la Urdagan pînă la colhoz nu erau decît vreo 15 km. Ținînd-o așadar spre est, și numai spre est, va da negreșit de aul.

Înainte de a pleca, Șurka aruncă o privire la ceas : era șapte și un sfert. Chiar de-ar rătăci trei ceasuri și tot o să ajungă pînă la unsprezece la vreo așezare omenească. Avea încredere în simțul său de orientare, pe care totdeauna însuși Petea i-l admira foarte mult și pe care nu avea nici o îndoială că se poate bizui și acum.

Șurka își mai aminti de un semn : un stog de fîn părăsit cam la jumătatea drumului între Urdagan și aul. „Poate că l-au cărat de acolo, dar poate că mai există încă", chibzuia Șurka, întorcîndu-se ca să-și ferească fața de acele de zăpadă uscată ce-l înțepau dureros.

Vîntul sufla dinspre răsărit, ceea ce reprezenta un punct de reper de nădejde. De îndată ce Șurka se abătea într-o parte, viscolul se năpustea asupră-i fie din dreapta, fie din stînga, iar el o pornea din nou ținînd piept vîntului, care șuiera și urla.

Nici cojocul foarte bun, nici pîslarii făcuți de un iscusit meșter din Berezovka, nici mănușile și nici căciula cu clape îmblănite nu-l apărau de frig. Vijelia îl abătea la pămînt, îi îngheța fața, îi lipea ochii. Șurka mergea aplecat înainte ca un taur, picioarele i se cufundau în zăpadă — era silit la fiecare pas să se opintească din răsputeri.

Șurka scoase o lanternă de buzunar și își lumină cadranul ceasornicului. Trecuse doar o jumătate de oră !

La început, pentru a-și da curaj, Șurka vorbea singur în gura mare... Sunetele răgușite ce-i ieșeau din gură erau purtate de vînt. Începu să înjure, apoi să se blesteme, și pe sine, și soarta de care avusese parte... Lacrimile îi înghețau pe obraji, ochii-i nu mai deslușeau nimic, picioarele nu-i mai dădeau ascultare, fiori de gheață îi scuturau tru-

pul, mîinile îi erau cînd înțepenite de frig, cînd arse ca de para focului. Şurka nu-şi mai simţea degetele de la piciorul stîng, degerate din copilărie. Şi mergea împotriva vîntului, clătinîndu-se ba într-o parte, ba în cealaltă, căzînd şi ridicîndu-se anevoie, iar cînd puterile i se sleiau, se tîra, cucerind de-a buşilea încă zece-douăzeci de metri de pămînt.

O clipă, bolta cerului se limpezi, iar luna, milostivindu-se parcă de Şurka, lumină meleagurile. Şurka dibui cu ochii stogul de fîn, aidoma unei întunecate pete aşternute la o depărtare de vreo cincizeci de paşi către stînga.

Pînă la stog ajunse tîrîndu-se. Cu mîinile ţepene îşi făcu o adîncitură în stog, se îngropă în fîn şi scoase lanterna. Ceasurile erau nouă şi douăzeci şi trei de minute... Aşadar, şapte kilometri în două ore şi jumătate!

După ce îşi încălzi mîinile, Şurka scoase pachetul de „Belomor" şi, cu greu, îşi aprinse o ţigară. „Ce-ar fi să fac un foc?" îşi spuse el, dar renunţă îndată la acest gînd. Ar fi reuşit poate să aprindă fînul presat, dar Şurka ştia cît e de puternică ispita de a aţipi lîngă foc... Aţipeşti o clipă, şi apoi îngheţi.

După ce fumă trei ţigări, o porni mai departe.

...O jumătate de oră mai tîrziu dete peste propriile sale urme, care abia se mai vedeau. Mai trecu o oră. Şurka nimeri din nou lîngă stog.

Se vîrî în adîncitura săpată de el, şi acum pe jumătate acoperită de zăpadă. Nu ştia încotro s-o apuce. Gîndurile i se învălmăşeau, pe dinaintea ochilor i se perindau, răzleţe, imagini din trecut. I se păru că îl vede nespus de limpede pe Petea, adăstînd lîngă un mesteacăn firav la marginea drumului. Scrîşni din dinţi şi sări ca ars în picioare. Nu, nu voia cu nici un preţ să îngheţe în stepă!

După ce îşi frecă faţa cu zăpadă, o porni din nou la drum.

...Către ceasurile trei după miezul nopţii, Lazîm Muhamedjanov, un colhoznic din „Lenin jolî", ie-

şind din casă ca să vadă dacă nu cumva îi fătase iapa, văzu lîngă prag un om zăcînd în nesimţire.

Lazîm îl ridică, îl duse înăuntru şi, în vreme ce nevasta sa se căznea să-l trezească pe Şurka din leşin, el fugi la preşedintele colhozului şi îl aduse acasă. Şurka, revenindu-şi, spuse că lîngă podul de peste Urdagan, la cincisprezece kilometri de aul, îngheaţă oamenii din sovhozul „Zapadnîi".

Preşedintele colhozului fugi de-i sfîrîiau călcîiele pînă la telefon şi obţinu legătura cu cel ce făcea de serviciu la comitetul raional Cernorecensk.

3

Din pricina vijeliei avioanele nu-şi puteau lua zborul. De-abia în cea de-a treia zi un pilot al flotei aeriene, un kazah cu faimă şi căruia i se îngăduia să zboare pe orice vreme, desluşi patru puncte negre printre mormanele de zăpadă unde vuia turbată vijelia.

Prin radio se transmise o comunicare sovhozurilor şi colhozurilor înconjurătoare. Spre locul indicat porniră tractoarele.

Peresvetov îşi stabili drumul prin colhozul „Lenin jolî". Cea de-a doua coloană fusese organizată de Skrîjneak : acesta hotărîse să răzbată spre Urdagan pe drum direct.

Peresvetov şi Omar „băteau calea" pe S-80.

Expresia „a bate calea" s-a născut pe pămîntul înţelenit, şi numai deşţelenitorii îi ştiu tîlcul cumplit.

Maşinile cele mai puternice cedează în faţa uraganului, care împotmoleşte drumul o clipă doar după ce el a fost tăiat printre troiene.

Fierul se frînge, oţelul plesneşte, omul cade învins sub imperiul frigului, al valurilor de zăpadă şi al uraganului. Numai S-80 poate răzbate prin omătul troienit de viscole.

O izbitură în stînca de zăpadă, şi tractorul se cutremură, dar şi stînca cedează, iar tractorul, după ce face parcă un salt înapoi, se mai avîntă cu întreaga putere a motorului şi cu toată greutatea caroseriei ca să mai taie un metru de drum.

Peresvetov şi Omar stau în cabină. Scrîşnind, tractorul înaintează învăluit în norul de pulbere al zăpezii. Hrebtov apasă pe marşarier, apoi repede tractorul înainte şi mai cucereşte un metru... Şi tot aşa de sute, de mii de ori în şir.

În urma lui S-80 mai vin două tractoare. Ele curăţă spărtura făcută în troiene şi se tîrăsc după maşina din frunte.

Ceasul ticăie pe mîna lui Peresvetov, adunînd secundele şi minutele.

„Poate mai sînt în viaţă, poate vom sosi la timp !"

El ştie că lîngă administraţia sovhozului se adună dis-de-dimineaţă o mulţime tăcută. Moartea pîndeşte patruzeci şi opt de oameni. În mintea şi pe buzele tuturora e o singură întrebare :

— Ce veşti sînt ?

Kogan tace.

Iar cei care s-au înzăpezit în valea Urdaganului aşteaptă să fie salvaţi. Piloţii le-au aruncat saci cu alimente, combustibil şi îmbrăcăminte călduroasă.

„Oare o fi găsit Perepiolocikin sacii ?" gîndeşte îngrijorat Peresvetov.

I se adresează lui Omar :

— Îi vom mai putea salva ?

Omar e năucit de smucituri, asfixiat de dogoarea căldării incandescente, în care fîsîie flacăra lămpii de lipit. Aţipeşte şi se trezeşte la fiecare smucitură a tractorului.

Lui Hrebtov i se pare că încă o smucitură şi va fi silit, orice s-ar întîmpla, să lase volanul din mînă. Dar tractorul învinge un obstacol după altul.

Şi iese pe un drum pe care aproape nici nu există troiene.

Aici se odihnesc cu toții. Apoi iarăși valuri după valuri, urmate de aceleași smucituri ale tractorului...

La coloană au sosit cei dintîi tractoriștii din Karaisk. Apoi a ajuns și Skrîjneak.

4

După vreo zece zile Șurka se mai întremă. La club, la adunarea de Comsomol, unde trebuia să dea socoteală în fața tovarășilor săi, erau întruniți aproape toți noii-veniți. Oamenii stăteau pe coridor și în uliță.

Toate capetele se întoarseră spre el, cînd Șurka intră abia ținîndu-se pe picioare. Era încă slăbit de pe urma bolii.

Cu chiu, cu vai Petea făcu liniște și-i dădu cuvîntul lui Șurka.

Panar, reîntoarsă din Alma-Ata, venise și ea la adunare și ședea în față. Privirea ei încremenită părea a-i cere lui Șurka adevărul, numai adevărul.

Acesta povesti toate la cîte se gîndise în cabină, după ce îl bătuse Petea.

Un murmur de indignare străbătu prin sală cînd Șurka pomeni despre Olga.

Au fost numeroși vorbitori. Luă cuvîntul și Panar. Voise să spună ceva, dar, neizbutind, se lăsă fără vlagă pe bancă. O duseră afară.

...Șurka fu exclus din Comsomol. Peresvetov dădu dispoziție să fie pus pe un tractor. Șurka s-a zbătut ca un nebun, lucrînd la reținerea zăpezii, dar o lună mai tîrziu a venit la Peresvetov și i-a spus că nu mai poate trăi în sovhoz : în fiecare noapte o visează pe Olga.

În fața ochilor lui Peresvetov era acum umbra vechiului Troșkin. Privirea ochilor săi stinși ră-

tăcea pierdută, buzele-i zvîcneau, iar moțul roșcovan îi spînzura fără viață pe frunte.

După ce se sfătui cu Omar și Petea, Peresvetov îl lăsă să plece.

Viforul de martie îi spulberă urmele.

5

De la jumătatea lui aprilie veniră, pornite dinspre miazăzi, uriașe valuri de căldură. Rîul Ciornaia își revarsă din nou belșugul apelor lîngă haltă și pe întinderea stepei.

O dată Ivan Prohorovici nu ieși la lucru.

Iulia Viktorovna îi telefonă lui Peresvetov și-i spuse că soțul ei nu se simte bine, cum de altfel i se întîmpla în fiecare primăvară în epoca revărsării apelor. Peresvetov își aduse aminte că și anul trecut Ivan Prohorovici se plînsese de indispoziție tot în perioada aceea.

Bănuind că e ceva la mijloc, Peresvetov o chemă pe Zina. El află că Ivan Prohorovici are tuberculoză și că nu ar fi trebuit să plece din Ufa, de unde se ducea în fiecare an la Șafranovo pentru cura de kumîs [1].

— Ivan Prohorovici te-a rugat să nu spui nimănui nimic despre boala sa?

— Da, făcu trist Zina. Nădăjduia să scape.

— Kumîs avem și noi cît poftești.

— A băut. Îi pregătea Nurhan, dar se vede...

— Ce? întrebă Peresvetov îngrijorat.

— Puțină speranță, Kiril Ilici.

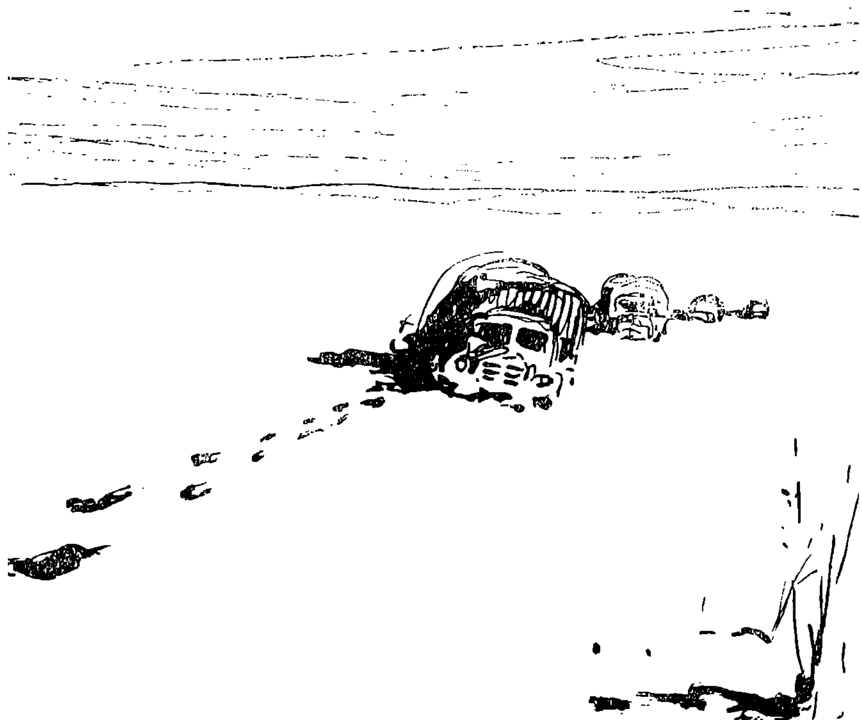
Peresvetov se duse în grabă la Ivan Prohorovici. Acesta zăcea în pat, tras la față, firav, cu ochii plini de o inexplicabilă seninătate. Vocea îi slăbise, iar mîinile zăceau fără vlagă pe plapumă. Ivan Prohorovici îl întrebă pe Peresvetov despre mersul treburilor, arătîndu-și îngrijorarea ca nu cumva să se înceapă prea devreme însămînțările.

[1] Băutură din lapte de iapă fermentat (n. t.).

Iulia Viktorovna îşi liniştea cu gingăşie soţul.
...Ivan Prohorovici muri peste o săptămînă.
Nu se găsi în această senină zi de aprilie un singur om care să nu fi mers în urma sicriului şi care să nu fi plîns, ascultînd cuvîntările de adio.
Plînsul se împletea cu măreţul imn al revoluţionarilor.
Iulia Viktorovna stătea ca împietrită : doar chipul ei alb ca varul îi tălmăcea simţămintele.
După înmormîntare, ea se apropie de Peresvetov.
— Voi rămîne aici. Nu pot părăsi mormîntul. Şi abia acum lacrimile îi podidiră obrajii. O să-mi daţi de lucru ?
— Desigur. Dar cred că ceva mai tîrziu. Dumneata trebuie să te linişteşti. Peresvetov puse în aceste cuvinte toată căldura de care era capabil.

— Dar cum pot fi eu liniştită singură şi fără ocupaţie?
— Dacă ţi-am propune să fii directoarea şcolii?
— Prin studiile pe care le-am urmat, sînt chiar pedagog.
— Bine. Şcoala e încă în schele. Vei avea multe griji.
— Nu-i nimic. Cu cît vor fi grijile mai multe, cu atît mai puţine fi-vor gîndurile amare.
Iulia Viktorovna le propuse lui Petea şi Valiei să locuiască la ea. Ei se aciuiseră la cămin, într-o cămăruţă unde abia încăpea un pat şi o masă.
— Ivan Prohorovici spunea că voi, Nurhan şi Kuzmici, zise Iulia Viktorovna, sînteţi prietenii lui cei mai apropiaţi. Poate am să mă împrietenesc şi eu cu voi!
Petea şi Valia primiră.

8

În urma recomandării direcțiunii și a comitetului de partid, Panar fu numită agronom-șef.

Puterea tinereții învinse. Dar încercările pe care le înfruntase nu trecuseră fără să lase urme în sufletul Panarei. Dîrzenia, asprimea firii ei se făceau tot mai vădite.

Valuri de mînie se abăteau peste capetele lui Peresvetov, Omar și Goghi. Îndeosebi acesta din urmă avea cel mai mult de îndurat. Panarei i se părea că inginerul-șef se face luntre și punte numai ca să-i stea împotrivă.

Lui Peresvetov îi plăcea să-i urmărească pe amîndoi cînd se certau. Firește că vinovat se dovedea a fi fost totdeauna numai Goghi, ba pentru că nu trimisese semănători acolo unde era nevoie, ba pentru că nu supraveghease pînă la capăt reparația tractoarelor, sau întîrziase cu trimiterea pieselor de schimb, ba pentru că nu montase la vreme un motoraș pentru vreo brigadă.

Părea că sînt gata, în orice clipă, să-și înfigă ghearele unul în beregata celuilalt.

Goghi se urca pe motocicletă, Panar sărea în șa. Calul o lua la goană, cozile Panarei fîlfîiau în vînt. Zburau prin stepă și se opreau la vreo brigadă, pe unde se dovedea că Goghi iar nu făcuse ceva cum trebuie.

Tractoriștii zîmbeau văzîndu-i pe cei doi arțăgoși.

— A-a, iarăși ăștia!

După ce-și cheltuiau prisosul de înflăcărare și de indignare și îndreptau împreună lucrurile pe care Goghi le scăpase din vedere, se întorceau înapoi glumind. Panar priponea calul, Goghi așeza motocicleta la marginea drumului și, împăcați, o porneau în stepă, hoinărind și stînd de vorbă... Despre ce?

Așa, despre toate și despre nimic.

CAPITOLUL XII

1

Căldura începuse pe la mijlocul lui aprilie. Cîmpurile de pe care zăpada se topise adăstau fumegînd acum în soare.

După ce își inspectă terenurile, Peresvetov se întorcea seara acasă cu intenția de a-i aduna pe șefii brigăzilor pentru a purcede la semănat.

Umbra mașinii, ce alerga la stînga acesteia, se lungea pe pămînt. Măreț prin nețărmurita-i întindere, țelinișul zăcea învăluit în ceața amurgului. Soarele asfinți. Umbra mașinii pieri și ea. Întunericul se făcea tot mai des. Ici, colo răsăreau, licărind, luminițele stelelor.

De undeva, de departe, se deslușea uruitul monoton al unui tractor. O pasăre de noapte dădu doar un țipăt, amuțind de îndată. Apoi, de undeva, din hăurile nopții, răzbi glasul pițigăiat al unei păsărele : „Tu auzi ?" O clipită de tăcere, și de departe răzbătu răspunsul supărat al unei alte păsări. „Da, aud, aud !" Și din nou răsună stridenta și plicticoasa întrebare : „Tu auzi ?", „Tu auzi ?"...

...Dimineața se întruniră șefii brigăzilor. Veni și Skrîjneak.

Panar vorbea cu Goghi, Kuzmici pufăia dintr-o țigară. Hrebtov bătea cu degetele în masă. Kim Țoi și Krovlev își șopteau ceva vesel pesemne, căci Afonea pufnea într-una în rîs.

Peresvetov îi privi supărat.

— S-a văzut din experiența anului trecut, începu el, că semănatul timpuriu este cel mai convenabil. Primăvara de acum seamănă cu cea din anul trecut.

— Anul trecut a fost multă zăpadă în stepă, obiectă Panar.

— Eu n-am să te întrerup, tovarășe Esenbaeva, făcu rece Peresvetov, cînd îți va veni rîndul să

vorbeşti. Nu mi-e în obicei. Dar, potrivit unei simple reguli de viaţă, se cuvine să nu întrerupi pe cei mai în vîrstă. Dacă nu mă înşel, lucrul acesta l-ai învăţat din copilărie.

— Nu ştiu cum s-o fi întîmplat cu alţii, dar mie bietul taică-meu îmi dădea cu lingura peste frunte dacă îi făceam ceva împotrivă, interveni Skrîjneak surîzînd.

Afonea izbucni în rîs, dar, sub privirea aspră a lui Peresvetov, amuţi îndată.

Peresvetov făcu vreo cîţiva paşi prin cabinet.

— Despre termenii semănatului se trăncănesc şi se scriu vrute şi nevrute. Nu poţi să-i asculţi pe toţi. Cel mai bun sfetnic rămîne tot experienţa. Stingîndu-şi ţigara, Peresvetov termină cu un ton ce nu mai îngăduia replică: Pămîntul aşteaptă, tractoarele-s în stare de funcţiune, inventarul remorcabil este reparat, brigăzile ştiu ce au de făcut... Mîine începem să arăm. Şi apoi se aşeză fără să se mai uite la nimeni.

Tăceau cu toţii.

Apoi Panar îl întrebă pe Peresvetov:

— După cîte înţeleg, sfaturile noastre nu vă interesează, Kiril Ilici ?

— Depinde. Dacă sînt practice, poftim !

— Va să zică, obiecţiunile noastre nu pot fi în nici un caz practice ? preciză Panar.

— De fapt care sînt argumentele dumitale contra, tovarăşă Esenbaeva ? răsună basul lui Skrîjneak. Poate că ai uitat ce s-a întîmplat anul trecut ? E nevoie să mai repet cum s-au făcut de rîs sovhozurile care, semănînd grîul tîrziu, n-au mai putut recupera nici sămînţa ? Vrei să enumăr sovhozurile acelea ? Uite, am să-l numesc numai pe Hamzatov.

— Există un proverb rusesc, făcu Peresvetov, mulţumit de sprijinul neaşteptat al lui Skrîjneak. „De vei semăna în noroiul cel gras, cu cneazu-n avere fi-vei la pas."

— Îmi dați voie să vă corectez ? începu aferat Goghi. Desigur, specialist în Dal[1] nu sînt, dar acest proverb se referă, după cît mi se pare, la ovăz și nicidecum la grîu.

Cabinetul se cutremură de hohote de rîs. Peresvetov zîmbi pe sub mustață. Skrîjneak se scărpină pe după ureche. „L-a prins cu vorba pe director Goghi ăsta, pui de drac !"

Numai Panar nu-și schimbase expresia încordată a chipului.

— Îmi dați voie ? întrebă ea.

— Da.

— Am un mare respect pentru opiniile tovarășului Peresvetov, om cu studii de agronomie. Dar nu vreau să fac decît o mică observație : el și-a aplicat cunoștințele în regiuni nu prea asemănătoare cu ale noastre. Poate că acolo își dicta hotărîrile doar de la biroul său, netinînd seama de părerile specialiștilor. Ca să zic așa, ar fi mare păcat ca tovarășul Peresvetov să-și fi adus vechile-i năravuri pe pămînturile înțelenite.

Aluzia la trecuta sa activitate de cabinet era atît de străvezie, încît Peresvetov fu gata să se sufoce de indignare. Era ferm convins că dreptatea e de partea sa. Își aminti de anul trecut... Să recoltezi cîte douăzeci de chintale de grîu la hectar, semănat pe o arătură de primăvară, asta era un fapt neobișnuit. Acum sovhozul va semăna pe solul arat și vara, și toamna trecută...

Dar Peresvetov nu avu răgaz să deschidă gura, că Panar își și întorsese privirea spre Skrîjneak și începuse să vorbească cu un vădit ton ironic :

— Cu atît mai mult țin seama de părerea tovarășului Skrîjneak, un om care vreme de mulți ani a dus războiul nu numai împotriva secetei, dar și împotriva fasciștilor. Noi respectăm experiența militară a tovarășului Skrîjneak, deși, trebuie să spun, ea nu este întotdeauna potrivită la agricultură.

---

[1] *Dal Vladimir Ivanovici* (1801—1872), savant rus, dialectolog, etnograf, scriitor, autorul unui celebru dicționar al limbii ruse, care-i poartă numele (n. t.).

Skrîjneak, împreună cu ceilalţi rîseră multă vreme.

— Bravo ! strigă el. M-a dat gata. Şi iar se apucă de burtă.

Panar surîse o clipă şi ridică mîna. Rîsul încetă.

— ...Dar, continuă ea, experienţă au şi oamenii de aici. Tovarăşul Skrîjneak ni l-a dat ca pildă pe Hamzatov, care a însămînţat anul trecut prea tîrziu şi nu a obţinut nimic de pe o mie de hectare. Dar eu pot să vă citez cazuri cînd, după semănatul prea timpuriu, oamenii n-au obţinut nici măcar un chintal de pe zeci de mii de hectare.

Mai departe Panar spuse că ea nu lucrează de un an aici şi că ştie din practică că perioada dintre întîi şi zece ale lunii mai este cea mai potrivită pentru o bună recoltă. Indicînd acest termen, ea pornea de la faptul că toamna fusese secetoasă, că reţinerea zăpezii nu dăduse aproape nici un rezultat şi că pămîntul era prea puţin umed pentru o firească dezvoltare a plantelor, iar pronosticurile meteorologice prevedeau pentru luna mai un vînt secetos, însoţit de precipitaţii neînsemnate.

Ploile din lunile mai şi iulie garantează de obicei recolta pe aceste meleaguri. Dar dacă luna mai va fi secetoasă, ploile din iulie, oricum ar fi ele, nu vor mai putea salva însămînţările de la pieire.

— Toate acestea, Panar, îmi aduc aminte de o altă zicătoare, mormăi Peresvetov. Şi pe asta n-am s-o mai spun greşit : „Dacă baba ar avea roţi, ar fi tramvai".

— Exact ! îl susţinu cu vioiciune Skrîjneak. Vreau s-o întreb pe tovarăşa Esenbaeva : ce o face să creadă că în luna mai nu vor fi ploi ?

— Fiindcă aşa este pronosticul ! răspunse Panar.

— Dumneata eşti convinsă că toate pronosticurile se împlinesc ? continuă Skrîjneak cu un zîmbet. Cunosc sute de cazuri în care pronosticurile s-au dovedit anapoda. Şi dumneata cunoşti, desigur, asemenea cazuri.

Panar tăcea.

— Toate astea sînt bune, începu politicos Kuzmici, dar dați ascultare și unui om bătrîn. Judecînd după semne, nu vor fi ploi în mai. Kiril Ilici, binevoiți să amînați termenul pentru însămînțări.

— Ei, poftim! Și ăsta are semne, rîse Skrîjneak.

— Și, mă rog, de ce nu? Bătrînii au un ochi sigur! zise Hrebtov. Și Nurhan spune că luna mai va fi secetoasă. Dacă pentru dumneavoastră Panar nu e un bun sfetnic, luați în seamă vorbele pe care vi le spun doi bătrîni. Și nu-ți șade bine de loc, tovarășe director, să te arăți îndărătnic!

— Nu eu, ci voi vă încăpățînați, răspunse tăios Peresvetov. Pămîntul este acum umed. Ca atare trebuie să ne grăbim cu semănatul.

— Apa acumulată în timpul iernii nu are să ajungă pentru dezvoltarea normală a plantelor, repetă cu încăpățînare Panar. Ploile din mai sînt totul.

— Bine, începu Skrîjneak. Să zicem că îți împărtășim punctul de vedere și că vom însămînța mai tîrziu. Adică atunci cînd solul va fi uscat, iar ploile nu vor mai cădea... Unde e logica în raționamentul tău, tovarășă Esenbaeva?

— Din nenorocire, începu Panar cu severitate, climatul de aici nu se supune nici unei logici...

— Iată că te-am prins! o întrerupse Skrîjneak. Dacă-i așa, atunci ce preț mai au obiecțiunile dumitale, tovarășă Esenbaeva?

— Nu vreau să mai discut, făcu obosită Panar. În calitate de agronom-șef eu nu-mi dau consimțămîntul pentru termenul de însămînțare propus de dumneavoastră și voi comunica acest lucru comitetului regional de partid.

— N-ai decît, făcu scurt Peresvetov.

Skrîjneak începu din nou să vorbească.

— Vreau ca tovarășii să mă înțeleagă bine. Ar fi o prostie nemaiauzită ca cele două comitete, cel raional ca și cel executiv, să oblige, printr-o directivă specială, pe directorii sovhozurilor să însămînțeze

în termenul propus de Peresvetov. Sfatul nostru este să țineți seama de învățămintele din anul trecut. Vă sfătuim, subliniez acest lucru. Dar mai departe e treaba fiecărui director să hotărască data însămînțărilor, deosebirile dintre pămînturi, dintre cantitățile de zăpadă reținută pe cîmpuri și de apa din adîncul pămîntului... De toate acestea trebuie, bineînțeles, să se țină seama. Aici nu e de loc cazul să exerciți presiuni.

— Dacă e așa, declară Hrebtov, voi însămînța atunci cînd voi crede eu de cuviință.

— Și eu, cu permisiunea dumneavoastră, spuse Kuzmici privind drept în ochii lui Peresvetov.

Afonea Krovlev zise că, deși nu este membru de partid, pentru el cuvîntul comitetului raional este lege.

Kim Țoi și ceilalți șefi de brigadă înclinau de asemenea pentru părerea directorului. „Peresvetov este un om pe care te poți bizui și, oricum, nu-i nici ca fetișcana asta, și nici ca moșneagul Kuzmici", cam așa gîndea fiecare în sinea lui.

— Vedeți, se învioră Peresvetov, majoritatea șefilor de brigadă sînt de acord cu mine. Iar tu, bătrîne, spuse el întorcîndu-se spre Kuzmici, mai bine să taci ! Doar tu singur spuneai că încă din copilărie nu ai fost deprins cu anarhia.

— Însemnează că nu s-a ivit prilejul potrivit, gîfîi Kuzmici.

— Reiese, Kuzmici, că ești un conservator învechit, remarcă în glumă Skrîjneak.

— Ajunge ! zise Peresvetov. Ceacivadze, mîine să scoți tractoarele pentru trecerea în revistă, iar către seară să le transporți în brigăzi. Veți începe să semănați.

— Îmi declin răspunderea pentru recolta din șase brigăzi, declară Panar.

— Nu-i nimic, bombăni Peresvetov. La urma urmelor, tot eu voi răspunde.

Și-i lăsă să plece pe șefii brigăzilor.

2

In ziua următoare, cînd zorile de-abia începură să mijească, în fața atelierelor se formă coloana de tractoare. Tractoriștii și muncitorii lor de schimb stăteau drepți, în pufoaice noi și cizme bine unse. Șefii de brigadă se așezară în frunte.

Goghi, imitîndu-l pe Peresvetov și gîrbovindu-se, ceea ce nu-l silea să facă prea mari eforturi, trecu în fața frontului aliniat și salută milităreşte.

Exact la ceasurile șapte apăru Peresvetov și privi mărețul tablou. Goghi bătu din călcîie și raportă că întreaga coloană de tractoare a sovhozului este gata să îndeplinească ordinul direcției.

Peresvetov le mulțumi tractoriștilor pentru calitatea reparațiilor făcute, pomenind despre miliardul de tone de grîu, pe care trebuia să-l dea țelinișul, ca și despre cota ce-i revenea astfel sovhozului, și le ură succes atît la însămînțări, cît și la celelalte munci.

— Coloana, la maa-șii-ni ! răcni Goghi. Puneți în mișcare ! Ma-arș !

Tractoarele se întoarseră și o porniră spre stepă.

Kuzmici ședea în cabină și bombănea :

— Veselă priveliște, n-am ce spune ! Numai de nu ne-am jeli mai tîrziu !

Panar privea sumbru tractoarele ce se îndepărtau spre cîmp. Era măcinată de îndoieli... „Într-adevăr, chibzui ea, nu cumva m-am încăpățînat așa în zadar ? Dar dacă în luna mai vor veni ploile ? Ce pot scrie comitetului regional ? Ce argumente mai am, în afară de pronosticul meteorologic, care, la urma urmelor, poate fi dezmințit ?..."

3

Cele șase brigăzi isprăviră însămînțările înainte de întîi mai. Kuzmici și Hrebtov, de nezdruncinat în hotărîrea lor, nu se grăbeau, deși Peresvetov venise nu numai o dată la ei și-i dojenise.

Începînd cu a doua jumătate a lunii se mai apucară să lucreze la grădinile de zarzavat și la livezi. Douăzeci de tractoare fură puse la dispoziția lui Lukin pentru construirea canalului.

În jurul zilei de douăzeci mai căzu o ploaie ușoară.

Plantele răsărite se dezvoltau frumos. În schimb, la brigăzile care semănaseră mai tîrziu, cei dintîi lăstari își înălțau timid vîrfurile din pămînt.

Încordarea creștea cu fiecare săptămînă, și în fiecare săptămînă știrile despre dezvoltarea normală a grînelor se confirmau.

Moscova și alte orașe începură să aleagă tineretul pentru strîngerea recoltei ; apucase să și răsune chemarea către combinerii din sudul Rusiei ca îndată ce vor termina secerișul la ei acasă să ajute pe cei din țeliniș ; trenurile de marfă cu mașini se și grăbeau, iar cisternele cu combustibil huruiau greu pe șine.

Se verifica gradul de pregătire al magaziilor de cereale ; la șantierele de construcție a silozurilor de cereale veneau comisiile una după alta, grăbind și stimulînd oamenii. Secretarii Comitetului Central și ai comitetelor regionale, președintele consiliului de miniștri și adjuncții săi, ministrul agriculturii din republică plecară din Alma-Ata cu avioane, trenuri și mașini. Erau văzuți pretutindeni, în toate raioanele.

Ziarele scriau despre miile de camioane trimise pe pămînturile înțelenite. Tot în stare de pregătire erau și unitățile militare, care, de asemenea, se alăturaseră ofensivei generale pentru o recoltă bogată.

Gazeta raională era plină de note cu privire la avantajul semănăturilor timpurii. Hrebtov, Kuzmici și directorii sovhozurilor, care nu dăduseră ascultare argumentelor lui Peresvetov și recomandărilor comitetului raional, se făcuseră de rușine.

Starea culturilor în brigăzile și sovhozurile care semănaseră timpuriu îl bucura pe Skrîjneak.

...Către sfîrşitul lui mai ploile udară din belşug cîmpurile din raioanele Kustanai, Akmolinsk, Kokcetav şi Pavlodar. Despre miliardul Kazahstanului începu să se vorbească în gura mare.

Dar, după o singură ploaie scurtă, deasupra raionului Cernorecensk soarele începu să ardă şi nici un nouraş nu cutreiera cerul. Prin stepă bătea un vînt secetos... Aici ameninţa primejdia unei catastrofe.

În preajma celor dintîi zile ale lui iulie cîmpurile sovhozului „Zapadnîi" se prefăcuseră într-un teren pîrjolit ca de foc. Acelaşi tablou îl înfăţişau şi sovhozurile care făcuseră însămînţările o dată cu Peresvetov.

Plantulele firave şi rare se clătinau triste în vînt. Pămîntul era crăpat. Ciorile cutreierau cu un croncănit prelung stepa scorojită.

Întinderile verzi ale grînelor înalte din brigăzile lui Hrebtov şi Kuzmici apăreau ca nişte oaze. Nu te săturai să admiri uriaşele lanuri de grîu din sovhozurile care semănaseră mai tîrziu. Tulpina avea să fie de înălţimea omului, cu spicele mari şi cu boabele grele...

4

Peresvetov era posomorît ; nici Skrîjneak nu era mai vesel. De la trei sovhozuri nu se va putea obţine nici un chintal la hectar.

Frumos aport la miliardul ţelinişului !

În iulie, cînd se văzu bine că dezastrul nu mai putea fi evitat, sosi la sovhoz corespondentul ziarului central, care mai fusese pe aici.

El nu-l găsi pe Peresvetov. Skrîjneak era plecat la Abşansk, la plenara comitetului regional. Ivan Ivanovici, care fusese şi el cîndva săpunit de secretarul comitetului raional, îl trimise pe corespondent înapoi la Peresvetov. Corespondentul, înţelegînd că vor să se descotorosească de el, o porni spre brigăzi. Hrebtov îi vorbi despre controversa cu directorul în privinţa termenelor de însămînţare.

Afonea Krovlev nu era de găsit. Corespondentul trecu rîul şi apăru în tabăra brigăzii lui Kuzmici. Bătrînul nu avea de ce să-şi mai pledeze dreptatea : era de ajuns să arunci doar o privire către înaltul zid de grîu viguros ca să nu mai fie nevoie de nici o altă dovadă.

După ce hoinărise vreo jumătate de ceas pe cîmp, corespondentul îl întrebă pe Kuzmici :

— La dumneata lucrează ca bucătăreasă Varvara Semeonovna Perepiolocikina ?

— De ce mă-ntrebi ?

— Am treabă cu ea.

— A fost mutată la gospodăria centrală. Acum e felceriţă, comunică Kuzmici nu fără mîndrie. După cum vezi, a fost înaintată.

Corespondentul nu mai avusese încă niciodată prilejul să se întîlnească cu o asemenea „înaintare", dar tăcu din gură. Cîte nu se întîmplă pe pămîntul înţelenit !

— Cine e în locul ei ?

— Danilina, Vera Stepanovna, aşa îi spunem. O persoană serioasă. Vrei cumva să guşti o probă, sau ce anume ?

— Nu, am ceva de vorbit.

— Totuşi, mănîncă ceva. La noi bucatele sînt destul de bune.

— Mulţumesc. Altă dată.

Vera spăla rufe. Corespondentul se scuză că o ia de la treabă şi spuse că ar fi dorit să cunoască mai în amănunte istoria aceea cu bucata de pîine, despre care aflase cîndva.

Vera zise că un asemenea caz se întîmplase într-adevăr cu un an în urmă.

— Spune-mi, nu cumva mai există bucata aceea ?

— Cum să nu ! surîse Vera. Este o piesă a muzeului nostru.

— N-ai putea să mi-o dăruieşti mie ?

— Pentru ce ?

— Am să-ţi povestesc, dacă nu eşti prea ocupată.

...Prin toamna anului patruzeci şi doi el nimerise la Stalingrad. Acolo celebra divizie a colonelului Liudnikov, încercuită pe malul Volgăi, s-a apărat vreme de două luni de diviziile germane ce-o atacau puternic. În zilele acelea, pirpiriul Paulus credea că, aruncînd în luptă un batalion proaspăt şi aplicînd încă o lovitură, îl va zvîrli pe Liudnikov în Volga.

Urmau lovituri după lovituri, batalioanele germane se mistuiau în lupte, Hitler nu-i mai dădea lui Paulus noi unităţi.

Toamna, pe Volga se prinse o gheaţă subţire, care întrerupse legătura diviziei lui Liudnikov cu malul celălalt. În divizie nu mai erau alimente, muniţiile lipseau, era nevoie de întăriri...

Marinarii flotilei militare de pe Volga încercară să răzbească prin gheaţă, sub focul năprasnic al nemţilor. Ostaşii lui Liudnikov, care sufereau pierderi sîngeroase, stăteau neclintiţi.

Rezervele de mîncare se epuizaseră. Şi iată că la statul-major al unui regiment se găsi un pesmete rătăcit. Îl serviră comandantului, cînd acesta sorbea din apa clocotită, uşor colorată de cîteva firişoare de ceai. Comandantul întrebă de la cine căpătase această trataţie. I se spuse, iar el dădu ordin ca pesmetul acesta să-i fie dat fetei-agent de transmisiuni...

— Îmi amintesc ca acum de această fată subţirică, cu ochii nespus de albaştri, larg deschişi, care priveau cu încredere lumea îngrozitoare ce huruia în juru-i, povestea îngîndurat corespondentul.

Agenta de transmisiuni refuzase pesmetele şi rugase să fie dat prietenei sale bolnave — o infirmieră. Dar şi aceasta respinse darul... Astfel, pesmetele a umblat din mînă în mînă pînă ce s-a întors din nou la comandantul regimentului. Dar la acel ceas, marinarii apucaseră să răzbească pînă la Liudnikov şi îl ajutaseră cu hrană şi muniţii.

— Iar pesmetele rămase întreg, sfîrşi corespondentul. Acum e la mine. Doresc ca alături de el să stea bucata de pîine de pe pămîntul înţelenit. Dăruieşte-mi-o...

5

La sfîrşitul lui iulie ziarul central publică un articol despre superficialitatea conducerii din raionul Verhnerecensk şi a directorilor, care nu au vrut să ţină seama de sfaturile oamenilor competenţi.

Peresvetov plecă la Hijneakov ca să-şi uşureze sufletul.

Cam la douăzeci de kilometri de gospodăria centrală, drumul era ticsit de maşini „Pobeda". Peresvetov observă şi trei ZIL-uri, al căror metal nichelat strălucea în lumină.

Părăsindu-şi maşina, Peresvetov se îndreptă spre grupul de oameni ce stătea la marginea cîmpului de grîu.

Hijneakov îl asculta pe preşedintele consiliului de miniştri al republicii.

Ceva mai departe, Andriuşka şi Karsîbek retezau cu nuieluşe capetele scaieţilor. Hromcenko şi ministrul unional al agriculturii stăteau de vorbă puţin mai încolo. Peresvetov se îndreptă spre ei. Hromcenko îi dădu bună ziua cu răceală. Ministrul îl întîmpină pe Peresvetov cu un surîs amabil.

— Cu ce prilej pe aici ?

— Am venit la prietenul meu. Nu mi-am închipuit că voi da peste o asemenea societate. Dacă ştiam, m-aş fi abţinut.

— De ce ?

— Păi, ştiţi proverbul : altul chefuieşte şi pe tine te doare capul. Nu am cu ce să mă laud.

— Da, ştiu, zise ministrul. Cum s-a întîmplat asta, tovarăşe Peresvetov ? Îţi spun drept că nu m-am aşteptat din partea dumitale. Ochii ministrului, totdeauna prietenoşi, îl străpunseră pe Peresvetov cu o privire rece.

— N-a vrut să ţină seama de unele sfaturi înţelepte, observă iritat Hromcenko. Tovarăşul Peresvetov s-a bizuit prea mult pe sine. Aşa că nu e de mirare că ţinutul i-a apărut cam dificil.

— N-am intenția să părăsesc acest ținut, răspunse aspru Peresvetov. Iar în ceea ce privește termenele însămînțărilor... Credeam să fac cum e mai bine. Totuși, oricum ar fi, nu-mi tăgăduiesc vinovăția. Și chiar cer să fiu sancționat cu severitate, cum ar fi de pildă transferarea mea într-unul din sovhozurile cele mai îndepărtate și mai slabe.

— Ia te uită! se miră ministrul.

Peresvetov se posomorî.

— Mai am și alt motiv. Poate că nu chiar tot atît de serios, dar totuși... Dumneata ai aflat, probabil, despre relațiile mele cu tovarășul Skrîjneak?

— În treacăt, răspunse ministrul distrat, gîndindu-se în chip vădit la altceva.

— Ba ne certăm, și uneori chiar într-un mod neadmisibil, ba ne împăcăm. Săptămîni în șir se întîmplă să nu ne dăm mîna. Apoi cine știe ce se petrece și iar ne înțelegem.

— De exemplu, cu privire la însămînțat v-ați înțeles de minune, interveni Hromcenko.

— Am făcut o socoteală greșită, admise posac Peresvetov. De altfel, eu sînt mai vinovat. De la comitetul raional n-a fost dată nici o directivă cu privire la însămînțarea timpurie.

— Cel puțin nu-l mai apăra, zise Hromcenko. Amîndoi sînteți la fel de buni.

— Și asta e just, Nikolai Titovici, și Peresvetov zîmbi. O singură dată m-am potrivit în păreri cu Skrîjneak, și iată ce a ieșit... Dar de cîte ori ne-am luat în răspăr, adu-ți aminte! Și ce va fi mai departe?... Chiar din primele zile nu ne-am înțeles. Nu vreau să arunc toată vina asupra lui Stepan Trofimovici. Dar merită oare să ne tocim mai departe nervii tot certîndu-ne și împăcîndu-ne la nesfîrșit?

Ministrul căzu pe gînduri. Expresia feței lui Hromcenko deveni și mai întunecată.

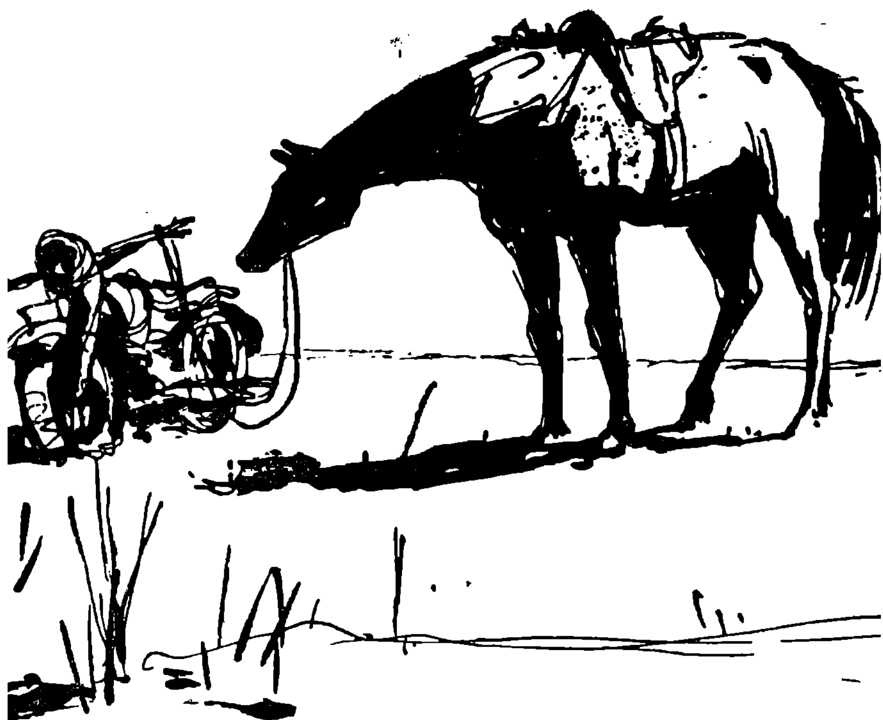
— Skrîjneak și Peresvetov au dat greș cu recolta, începu ministrul. Să-i sancționăm pentru asta? făcu el ridicînd din umeri. Kiril Ilici este un

om serios, şi nici Skrîjneak nu e un copil. Au să tragă singuri concluziile pentru viitor.

— Se poate ! zise Hromcenko, aruncîndu-i lui Peresvetov o privire atentă.

— Le-am şi tras, zise Peresvetov. Şi din greşeli se învaţă ceva, Nikolai Titovici, dumneata nu poţi să nu recunoşti acest adevăr.

— Just. Ministrul tăcu un răstimp şi apoi se adresă lui Hromcenko : În ceea ce priveşte relaţiile dintre el şi Skrîjneak, Kiril Ilici are dreptate. Dragoste cu sila nu se face. Ce rost mai are toată treaba asta : ba se împacă, ba se duşmănesc... Pe

cît se vede, situaţia e iremediabilă. Atunci să trăiască şi să muncească despărţiţi. Mai departe, cît mai departe unul de altul, adăugă ministrul cu un surîs.

Hromcenko tăcea.

— Poate vrei să te înapoiezi la Verhnerecensk ? i se adresă ministrul lui Peresvetov.

— Am să mă mai gîndesc. Ar fi mai bine aşa cum am spus, să mă lăsaţi pe pămînturile înţelenite.

— Bine. Sper că tovarăşii din partea locului o să te înţeleagă just, continuă ministrul, fără să-l

privească pe Hromcenko. La urma urmei, asta nu înseamnă să fugi de greutăţi, nu-i aşa, tovarăşe Hromcenko ?

Hromcenko înţelese că chestiunea e rezolvată. Grupul care stătea la marginea cîmpului de grîu se îndreptă spre maşini.

— Dacă ai să vrei să te întorci la Verhnerecensk, trimite-mi o telegramă, îi spuse ministrul lui Peresvetov, la despărţire.

6

Două zile mai tîrziu, Peresvetov stătea în drum, nu departe de tabăra brigăzii lui Kim Ţoi. Umbra lui tăia drumul, prelungindu-se peste marginea arsă a cîmpului. Cu o privire întunecată el examina stepa.

Ochii lui Peresvetov erau adînciţi în orbite, pielea se întinsese pe faţa-i înnegrită de soare, bărbia şi pometii păreau şi mai duri, iar mustăţile i se zbîrleau ţepoase.

Soarele dogora chiar de la ivirea zorilor, pămîntul crăpa, iar vîntul stîrnea vîrtejuri de praf.

Toată republica era în aşteptarea secerişului. Trecuseră de epoca buletinelor date cu rezervă. Acum despre miliard se vorbea ca despre un lucru pe deplin înfăptuit. Istoria se săvîrşea sub ochii oamenilor : stepa kazahă nu cunoscuse niciodată o asemenea faimă !

Iar aici, pe un cîmp distrus, sta un om strivit de gînduri prea amare. El îşi amintea de viscolul din stepă cînd, după cîteva zile de rătăcire, se iviseră în depărtare căscioarele haltei, bariera, iar lîngă ea, Agafia Vasilievna, şi de strigătul ei purtat de vînt pînă departe : „O să îngheţaţi pe un asemenea ger !"...

Îi veni în minte iarăşi, vie, acea noapte în cîmp cînd şedea sub stele şi cugeta la povara pe care şi-o luase pe umeri tocmai acum, către asfinţitul

vieții. Nu, în acele clipe de liniște el nu-și închipuise nici măcar a suta parte din greutățile ce avea să le întîmpine. Cîtă muncă, cîte nopți nedormite, cîte forțe irosite !... Și iată cu ce s-a ales...

Lui Peresvetov i se părea că soarele pîrjolise nu numai ceea ce semănase el, dar că îi secase creierul, și că viața îi era la fel de întunecată ca și pămîntul acesta.

„Ce e de făcut ? se întrebă el. Ministrul așteaptă telegrama. Dacă voi renunța, la ce să mă aștept mîine ? Oare sînt legat de acel par pe care l-am înfipt aici în pămîntul înghețat ? Am venit pentru că am vrut, am plecat pentru că am vrut... Atunci, ce e de făcut ?"

Skrîjneak, care trecea pe acolo, coborî din mașină și îl atinse pe Peresvetov pe umăr.

— Ce să te mai amărăști, Kiril Ilici. Purtăm amîndoi răspunderea.

— Bună mîngîiere !

Skrîjneak tăcu. Se gîndea dacă să-i spună că ieri îi telefonase Hromcenko, recomandînd comitetului raional de partid să-l lase pe Peresvetov să plece din sovhoz fără nici o dificultate.

Abia acum înțelegea Skrîjneak cît de pustie o să-i fie viața fără omul cu care se certase adesea, dar căruia îi purtase totdeauna respect pentru hărnicia și tăria lui de caracter. Era ursuz, veninos, sever, dar îi trecea repede supărarea...

„Să-l conving să-și schimbe gîndul ? Da de unde... Dacă a hotărît, așa o să fie !"

— Ei, am plecat, zise Peresvetov.

— Încotro ?

— La sediu. Trebuie să expediez o telegramă.

„Iată !... E limpede cui îi trimite telegrama !" gîndi Skrîjneak.

— Să mergem. Și eu am treabă la poștă. M-a rugat nevasta să-i cumpăr niște plicuri.

Peresvetov merse spre mașină, gîrbovindu-se mai mult ca de obicei.

„Of, Kiril Ilici... gîndea cu amărăciune Skrîjneak. Mai bine ai uita de toate și ai rămîne. Ei, am făcut prostii amîndoi, uite, am ars cîmpurile... Dar și lucruri bune am făcut destule. Ehei, cîte s-ar mai putea face !"

7

Skrîjneak își aminti de întîlnirea lor din preajma focului în cea dintîi noapte de pe pămînturile înțelenite, și cum bătuseră un par pe locul acela unde acum se înalță țanțoș un merișor, și cum îi

spusese atunci lui Peresvetov : „Ne vom plictisi de moarte unul pe altul..."

„Da, ne-am făcut destul sînge rău unul celuilalt..."

Skrîjneak își puse mîinile la spate, pironindu-și ochii pe urmele roților de pe drum și îl strigă pe Peresvetov :

— Stai, Kiril Ilici ! Vreau să-ți spun o vorbuliță. Poate că...

— Ce să ne mai spunem, Stepan ? făcu Peresvetov dînd la o parte cu cizma un bulgăre de pămînt. Tot ce a fost de spus, spus a fost... Chiar prea mult.

— Pentru asta vom răspunde amîndoi! făcu Skrîjneak, arătînd spre cîmpurile arse ce-i umpleau inima de jale. Dar ce? Aici se termină viața și grijile noastre? Iar în această clipă ele ne sînt mai comune decît ne-au fost vreodată.

— Nu știu, Stepan. Și nici nu cred că ne vom înțelege chiar în această nenorocire comună! Peresvetov făcu cu mîna un gest plin de tristețe și se urcă în mașină.

Cînd Skrîjneak se îndreptă spre mașina sa, drumul împietrit trosnea sub pașii lui de urs. Soarele făcea să-i sclipească argintul din barba de mult nerasă, mustățile îi spînzurau triste în jos și o durere surdă îi strîngea inima.

Mașinile se opriră în centrul gospodăriei. Skrîjneak și Peresvetov intrară împreună la oficiul poștal.

Peresvetov luă un formular de telegramă, se așeză la masă și începu să scrie. După ce tăie tot ce scrisese, ceru un alt formular și stătu mult timp în fața lui.

Skrîjneak, cu spatele la el și stăpînindu-și cu greu dorința de a se uita la ce scrie, privea distrat afișele atîrnate pe pereți.

După ce termină de scris, Peresvetov se apropie de ghișeul la care ședea telegrafista, puse telegrama și se scotoci prin buzunare.

— Un minut, Haijan, zise el. Banii sînt în manta. Viu îndată. Și ieși.

Skrîjneak, nemaiputîndu-se împotrivi ispitei, aruncă o privire piezișă spre telegramă...

Și iată ce citi:

„Verhnerecensk, Sovetskaia 116, ap. 7, Marina Peresvetova. Rămîn aici vrg împachetează lucrurile vrg predă locuința vrg mobila cărți trimite prin coletărie rapidă vrg aștept telegrama plecare punct îmbrățișez Kiril."

Moscova — Alma-Ata
1957—1960

Responsabil de carte : N. Stănescu
Tehnoredactor : A. Vintu

Dat la cules 12.07.1961. Bun de tipar 06.09.1961. Tiraj 14.140 ex. broşate. Hîrtie velină mată de 65 gr. m². Ft. 540×840/16. Coli ed. 31,83. Coli de tipar 39. A. nr. 0540. C. Z. pentru bibliotecile mari 8. S. C. Z. pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8. S—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 11184 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin"
Bucureşti — R.P.R.

Lei 14,90

